

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

DANMARKS GAMLE
KØBSTADLOVGIVNING

BIND III

SJÆLLAND,
LOLLAND, FALSTER, MØN,
FYN OG LANGELAND

ROSENKILDE OG BAGGER
KØBENHAVN

1955

**DANMARKS
GAMLE KØBSTADLOVGIVNING**

DANMARKS GAMLE
KØBSTADLOVGIVNING

BIND III

SJÆLLAND,
LOLLAND, FALSTER, MØN,
FYN OG LANGELAND

UDGIVET AF
ERIK KROMAN

ROSENKILDE OG BAGGER
KØBENHAVN
1955

Udgivet af

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

Med understøttelse af

UNDERVISNINGSMINISTERIET CARLSBERGFONDET

DEN DANSKE KØBSTADFORENING

KØBENHAVNS MAGISTRAT

DET FINNESKE LEGAT

Tilsyn med udgaven:

C. A. CHRISTENSEN og STIG IUUL

COPYRIGHT 1955 BY

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB, COPENHAGEN

PRINTED IN DENMARK, FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

INDHOLD

København	1
Helsingør	121
Roskilde	163
Køge	195
Storehedinge	213
Præstø	219
Vordingborg	227
Næstved	241
Skælskør	257
Korsør	269
Slagelse	283
Ringsted	299
Kalundborg	311
Nykøbing	317
Holbæk	323
Slangerup	339
Fællesprivilegier for Sjælland	349
Nakskov	355
Rødby	375
Maribo	381
Sakskøbing	391
Nysted	401
Fællesprivilegier for Lolland	407
Nykøbing	411
Stubbekøbing	421
Stege	435
Borre	449
Fællesprivilegier for Sjælland, Lolland, Følster og Møn	457
Odense	471
Kerteminde	495
Nyborg	509
Svendborg	529
Faaborg	553
Assens	571
Middelfart	575
Bogense	581
Herrested	595
Rudkøbing	603

KØBENHAVN

Københavns bys segl, gengivet efter segl af grønt voks, under brev af 1377 3. april i Staatsarchiv Lübeck (Danica 175). Seglbilledet viser en over bølger staaende af to runde, tindede taarne flankeret rund, tindet mur, bag hvilken en bygning med en glat trekantgavl paa midten, et for enderne kugleprydet tag og et stort taarn med afskraaede hjørner, to smalle, rundbuede vinduer og et lavt, riflet, kors- og kugleprydet til højre af en seksoddet stjerne, til venstre af en aftagende maane ledsaget pyramidespir. Indskriften lyder: SIGILLVM CIVITATIS HAFNENSIS.

Biskop Jacob Erlandsen af Roskilde fastslaar med samtykke af Københavns borgere de regler, som fremtidig skal gælde for disse. (Københavns 1. stadsret.)

⁵ A: RA. Roskilde bisp. Perg. 38,5 × 34,5 (plica 3). Brudstykke af Jacob Erlandsens segl i grønt voks (DGS. nr. 148—49) i hvide og røde silketraade, til højre snorehuller til endnu et segl. Paa bagsiden med noget yngre hd.: *Leges inter episcopum Roskildensem et uillanos Hafnenses.* — Aa: Vidisse 1275 20. febr. — Aa1: Vidisse 1279 14. dec. — Ab: Vidisse 1282 18. maj.

¹⁰ Atlas nr. 59.

Tryk: Pontoppidan, *Origines Hafn.* 49; *Dipl.AM.* I 197; Kolderup-Rosenvinge, *Gl. danske Love V* 96; *Kbhvns.Dipl.* I 18 nr. 16; i udtog *Hans. UB.* I 460 nr. 1365; *Dipl.Dan.* og *DRB.* 2. rk. I nr. 138. — *Reg.Dan.* nr. 957*; *Rep.* 1. rk. nr. 228.

¹⁵ **[S]**i quilibet sibi in propria causa pro sue uoluntatis arbitrio ius dictaret, effrenata cupiditas, mater litium et materia iurgiorum, suis terminis nesciens esse contenta statum rectitudinis euerteret et ius alienum penitus absorberet. Idcirco nos Iacobus, miseracione diuina Roskildensis episcopus, omnis controuersie materiam amputare uolentes super iuribus, consuetudinibus et statutis hactenus obseruatis et in posterum obseruandis inter
²⁰ nos et successores nostros, qui pro tempore fuerint, ex una parte et commune ciuium de Kōpmannæhafn ex altera, ut que dubia extiterant et obscura, omnibus eluceant manifesta, de unanimi consilio eorundem ciuium et consensu taliter decreuimus distingendum et ad perpetuam memoriam presentis scripti patrocinio roborandum.

²⁵

(1294 text I 10, jf. ca. 1422 8—9, jf. 1443 V 2)

(1.) Quicumque infra muros et fossata ciuitatis taliter excesserit, ut xl marchas soluere debeat pro emenda, primo debentur domino episcopo xl marche, deinde pro eadem causa alie xl marche communiter episcopo et ciuitati, ita tamen, quod medietas illarum cedere debeat episcopo et
³⁰ medietas ciuitati. Eodem modo de quibuscumque causis trium marcharum statuimus obseruandum, ut prime tres marche debeantur episcopo, relique

21 Kōpmannæhafn] Kōpmanhafn Aa.

uero tres episcopo et ciuitati. Pro causis autem ix solidorum debet communitas una cum exactore emendas exigere et earum medietatem episcopo, reliquam autem medietatem ciuitati assignare. Omnia autem, que sic recipiuntur, ad communitatem in usus ciuitatis conuerti debent, uidelicet ad fossata, plancas et pontes faciendos. 5

(1294 text I 11)

⟨2.⟩ Si dominus episcopus suis exigen(tibus) negociis in Scaniam uoluerit personaliter transfretare, ciues sibi tenebuntur in nauim cum xii hominibus et expensis propriis provideere. Si propriam habet nauem, predicti ciues eum cum sufficientibus nautis ad talem nauem necessariis et in propriis 10 expensis suis deducere et reducere tenebuntur.

(1294 text I 12—13, ca. 1422 10—11, jf. 1443 I 5—6)

⟨3.⟩ Ciues omnes et singuli soluere tenentur semel in anno censum, qui uulgariter dicitur mithsumærgyald, nisi quos exemerat dominus episcopus de gracia speciali. Qui tabernas excercant ad uendendum ceruisiam, soluere 15 debent annuatim duas oras pro censu, qui dicitur ølgyald, unam uidelicet oram in hyeme et alteram in estate. Quicumque habitant in fundis domini episcopi, soluere debent pro yorthskuld xii denarios. Qui retibus utuntur ad capiendum allec, decimare debent episcopo unum ol pro piscacione hyemali. Quilibet ciuium tenetur annuatim soluere ii denarios pro thyuue- 20 stud, ut exactor episcopi eos, qui uel in furto uel in aliis criminibus deprehensi fuerint, in sua custodia retinere usque ad diem placiti teneatur.

(1294 text I 15, ca. 1422 13, jf. 1443 III 15)

⟨4.⟩ Nulli hospitum liceat cutes recentes uel pelles agninas emere, nec pannum, nec telam scindere, nisi quantum sub brachio capi possit, nec 25 scabellum rerum uenaliu in foro exponere, ne ex aliquo predictorum ciuibus preiudicium generetur. Quod si aliquid istorum a quoquam attemptatum fuerit, satisfaciet in iii marchis, quarum medietatem percipiet episcopus. Reliquam autem medietatem recipiet communitas ad usus supradictos. Non enim, sicut superius dictum est, recipiuntur bine tres 30 marche pro talibus forefactis.

7 exigen(tibus)] exigenciis A. 9 expensis] in expensis Aa. 15 excercant] exercent Aa. — uendendum] derefter overstr. ser A; jf. flg. 18 yorthskyld] iorthskyld Aa. 19 unum ol] ol unum med omstillingstegn A; unum ol Aa. 20—21 thyuuestud] thiuwæstud Aa. 26 ne] = Aab; nec A.

(1294 text I 14, ca. 1422 12, jf. 1443 III 14)

5 <5.) Nulli eciam hospitum liceat per modios in foro annonam emere uel lardum in preiudicium ciuium sed solis ciuibus. Si autem secus fuerit factum, annonam ipsam recipient ciues et exactor episcopi ad suos usus, nec alia emenda debet exigi in hoc casu.

(1294 text I 16, ca. 1422 14, jf. 1443 V 39)

10 <6.) Nullus inhabitantium in Køpmannæhafn tenebitur ad aliquam expeditionem faciendam in nauibus, equis aut in armis nisi ad defendendum bona episcopalia, si insultus aliquis fiat in eis, ita tamen prope ciuitatem, quod eadem die ire ualeant et redire, ad que defendenda pro totis uiribus et posse sub pena tocius porcionis sue omnes pariter tenebuntur.

(1294 text I 17, ca. 1422 15, 1443 VI 1)

15 <7.) Si infra septa ciuitatis aliqui ciuium, canonicorum et ipsorum familie uel mercatorum uel alicui famulo episcopi insultus uel alia iniuria facta fuerit, omnes ciues accurrere debent ad succurrendum iniuriam patienti. Quod qui non fecerit, in amissione porcionis sue punietur. Si autem huiusmodi excessus commissus fuerit, taxabuntur pene secundum enormitatem ipsius insultus et iniurie iuxta connuenciam ciuium, quas taxabunt tres 20 ciues et tres ex familia episcopi adiurati prius, ut iustam faciant taxacionem, qui si concordare non potuerint, inquisitis diligenter omnibus facti circumstanciis adhibebitur episcopus, et tunc stabitur iudicio plurium ex ipsis.

(Jf. 1294 text I 17, jf. ca. 1422 15, jf. 1443 VI 1)

25 <8.) Si audita campana aliquis se subtraxerit et non accurrerit, culpe taxacio et satisfaccionis fiet iuxta predictum modum.

(1294 text I 18, ca. 1422 79, 1443 V 3)

30 <9.) Si tempore pacis fossata per cuiuscumque iniuriam aut negligenciam deteriorata fuerint uel planche ceciderint, infra triduum eadem incipiet reparare et ad statum pristinum redigere. Si de guerra timeatur, eodem die omnia restaurentur. Quod nisi fecerit, communitas faciet recipiendo in domo sua, quecumque pignora ibidem inuenta fuerint, et postea nihilo minus taxabitur satisfaccio supradicto modo secundum culpe simul et contumacie quantitatem.

(1294 text I 19, ca. 1422 80, 1443 V 4)

⟨10.⟩ Idem statuitur, si aliquis uias uel alia, que communitati uidebuntur expediencia, non fecerit, prout debuerit, exactor et ciues recipient pignora auctoritate domini episcopi, et postea taxabitur pena et satisfactio iuxta modum culpe.

5

(Jf. 1443 IV 3)

⟨11.⟩ Nullus ciuium compelletur ad mutuandum merces uel alias res suas cuiquam in ciuitate uel extra. Si quisquam mutuauerit alicui res suas ad certum terminum, protestetur coram duobus ciuibus. Quod si quocumque casu statutus terminus non fuerit obseruatus, tenebitur debitor¹⁰ uel sui heredes de debito ipso iuri stare et totaliter respondere in ciuitate, et quando sub testimonio ciuium facta fuerit talis protestacio, elapsis solucionis terminis ciues liberam habeant potestatem ipsum detinendi debitorem.

(1294 text I 20, ca. 1422 81)

15

⟨12.⟩ Nullus presumat sigillare litteras aliquas sigillo ciuitatis, nisi prius diligenter examine fuerint per duos canonicos et alios de ciuibus, qui iurauerant de fideli custodia sigilli.

(1294 text I 22, ca. 1422 82)

⟨13.⟩ Promisit communitas tam ex parte sua quam ex parte heredum²⁰ suorum et iuramento confirmauit, quod futuris temporibus nulli licitum erit fundum suum inpignorare, dare, uendere uel permutare uel aliquo titulo alienare principi aut militi uel homini minorum, qui uulgariter dicitur herræmæn, nisi ad hoc uoluntas episcopi accesserit et idem fundus sibi legaliter exhibitus fuerit. Si eciam quispiam necessitate qualibet²⁵ compulsus, scilicet captiuitatis uel paupertatis aut alterius cuiuscumque casus fortuiti, suum fundum alienare debeat, minime sibi licebit hoc facere, nisi prius episcopo legitime offeratur, et si secus a quoquam presumptum fuerit, nullius momenti reputabitur nec robor firmitatis obtinebit, quocumque uidebitur modo uel lege uallatum, nec tamen carius³⁰ uendere episcopo, sed secundum communem estimacionem fundorum uel domorum.

(1294 text I 23, ca. 1422 84, 1443 V 5—6)

⟨14.⟩ Nullus extra ciuitatem recipiet defensionem alicuius de ciuitate

17 diligenter] -li- er tilf. o. lin. A. — alios] aliquos Aa. 24 herræmæn] heræman Aa.
27—28 hoc facere] facere hoc Aa. 34 defensionem alicuius] alicuius defensionem Aa.

quacumque ex causa sine speciali licencia domini episcopi, siue sit uidua siue orphanus uel pupillus.

(1294 text I 25, ca. 1422 85—86, 1443 V 7—8)

(15.) Promiserunt eciam ciues, quod nullus eorum, qui fundum habent⁵ in ciuitate, uocem uel potestatem habeat recione alicuius fundi quoquo modo impediendi commune bonum ciuitatis, uidelicet ne fossata uel uie procedant, prout utile uisum fuerit, dum modo competens recompensatio ei exhibeatur, et breuiter, si ad utilitatem ciuitatis communitas ab aliquo ciuium petierit domos, ligna, lapides, ferrum uel cementum aut hiis¹⁰ similia, contradicere nullus aud(e)at sub pena amittendi rem petitam et duplum.

(16.) Nullus citari debet ad episcopum uel ad alium quemlibet iudicem quacumque causa exigente ultra quam Roskildis sine licencia episcopi speciali.

¹⁵ (17.) Nos eciam quibusdam prauis consuetudinibus, quas usu iniquo inoleuisse comperimus, dignum duximus renunciare temporibus nostris ipsas in posterum carere uiribus decernentes, que sunt hec: una uidelicet ora denariorum, que pro ølgyald recepi consueuit in Scanør, et daxwærkæ, quod pro debito exigebatur, ac eciam, quod naues ciuium libere transire²⁰ non poterant in Scanør. Uolumus eciam, ne ciues predicti in eo, quod indultum erat eis, a successoribus nostris defectum aliquem sustineant, quod pascua pecorum suorum usque Rasbec libere extendantur. Censum eciam, qui et dicitur gresgyald, similiter ipsis ciuibus duximus indulgendum.

²⁵ Ut autem hec omnia supradicta ab omnibus illibata in posterum obseruentur, presentes litteras eisdem ciuibus concessimus in testimonium sigilli nostri et sigilli ciuitatis munimine roboratas. Datum Køpmannæhafn anno domini m^o cc^o l^o iiii^o idus marcii tercio presentibus domino Suenone Lundensi et domino Petro Unæs^{un}, domino Iacobo Tukys^{un},³⁰ Petro presbitero dicto Ruf, Roskildensi canonico, dominis Andrea Erlands^{un} et Petro Gamel, Eskillo Krakæ, laicis, et pluribus aliis tam clericis quam laicis.

1 speciali licencia] licencia speciali *Aa.* 10 aud(e)at] audiat *A.* 18 ølgyald] ølgiald *Aa.* — daxwærkæ] daxwærki *Aa.* 22 Rasbec] Rasbæc *Aa.* 23 gresgyald] græsgiald *Aa.* 27—28 Køpmannæhafn] Køpmanhafn *Aa.* 29 Tukysun] Tuchisun *Aa.* 30 Ruf = Rufus. 30—31 Erlandsun] Erlændsun *Aa.* 31 Krakæ] dicto Krakæ *Aa.*

2

1275. 29. januar.

Hjortholm.

Biskop Peder af Roskilde giver Københavns borgere en række privilegier.

A: tabt. — Aa: Vidisse 1279 13. december.

Tryk: Resen, Descriptio Samsøe 36; Kbhvns.Dipl. I 24 nr. 21; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. II nr. 252. — Reg.Dan. nr. 1237; Rep. 1. rk. nr. 421.*

5

U niuersis presentes litteras inspecturis P., dei gracia episcopus Roskildensis, salutem in domino. Nos dilectorum nostrorum ciuium de Kōpmanhafn precibus inclinati quedam eis specialis prerogatiue titulo duximus concedenda, uidelicet ut nauigio transeuntes de Kōpmanhafn usque Malmøghæ liberi sint ab omni thelonio, dummodo uice uersa ciuibus 10 de Malmøghæ usque Kōpmanhafn nauigare uolentibus idem ius plenarie concedatur. Item concedimus predictis ciuibus de Kōpmanhafn liberam facultatem ordinandi et statuendi siue taxandi expensas, que in sollempnitatibus nupciarum fieri consueuerunt, secundum quod Ripis uel Lundis communiter obseruatur, et quicumque contra ordinacionem predictam 15 uenerit, nobis in tribus marchis denariorum et ciuitati in totidem teneatur. Indulgemus insuper tam diuitibus quam pauperibus predicti loci, ut diebus sollempnibus et festiuis, summis tamen sollempnitatibus exceptis, nisi magna necessitas immineat, res suas de ponte uel de nauī deferre absque cuiuslibet pene periculo ualeant, dummodo ad sustentacionem leprosorum 20 ibidem degencium miserint denarium in truncum beati Olai. Preterea uolumus, ut naues uel res alie quecumque quas aliquociens propter tempestatem maris et uentorum impetum inter Kōpmanhafn, Amakæ, Awarthæha et Scogshouet periclitari contingit, pro rebus naufragii, que wlgariter dicuntur wrag, non habeantur. Insuper promittimus, ut consules de 25 Kopmanhafn sint exempti a iudicio condempnacione seu sententia furum et latronum. Item quod non cogantur in quacumque causa purgare aliquos iuramento, adicientes, quod super quocumque facto, causa uel contractu testimonium duorum consulum predictæ ciuitatis affuerit, nullus legibus ualeat se defensare. Concedimus eciam, ut ciues parati ad uelificandum 30 habentes proprios fundos in uilla conuenti coram exactore super aliqua causa uel causis, qui se legibus defendere et excusare conantur, non impediantur uelificare pendente legum exhibicione, licencia tamen ab ipso exactore prius petita. Ne igitur hee constituciones debeant processu temporis in irritum reuocari, presentes litteras sigilli nostri munimine duximus 35 roborandas in testimonium et cautelam. Datum Hiortholm anno domini m^o cc^o lxx^o quinto, quarto kalendas februarii.

København.

1275. 20. februar.

3

Biskop Peder af Roskilde vidimerer og stadfæster Københavns stadsret af 1254 13. marts.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 1. Perg. 37×41 (plica 2,4). 2 segl:
 5 1. Biskop Peders, DGS. 150—151. 2. Københavns stads, Grandjean 28 og tavle 7 i, k, l, begge af grønt voks og i røde og hvide silketraade. — Aa: Vidisse 1279 14. dec. Atlas nr. 160.

Tryk: Resen, Descriptio Samsøe 29; Pontoppidan, Orig. Hafn. 49; Kbhvns. Dipl. I 25 nr. 22; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. II nr. 253. — Reg.Dan. nr. 1238*;
 10 Rep. 1. rk. nr. 422.

U niuersis presentes litteras inspecturis P., dei gracia episcopus Roskildensis, salutem in domino. Noueritis nos litteras uenerabilis patris bone memorie domini I., dei gracia episcopi Roskildensis, predecessoris nostri, non abollitas, non cancellatas nec in aliqua sui parte uiciatas, diligenter
 15 perspexisse et legisse tenorem huiusmodi continentes: Si quilibet (etc. = nr. 1). Nos igitur concessionones et constituciones predictas ratas habentes eas tenore presencium innouamus. In cuius rei testimonium et euidenciam plenioram presentes litteras sigilli nostri et predictae ciuitatis munimine duximus roborandas. Datum Køpmanhafn anno domini m^o cc^o lxx^o v^o,
 20 decimo kalendas marci presentibus discretis uiris et honestis dominis Iohanne, preposito Roskildensi, Petro dicto Galle, Iohanne dicto Rythæ, Nicholao dicto Piping, magistro Iohanne Ade, canonico Hafnensi, et Henrico Arlugh sun, stabulario nostro, Eschillo dicto Krakæ, aduocato nostro in Køpmanhafn, ac Olauo dicto Gute, Ansam, Adam, Alardo dicto
 25 Grønning, ciuibus Hafnensibus, et multis aliis clericis et laycis uocatis ad hoc specialiter et rogatis.

4

1279. 13. december.

København.

Biskop Stig af Roskilde transsummerer og stadfæster Københavns privilegier 1275 29. januar.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 2. Perg. 19,5×22,5 (plica 2,9). Biskop Stigs segl i brunt voks, DGS. nr. 152—153, i røde, hvide og grønne silketraade. Paa bagsiden med hænder fra beg. af 16. Aarh.: *Fryhedh paa tollenn emellom Malmøge och her och paa vragh her i sundet; ingen aff raadhet er plictuge att dome tiuæ eller forredder eller swerie eller giffue log met nogen, och emod tuenne aff radtz windesbyrd*
 35 *mo ingen log gaa; 1279.*

11 P. = Petrus 13 I = Iacobi. 22 Piping] Pipping Aa. 23 Arlugh] Arlughæ Aa. 24 Køpmanhafn] Kopmanhafn Aa. — Gute] Gutæ Aa. — Ansam] o. lin. A; Ansæm Aa. 25 Grønning] Grøneng Aa.

Atlas nr. 188.

Tryk: Resen, Descriptio Samsøe 36; Kbhvns. Dipl. I 28 nr. 24; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. II nr. 390. — Reg.Dan. nr. 1276*; Rep. 1. rk. nr. 458.

Uniuersis presentes litteras inspecturis S., dei gracia episcopus Roskildensis, salutem in domino. Noueritis nos litteras uenerabilis patris ⁵ bone memorie domini P., quondam episcopi Roskildensis, diligenter perlegisse tenorem, qui sequitur, per omnia continentes: Uniuersis presentes litteras inspecturis P., dei gracia episcopus Roskildensis (etc. = nr. 2). Ut autem predictae constitutiones sint in perpetuum ualiture eas approbamus et tenore presencium confirmamus districte prohibentes, nequis hanc ¹⁰ confirmationem nostram audeat infringere uel ei ausu temerario contraire. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Hafn anno domini m^o cc^o lxx^o nono, idus mensis decembris.

København.

1279. 14. december.

5

Biskop Stig af Roskilde transsumerer og stadfæster biskop Peders stadfæstelse af Københavns stadsret 1275 20. februar. ¹⁵

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 3. Perg. 38,5 × 44,5 (plica 4,4). 2 segl: 1. Biskop Stigs segl i brunt voks, DGS. nr. 152—153 i hvide, røde og grønne silke- traade. 2. Perg.rem. Paa bagsiden med hd. fra beg. af 16. aarh.: *Fryhedh paa gressgongh och andre fryheder nadher i thette samme breff.* ²⁰

Atlas nr. 189.

Tryk: Resen, Descriptio Samsøe 36; Pontoppidan, Orig. Hafn. 49; Kbhvns. Dipl. I 28 nr. 25; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. II nr. 391. — Reg.Dan. nr. 1277*; Rep. 1. rk. nr. 459.

Uniuersis presentes litteras inspecturis Stigotus, dei gracia episcopus ²⁵ Roskildensis, in omnium saluatore salutem. Noueritis nos litteras uenerabilis patris felicis memorie domini Petri, quondam episcopi Roskildensis, predecessoris nostri, non abolitas, non cancellatas nec in aliqua parte sui uiciatas, cum uero ipsius sigillo sigillatas diligenter perlegisse ³⁰ tenorem, qui sequitur, continentes: Uniuersis presentes litteras inspecturis P., dei gracia episcopus Roskildensis (etc. = nr. 3). Nos itaque predecessorum nostrorum uestigiis inherere uolentes ac utilitati ciuitatis Hafnensis, inquantum possumus, prouidere, omnia, que supradicta sunt, rata et grata habemus, innouamus et presentis scripti patr(o)cinio confirmamus districte ³⁵ prohibentes, ne quis ea infringere audeat aut ipsis ausu temerario contraire.

4 S. = Stigotus. 6 P. = Petri. 8 P. = Petrus. 31 P. = Petrus. 34 patr(o)cinio] patricinio A.

Datum Hafn anno domini m^o cc^o lxx^o ix^o in crastino beate Lucie uirginis. In cuius rei testimonium sigilla nostrum et predictae ciuitatis presentibus sunt appensa.

København.

1280. 26. februar.

6

⁵ *Biskop Stig af Roskilde tillader borgerne i København uden afgift at bryde kalksten paa Saltholm.*

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 4. Perg. 16,5 × 10,5 (plica 2,8). Biskop Stigs segl i grønt voks (brudstykker), DGS. nr. 152—153, i røde, hvide og grønne silketraade. Paa bagsiden med hd. fra c. 1500: *Fryhedh paa Saltholmen.*

¹⁰ *Atlas* nr. 191.

Tryk: Pontoppidan, Orig. Hafn. 58; Kbhvns. Dipl. I 29 nr. 26; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. II nr. 396. — Reg.Dan. nr. 1281*; Rep. 1. rk. nr. 461.

Uniuersis presentes litteras auditoris S., dei gracia episcopus Roskildensis, salutem in domino sempiternam. Notum uobis facimus, ¹⁵ quod nos dilectos nobis in Christo ciues Hafnenses prerogatiua specialis gracia honorare uolentes eis tenore presencium duximus indulgendum, ut quandocunque et quocienscunque ipsos uel eorum aliquem in insula nostra Saltholm lapides ad calcem exsecare contigerit, nullum propter hoc theolonium aut satisfactionem aliam exhibere uel inpendere teneantur. Ut igitur ²⁰ predicta perpetuum robur accipiant, sigillum nostrum presenti scripto apponendum duximus in testimonium et certitudinem pleniorum. Datum Hafn anno domini m^o cc^o octogesimo in crastino beati Mathie apostoli.

7

1281. 3. maj.

København.

²⁵ *Biskop Ingvar af Roskilde giver fogeden og raadsmændene i København myndighed til at træffe beslutninger om byens forvaltning, specielt at fastsætte maal og vægt paa varer, navnlig tysk øl.*

A: tabt. — Aa: Københavns Stadsarkiv. Valkendorfs bog 46. — Ab: Kgl. Bibl. Bartholin K. 581. — Ac: Københavns Stadsarkiv. Bøger i ms. nr. 4 f. 21v. ufuldstændig afskrift fra c. 1600. — Ad: RA. Langebeks dipl. med overskrift: *Norge.* — ³⁰ Ae: RA. Langebeks dipl. (fjerde afskrift). — Af: Københavns Stadsarkiv. Bøger i ms. nr. 5 f. 11v, dansk oversættelse fra beg. af 17. aarh.

Tryk: Pontoppidan, Orig. Hafn. 59; Kbhvns. Dipl. I 29 nr. 27; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. III nr. 5. — Reg.Dan. nr. 1294*; Rep. 1. rk. nr. 468.

Text efter Aa.

U niuersis præsentis literas audituris Inguarus, dei gratia electus Roschildensis, salutem in domino sempiternam. Ne quilibet in causa sua propria ius sibi dicat, aut si deliquerit, sine debita ultione euadet, inuentum est ab antiquis et sapientibus, ut aliqui discreti eligantur, qui præsent ciuitatibus et aliis locis solennibus, subditos regant et unicuique faciant iusticiam exhiberi, malos metu poenarum perterreant et bonos ad benefaciendum exhortatione præmiorum inducant, quia nihil uideretur prodesse bonis oboedientia et humilitas, si contemptus et rebellio superbis et contumaciis non obsesset. Quapropter significamus omnibus et tenore præsentium declaramus, quod nos damus aduocato nostro et consulibus in Køpmannehaffnn, qui nunc sunt, et qui pro tempore fuerint, plenam autoritatem et liberam potestatem ordinandi, faciendi ac statuendi omnia illa, quæ utilitati et honori eiusdem loci et inibi degentium uiderint expedire ac pondera rerum uenialium constituendi et eadem taxandi et maxime mensuram trafnisie siue ceruisie Theotunicalis, quæ hactenus propter negligentiam et desidiam quorundam nimiam sub incerto et diminutione non modica uendebatur in detrimentum ementium et uendentium periculum animarum. Et si quid per præfatos aduocatum et consules circa eandem mensuram trafnisie nunc ordinatum est et statutum, uolumus hoc ab omnibus firmiter et inconcusse seruari, scientes pro certo, quod si quis contra ordinationem prædictorum aduocati et consulum aliquid in præmissis attemptare præsumperit uel ipsis spiritu superbie contraire, censuram ecclesiasticam et poenam siue satisfactionem debitam per ipsos statutam aliquatenus non euadet. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Hafniae anno domini mclxxxii in die inuentionis sanctæ crucis.

København.

1282. 18. maj.

8

Biskop Ingvar af Roskilde fornyer og bekræfter sine forgængere bisperne Jacobs, Peders og Stigs privilegier og statuter for København, specielt Jacob Erlandsens stadsret af 1254 13. marts, som er optaget i brevet.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 5. Perg. 36,5 × 35,5 (plica 3,8). To perg.remme. — Omtalt Hamsfort (SR.D. I 293) og Huitfeldt (II 242 = Fol. I 240).

2 sua] sunt Ac. 4 præsent] præsent Ac. 8 superbis] super bis Ac. 11 Køpmannehaffnn] Kōpmannehafn Abc; Kōpmannehafn Ad; Kōpmannehafn Ae. — nunc] nuncie Ae. 13 honori] honor Ae. 13—14 expedire] expediri Ad. 14 ac] etc Ae. 15 trafnisie] tranisie Ad. — Theotunicalis] Theotunecalis Ad. 19 trafnisie] trafnicie Ad. 22 a(tt)e(m)ptare] attemptare Abd; acceptare Ace. 23 ecclesiasticam] herefter er Ac afbrudt. 24 euadet] euadat Ab.

Atlas nr. 204.

Tryk: Kbhvns. Dipl. I 31 nr. 29; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. III nr. 34. — Reg. Dan. nr. *552; Rep. 1. rk. nr. 474.

5 **U**niuersis auditoris presentes litteras et uisuris Inguarus, dei gracia
episcopus Roskildensis, salutem in domino Iesu Christo. Nos ordina-
cioni et dispositioni predecessorum nostrorum bone memorie dominorum
Iacobi, Petri et Stigoti, episcoporum ecclesie Roskildensis, ut tenemur in-
herere uolentes, omnes libertates et priuilegia ab ipsis indulta communitati
ciuium Hafnensium et concessa nec non statuta innouamus et tenore pre-
10 sentium confirmamus. Quorum quedam ad perpetue rei memoriam, prout
in litteris inde confectis plenius continentur, articulatum et de uerbo ad
uerbum expresse in hac cedula duximus exprimenda uidelicet: Quicumque
infra muros et fossata [etc. = nr. 1 § 1 ff.]. In cuius rei testimonium et
certitudinem pleniorum sigilla nostrum et ciuitatis predictae presentibus
15 sunt appensa. Datum Hafn anno domini millesimo cc^o l^o xxx^o secundo
quinto decimo kalendas mensis iunii.

9

1289. 2. september.

Roskilde.

*Biskop Ingvar af Roskilde tillader Københavns borgere fuldt ud at oppe-
bære al sagefald i staden indtil fuldendelsen af Københavns befæstning.*

20 *A:* tabt. — *Aa:* Københavns Stadsarkiv. Valkendorfs bog 50. — *Ab:* Kgl. Bibl. Bartholin K. 583.

Tryk: Pontoppidan, Orig. Hafn. 61; Kbhvns. Dipl. I 31 nr. 30; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. III nr. 374. — Reg.Dan. nr. 1420*; Rep. 1. rk. nr. 574.

Text efter Aa.

25 **I**nguarus, dei gratia episcopus Roschildensis, consulibus et ciuibus in
Køpmanhaffn uniuersis salutem et synceram in domino dilectionem.
Pro fidelitate uestra, quam erga nos et ecclesiam Roschildensem, cui autore
domino præsides, habuistis semper et habetis et præcipue pro bono
proposito uestro de munitione ciuitatis Køpmanhaffn facienda, secundum
30 quod exhibitores præsentium ciues uestri nobis retulerint, uobis quam
plurimum regraciamur petitioni uestre grato concurrentes assensu. Propter
quod ius ciuitatis uestre, quod hactenus pro parte recepistis, de consilio
et consensu capituli nostri uobis integraliter concedimus per præsentem
usque ad consummationem munitionis prædictæ, nihilominus intendentes
35 præter hoc uobis facere, quicquid cum deo et iusticia poterimus, consilio
nostri capituli accedente. In cuius rei testimonium et certitudinem ple-

25 Roskildensis] Roskildensis *Ab.* 26 og 29 Køpmanhaffn] Køpmanhafn *Ab.* 27
Roskildensem] Roskildensem *Ab.*

niorem sigilla nostrum et memorati capituli præsentibus literis sunt appensa. Datum Roschildis anno domini mclclxxxix feria sexta proxima ante festum natiuitatis uirginis gloriosæ.

10

1292. 25. marts.

Biskop Jens af Roskilde forordner, at alle domme, der afsiges, eller overenskomster, der indgaas paa Københavns byting eller paa raadstuen, i fremtiden skal indføres i en dertil indrettet bog.

A: Indførelse i »Raadstuens gamle pergamentsbog«, tabt. — Aa: Københavns Stadsarkiv. Resens haandskrift »Københavns raadstue, byting, arresthus« o. s. v. p. 63. 10

Tryk: Danske Saml. IV 248; Kbhvns. Dipl. I 32 nr. 31; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. IV nr. 69. — Reg.Dan. nr. *680; Rep. 1. rk. nr. 601.

Uenerabilis in Christo pater ac dominus Iohannes, Roschildensis episcopus, in agendis ecclesiis et mundanis inspiratione diuina uir prouidus et per omnia circumspetus ad ciuitatem Haffnensem pro causis inter 15
ciu(e)s ibidem emersis audiendis et ordine (iudiciario) terminandis quam pluries ut dominus et iudex declinauit et intellexit, quod multe cause, que in retroactis temporibus fuerint in iudicium deducte in placito Haffnensi generali et inibi secundum discretorum arbitrium rationaliter terminate pariter et sopite, processu temporis propter defectum 20
testium ueritat(is) testimonium perhibere nolencium n(e)c non et propter labilem hominum memoriam et eciam||propter uiduas, orphanos, pupillos et alias miserabiles personas, que nec sciunt nec possunt causas suas iudiciali strepitu uentilare, iterat(a) ex cupidorum et deum non timencium malicia ad noua littigia recreueri(n)t, et sic ordine 25
peruerso ueritas succubuit falsitati. Quapropter reuerendus pater dominus Iohannes supradictus huic errori pestifero adhibens remedium sanatiuum statutis coram se discretioribus ciuibus Haffniensibus, qui tum temporis consulatus officio fungebantur, uidelicet Boecio Snygh, Ioon Gunnensen, Friderico, Esberno Burswen, Michaele Holch, Ioon Æsgesen, Iacobo Walegæstæs, Henrico Røøt, Henzæ Fredam, Svenonæ Tamiaæ, Akoni Brydiæ, Nicolao Friis et aliis clericis et laycis fide dignis, pr(e) habito mature deliberationis consilio taliter duxit statuendum, ut omnes cause ex quibuscunque casibus, littigiis siue contractibus in predicta ciuitate Haffniensi

2 Roschildis] Roschildis Ab. 16 ciu(e)s] ciuis Aa. — (iudiciario)] inclinatio Aa. 21 ueritat(is)] ueritate Aa. — n(e)c] noc Aa. 24 iterat(a)] iterato Aa. 25 recreueri(n)t] recreuerit Aa. 32 pr(e)] pro Aa.

emerse et in communi placito eiusdem ciuitatis ue(1) coram consulibus ibidem proposita rationabiliter terminate in hoc libello scribi debent ad eternam memoriam futuror(u)m, ut nullus cauillose contra dicere presumat scripture libelli supradicti.||Dictus autem fuit liber iste a prenomin(a)to uenerabili patre domino Iohanne episcopo anno dominice incarnationis mee nonagesimo secundo in annunciatione beate uirginis Marie, anno presullatus sui secundo.

København.

1294. 29. januar.

11

Biskop Jens af Roskilde giver København dens 2. stadsret, som vedtages af borgerne.

Text I.

A: RA. Roskilde bisp. Perg. 40 × 55,5 (plica 3,1). To perg.remme. Paa bagsiden med noget yngre hd.: *Statuta seu leges inter episcopum et willanos Hafnenses.*

Atlas nr. 297.

¹⁵ *Tryk*: Kolderup Rosenvinge V 101; Wolff, Journal f. Politik 1821 II 23 (i udtog); Hans. UB. I 467 nr. 1375 (i udtog); Kbhvns. Dipl. I 42 nr. 33; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. IV nr. 121. — Reg.Dan. nr. 1463*; Rep. 1. rk. nr. 619.

¹⁰ **A**d perpetuam rei memoriam. Leges, que sequuntur, edite sunt per episcopum Roskildensem de consilio capituli sui et recepte a ciuibus Hafnensibus ad utilitatem inhabitantium ciuitatem Hafnensem necnon ueniencium ad eandem.

(Text II 4, ca. 1422 1, jf. 1443 I 3)

(1.) Cum non solum a malo, sed ab occasione mali est abstinendum, statuitur, ne decetero aliqua conuiuia seu sodalicia, que uulgariter gilde uel hwirwing dicuntur, Hafnis habeantur a quibuscumque, clam uel aperte, uel quecumque alie colligaciones in fraudem huius statuti sub quocumque colore, per quas effectus dictorum conuiuiorum uel sodaliciorum aliquatenus possint haberi, et uis huius constitutionis salubris ualeat in aliquo impediti. Qui autem contra hanc constitutionem aliquid attemptauerit, xl ³⁰ marcas soluet, quarum medietas cedat episcopo et medietas [com]munitati uille Hafnensis. Si autem transgressor huius constitutionis inops fuerit, a ciuitate irrediturus cum ignominia expellatur, et quicumque eum sic expulsum in hospicio receperit scienter, tres marcas soluet.

(Text II 5)

³⁵ (2.) Item quia plura sunt attemptata Hafnis in fraudem ecclesie Ros-

1 ue(1)] ve *Aa.* 3 futuror(u)m] futuroram *Aa.* 4 prenomin(a)to] prenominto *Aa.*

kildensis et preiudicium necnon legis municipalis in grauamen ciuium ibidem, opera efficax detur, ut reuocentur et caueatur, ne decetero fiant, et qui inuentus fuerit hec impedire, soluet episcopo tres marcas et communitati tantumdem.

(Text II 6)

5

⟨3.⟩ Item quia uilla Hafnensis ex mutuo, quod nomine communitatis sepe fecerat, est grauiter dampnificata in tantum, quod diuites pauperes sunt effecti, et qui aliquid habere uidebantur, iam panem mendicant, prohibetur et prohibendo statuitur, ne decetero nomine communitatis mutuum aliquid fiat alicui per quoscumque. Quod si factum fuerit, com-
munitas ipsa episcopo duplum soluet. Non tamen prohibetur quisquam de proprio mutuum facere et proprio nomine, cui uelit.

(Text II 7, ca. 1422 2, jf. 1443 III 8)

⟨4.⟩ Item statuitur, ne mercatores merces aliquas uendant alicui in nauibus suis seu super pontem, sed eas in foro seu tabernis primo locatis
uenales exponant.

(Text II 8, ca. 1422 3, jf. 1443 III 9)

⟨5.⟩ Item statuitur, ne pisces uel carnes, quas pro mercibus habere uolunt, in nauibus suis salsent, sicut merces ipsas sic salsatas amittere nolint.

20

(Text II 9, ca. 1422 4, jf. 1443 III 13)

⟨6.⟩ Item statuitur, ne quis falsatas merces, aurum, argentum siue numisma falsum Hafnis apportet, statuentes, quod siquis cum falsatis mercibus, auro, argento uel numismate falsis inuentus fuerit in uilla Hafnensis, ipsas amittet. Si autem compertus fuerit eas uendere scienter tales
siue eis uti uelle alienando, ad arbitrium aduocato et consulum grauius
puniatur.

(Text II 19, ca. 1422 5)

⟨7.⟩ Item statuitur ne quis fundum uendat in ciuitate Hafnensi antequam emptor factus sit ciuis ibidem alioquin fundum cum suis edificiis amittet.

30

(Text II 23, ca. 1422 6, 1443 V 1)

⟨8.⟩ Item nullus reputabitur ciuis Hafnensis, antequam episcopo Roskildensi prestiterit fidelitatem, et quicumque ciuis Hafnensis alteri domino fecerit homagium quam episcopo Roskildensi, infra tres menses immediate sequentes uendet hereditatem, quam habet Hafnis, nec ulterius reputabitur
esse ciuis.

35

(Text II 26, ca. 1422 7)

⟨9.⟩ Item si mulier Hafnis habitans nupserit uiro, qui dicitur herræman, ciuitatem Hafnensem exhibit et uendet hereditatem suam uel heredibus suis relinquet, si sint ciues Hafnenses, infra predictos tres menses.

5 (Text II 29, 1254 1, jf. ca. 1422 8—9, jf. 1443 V2)

⟨10.⟩ Item quicumque infra muros et fossata ciuitatis taliter excesserit, ut xl marcas soluere debeat pro emenda, primo debentur episcopo xl marce, deinde pro eadem causa alie xl marche communiter episcopo et ciuitati, ita quod medietas cedat episcopo et reliqua medietas usui ciuitatis.
10 Et eodem modo de quibuscumque causis obseruabitur, excepta emenda nouem solidorum, quam ad usus ciuitatis integraliter recipiant ciues et integraliter pro parte episcopi recipiat aduocatus. Ubi autem et in quibus articulis per noua statuta episcopi indulte sunt usui ciuitatis xl marche illas ciues integraliter recipiant absque difficultate. Omnia autem, que sic
15 recipiunt, ad communitatem in usus ciuitatis conuerti debent, uidelicet ad fossata, planccas et pontes faciendos, de quibus una cum aliis uille redditibus camerarii ciuitatis in presencia episcopi et consulum comptum red-
dant saltem semel in anno, cum per episcopum fuerint requisiti.

(Text II 31, 1254 2)

20 ⟨11.⟩ Item si episcopus Roskildensis suis exigentibus negociis in Scaniam uoluerit personaliter transfretare, ciues sibi tenentur prouidere in nauis et duodecim nautis, quibus prouidebunt eundo, morando et redeundo in expensis ciuitatis. Qui si defecerint, soluent ciues episcopo expensas et interesse et pro quolibet nauta deficiente tres marcas.

25 (Text II 32, 1254 3a, ca. 1422 10)

⟨12.⟩ Item ciues omnes et singuli soluere tenentur semel in anno mizsummersgiald, nisi quos exemerit episcopus de gracia speciali.

(Text II 33, 1254 3b, ca. 1422 11, jf. 1443 I 5—6)

30 ⟨13.⟩ Item qui tabernas exercent uendendo seruisiã, soluere debent annuatim duas oras, unam uidelicet in hieme et alteram in estate more consueto salua factura brasei, que episcopo debetur.

(Text II 11, 1254 5, ca. 1422 12, jf. 1443 III 14)

⟨14.⟩ Item nulli hospitem liceat per modios annonam in foro emere, lardum, carnes siue animalia esui deputata ad quantitatem et usum mer-
35 cium. Quod si factum fuerit, res sic emptas emptor amittet, et quicumque

ciuium cum denariis hospitem in fraudem res huiusmodi emerit, soluet quantum res, constitit empta.

(Text II 10, 1254 4, ca. 1422 13, jf. 1443 III 15)

⟨15.⟩ Item nulli hospitem liceat cutes recentes uel pelles agninas emere nec pannum uel telam scindere nec scabellum rerum uenaliū in foro ⁵ exponere. Quod qui fecerit, res emptas seu eciam taliter uenditas amittet.

(Text II 34, 1254 6, ca. 1422 14, jf. 1443 V 39)

⟨16.⟩ Item nullus ciuium tenetur ad aliquam expeditionem faciendam in nauibus, equis aut in armis nisi ad defendendum episcopum seu bona ecclesie, si insultus aliquis fiat in eis, ita tamen prope ciuitatem, quod ¹⁰ eadem die ire ualeant et redire, nisi tam euidentis fuerit necessitas, quod eorum auxilio indiguerit tempore longiori. Ad que defendenda pro totis uiribus et posse sub pena tocius porcionis sue omnes pariter tenebuntur. Sed hoc statutum intelligendum est s⟨a⟩luo edicto regio communiter facto per regnum ad inuadendum inimicos ipsius seu pro patrie defensione. ¹⁵

(Text II 35, 1254 7, jf. 8, ca. 1422 15, 1443 VI 1)

⟨17.⟩ Item si infra septa ciuitatis alicui ciuium, canonicorum, mercatorum seu suorum familie uel alicui de familia episcopi insultus uel alia iniuria facta fuerit, omnes ciues in proximo circa iacentes et hoc scientes accurrere debent ad succurrendum iniuriam patienti, nocte siue die, pul- ²⁰ sata campana uel non pulsata. Quod qui non fecerit, capitalem porcionem suam amittet, conuictus testimonio quatuor uicinatorum suorum uel saltem duorum proximorum. Si autem huiusmodi excessus commissus fuerit, taxabunt penam secundum enormitatem ipsius insultus et iniurie tres ciues et tres de familia episcopi, omnes sex prius adiurati, ut iustam faciant ²⁵ taxacionem. Qui si concordare non poterint, episcopus septimum adiuratum ut prius adhibebit, et tunc stabitur iudicio partis maioris.

(1254 9, ca. 1422 79, 1443 V 3)

⟨18.⟩ Item si tempore pacis per cuiuscumque incuriam siue negligenciam fossata deteriorata fuerint uel plancee ce⟨c⟩iderint, infra triduum eadem ³⁰ incipiat reparare et ad statum pristinum redigere continuando. Sed si de guerra timeatur, eadem die omnia restaurentur. Quod nisi fecerit, ciuitas faciet, et postea texabitur expensa ibidem impensa et satisfactio supradicto modo secundum culpe similiter et contumacie quantitatem.

14 s⟨a⟩luo] soluo A. 30 ce⟨c⟩iderint] cediderint A.

(1254 10, ca. 1422 80, 1443 V 4)

⟨19.⟩ Item statuitur, quod si aliquis uias uel alia, que aduocato et consulibus uidebuntur expediencia, non fecerit, per ipsos punietur iuxta modum culpe.

5

(1254 12, ca. 1422 81a)

⟨20.⟩ Item non sigilletur aliqua littera sigillo ciuitatis, nisi prius examinata fuerit per aduocatum castri et clericum eiusdem necnon et duos consules sigillum custodientes, qui habebunt clauem ad clausuram sigilli et alteram clauem predicti aduocatus et clericus de castro. Quod si contrarium
10 factum fuerit, habentes claues ad predictum sigillum iuxta arbitrium episcopi punientur.

(ca. 1422 81b)

⟨21.⟩ Item statuitur, quod consules ad singulos tractatus, quos communiter habebunt, aduocatum castri aduocent et nichil incipiant seu finiant
15 absque eiusdem presencia uel saltem illius, quem deputauerit loco sui de familia nostra, si personaliter fuerit inpeditus. Quod si secus factum fuerit, quilibet consulum in illo tractatu existens soluet episcopo tres marcas et tantumdem usui ciuitatis.

(Text II 20, 1254 13, ca. 1422 82—83)

20 ⟨22.⟩ Item quod promisit communitas tam ex parte sua quam ex parte heredum suorum et iuramento confirmauit, quod futuris temporibus nulli ciuium licitum erit fundum suum inpignorare seu ypotecare, dare, uendere, permutare uel aliquo titulo alienare principi aut militi uel homini, qui
uolgariter dicitur herræ man, seu alicui loco religioso. Et si quispiam neces-
25 sitate compulsus fundum suum alienare debeat, minime sibi licebit hoc facere, nisi prius episcopo uenalis legittime offeratur. Et si secus a quoquam presumptum fuerit, contractus huiusmodi irritus sit, nec robur firmitatis optinebit, quocumque uidebitur modo uel lege uallatum, sed fundus sic
alienatus fisco episcopi ascribatur. Nec tamen carius uendere episcopo
30 debetur sed secundum communem estimationem fundorum seu domorum. Hoc autem statutum extendi uolumus ad agros, quos aliqui ciuium habent iuxta ciuitatem Hafnensem.

(Text II 27, 1254 14, ca. 1422 84, 1443 V 5—6)

⟨23.⟩ Item nullus infra ciuitatem accipiet defensorem seu patronum
35 cause extra degentem quacumque ex causa sine licencia episcopi speciali, siue sit uidua, orphanus uel pupillus. Contrarium faciens soluet episcopo uiginti marcas et tantumdem usui ciuitatis.

(*Text II 30, ca. 1422 85a, 1443 VI 2*)

⟨24.⟩ Item statuitur, quod ubicumque pro aliquo facto emenda debetur episcopo et ciuitati, primo satisfiat leso, deinde episcopo et postea ciuitati. Et si ciues contrarium fecerint, emenda carebunt illa uice, et cedat episcopo.

(*Text II 21, 1254 15, ca. 1422 85b—86, 1443 V 7—8*)

5

⟨25.⟩ Item statuitur, quod nullus fundum habens in ciuitate uocem uel potestatem habeat ratione dicti fundi quoquo modo impediendi commune bonum ciuitatis, uidelicet ne fossata uel uie procedant, prout utile uisum fuerit episcopo iuxta consilium sapientum, dummodo ei pro fundo competens recompensacio exhibeatur, alioquin ipsum fundum amittet. Et si consules ad utilitatem ciuitatis pecierint ab aliquo ciuium ligna, lapides, ferrum uel cementum aut hiis similia, contradicere nullus audeat sub pena amittend*(i)* rem petitam, dummodo precium competens ei exhibeatur pro predictis.

(*Text II 22, ca. 1422 87*)

15

⟨26.⟩ Item statuitur, quod omnia loca in quibus res alique uendi debeant, ordinet episcopus et assignet inposterum consilio consulum requisito.

(*ca. 1422 88*)

⟨27.⟩ Item statuitur, quod super quocumque facto causa uel contractu, testimonium duorum consulum Hafnensium affuerit, nullus se lege negatiua ualeat defensare.

(*Text II 36, ca. 1422 89*)

⟨28.⟩ Item statuitur, quod lex negatiua Hafnis inposterum non procedat inter ciues, dummodo contrarium possit probari per tres ciues uel saltem per duos testes ydoneos et fidedignos. Testis autem conuictus de falso testimonio infamis habebitur inperpetuum et ad nullos actus legitimos admittetur. Ubi autem causa aliqua dubia fuerit et plene probari non potest, incausatus de ea negatiua lege se defendet more antiquo.

(*Text II 37, ca. 1422 90, jf. 1443 V 9*)

⟨29.⟩ Item quicumque conuictus fuerit, ut est premissum, quod operam dederit, ut alius habeat dominium ciuitatis Hafnensis quam episcopus Roskildensis, qui uerus est dominus in utroque iure, seu qui alium recognouerit habere dominium in eadem, bona sua omnia fisco episcopi asscribentur et a ciuitate turpiter eiciatur, salua in omnibus reuerencia, que

debetur domino regi Dacie, ad quam ei exhibendam ubique, et specialiter cum ad ciuitatem Hafnensem declinauerit, sunt astricti.

(Text II 40, ca. 1422 91—92, jf. 1443 V 9—10)

5 <30.> Item quicumque, ut premissum est, conuictus fuerit, quod sit proditor ciuitatis, omnia bona eius pro medietate fisco episcopi asscribentur, et reliqua medietas ciuitatis usui reseruentur. Eandem penam subibit, quicumque consulum tractatus ipsorum secretos reuelauerit.

(Text II 41, ca. 1422 93, jf. 1443 V 11)

10 <31.> Item quicumque conuictus fuerit, quod aliquem ciuitatem prodere uolentem, incendere, deuastare seu atrocitatem aliquam facere in eadem scienter fouerit, punietur pena predicta.

(Text II 43)

15 <32.> Item quicumque conuictus fuerit operam dedisse consilio, auxilio uel fauore seu opere, quod castrum episcopi Hafnis capiatur, incendatur uel destruatur, bona ipsius omnia fisco episcopi asscribentur, et si captus fuerit, carceri perpetuo tradetur. Eandem penam subibit, qui episcopum seu aliquem de familia sua impederit castrum suum intrare seu exire uolentem.

(Text II 44)

20 <33.> Item quodcumque edictum fecerit episcopus uel aduocatus eius nomine suo pro loco et tempore necessitate temporis hoc exigente, seruabitur in ciuitate Hafnensi sub pena annexa illi edicto.

(ca. 1422 94, 1443 VI 3)

25 <34.> Item si insultus aliquis aut periculum aliquod acciderit in castro episcopi uel circa castrum, ciues, quam cito sciuerint, in auxilium uenient huius periculi. Qui conuictus fuerit hoc non fecisse, medietatem capitalis porcionis sue amittet, et fisco episcopi asscribetur. Similiter familia episcopi de castro ueniet in auxilium ciuitatis, si uocata fuerit, ita tamen, quod salua sit custodia in castro.

30 *(Text II 2)*

<35.> Item quicumque conuictus fuerit publice tenere concubinam in ciuitate Hafnensi, uterque eorum ad arbitrium episcopi punietur.

(Text II 38)

<36.> Item quicumque ciuium Hafnensium querimoniam aliquam de-

posuerit coram aliquo iudice seculari de episcopo, omnia bona sua fisco episcopi asscribentur, et ille transgressor a ciuitate eicietur irrediturus.

(Text II 39)

⟨37.⟩ Item quicumque ciuium conuictus fuerit querimoniam deposuisse coram aliquo iudice seculari de suo conciuue uel de hospite pro offensa, 5 que facta est Hafnis, absque licencia episcopi speciali, penam subibit proximo dictam, ita tamen, quod medietas porcionis sue cedat episcopo et reliqua medietas usui ciuitatis.

(Text II 45)

⟨38.⟩ Item quicumque ciuis Hafnensis conuictus fuerit non prestitisse 10 auxilium aduocato episcopi uel famulis eius ciuitatem custodientibus uocatus per eos, soluet decem marcas, secundo conuictus uiginti marcas, tercio conuictus in consimili capitalem porcionem suam amittet et a uilla eicietur.

(Text II 46, ca. 1422 95, 1443 VI 4)

⟨39.⟩ Item quicumque alteri minas intulerit, de hoc conuictus caucio- 15 nem prestabit, quod nec consilio, nec auxilio per se uel per alios ledatur ille. Qui si caucionem prestare noluerit, amittet omnia, que habet Hafnis, et a uilla eiciatur.

(Text II 42, ca. 1422 96)

⟨40.⟩ Item qui minatus fuerit ciuitati, quod eam incendat uel incendi 20 procuret, aduocati et consulum iudicio punietur.

(Text II 51, ca. 1422 97, 1443 VI 5)

⟨41.⟩ Item quicumque offenderit in ciuitate et fugerit, nomen eius scribetur in libro ciuitatis, et cum poterit comprehendi, modo debito punietur. 25

(Text II 1)

⟨42.⟩ Item omnes cause ecclesiastice secundum statuta canonum debent discuti et diffiniri.

(Text II 3, ca. 1422 98, 1443 VI 6)

⟨43.⟩ Item nullum legatum in testamento exsoluetur alicui, quam diu 30 manifestum fuerit aliqua defuncti debita esse insoluta.

(ca. 1422 99, 1443 V 12)

⟨44.⟩ Item inhibetur, ne aliqui congregacionem aliquam faciant specialem Hafnis tractaturi de aliquibus negociis, nisi eos aduocatus et con-

sules duxerint conuocandos. Qui secus fecerit, capitalem porcionem (amittet), diuidendam equaliter inter episcopum et ciuitatem, sed principalis illius congregacionis ultra penam iam statutam a uilla eiciatur irrediturus, et si plures fuerint principales, singulis fiat idem.

5

(Text II 47, ca. 1422 16, 1443 V 13)

⟨45.⟩ Item nullus infra portas ciuitatis Hafnensis portabit arma. Qui contrauerit, decem marcas soluet episcopo et decem ciuitati. Ab hac autem pena excepta est familia episcopi, que debet custodire ciuitatem Hafnensem. Hospes autem, qui uenit deforis, arma deponet in hospicio, I quod declinauerit, et hanc esse legem ciuitatis, domesticus manifestabit eidem, quod si hospes receptus arma deponere nolit, ciuis Hafnensis non sustinebit eum in domo sua. Quod si fecerit, decem marcas soluet episcopo et totidem ciuitati.

(Text II 24, ca. 1422 17, jf. 1443 V 1)

15

⟨46.⟩ Item nullus fiat ciuis Hafnensis sine litteris testimonialibus uel bonis testibus, quibus credi debet, illius loci, in quo prius habitare consuevit.

(Text II 12, ca. 1422 18, 1443 V 14)

20

⟨47.⟩ Item quicumque ciuium emerit aliquam rem, quam episcopus suis usibus dixerit esse necessariam, tantum et non plus recipiet ab episcopo et rem assignabit eidem. Ciues autem aliunde uenientes et ibidem ementes eandem legem seruabunt.

(Text II 48, ca. 1422 19, 1443 V 15)

25

⟨48.⟩ Item quicumque natus est Hafnis, cum sciuerit, uoluerit et potuerit excercere aliquam artem mechanicam ut pote sutoriam, pelliariam et cetera, non tenebitur aliquid soluere, ut operetur, nisi tantum unam oram aduocato et oram ciuitati in signum sue professionis.

(Text II 93, ca. 1422 20, 1443 V 16)

30

⟨49.⟩ Item quando contingit collectam fieri Hafnis, quilibet soluet secundum ualorem bonorum suorum et amplius nichil.

(Text II 13, ca. 1422 21—22, 1443 V 17)

⟨50.⟩ Item quicumque hospes emerit pisces seu res alias commestibiles ante horam ciuibus ad emendum taxatam, rem sic emptam amittet, nec

sit alicui ciuium licitum rem emptam ab ali[quo ci]ue occupare sed soli episcopo, si fuerit in ciuitate et necesse habuerit de eadem.

(Text II 49, ca. 1422 23—24)

⟨51.⟩ Item quicumque uoluerit formare calceos pro pueris, hoc ei sit licitum sine pena, et licitum est sutoribus cutes et pelles sibi necessarias emere sine pena. 5

(Text II 50, ca. 1422 25)

⟨52.⟩ Item licitum est cuilibet pistori panes pi[st]r[are], quocienscumque uoluerit, et quicumque de pistoribus ipsum impederit, soluet episcopo tres marcas, tantum ciuitati et tantum impedito. 10

(Text II 18, ca. 1422 26, 1443 V 19)

⟨53.⟩ Item quicumque uiolauerit pacem domino rege uel episcopo Hafnis existente, soluet leso xl marcas, episcopo tantum et ciuitati tantum.

(ca. 1422 27, 1443 V 20)

⟨54.⟩ Item quicumque consulum conuictus fuerit, quod recepit donaria, uel quod sibi promittebantur, dum esset in consulatu de aliquo, qui habebat causam uel sperabatur habiturus, soluet duplum eius, quod recepit uel sibi promissum fuit, episcopo et aliud duplum suis collegis, et sit infamis inperpetuum. 15

(ca. 1422 28, 1443 V 21)

⟨55.⟩ Item quicumque se gesserit pro consule Hafnensi non institutus per episcopum Roskildensem, capitalem porcionem summe sue amittet et nunquam decetero erit consul. 20

(Text II 53, ca. 1422 29, 1443 VI 7)

⟨56.⟩ Item si quis inuadendo alium interfecerit infra planccas ciuitatis Hafnensis, perpetuo carceri tradetur. 25

(Text II 54, ca. 1422 30—31, 1443 VI 8—9)

⟨57.⟩ Item quicumque alium wlnerauerit cum gladio, trusorio seu alterius generis armis, pro simplici wlnera soluet leso sex marcas, pro duplici duodecim, episcopo tantum et uille tantum, et pro quolibet osse, quod inde extrahitur, soluet secundum antiquas leges terre. Et si de wlnera aliquod liyte fiat, illud taxabitur per aduocatum et consules ciuitatis. 30

(Text II 63, ca. 1422 32, 1443 VI 10)

⟨58.⟩ Item quicumque pauper in[su]dans stulticiis pro eo, quod non

habet pecuniam ad soluendum, aduocati et consulum arbitrio relinquatur puniendus.

(*Text II 55, ca. 1422 33, 1443 VI 11*)

⟨59.⟩ Item quicumque alteri pedem uel manum amputauerit uel oculum
 5 eruerit, soluet leso xl^{ta} marcas, episcopo uiginti et ciuitati tantum.

(*Text II 56, ca. 1422 34—35, 1443 VI 12—13*)

⟨60.⟩ Item quicumque alium percutit cum baculo, gladio non euaginato,
 [l]apide, claua, osse uel consimili, soluet leso sex marcas, episcopo tres et
 ciuitati tantum. Sed alium uerberans, ut dicatur velbarth, soluet leso
 10 xl^{ta} marcas, episcopo uiginti et ciuitati tantum.

(*Text II 57, ca. 1422 36, 1443 VI 14*)

⟨61.⟩ Item qui alteri dederit alapam uel traxerit per crines seu turpiter
 receperit per nasum uel aures seu genas uel uestes eius laniauero manibus,
 gladio uel cultello sine uulneris carnis seu in lutum truserit, soluet leso tres
 15 marcas, episcopo tantum et ciuitati tantum.

(*Text II 65, ca. 1422 37, 1443 VI 15*)

⟨62.⟩ Item quicumque ludens cum taxillis habuerit alapam uel tractus
 fuerit in crinibus de suo collusore, nichil de emenda iam dicta recipiet, et
 quicumque occisus fuerit ad taxillos, in cimiterio non sepelietur.

20

(*Text II 58, ca. 1422 38, 1443 VI 16*)

⟨63.⟩ Item quicumque intrat domum alterius cum deliberato consilio,
 ut percutiat domesticum uel quemcumque alium in domo sua, soluet per-
 cussus xl^{ta} marcas, episcopo tantum et ciuitati tantum et ei, cuius erat
 domus, tantum. Sed sic intrans domum alterius et in[terfici]ens aliquem,
 25 perpetuo carceri tradatur, quia uocatur orbotarmaal.

(*Text II 59, ca. 1422 39—40, 1443 VI 17*)

⟨64.⟩ Item quicumque sagittam mittit in curiam alterius uel domum,
 lanceam uel lapidem de funda uel aliquod consimile, ut noceat, et aliquem
 interfecerit, hoc uocatur orbotarmaal. Si autem sic lesus non moritur,
 30 soluet l[eso] xl^{ta} marcas, episcopo et ciuitati tantum et possessori curie seu
 domus tantum. Et qui in naui aliquem interficit seu uulnerat, penis proximo
 dictis punietur.

9 velbarth] *jfr.* 1443: thrælbarth.

(Text II 17, ca. 1422 41)

⟨65.⟩ Item qui pacem uiolauerit in domo, que dicitur Endeboth, et inter introitum nauium ex utraque parte illius uici magni, soluet leso xl^{ta} marcas, episcopo tantum et ciuitati tantum.

(Text II 68, ca, 1422 42, 1443 VI 18)

⟨66.⟩ Item qui alium uoluntarie in aquam precipitauerit, soluet leso xx^{ti} marcas, episcopo tantum et ciuitati tantum.

(Text II 52, ca. 1422 43, 1443 VI 19)

⟨67.⟩ Item quicumque aliquem maleficum de ciuitate fugere uolentem retinuerit et aduocato tradiderit, partem de emendis, quas soluerit dictus malefactor, habebit, secundum quod aduocato et consulibus fuerit uisum.

(Text II 60, ca. 1422 44)

⟨68.⟩ Item quicumque transgressor legum ciuitatis Hafnensis, bona non habuerit infra cituitatem, que sufficiant ad emendandum sua forefacta, pro se ponat fideiussores, quos si habere nequierit, tradetur custodie episcopi et ciuitatis, donec satisfecerit, ut tenetur.

(Text II 14, ca. 1422 45, 1443 VI 20)

⟨69.⟩ Item commune forum omni quarta feria sit Hafnis et omni sabbato, et qui pacem uiolauerit illis diebus in ciuitate Hafnensi, soluet leso xl^{ta} marcas, episcopo tantum et ciuitati tantum. Illa autem pax durabit ab ortu solis usque ad pulsacionem uesperorum.

(Text II 69, ca. 1422 46)

⟨70.⟩ Item quando quis moritur habens pueros heredes, qui nondum uenerant ad annos discrecionis, cognatus propinquior illorum heredum bona recipiet in precensia aduocati et consulum prestando sufficientem cautionem infra ciuitatem, ut dicta bona eis restituantur, cum ad annos uenerint discrecionis. Sed si ignis alienus domos dictorum heredum consumpserit, non tenebitur ad restitutionem. Si autem cautionem prestare noluerit uel non poterit, consules recipient pueros cum bonis in presencia aduocati et similiter restituant, cum ad annos uenerint discrecionis.

(Text II 70, ca. 1422 47, 1443 V 59)

⟨71.⟩ Item si quis moritur non habens heredes, consules in presencia

14 que] derefter overstreget og underprikket non A.

aduocati bona recipiant et custodiant, et si heres legitimus infra diem et annum uenerit, presente aduocato bona recipiet supradicta. Sin autem cedent fisco episcopi.

(Text II 71, ca. 1422 48)

5 <72.> Item nullus adibit aliquam hereditatem, antequam omnia debita defuncti fuerint persoluta.

(Text II 77, ca. 1422 49, 1443 I 7)

<73.> Item nullus parans nupcias habebit plus quam triginta scutellas cum quinque ferculis, et de qualibet scutella qualibet die quatuor solidi
10 soluentur clericis exceptis, si plus habuerit, soluet episcopo marcam argenti et ciuitati tantum.

(Text II 78a, ca. 1422 50, 1443 VI 21)

<74.> Item fures ciuium a tempore, quo capiuntur, erunt in custodia aduocati usque ad proximum diem placiti, ratione cuius soluentur quatuor
15 denarii annuatim aduocato de qualibet commedia.

(Text II 78b, ca. 1422 51, 1443 VI 22)

<75.> Item si quis hospes furem suum receperit Hafnis, soluet aduocato dimidiam marcam et furem secum deducat; si autem fur Hafnis ad placitum ductus fuerit, a ciuibus iudicetur.

20 (ca. 1422 52, 1443 V 23)

<76.> Item quicquid consules statuerint siue ordinaurint de consensu episcopi et uoluntate, hoc erit firmum, et quicumque contradixerit, dimidiam capitalem porcionem amittet.

(ca. 1422 53, 1443 V 22)

25 <77.> Item si quid ortum fuerit questionis et determinatum secundum leges ciuitati datas ab episcopo et dandas in posterum uel secundum consuetudines racionabiles et approbatas coram consulibus in consilio sedentibus aduocato presente, ratum manebit, causis ecclesiasticis exceptis. Qui autem in contrarium uenerit, soluet episcopo et ciuitati dimidiam
30 porcionem suam capitalem.

17 Hafnis] o. lin. A.

(Text II 79, ca. 1422 54—55)

⟨78.⟩ Item nullus debet citari pro iure temporali nisi per preconem portantem baculum habentem signum episcopi. Qui citabit duobus vicinis citandi presentibus. Nec debet aliquis citari per eum nisi ad placitum vel ad locum, qui dicitur Endeboth, vel ubi sedent consules et advocatus in consilio, salva auctoritate episcopi citandi, ad quem voluerit locum.

(Text II 80, ca. 1422 56, 1443 V 24)

⟨79.⟩ Item quicumque citatus non comparuerit, prima vice soluet episcopo sex oras, secunda vice duodecim, tertia vice tres marcas, quarto xl^{ta} marcas. Postea erit in potestate episcopi et omnia bona sua.

(Text II 81, ca. 1422 57, 1443 V 25)

⟨80.⟩ Item quicumque civis Hafnensis a uilla recesserit pro negociis suis moram facturum ultra sex dies, responsalem ponat pro se; quod nisi fecerit, citabitur et tanquam contumax punietur. Idem fiat de infirmo, nisi responsalem posuerit infra mensem a tempore sue infirmitatis.

(Text II 82, ca. 1422 58, 1443 V 56)

⟨81.⟩ Item inuentus non habens rectam ulnam, modium, stateres, pundær, bismet vel aliquod consimile, soluet primo tres marcas, secundo sex, tercio priuetur porcione capitali et sit infamis.

(ca. 1422 59)

⟨82.⟩ Item qui aufert propugnacula ciuitatis, arbitrio consulum et advocati relinquatur puniendus.

(ca. 1422 60, 1443 V 26)

⟨83.⟩ Item quicumque fregerit seras seu firmaturas ciuitatis, soluet episcopo xl^{ta} marcas et ciuitati tantum. Si fuerit pauper, in carcerem ciuitatis mittatur.

(ca. 1422 61—62, 1443 V 27)

⟨84.⟩ Item qui transcendit ligna seruancia portum, eandem penam subibit. Qui autem sub planccis ⟨intrauerit⟩ vel planccas soluerit, ut intret,

4 debe(t)] debe A. 29 ⟨intrauerit⟩ mgl. A.

pena consimili punietur. Qui aufert lapides apportatos ad munimen ciuitatis, in penis erit similibus iam predictis.

(Text II 83, ca. 1422 63, 1443 VI 23—24)

5 <85.) Item conuictus, quod aliquem excubitorem percussit, soluet episcopo x^l^{ta} marcas et ciuitati tantum. Quod si non habet, in carcerem ciuitatis mittatur. Si autem conuinci non poterit, et presumpcio fuerit contra eum, lege sex nominatorum se purgabit. Excubitor uero, si aliquem percusserit absque certa ratione, eandem penam sustineat.

(Text II 84, ca. 1422 64, 1443 VI 25)

10 <86.) Item excubitores uagantem in noctibus per ciuitatem ducent ad hospicium suum, et si non habet hospicium, ponat fideiussorem. Alioquin sub custodia ciuitatis erit usque in mane, ut pro se reddat rationem.

(Text II 85, ca. 1422 65—66, 1443 VI 26)

15 <87.) Item quando pulsatur campana ignitegii, erunt omnes excubitores in suis locis usque ad tempus pulsacionis eiusdem campane in mane, et tunc custodes portarum aderunt usque ad pulsacionem in sero. Quicumque hoc non fecerit conuictus, soluet tres marcas ciuitati; alioquin in carcerem mittatur. Ad pulsacionem iam dicte campane porte et portus maris claudentur et aperientur.

(Text II 28, ca. 1422 67, 1443 V 28a)

20 <88.) Item mulier uiduata uiro defensorem recipiat infra sex septimanas proximo subsequentes. Quod si non fecerit, tres marcas episcopo soluet et tantum ciuitati.

(Text II 72, ca. 1422 68, 1443 V 28b)

25 <89.) Item si aliquis moritur habens pueros, qui nondum uenerant ad annos discrecionis, consules bona ipsorum uidebunt et taxabunt et caucio fiet eis, ne mater bona eorum distrahat uel consummat.

(Text II 74, ca. 1422 70)

30 <90.) Item si aliquis intrat claustrum habens fundos uel domos, eos ciuibus uendat episcopo requisito et secum promptos denarios ferat.

(Text II 73, ca. 1422 69)

<91.) Item si aliquis puer intrat claustrum contra uoluntatem patris, non recipiet de patrimonio uel matrimonio aliquid inposterum.

(Text II 75, ca. 1422 71, 1443 V 29)

⟨92.⟩ Item nullus habeat postestatem exigendi porcionem summe, que dicitur howæthlot, parentibus uiuentibus, nisi ipsi fuerint in uia destruendi bona sua.

(Text II 76, ca. 1422 72)

5

⟨93.⟩ Item si filia alicuius contra uoluntatem patris maritatur, nichil percipiet de patrimonio et matrimonio ipsis uiuentibus.

(Text II 66, ca. 1422 73, 1443 V 30)

⟨94.⟩ Item si filiusfamilias alicuius ciuis plus perdiderit in aliquo ludo quam oram, uincenti plus non reddetur.

10

(Text II 67, ca. 1422 74)

⟨95.⟩ Item nullus famulus alicuius ciuis plus potest perdere, quam nunc dictum est, quod, qui uicerit, totum perdet.

(Text II 92, ca. 1422 75, 1443 V 31)

⟨96.⟩ Item si quis habens uxorem legitimam, aliam superduxerit, si 15 per ecclesiam corrigi non poterit et in excommunicacione propter hoc per annum durauerit, arbitrio aduocati et consulum relinquatur puniendus. Idem fiet de quolibet publice excommunicato, qui in excommunicacione durauerit per annum.

(Text II 86, ca. 1422 76—77)

20

⟨97.⟩ Item si quis alium in ignis cumbustione wlnerat uel percutit uoluntarie, conuictus soluet leso xl^{ta} marcas, episcopo tantum et ciuitati tantum. Et qui tali tempore captus fuerit in furto, penam furis subibit.

(Text II 87, ca. 1422 78, 1443 V 32)

⟨98.⟩ Item si domus alicuius tali tempore fracta fuerit uel per securim 25 excisa seu per uncus diruta, omnes ante ignem iacentes eum indempnem restituent, ut consulibus uidetur expedire.

(Text II 16, ca. 1422 100, 1443 III 16)

⟨99.⟩ Item si aliquis rem emerit, ad quam tenetur habere hominem, qui dicitur viin, et eum non habuerit, soluet episcopo tres marcas.

30

(Text II 61, ca. 1422 101)

⟨100.⟩ Item quicumque pecuniariam transgressoribus positam soluere

non sufficit, carceri perpetuo uel temporali secundum qualitatem et quantitatem transgressionis puniendus tradetur.

(Text II 62, ca. 1422 102)

⟨101.⟩ Item ubicumque aliquis ratione transgressionis amiserit uitam
5 uel traditus fuerit perpetuo carceri, bona, que habet, fisco episcopi asscribentur.

(Text II 25, ca. 1422 103, 1443 V 33)

⟨102.⟩ Item si aliquis de ciuitate cum uxore et bonis recesserit et
infra annum non redierit, iure ciuili Hafnis est priuatus, nisi de nouo se
10 fecerit ciuem.

(Text II 15, ca. 1422 104, 1443 III 17—18)

⟨103.⟩ Item si quis emit rem aliquam eam manu firmando, licitum sit
ei restituere rem eadem die soluendo uenditori duas oras. Si uero eandem
rem tenet per noctem, soluet precium, quod promisit. Sed si aliquis emit
15 rem, quam prius uiderat, et bibit lithkøp, emptor soluet, quod emit.

(Text II 88, ca. 1422 105, 1443 IV 1)

⟨104.⟩ Item si aliquis confitetur uel conuictus fuerit, quod alteri soluere
teneatur, prefigatur ei terminus legitimus, infra quem debitum soluet in
prompta pecunia. Quod nisi fecerit, consules cum aduocato taxabunt
20 tantum de bonis suis, quantum soluere teneatur, et creditori assignabunt.
Qui si refutauerit, consules tenebunt bona taxata et soluent creditori
promptam pecuniam.

(Text II 89, 1443 V 35)

⟨105.⟩ Item si aliqua nauis inter Scogshowæth et annem Aworthæ,
25 Saltholm seu Amakæ sine rectore inuenta fuerit, non reputabitur wraak,
sed qui inuenerit eam, ducat ante castrum recipiens mercedem laboris
ab eo secundum consuetudinem actenus approbatam.

(Text II 91, 1443 V 36)

⟨106.⟩ Item percussus lepra non cogetur ad leprosos intrare, quamdiu
30 communionem hominum publice deuitauerit.

(Text II 90, 1443 V 37)

⟨107.⟩ Item nullus habitans in fundis episcopi, remouebitur de eisdem,
dummodo censum ab antiquo impositum soluerit annuatim tanti ualoris,
ut fuit, quando imponebatur, salua solutione census impositi hiis diebus
35 seu decetero imponendi. Quedam tamen taberne, que spectant specialiter
ad opus castri, ab hac solutione sunt excepte.

(Text II 94)

⟨108.⟩ Item decernimus omnia priuilegia ciuibus Hafnensibus a prelatiſ eccleſie Roſkildenſis uſque ad preſens indulta irrita atque caſſa, niſi in quantum premiſſis conſtitucionibus ſunt inſerta.

Hee conſtituciones ſeu leges ad preſens ſunt edite, ſalua ſemper epiſc^o copo libera poteſtate inpoſterum ſicut nunc premiſſa interpretandi, mutandi et alia ſtatuta noua faciendi, prout temporis qualitas expoſcerit et ſibi cum conſenſu ſui capituli uiſum fuerit expedire. Actum Hafniſ anno domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo quarto kalendas menſis februarii iiii, anno conſecracionis epiſcopi Iohanniſ quarto. 10

⟨14. aarh.⟩

12

Biſkop Jenſ' ſtadsret for København 1294 29. januar.

Text II. Yngre bearbejdelse.

A: tabt. — Aa: Uppsala Univ. Bibl. De la Gardie fol. 51, Roſkildebipſens jordebog f. 113r (c. 1370—80). 15

Tryk: SRD VII 86.

113r **A**d perpetuam rei memoriam. Leges, que ſequuntur, edite ſunt per epiſcopum Roſkildenſem de conſilio ſui capituli et recepte a ciuibus Hafnensibus ad utilitatem inhabitancium ciuitatem Hafnenſem necnon et ueniencium ad eandem. 20

⟨1.⟩ De iure eccleſiaſtico.

(Text I 42)

Omnes cauſe eccleſiaſtiche ſecundum ius canonicum diſcuciantur et diffiniantur.

⟨2.⟩ De concubiniſ.

25

(Text I 35)

Item quicumque conuictuſ fuerit publice tenere concubinam in ciuitate Hafnenſi, uterque eorum ad arbitrium epiſcopi puniatur.

⟨3.⟩ De teſtamentis.

(Text I 43)

30

Item nullum legatum in teſtamento exſoluetur alicui, quamdiu manifeſtum fuerit aliqua defuncti debita eſſe inſoluta.

⟨4.⟩ Ne conuiuia uel ſodalicia Hafniſ habeantur.

(Text I 1)

Cum non ſolum a malo, ſed ab occasione mali eſt abſtinendum, ſtatuitur, 35

ne decetero aliqua conuiuia seu sodalicia, que uulgariter gildæ uel hwirwingh dicuntur, Hafnis habeantur a quibuscumque, clam uel aperte, uel quecumque alie colligaciones in fraudem huius statuti sub quocumque colore, per quas effectus dictorum conuiuiorum uel sodaliorum aliquatenus possint haberi, et uis huius constitutionis salubris ualeat in aliquo impediri, nisi si<nt> conuiuia, que dominus episcopus instituerit cum consensu capituli sui. Qui autem contra hanc constitutionem aliquid attemptauerit, xl marchas soluet, quarum medietas cedat episcopo et medietas communitati uille Hafnensis. Si autem tran<s>gressor huius constitutionis inops fuerit, a ciuitate irriditurus cum ignominia expellatur, et quicumque eum sic expulsus in hospicio receperit scienter tres marchas soluet.

<5.> De fraude cauenda contra leges Hafnenses.

(Text I 2)

Item quia plura sunt attemptata Hafnis in fraudem ecclesie Roskildensis et preiudicium necnon et legis municipalis in grauamen ciuium ibidem sicut in alienacione fundorum et consimilium, opera efficax detur, ut reuocentur, et caueatur, ne decetero fiant, et qui inuentus fuerit hec impedit, soluet episcopo iii marchas et communitati tantumdem.

<6.> Ne mutuum fiat nomine communitatis.

(Text I 3)

Item quia uilla Hafnensis ex mutuo, quod nomine communitatis sepe fecerat, est grauiter dampnificata in tantum, quod diuites pauperes sunt effecti, et qui aliquid habere uidebantur, iam panem mendicant, prohibetur et prohibendo statuitur, ne decetero nomine communitatis mutuum aliquod fiat alicui per quoscumque. Quod si factum fuerit, communitas ipsa soluat episcopo duplum. Non tamen prohibetur quisquam de proprio mutuum facere et proprio nomine, cui uelit.

<7.> Ne merces uendantur in nauibus seu super pontem.

(Text I 4)

Item statuitur, ne mercatores merces aliquas uendant alicui in nauibus suis seu super pontem, sed eas in foro seu tabernis primo locatis uenales exponant; alioquin res sic uenditas et precium amittant.

6 si<nt>] si Aa. — conuiuia] tilf. o. lin. Aa. 9 tran<s>gressor] trangressor Aa.
10 irriditurus = irrediturus. — expellatur] rett. fra expellantur ved underprikning af n Aa.
11 in hospicio] o. lin. Aa. — soluet] rett. fra soluat Aa. 18 soluet] forskrevet Aa.

⟨8.⟩ Ne merces in nauibus salsentur.

(Text I 5)

Item statuitur, ne pisces uel carnes. quas pro mercibus habere uolunt, in nauibus suis salsent, sicut merces ipsas sic salsatas amittere nolint.

⟨9.⟩ De mercibus uel numismate falsis.

5

(Text I 6)

Item statuitur, ne quis falsatas merces, aurum, argentum, siue numisma falsum Hafnis apportet, statuentes, quod siquis cum falsatis mercibus, auro, argento uel numismate falsis inuentus fuerit in uilla Hafnensi, ipsas amittet. Si autem conpertus fuerit eas uendere scienter tales siue eis uti uelle alienando, ad arbitrium aduocati et consulum grauius puniatur.

⟨10.⟩ Qualiter emere et uendere debent hospites.

(Text I 15)

Item nulli hospitem liceat cutes recentes uel pelles agninas emere, nec pannum uel telam scindere, nec scabellum rerum uenialium in foro exponere; 15 quod qui fecerit, res emptas seu eciam taliter uenditas amittet.

⟨11.⟩ De eodem.

(Text I 14)

^{114r} Item nulli hospitem liceat per modios || annonam in foro emere, lardum, carnes seu animalia, esui deputata, ad quantitatem et usum mercium; quod si factum fuerit, res sic emptas emptor amittet. Et quicumque ciuium cum denariis hospitem in fraudem res huiusmodi emerit, soluet, quantum res constitit emptas.

⟨12.⟩ De emptis episcopo dimittendis.

(Text I 47)

25

Item quicumque ciuium emerit aliquam rem, quam episcopus suis usibus dixerit esse necessariam, tantum et non plus recipiet ab episcopo et rem assignabit eidem. Ciues autem aliunde uenientes et ibidem ementes eandem legem seruabunt.

⟨13.⟩ De eodem.

30

(Text I 50)

Item quicumque hospes emerit pisces seu res alias commestibiles ante horam ciuibus ad emendum taxatam die fori, rem sic emptam amittet,

nec sit alicui ciuium licitum rem emptam ab aliquo ciue occupare, sed soli episcopo, si fuerit in ciuitate et necesse habuerit de eadem.

<14.> De diebus fori et pace eiusdem.

(Text I 69)

5 Item commune forum omni quarta feria et omni sabbato sit Hafnis, et qui pacem uiolauerit illis diebus in ciuitate Hafnensi, soluet leso xl marchas, episcopo tantum et ciuitati tantum. Illa autem pax durabit ab ortu solis usque ad pulsacionem uesperorum.

<15.> De empcione et uendicione.

10 (Text I 103)

Item si quis emerit rem aliquam eam manu firmando, licitum sit ei restituere rem eadem die soluendo uenditori duas oras. Si uero eandem rem tenet per noctem, soluat precium, quod promisit; sed si aliquis emerit rem, quam prius uiderat, et bibit lithkøph, emptor soluet, quod emit.

15 <16.> De teste rei empte.

(Text I 99)

Item si quis emerit rem, ad quam tenetur habere hominem, qui dicitur win, et eum non habuerit, soluet episcopo iii marchas.

<17.> De pace seruanda a turri usque in Ændæboth.

20 (Text I 65)

Item qui pacem uiolauerit in domo, que dicitur Ændæbooth, et inter introitum nauium ex utraque parte illius uici magni, soluet leso xl marchas, episcopo tantum et ciuitati tantum.

<18.> De uiolacione pacis.

25 (Text I 53)

Item quicumque uiolauerit pacem domino rege uel episcopo Hafnensi existente, soluet leso xl marchas, episcopo tantum || et ciuitati tantum. 114 v

<19.> De ali(e)nacione fundorum.

(Text I 7)

30 Item statuitur quod ne quis fundum uendat in ciuitate Hafnensi, antequam emptor factus sit ciuis ibidem; alioquin fundum cum sui sedificiis amittet.

12 oras] *foran ordet overstr.* h. *Aa.* 28 ali(e)nacione] *alianacione Aa.*

⟨20.⟩ De eodem.

(Text I 22)

Item quod promisit communitas tam ex parte sua quam ex parte heredum suorum et iuramento confirmavit, quod futuris temporibus nulli civium licitum erit fundum suum inpignerare seu ypotecare, dare, uen-⁵ dere, permutare uel aliquo titulo alienare principi aut militi uel homini, qui wlgariter ⟨dicitur⟩ hærræman, seu alicui loco religioso, et si quispiam necessitate compulsus fundum suum alienare debeat, minime sibi licebit hoc facere, nisi prius episcopo uenalis legittime offeratur, et si secus a quoquam presumptum fuerit, contractus huiusmodi irritus sit, nec robur¹⁰ firmitatis optinebit, quocumque uidebitur modo uel lege uallatum, sed fundus sic alienatus fisco episcopi asscribatur; nec tamen carius uendere episcopo debet sed secundum communem estimacionem fundorum seu domorum. Hoc autem statutum extendi uolumus ad agros, quos aliqui civium habent iuxta uillam Hafnensem. 15

⟨21.⟩ De eodem.

(Text I 25)

Item statuitur, quod nullus fundum habens in ciuitate Hafnensi uocem uel potestatem habeat ratione dicti fundi quoquo modo impediendi commune bonum ciuitatis, uidelicet ne fossata uel uie procedant, prout²⁰ utile uisum fuerit episcopo iuxta consilium sapientum, dummodo ei pro fundo competens recompensacio exhibeatur; alioquin ipsum fundum amittet. Et si consules ad utilitatem ciuitatis pecierint ab aliquo ciue ligna, lapides, ferrum uel cementum aut hiis similia, contradicere nullus audeat sub pena amittend⟨i⟩ rem petitam, dummodo precium competens ei²⁵ exhibeatur pro predictis.

⟨22.⟩ De foris statuendis.

(Text I 26)

Item statuitur, quod omnia loca, in quibus res aliquæ uendi debeant publice || et pro communitate, ordinet episcopus et assignet in posterum³⁰ consilio consulum requisito.

⟨23.⟩ Qualiter quis fit ciuis Hafnensis.

(Text I 8)

Item nullus reputabitur ciuis Hafnensis, antequam aduocato nomine episcopi prestiterit sacramentum de legibus Hafnensibus seruandis, et³⁵

6 alienare] *beg. af ordet paa rasur Aa.* 7 ⟨dicitur⟩] *mgl. Aa.* 8 alienare] *beg. af ordet paa rasur Aa.* 25 amittend⟨i⟩] *amittendo Aa.*

quicumque ciuis Hafnensis alteri domino fecerit homagium quam episcopo Roskildensi, infra tres menses immeditate sequentes uendet hereditatem, quam habet Hafnis, nec ulterius reputabitur esse ciuis.

<24.> De eodem.

(Text I 46)

5

Item nullus fiat ciuis Hafnensis sine litteris testimonialibus uel bonis testibus, quibus credi debet, illius loci, in quo habitare consueuit.

<25.> De eodem.

(Text I 102)

10

Item si aliquis de ciuitate cum uxore et bonis recesserit et infra annum non redierit, iure ciuili Hafnis est priuatus, nisi de nouo se fecerit ciuem.

<26.> De muliere nubente hærræmaan.

(Text I 9)

15

Item si mulier Hafnis habitans nupserit uiro, qui dicitur hærræmaan, ciuitatem Hafnensem exhibit infra iii menses immediate sequentes et uendet hereditatem suam uel heredibus suis relinquet, si sint ciues Hafnenses, infra tres menses predictos.

<27.> De tutelis.

(Text I 23)

20

Item nullus infra ciuitatem accipiet defensorem seu patronum extra degentem quacumque ex causa sine episcopi licencia speciali, siue etiam sit uidua, orphanus, uel pupillus; contrarium faciens soluet episcopo xx marchas et tantundem usui ciuitatis.

<28.> De eodem.

(Text I 88)

25

Item mulier uiduata uiro defensorem recipiat infra vi septimanas proximo subsequentes; quod si non fecerit, tres marchas soluet episcopo et tantundem ciuitati.

<29.> De mulcta et usu earum.

(Text I 10)

30

Item quicumque infra muros et fossata ciuitatis taliter excesserit, ut xl marchas soluere debeat pro emenda, primo debentur episcopo xl marchas, deinde pro eadem causa alie xl marchas communiter episcopo et

ciuitati, ita quod medietas cedat ipsi episcopo et reliqua medietas usui ciuitatis, et eodem modo de quibuscumque causis obseruabitur excepta emenda ix solidorum, quam ad usus ciuitatis integraliter recipiant ciues, et pro parte episcopi integraliter recipiet aduocatus. Ubi autem et in quibus articulis per noua statuta episcopi indulte sunt usui ciuitatis xl⁵ 115 v marche, illas ciues integraliter percipient absque difficultate. || Omnia autem, que sic recipiunt ad communitatem, in usus ciuitatis conuerti debent, uidelicet ad fossata, plancas et pontes faciendos, de quibus una cum aliis uille redditibus camerarii ciuitatis in presencia episcopi et consulum comptotum reddent, saltem semel in anno, cum per episcopum fuerint¹⁰ requisiti.

<30.> De eodem.

(Text I 24)

Item statuitur, quod ubicumque pro aliquo facto emenda debetur episcopo et ciuitati, primo satisfiat leso, deinde episcopo et postea ciui-¹⁵ tati, et si ciues Hafnenses contrarium fecerint, emenda carebunt illa uice, et cedat episcopo.

<31.> De transitu episcopi in Scaniam.

(Text I 11)

Item si episcopus Roskildensis suis exigentibus negociis in Scaniam²⁰ uoluerit personaliter transfretare, ciues tenentur sibi prouidere in nauis et duodecim nautis, quibus prouidebunt eundo, morando et redeundo in expensis ciuitatis; qui si defecerint, soluent episcopo ciues expensas et interesse et pro quolibet nauta deficiente tres marchas.

<32.> De metsommergyald.

25

(Text I 12)

Item omnes ciues et singuli soluere tenentur semel in anno metsom-
mersgyald, nisi quos exemerit episcopus de gracia speciali, et quicumque
in termino statuto non soluerit, tres marchas emendet.

<33.> De ølgyald.

30

(Text I 13)

Item qui tabernas exercent uendendo ceruisiam, soluere debeant annua-
tim duas oras, unam uidelicet in hyeme et alteram in estate more consweto,
et qui non soluerit termino consweto, emendet tres marchas, salua fac-
tura brasei, que episcopo debetur.

35

⟨34.⟩ De expeditione facienda.

(Text I 16)

Item nullus ciuium tenetur ad aliquam expeditionem faciendam in nauibus, equis aut armis, nisi ad defendendum episcopum seu bona
 5 ecclesie, si insultus fiat in eis, ita tamen prope ciuitatem, quod eadem die ire ualeant et redire, nisi tam euidentis fuerit necessitas, quod eorum auxilio indiguerit tempore longiori; ad que defendenda pro totis uiribus et posse sub pena tocius porcionis sue omnes pariter tenebuntur. Sed hoc statutum intelligendum est saluo edicto regio communiter facto
 10 per regnum ad inuadendum inimicos ipsius siue pro patrie defensione.

⟨35.⟩ De insultibus reprimendis.

(Text I 17)

Item si infra septa ciuitatis alicui ciuium, canonicorum, mercatorum siue suorum familie, uel alicui de familia episcopi insultus uel alia iniuria
 15 facta ||

(Text I 28)

⟨36.⟩ in posterum non procedat inter ciues, dummodo contrarium 116
 possit probari per tres ciues uel saltem per duos testes ydoneos uel fide- dignos. Testis autem conuictus de falso testimonio infamis habebitur in-
 20 perpetuum et ad nullos contractos legitimos admittetur. Ubi autem causa aliqua dubia fuerit et plene probari non potest, incausatus de ea negatiua lege se defendet more antiquo.

⟨37.⟩ De dominio ciuitatis Hafnensis.

(Text I 29)

Item quicumque conuictus fuerit, ut est premissum, quod operam dede-
 25 rit, ut alius habeat dominium ciuitatis Hafnensis quam episcopus Roskildensis, qui uerus est dominus in utroque iure, seu qui alium recognouerit habere dominium in eadem, bona sua omnia fisco episcopi ascribantur et a ciuitate turpiter eiciatur, salua in omnibus reuerencia, que debetur
 30 domino regi Dacie, ad quam ei exhibendam ubique et specialiter, cum ad ciuitatem Hafnensem declinauerit, sunt astricti.

⟨38.⟩ De eodem.

(Text I 36)

Item quicumque ciuium Hafnensium querimoniam aliquam deposuerit

8 sue] siue Aa. 15 facta] herefter er et blad udskaaret i Aa. 23 dominio] rett. ved underprikning fra domininio Aa. 26 habeat] hs. har habeatur, men de to sidste bogstaver er forsoegt udraderet Aa.

coram aliquo iudice seculari de episcopo, omnia bona fisco episcopi ascribentur, et ille transgressor a ciuitate eicietur irrediturus.

<39.> De eodem.

(Text I 37)

Item quicumque ciuium conuictus fuerit, querimoniam deposuisse⁵ coram aliquo iudice seculari de suo conciuue uel de hospite pro offensa, que facta est Hafnis, absque licencia episcopi speciali, penam subibit proximo dictam, ita tamen quod medietas porcionis sue cedat episcopo, et reliqua medietas usui ciuitatis.

<40.> De pena proditoris ciuitatis et secretorum consulum.¹⁰

(Text I 30)

Item quicumque, ut premissum est, conuictus fuerit, quod sit proditor ciuitatis, omnia bona eius pro medietate fisco episcopi ascribentur, et reliqua medietas ciuitatis usui reseruetur. Eandem penam subibit quicumque de consulibus tractatus ipsorum secretos reuelauerit.¹⁵

<41.> De eodem.

(Text I 31)

Item quicumque conuictus fuerit, quod aliquem ciuitatem prodere uolentem, incendere, deuastare seu atrocitatem aliquam facere in eadem scienter fouerit, punietur pena predicta.²⁰

<42.> De eodem.

(Text I 40)

Item qui minatus fuerit ciuitati, quod eam incendat uel incendi procuret, aduocati et consulum iudicio punietur.

<43.> De iure castris.²⁵

(Text I 32)

Item quicumque fuerit conuictus operam dedisse consilio, auxilio uel^{116 v} fauore || seu opere, quod castrum episcopi Hafnense capiatur, incendatur uel destruatur, bona ipsius omnia fisco episcopi ascribentur, et si captus fuerit, carceri perpetuo tradetur. Eandem penam subibit, qui episcopum³⁰ seu aliquem de familia episcopi impedierit castrum suum intrare seu exire uolentem.

2 eicietur] *det andet e tilf. o. lin. Aa.* 8 sue] *rett. fra sui Aa.* 20 fouerit] *e' et tilf. o. lin. Aa.* 21 eodem] *forste e tilf. o. lin. Aa.*

<44.> De pena edictorum.

(Text I 33)

Item quodcumque edictum fecerit episcopus uel aduocatus eius nomine suo, pro loco et tempore, necessitate temporis hoc exigente seruabitur in ciuitate Hafnensi sub pena annexa illi edicto.

<45.> De auxilio prestando aduocato.

(Text I 38)

Item quicumque ciuium Hafnensium conuictus fuerit non prestitisse auxilium aduocato episcopi uel famulis ipsius ciuitatem custodientibus, uocatus per eos, soluet x marchas, secundo conuictus xx marchas, tercio conuictus in consimili capitalem porcionem suam amittet et a uilla eiciatur.

<46.> De inferentibus minas.

(Text I 39)

Item quicumque alteri minas intulerit in persona uel rebus, de hoc conuictus caucionem prestabit, quod nec consilio nec auxilio per se uel per alios ledatur ille; qui si caucionem prestare noluerit, amittet omnia, que habet Hafnis.

<47.> Ne arma portentur.

(Text I 45)

Item nullus infra portas ciuitatis Hafnensis portabit arma; qui contrauerit, x marchas soluet episcopo et decem ciuitati. Ab hac autem pena excepta est familia episcopi, que debet custodire ciuitatem Hafnensem; hospes autem, qui uenit deforis, arma deponet in hospicio, ad quod declinauerit, et hanc esse legem ciuitatis Hafnensis, domesticus manifestabit eidem, quod si hospes receptus arma deponere nolit, ei ius Hafnense non sustinebit eum in domo sua; quod si fecerit, x marchas soluet episcopo et totidem ciuitati.

<48.> De uolentibus magistrari.

(Text I 48)

Item quicumque natus est Hafnis, cum sciuerit, uoluerit et potuerit exercere aliquam artem mechanicam, utpote sutoriam, pellipariam etc., nec tenebitur aliquid soluere, ut operetur, nisi tantum unam oram aduocato et oram ciuitati in signum sue professionis.

⟨49.⟩ De eodem.

(Text I 51)

117r Item quicumque uoluerit formare calceos pro pueris, hoc ei sit licitum sine pena, et licitum est sutoribus cutes et pelles sibi necessarias emere sine pena. 5

⟨50.⟩ De pistoribus.

(Text I 52)

Item licitum est quilibet pistori panes pistrare, quocienscumque uoluerit, et quicumque de pistoribus ipsum impedierit, soluet episcopo tres marchas, ciuitati tantum et tantum impedito. 10

⟨51.⟩ De transgressore fugitiuo.

(Text I 41)

Item quicumque offenderit in ciuitate et fugerit, nomen eius scribetur in libro ciuitatis, et cum poterit comprehendi, modo debito punietur.

⟨52.⟩ De eodem.

(Text I 67)

Item quicumque maleficum de ciuitate fugere uolentem retinuerit et aduocato tradiderit, partem de emendis, quas soluerit dictus malefactor, habebit secundum quod aduocato et consulibus fuerit uisum. 15

⟨53.⟩ De interfectoribus et plageariis.

(Text I 56)

Item si quis alium inuadendo interfecerit infra plancas ciuitatis Hafnensis, perpetuo carceri tradetur. 20

⟨54.⟩ De eodem.

(Text I 57)

Item quicumque alium wlnerauerit cum gladio, trusario, seu alterius generis armis, pro simplici wlnere soluet leso sex marchas, pro duplici duodecim, episcopo tantum et ciuitati tantum, et pro quolibet osse, quod inde extrahitur, soluet secundum antiquas leges terre, et si de wlnere aliquod ludhe habebit, illud taxabitur per aduocatum et consules ciuitatis. 25

4 sutoribus] *derefter overstr.* emere; *jf. det flg. Aa.* 8 pistrare] *første r tilf. o. lin. Aa.*
22 plancas] *tilf. i marg. Aa.*

<55.> De eodem.

(Text I 59)

Item quicumque alteri pedem uel manum amputauerit, uel oculum eruerit, soluet leso xl marchas, domino ciuitatis xx et ciuitati tantum.

5

<56.> De eodem.

(Text I 60)

Item quicumque percusserit alium cum baculo, gladio non euaginato, lapide, claua, osse uel consimili, soluet leso sex marchas, episcopo tres et ciuitati tantum, sed qui alium uerberat, ut dicatur wælbarth, soluet
10 leso xl marchas, episcopo tantum et ciuitati tantum.

<57.> De eodem.

(Text I 61)

Item qui alteri dederit alapam uel truserit per crines seu turpiter recepit per nasum, per aures, seu genas et uestes eius lanauerit manibus,
15 gladio uel cutello sine wulnere carnis seu in lutum truserit, soluet leso tres marchas, episcopo tantum, ciuitati tantum.

<58.> De eodem.

(Text I 63)

Item quicumque intrat domum alterius cum deliberato consilio, ut
20 percuciat domesticum uel quemcumque alium in domo sua, soluet percusso xl marchas, episcopo tantum et ciuitati tantum et ei, cuius erat domus, tantum; sed || sic intrans domum alterius et interficiens aliquem, 117 v
perpetuo carceri tradatur, quia uocatur orbothemaal.

<59.> De eodem.

(Text I 64)

25

Item quicumque mittit sagittam in domum alterius uel curiam, lanceam, lapidem de funda uel aliquod consimile, ut noceat et aliquem interfecerit, hoc uocatur orbothemaal; si autem sic lesus non moritur, soluet leso xl^a
marchas, episcopo et ciuitati tantum et possessori domus seu curie tan-
30 tum; et qui in naui aliquem interfecerit seu wlnerauerit, penis proximo dictis punietur.

9 wælbarth] *jf. 1443: thrælbarth.* 30 proximo] *foran ordet er samme ord noget forskrevet udraderet Aa.*

⟨60.⟩ De transgressoribus legum ciuitatis Hafnensis.

(Text I 68)

Item quicumque transgressor legem ciuitatis Hafnensis bona non habuerit infra ciuitatem Hafnensem, que non sufficiant ad emendendam sua forefacta, pro se ponat fideiussores; quos si habere nequi(t) tradetur custodiae episcopi et ciuitatis, donec satisfecerit, ut tenetur.

⟨61.⟩ De eodem.

(Text I 100)

Item quicumque penam pecuniariam transgressoribus positam soluere non sufficit, carceri perpetuo uel temporali secundum qualitatem et quantitatem transgressionis puniendus tradetur.

⟨62.⟩ De eodem.

(Text I 101)

Item ubicumque aliquis ratione transgressionis amiserit uitam uel traditus fuerit perpetuo carceri, bona, que habet, fisco episcopi ascribentur.

⟨63.⟩ De eodem.

(Text I 58)

Item quicumque pauper insudans stulticiis, pro eo quod non habet pecuniam ad soluendum, aduocati et consulum arbitrio relinquetur puniendus.

20

⟨64.⟩ De pena proditoris legum Hafnensium.

(Text I ÷)

Item quicumque ciuis Hafnensis inuentus fuerit procurasse clam uel aperte apud aliquem iudicem secularem per se uel per mediatorem seu mediatores, ut leges date seu dande in posterum per episcopum Roskildensem de consensu sui capituli non acceptentur et obseruentur, non solum periurus habeatur, sed cum hoc capitali porcione priuetur.

⟨65.⟩ De ludentibus ad taxillos.

(Text I 62)

Item quicumque ludens ad taxillos habuerit alapam uel tractos habuerit in crinibus de suo collusore, nichil de emenda iam dicta recipiet, et quicumque occisus fuerit ad taxillos, in cimiterio non sepelietur.

4 emendendam = emendandam. 5 nequi(t)] nequid Aa. 6 ut] derefter udraderet 3 bogstaver Aa.

<66.> De eodem.

(Text I 94)

Item si filiusfamilias alicuius ciuis plus perdiderit in aliquo || ludo quam ^{118 r} oram, uincenti plus non reddetur.

5

<67.> De eodem.

(Text I 95)

Item nullus famulus alicuius ciuis plus poterit perdere in aliquo ludo, quam nunc dictum est; quod qui uicerit, totum perdet.

<68.> De precipitante alium in aquam.

(Text I 66)

10

Item qui alium uoluntarie in aquam precipitauerit, soluet leso xx marchas, episcopo tantum et ciuitati tantum.

<69.> De hereditate capienda.

(Text I 70)

15

Item quando quis moritur habens pueros heredes, qui nondum uenerant ad annos discrecionis, cognatus propinquior illorum heredum bona recipiat in presencia aduocati et consulum prestando sufficientem caucionem infra ciuitatem, ut dicta bona eis restituantur, cum ad annos uenerint discrecionis, sed si ignis alienus domos dictorum heredum consumpserit, non tenebitur ad restitutionem; si autem caucionem prestare noluerit uel non poterit, consules recipiant pueros cum bonis in presencia aduocati et similiter restituant, cum pueri ad annos uenerint discrecionis.

20

<70.> De eodem.

(Text I 71)

25

Item si quis moritur non habens heredes, consules in presencia aduocati bona recipiant et custodiant, et si heredes legitimi infra annum et diem uenerint, presente aduocato bona recipiat supradicta. Sin autem, cedent fisco episcopi.

<71.> De eodem.

(Text I 72)

30

Item nullus adibit aliquam hereditatem, antequam omnia debita defuncti fuerint persoluta.

<72.> De eodem.

(Text I 89)

Item si aliquis moritur habens pueros, qui nondum uenerant ad annos discrecionis, consules bona ipsorum uidebunt et taxabunt, et cautio fiet eis, ne mater bona eorum distrahat uel consumat. 5

<73.> De eodem.

(Text I 91)

Item si quis puer intrat claustrum contra uoluntatem patris, non recipiat de patrimonio uel matrimonio aliquid inposterum.

<74.> De eodem. 10

(Text I 90)

Item si aliquis intrat claustrum habens fundos uel domos, eos ciuibus uendat episcopo requisito, et secum promptos denarios ferat.

<75.> De eodem. 15

(Text I 92)

Item nullus habeat potestatem exigendi porcionem substance, que dicitur howethloth, parentibus uiuentibus, nisi ipsi fuerint in uia destruendi bona sua.

<76.> De eodem. 20

(Text I 93)

118 v Item si filia || alicuius contra uoluntatem patris maritatur, nichil percipiet de patrimonio et matrimonio ipsis uiuentibus.

<77.> De festo nupciarum.

(Text I 73)

Item nullus parans nupcias habebit plus quam triginta scutellas cum 25 quinque ferculis, et de qualibet scutella qualibet die quatuor solidi soluentur clericis exceptis. Si plus habuerit, soluet episcopo markam argenti et ciuitati tantum.

<78.> De fure tenendo. 30

(Text I 74—75)

Item fures ciuium a tempore, quo capiuntur, erunt in custodia aduocati usque ad proximum diem placiti; racione cuius soluentur quatuor denarios

22 ipsis uiuentibus] *paa rasur Aa.* 23 De festo] *delvis paa rasur; jf. foreg. Aa.*
 — nupciarum] *-ciarum er tilf. i øverste marg. Aa.* 25 Item . . plus] *paa rasur Aa.* — habit] *i marg.; hs. har opr. forkortelsen for habet Aa.*

annuatim aduocato de qualibet comedia. Hospes uero soluet pro fure suo dimidiam marcham aduocato, et die placiti proximo secundum leges uille iudicetur.

<79.> De modo citandi et pena non comparencium.

(Text I 78)

5 Item nullus debet citari pro iure temporali nisi per preconem portantem baculum habentem signum episcopi, qui citabit duobus uicinis citandis presentibus, nec debet aliquis citari per eum nisi ad placitum uel ad locum, qui dicitur Ændæbothe, uel ad locum, ubi sedent consules et aduocatus
10 in consilio, salua auctoritate episcopi citandi, ad quem uoluerit locum.

<80.> De eodem.

(Text I 79)

Item quicumque citatus non comparuerit, prima uice soluet episcopo sex oras, secunda uice duodecim, tertia uice iii marchas, quarto xl marchas;
15 postea erit in potestate episcopi et omnia bona sua.

<81.> De se absentantibus.

(Text I 80)

Item quicumque ciuis Hafnensis a uilla recesserit pro negociis suis moram facturus ultra sex dies, responsalem ponat pro se; quod nisi fece-
20 rit, citabitur et tamquam contumax punietur. Idem fiat de infirmo, nisi responsalem posuerit infra mensem a tempore sue infirmitatis.

<82.> De falsis mensuris et ponderibus.

(Text I 81)

Item inuentus non habens rectam ulnam, modium, stateres, pundær,
25 bysmer uel aliquod consimile soluet primo tres marchas, secundo sex, tercio priuetur porcione capitali et sit infamis.

<83.> De uigilibus.

(Text I 85)

Item conuictus, quod aliquem excubitorem percussit, soluet episcopo xl
30 marchas et ciuitati tantum; quod si non habet, in carcerem ciuitatis mittatur. Si autem conuinci non poterit, et presumpcio || fuerit contra eum, 119 r
lege sex nominatorum se purgabit. Excubitor uero, si aliquem percusserit absque certa racione, eandem penam subibit.

<84.> De eodem.

(Text I 86)

Item excubitores uagantem in noctibus per ciuitatem ducent ad hospicium suum, et si non habet hospicium, pon(a)t fid(e)iussorem; alioquin sub custodia ciuitatis erit usque in mane, ut reddat pro se rationem. 5

<85.> De eodem.

(Text I 87)

Item quando pulsatur campana ignitegii, erunt omnes excubitores in suis locis usque ad tempus pulsacionis eiusdem campane in mane, et tunc custodes portarum aderunt usque ad pulsacionem campane in sero; 10 quicumque hoc non fecerit, conuictus soluet tres marchas ciuitati; alioquin in carcerem mittatur. Ad pulsacionem iam dicte campane porte et portus maris claudentur et apperientur.

<86.> De hiis, que fiunt tempore incendii.

(Text I 97)

15

Item si quis alium in ignis combusticione wlnerat uel percutit uoluntarie, conuictus soluet leso xl marchas, episcopo tantum et ciuitati tantum, et qui tali tempore captus fuerit in furto, penam furis subibit.

<87.> De eodem.

(Text I 98)

20

Item si domus alicuius tali tempore fracta fuerit uel per securim excisa seu per uncos diruta, omnes ante ignem iacentes eum indempnem restituant, ut consulibus uidetur expedire.

<88.> Deolucionibus.

(Text I 104)

25

Item si quis confitetur uel conuictus fuerit, quod alteri soluere teneatur, prefigatur ei terminus legitimus, infra quem debitum soluet in prompta pecunia; quod nisi fecerit, consules cum aduocato taxabunt tantum de bonis suis, quantum soluere tenetur, et creditori assignabunt; qui si refutauerit, consules tenebunt bona taxata et soluent creditori promptam 30 pecuniam.

<89.> De Wra k.

(Text I 105)

Item si aliqua nauis inter Scogshoweth et ampnem Aworde, Saltholm

4 pon(a)t] ponet *Aa.* — fid(e)iussorem] fidiussorem *Aa.* 14 que] *tilf. o. lin. Aa.* 34 aliqua] *rett. fra aliqui Aa.*

seu Amake sine rectore inuenta fuerit, non reputabitur wrak. Sed qui inuenerit eam, ducat ante castrum recipiens mercedem sui laboris ab aduocato; qui secus fecerit, quasi fur illius || nauis reputabitur. Aduocatus ^{119 v} autem nauem restituat possessori, cum uenerit, recipiens ab eo mercedem ⁵ laboris secundum consuetudinem actenus approbatam.

<90.> De censibus.

(Text I 107)

Item nullus habitans in fundis episcopi remouebitur de eisdem, dummodo census ab antiquo impositum soluerit annuatim tanti ualoris, ut ¹⁰ fuit, quando imponebatur, salua solucione census impositi hiis diebus seu decetero imponendi; quedam tamen taberne, que spectant specialiter ad opus castri, ab hac solucione sunt exempte.

<91.> De leprosis.

(Text I 106)

¹⁵ Item percussus lepra non cogetur ad leprosos intrare, quamdiu communionem hominum publice deuitauerit.

<92.> De publice excommunicato.

(Text I 96)

Item si quis habet uxorem legitimam et aliam superduxerit, si per ²⁰ ecclesiam corrigi non poterit et in excommunicatione propter hoc per annum durauerit, arbitrio aduocati et consulum relinquitur puniendus. Idem fiet de quolibet publice excommunicato, qui in excommunicatione durauerit per annum.

<93.> De collectis.

(Text I 49)

²⁵ Item quando contingit collectam fieri Hafnis, quilibet soluet secundum ualorem bonorum suorum et amplius nichil.

(Text I 108)

<94.> Item decernimus omnia priuilegia ciuibus Hafnensibus a prelati ³⁰ ecclesie Roskildensis usque ad presens indulta irrita atque cassa, nisi in quantum premissis constitucionibus sunt inserta. Hec constituciones seu leges ad presens sunt edite, salua semper episcopo libera potestate inposterum sicut nunc premissa interpretandi, mutandi et alia statuta

2 sui laboris] tilf. u. lin. Aa. 30 nisi] derefter udraderet non(?) Aa.

noua faciendi, prout temporis qualitas exposcerit et sibi cum consensu sui capituli uisum fuerit expedire.

(Text I ÷)

⟨95.⟩ Item si quis articulus emerterit, qui per leges precedentes non determinatur, ille articulus per aduocatū episcopi et consules presentes ⁵ discucietur et terminabitur, si in unum concordauerint; si uero discordauerint, recursus habebitur ad episcopum, et ipse eum iudicialiter terminabit. Omnes autem tales articulos emergentes, qui per aduocatū et consules terminantur, ciues in libro ciuitatis conscribent sub pena trium marcharum. || 10

^{120 r} Datum Hafnis anno domini m^o cc^o nonagesimo quarto, kalendas februarii quarto, anno consecracionis episcopi Iohannis quarto.

Ius episcopi tam temporale quam spirituale est a Tuleshøw usque Gamlebothehafn, in Amaghe, Soltholm, Hafnis et sic intermedie.

København.

1294. 7. juni.

13 ¹⁵

Kong Erik 6. Menved lover at holde Københavns borgere skadesløse for de tab, som de i fremtiden maatte paadrage sig paa grund af deres troskab overfor ham.

A: tabt. — Aa: Københavns Stadsarkiv. Valkendorfs bog 55. — Ab: Kgl. Bibl. Bartholin K 583. 20

Tryk: Pontoppidan. Orig. Hafn. 64 (med aar 1293); Kbhvns. Dipl. I 60 nr. 34; Dipl. Dan. og DRB 2. rk. IV 128. — Reg. Dan. nr. 1465*; Rep. 1. rk. nr. 624.

Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Cum uiri discreti ciues in Kōpmanhafn præsentium exhibitores seruitiis nostris fideliter ²⁵ inhærentes hactenus æmulo(rum) nostro(rum) et regni frequenter insultibus acrius impugnabant, et etiam ipsorum æmulorum insultus pernices pro posse in posterum uiriliter reprimere promiserunt, nos, sicut et tenemur, eis firmiter promisimus per præsentes super damnis omnibus et singulis, si qua eos contingat incurrere ratione æmulorum nostrorum captionis seu ³⁰ bonorum detentionis factæ per eosdem hactenus uel in posterum faciendæ super indemnitate debita obtinenda, astare firmiter et eorum impugnantoribus hiis de causis nos pro eis opponere responsales. In cuius rei testi-

1 prout temporis] *delvis paa rasur Aa.* 7-8 terminabit] *delvis paa rasur Aa.* 26 æmulo(rum) nostro(rum)] æmulos nostros *Aa.* 27 pernices = perniciosos *Aa.*

monium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Køpmanhaffn anno domini mclxxxiii in secundo die pentecostes in præsentia nostra.

Hjortholm.**1303. 15. marts.****14**

⁵ *Oluf, udvalgt biskop af Roskilde, fornyer biskop Jens af Roskildes paabud af 1292 25. marts om, at alle retshandler, der afsluttes paa Københavns byting eller paa raadstuen, og alle retssager skal indføres i byens bog.*

A: Raadstuens gamle pergamentsbog, tabt. — Aa: Københavns Stadsarkiv.

Bøger i ms. nr. 9: Resens haandskrift »Københavns raadstue, byting, arresthus« o.s.v. 65.

¹⁰ *Tryk:* Danske Saml. IV 249; Kbhvns. Dipl. I 65 nr. 41; Dipl. Dan. og DRB. 2. rk. V nr. 244. — Reg. Dan. nr. *835; Rep. 1. rk. nr. 766.

Magister Olaus, permissione diuina electus confirmatus ecclesie Ros-⁶⁵
childensis, aduocato, consulibus ceterisque uillanis Køpmanhæfn
inhabitantibus salutem in domino sempiternam. Ad percludendam uiam
¹⁵ hominum maliciis, ne cause per iudicium legitime terminate in preiudicium
aliquorum iterentur, pro bono || communitatis uestre uenerabilis pater do-⁶⁶
minus Iohannes, predecesso(r) noster, anno domini mcc nonagesimo se-
cundo in annun(cia)tione beate uirginis duxit statuendum, quod omnes
cause ex quibuscunque ca(sibus), litigiis siue contractibus in ipsa uilla
²⁰ Hafniensi in communi placito uel coram consulibus pr(o)posite et rationa-
biliter terminat(e) in hoc libello ad perpetuam memoriam scribi deberent,
ut nullus cauilliose contradicere presumeret ei, quod (in) ipso scriptum
inuenitur. Sed quia post mortem dicti uenerabilis patris hoc salubre stat-
utum obliuioni traditum est, nos ipsum renouare uolentes mandamus uobis
²⁵ firmiter precipiendo, quatenus omnes scotationes et contractus legitimos
in placito (uestro) uel coram aduocato et consulibus factas omnesque
causas legitime terminatas huic libello uille uestre inscribi de cetero fa-
ciatis, scientes, quod omnia huiusmodi, que hic non inscribentur, ipso
facto reputamus non ualere. Datum Hyortholm anno domini mc(c) tertio
³⁰ idus marcii.

Vordingborg.**1319. 17. maj.****15**

Kong Erik 6. Menved fritager borgerne i København for den nye told, dog

17 predecesso(r)] predecesso Aa. 18 annun(cia)tione] annuntione Aa. 19 ca(sibus)]
causis Aa; jf. ovf. s. 4 l. 34. 20 pr(o)posite] preposite Aa. — terminat(e)] terminato Aa.
22 (in)] ni Aa. 26 (uestro)] nostro Aa. 29 mcc(c)] mcc Aa.

saaledes, at de ikke maa blande gæsternes gods med deres eget, medmindre der er betalt told af det.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 7. Perg. 27,5 × 10,5 (plica 2,6). Perg. seglrem. Paa bagsiden: *Fryhed paa told.*

Tryk: Pontoppidan, Orig. Hafn. 65; Kbhvns. Dipl. I 66 nr. 43; Dipl. Dan. og 5 DRB 2. rk. VIII. — Reg. Dan. nr. 1860*; Rep. 1. rk. nr. 1269.

E, dei gracia Danorum Selauorumque rex, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, quod nos dilectos nobis exhibitores presencium uillanos Hafnenses ab omni solucione noui theolonii hactenus instituti liberos per presentes 10 dimittimus penitus et excusatos ac exemptos, ita tamen, quod bona hospitum cum bonis suis non misceant nec deducant, nisi dictum nostrum nouum theolonium nobis exsoluerint de eisdem. Si uero aduocatus noster aliquem uillanum pro bonis hospitum sic deductis uoluerit incausare, incausatus per sex discretos uillanos et sex rurenses ibi circa residentes, quos idem 15 noster aduocatus duxerit nominandos, se purgabit, et quod plures ex ipsis decreuerint, ratum habebitur, donec scripto quatuor uillanorum et quatuor rurensium ibi circa commorantium, quos nos nominauerimus, legaliter reprobetur, et sic in tali denominatione reprobatus nobis binas quadraginta march denariorum emendabit. Dicti eciam denominati ple- 20 nam habebunt facultatem summe, de qua aduocatus aliquem uillanum sic incausauerit, addendi uel subtrahendi uel, sicut aduocatus eam dicit, iurandi et pro quanto ipsi eum conuicerint, hoc reus exponat et binas quadraginta march denariorum ultra hoc emendabit. Incausatus eciam potest de dicta denominatione inimicum suum publicum refutare. In cuius rei 25 testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Worthingburgh anno domini m^o ccc^o decimo nono in die ascensionis domini in presencia nostra.

Roskilde.

1341. 11. februar.

16

Kong Valdemar 4. Atterdag stadfæster alle de friheder, borgerne i København har faaet af tidligere konger.

A: Københavns Stadsarkiv nr. 8. Perg. 19,5 × 11 (plica 1,4). Kongens junkersekret i grønt voks, DKS. nr. 36, i grønne, hvide og røde silketraade. Paa bagsiden med hd. fra 15. aarh.: *En stadfestilse paa alle wore preuilegier, som konungh Woldemar haffuer giffuet.*

Tryk: Pontoppidan, Orig. Hafn. 66; Kbhvns. Dipl. I 78 nr. 57. — Hamsfort SRD I 304 (udtog); Huitfeldt III 443. = Fol. I 478 (udtog); Reg. Dan. nr. 2206*; Rep. 1. rk. nr. 1909. 35

Nos Waldemar, dei gratia Danorum Sclauorumque rex et dux Estonie, omnibus presens scriptum cernentibus uolumus esse notum, quod nos attendentes probitatis et promptitudinis merita, quibus dilecti nostri consules et uniuersi ciues ciuitatis nostre Kopenhauen circa nos et nostros se gesserunt intrepidus et constantes, uolentes eisdem refundere gratia, qua debemus, omnis ipsorum iusticie debitum complementum, confirmamus et corroboramus eisdem tam presentibus quam futuris omnes libertates, immunitates et gratias, quas a predecessoribus nostris regibus Dacie umquam habuerant de iure, scripto uel non scripto, sicut possunt documentis legitimis, litteralibus uel testimonialibus demonstrare. Nulli ergo omnino hominum regno nostro subditorum, aduocatorum, subaduocatorum, uel quocumque alio nomine nuncupentur, <liceat> contra hanc paginam confirmationis nostre ausu teme(rario) contrauenire uel in aliquo indebite contraire, sicut indignationem regiam et ultionem seueram decreuerint euitare. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Roskildis anno domini millesimo ccc^o xl^o primo, die dominica Exurge domine.

Skanderborg.

1348. 3. august.

17

Kong Valdemar 4. Atterdag giver borgerne i København tilladelse til paa markedet i Dragør at købe og sælge, skære tøj og drive andet købmandsskab, saaledes som de hidtil har haft paa markedet i Skanør.

A: Københavns Stadsarkiv nr. 9. Perg. 22,5×8,5 (plica 1,7). Perg. seglrem. Paa bagsiden m. hd. fra 15. aarh.: *Ffryhedh paa Dragør.*

Tryk: Pontoppidan, Orig. Hafn. 67; Kbhvns. Dipl. I 88 nr. 67. — Reg. Dan. nr. 2311*; Rep. 1. rk. nr. 2154.

Waldemar, dei gracia Danorum Sclauorumque rex, omnibus presencia uisuris seu auditoris salutem et gratiam. Nouerint uniuersi presentes et futuri, quod nos dilectis nostris ciuibus in Kopmanhafn uniuersis omnem libertatem in nundinis Drakør emendi et uendendi, pannos incidendi et reliquas mercaturas excercendi stabilimus, damus et concedimus, prout eam hactenus ab antecessoribus nostris habuerunt in nundinis Skanør, eis indultam et dimissam, firmiter aduenientibus et hospitibus inhibentes, ne quis se de huiusmodi libertate sub optentu graciae nostre intromittat, similiter et per aduocatos nostros hanc inpediri nolumus libertatem, sicuti ulcionem nostram regiam duxerint euitare. In huius indulsionis euidentis testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Skan-

12 <liceat>] *mgl. A.* 13 teme(rario)] *temero A.*

torpburgh anno domini millesimo ccc^o xl^o octauo dominica ante diem beati
Laurentii martiris gloriosi.

<Ca. 1380>

18

*De københavnske raadsmænds ed, som de skal aflægge over for biskoppen
af Roskilde.*

5

A: tabt. — *Aa*: Uppsala Univ. Bibl., De la Gardie fol. 51, Roskildebispens jordebog f. 123 v (c. 1380).

Tryk: SRD. VII 99; Kbhvns. Dipl. I 61.

Hoc est iuramentum, quod prestant consules Hafnenses, quando instituuntur per episcopum, scilicet: Ita me iuuet deus, sancta Maria, omnes sancti dei et hec sancta dei ewangelia, quod ego N. pro toto meo posse et scire seruabo leges, iura et statuta ciuitatis Hafnensis, que sunt edita per episcopum Roskildensem, et que pro meo tempore contingunt edi siue statui per eundem. Item promitto in uirtute iam prestiti iuramenti, quod in prosequendis negociis et seruandis legibus ciuitatis Hafnensis semotis ira, inuidia, odio, amicitia, fauore, timore et munerum acceptione seu promissione respectum habebō ad solam iusticiam, per quam uilla Hafnensis regi debet. Item promitto, ut prius, quod si intellexero aliquem machinari in mortem, mutilacionem, capcionem seu aliquod dampnum uel obprobrium episcopi Roskildensis seu in direpcionem bonorum ecclesie ipsius, illud sibi per me ipsum, si commode fieri potest, uel per nuncium, si met non potero, quamecius intimabo, nec permittam aliquid istorum fieri me sciente; dummodo ne fiat potero impedire, et ubicumque sciuerō, ecclesiam Roskildensem esse dampnificatam in suis bonis, quamecius potero, episcopo intimabo. Item promitto, quod si intellexero aliquem uelle malignari contra ciuitatem Hafnensem et contra eam inhabitantes, illud statim manifestabo meis collegis. Item promitto, quod non reuelabo tractatus secretos consulum, episcopo excepto.

[Ca. 1422.]

19

Erik af Pommerns stadsret for København.

30

A: tabt. — *Aa*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 3156 (2. halv. af 16. aarh.) f. 59r med overskr.: Kiøbennhaffnns priuilegier giffuit aff konningh Erick.

Tryk: Kolderup-Rosenvinge V 127.

Oluf Nielsen (Kbhvns. Dipl. I 153) anser stadsretten for »kun« at være en oversættelse af stadsretten 1294 foretaget af borgmestre og raad efter kong Erik af Pommerns opfordring til praktisk brug og med de tillempelser, som stadens over-

gang fra biskoppen til kongen gjorde fornøden og uden tvivl ikke autoriseret af nogen. Poul Johs. Jørgensen, Rethistorie 113 mener ligeledes, at det er »tvivlsomt, om den nogensinde er blevet udstedt som Lov, hvad den skødesløse form kun lidet tyder paa.« Prologen, hvor det udtrykkelig siges, at privilegierne er givet af Erik af Pommern, synes dog at vise, at stadsretten virkelig er udstedt af denne konge. Det er da antagelig denne stadsret, der henvises til i privilegiet 1422 28/10, hvor det hedder, at kongen under boegerne at bruge, nyde og beholde de givne privilegier »meth there stadhs book wtwiseing oc logh, som wi thøm oc nw vnt oc gyuet hauer« Jf. ogsaa privilegium 1461 18/5. Denne »stadhs book« har maaske været en tingbog, i hvilken Erik af Pommerns stadsret har været indført. De mange misforstaaelser og ubehjælpsomheder, som forekommer i den eneste bevarede afskrift, skyldes formodentlig afskriverens forvanskning af et vanskeligt læseligt forlæg. Afskriften synes at mangle slutningen med de sidste kapitler og eventuel eskatokol med datering. Stadsretten er benyttet ved udarbejdelsen af Christoffer af Bayerns stadsret 1443.

Datering: Se ovf.

Nw i guds nafn amen.

Effterdi att werden træder nw til alder, och mange fwnd oc synd øgis blandt folkit, der rett oc skiell med fornedris, oc rettuishedtt och enfoldig mendtt fortrøckis aff de, som synd oc wrett fortage oc wor herre ei redis, tha er thet trøsteligt, att mand ther ordtt emodtt finde kandtt med loug oc rett och christelig i saa made spege de, som ei ellers wille rettwise were, paa thett att the, som gudz rettze ei kand igenkalde aff theris ondschaff, att verdens pine tha trenge thennom fra synden, saa pa thett att en lyusz och en beskermelsze er, ther mange er || till ens worden, ther hwer wdi sin stedtt maa sig belære oc effterholde, alle sammen i god endrecth, friid, rett och skiell, (och) baade riiger, land och stæder maa i god stadt och b(e)standtt bliffue, (och) the, ther er wdi embede, och befinde maa then hør som oc lydelsze, thieniste och weluillig, som the theris rette herre plictig er, som thennom saa rett giffue och beschriffue lade(r) och stæder, ther the med maa bestaa m(eth) bliffue, saa och theris arffuinge och effterkommere thennom mere ere, och thi theris rette herre tiil alle weluilligheth och ydmige thieniste aff theris yderste macth plictig ere, thi som seg forse(ende) aff hannom frommer mere end andre priuilegier oc fordele were giffuen. Ther om tha wide schulle alle mendtt, nerwerende och kome skulle, att for osz Erick, med gudz nade Danmarckis, Norgis, Suerigis, Wendis och Gottis konning och hertug || i Pomeran, haffuer offte och ideligenn weritt wor elskelige borgere och bymendt i Kiobnehaffn och beder oss ydmige-

23 rettze(l)] rettze Aa. 27 og 28 (och) mgl. Aa. 28 b(e)standtt] bstandtt Aa. 30 lade(r)] lande Aa. 31 m(eth) maa Aa; jf. ndf. s. x l. x-x kunne bestandne meth blieu. 32 ere] o: ære. 33 forse(e)nde] forse Aa.

ligen, att wi wille lade lysze och mercke priuilegie och rett, som wor forbedre, fromme konninger i Dannmarck, thennom wor herre naadig were, som theris forældre(s) och for^{ne} wor byes Kiøbenhaffns rette herrer alle thiid haffuer weritt, for osz thennom och theris foreldre wntt och giffuitt haffuer, och att wi di samme priuilegier forbedre och forøge wille, effter ⁵ thii som thennom och forschreffne wor bye Kiøbnehaffn nøttig och gaffnlig were kandt. Thi haffue wi them same wndt och med wor raadt for^{ne} theris priuilegier, thennom aff wore forfædre, konninger wdi Dannemarck, som forschreffuitt staa, giffuit och wntt, ladett løse och grandgiffuelig høre och haffuer thennom med nogre artickle formæritt, borgere nyttig || ¹⁰ 60 v ere, och thennom saa giffuitt och stadfeste, ther thy och wedtaaget haffuer, thennom och forschreffne wor bye Kiøbnehaffn til torffue och gaffnn och alle the, som ther till søger och er begerendis, thenne priuilegie och rett, saa som her effter følger.

Explicit prologus.

15

(1294 text I 1, jf. 1443 I 3)

<1.> Mand skulle icke alleniste holde seg aff att giøre ilde, men mand skulle och ei giffue effne till, at ilde skulle giøris. Fordi tha biudis, att her effter skulle ingen gilde eller huerring eller biurding eller samfwndt, lønlig eller obenbare, aff nogen mandtt haffue(s) i Kiøbenhaffn, aff huilke ²⁰ maa effne giffuis till, att thi forschreffne gilde, huering oc samfwndt skulle bæris eller giffue, aff hwilke wortt bwd och schrifuelsze, ther thenne bye ^{61 r} er saa nyttelig oc torffueligh, skall nogen thiid hindres. || Hwo som her bryder emod at giøre, hand skal bøde xl marc, aff huilke skall konningen haffue xx och staden xx marc. End er handtt fattig, som her bryder emod, ²⁵ och formaa ei at betaale, hand skall driffuis wd aff stadenn med wonhæder, och skall ei igen komme. Hwilken hannom wed witterligt saa wddreffuen och hannom herberger eller haffuer, gielde iii marc.

(1294 text I 4, jf. 1443 III 8)

<2.> Fremdelis forbiudis, att kiøbmend skall ei sælie theris kiøbmand- ³⁰ schaff eller (wærn)ing noget mand i theris skibb eller paa browen; paa torgett eller i baader skulle the haffue thett falddt.

(1294 text I 5, jf. 1443 III 9)

<3.> Och biudis, att ingenn mandt skal fisk eller flesk eller kiød i skib

3 forældre(s)] forældre Aa. 3 og 7 for^{ne}] forne^{ne} Aa. 9 løse] o: læse. 20 haffue(s)] haffue Aa. 31 (wærn)ing] huerring Aa. 32 baader] o: boder.

salte, huilkett hand will haffue till kiøbmandschaff, saa fremptt hand ei will møste thett, som sa er saltett.

(1294 text I 6, jf. 1443 III 13)

4.) Item biwdis, att ingen mand skall føre till Kiøbmandzhaffn falsk
 5 kiøbmand||schaff i guld, sølff, penninge, eller nogen anden støcker. Hwo ^{61 v}
 som her worder fwnden i Kiøbenhaffn med theligt kiøbenskaff, hand skal
 møste thett, hand medfar. Om hand worder befwnden, att hand will med
 willie thett kiøbmandschaff affhende eller selffuer haffue, tha skal hand
 effter fogdens dom oc raadmenszens haardeligenn plictis.

(1294 text I 7)

10 5.) Item biudis och, att ingen skall selge husz eller tofft i Kiøben-
 haffnn nogen mand, førend handt worder bymandt, ther tofft eller huuss
 will kiøbe, wden besinderlig konningens loff.

(1294 text I 8, 1443 V 1)

15 6.) Item ingen skall haffue(s) for <by>mand i Kiøbenhaffn, førend
 hand haffuer och tilswerge(t) konningen aff Danmarek troeskaff.

(1294 text I 9)

7.) Item om nogen qwinde boer i Kiøbenhaffn och gifftis nogen fri-
 borne mand, hun skal fare wdaff Kiøbnehaffn och selge sinn arff eller lade
 20 sine arffuinge, om the boer i Kiøbnehaffn, och thett || skall hun giøre inden ^{62 r}
 iii maanett.

(Jf. 1254 I, jf. 1294 text I 10a og 84, 1443 V 2)

8.) Item huo som stiger mure eller plancke eller och byszens festhning
 her i Kiøbnehaffn, eller och bryder thennom, hand skal bøde konningen xl
 25 marc pendinge oc staden xl marc.

(Jf. 1254 I, jf. 1294 text I 10b)

9.) Sameledis skall och were om alle andre brøder, bøde konningen
 halff och byen halfft, wden iii marc bodt, thennom haffue byen ene til
 stadsens nytte, oc konningens fogde aff konningens nytte.

(1254 3a, 1294 text I 12)

30 10.) Item hwer bymand i Kiøbnehaffn er skyldig att gielde midsom-

8 selffuer haffue] fejl for sælie el. lign. eller misforstaaelse af teksten i 1294. 15 haffue(s)
 for <by>mand] haffue forbudz mand Aa; jf. 1443. 16 tilswerge(t)] tilswerger Aa. jf. 1443.

mers giæld en tiid om aaritt, forwden de konningen haffuer synderlig wndertagitt aff naade.

(1254 3b, 1294 text I 13, jf. 1443 I 5—6)

<11.> Item alle de, der selger i buoder, skulle rette ii øre pendinge, i om midsommer och i om winter, saa som gamell waane haffuer weritt, 5 wden maltt|gierning, ther di skulle konningh giøre.

(1254 5, 1294 text I 14, jf. 1443 III 14)

<12.> Fremdelis er ingen gesth loffuit att kiøbe korn aff torgettt y ||
62 v skieppe tall, ei smør, ei garn, ei læsk, ei kiød, ei fæ till nogen kiøbmand-
schaff att haffue. Om ther dierffuis nogen till, tha skal kiøbmandtt myste 10
dett, hand haffuer, och huilken bymandt aff suig kiøber theligt ting, som
før er sagtt, med kiøbmandes pendinge, then, som giest er, hand skal bøde
saa megitt, som then ting er werdt, som kiøptt er.

(1254 4, 1294 text I 15, jf. 1443 III 15)

<13.> Item ingen giest er loffuit att kiøbe nogen <nyf>lagen huder eller 15
lambskindt at kiøbe eller klæde wd att skere till att selge wdi alne tall,
och ingen giest skall sin wærning haffue paa torgettt med skamele att
selge; hwo som her emod giør, hand skal bode myste thett, handtt haffuer
kiøptt och soldtt.

(1254 6, 1294 text I 16, jf. 1443 V 39)

<14.> Item er ingen bymand i Kiøbnehaffn skyldig till nogen ledinge
att giøre eller wdb<ud> med skib eller med hest eller wognn eller folk
wden konningens wern och rigens behoff, om thennom bedis nogett aff,
63 r men sigis dennom i saa maade til aff kon||ningh, tha giøre seg i alle made,
som torueligt er, och konningens bwd tillsiger. 25

(1254 7, jf. 8, 1294 text I 17, 1443 VI 1)

<15.> Item om nogen bymandt eller theris hion, kiøbmend eller nogen
anden mand worder nogett wrett eller aalop eller anditt wrett giort inden
byszens wern, tha skulle bymendtt, alle di der hosz boe, om thett worder
til widendis, tilløbbe och hielpe then, ther wrett tholler, huad eller dett 30
er dag eller natt, huad klokken ringer eller ei. Hwo som thet ei giør, och
worder hand forwundet med iiii hans naaboes widne, ther hannom nest
boe eller er, tha skal hand myste all sin howittloed. Om thelig brøde worder
ther giortt aff nogen mandtt, tha skulle the legge wnder then samme plicht.

9 garn] fejl for gryn? 15 <nyf>lagen] indslagen Aa; jf. 1443. 22 wdb<ud>] wdboe Aa.

(1294 text I 45, 1443 V 13)

16. <16.> Ingen skall bære wobnn inden porten i Kiøbnehaffn. Hwo som her
giør emod, gielde konningen x marck oc staden x marc. Aff thenne loug
er konningens folk wndertagne, ther staden skulle giøme och wochte. ||
5 Giester, ther wden kommer til staden, skal legge sin waben i thett her- 63 v
berg, som hand til giester, och hans huszewertt skal sige hannom, dett er
stadszens loug. Wil ei giesten siden sine waben afflegge, tha skall ei hus-
bonden holde hannom i sin hwsz. Giør hwsbonden her emod, giffue kon-
ningen x marc och staden x marc.

10 (1294 text I 46, jf. 1443 V 1)

<17.> Item ingen skall oc worde bymand i Kiøbenhaffn, wden hand
haffuer gode mends widne breff eller oc mend selffuer, ther widne bære,
oc deris windne, hand bode i bye medtt.

(1294 text I 47, 1443 V 14)

15 <18.> Item hwilken bymand, ther kiøber nogen ting, ther konningen er
t(ørf)telig till sin nøtte, hand skal antuore konning dett, hand haffuer
kiøptt, oc tage saa megitt, som hand gaff ther fore, aff konningens wegne
oc ei mere. <Bymendt> ther wden komme til at kiøbe ther nogen ting,
tha skulle de giømme then samme rett och loff.

20 (1294 text I 48, 1443 V 15)

<19.> Hwo som er fød i Kiøbenhaffn oc kand nogen hande embede, som
er suder|gierning, skindergierning oc andre the||lig gierning eller embede, 64 r
tha skal hand ei mere giffue end i øre pendinge ther till, att hand maa thel-
lig embede föllge.

25 (1294 text I 49, 1443 V 16)

<20.> Leggis nogen aalag eller redelsze paa staden, tha skal huer saa
gielde, som hand haffuer godz till, och ei mere.

(1294 text I 50a)

30 <21.> Kiøber och nogen giest fisk eller nogen anden edende waare før
then time, konningen haffuer skickit bymendt, tha skal hand møste thett,
saa kiøfft er.

(1294 text I 50b, 1443 V 17)

<22.> Item ingen er och loffuit att giøre hin anden forkiøb paa nogen

16 t(ørf)telig] trøstelig Aa. 18 <Bymendt>] Thy ninne di Aa; jf. 1294: ciues.

ting, ther hand haffuer, wden konningen, om hand er i staden oc thør then ting weedtt.

(1294 text I 51a)

⟨23.⟩ Hwo som kand oc formaa att giøre barne skoe, thett er loffuitt, och gielde ther inthit fore.

5

(1294 text I 51b)

⟨24.⟩ Item Swder er loffuitt at kiøbe hwder och skind til deris torffue oc bøde ther inthett forre.

(1294 text I 52)

⟨25.⟩ Item thett er huer baghere loffuit at bage saa tit, som hand wil, oc io icke meden, end at hand holder altid brødt fall. ||

10

(1294 text I 53, 1443 V 19)

64v ⟨26.⟩ Item hwo som bryder fredtt pa nogen mand, then thime konningen er i staden, hand skal bøde konning xl marc, den, der skaden fick, xl marc oc stadenn xl marc.

15

(1294 text I 54, 1443 V 20)

⟨27.⟩ Hwilken raadmandt, som worder forwonden att tage penningh eller hannom worder iett penninghe aff noger mandt, ther sag haffuer eller thole(r), then thime hand worder y raad, eller wente seg nogen penninge, hand skal gielde konning sligh thw, som hannom worder loffuit, eller hand tager, och saa megit skal huer raadmandt gielde, som med hannom wor i raad, och were ⟨e⟩werdigh ⟨w⟩friedt derfore.

20

(1294 text I 55, 1443 V 21)

⟨28.⟩ Hwilken mand, som haffuer seg for raadmandt i Kiøbnehaffn och er ei ther till skickitt aff koning och borgemester och andre raadmendt, hand skal myste sin howitloedt och skal aldrig worde raadmand der effter.

25

(1294 text I 56, 1443 VI 7)

65r ⟨29.⟩ Hwo som nogen wret giør anden och dræber hannom inden stad- szens plancker eller muur i Kiøbnehaffn || oc worder ther offuer grebenn, thett er halszløsz gierning.

30

11 meden] fejl for mindre (?). 19 thole(r)] tholen (for o kan muligvis læses a) Aa. 22 ⟨e⟩werdigh ⟨w⟩friedt] werdigh befridt Aa; jf. 1294: sit infamis in perpetuum.

(1294 text I 57a, 1443 VI 8)

⟨30.⟩ Item hwo som hin anden gjør saar med suerd eller med stemedz eller anden waben, hand skall for en m⟨u⟩ndz saar bøde vi *marc* den, der skaden fick, och for iii m⟨u⟩ndz saar bøde xii *marc*, konning oc staden 5 saa megitt, och for huert been, der tagis aff, bøde saa megitt, som landz loug tilsiger.

(1294 text I 57 b, 1443 VI 9)

⟨31.⟩ Item worder och nogen liid(e) pa nogen mand, tha skall thet wordis aff fogeden oc raadmend, huad ther skall for bødis.

10

(1294 text I 58, 1443 VI 10)

⟨32.⟩ Item hwilken fattig mand, ther drisster aff sin daarskaff oc haffuer ei till att bøde for sin brøde, hand skal pines och plictet for sin brøde aff fogeden oc raadmenden.

(1294 text I 59, 1443 VI 11)

15 ⟨33.⟩ Hwo som hugger fodt eller handt eller stinger ett øye wd aff en, anden med raadz raadt, da were thett halssløss gierning.

(1294 text I 60a, 1443 VI 12)

⟨34.⟩ Hwo som anden slaer med staff, || med steen, med been eller 65 v medtt kølffue eller med anden thelig ting och drager ei suerd til, hand skal 20 bøde then, der skaden fick, vi *marc* och konning iii *marc* oc staden iii marck.

(1294 text I 60b, 1443 VI 13)

⟨35.⟩ Hwo som anden tr⟨ælbærrier⟩ bøde hannom, ther skaden fick, xl *marc* och konning xl *marc* och stadenn xl marck.

25

(1294 text I 61, 1443 VI 14)

⟨36.⟩ Hwo som slaer anden pust eller griber hannem skamelig om neszen eller ørne eller kind eller riffuer hans klæder med hans suerd eller kniff eller skiuder i dynd nogenn mandt, hand skal bøde hannem, der skaden fick, iii *marc* och konning saa megitt och stadenn saa megitt.

30

(1294 text I 62, 1443 VI 15)

⟨37.⟩ Item hwo som i daabel spil fanger pust eller worder dragen i haar

3 og 4 m⟨u⟩ndz] mandz *Aa*. 4 iii] fejl for ii; *jf. 1294; samme fejl i 1443*. 8 liid(e)] liidtt *Aa*; *jf. 1294*: liute. 11 drisster] *jf. 1443*: bryder. 23 tr⟨ælbærrier⟩] trwer wære *Aa*; *jf. 1294 og 1443*.

aff then, der med hannem daabeler, hand skall ingen bood haffue. Worder och nogen dræbtt i daabel spill, hand skall ei iordis i kirkegaardtt.

(1294 text I 63, 1443 VI 16)

⟨38.⟩ Hwo som gaar i nogen mandz hwsz med giortt raadtt och slaer
 66 r hosbunden eller nogen anden mand || i hans hwsz, hand skal bøde den, der, 5
 skadenn fanger eller slagenn worder, xl marck, saa megitt konningen oc saa
 megitt staden oc sa megitt hannem, ther huszen eyger. Dræber hand och
 nogen i anden mandz hwsz med giortt raad, tha er thett halsløss gierningh.

(1294 text I 64a, 1443 VI 17a)

⟨39.⟩ Item hwo skiuder i anden mandz hwss eller gaardt med spiud 10
 eller steen eller thelig ting, ther handt will skaade nogen mand medt, oc
 dræber nogerlunde mand med nogen disse ting, som nu ere sagt, tha er
 thett orbødemaall. End dør ei then, der skaden fick, da skall hand, ther
 skaden gjorde, bøde hannem xl marc, saa megitt konningen, saa megitt
 staden och saa megitt then, ther hwszenn eyger. 15

(1294 text I 64b, 1443 VI 17b)

⟨40.⟩ Hwo som dræber nogen mand i skib eller och saargiør hannem,
 hand skal ligge wnder then samme pine och plith, som før er sagdt.

(1294 text I 65)

⟨41.⟩ Item hwo som oc bryder fredt i then hwsz, som mand kalder 20
 66 v endd(ebod) eller paa den gaade, mand gaar thil || skibs, tha skal hand bøde
 then, ther skaaden faar, xl marck oc konningen saa megit oc staden saa
 megitt.

(1294 text I 66, 1443 VI 18)

⟨42.⟩ Item hwo som hin anden skiuder i wandt med w⟨i⟩⟨g⟩e, bøde then, 25
 ther skaden fick, xx marck oc konningenn saa megit oc staden xx marc.

(1294 text I 67, 1443 VI 19)

⟨43.⟩ Item hwo som hindrer nogen ildegiernings mandt, ther will fly
 aff staden for sin brøde, oc antuorder hannom fogden i hender, hand skall
 haffue en lod aff den b⟨æth⟩ring, ther den ildegiernings mand bød, saa 30
 megitt som fogden och raadmendene tycker ieffnitt were.

21 endd(ebod)] *Aa har endd med forkortelsestegn; jf. 1294: Ændæboth.* 25 w⟨i⟩⟨g⟩e] *welde Aa; jf. 1294 og 1443.* 30 b⟨æth⟩ring] *bierring Aa; jf. 1443.*

(1294 text I 68)

⟨44.⟩ Hwo som bryder stadsens lough i Kiøbnehaffn, och haffuer hand ei saa megitt godz i Kiøbnehaffn, at hand ma bethale sin brøde medt, tha skal hand sette borgen for segh; maa hand ei borgen faa, tha ma hand were
 5 i konngens iern oc giømme oc stadsens, indtill den thime hand haffuer fuldt bøtt, som handt er skyldigh.

(1294 text I 69, 1443 VI 20)

⟨45.⟩ Item almindelig torffue skall holdis i Kiøbnehaffn huer onssdag och huer løuerdag, och huo som da bry||der fredt i staden paa nogenn ^{67 r}
 10 mandt den dag, hand skal bøde then mandt, der skaden fanger, xl marcck, konningen saa megitt och staden saa megitt, och then fredt skall waare, fra solen gaar op, och till dett ringer till afttenn sangh.

(1294 text I 70)

⟨46.⟩ Item dør nogen mand i staden, ther børn haffuer till arffuinge,
 15 ther ei er kommen till laug|alder, tha skulle theris frender, ther thennom nest ere, tage theris godz i theris giømme med fogdens aasiun och raad-
 mendz och skall giøre fuld wissning i staden, att the børnn skulle theris godz igenn fange, then thime the komme till theris laugalder. End komer
 ther wode ildt till deris hwsz oc brender thennom op, tha er handt ei
 20 skyldig att giffue thennom giengieldt. Will hand ei, eller formaa hand ei att giøre thennom wissen for theris godz, tha skulle raadtment med
 fogdens aasiun taage de børn med deris i theris wære, och skulle di then-
 nom det godz antthuore, then thime di komer til laugalder. ||

(1294 text I 71, 1443 V 59)

25 ⟨47.⟩ Item dør och nogen mandt i Kiøbenhaffn och haffuer ei arffuin- ^{67 v}
 ghe, tha skal raadmend tage hans godz i fogdens aasiun oc giømme thett, saa lenge hans rette arffuinge kommer, med skellige widnisbyrd ⟨inden⟩
 dagh och iamlingh, tha skulle the antthuore thennom thett godz i fogdens
 aasiun. Komme ei hans arffuinge, tha skall konngen haffue theth godz.

(1294 text I 72)

30 ⟨48.⟩ Item ingen skall oc nogett aff arffuen fange effter den døde, inden hans gielddt er giuldenn.

27 ⟨inden⟩] 20 Aa: *jf. 1294 og 1443.*

(1294 text I 73, 1443 I 7)

<49.> Item ingen then, der brullup gjør, skall haffue mere end 23 disk mad med fem retter, och aff huer disk skall gieldis *iiii örtug* penninge huer dag, wden klercke; haffuer hand flere disk mad och retter, gielde konning i *marc sølff* oc staden i *marc*.

5

(1294 text I 74, 1443 VI 21)

<50.> Item alle the thiuffue, ther i staden worder grebenn, di skulle were i fogdens giøme til den neste tingdag, och therfor skall fogdenn huertt aar <haffue> *iiii pendinge* aff huer madskabb, ther i staden er.

(1294 text I 75, 1443 VI 22)

<51.> Item griber nogen giest sin tiuff i Kiøbenhaffn, hand skall ||
 68r giffue fogden *j marc pendinge* oc føre tiuffuen med seg, huort handtt will. End worder tiuffuen førdt till Kiøbenhaffns ting, tha skal hand dømis aff bymendt.

10

(1294 text I 76, 1443 V 23)

<52.> Item huad raadmenden skicker och steder med konningens willghe och hans <i>aa, thett skall stadigt were. Hwo som siger her emod, hand skal møste halff sin howittlodtt.

15

(1294 text I 77, 1443 V 22)

<53.> Item hwilke sage eller thall, ther byris i Kiøbenhaffn och endis
 for fogden och raadmeñdtt then thime, der de sidder i raad effter then
 rett och loug, der konningen haffuer staden giffuen och skal giffue frem-
 delis, och effter gammell sedwan och skæligt, thett skall wisse were, fast
 och stadfest. Hwo som her emod siger att giøre, hand skall giffue konning
 oc staden halff sin houittlodtt.

25

(1294 text I 78a)

<54.> Item ingen skall och steffnis med stadsens budtt, wden for wære-
 sagh, skade eller gierningh, huilken budt konnings tegn skal haffue paa
 sin staff, och ii hans granndne skulle we<d>t worde. ||

(1294 text I 78b)

68v <55.> Item ingen skall och steffnis aff stadsens bwdt wden till taalboed

30

2 23] *fejlagtig gengivelse af trettiuge* (?); *jf. 1294: triginta; 1443 har tywghe.* 9 <haff-
 ue>] *mgl. Aa; jf. 1443.* — madskabb] *over det første a en streg (fejlagtig nasalstreg?) Aa.*
 17 <i>aa] *gaa Aa; jf. 1294: consensu.* 27—28 wæresagh] *fejl for wærdslig sagh* (?); *jf. 1294.*
 29 we<d>t] *wrett Aa; jf. 1294: presentibus.*

eller till ting eller did, som fogden oc raadmenden sidder i raad, wden konn-
gens wold, ther maa steffnis, till huilken sted hand will.

(1294 text I 79, 1443 V 24)

5 <56.> Hwo som worder steffnitt och kommer hand ei, tha skal handtt
første time gielde konningh vi øre, anden time xii øre, tridie time iii
marc, fierde time xl marc. Sidder hand lenger offuerhörig, tha er hand
och allt hans godz i konngens wold och i stadszens.

(1294 text I 80, 1443 V 25)

10 <57.> Hwilken bymandt i Kiøbenhaffn, ther farer wdaff staden for sinn
søssell och wenter seg borte at were lenger end vi dage, hand skall skicke en
i staden, der for hannom suarer. Giører hand ei thett, da skall handtt
steffnis och plictis som then, ther offuerhörig er. Thett same biudis och
och om siug mandt, wden hand skicker och anditt suar for segh indenn
... hans siugdom.

15 (1294 text I 81, 1443 V 56)

<58.> Item hwo som worder funden med wrang skieppe, alne, wether, ||
pundt, bismar, eller nogen anden thelig ting, gielde første sinde iii marc, 69
anden time vi marc, tridie thime myste all sin hoffuittlodt och were wfrye.

(1294 text I 82)

20 <59.> Hwilken, som bryder och tager bortt wern och plancker, ther om
staden er, hand skal pinis og plictis effter fogdens dom och raadmendens.

(1294 text I 83, 1443 V 26)

<60.> Hwilken som bryder stadsens laase och feste, hand skall bøde
konningen xl marc och saa megit staden. End er hand fattig, tha skal
25 handt settis i stadsens mørckehwsz.

(1294 text I 84b, 1443 V 27a)

<61.> Hwo som løsser plancker och kryber wnder thennom eller tager
de stene bortt, ther ware til stadsens wer<n> lagde oc s<a>mme<n> bor-
<n>e, hand skall pines och plictis med then pine, som nu er sagtt.

30 (1294 text I 84a, 1443 V 27b)

<62.> Hwo som farer offuer bommit, som huszitt staaer, hand skal plic-
tis med then samme pine.

13 indenn] herefter mgl. øjensynlig en maaned efter; jf. 1294. 18 wfrye] jf. 1294: in-
famis. 28—29 wer<n> . . bor<n>e] werlatt och er lagde oc somme borde Aa; jf. 1443.

(1294 text I 85, 1443 VI 23—24)

⟨63.⟩ Hwo som worder forwonden, at hand slaer nogen wecter, hand skal bøde konning xl marc och saa megitt staden; haffuer hand ei till, da ||
69 v skall handtt settis i stadsens mørkehws; och maa hand ei forwindis, och haffuer di wantro til hannem, tha skal hand werge sig med sex neffnings 5 mendt. Slaer wecthen nogen mand wden skyldig sag, tha skal hand thole then same pine.

(1294 text I 86, 1443 VI 25)

⟨64.⟩ Finder wecten nogen mand wofrinde paa gaaden om natten, tha skall hand lede hannom til sit herberg; haffuer hand ei herberg, tha skal 10 hand sette borgenn for seg, eller hand skall were i stadsens giømme til anden dagen, til hand maa giøre skiell for segh.

(1294 text I 87a, 1443 VI 26)

⟨65.⟩ Item fremdelis den thime wecter klocken ringer, tha skal alle wecter were i theris stedt til den time, den samme klock ringer aff om 15 morgenen, och tha skall porttwecten komme och skall giømme alltt thett ind til afften; huilken thett ei giører och worder forwonden, hand skal gielde stadenn iii marc eller settis i mørckhusz.

(1294 text I 87b)

⟨66.⟩ Item ⟨den⟩ thime, der klocken ringis, skulle stadsens porthe och 20 haffne tilluckis och opladis. ||

(1294 text I 88, 1443 V 28a)

70 r ⟨67.⟩ Item thenn hwszfrue, der bonden dør fra, hun skal tage segh en werge inden vi wggers dag ther nest effter. Giør hun ei thett, gielde konning iii marc och staden iii marc. 25

(1294 text I 89, 1443 V 28b)

⟨68.⟩ Item dør och nogen mandtt, ther haffuer børn effter seg, thi ther er ei kommen til laugalder, tha skulle raadmendt see theris godttz och worde thett, och skal thennom wisze giøris, att theris moder skal ei forgjøre theris godz eller affhende. 30

(1294 text I 91)

⟨69.⟩ Will nogen mand faare i kloster mod fædernis minde, tha skal hand icke fange ⟨aff⟩ møderne eller aff fæderne.

(1294 text I 90)

⟨70.⟩ Will och nogen mand faare y kloster, som haffuer tofft oc husz, tha skall hand selge bymendt thett med konningens wilge och skal føre och giffue med seg rede penninghe till closter.

5 (1294 text I 92, 1443 V 29)

⟨71.⟩ Item ingen skal haffue wold att tage sin howittlodtt, meden faderen och moderen leffuer, wden the wille affhende eller forderffue hans godz. ||

(1294 text I 93)

10 ⟨72.⟩ Item wil nogen mandz datter mandis emod sin faders minde, da 70 v skal hun ei fange aff fæderne eller aff møderne, emeden de leffuer.

(1294 text I 94, 1443 V 30)

⟨73.⟩ Item taber nogen bymandz søn mære end i ørepenning i nogen leeg, tha skal thenn, ther winder, ei fange mere till gielt.

15 (1294 text I 95)

⟨74.⟩ Item ingen bymands swend skal och mære tabe i leeg, end nu er sagt. Winder hand mere, ther med hannom leeger, tha skall handtt altsammen møste thett.

(1294 text I 96, 1443 V 31)

20 ⟨75.⟩ Item huilken mand, som ecte husfrue haffuer oc tager andre qwinder til segh och maa ei rettis med kirckedom och stander aar och dag i bannde for denn sag, tha skal hand pinis och plictis effter fogdens dom och raadmendttz.

Saa skall och huer mand, ther obenbarlig er bandsatt och herdis dag och 25 aar y den bandtt.

(1294 text I 97a)

⟨76.⟩ Item hwilken mand anden saar gjør eller slaar i brand, och worder hand forwonden, bøde then mand, ther skaden fick, xl marc, konning xl marc oc staden xl marc. ||

30 (1294 text I 97b)

⟨77.⟩ Item huilken mandt, som worder funden i tiuffuerie i thenn thi- 71 r me, brand er, hand skal haffue tiuffs dom.

(1294 text I 98, jf. 17 slutn., 1443 V 32)

⟨78.⟩ Item huilken mands hwsz, ther worder neder brøden i then thime

eller huggitt eller dragitt, †kmpe kroge oc iordt†, tha skulle iii bymendtt och iii konnings mendt giøre theris eedtt ther paa, att de skulle rett werding aff thelig liide och brecke, som giortt er, dømme och wurde, huad b(o)d eller penninge for thelig wrett, som giortt er, och wonheder skall bødis. Er thett och saa, att the vi. maa ei offuer ens worde om then dom, tha skall konningens fogitt eller embitzmandtt neffne the(n) 7. till, och da skall iii aff thennom giøre medtt suorne eedtt. 5

(1254 9, 1294 text I 18, 1443 V 3)

⟨79.⟩ Item om diige eller plancke falde och forderffuis nogen stedz for nogen mands wanrøcth eller glemmelsze skyld i fredz thimme, tha skal hand, ther di tilhører, bøde och bedre de(m) ⟨i⟩nden thuenne dage rom; om mand ⟨ræ⟩dis orloff, tha skal alltt bødis och b(ed)ris thenn same 10
71 v dagh, || giør hand ei thett, tha skal staden giøre thett, och siden wurde den kosth, som ther er giortt och pålagtt, och bødning effter s(k)adenn och whørsom skall wurdis. 15

(1254 10, 1294 text I 19, 1443 V 4)

⟨80.⟩ Item biwdis och, att om noger mand will ei thette wern giøre eller nogen anden thing, ther fogden och raadmend tyckis staden gaffnligt kand were, hand skal pinis oc plictis, som før er sagdt, aff thennom effter sin brøde och whørsom. 20

(1254 12, 1294 text I 20—21)

⟨81.⟩ Item biwdis, att ingen breffue skulle indsegles med byzens indzegll, wden thett worder først grandgiffuelig skoditt aff bode borgemester och fogden och fogdens klercke och ii raadmendt, ther thett indzegll giømme. Thw raadmendt skulle haffue nøgell til thett indzegll, oc anden 25
skulle fogdenn och hans klercke aff huszett haffue oc giømme. Worder her emodt giortt, tha skulle the, der nøglen haffue att giømme, pinis oc plictis effter konningens dom, och skulle raadmend till alle de raad och samtall, 72 r
ther de skulle haffue, kalde fogden aff hw||szett till, och wden hans neruerende, eller huilken hand setter til pa konningens wegne, om hand sellff- 30
uer ⟨ei⟩ er tilstede, wden thisse her skulle thi ingen ting tiltage eller

1 kmpe . . iordt] o: med kroge til iordt (?) *mgl. Aa.*; *jf. 1294: per uncus diruta.* 3
b(o)d] bwd *Aa.* 6 the(n) 7.] ther 7 *Aa.*; *jf. 1294 § 17.* 11 de(m) ⟨i⟩nden] den anden
Aa.; *jf. 1294 og 1443.* 12 ⟨ræ⟩dis] nødis *Aa.*; *jf. 1294 og 1443.* — b(ed)ris] bæris *Aa.*
14 s(k)adenn] stadenn *Aa.* 17 thette wern] fejl for hielpe wei at (?); *jf. 1294 og 1443.*
31 ⟨ei⟩] *mgl. Aa.*

ende. Worder her emod giort, tha skall huer raadmand ther paa thale eller gielde konninghen iii marck och saa megitt till stadsens nytte.

(1254 13, 1294 text I 22a)

5 <82.> Item ingen bymandt eller borger i Kiøbenhaffn er loffuit sin tofftt oc iordt, ther hand haffuer i byenn, att panttsette, giffue eller selge eller skiffte eller noyerlunde affhennde ridder, herremend, kircke eller kloster. Trenger nogen mandt till sin <tof>t att affhende, tha skall hand først biude hinde konning att kiøbe. Giører her nogen emodtt, tha skal thett wstadigtt were och wgiortt och skall ingenn feste haffue.

10 (1294 text I 22b)

<83.> Thenne samme skickelseze och loug skall och were om thi agger och iordtt, som bymendt haffuer wden hosz Kiøbennhaffnn.

(1254 14, 1294 text I 23, 1443 V 5—6)

15 <84.> Sameledis biudis och, att ingen i Kiøbenhaffn skal tage seg werige || eller formelinde i sin sag eller thale aff thennom, ther wden stadenn 72 v boer, for nogen sagh wden konningens synderlig orloff, huad eller hun er widue eller faderløesze eller moderløesze børnn; hwo som her emodt giør, hand bøde konningen xx marc och saa megitt till stadsens nytte.

(1254 15a, 1294 text I 24—25a, 1443 VI 2, V 7)

20 <85.> Item biwdis och, att hwo som bedre skall for nogen brøde konning och staden, først skal handt bøde then, som skaden haffuer fangitt, siden konningen, siden stadenn. Giøre bymend her emodtt, tha skulle de myste deris boed pa same thiid, och hand skal konning haffue. Och skal thett festeligen holdis, att ingen mandt, ther tofft haffue(r) i staden, skal 25 haffue machth, røst eller wold till aff den tofftt †sleth eller wenner† nogenlunde almindelig stadsens* nøtte, thett er, at gri(fft)e och weye skulle ei fremgange saa som konning och raadmend tycke gaffnligt were, dog saa att hannem giffuis fuld giengieldt for sit. Will || hand ei thett, saa skal 73 r handt møste sinn tofftt.

30 (1254 15b, 1294 text I 25b, 1443 V 8)

<86.> Item bedis och raadmendtt for stadszens t(ørf)t aff nogen bymand

7 <tof>t] brøst Aa; jf. 1294: fundum. 24 haffue(r)] haffue Aa. 25—26 sleth . . wenner] forvansket (= slette eller vende (?)); jf. 1294: racione dicti fundi quoque modo impediendi commune bonum. 26 stadsens*] stadfestelsens Aa. — gri(fft)e] grisze Aa; jf. 1294: fossata. 31 t(ørf)t] trøst Aa; jf. 1294 og 1443.

thømmer, steen, iern eller l(iim) eller thelig ting, ther staden er nytte-
ligh, tha skall ingen dierffuis til att necte thett, saa fremptt som hand ei
will møste then ting, ther bedis om, saa thett huer mand weedt, att han-
nom biudis fullt werdt for thenn ting, ther bedis aff hannom.

(1294 text I 26)

<87.> Item alle thi stede, ther mand selger eller kiøper y, the(m) skall
konning medt raadmenszens aasiun och wilge skicke oc wisze fremdelis. 5

(1294 text I 27)

<88.> Thett biudis och, att ingenn aff alle <h>ande gierningh och sage,
eller athaffue, ther ii raadmendt aff Kiøbenhaffns witne er till, skall 10
igenn werge seg med ne(is) lough.

(1294 text I 28)

<89.> Item biwdis och, att †huilkenn† ei neis loff fremgang <haffue>
emellom bymend i Kiøbenhaffn, om mand maa præffue sanden med ii eller
iii besiddende mendtz windne medt theris eedt, ther mand skulle troe, oc || 15
73 v hwilken mand, som worder fwnden med fa(l)sk windne, hand skal haffuis
och were wdtagen ewerdelig* och skal ei ladis oc ei haffuis til nogen
loughlig ting, thett nogenn dannemand skal i were. End hwo(r) som nogen
mandt thwiler om nogen sagh eller thale, ther mandt m(w)e ei fuldelig
prøffu(e) medt windne, tha skal then man, ther for sagen er, werge seg 20
med neis lough, som gamle sedwaane er.

(1294 text I 29, jf. 1443 V 9)

<90.> Item hwilken mand, som forwonden worder, att hand hielper til
med raad eller gierning, att nogen anden mand skal haffue herredom offuer
Kiøbenhaffn end konningen aff Dannemarck, hwilken then rette herre er, 25
eller hwo som kiendis wed, att nogen haffuer herredom offuer then stad
Kiøbenhaffn, tha skall alltt hans godz, ther hand ther haffuer, schriffuis
till konnings maall, och <han> skall med wonheder kastis wdaff stadenn.

1 l(iim)] laan *Aa*; *jf. 1443. 3* weedt] *o. lin. Aa. 6* the(m)] then *Aa. 9* aff . .
<h>ande] aff alle andre *Aa*; *jf. 1294: super quocumque. 10* athaffue] at haffue *Aa; 1294:*
contractu; *jf. oldn. athæfi. 11* ne(is)] neffndz *Aa; jf. ndf. l. 21 og 1294: negatiua lege.*
13—14 huilkenn . . Kiøbenhaffn] *jf. 1294: lex negatiua Hafnis in posterum non procedat*
inter ciues. 13 neis] neffnis *Aa; jf. foreg. note og ndf. l. 21. — <haffue>] mgl. Aa.*
16 fa(l)sk] fask *Aa. 17* wdtagen] *forvansket (?)*; *jf. 1294: infamis. — ewerdelig*] ei*
werdelig Aa. 18 hwo(r)] hwo *Aa. 19* m(w)e] mene *Aa. 20* præffu(e)] præffuis
Aa. 28 <han>] mgl. Aa.

(1294 text I 30a, jf. 1443 V 9)

⟨91.⟩ Hwo som worder forwonden, att || hand er stadzens forredere, ^{74 r} tha skall hans godz helten schriffuis till konngens maall, och helthen till stadzens nytte.

⁵ (1294 text I 30b, jf. 1443 V 10)

⟨92.⟩ Item den same pine och plicth skal then raadmand eller borger ⟨wndergange⟩, ther raadmands lønlig raad oc skickelsze eller thaale obenbarer. Hwo som och worder fwnden och forwonden, att hand holder med nogen mandt for wild skyld, och hielper hannom nogenlunde med ord ¹⁰ eller gierning

(1294 text I 31, jf. 1443 V 11)

⟨93.⟩ Hwilken staden will forraade, brende, øde eller med nogen anden gru⟨m⟩ gierning att giøre then same stad, hand skall wndergange then same plicth, ther før er sagdt.

¹⁵ (1294 text I 34, 1443 VI 3)

⟨94.⟩ Item worder nogen aredt eller aaløb eller nogen anden woeder i konningens husz i Kiøbenhaffnn, eller wden om thett husz, tha skulle bymend først thet wide oc kome ther thil hielp. Hwo som forwonden worder, att hand thett ei giør, tha skal hand myste halff sin howittlodt || ²⁰ och schriffuis till kongens maall. Saa skal och konningens fogett oc hans ^{74 v} folk, ther paa huszet er, komme till och hielpe staden, om thi kallis, om thett saa er, att hwszen stander ei wden graffuenn.

(1294 text I 39, 1443 VI 4)

⟨95.⟩ Item hwo som anden truer eller høder och worder forwonden ²⁵ ther medt, tha skall hand sette borgen oc wiszen, att ei med hans raad eller hielp eller gierning skall hand fange skaade aff hannem eller aff andre men aff hans wegne; will hand ei borgen sette eller wissen, tha skall hand myste alltt thett, hand haffuer i staden, oc eltis fra thennom aff stadenn.

(1294 text I 40)

³⁰ ⟨96.⟩ Item hwo som oc truer staden, att hand will hannem brende, eller och røcte, att hand skall worde brent, hand skall plictis och dømmis effter fogdens dom och raadmands.

7 ⟨wndergange⟩] *mgl. Aa; jf. 1294: subibit og nåf. l. 13.* 10 gierning] *herefter synes at mangle nogle ord.* 13 gru⟨m⟩] *grund; jf. 1294: atrocitatem.* 16 woeder] *worder Aa; jf. 1294: periculum.*

(1294 text I 41, 1443 VI 5)

<97.> Hwo som bryder i staden och flyer hand, hans naffnn skall skriffuis i stadszens bogh, oc then thime, hand worder fangen, tha skall hand pinis oc plictis effter sinn brøde. ||

(1294 text I 43, 1443 VI 6)

^{75 r} <98.> Encke testamente, ther giffuit er effter døde mendt, skal wdgieldes, emeden thet er obenbarlig, at den døde mands giæld er wgiulden. ⁵

(1294 text I 44, 1443 V 12)

<99.> Thet forbiudis hordelig, at nogen mand skall serl(ig)e saffnetth giøre eller holde i Kiøbenhaffnn eller raad om nogen haande søszell, wden ¹⁰ fogden oc raadmend kaller thennom samen; hwo som her emod giør, hans howittlodtt skal skifttis i thw parter emelllom konning oc staden, och then, som formand er i then sagh och raadt oc thale, hand skall elltis wdaff stadenn, och hannem skal ei loffuis igen at komme. Er di flere høffuitzmendt, tha skulle the †theris foreldre lig giøre hannem skadeløst†, ¹⁵ saa som raadmend tycker ligligtt att were.

(1294 text I 99, 1443 III 16)

<100.> Hwilken mand, ther nogen ting kiøber, til huilkett hand skal windne haffue, och haffuer hand ei, tha skal hand gielde konning iii marc.

(1294 text I 100)

^{75 v} <101.> Item hwilken mand, ther ei orcker || at bøde eller att gielde the penninge, ther hannom er aalagtt for sin brøde, tha skal hand settis i mörckehuszett, och bliffue ther effter sin brøde, ei mere, ei mindre. ²⁰

(1294 text I 101)

<102.> Item hwilkenn mandt, som skal myste sitt liiff for sin brøde ²⁵ eller oc bliffuer i mörckehwszett i alle sine dage, hans godz skal schriffuis till konningens maall.

(1294 text I 102, 1443 V 33)

<103.> Hwilken mand, som faar wdaff stadenn med sin huszfrue oc godz oc kommer ei atter inden aar och dag, hand haffuer møst bylag(h) ³⁰ oc byrett, førend hand kiøber segh thett igenn aff.

7 wgiulden] wdgiulden *Aa*; *jf.* 1294: insoluta. 9 serl(ig)e] serlocke *Aa*; *jf.* 1294: specialem. 15 theris . . skadeløst] *forvansket*; *jf.* 1294: singulis fiat idem. 30 bylag(h)] bylagtt *Aa*.

(1294 text I 103, 1443 III 17—18)

⟨104.⟩ Item hwo som kiøber nogenn ting och fester op med hand, han-
ner er loffuitt w⟨e⟩d att sige den samme dag, oc bøde ii ørepenning; hol-
der hand och den ting, ther hand haffuer kiøfftt, offuer natten, tha skall
5 hand gielde saa megitt, som thenn ting er kiøfftt fore.

Hwo som kiøber nogen ting, huilket hand haffuer forre seett, och
dric||ker ligekiøff aff, tha skal hand haffue kiøfftt.

76 r

(1294 text I 104, 1443 IV 1)

⟨105.⟩ Item hwo som gaar w⟨e⟩ther eller worder forwonden, at hand er
10 nogen gield skyldig, hannom skall leggis lagdag fore att gielde redepen-
ningh, thett hand er skyldig. Giør hand ei thett, tha skall fogden och
raadmendt wurde wdaff hans godz sa megitt, som ⟨hand er⟩ gield skyllig,
oc skulle antuorde then mandt, ther handt gield skyldig er. Will hand
ei thett haffue, tha skulle raadmendt tage thenn wurdningh til thennom
15 oc gielde h⟨annom⟩ rede penninghe.

Roskilde.

1422. 15. februar.

20

*Kong Erik 7. af Pommern meddeler Københavns borgere en række bestemmelser vedrørende Købstæderne: Haandværkerne skal ernære sig hver af sin haandtering. Haandværkere maa ikke være borgmestre og raadmænd, og disse kan
20 ikke afsættes af borgerne, medmindre man beviser deres udygtighed over for kongen og rigsraadet. Den, der vil optages i et Lav, skal give lige saa meget, som han giver for at blive borger i byen. Landkøb forbydes, og al handel skal foregaa i købstæderne og paa markeder og torve. Paa torvedage maa indtil en vis tid kun borgerne købe paa torvet, men efter klokken ti maa alle gæster,
25 og hvem der vil, købe. Borgmestre og raadmænd maa kun tage dem til borgere og bymænd, som vil være stadige og bofaste borgere.*

A: Københavns stadsarkiv.: Privilegier nr. 10. Pap. 29×34. Rester af kongens segl i rødt voks, DKS. nr. 62, paatrykt paa bagsiden. Paa bagsiden med omtrent samtidig hd: *Køpendhaffn.* — Aa: Vidisse 1461 18. maj. — Ab: Vidisse 1468 30. nov.; se Køge nr. 15.

Tryk: Huitfeldt IV 305 = Fol. 683 (udtog); Kolderup-Rosenvinge V 121; Kbhvns. Dipl. I 149 nr. 112; Aarsberetn. fra Geheimearch. V 57. — Reg.Dan. nr. 3368*; Rep. 1. rk. nr. 5958.

35 **W**i Erik, meth guths nathe Danmarcs, Sweriges, Norges, Wendes oc Gotes koning oc hertuch i Pomeran, helsse ether oss elschelighe bor-

3 w⟨e⟩d] wd; *jf.* 1443. 9 w⟨e⟩ther] wther Aa. 12 ⟨hand er⟩] *mgf.* Aa; *jf.* 1443. 15 h⟨annom⟩] hende Aa.

ghemestere, rathmæn oc all mene almughen i Køpendhaffn kerlighe meth guth oc wor nathe. Wider, gothe wener, at offte ok ithelighe hauer kæremaal wæret for oss aff wore gothe mæn i rikit, swo oc æn nw sidherst wi wore i Ringstede aff wort radh, clerkerie oc ridderscap vm gemmerlicht oc vskiellicht regiment meth køpmanscap oc hantering, ther then ene scal⁵ berghe sik aff meth then annen oc serdeles i wore køpstædher. Sammelethis haue oc wore burghere oc køpstædhemæn til oss tiit oc offte talet oc for oss kært oc serdeles atter nw sidherst i Ringstædhe, at thet, som the there barning oc køpmanscap aff sculde haue oc holde schyellicht regiment meth, som i køpstædher burdhe at wære, thet haue nw andre mæn¹⁰ vppaland, swo som er bønder oc wortnethe oc forprangere i landit, thæt the haue falt oc hantere all køpmanscap, swo som er clædhe, humle, staa, sarduch, lærit oc swo dan stycke, oc thet hwer man, hwo ther wil, far oc wandrer til ny fischelæyæ i landet oc køpe ther, hwat them luster, oc gøre stoort forköp, bothe vpa sild, pa fææ oc vpa alle hande køpmanschap, her¹⁵ haue bethet oss bothe clerkerie oc ridderscap swo oc køpstædhemæn radh oc made tillfynne, at thet schyellighere oc annerlethis matte worthe, tha bebuthethe wi till oss till Roskilde biscop Ienes i Syæland oc the andre prelate oc ridderscap ther aff landet oc køpstæthemennene meth the fornumpstighiste oc the beste wi wiste ther i landit wære vm thisse for^{ne}²⁰ ærinde oc beddis there radh ther till. Tha haue the swo vnderwiist oss oc raadt oc for thet beste keest, at wi thet swo fly oc bywdhe, at alle embitzmæn berghe sik oc nære aff there æmbede, swo som er, at burghere oc bymæn, the som eke swo dane embede haue, som herefter næfnes, the berghe sik meth there køpmanscap oc meth there brygning oc swo dan²⁵ køpmans hantering, baghere berghe sik aff siin baghning, sudere aff hans schogerning, smidh aff hans smedhegerning, gulsmidh aff hans æmbede, skrædere aff hans embede, krembere aff sit embede, skinnere aff sit embede oc serdeles alle embitzmæn, ee hwat embede the helst haue, at hwer there berghe sik aff sit embede, thok swo vm nokre aff thisse for^{ne}³⁰ æmbede wilde thes worthe eens i nogher køpstædh oc fare vschiellighe meth sin hantering, entich meth brygning eller baghning eller meth skogerning eller meth noket aff thisse for^{ne} embede, tha scule borghemestere oc rathmen meth foghedens hielp grantzke thet wt swo offte, som thet behoff gørs, swo at thette for^{ne} io schiellighe holdes oc tilgaa effter thy, som wor herre vnner oc setter tidhen i landit til. Item scall engin i nogher køpstædh wære eller her effter at worthe burghemester eller rathman aff thisse for^{ne} æmbede, men thet scule wære andre burghere oc køpmæn, oc scule burgherne oc meeneden i køpstædherne engen macht haue burghemestere aff at sette, wten the kunne bewise oss oc wort radh meth schiell,⁴⁰

at the oss oc køpstædhen oc rikit ike nuttighe ære. Item hwo ther i nogher køpstadh noket aff thisse for^{ne} æmbide wil winne, som the kalle theræ lagh, tha scall han gyue for sin ingang i æmbedet swo mekit, som han gyuer byen, tha han worther byman, oc ey meer. Woret oc swo, at noket embede
 5 sette sik heramot oc wilde ey holdet, som forescreuit staar, tha scule burghemestere oc rathmen haue macht at rette ther ouer meth foghedens hyelp, oc thet wi afflegge oc forbiudhe swo dant landkøp oc hantering oc forprang, som forescreuit staar, anner stadh at øwe oc hantere wten i wore køpstædher oc vpa wore marknethe ok torgh, som aff alder haue wærit,
 10 oc thet købstædhemæn i alle køpstædher scule stikke eet tekn wt, ee naar there torghdach er, oc then stund oc swo lenge, som thet tekn staar, at engin mæthen købe eller sælyæ wten bofaste bymæn oc burghere, oc thet same tekn scal intaghes oc ey lenger staa æn vpa then tiidh vm daghen, som clocken slaar ti. Ther effter genist købe oc sælie gest, oc ee hwo ther
 15 will. Item at burghemestere oc rathmen oss oc rikit ther wti besørghe, at hwem the till burghere oc bymæn vntfaa at them, stadhigh oc bofast burghere bliue, oc thet engen tiidh eller køp vpa nogher stycke dyrkes, forthy hwar wi meth wort radh ok gothe mæn komme i wore køpstædher, nw effter thet at the oss swo vppa wiist oc raadt haue i alle made, som
 20 forescreuit staar, tha wele wi oc biudhe hwer man thette for^{ne} regiment swo atholde oc engelund her amot atgøre wither wor konunglike heffnd oc vrethe swo lenge till thes, at oss nogher nogher annen schiellighere vnderwiisning gøre oc bewise kan, then som for riket oc landen nuttighere [er]. Ther meth befale wi ether guth. Scriptum Roskildis anno domini millesimo
 25 cd^o uicesimo secundo, dominica sexagesime, nostro sub secreto tergo presencium impresso.

Ad iussum domini et ad
 relationem E. Kru(medige), Io(hannes) Pe(tri).

Haraldsborg.

1422. 28. oktober.

21

30 *Kong Erik 7. af Pommern giver borgerne i København samme privilegier som andre købstadmænd i Skanør, Falsterbo, Malmø og Dragør. Fogeden og borgmestre og raad skal indsætte haandværksmestre i byen. De, der holder herberge, skal sørge for mad, øl og foder samt staldrum. Fremmede købmænd maa kun sælge i større partier. Gæster maa ikke gøre landkøb, men det, de
 35 udfører, skal de købe af borgerne. Borgerne skal være toldfri overalt i riget*

16 bofast] bo- er tilf. o. lin. A.

undtagen paa fiskemarkederne. Endelig tager kongen saavel borgerne som købmænd og gæster, der handler der, under sin beskyttelse.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 11. Perg. 35,5 × 23,5 (plica 3,1). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 62, i rød silkesnor. Paa bagsiden med forskellige hænder fra 15. aarh.: *Konigh Eriks priuilegia; Koningh Ericks breff.* 5

Tryk: Huitfeldt IV 307 = Fol. I 684 (udtog); Kolderup-Rosenvinge V 124; Kbhvns. Dipl. I 151 nr. 113. — Reg. Dan. nr. 3372*; Rep. 1. rk. nr. 5986.

Wy Eric, meth guths nathe Danmarcs, Swerighes, Norghes, Wendes oc Gotes konung oc hertuch i Pomeran, gøre witerlicht alle the, thettæ breff see eller høre, at for oss oc wort radh haue wærit wore elsche- 10 like borghemestere, radhmæn oc menheet af Køpendhaffn oc ladit oss forsta, beræt oc kert there priuilege brust oc wanschilsse oc haue bethet oss vm, at wi them meth priuilege oc friiheet benathe, besørje oc bethenke wilde, effter thy som them wore forældre ok forfæthre konunge i Danmark tilforen giort haue, hwilkin bøn oc schellich beghering wi effter wort 15 radhs radh them nw weet haue oc wete meth swodane priuilege oc friiheet, som her effter følghe, swosom ær, at for troscap, willicheet oc thienist, som wi her till befønnet haue aff them, oc the oc there arffuinge oc effterkomere oss oc kronen oc rikit i Danmark oc wore effterkomere konunge her effter at meth troscap gøre oc bewise scule til ewich tiidh, 20 tha vnne wi oc giue them, at the haue, nyde oc beholde swo dane priuilege oc friiheet oc fordeel, som andre wore borghere oc købstæthemæn haue, vpa wore marknede oc fiskeleye, swo som ær Skanør, Ffalsterbothe, Malmøye oc Drakør, thoc swo at bodhegeld oc swo dan stuccke, som her til ær want aff at gaa oc gøres aff the bother, som standende bliue ouer win- 25 teren, oc aff andre vpa Drakør, at the thet rethelike gyue oc wtgøre, effter thy som sidhwane hauer wærit oc ær. Item at wor foghet oc æmbitzman vpa Køpendhaffn oc borghemestere oc radhit i byen meth hanom skicke, sætte oc bestille til wort radhs behagh allehande æmbide oc gerningxfolk i oc vmkring stadhen, swosom schellichst oc nuttest ær bothe for oss oc 30 them oc for almughen ok stadhen oc alt vm, swo at bothe then, som sæll, oc then, som køper, fange moghelicheet for syt oc likæ. Item at the, som herbergherer oc gesterye vppe holde scule, at the haue falt øll oc mat oc fodher oc ther till stalling til swo manghe heste, som wor foghet oc radhet thycker. Item wele wi, at engin scal haue falt hør eller korn vden then, som 35 herbergherer ær, oc then, som stallrwm hauer, oc hugitzen, som swo dan stuccke bør at haue, effter thy som fore ær sacht. Item at enge geste eller køpmæn, ther æy ære besidhne borghere i Køpendhaffn, sæliæ nokit clæthe eller lærit i alne tall, men the sælye clæthet with halffue stuccke oc hele oc lærit with hvndreth eller reep, heelt eller halfft, oc hoser with dosiin, 40

heelt eller halfft oc, øll with tunner oc ike with kanne, salt with pvnd, heelt eller halfft, eller with tunner oc ike i skieppetall. Item hvmlē with pvnd eller træmet, heelt eller halfft, oc ike with schiepper. Item at enge geste gøre landkøpp oc æy købe noker køpmanscap wt at føre vten aff
 5 wore borghere, men til there bordh oc kost her atholde oc fortære, thet mughe the købe vpa torghet. Hwo her amot gør eller sik forsymer i thisse for^{ne} made eller i noker annen stucke, then wære, hwo han ær, then bæthre ther fore effter stadhsins ræt. Item at wore borghere i Køpendhaffn, hwar the fare her wt aff byen till andre wore stædher til marknede, vndentaghne
 10 wore fischemarknede, at the wære oc fare tollfrii swosom andre wore borghere i landet. Item vntfa wi oc take the for^{ne} wore borghere, bymæn oc menheet, som bygge oc bo i Køpendhaffn, oc the køpmæn oc geste, som ther i gothe made meth there gotz oc køpmanscap tilsøke, i wor konunglike fridh, wærn oc hæghe serdelis at bescherme i swo made, som them wore
 15 forældre oc forfæthre konunge i Danmark tilforen for wor tiidh giort haue for thienist oc troscap, som the oss oc rikit oc kronen plichtighe ære oc gøre scule. Item thenne for^{ne} nathe, priuilege oc friiheet gyue wi them oc vnne at bruke, nyde oc beholde meth there stadhs book wtwiseinge oc lagh, som wi thøm oc nw vnt oc gyuet haue, swo lenge til thes, at wi meth
 20 wort radh eller effterkomere konunge i Danmark nokit annet nuttere oc bæthre prøue eller fynne kunne, ther wi oc kronen oc rikit oc the meth stadhsins borghere oc menheet i Køpendhaffn bæthre kunne bestandne meth bliue. Thy forbyudhe wi alle oc hwer serdelis, ee hwo the helst ære, thisse for^{ne} wore borghere, bymæn oc menheet i Køpendhaffn
 25 her amot at hindre eller vforrætte, qwælye eller møthe i nokre made wither wor konunglich heffnd oc vretthe. Ok til mere wissen oc witerlicheet alle thisse for^{ne} stuckles haue wi ladit wort secretum meth wilie oc witscap henges fore thettæ breff. Datum in curia nostra Haraldzborch anno domini millesimo quadringentesimo uicesimo secundo ipso die beatorum
 30 Symonis et Iude apostolorum.

Ad iussum domini
 regis. Iohannes P(etri).

København.

1443. 14. oktober.

22

Kong Christoffer 3. af Bayerns stadsret for København. (Københavns 4. stadsret).

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 12. Perg.hefte af 9 blade 17×23, 2

18 stadhs book] *jf. nr. 10.* 19 lagh] *o: stadsretten 1294* ¹⁹/₁ (?).

gennemtrukket af rød, hvid, sort silkesnor, hvori hænger kongens segl af rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 67 med kontrasegl DKS. nr. 66, i jernkapsel. Heftet er forsynet med pergamentsomslag.

Tryk: Resen, *Nonnulla antiqua iura ciuit.* 2; Westphalen, *Monum. ined.* IV 2016 (tysk oversættelse); Pontoppidan, *Orig. Hafn.* 96; Kolderup-Rosenvinge V 144; 5 *Kbhvns. Dipl. I* 164 nr. 127. — *Reg. Dan.* nr. 3720*; *Rep.* 1. rk. nr. 7369.

1r **W**y Cristoffer, met gutz nadhe Danmarcs, Sweriges, Norges, Wendes oc Gotes koning, palantzgreue vppa Riin oc hertugh i Beyern, gøre widerlicht alle mæn, som nw ære oc komme schule, at wy effter wort elscheligh radhs radh haue vnt oc giuet oc vnne oc giue wore ælscheligh burgere- 10 mestere, radhmen oc menighe burgere oc menighet i Køpenhaffn athaue, nyde oc brughe thesse effterscreffne article, priuilegia, frihet oc nadher, at for^{ne} wor køpsteth Køpenhaffn maa ther aff forbæthres oc i godhe skellighe styrelsse holdes oc regeres oc for^{ne} wore burgemestere, radhmen, burgere oc menighet mwe oc skule oss oc wore effterkomere koninge i 15 Danmarck oc kronen thes ytermere oc willigere til tieniste wære effter therres macht oc formwe.

Første capittell ær, hworlund the schule holdit vm samfwnd, swosom ær kompannie oc gilde oc ander skellighe selsschap.

<1.> Fførst, at the brødhre, som i thet thydesche kompanie ære, skule 20 taghe them aldermæn effter foghdens aff husit, burghemesterns oc radhtsens fuldburdh oc radh, swosom ær een thydesck burgere oc een thydesck køpman, the som ære brodhre met them vti therres kompanie. Anamer thet noker man at wære alderman vden met burgermesterns oc radhsens radh oc fuldburdh, han giue konningen førretywghe marc oc byen førretywghe 25 marc.

<2.> Item schule foghte, burgermestere oc radhit sætte aldermæn vti thet danske kompanie oc alle æmbede. Anamer thet nogher man vden therres fuldburdh oc wilghe, han giue koningen tywghe marc oc radhit tywghe marc; oc the, som honum ther til kese, hwor therre giue tree marc 30 koningen oc byen tree marc. Oc then samme ræt bliue vm alle andre gamble oc skellighe gylde oc samfwnd, som aff alder wæret haue i Køpenhaffn.

(*Jf. 1294 text I 1, jf. ca. 1422 1*)

<3.> Item ffinnes oc nogher gylde eller samfwnd, hwat helder the ære nw vptaghne aff nogher partii eller oc her effter vptaghes, the som foghede, 35 1v burgermestere oc radhit kunne prøue at vnuttighe || ære oc byen til skadhe, swodanne gilde eller samfwnd schule foghede, burgermestere oc radhit haue full macht at forbiuthe oc aff at legge vden hwor matns gensielse;

holde them nogher ouer therres forbudh, swo mange som sidhen søghe swodane gylde, the giue konningen tree marc oc stadhen tree marc første tiidh. Gøre the thet offter, hwor therre giue koningen tii marc oc stadhen tii marc, oc what the tha tilsammen haue kommit aff øll at drycke vti swodane forbuthne gilde, thet skall føres vppa radhhwsit oc giues fattighe folk.

〈4.〉 Item schal burgermestere oc radhit nw her effter haue therres stadhs kellere, ther schule the haue falt thydesk øll oc annet fremmedhe øll fore mwelicht køpp oc selghe vdh, hwo som hente wel i kanner.

10 *(Jf 1254 3, jf. 1294 text I 13, jf. ca. 1422 11)*

〈5.〉 Item ma hwor man, som burgere ær, oc vti kruwen sammeleth haue tydesk øll falt wdi therres hws met therres gester at drycke oc engte vt at selghe i kanne taall, oc ther fore schule the giue koningen two øre penninge vm aret, een øre vm vinteren oc een øre, som ær vm sommeren; 15 gør nogher her omoth, han giue koningen tree marc oc stadhen tree marc.

〈6.〉 Item maa hwor man, bodhe burgere oc krøwerske, haue danst øll falt bodhe innen hws oc vden hws at selghe fore penninge.

(1294 text I 73, ca. 1422 49)

〈7.〉 Item ængen then, som bratlap gøre well, schall haue meer æn 20 tywghe diske mad oc icke meer æ(n) feem rætter, vden thet sigh swo fal-ler, at han hadhe nogher herre eller første eller biscop til sit bratlap, tha maa han haue flere rætter oc icke flere fadh mad; hwo her omoth gør, bøthe til koningen een lødigh marc oc stadhen oc swo meghit, oc then samme ræt bliue vm barnsøll oc andre gæstebudh.

25 Thet annet capitell. Vm viin at tappe.

〈1.〉 Item hwilken man, som tapper viin i Køpenhaffn, ehwat viin thet hælst ær, han tappe meth ræt bystoop oc fult madhe; gør han thet icke, tha schall han miste thet fad, som han tapper aff, vm thet ær beuslight, oc halffdelen aff swodan wiin schall koningen haue oc halffdelen radhit.

30 〈2.〉 Item ængen wiinman tappe sit wiin, før æn thet ær seet aff foghden, burgermestere oc radhmæn, oc giue foghden, burgermestere oc radhmæn therres cise, som gammell || sedh hauer wæret, swo som ær two grote aff 2 r hwort fadh wiin, oc bøthe burgermestere two stobe wiin oc foghden two stobe wiin.

Thettæ tredhie capittell ær vm gestere oc køpmantzschapp, hworlund thet met them holdes schall.

⟨1.⟩ Item kommer noghere gester eller fremmedhe køpmæn til byen met therres køpmantzskap, som icke ære liggere her ibyen, oc skipe her therres gotz vp met swodant skeel, at the her therres markenit gøre wele; the mwe 5 æy vtføre thet gotz igen til skips bort, før æn the haue hafft thet her falt vdi een maneth, tolle sidhen therres toll oc føre therres gotz till syøs, hwort them løster, men kommer noghre gæst, som well fare met gotz in vti landit met woghne, han giue syn toll oc fare i friit, nar honum løster.

⟨2.⟩ Item woret oc swo, at nogher køpman sætte eller oc lade sætte 10 sit gotz her vp met swodant skell, at han wilde haue thet gømen sundit, nar fladhe eller skib komme, han skibe sit gotz vt igen, nar honum løster, oc giue syn toll oc fare well.

⟨3.⟩ Item skule ænge gester eller køpmæn, som icke ære liggere, noker bodh, gardh eller hws vpholde, oc enge aff the liggere her ære, mwe taghe 15 them in til sigh; the scule ligge till herberghs oc pa kost met burgere; hwo som her omoth gør, bøthe koningen førretyghe marc og stadhen førretyghe marc, vden the kunne nogher sønderligh gunst forwerffue aff koningen eller hans foghet, burgermestere oc radh.

⟨4.⟩ Hwilken gæst, som tydest øll førær til stadhen at selghe, han schall 20 ænge drynke met føre; hwo her omoth gør, han bødhe koningen tre marc oc stadhen oc swo meghet, han schall vpfylle sit øll met got øll oc icke met drynke.

⟨5.⟩ Item gæster, the som icke haue selffue skip oc badhe, the scule therres g(o)tz skibe vdh oc in met burghere prame; lær them nogher man syn 25 baadh at skibe sit gotz vdh eller in met, som icke ære burgere, omoth thette budh vppa burgernes skadhe, han bøthe koningen tre marc oc stadhen oc swo meghit.

⟨6.⟩ Item at ænge gæst købe aff gæst, hwo thet gør, han haue forbrudhit 2 v thet gotz han køber, halfft || til koningen oc halff til stadhen, vppa bægges 30 therres skadhe, swo wel then som selgher, som then som køber.

⟨7.⟩ Item gester, the som komme hiidh til stadhen oc selghe oc købe, the giue therres gesteskud een tiidh vm aret, nar them wordher til sight vppa foghetthens weghne met stadhsens budh, som gammell sidhwane ær;

25 g(o)tz] gøtz A.

hwo thet icke gør, bothe koningen tre marc oc stadhen tre marc oc giældhe tha oc lighewell.

(*Jf. 1294 text I 4, jf. ca. 1422 2*)

⟨8.⟩ Item skall ængen gæst selghe sit gotz vdi skib eller vppa broen, han schall først skibet vp vdi sit herbergh oc selghe thet sidhen, vden-taghet korn, kwll, timber oc fersch sild; hwo thet gør, bødhe koningen tre marc oc stadhen tre marc.

(*Jf. 1294 text I 5, jf. ca. 1422 3*)

⟨9.⟩ Item ængen gæst schall salte sild eller andre ware vm høst vti Kopenhagen, thy at han hauer tha andre markit fore sigh, ther som honum tha bør at salte; hwo thet gør vden orloff aff foghet, burgemestere oc radhit, koningens wilghe oc loff ouer alt, bøthe koningen tre marc oc stadhen oc swo meghit.

⟨10.⟩ Item salt, hwmbles, iærn, smør, telgh oc andre slighe ware schall man selghe oc købe wedh wichten. Hwo thet ey gør, haue forbrudhit thet han selgher oc penningene, som thet met købes, halffue til koningen oc halffue til byen.

⟨11.⟩ Item ængen fræmmethe kræmmere maa stande længer vde æn tre daghe een tiidh vm aret oc met færseke ware, vden han hauer sønderlighe loff aff koningen; hwo her omoth gør, han hauer forbrudhit syn kram, som han met vthstander, halfft til koningen oc hallft til stadhen.

⟨12.⟩ Item hwilken køpman, som kommer til stadhen met klædhe, lærret oc annit sligh køpmanskap, han schall skibe thet vp vti sit herbergh heem til een burgere oc hauet vppa lofft eller vti hwse eller vdi gardhen oc henge sit teghn vdh, vm han swo well, men icke maa han haue sine ware vppa gadhen eller vppa windwe standende; hwo her omoth gør, bøthe koningen tre marc oc stadhen tre marc.

(*Jf. 1294 text I 6, jf. ca. 1422 4*)

⟨13.⟩ Item hwo som førær falsk køpmanschap in till Kopenhagen, thet gotz ær forbrudit, oc ther til schall han æn giue koningen x marc oc stadhen tii marc.

(*Jf. 1254 5, jf. 1294 text I 14, jf. ca. 1422 12*)

⟨14.⟩ Item ængen burghere skall købe noker thing eller køpmanskap vdi byen met gæstepænnige til gæsterns behoff, thy at thet ær swigh omoth konningen oc omoth byen; the || penninge, som han vdi swo madhe vthgiuer, blue forbrudhit, halfue til koningen oc halffue til byen eller

waren, then som han ther fore inkøber, then som thet selgher vden skadhe, thy at han wedh icke aff, hwsom penningene egher.

(*Jf. 1254 4, jf. 1294 text I 15, jf. ca. 1422 13*)

<15.> Item ængen gæst maa købe nyflawne hwdher eller oc blodighe skind; hwo thet gør, tha ær thet forbrudhit, halfft til koningen oc halfft til ⁵ byen.

(*1294 text I 99, ca. 1422 100*)

<16.> Item hwilken man køber nogher thing, som han schall witne til haue, oc hauer han ey witne, tha bøthe konningen tre marc.

(*1294 text I 103a, ca. 1422 104a*)

10

<17.> Item hwilken man, som køber nogher thing oc fæster vp met hand, honum ær louet wether at sighe then samme dagh oc bøthe vppa two øre penninge; holder han oc then thing, han hauer køpt, natten ouer, tha scall han betale swo dyrt, som han then thing fore køpt hauer.

(*1294 text I 103b, ca. 1422 104b*)

15

<18.> Item hwilken man, som køber nogher thing, then som han hauer førre seet, oc drycker ther lødhkøp vppa, tha schall han holde køpit oc betale thet, som han hauer køpt.

Thettæ effterscreffne fiærthæ capittel ær vm gield.

(*1294 text I 104, ca. 1422 105*)

20

<1.> Item hwilken som annen ær gieldskyldig, honum scall legges lawdaghe fore at betale met redhe penninge thet, han ær skyldigh, gør han thet icke, tha skule foghet, burgermestere oc radh sætte honum two wrdingxmen at wrdhe vth aff hans gotz swo meghit, som han ær gieldskyldigh; well then, som vppa kærer, thet gotz ey haue, tha schule wrdingx| ²⁵ mæn thet gotz til them taghe oc giue honum syne penninge innen fiwrten daghe, vm thet ær een burgere, oc een gæst innen thrygge sole merke.

<2.> Item wore thet oc swo, at nogher wrdingxman sagde ney til at taghe gotzet til sigh, han giue tre march, koningen halfft oc stadhen halfft, oc foghet, burgermestre oc radh sætte andre wrdingxmæn vti then stædh, ³⁰ swo at honum skeer skeell, som vppa kærer.

(*Jf. 1254 11*)

<3.> Item finnes nogher, som icke kan gielde syn gield, tha skall han antwordhes honum i hender, som han ær skyldigh, nar han ær lowelighe forfuld, vppa thet at han icke kærer sigh ræt|løss, oc then scall swo for- ³⁵ wares, at han icke mister syn swndhet.

Thettæ femtte capittell ær vm bysens eghne ærende, som her effter screffuet staar. ||

(1294 text I 8, jf. 46, ca. 1422 6, jf. 17)

(1.) Først at ængen man ma wordhe byman i Køpenhaffn, før æn han ^{3 v} hauer louet oc swaret koningen aff Danmarc hwldschap oc troskap oc stadhen met oc bewiist hauer, at han ær skylder met mynne fran then hwsbonde, som han til then dagh thient hauer.

(Jf. 1254 1, jf. 1294 text I 10, ca. 1422 8)

(2.) Item hwsom stigher ouer bysens mwr eller plancker eller ouer ¹⁰ bysens fæstning eller bryder plancker vd, han giue koningen førretywghe marc oc byen førretywghe marc.

(1254 9, 1294 text I 18, ca. 1422 79)

(3.) Item vm dighe eller plancke forderffues eller nedherfalle fore nogher matns forsømselssse i fredsens time, tha scall han, som thet rwm tilhørær, ¹⁵ thet bødhe oc bæthre innen tywghe daghs rwm, sidhen honum tilsighes; rædhes mæn oc fore orloff, tha skall han bødhe i samme dagh; gør han thet icke, tha schall han sættes vdi stadhsens gøme oc taghe sidhen aff hans gotz oc bøthe oc bæthre met swo meghit, som wetherthorff, oc ther til schall han giue koningen sex marc oc stadhen sex marc fore vhrøghet.

(1254 10, 1294 text I 19, ca. 1422 80)

(4.) Item hwo som ey well til hielpe at gøre weyæ eller anner thing, som foghet, burgermestre oc radhmen thycker nuttelicht wære fore stadhen, han bøthe første tiidh fore vhrøssøm tre marc, annen tiidh sex marc, tredhie tiidh førretywghe marc, halfft koningen oc halfft stadhen.

(Jf. 1254 14, jf. 1294 text I 23, jf. ca. 1422 84)

(5.) Item ængen, som heeme ær i Køpenhaffn, qwinne eller man, skall taghe sigh wærrie eller forswar vdi sine saghe eller ærende aff noker vdenbys man vden met koningens sønderlighe orloff, vnder taghne alle andelighe saghe.

(Jf. 1254 14, jf. 1294 text I 23, jf. ca. 1422 84)

(6.) Item ænge fadherløse eller modherløse børn, the som wergheløse ære, kese them werghe vden bys; haue the oc nokre vdenbys eller innenbys wener, som therres werghe bør at wære effter laghen, the skule icke wære therres werghe oc therres gotz mechtighe, før æn the haue sæt wissen oc ³⁵ louen ther fore, at thet gotz, som swo dane wærghe|løse børn til hørær, bliuer wist til therres hand, nar the wordhe myndighe; gør nogher her omoth these for^{ne} two article, bøthe koningen tre marc oc stadhen tre marc.

(1254 15a, 1294 text I 25a, ca. 1422 85b)

4r <7.> Item behøffuer byen nokre strædhe eller wæy gømen noker ||
 thet burghers gardh eller iordh til koningens oc stathsens nutte, tha skall han
 thet tilladhe oc taghe ther gengield fore; well han icke, tha mwe foghet oc
 burgermestere oc radhmæn alligwel rame bysens beste, oc thet sta sidhen 5
 til koningen, vm han nogher gengield haue skall.

(1254 15b, 1294 text I 25b, ca. 1422 86)

<8.> Item skeer thet swo, at foghet, burgermestere oc radh bethæs oc
 haue wele til stadhsens nutte oc thorffft aff nogher byman timber, steen
 eller liim eller annet, hwat han hauer vdi syn gardh eller hws, tha skall 10
 han thet til ladhe, oc taghe ther fult fore; will han icke, tha miste sigh
 thet same, som the vm bethe.

(Jf. 1294 text I 29—30a, jf. ca. 1422 90—91)

<9.> Item hwilken som forwnden wordher, at han vmgar ther met,
 met ordh eller gerning at forradhe koningen aff Danmark, Køpenhaffn 15
 slot eller by, han lidhe swodan dom oc ræt, som forrædher bør atlidhe.

(Jf. 1294 text I 30b, jf. ca. 1422 92)

<10.> Item hwilken radhman, som abenbarer radhsens heemelige ærende
 oc radh, koningen, stadhen eller them til skadhe, vm thet bewiises kan,
 han miste syn hals, oc hans houethlodh vdi konningens wære. 20

(Jf. 1294 text I 31, jf. ca. 1422 93)

<11.> Item hwilken man, som helpper eller hwser then, som vmgaar met
 stadhsens argisthe, swo at han stadhen forradhe eller brænne will, oc wedh
 thet met honum, at han swo gøre well, oc forthiær thet, han lidhe then
 same dom, som forscreffuen staar. 25

(1294 text I 44, ca. 1422 99)

<12.> Item ær hordelighe forbudhit nogher samling atgøre i byen fore
 nogher ærende skyld, vden foghden, burghemestere oc radhit kommer
 them til samen; hwilcken som thet gør oc høuitzman ther fore ær, han
 schall miste sit houeth oc hans houethlodh i koningens wære; oc alle the 30
 andre, som i swodan samling ære, bothe hwor therre koningen tywghe marc
 oc stadhen tywghe marc, men hwilken aff almwen, som nokit skadher,
 han kære syn sagh fore foghden eller burgemestre oc radh, som honum aff
 rætte bør.

(1294 text I 45, ca. 1422 16)

<13.> Item ængen burghere skall bære wapn i byen oc ey vdenbys man 35

lenger, æn han kommer vdi sit herbergh; hwosom || thet gør, miste thet ^{4 v} werghe, han bær, ffanger han ther oc skadhe ouer, vm han syn werghe ey fran sigh fange will, han beholde then skadhe vbøther.

(1294 text I 47, ca. 1422 18)

- 5 <14.> Item hwilken man, som køber nogher thing, oc kommer koningens budh i thet same oc will haue then thing till koningens nutte, tha skall bymannen giue thet køb ouer, oc koningens budh taghit oc betalet.

(1294 text I 48, ca. 1422 19)

- <15.> Item hwosom ær føddher i Køpenhaffn oc kan noghet æmbede,
 10 som han will bliue wedh oc biærghe sigh met, swosom ær swdergierning, skindergerning, smedegerning, skredregerning oc andre slighe etc., tha skall han ey giue mere æn een øre penninge, tha han kommer vti æmbedet, oc hwilken af swodane æmbitzmæn som vdenbys fødder ær oc burghere wordher, han giue swo meghit til ingang vti æmbedet, som han giuer fore
 15 burgerskap.

(1294 text I 49, ca. 1422 20)

- <16.> Item legges nogher sonderligh rætzsle eller thyngvæ vppa stadhen aff koningen eller burgermestere oc radhit, ther vti schall hwor gielde, som han hauer gotz till, oc icke mere.

20 (1294 text I 50, ca. 1422 22)

- <17.> Item hwo som gør annen forkøb, han schall giue then, som han gør forkøb, tre marc oc koningen tre marc oc stadhen tre marc.

- <18.> Item hwilken baghere, som ey will holde foghethens budh oc burgermesterns oc radhsens vm brødh at baghe, som tidhen til sigher vppa
 25 kornet, oc bagher smerre brøth, æn the honum fore sighe, fførste tiidh han worther kerdh aff menigheden, miste alt sit brøth, som han tha hauer, thet skall sendes til sanctum Georgium oc Helghestes hws. Item annen tiidh brødhit met iii marc, trethie tiidh tre marc meth brødhit, ffiirdhe tiidh førretywghe marc met brødhit, halffue penningene til koningen oc
 30 halffue til byen, oc wære sidhen swo nær burgereskap, som burgermestere oc radhit thycker, fore vhrsom. Oc then same ræt scall oc wære vm bryggere, swdre, smeder oc skredre.

(1294 text I 53, ca. 1422 26)

- <19.> Item hwosom bryder freth i Køpenhaffn, then stundh som ko-
 35 ningen ther ær, han skall bøthe honum, som skadhen faar, førretywghe marc oc koningen førretywghe marc oc stadhen førretywghe marc ouer alle rætte bøder.

(1294 text 54, ca. 1422 27)

⟨20.⟩ Item hwilken radhman, som wordher forwunnen, at han tagher penninge oc sigher vræt fore ræt fore wild skyld, tha skall han være vgeeff, oc alle the, som *met honum* holde vti then sagh, oc komme ther fore aff
5 r adhet || oc alder vti igen. 5

(1294 text I 55, ca. 1422 28)

⟨21.⟩ Item hwilken man, som sigh holder fore radhman i Køpenhaffn oc icke ær til skicket aff burghemestere oc radhmen, som honum bør, han miste syn hals oc hans houetlodh vdi koningens wære.

(1294 text I 77, ca. 1422 53)

⟨22.⟩ Item hwilke sagher, ther begyndes i Køpenhaffn oc ændhes fore foghet oc burgemestere oc radh effter therres bys ræt, som koningen them giuet hauer, thet skall stadicht oc fast bliue; hwo ther omoth sigher, han forbrythe syn houetlodh til koningen oc stadhen, vden nogher aff radhit sagde honum vræt, som forscreffuet ær, tha gaa ther vm, som ræt ær. 15

(1294 text I 76, ca. 1422 52)

⟨23.⟩ Item hwat fogheden, burgemestere oc radh vppa lægge til koningens oc stadhsens nutte *met koningens* fulbwrth, thet bliue stadicht oc fast; hwo ther omoth gør, bøthe koningen førretywghe marc oc stadhen førretywghe marc. 20

(1294 text I 79, ca. 1422 56)

⟨24.⟩ Item hwilken som steffnes til thing, han skal steffnes *met* bysens swene, oc the schule sighe hans nabo til vppa bothe sidher; kommer han ey til things, tha schall han første tiidh giue koningen sex øre, annen tiidh tolf øre, trethie tiidh tre marc, ffiardhe tiidh førretywghe marc, halfft 25 koningen och halfft stadhen; sider han længer ouerhøreghe, tha ær han och hans houetlodh vti koningens oc stadhsens wold.

(1294 text I 80, ca. 1422 57)

⟨25.⟩ Item hwilken byman i Køpenhaffn, som vtfar aff stadhen fore sine ærendhe skyld oc achter sigh bortte at wære længer æn sex wgher, 30 han skall skycke een vti syn stæth, som fore honum svarer oc fult gør, vm nogher sønderlighe fald vppa komme, som koningen oc stadhen macht vppa lawe.

(1294 text I 83, ca. 1422 60)

⟨26.⟩ Item hwilken som bryder koningens och stathsens lase fran porte 35

eller fran bomme eller ther, som fanghe vti sidhe, han bøthe syn hals oc hans houetloth til koningen och stadhen.

(1294 text I 84, ca. 1422 61—62)

5 <27.> Item hwo som løsner plancker eller kryber vnder them in eller vdh eller tagher stene burt, som ære til stathsens wern laghde oc til samen borne, bøthe førretywghe marc, halfft konningen oc halfft stadhen; thet samme schall oc han bøthe, som far met sit skip eller baad ouer bomen wedh hwsit.

(1294 text I 88—89, ca. 1422 67—68)

10 <28.> Item hwilken hwsfrwe, som hwssbonden fran dør, hwn schall kese sikh een werghe fiorten daghe effter hans dødh, vm foghet, || burge- 5 v mestere oc radh henne til sighe; gør hwn thet ey, tha bøthe koningen tre marc oc stadhen tre marc; hauer hwn oc børn effter syn dødh hwsbonde, tha skall foghet oc burgemestere wide børnens fædherne, oc hwn 15 gører wist, at thet bliuer vfortæret fran børnens hænder; thet same schall oc wære vm them, som hwsfrwe fran dør, vm sine børns mødherne.

(1294 text I 92, ca. 1422 71)

<29.> Item ængen man schall haue wold at kreffue syn houetlodh, men fadher oc modher leffue, vden hwat han met mynne oc met therre godhe 20 wilghe fange kan.

(1294 text I 94, ca. 1422 73)

<30.> Item taber nogher bymantz søn i dobl eller nogher leegh mer æn en skilling penninge, tha skal thoc then, som winder, ey meer beholde aff honum æn een øre penninge.

25 (1294 text I 96, ca. 1422 75)

<31.> Item hwosom ligger i hoor i Kopenhaffn, man eller qwinne, oc wordhe ther fore lowelighe steffnde oc fordelde, swo at the komme vti band, oc icke wele taghe screfft oc bøde oc bæthre, som them bør, oc bliue swo dagh oc aar oc komme vdi madband. Sidhen skall koningens swerdh 30 rætte ther ouer, mannen halssen aff, oc qwinnen sættes leffuendes vdi iordh oc therres houetloth forbruden vti koningens oc stathsens wære; then same ræt ær oc vm iomfrw krenckere oc andre andelighe sagher, vm the sidhe ouerhørighe oc fordeles vti madband, som forscreffuet staar.

(1294 text I 98, ca. 1422 78)

35 <32.> Item hwilken mantz hws eller thagh nedh wordher brudit eller draghet, nar wodhe eld ær løss, tha skule alle the, som fore elden boo, gøre honum skadhesløss, som foghet, burgemestere oc radh thycker skel- light wære.

(1294 text I 102, ca. 1422 103)

⟨33.⟩ Item hwilken man, som vthfar aff stadhen meth husrwe och gotz oc kommer ey in i stadhen igen *innen* dagh oc aar atboo, han miste bylagh oc byræt oc bør at købe sigh thet igen a ny.

⟨34.⟩ Item hwsom sidher i stadhen sex wgher oc ey wordher burghere, ⁵ bøthe koningen tre marc oc stadhen tre marc, vden han thet hauer met foghethens oc burgemesterens wilghe.

(1294 text I 105)

⟨35.⟩ Item wordher nogher skib driffuende vden styre man vti Øre swnd, thet som burghere til hører, thet skall ey kalles wragh, mæn then thet ¹⁰ finder, han skall || føret in till koningens slot oc taghe mweligh løn fore sit arbeyde, som gammell wane hauer wæret, oc then som skibet egher, faa sit igen.

(1294 text I 106)

⟨36.⟩ Item hwsom fanger spitaals soot vti stadhen, han schall nødhes ¹⁵ vdh at fare til sancti Iørghens hws *innen* then tiidh, som honum aff foghet oc burgemestere fore laght wordhær; gør han thet icke, tha mwe the føre honum oc hans gotz tiidh vppa hans kost oc tæring.

(1294 text I 107)

⟨37.⟩ Item hwsom boor vdi stadhen vppa koningens iordh, han schall ²⁰ ey aff trænges, e men han forma oc well fult ther aff gøre swo meghit, som ther bør met rætte aff atga.

⟨38.⟩ Item hwsom foghethen, burgemestere eller radh ouerløber met wredh hugh oc vbeqwemme ordh, han bøthe honum, som han swo ouerløber, førretywghe marc oc førretywghe marc koningen oc stadhen; wor- ²⁵ ther han saar, gielde hals; then samme ræt schall oc wære vm byswenene, nar the ære vti koningens eller stathsens ærende.

(Jf. 1254 6, jf. 1294 text I 16, jf. ca. 1422 14)

⟨39.⟩ Item hwo som til wordher sagd vdh at fare i koningens vthbudh eller stathsens ærende, bliuer han heme oc gør thet icke, han bøthe ko- ³⁰ ningen oc stadhen førretywghe marc, vden han hauer thet sønderlighe meth burgemesterns oc radhsens orloff, oc tha skule the skycke een annen vdi hans stædh.

⟨40.⟩ Item vm noghit skip worder brudhit vti Øre swnd, oc the, som thet vppa gielder, wele leye skip i byen at ræddhe therres gotz met, tha ³⁵ bør burgemesterne oc radhit at skicke them skip til leye fore mwelighet.

<41.> Item the som ære in giffne vti Helghe gæst hws, the mwe ey køpsla; hwilken aff them thet gør, han skatte met byen.

<42.> Item hwosom kaster barlast eller anen vrense vti haffn innen bommen oc wester til steenbroen eller ther i mellom, han bøthe koningen
5 tre marc oc stadhen tre marc.

<43.> Item ænge skip mwe legges til winterlaw in fore nogher mantz dør; hwo thet gør, han bøthe koningen tre marc oc stadhen tre marc.

<44.> Item hwosom tagher timber eller fiæle aff broen, thet som henne tilhører, han bøthe sex marc oc bygge broen igen met.

10 <45.> Item hwilken man, som sit skip lader gømmen windebroen, || oc hwn faller nedher fore hans forsømsse skyld oc fanger ther skathe 6 v aff, eller oc vm nogher mantz skip støder henne til skadhe, the bøthe broen igen oc bøthe koningen tre marc och stadhen tre marc.

<46.> Item ængen maa skibe timber eller swart gotz eller weeth vppa
15 broen, thet som hwn fanger skadhe aff, vnder then samme plicht. Then samme ræt schule oc the gøre, som therres skip belegge vp til broen.

<47.> Item ængen man maa stæthæ vrense vppa gaden fore syn dør eller gardh, thet som vdh kommer aff hans gardh, hws eller stald, længer æn tre daghe vnder tre marc koningen oc byen.

20 <48.> Item ængen man maa haue sit hemeligh hws nærmeer bystrædit æn en alne oc iordhgraffuit oc ængte flud til bystrædit oc ey til syn nabo oc ey nærmeer syn nabo æn fore ær saght; hwo her omoth gør, bøthe koningen tre marc, stadhen tre marc oc naboen tre marc, vm han thet kærer, oc bryde vp then bygning, som han nærmeer bygd hauer.

25 <49.> Item ængen forbygge syn nabo met hws eller steenbro, vden som foghet, burgemestere oc radh thycker ræt oc skellight wære; hwo her omoth gør, bøthe koningen tre marc oc stædhen tre marc oc bryde vpp syn bygning.

<50.> Item foghet, burgemestere oc radh haue full macht at besætte
30 vdenbys mentz gotz, the som them eller therres burgere noghit skildighe ære met rætte, swo lenge at the fange therres betaling, vndertaghne the, som tiidh ære kalledhe vdi herskaps tieniste.

<51.> Item hwilken burghere, som will fische effter sancti Dyonisii dagh effter toom sild, han fische friit oc giue ther ængte fore, vm han
35 seghler in oc vdh.

⟨52.⟩ Item foghetthen aff slottet, *burgemestere* oc *radhmen* kесе byfoghet, som oc *gammell* sidh *hauer* wæret, *vppa* thet at *ængen* *twedracht* wordher *mellom* slottet oc stadhen.

⟨53.⟩ Item alle *Køpenhaffns* *burghere* wære *frii* fore told vdi *righen* *fran* *nw* oc all *tiidh*, *mæn* *vppa* *Skanør*, *Ffalsterbothe*, *Malmøghe*, *Drakør* 5
7 r oc alle *andre* wore *fische* *leye*, || *ther* *schule* the *giue* *toll* *fran* *sancti* *Bartholomei* *dagh* oc in til *sancti* *Dyonisii* *dagh*.

⟨54.⟩ Item *maa* *ængen* wordhe *leydhet* vti stadhen vden *met* *foghettens*, *burgermesterns* och *radhsens* *samtycke*; *koningens* *leydhe* *gaa* *ouer* *alt*.

⟨55.⟩ Item *hwo* som ær *fretløss* *giordh* i *Danmarck*, *Swerighe* eller i 10
Norrighe *rike*, *han* *schall* oc wære *fretløss* vdi *Køpenhaffn*, *vm* *nogher* *swodan* *man* *ther* *finnes*, vden *han* *kan* *forwerffue* *sigh* *fredh* oc *godh* *leydhe* aff *koningen*.

(1294 text I 81, ca. 1422 58)

⟨56.⟩ Item *hwo* som wordher *funnet* *met* *wrangh* *alne*, *wight*, *skeppe*, 15
pwndere, *bismere* eller *noghit* *annet* *sligt*, *han* *gielde* *første* *tiidh* *tre* *marc* *koningen* oc *tre* *marc* *byen*; *annen* *tiidh* *sex* *marc* *hwor* *therres*; *tredhie* *tiidh* *miste* all *syn* *houetlodh* oc *rømme* *stadhen*.

⟨57.⟩ Item *skall* *radhit* *haue* *eet* *hws* *ther* *till*, som the *haue* *therres* *pwndere* oc *skale* *wight* vdi, oc *gøre* *ther* *met* *hwor* *man* *skellighet*, oc 20
hwat *thet* *rænter*, *thet* *høre* *radhit* *till*, som *aff* *alder* *wæret* *hauer*.

⟨58.⟩ Item *haue* *wy* *aff* *wor* *sønderlighe* *gunst* oc *nadhe* *vnt* wore *burgemestere* oc *radhmen* i *Køpenhaffn* at *sidhe* *frii* fore *therres* *arlighe* *skat* fore *therres* *vmaغه* oc *tro* *tieniste* *vndertaghne* *andre* *tieniste*, som the *oss* *met* *byen* *plichtighe* *ære*. 25

(1294 text I 71, ca. 1422 47)

⟨59.⟩ Item *dør* *nogher* *matns* *swen* eller *qwinne* vdi *Køpenhaffn*, som *icke* *haue* *arffuinge* *her* i *byen*, eller oc i *landit* *her* *nær* *besidende*, *tha* *skule* *radhit* *taghe* *hans* *gotz* vdi *gømme* *met* *foghedens* *asyn* oc *widskap* *swø* *længe*, til *rætte* *arffuinge* *komme* *met* *skelligh* *bewisningh* *innen* *dagh* oc 30
aar, *tha* *skall* *them* *antwordbes* *therres* *gotz* *friit* oc *vhindret* vdi *foghedens* *asyn*, oc the *giue* *konningen* *tre* *marc*, *vm* the *arffuingen* *ære* *besidende* vti *righen*; *ære* the oc *besidende* vden *righen*, the *giue* *tha* *koningen* *tre* *marc*, som *fore* *ær* *rørt*, oc *radhit* *hwor* *tinde* *penninge*; *komme* oc *ænge* *arffuinge*

10 giordh] i rett. in scrib. fra o A. Kap. 57] i marg. m. lidt yngre hd.: Om væger hwsset etc. A. Kap. 59] i marg. m. lidt yngre hd.: Danearff A. 28 haue] rett. fra hauer A.

innen dagh oc aar, tha ær koningen hans arffuingh, oc thet gotz skall antwordhes konningens foghet, eller hwem konningen thet vnne well, thoc hwor tinde penning til radhet, som foor staar.

Thette effterscreffne <6.> capittel ær vm̄ them, som sikh forbyrde
 5 eller vskellighe leffue. ||

(1254 7, jf. 8, 1294 text I 17, ca. 1422 15)

<1.> Først, wordher nogher man vdi byen, e hwo han helst wære kan, 7 v
 vdenbys man eller innenbys man, nogher stæth slaghen, tyttedh eller
 draghen omoth rætte, tha schule the nabo, ther næst boo, vm̄ them thet
 10 til widende worder, wære sikh dagh eller nat, hwat heller klokken ganger,
 eller oc hwn gaar oc ey, løbe strax ther til oc redde then, som vræt skeer;
 ffinnes nogher, som thet well weet oc icke swo gøre will, han bøthe tii
 marc, halfft konningen oc halfft byen.

(1294 text I 24, ca. 1422 85a)

15 <2.> Item hwosom faller fore nogher brøthe, han skal først bæthre
 omoth then, som skadhe skeer, oc ther næst bødhe omoth koningen oc
 byen, effter thy som saghen ær stoor eller liden til.

(1294 text I 34, ca. 1422 94)

<3.> Item fornwmme man, at nogher fare eller forrædelsse ware vppa
 20 færdhe vm̄ Køpenhaffn hws vden eller innen, ther skulde bymenne alle
 strax til søghe met therres maght oc werghe oc rædde koningens slot;
 ffuwnes nogher, som føør wore oc thet icke giordhe, han miste halff syn
 houetloth til koningen oc stadhen; thet samme schall oc foghden aff
 slottet gøre stadhen igen met sit folk, vm̄ stadhen behoff gørs, thoc swo,
 25 at han beuarer slottet, som honum ligger macht vppa.

(1294 text I 39, ca. 1422 95)

<4.> Item hwo som nogher man thrwer, høder eller vndsigher, som
 burghere ær, oc will ey lade sikh nøye met rætte, then man schal burghen
 oc wissen sætte, at han then annen ey skade well oc ængen skade vppa
 30 skynde aff nogher man vppa hans weghne; well han ey burghen sætte,
 tha skal han sættes i byes hechte, swo lenge til han faar sikh bether berad,
 vm̄ thet wordher kært fore foghet oc burgemestere.

(1294 text I 41, ca. 1422 97)

<5.> Item hwosom forbyrder sikh i stadhen oc vndkommer oc icke bøder,
 35 hans naffn schal scriffues oc staa i stathsens bogh, swolenge til han hauer

1 arffuingh] rett. in scrib. fra arffuinge A.

bethret fore syn *gerning*; wordher *han* oc greben, tha scal han pines effter thy, som hans brødhe ær stoor eller liden til.

(1294 text I 43, ca. 1422 98)

⟨6.⟩ Item ængte testament scall fuldrawes eller vtgiues, før æn then dødhe mantz geld ær vtgulden them, som i stadhen ære oc vppa kræue, 5 oc bewiseligh geld ær.

(1294 text I 56, ca. 1422 29)

8 r ⟨7.⟩ Item hwo noker man eller || qwinne i heell slar i stadhen, han bøthe liff fore liff, nar oc hwor han greben worder.

(1294 text I 57a, ca. 1422 30)

⟨8.⟩ Item hwosom annen gører saar met swærdh eller kniff eller met andre wapn met wredhe, han skal fore een mwnd saar bøthe sex marc then, som skaden fick, oc fore tregge mwnde saar tolff marc, koningen och stadhen hwor therres swo meghit; wordher saaret dybere eller større, bøthe tha effter dandementz sighelsse. 10

(1294 text I 57b, ca. 1422 31)

⟨9.⟩ Item wordher noker man lytter aff saar eller slagh, tha skal thet wrdhes aff foghden, burgemestere oc radhmen oc bøthes fore effter therres sighelsse. 15

(1294 text I 58, ca. 1422 32)

⟨10.⟩ Item finnes noker daare, som bryder oc icke hauer at bøthe meth, han schal plichtes oc pines aff foghden, burgemestere oc radhmen effter syn brøthe. 20

(1294 text I 59, ca. 1422 33)

⟨11.⟩ Item hwosom hugger hand eller food af noker eller stinger øyne 25 vdh vdi wredhe eller met foreacht, tha ær thet halsløs *gerning* oc hans houetloth i koningens wære.

(1294 text I 60a, ca. 1422 34)

⟨12.⟩ Item hwosom annen slar eet slagh met staff, træ eller steen, met kølffue eller been, swo at han ey worder saar eller lemmælestædher, bøthe 30 honum, som skadhen faar, sex marc, oc koningen oc stadhen hwor therres tre marc.

(1294 text I 60b, ca. 1422 35)

⟨13.⟩ Item hwosom annen thrællbærier, bøde honum, som skadhen faar, førretywge marc oc koningen oc stadhen hwor therres tywge marc. 35

(1294 text I 61, ca. 1422 36)

⟨14.⟩ Item hwosom *annen* slaar pwst eller drawer hans haar eller griber honum illelighe vm hans næse eller kindben eller *annenstæth* vppa hans liff eller riuer hans klædher met hænder, swerdh eller kniff eller skiwder honum i dyendh eller kaster honum vm koll met wredh hugh, bøther honum, som skadhen fanger, tre marc oc koningen oc stadhen hwor therres swo mekit.

(1294 text I 62, ca. 1422 37)

⟨15.⟩ Item hwo som fanger hugh eller pwst i doublespell aff then, som han dobler met, han, som hugh vthgiuer, bøthe honum ængte, som hugh faar, men han skall bøthe koningen oc stadhen effter syn brøthe; wordher oc noghen i heell slaghen i doublespeell, han skall iordhes vnder galghen, oc then, som honum i heell slaar, giue liff fore liff.

(1294 text I 63, ca. 1422 38)

⟨16.⟩ Item hwosom ganger i *annen* mantz gardh eller hws meth || for- acht oc slaar hwsbonden, hwsfrwen, nogher therres hyon eller nogher then, som the staa hws oc gardh till, han schall miste syn hals oc hans houetloth i koningens wære.

(1294 text I 64, ca. 1422 39—40)

⟨17.⟩ Item hwosom skiwder i noghen mantz hws eller gardh met arm-borst, spiwd eller kaster øxe eller steen eller andre wapn, som han wil skade folk met, wordher nogher man schadder eller dræben, tha ær thet halsløs gerning; then samme ræt ær oc, vm noker man wordher saar eller i heell slaghen i sit eghet skib.

(1294 text I 66, ca. 1422 42)

⟨18.⟩ Item hwo som *annen* skywder i watn met wilghe oc wredh hugh, han bøthe honum sex marc oc koningen oc stadhen hwor therres swo meghit.

(1294 text I 67, ca. 1422 43)

⟨19.⟩ Item hwosom griber eller hindrær nogher vgeringx man vppa hans flucht, tha han flyer oc vndkomme will, oc antwordher han swodan man fogheden i hand, han schal haue een deell aff hans bæthring fore syn vmaghe, effter thy som foghden, burgemestere oc radhmen thycker ieffnt wære.

(1294 text I 69, ca. 1422 45)

⟨20.⟩ Item hwilken som bryder torff freth then dagh, som torffdagh ær, han skall bøthe then, som skadhen fanger, førretywghe marc oc koningen oc stadhen hwor therres swo meghit, oc then frith skal staa, fran thet solen ganger vpp vm morghenen, oc swo till hwn ganger nidh vm afftenen.

(1294 text I 74, ca. 1422 50)

⟨21.⟩ Item alle the thyffue, som innen stadhen wordhe grepne, the skule wære i foghedens *gømme* til then næste thingdagh, oc ther fore skall fogheden haue fire penninghe aff hwort madskap, som i Køpenhaffn b(o)r.

(1294 text I 75, ca. 1422 51)

⟨22.⟩ Item griber nogher gæst eller vdenbys man syn thyuff i Køpenhaffn, han gøre ther hans ræt oc fange sikh selff dome ther ouer syn thywff; well han oc føren met sikh bwrt, tha haue thet i foghedens mynne oc radhsens oc føre honum sidhen, hwort honum løster.

(1294 text I 85a, ca. 1422 63a)

⟨23.⟩ Item hwosom wordher forwunnen, at han slar koningens oc stathsens wæchtere meth foracht vm natte tiidh, han bøthe syn hals, oc hans houetloth wære i koningens wære; kan han oc ey forwinnes, oc hauer man oc ther fore een wantro til honum, tha scal han wergehe sikh met tolf mentz eedh.

(1294 text I 85b, ca. 1422 63b)

9 r ⟨24.⟩ Item slaar nogher wech||tere nogher man vden skelligh sagh, han lidhe then samme ræt.

(1294 text I 86, ca. 1422 64)

⟨25.⟩ Item finne wechtere nogher man vm natte tiidh wawrende vppa 20 gaden, sidhen ix ære slaghe, tha skall han ledhes til sit herbergh; hauer han icke hærbergh, tha skall han sætte borghen eller i stathsens *gømme* til annen daghen oc gøre tha skæll fore sikh, hwy han gick vppa gadhen.

(1294 text 87, ca. 1422 65)

⟨26.⟩ Item then thiid wortklocken ringhes, tha skule alle wechtere 25 wære i therres stæth, oc hwor forware syn wecht natten ouer til thes, at then samme klocke ringes vm morghehen igen, oc tha skule portwechtere komme og *gømme* portene, til affthenen porte læses; hwilcken som fwnnen worther oc thet ey gør, ffinnes han oc souende, bøthe tre marc stadhen; ære oc fiendhe fore stadhen, bøthe førretywghe marc koningen oc 30 førretywge marc stadhen.

⟨27.⟩ Item hwilken swen eller man, som qwinne eller iomfrwe woldtagher i stadhen, han bøthe sin hals.

⟨28.⟩ Item hwilken annen kaller skalck eller annet thes lighes i haste-

4 b(o)r] bør A. Kap. 23] i marg. m. lidt yngre hd.: Om vecthere A.

mod eller druckenskap, bøthe honum tre marc oc koningen oc stadhen hwor therres swo meghet.

(29.) Item kaller oc nogher *man* eller *qwinne* nogher *dandeman*, *swen* eller *qwinne* eller *mø*, the som vbrodelighe ære, thywff, forræthere eller⁵ oc noghit *annet*, thet som ære gielder, oc kan thet icke bewise, han bøthe then, som han swo kaller, twende føretywghe marc oc *dandemæntz* bøn oc koningen oc stadhen hwor therres *førretywghe marc*; kan han them icke vthgiue, han slaas til kaghen eller oc løse sigh fran *foghet*, *burgemestere* oc radh, som han meth them kan ens wordhe.

¹⁰ (30.) Item kaller oc nogher, swosom fore ær rørt, *man* eller *qwinne*, the som openbare berøctedhe ære, fore swo dan sagh, oc han thet thoc ey kan bewise, han bøthe swodant berøctet folk tre marc oc koningen oc stadhen hwor therres swo meghit, swo længe til *han* eller *hwn*, som swo kalles, *hauer* lowelighe laght sigh then sagh fran, som laghen vthuise;¹⁵ gøret nogher sidhen, han eller *hwn* bøthe tha fult, || som fore ær rørt. 9 v

(31.) Item finnes oc nogher ond *qwinne*, som vqwemmelighe taler vppa nogher *dandeman* eller *dandheqwinne* thet, som *hwn* ængelund bewise kan, *hwn* skal sættes vppa kaghen oc drawe sidhen steen aff by, oc *henne* gotz taghe koningen oc stadhen.

²⁰ Alle these for^{ne} article haue wy nadelighe vnt oc giuet for^{de} wore ælschelighe *burgemestere*, *radmen*, *burghere* oc *menighet* i *Køpenhaffn*, pa thet at wor *køpstæth* ther aff *forbæthres* ma; thoc wele wy haue fuld macht them at *forbæthre* oc til oc aff at sætte, vm oss thycker thet nuttelicht wære; thy *forbiuthe* wy alle, e hwo the *hælst* ære, oc serdelis wore²⁵ *foghede* och *æmbitzmæn*, for^{ne} wore *burgemestere*, *radhmæn*, *burghere* oc *menighet* eller *noghen* aff them omoth thenne wor *gunst* oc *nadhe* athindre eller hindre lade eller i *nogher* madhe vforrætte vnder wor *königlighe* heffnd oc wredhe. Datum in castro nostro *Haffnensi* anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tercio ipso die beati *Calixti* pape³⁰ et *martiris* nostre maiestatis sub sigillo, anno uero regnorum nostrorum *Dacie* quarto, *Swecie* tercio, *Noruegie* secundo.

Roskilde.

1454. 29. januar.

23

Kong Christian 1. forbyder at fortøje skibe ved Højbro, som København har paataget sig at istandsætte; i stedet skal byen lade slaa pæle, som skibene³⁵ kan fortøje ved. Det forbydes yderligere at kaste ballast og anden urenlighed i havnen.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 13. Perg. 32 × 14,5 (plica 3,5). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, brudstykke, DKS. nr. 74, i perg.rem. Paa bagsiden med lidt yngre hd: *Koningsh Cristierns breff om høye broo.*

Tryk: Huitfeldt V 42 = Fol. I 859 (udtog med urigtig dag 31. jan.); Kbhvns. Dipl. I 187 nr. 137. — Reg. Dan. nr. *5890; Rep. 2. rk. nr. 315. 5

Wii Cristiern, *meth* gudz nadhe Danmarcks, Norges, Wendes oc Gotes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerligt alle, at wore ælskelige borghemestere, radhmen oc borghere i Købendehaffn haffue taghet ther wedh effter wor wilghe oc begærelse atbygge oc vpa thet ny ferdhe wor bro Høghbro mellom wort slot oc wor by Købendehaffn liggendes, oc bekære the, at for^{de} wor bro offte vdhbrydhes oc forderffues aff storm oc flodh oc sønderlighe aff skibh, som ther wedh fæstes. Thi haffue wii effter wort ælskelige radhs radh, som her nw hoos oss ære, thet swo foretaghet, owerweyet oc tilladet, at engen mantz skibh skal fæstes eller bindes weth for^{ne} bro effter thenne dagh, oc skule for^{de} wore 15 borghemestere, radhmen oc borghere lade sla pæle vden wedh for^{ne} bro oc lade legge hamber ther vpa, som skibh mwe wedh bindes oc fæstes, hwem thes nødh oc behoff gørs. Thii forbiuthe wii alle, ehwo the helst ære eller wære kunne, theres skibh at fæste eller fæste lade, binde eller bindelade wedh for^{de} bro eller wedh nogher the pæle, som then bro vppholde, effter 20 thenne tiidh vnder wor koningxlighe heffnd oc wredhe. Dyrffues nogher her modh atgøre oc fonger ther skadhe ower, han skal haffue ther fore hemmegield. Item haffue oc for^{de} wore ælskelige borghemestere, radhmen oc borghere i Købendehaffn beræt fore oss, at wor haffn her fore Købendehaffn forfyldes *meth* ballaste aff skibh oc andre vrenselse, thii 25 forbiuthe wii vnder vort høghxste budh nogher her effter ballaste eller andre vrenselse i for^{ne} wor haffn atkaste, swo frampt wii skule æy lade rætte ther effter, som ower *hannom* ther wort budh owerhörighe ære oc icke holde wele. Datum in ciuitate nostre Roskildensi feria 3^a proxima post festum beati Pauli conuersionis nostro sub secreto presentibus ap- 30 penso anno domini mcd quinquagesimo quarto.

Ad relacionem domini episcopi Roskildensis, Eggert Frille, Nicolai Eriçi, Andree Hack et Torbern Bille, militum.

København.

1455. 3. september.

24

Kong Christian 1. paalægger alle, der har hus og jord i København, at være behjælpelige med byens befæstning. 35

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 14. Perg. 28,5 × 14,5 (plica 4). Kon-

gens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 74, i perg.rem. Paa bagsiden med lidt yngre hd: *Koningh Cristierns breff, hwo som plancke skule meth byen.*

Tryk: Huitfeldt V 44 = Fol. I 860 (udtog); Lassen, Aktstykker 89; Kbhvns. Dipl. I 190 nr. 141. — Reg. Dan. nr. *5986; Rep. 2. rk. nr. 513.

⁵ **W**y Cristiern, meth gudz nathe Danmarks, Norghis, Wendes oc Godes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerlicht, at wi thet swo schickedh haue fore righens beste oc wern schyld oc endelighe wele, at wor køpstædh Købendhaffn schal fuldkommelighen planckes oc fastgøres meth broor oc i andre made, som stoor macht vpa ligger, oc ære wore ¹⁰ borghere och almwghe ther gantze beswardhe meth, thy at faa aff thøm hauæ ther sielffue hws oc iordh; thy bethe wi ether, lærdhe oc leghe, swo wel riddere, swene, friiborne mæn som andre, ehwo eller i hwat staat i heltzst ære, ther hws eller iordh haue i Købendhaffn, oc endelighen wele, ati lade hielpe atplancke, broo oc fastgøre for^{ne} wor køpstædh Købend- ¹⁵ haffn, som the gøre, ther hws eller iordh haue i Malmøghe, Køghe oc i andre wore køpstædher i Danmark, effter thy som wore borghemestere ether ther om tilsighende wordhe, oc lader thette engelund. Wilde oc nogher sigh her omodh sætte oc æy gøre, som fore ær saght, tha giue wi ether wore borghemestere oc radh i Købendhaffn fuldmacht oc ether ²⁰ fuldkomelighen tilstande atbesætte oc anname theres rænte, som sigh her omodh sætte, oc gøre ther aff til byysens wern oc fasthedh, som forescreuit staar, hwes theres andeel ther vdi effter schellighhedh tilsigher. Datum in castro nostro Haffnensi feria quarta post festum beati Egidii abbatis nostro sub secreto anno domini medl quinto.

²⁵

Dominus rex per se
presente Iachim Griis.

København.

1455. 14. september.

25

Kong Christian 1. stadfæster Københavns privilegier.

³⁰ *A:* Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 15. Perg. 30 × 19 (plica 5,2). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 74, i perg.rem. Paa bagsiden med lidt yngre hd.: *Konningh Cristierns stadfestelsse breff pa alle te gamle priuilegier oc friiheed, som Kopnehaffuen by aff arell haffue.*

Tryk: Huitfeldt V 44 = Fol. I 860 (udtog); Kbhvns. Dipl. I 191 nr. 142. — Reg. Dan. nr. *5990; Rep. 2. rk. nr. 519.

³⁵ **W**y Cristiern, meth gutz nathe Danmarcks, Norghis, Wendes oc Godes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerlicht, at wore elskelighe borghemestere oc radh i Købendehaffn haue ladit oss forstande, at noghre ære the, oc synderlighe vdhlentzske, som thiid søghe fore køp-

mantzskap schyld, gøre thøm owerhørighhedh omodh byysens gamle sethwane, ræt oc priuilegia, hwilkedh oss, for^{de} wor køpstædh oc wore borghere i samestædh ær til stoort forfang, fortredh oc skadhe, tha haue wii aff wor synderlighe gunst oc nathe, swo oc fore trooschap oc willigh thieniste schuld, som for^{de} wore elskelighe borghemestere, radhmen, bor-⁵ghere oc menighedh her i Købendhaffn oss oc wort rige Danmarck her til giort haue oc æn her effter gøre schule oc mwæ, vnt, stadhfest oc giuit oc vnne, stadhfeste oc giue meth thette wort obne breff thøm oc theris effterkomere til ewigh tiidh at haue, nyde, bruge oc beholde swodan ræt, priuilegia oc nadher, som the aff alder best oc friest hafft oc nyt haue,¹⁰ oc wele, at wore borghemestere oc radhmen schule reghere oc holde for^{de} wor køpstædh Købendhaffn effter byysens gamle beskreffne ræt, friihet oc priuilegia, som thet sigh bør, thoc swo, at wii wele haue fuld macht for^{de} ræt, friihedh oc priuilegia atmynske oc mere. Thy forbiuthe wii alle, ehwo the heltzt ære, swo wel inbyggere i Købendhaffn som vdhlentz-¹⁵ske, thiid søghende wordhe, oc alle andre segh her omodh atsætte eller wore borghemestere oc radhmen her vdi athindre eller hindrelade, mødhe, vmaghe eller vforrætte i noghre made vnder wor koningxlighe heffnd oc wredhe. Datum in castro nostro Haffnensi die exaltacionis sancte crucis nostro sub secreto presentibus appenso anno domini millesimo quadrigen-²⁰tesimo quinquagesimo quinto.

Ad mandatum domini regis etc.

København.

1457. 16. marts.

26

Kong Christian 1. fritager borgerne for isning omkring Københavns slot.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 16. Perg. 25,5 × 13 (plica 3,6). Kon-²⁵gens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 74, i perg.rem. Paa bagsiden med lidt yngre hænder: *Breff ath byen ær fri for iisningh om slotet; Om iisningh.*

Tryk: Huitfeldt V 60 = Fol. I 867 (udtog); Kbhvns. Dipl. I 193 nr. 145. — Reg. Dan. nr. *6054; Rep. 2. rk. nr. 705.

Wii Cristiern, meth gutz nathe Danmarcks, Norges, Wendes oc Gotes ko-³⁰ning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre alle widerlicht, at wii aff wor sønderlighe gunst oc nathe, swo oc fore troskap oc willigh thieniste, som wore ælskelighe borghemestere, radh oc menighet i wor køpstadh Købendehaffn oss oc wort rige Danmarck her til giort haffue oc her effter trolighe gøre oc bewise skule oc mwe, tha haffue wii vnt oc tilladet oc³⁵ vnne oc tillade meth thette wort obne breff, at the mwe oc skule wære frii for iisning, som the her til haffue wæret wane at ise om kring wort slot Købendehaffn, til ewigh tiidh. Thi forbiuthe wii alle, ehwo the helst

ære eller være kunne, oc serdelis wore foghete oc embitzmen, som nw ære eller her effter kommende wordhe på forscr^{ne} wort slot Købendehaffn, for^{ne} wore borghemestere, radh eller menighet, som nw ære eller her effter kommende wordhe, her omodh thenne wor gunst oc nathe athindre eller
 5 hindrelade, møthe, vmaghe eller them meth iisning atbesware i nogher made vnder wor koningxlighe heffnd oc wrethe. Datum in castro nostro Haffnensi profesto beate Gertrudis uirginis nostro sub secreto presentibus appenso anno domini mcd quinquagesimo septimo.

Dominus rex per se.

10 København.

1457. 15. maj.

27

Kong Christian I. forbyder alle, som hører under borgmestrenes og raadmændenes domsmyndighed, derunder ogsaa kongens tjenere og dem, der har kongens beskærmelsesbrev, at skyde deres sag andetsteds hen, før dommen er afsagt.

A: tabt. — *Aa:* Kgl. Bibl. Ny kgl. saml. fol. 375 b f. 55v (1581). — *Ab:* Københavns Stadsarkiv. Valkendorfs bog 107 (1582). — *Ac.:* smst. Bøger i ms. nr. 4 f. 113v (2. halv. af 16. aarh.). — *Ad:* Kgl. Bibl. Don. var. fol. 1 (Bartholin bd. 27) f. 82v. — *Ae:* smst. Ny kgl. sml. fol. 375 a f. 90v (omkr. 1600). — *Af:* Københavns Stadsarkiv. Bøger i ms. nr. 5 f. 41a (1. halv. af 17. aarh.). — *Ag:* smst. Bøger i ms. nr. 8 195 (1681). — *Ah:* smst. Bøger i ms. nr. 44(a) 33 (18. aarh.). —
 20 *Ai:* Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 372 I f. 17v (18. aarh.). — *Aj:* smst. Ny kgl. sml. 4° 662c (18. aarh.). — *Ak* og *Al:* smst. Ny kgl. sml. 4° 663 (18. aarh., 2 afskrifter). — *Am:* smst. Ny kgl. sml. 4° 668 III 70 (Luxdorph). — *An* og *Ao:* RA. Langebeks dipl., 2 afskr.

Tryk: Huitfeldt V 60 = Fol. I 867 (udtog); Kbhvns. Dipl. I 194 nr. 146 (efter *Ab*)
 25 med urigtig dato 20. april og IV 57 nr. 70 (efter *An*). — Reg. Dan. nr. *6068; Rep. 2. rk. nr. 733.

Text efter Aa.

Wi Christiern, mett guds naade Danmarckis, Norgis, Wenndis oc Gottis ^{55 v}
 konning, greffue i Olldennborg och Dellmennhorst, giøre witterligt,
 30 att oss er thill widennde wordet, att nogre, som thillbør att stannde huer
 andre thill rette for wore ellschelige borgemestere och raad i Kiøbennhaffn,
 och seerdeelis wore tiennere och the, som wor beschermelse breff haffue
 i sammestedt, ey wille byde rettenns dom, men schyuder sig denn,
 førennd rettenn worder affsagd, emod lougenn, huillichett wi inn-
 35 gennlunnde stede wille. Thi forbyude wi alle och huer serdelis, huad heller
 the ere besidennde her i Kiøbennhaffn eller ey, som theris rett hører

29 giøre] alle tilf. *Am.* 30 thill] jf. *Ai.* — thillbør] sig bør *Ai.* 31 raad] raadmendt *Ag.* 33 byde] bide *Ab* o. *fl.*, lyde *Afh-kmo.* 35 och] *mgl. Ajk.* — serdelis] *mgl. Ahi.*

att søge eller pleye for for^{no} wore borgemestere och raad^t, at the inngenn-
 lunn^de med saadann list eller reede vnnduyge ret^{ten}n, medenn naar ret-
 tenn affsagd er, huo ther emoed haffuer att sige, hanndt schyude sig tha
 56^r paa sitt falldtzmaall moedt oss och || byenn, som lougenn vduiiser. Giør
 nogenn her emoedt, huad heller hannd haffuer wort beschermellse breff⁵
 eller ey, tha schall hannd bøde therfore effter lougenn, och sagsøgerenn
 schall dog fuldmaect haffue sinn rett att forføllge moed hannom thill enn
 fuldkommelige ennde, och naar saa er giort, schulle forneffnnde wore
 borgemestere oc raad lade hannom vdt, hues hannom hører med rette
 effter theris doms lydellssse, vden alschens hinnder eller giennsigellssse.¹⁰
 In cuius rei testimonium secretum nostrum præsentibus est impressum.
 Datum in castro nostro Hafnensi dominica quarta post pascha anno
 domini mccccvii.

De mandato domini regis præsentē
 domino Olauo Martini presbytero¹⁵
 Roschildensi.

Stockholm.

1458. 18. april.

28

*Kong Christian 1. paabyder alle, der bor og driver næring i København, at
 skatte med borgerne, dog med undtagelse af kongens daglige tjenere; ingen maa
 handle med vin, øl, brød og deslige, før borgmestre og raad har fastsat prisen; 20
 raadsmændene skal være fri for skat; borgerne faar deres boder i Dragør til-
 bage, som var hjemfaldet til kronen, mod at give bodegeld; alle skal staa til
 rette for borgmester og raad, og ingen indbygger maa stævnes uden for byen,
 før han er stævnet for bytinget eller paa raadhuset; byens gaarde og jorder
 maa ikke afhændes fra byen uden borgmestres og raads samtykke; ingen maa 25
 forhøje gaden foran sit hus.*

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 18. Perg. 44,5 × 23 (plica 3). Kon-
 gens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 76, brudstykke, i perg.rem. Paa bagsiden
 m. hænder fra omkr. 1500: *Koningh Cristierns breff lydendes, at borgemestere oc radmen
 i Køpnehaffn skulle være skatfrie oc for all wdgift etc., meth andre artickelle innehollen- 30
 des, som registeret ther om ydermere bewiiss, med anden hd.: Och om byes iorder, ath the
 ey skulle selges, med anden hd.: at engen borger scal steffnes aff byen.*

Tryk: Huitfeldt V 89 = Fol. I 879 (udtog). Kbhvns. Dipl. I 195 nr. 147. — Reg.
 Dan. nr. *6112; Rep. 2. rk. nr. 841.

1 wore] *mgl. Ab.* 4 paa] for *Ak.* 5 her] *mgl. Ac.* 7 haffue] epter loughen *tilf.*
Ak. 9 hører] tilhører *Ak.* 10 eller] oc *Ag.* 11—16 In . . Roschildensi] *mgl. Ael.* 13
 mccccvii] mcccvi *Ak.* 14—16 De . . Roschildensi] *mgl. Aim.*

Wy Cristiern, meth gutz nathe Danmarks, Sweriges, Norghis, Wendes
 oc Gotes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre wider-
 licht, at wore elskelige borghemestere oc radh i Købendhaffn hawe sent
 budh til oss om then store thynghe oc swaarhet, som the oc almwghen
 5 hafft hawe i wore, righens oc bysens thieniste oc æn daghlighen hawe, oc
 at mange ære the, som side i byen oc brughe thorgh oc all byys rettighhet
 ligh wedh wore rette borghere oc wele æy gøre fuld skat oc thieniste meth
 them til wore oc righens nytte oc bestand oc statzens oppeholding, som
 thet sigh bør, huilkedh oss engelund stander til atstædhe, thy bywdhe wi
 10 alle oc endelighe wele, som bygge i for^{ae} wor køpstedh Købendhaffn,
 ther burgheres næring hawe oc brughe wele, i hwes gardhe the vdi boo,
 eller hwo burgheres embede brughe, skule gøre oc giwe i wore vdhbudh,
 pa legge, skat oc byys thynghe meth oc, som andre wore borghere i samestedh
 tilkommer atgøre oc giwe, vndentaghne wor oc wor kere husfrwes steghere,
 15 basunere, skrædere, harniskemaghene oc andre wore thienere, som oss
 daghlighen følghe, oc the, som wi meth wore breff her effter synderlighen
 benadhe wele. Dyrffwes noget her omodh owerhørig atside, tha giwe wi
 wore borghemestere oc radh fuldmacht theres pant skellighen at taghe
 som andre wore borgheris at forwandlis i wore oc bysens thynghe oc vdh-
 20 gifft, effterthy som thet sigh a rette bør effter statz boghen. Item skal
 engen, ehwem han heltzt tilhører, ther boendes ær i Købendhaffn eller
 thiid søghende wordhe, vdhtappe, købe eller sælie fremmeth øll, wiin,
 brøth eller anner støcke, førre æn wore borghemestere oc radh hawe sæt
 købit, som skellighen tilgaar, pa begges sidher, effterthy som gamel seth-
 25 wane wæret hauer, oc wore borghemesteres oc ratz rettighhet her vdi
 vforkrenkt; hwo her omodh gør, swo wel then, som køber, som then,
 som sæl, skal hawe thet forbruth, halffdelen til oss oc halfft til stadhen,
 oc huat brødhe oss tilfaller i thelighe made, ther skule wore borghemestere
 oc radh skicke oss reghenskap aff. Item hawe wi forfaret, at wore radhmen
 30 i Købendhaffn hawe fore swodan stoor thynghe oc orleff skyld, som nw
 wæret hauer, giwit skat oc anner vdhgifft som andre wore borghere oc
 engen friihet hafft fore theres vmaghe, tha vnne wi them nw igeen frii at-
 bliffwe, som the tilforn fore wor tiidh wæret hawe. Item hawe wi nathe-
 35 lighen vnt oc giwit oc vnne oc giwe meth thette wort obne breff them, som
 boendis ære i Købendhaffn, theres bodher oc bothe stædhe igeen pa Drag-
 øør, huilke i thette orloff oc hordhe tiidh oss oc kronen tilfaldne ære,
 i swomade at hwer, som sit nyde wil, skal giwe oss her effter wor tilbør-
 lighen bothe geld aff the bother, som icke øthe staa om høsten. Item hwer

12 eller . . brughe] *paa rasur?* A.

som boendes ær i Købendhaffn, hwes thienere han heltzt ær, skal stande til rette fore wore borghemestere oc radh; hwosom øwerhörigh sider oc æy wil møde, naar han loghlighen steffnis atpleye ret, hanum skule the fuldmacht hawe atplichte, effterthy som theres statzret vdhwiser. Engen aff wore inbyggere i samedstedh skal steffnis eller kallis fore andre domere ⁵ vdh aff byen fore noget then sagh, ther wor foghit, borghemestere oc radh hawe at rette, før æn saghwolderen hauer hanum swo offte loghlighen steffnt oc forfult til bything eller radhhws oc wil æy ret pleye, hwerken meth logh eller bøder, som statzboghen inneholder. Item skal enge bysens iordhe eller gardhe sælies, bortgiwes eller affhendis fra byen vden ¹⁰ borghemesteres oc ratz welie oc samthycke, oc skal engen lade gøre høghre gader fore theres gardhe eller høghre sættes theres foodh aff theres hws, æn som burghemestere oc radh forwise, at skellight ær. Hwo sin naboo forlegger meth swodan hoffferdh, han skal bøde thwenne førytiwge mark, halffdelen modh oss oc halfft til byen, oc skal thog skicke sin broo ¹⁵ oc hwsfoodh effter borghemesteres oc ratzens sighelse innen swodan skelligh tiidh, som hanum wordher fore laghdh, huilkedh om han æy gør, tha skal swodan vloghligh bygning wære forbrut til oss oc kronen. Alle thesse for^{ne} article hawe wi nathelighen vnt oc giwit wore borghemestere i Købendhaffn til theres oc bysens forbethring, thog wele wi hawe fuldmacht ²⁰ swodane article atforbethre oc til oc affatsætte, effterthy som behoff kan gøres, thy bywdhe wi alle, som i for^{ne} wor køpstedh bygge oc boo, at the for^{ne} ærende oc article holde oc them ther effter rette wedher swodan boodh oc plicht, som forescrewit staar, forbywdhendis alle, elle ehwo the heltzt ære, oc serdelis wore foghedhe oc embitzmen, for^{ne} wor køpstædh ²⁵ Købendhaffn eller thes inbyggere omodh swo dan wor gunst, nadhe oc friihet athindre eller hindre lade, mødhe, vmaghe eller vforrette vnder wor koningxlige heffnd oc wredhe. Datum in castro nostro Stokholmensi feria tertia ante festum beati Georgii martiris gloriosi nostro sub secreto anno domini mcd quinquagesimo octauo, anno regni nostri Swecie ³⁰ primo.

Ad mandatum serenissimi domini regis,
presentibus domina regina et Daniele etc.

København.

1461. 18. maj.

29

Kong Christian 1. vidimerer og stadfæster Erik af Pommerns privilegium ³⁵ for København af 15. februar 1422 og paabyder enhver at holde sit bolværk for sin jord eller gaard ved stranden i stand; ingen maa udsælge vin eller fremmed

øl, før borgmestere og raadmænd har fastsat prisen, og de skal derfor have en afgift.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 19. Perg. 48 × 38,5 (plica 6,2). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 78, brudstykke, i perg.rem. Paa bagsiden med hd. fra beg. af 16. aarh.: *Kungh Criisthierns stadfestilsæ paa gamlæ priuilegier.*

Tryk: Huitfeldt V 123 = Fol. I 894 (udtog med urigtig dag 13. dec.); Kbhvns. Dipl. I 198 nr. 151 (med urigtig dag 25. maj); Aarsberetn. fra Geheimearch. V 66. — Reg. Dan. nr. *6273; Rep. 2. rk. nr. 1313.

Wy Cristiern, meth gudhs nathe Danmarks, Swerighis, Norghis,
 10 Wy Wendes oc Gothes koning, hertugh i Sleswigh oc grewe i Holtzsten,
 Stormarn, Oldenburgh oc Delmenhorst, gøre widerlicht alle, som nw ære
 oc kommeschule, thet wi hawe seet, hørt oc owerlæst høgheboren førstis
 wor forfathers koning Erics obne beseghlde papiirs breff, swo ludendis
 15 ordh fran ordh, som her effter følger: Wy Erik, meth gutz nadhe Dan-
 marks, Sweriges, Norghis, Wendes oc Gothes koning oc hertugh i Pom-
 mern (etc. = nr. 18). Huilkehd for^{ne} breff wi meth wort elskelighe radh
 hawe owerweyet oc finne thet nyttight, schellight oc got wære, at thet
 fuldkommelighen holdes, tha effter wore burghemesteres oc radhmentz i
 20 Københaffn øthmywghe bøn oc begæryng til statzens oc mene almwghens i
 same stedh forbethring, beste oc bestand hawe <wy> stadhfest oc fuldburdhit
 oc stadhfeste oc fuldburdhe meth thette wort obne breff thet stadhught,
 fast oc vbrydelight holdeschulende i alle made, oc effterthy som thet
 luder oc vdhwiser. Dyrffwes oc noger innen byys man eller vden byys man,
 hwo han heltzt kan tilhøre, her omodh for^{ne} wor forfathers breff, som her
 25 vdi screwit staar, atgøre meth noger swodan køpmantzschaps hantering,
 landkøp, forprang eller andre støcke oc kan skellighen bewises hanum
 ower, tha schal wor embitzman oc thesligeste wore borghemestere oc radh-
 men taghe goth oc wis borghen aff hanum; hauer han oc icke swodan
 borghen atsætte, tha schal han antwordhis i wor gøme oc hektilse, til
 30 thes ther rættis ower hanum som ower then, ther wore forfæthres oc wore
 breff oc budh omodh gør oc æy holde wil. Item schal hwer holde oc hawe
 sit bulwirke ferdight fore sin iordh eller gardh wedh stranden, thet wære
 sigh eghen iordh eller pante iordh, ehwem hun heltzt kan tilhøre, lærdh
 eller leegh; hwo thette icke wil gøre, tha schal borghemestere hanum lade
 35 til things steffne oc laghdaghe fore legges, oc fore hwer laghdagh hanum
 øwerganger, bøde effter statzens priuileger. Sider han oc ower fierdhe
 laghdagh, tha bliffwe swodan iordh eller gardh forbrut vnder oss oc kron-
 nen. Item schal engen vdhtappe eller sælie wiin, rummenye eller malmesye

oc æy emeker øll eller annet fremmit øll, før æn wor foghit meth burghemestere oc radhmen hawe thet smaghit oc sæt købet effter schellighhet; finnes noget, ther sæl dyrere, æn sæt wordher paa radhhusit, eller sæl vden foghedhens, borghemesteres oc radzens welie eller witzschap, tha schal thet fad eller tønne wære forbrut til oss oc stadhen, som swo opstinges oc⁵ affsælies, oc wor foghit oc thesligeste burghemestere oc radhmen taghe thet vdh, hwor eller i hwes kellere thet heltzt vdi ligger; finnes ok noget, antighen wor foghit, burghemestere eller radhman, ther loffgiffuer annerlund for^{ne} wiin eller øll atsælies, æn som sæt wordher paa radhhusit, tha schal han oc ther fore bøde som then, wort breff oc budh æy achter, oc¹⁰ burghemesteres oc radhmentz rettighhet schal wære aff hwert emeker fad fire skelinge, oc aff hamburgerher tønne two skelinge; hwes them oc wor foghit hører aff wiin, thet nyde som theres sethwane oc priuilege vdhwise. Item bywde wi, befale oc fuldmacht giffwe for^{ne} wore borghemestere oc radhmen these for^{ne} ærende oc andre atholde, gøre oc skicke meth wor¹⁵ foghit, ther for^{ne} wor køpstædh oc wor mene almwghe ær eller kan komme til forbethring, nytte oc bestand, som icke røres vdi thenne wor oc wor forfathers, koning Eriks, priuilege oc breff, men vdi theres statzbogh oc andre priuilegher oc ther effter atrette oc gøre, ther oss oc kronen icke ær fornær, som the wele antzware fore gudh oc wære bekende fore oss.²⁰ Datum in castro nostro Haffnensi feria secunda infra octauas ascensionis domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo sexagesimo primo nostro sub secreto presentibus appenso.

Ad relacionem domini Erici Ottonis
militis magistri curie.

25

København.

1465. 5. april.

30

Kong Christian 1. paabyder borgerne i København at være behjælpelige med at rense og forbedre havnen, og at private skibe, som denne vinter har ligget ved København, ligeledes skal yde hjælp.

A: Københavns Stadsarkiv. Havnen nr. 2. Papir 30×21,5. Kongens segl i rødt 30 voks, DKS. nr. 78 (ikke anført), paatrykt paa bagsiden. Paa bagsiden med lidt yngre hd.: *Om haffnen att rense.*

Tryk: Kbhvns. Dipl. 200 nr. 152. — Reg. Dan. nr. *6482; Rep. 2. rk. nr. 1878.

Wy Cristiern, meth gutz nathe Danmarks, Swerighes, Norges, Wendes³⁵ oc Gotes koning, hertugh i Sletzswigh, grewe i Holtzsten, Stormern, Oldenburgh oc Delmenhorst, gøre widerlight, at wi meth wort elskelighe

15 andre] paa rasur A.

radh hawe bethit oc befalit ether wore elskelige burghemestere oc radh i Købendhaffn, ati schulde lade reense oc forbethre ether haffn, som fore thet mene bestæ megit nyttight ær. Thy bethe wi ether oc wele, ati thette oc swo gøre, som i thet nw thy op taghit hawe, oc bywdhe wi alle oc huer, serdelis ether, wore elskelighe inbyggere i Købendhaffn, ehuo i heltzt ære eller tilhøre, ati wære hære welwillighe til meth swodan hielp oc arbeydhe, som ther til hører, at thet affstedh kommer, effterthy som foghit, burghemestere oc radh ether tilsighende wordhe. Wi wele oc endelige, at alle skib, sma oc store, som i thenne winter hawe ligget fore Købendhaffn, vndentaghne aleneste wore oc andre frii mentz skib, skule gøre hære swodan hielp meth arbeydhe eller i andre made, som for^{ne} wor foghit, burghemestere oc radh tilsighende wordhe; dyrffwes noget her omodh atgøre eller fortruden atwære, tha schule the fuld macht hawe ther ower at rette, som wetherbør. Datum in castro nostro Haffnensi feria sexta ante dominicam palmarum nostro sub secreto anno domini mcdlx quinto.

København.

1469. 13. december.

31

Kong Christian 1. tillader de borgere i København, som har boder i Dragør, at beholde dem og fritager dem for afgift af de boder, der staar øde; men af dem, der benyttes under fiskeriet, skal der gives de sædvanlige afgifter.

20 A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 20. Perg. 34 × 16 (plica 4,4). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 78, i perg.rem. Paa bagsiden m. hd. fra omkr. 1500: *Privilegia pa Køpnehaffens indbyggers boder, som the haffue pa Dragør.*

Tryk: Kbhvns. Dipl. I 202 nr. 154. — Reg. Dan. nr. *6790; Rep. 2. rk. nr. 2672.

25 **W**y Cristiern, meth gudhs nathe Danmarks, Swerighis, Norghis, Wendes oc Gotes koning, hertugh i Sleswich oc grewe i Holtzsten, Stormarn, Oldenburgh oc Delmenhorst, gøre widerlicht alle, at fore oss vore skichkede wore elskelighe burghere oc inbyggere i Købendhaffn, som boother haue pa Draghøør, begærendes, at wi wilde vnne thøm theres boother oc boothestædhe i same stedh atmwe bliffue vforstandne oc frii vden affgiff, første the øthe och vleydhe ligge, meth thet at fiskeriit æy tilgaar etc., tha fore trooskaps bewiisning oc willigh thieniste skyld, som the oss i mange made giort oc bewiist haue oc æn theshelder her effter bewiise mwe oc skule, haffue wi vnt oc giffuit oc vnne oc giwe meth thette wort obne breff thøm theris boother oc bothestædhe i same stedh at mwæ oc skule bliffue vforstandne oc thøm, som øthe oc vleydhe staa, frii atbliffue vden affgiff, men naar gudh giwer sillæ fiskedh, hwes boother tha

11 hielp] derefter overstr. til A.

wordhe leydhe, eller the personlighen brughe thøm oc æy øthe eller vleydhe staa, som fore ær rørt, tha skal giwes aff thøm wor oc kronene rænte oc rettighedh, som tilbør. Forbywdhendes alle, ehwo the heltzt ære eller wære kunne, som nw ære eller kommende wordhe, tollere oc foghedhe paa Draghøør oc alle andre for^{ne} wore borghere oc inbyggere i 5 Købendhaffn her omodh athindre eller hindrelade, fortreedh atgøre, vmaghe eller vforrætte i noghre made vnder wor koningxlighe heffnd oc vredhe. Datum in castro nostro Haffnensi die beate Lucie uirginis anno domini mcdlxix^o nostro sub secreto presentibus appenso.

Dominus rex per se presentibus reuerendo patre 10
domino Olauo Martini, episcopo
Roskildensi, et domino Nicolao Erici,
camerario, de Tyym, milite etc.

København.

1475. 30. september.

32

*Kong Christian 1. tillader tyskere at sejle til Danmark, men forbyder danske 15
at sejle med købmandsvarer til Tyskland, hvorimod danskere maa sejle inden
for de 3 riger. Tyskere maa med visse indskrænkninger udføre alle varer,
men danskere maa ikke drive øksne uden for kongeriget. Bønderne maa kun
købe og sælge med købstadsmænd, og ingen maa købe mere paa landet end til
egget behov. Tyske kompagni skal ophæves, men tyskere kan optages i danske 20
kompagni. Tyske købmænd maa ikke opholde sig i landet om vinteren.
Ingen maa handle paa de fremmede købmænds vegne, men borgerne maa sejle
tyskernes varer til Tyskland. De, der vil indføre tysk øl, skal betale en afgift
i sølv, og det maa ikke sælges dyrere end 18 skilling tønden. Adelsmænd maa
indføre tysk øl til eget forbrug uden afgift. 25*

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 23. Papir 30,5 × 21,5. Kongens segl i rødt voks, DKS. nr. 78, paatrykt paa bagsiden, omtrent affaldet. Paa bagsiden med hænder fra o. 1500: *Købendehaffn*. Anden hd.: *Koningh Cristierns breff om forprangh oc landkøb etc.* Anden hd.: *Om tysdske kompani.*

Tryk: Huitfeldt V 261 = Fol. I 951 (slutn. mgl.); Kbhvns. Dipl. I 208 nr. 161; 30 Aarsberetn. fra Geheimearch. V 71; Hans. UB X 286 nr. 450. — Reg. Dan. nr. 4573* = *7291; Rep. 2. rk. nr. 3709.

Wii Cristiern, meth gudz nathe Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes oc Gothes koning, hertug vdi Sleswigh, grewe vdi Holtzsten, Stormarn, Oldenborgh oc Delmenhorst, helse ether alle oss elskelige borghe- 35 mestere, radhmen oc menighæt, som bygge oc boo vdi Købendehaffn, kerlige meth gud oc wor nathe. Wider kere wenner, at wii for wore borgeres oc vndersates vdi wore rige Danmark oc Norge beste oc bestand skyld

ære swo ower eens wordhne *meth* wore elskelige radh vdi Danmark oc Norge, at swodant forbudh, som her effter følger, skall stande oc holdes. Ffirst at tyttske men mwe seygle in vdi wort rige Danmark oc enge dantz-
 5 ske til Tyttskland *meth* købmantzskab, oc at the dantzke mwe seygle innen thesse try righenne, then ene til annen. Item at tyttske men mwe købe oc vdføre alle hande ware vden honnigh oc heste yngre æn fem aar, vden vdi Ribe marchnet, oc hors bedder æn iii marc oc yngre æn fem aar. Item at øxenne mwe driffwes aff inriges men til Falsterbode, Skanør,
 10 Draghør oc til andre fiskeleygde oc andre købstedher oc sammeledes til Asnes, Koldinge oc Ribe oc icke lenger aff inriges men synder vdh. Item at bønder mwe købe oc selge *meth* købstedemen ey til forprang oc icke *meth* gesterne, oc at gesterne mwe købslaa *meth* købstedemen oc icke *meth* bønderne, oc at engen, mechtugh eller vmechtugh, andeligh eller werdzligh,
 15 wore embitzmen eller andre, skulle gøre landkøb eller forprang vden til theres bordz eller gardz behoff vden vdi frii aars marcknet, ther købe oc selge hwar effter gammell sedhwane. Hwo som her omodh gør, hawe forbrudet, hwes han hantterer oc ther til iii marc. Item at tyttske kompany skulle afflegges, oc hwo som will aff the tyttske, maa were vdi thet dantz-
 20 ske kompany. Item at enge vdlendzke købmen skulle were vdi wore rige oc land om wintheren, men komme om sommeren *meth* første obet watn oc fare bort ighen innen sancti Andree dagh, oc skulle the ligge *meth* wore borghere vdi kost oc engen annen stedz oc ey gøre borgherne noghit forkøb eller forfang. Item at enge wore borghere eller vndersate skulle
 25 thage fræmede købmentz penninge eller gotz eller hawe wederlaghe *meth* them oc bruge til købmentzsens gaffn eller nytte. Hwo som her omodh findes, hawe forbrudet the samme penninge eller oc gotz oc ther til xl marc til koninghen og xl marc til byæn. Item at wore borghere mwe forfracte tyttske men theres skib atføre for^{ne} købmen theres gotz til Tyttsk-
 30 land *meth*, tock swo at the ey selfue sende noghit theres gotz eller købmantzskab ther vdh *meth*. Item om seyglyng vdi Westersyø skall were oc bliffue, som hertil weret hawer effter gammell sedhwane. Item hwo som tytztst øll will føre in vdi righenne til atselge, skall giffue koninghen eet lodh sølff pa hwar last til hans fadebwr oc enghen tyne dyrere selge
 35 æn atten skillinge, oc hwo som myndre fører æn een læst, giffue myndre aff sølffwet effter thallet, oc enge andre ware fore atbære æn sølff, oc swodant sølff skall vpbere koninghens embitzman vdi købstadhen eller lænet, hwor thet øll inkommer, oc han gør koninghen ther godhe redhe oc reghenskab aff vdi hans fadebwr oc engen annen, hwat heldher køb-

6 thesse try] tilf. i marg. A.

stadhen eller lænet ær vdi pant eller forlening. Item om noghen godh man behøffuer til syt eyghit behøff tytzst øll, tha ma han lade thet hentte vden for^{ne} sølffs beswaring. Item alt annet gotz oc købmantz gotz skall fortholles effter gammell sedhwane. Item skall thette forbwdh oc skickelse pagaa sancti Andree dagh nw nest komendes oc standende bliffue, vden 5 wii meth wore mene radz radh thet annerledes skickendes wordhe. Thy forbyude wii alle, ehwo the helst ere eller were kwnne, oc serdeles wore foghede oc embitzmen, atgøre omodh for^{ne} article vdi noger made, swoframpt wii skulle ey lade rette offuer them, som bør atrettes offuer them, wore breff oc budh ey holde wele. Oc bethe wii oc bywde ether wore foghede 10 oc embitzmen, borghemestere oc thollere, hwar vdi syn købstadh oc læn, ati her vpa lade ware thage, at for^{ne} article swo holdes, som forescrewet staar, oc ey tilstedher noghen her omodh atgøre, swoframmt wii skulle ey hawe tiltale til ether, om i ey ther offuer rette oc methfare vpa wore weghne, som tilbør. In Cristo ualete. Ex castro nostro Haffnensi in crastino beati 15 Michaelis archangeli nostro sub secreto anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto.

København.

1477. 27. august.

33

Kong Christian 1.s privilegium til København, som bestemmer, at sølvtolden paa tysk øl stadig skal bestaa, og fastsætter prisen paa tysk øl; tyske 20 kompagni er afskaffet, og tyskere, som ønsker det, kan optages i danske kompagni; tyskerne maa ikke overvintre; alle købstadmænd maa sejle til Tyskland, men visse varer maa ikke udføres; øxne maa ikke drives uden for kongeriet; bønderne skal handle med købstadmænd og ikke med gæsterne, og gæsterne maa kun handle med købstadmænd; ingen maa gøre landkøb eller for- 25 prang uden til eget brug undtagen paa det frie aarsmarked; tyske købmænd skal ligge i kost hos borgerne og ikke gøre forkøb; ingen maa handle paa de fremmede købmænds vegne; en mand skal ansættes til at oppebære sølvtolden.

A: tabt. — Aa: Københavns Stadsarkiv. Bøger i ms. nr. 8 222 (1681) med oplysning: »Dette bref er udschrefuen af raadstuens gamle pergamentz brefue«. — Ab: 30 Afskrift meddelt Køge; se Køge nr. 17.

Tryk: Kbhvns. Dipl. I 211 nr. 163; Aarsberetn. fra Geheimearch. V 73; Hans. UB X 402 nr. 585. — Reg. Dan. Nr. *7396; Rep. 2. rk. nr. 4084.

²²² **W**i Christiern, med guds naade Dannemarchis, Suerigis, Norgis, Wenders oc Gotters konningh, hertug i Sleszwig, grefue uthi Holstein, ³⁵ Stormarn, Dytmerschen, grefue uthi Oldenborg oc Delmenhorst, hilse ether alle os elschelige vore borgemestere oc raad oc menighedt, som bygge oc boe uthi vor oc chronens kiøbsted Kiøbenhafn, kierligh met gudt oc

vor naade. Wider, kiere wenner, at vi af vor synderlig gunst oc naade, saa oc for saadan troschab oc god villie, tha hafue vi ladet bestaa met the(m) om saadan sølftold, szom vi paalagt hafde, oc theres kiøbmen gifue schulde af huad tydschøll, the hid indførte, || saa lenge wi ther om ²²³
 5 ythermere fange talie met wore almue oc kiøbstedmendt, dog met saadan schiell oc vilchor, at the ingen tydschøll her effter schulde dyre selge eller kiøbe end xviii dansche schillinge oc føre thet, som got er. Maa eller schall ingen dansch mand, borgere eller nogre andre, for^{ne} tynde tydschøll dyrre indkiøbe eller udselge igien end som xviii schilling, som foreschrefuet
 10 staaar. Findis nogen her emod at giøre for^{ne} tynde tydchøll at selge eller kiøbe dyrere end 18 β eller oc føre ont øll, tha schulde de hafue forbrut huad øll, the hafue met at fare, oc pendingene met, szom the øllet fore solt hafuer, oc tydsche compaignie schulde vere oc blifue aflagde, oc huo, som vill af the tysche, maa vere i de dansche compaignie, oc alle the tydsche
 15 kiøbmend schulde fare huert aar her ut af landet *sancte* Andreæ dag och komme igien met første aabet vand oc ey ligge winterleye her uthi rigerne. Item maa oc schulde alle kiøbstedmend her i riget hafue oc beholde theris seilatz till tydsche lande, || som gammell sedvane veret hafue. Item maa ²²⁴
 20 oc schulde man udtføre her af riget allehande vare vthen honning, hafre oc heste yngre endt fem aar oc bedre end fembten march oc hors yngre end femb aar oc bedre end iii ʒ. Item øxen maa drifuis af rigens mendt till Falsterbothe, Skannør oc Dragør oc till andre fischeleye oc kiøbstede oc sammeledis til Asznes, Coldinge oc Ripe oc iche lengere af en rigens mendt sønder vdi. Item bønder schulde kiøbe met kiøbstedmen oc ey till for-
 25 prang oc iche met giesterne, oc at giesterne maa kiøbslaa met kiøbstedemendt oc iche met bønderne, oc at ingen, mectug eller vmectug, fattig eller rig, aandelig eller verszlig, vore embedsmend eller andre, schulde giøre landt kiøb eller forprang vthen til theris bords behof eller gaards, vden i fri aarszens marchet, ther at kiøbe oc szelge, huer effter gammell
 30 sedvane. Huo szom her emod giør, hafue forbrudt, huis hand handterer oc ther till iii ʒ. Item at tydsche kiøbmend schulde ligge i kost met vore borgere oc ingen anden stedh oc ey giøre borgerne nogen || forkiøb eller for- ²²⁵
 35 prang. Item at ingen vore borgere oc vndersaaterere schulde tage nogens fremmede kiøbmends pendinge eller gods eller hafue nederlag met thenem eller bruge til kiøbmands gafn eller nytte. Huo som findis her emod at giøre, hafue forbrut szamme pendinge eller gods till vort fadebur oc ther till xl ʒ til konningen oc xl ʒ til byen. Thy bethe wi oc biude ether vore embedsmendt, borgemestere oc raad, at i strax tillschicher en ethers met-

borgere till then, som her til i ethers bye paa vore vegne hafuer opbaaret sølf tolden, oc at the bode her paa lade vare tage oc tage borgen oc viszen af them, som i nogre maade giøre emod for^{ne} artichle. Vi wille siden self lade retten ofuer them, som bør at rettis ofuer thennem, som vore brefue oc budt ey holde ville. Sammeledis bede vi oc biude, at i her vthi vere ⁵ them behielpelig oc bystendig, i huad maade behof giøris, oc the ether ²⁶ paa vore vegne tilszigendis || vorde, oc tilsteder them her uthi at hindris eller vforrettis i nogre maade vnder vort hyldeste oc naade. In Christo ualete. Datum in castro nostro Hafnensi feria quarta proxima post festum beati Bartholomei apostoli nostro sub secreto anno domini mcdlxx septimo. ¹⁰

København.

1479. 6. juni.

34

Kong Christian 1. indskærper bestemmelserne i Erik af Pommerns privilegier 15. febr. 1422 om købmandsskab og haandværk.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 24. Papir 30 × 22. Kongens segl i rødt voks, DKS. nr. 78, paatrykt paa bagsiden, men delvis affaldet. Paa bagsiden med ¹⁵ hd. fra beg. af 16. aarh.: *Gamle konningh Cristierns breff, stadfestelsse paa alle konningh Ericks breff och breuileger.*

Tryk: Kbhvns. Dipl. I 216 nr. 169. — Reg. Dan. nr. *7496; Rep. 2. rk. nr. 4461.

Wii Cristiern, meth gudz nade Danmarcks, Sweriges, Norges, Wendes oc Gothes koning, hertug i Sleswig oc hertug i Holsten, Stormarn oc Dit- ²⁰ mersken, greffwe i Oldenburg oc Delmenhorst, gøre alle witherligt, at som wor forfather koning Erick effter menige righens raadh i Danmarck haffde giort nogher skickelse oc regiment i købstæderne her i righet om købmantzskab, hantæring oc alle andre embithe, ok wii siden thet stadfest haffwe effter for^{ne} wor forfathers koning Ericks obne breffs vtwise etc., tha ²⁵ haffwe nw wore elskelige borgemestere oc raadh her i wor oc kronens købstedh Købendehaffn wæret fore oss meth for^{ne} koning Ericks breff oc fore menige almwens bæste oc bestand aff oss begæreth, at for^{ne} skickelse oc regiment æn nw her effter matte holdes. Thi haffwe wii vnt oc befalit for^{ne} wore borgemestere oc raadh her i Købendehaffn, at the thet her eff- ³⁰ ter swo skule holde ladhe om købmantzskab, hantæring oc alle andre embithe meth swodane ordh oc article, som for^{ne} koning Ericks obne breff ydermere inneholder oc vtwiser. Dywrffwes nogher her omodh atgøre, tha haffwe wii befalit for^{ne} wore borgemestere oc raadh meth wor embitzmantz her pa Købendehaffn samtycke at rette ther ower, som tilbor- ³⁵ ligt være kan. Datum in castro nostro Haffnensi dominica trinitatis anno domini mcdlxxix^o nostro sub secreto presentibus impresso.

⁵ ey] o. lin. Aa.

København.

1485. 7. januar.

35

Kong Hans tager borgerne i København under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af Christian 1. og tidligere konger i Danmark, og fastsætter yderligere en række bestemmelser: om fremgangsmaaden mod dem, der dræber, saarer eller slaar nogen i København; at den, der mister sin fred i København, kun kan faa den igen paa Københavns byting; at ingen maa gaa med sprendt armbrøst i byen; at ingen maa gaa med sværd, armbrøst eller andet væрге længere, end til han kommer i sit herberg; at udenlandske købmænd, der bosætter sig i byen, skal deltage i byens byrder; at drikkevarer skal tappes med byens maal; ingen borgere maa støvnes uden for byen; al urenlighed skal anbringes, hvor borgmestre og foged bestemmer; ingen maa grave paa byens jord uden borgmestres og raads samtykke; mundtlige fornærmelser skal granskes af et tolvmandsnævn; hvis nogen, der er nnderkastet arrest paa person, rømmer, før han har rettet for sig, skal han forfølges af et tolvmandsnævn.

15 A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 25. Perg. 27,5 × 29 (plica 5). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 87, i perg.rem. Paa bagsiden m. hænder fra omkr. 1500: *Kungh Hans stadfestilsæ breff paa gamle priuilegier oc om neffnd. Med anden hd: Stadfestilsæ breff koningh Cristierns lydendes, effter som i stadts priuilegia baag vdi staar screffuith, som daglige rettes effter.*

20 Tryk: Huitfeldt VI 63 = Fol. 987 (udtog); Kolderup-Rosenvinge V 69; Kbhvns. Dipl. I 220 nr. 174. — Reg. Dan. nr. 4791*; Rep. 2. rk. nr. 5617 med tilføjelse.

Wii Hans, met guds nade Danmarks, Norges, Wendes oc Gothes koning, vdwold til Swerige, hertug i Sleswiig, oc i Holsten, Stormarn oc Dytmarschen hertug, greue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherligt, at wii aff wor sønderlige gvnst oc nadhe haue annamet oc vndfanget oc anname oc vndfonge met thette wort opne breff wore borgemestere, raad, borger oc menigheed vdi wor oc kronenne køpsted Køpmanhauen vdi wor koningslige fred, hegn, wern oc beskerming at forsware oc fordegtinge til rætte, oc vnne oc stadfeste wii them alle the nader, friiheeder oc priuilegie, som wor kære fader koning Cristiern, hwes siel gud nade, oc andre wore forfædre, koninge i Danmark, them nadelige vnt oc giffuet haue, at the them frii oc vhindret nyde, bruge oc beholde mowe met alle theres ord oc article, som the inneholde oc vdwise, oc vnne wii them swodan forbedring paa for^{ne} theres priuilegie, som her effther følger, at nyde, bruge oc beholde, swo lenge wor nade tilsigher, som ære først: At hwo som annen dræber, slaar, saar gør eller berier i Kopmanhauen, han schal hindres aff fogde, borgemestere oc raad oc bymen oc settes i byess hechte oc gøme, til thes han ær forent met saghwolderen oc met koning oc byen eller oc stande syn ræt, som saghæn ær til. Vndkomer oc noget, ther swo gør, tha haffue saghwolderen oc fogden macht at kreffue neffnd til xii neste be-

sidne borgere, ther som schaden ær skeeth, the schule innen xiiii dage ther nest effther, at the worde tilkraffde, kome pa thinge met theres eeth, entig felle eller werie them eller then, som then sagh giffues. Ffelle the them, som pa kæres, tha bøde the theres faltzmaal effther priuilegien eller lowen eller oc rømme land fredløøs innen sex vger ther nest effther. Werie ⁵ the them, tha bliue the qwiit. Item hwilke xii men, som til worde kraffde oc ikke komme til thinge ræt xiiii dag, som forescreffuet staar, oc gør syn eeth til eller fra, han haue forbrot xl marc til saghwolderen, koningen oc byen. Item om noger forbryder syn fred i Køpmanhauen, han schal haue syn fred igen pa Køpmanhauen bything oc engen annenstetz, for thy hwor ¹⁰ man byndes, ther schal han løses, vden han forenes met saghwolderen oc fanger syn fred aff oss. Item engen schal eller ma gange eller ride i Køpmanhauen met spente armbust noger til schade eller forfang dag eller nat, dirffues thet noger at gøre oc fanger ther schade offuer aff noger, han haffue hemgield, oc schal eller ma engen gange met swerd, armbust eller andre ¹⁵ werie lenger, æn han kommer i syt herberg, myster han ther offuer sodan werie, haffue hemmegield. Wil noger vthlendscher eller fremmede køpman bliffue oc haue handtering i Køpmanhauen met køpmanscap for liggere, han gøre i konings thienist oc i byess thyngesom andre wore borgere, som fogede, borgemestere oc raad hanom ther om tilsige effther hans hand- ²⁰ tering. Item engen schal eller ma tappe wiin, myod, thydistøøl eller danst øøl eller noger ander druch i Køpmanhauen vden met ræt byess made, som aff arild i Roskilde waret hauer, hwa her moot gør, bøde for hwar tiid iii marc koningen oc iii marc stadhen. Item engen schal steffne eller lade steffne noger Kōpmanhaffins indbyggere vden i Kōpmanhauen, hwar for ²⁵ syn domere, for noger sag eller schuld, som her ma eller kan afrættes. Ho her moot gør, haue forbrot xl marc koningen oc xl marc byen. Item engen schall eller ma føre eller legge noger gødning eller orensel anner stedes innen byen eller vden byen æn ther, som borgemester oc fogede them lade forwise, eller oc graue noger stetz pa bysens frii iord vden byen eller ³⁰ inden byen vden borgemestres oc rads samthykke almennelige at grafue, ho thet gør, haue forbrot iii marc koningen oc iii marc byen. Item om oqwedens ord, aff man eller qwynne skil them at om talen, tha kreffue fogden neffnd xii borger til, som forescreffuet staar, at grandsche oc randsage, hwilken som brødelig ær, een eller bade, oc bøde, som priuilegien vthwiser. Item ³⁵ hwo som annen schylder for fogede, borgemester oc raad for gield eller noger anner sagh, oc han worder lowlige besæt aff fogden eller byswen, oc rømmer han aff besætting, før æn han hauer giort ræt for sik, tha haue fogden oc borgemestere macht at følge ther effther met neffnd xii besydhne borger, som forescreffuet staar, oc haue forbrot xl marc for thet wold ⁴⁰

vthoffuer sagwolderens rætte bøder eller rømme fredløss, som fore ær rørt. Thy forbywde wii alle, ehwo the helzst ære eller ware kunde, oc serdeles wore fogde oc embetzmnen oc alle andre, them her omood at hindre eller hindre lade eller i noger made vforrætte vnder wor koningslige heffnd oc
 5 wrede. Datum in castro nostro Haffnensi die beati Kanuti ducis anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto, anno uero regni nostri Dacie tercio nostro sub secreto.

1487. 25. juni.

36

Landsdommeren i Sjælland m. fl. vidimerer den artikel i kong Hans' 10 privilegium for København af 1485 7/1, hvori det bestemmes, at den, der forbyrder sin fred i København, skal have den igen paa Københavns byting og ikke andetsteds.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 375 b f. 74r (1581). — Ab: Københavns Stadsarkiv. Valkendorfs bog 130 (1582). — Ac: smst. Bøger i ms. nr. 4 f. 131r (2. halv. af 16. aarh.). — Ad: Kgl. Bibl. Don. var. fol. 1 (Bartholin bd. 27) f. 102r. — Ae: smst. Ny kgl. sml. fol. 375a f. 108r (omkr. 1600). — Af: Københavns Stadsarkiv. Bøger i ms. nr. 5 f. 53r (1. halvd. af 17. aarh.). — Ag: smst. Bøger i ms. nr. 8 233 (1681). — Ah og Ai: smst. Bøger i ms. nr. 44 (a) 48 og 51 (18. aarh.). — Aj og Ak: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 372 I f. 30v og 32r (18. aarh.). — Al: smst. Ny
 20 kgl. sml. 4° 662c (18. aarh.). — Am: smst. Ny kgl. sml. 4° 663 (18. aarh.). — An: smst. Ny kgl. sml. 4° 664 (18. aarh.). — Ao: smst. Ny kgl. sml. 4° 668 III 93 (Luxdorph). — Ap: RA. Langeb. dipl.

Tryk: Nye danske Mag. I 29 (efter Ae); Kbhvns. Dipl. I 222 nr. 170 (efter »afskrift i Raadstuearkivet«). — Reg. Dan. nr. 4840*; Rep. 2. rk. nr. 6098.

25 *Text efter Aa.*

Alle som dette breff forekommer, witterligt giøre wi effterschreffne 74
 Erich Niellssenn, degnn i Kiøbennhaffnn, Hennrich Meynnstorp, riddere, lanndtzdommere vthi Sielannndt, och Iørgenn Huidt, canick vthi forneffnnde Kiøbennhaffnn, medt wor kierlige hillssenn medt gud, att
 30 erlige menndt borgemestere och raadmend i samme Kiøbennhaffnn haffue ladet oss see, høre och lese thennd naade, friihedt och priuilegia, som høigbaarnne furste wor naadige herre konning Hanns Kiøbennhaffnns byes inndtbygere vnndt och giffuitt, stadfest och beseglit haffuer, i huillche priuilegiis en artickel eblannt flere saa lyudenndis, som her effter-
 35 følger: Item om nogenn forbyrder sinn fredt i Kiøbennhaffnn, hannd

3 her] o. lin. A. 26 wi effterschreffne] *mgl. Ahj.* — effterschreffne] *mgl. Ag.* 32 herre] *mgl. Agh.* 33—34 huillche] huillet *Ajk.* 34 artickel] *mgl. Ae.* 34—35 her effterfølger] følger *Al-m.* 34 her] *mgl. Afop.*

schall haffue sinn fredt igenn paa Kiøbenhaffnns byehuss och ingenn
 74 v anddennstedt, fordi huor mannd binndes ther || schall hannd løsis, vden
 hannd foreennis med saguollderenn och fannger sinn fred aff oss. Att wii
 for^{ne} saa haffue seet, hørt och lest i forrørde priuilegiis, thett widne wi
 med wore inndsegle hennge for thette breff. Giffuit aar effter Christi wor⁵
 herris biurdt mccccxxxvii manndagenn nest effter s. Hannsdagh mith-
 sommer.

København.

1492. 30. maj.

37

Rettertingsdom, at borgmestre og raad i København fremdeles efter deres privilegium skal nyde et pund peber af hver fremmed kræmmer. 10

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 27. Perg. 28,5×15 (plica 2,7). Ret-
 tertingsseglet i ufarvet voks, DKS. nr. 80, brudstykke i perg.rem. Paa bagsiden
 med hd. fra beg. af 16. aarh.: *Breff om peber, som radet skall haffue aff fræmmede*
kræmmere, oc hwreledes oc hworlengte the muve staa vppo gaden. — Aa: smst. Vidisse
 af borgmestre og raad i København 1574 5. februar. — Ab: Kgl. Bibl. Ny kgl. 15
 sml. fol. 375a f. 109r.

Tryk: Huitfeldt VI 106 = Fol. 1006 (udtog); Nye danske Mag. I 30 (efter Ab);
 Kbhvns. Dipl. I 224 nr. 179. — Reg. Dan. 4981*; Rep 2. rk. nr. 7148.

Wii Hans, met gudz nade Danmarcks, Norges, Vendes oc Gotes kon-
 ningh, vduald konningh tiil Sueriges rige, hertug i Slesuigh, i Holsten, 20
 Stormarn oc i Ditmerschen hertugh, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst,
 giøre witherligt, at aar effther gudz bird med nonagesimo secundo then
 othensdagh wor herres wpfarelsæ affthen fore oss pa wort rettertingh pa
 Køpenhaffne radhuss i wor eyen nerwærelsæ, nerwærendes oss elskelige
 werdigstæ oc werdige fædre met gud, her Iens Brostorp, erchebiscop i Lund 25
 etc., biscop Nicolaus Schaue aff Roskilde, biscop Karll aff Othens, biscop
 Nicolaus Glob aff Wiborgh, biscop Hartuigh aff Ribe, biscop Nicolaus
 Clausen aff Aarss, biscop Nicolaus Stigge aff Børlum, mesther Peder,
 prier i Antwordskoff, mesther Claus, prier i Dalum, her Erich Otsen, her
 Axel Lagesen, her Henrich Meyenstorp, her Erich Ogesen, her Bent Bille, 30
 her Steen Bille, her Hans Valkendorp, her Henrich Knudsen, riddere,
 Claus Brysche, Oluff Morthensen, Palli Anderssen oc Nicolaus Ericson,
 wore elskelige men oc rad, meth flere ther nerwærendes, wore skickethe
 erlige oc forsywnlige men Esbern Ieipson oc Lasse Lather, wore borgme-
 stere i Køpenhaffn, mester Bernet, Arild Vagn, Erland Ionsson kalles 35
 Snare met flere, sagde oc berette, at the oc borgemestere oc rad fore them

1 haffue] gives *Al-np.* — byehuss] byetingh *Afiko.* 2 hannd] mand *Aef o. fl.* 4 i]
mgl. Afhio. 5 hennge] hengende *Ae;* neden *tüf. Ao.* 5—6 wor herris] *mgl. Ae o. fl.*

wæret haffue, haffue nyth oc wpboret aff gamel tiid oc effther theres priuilegie eth pund peber aff hwer fræmmeth kræmmer, her kommet haffuer oc bigth boder pa gaden, i the tre første dage; wilde the lengher sta, tha skulde the thet haffue i fogethens mynnæ oc thet ythermere halle i theres
 5 helghens eed, oc begeret, at the matte samme friihed nyde her effther, som the her tiil nyth haffue. Ther om wort swo fore rette tiilswaret oc pasagt, at for^{ne} wore borgmestere oc rad skulle nyde then peber aff fremmethe kræmmere, som fore er rørt, som the her tiil nyth oc wpboret haffue aff ærild effther theres priuilegie. Sta the lengher, tha gaa ther om, som
 10 gamel sedwanne er. Datum ut supra. Nostro ad causas sub sigillo presentibus inferius appenso teste Iohanne Ketilli, iusticiario nostro dilecto.

Lille herredsting.

1501. 8. februar.

38

Tingsvidne af Lille herredsting, at borgmester Jeppe Jensen i København lod læse et brev af kong [Hans], hvorved det forbydes alle at dele nogen af
 15 *Københavns borgere til stavns, før kongen med sit raad har overvejet, hvorledes der skal forholdes med borgere, der ikke er født i København.*

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 375 b f. 76 v (1581). — Ab: Københavns Stadsarkiv. Valkendorfs bog 133 (1582). — Ac: smst. Bøger i ms. nr. 4 f. 133r (2. halv. af 16. aarh.). — Ad: Kgl. Bibl. Don. var. fol. 1 (Bartholin bd. 27) f. 104v. —
 20 Ae: smst. Ny kgl. sml. f. 375 a f. 110r (omkr. 1600). — Af: Københavns Stadsarkiv. Bøger i ms. nr. 5 f. 54v (1. halv. af 17. aarh.). — Ag: smst. Bøger i ms. nr. 8 236 (1681). — Ah: smst. Bøger i ms. nr. 44 (a) 49 (18. aarh.). — Ai: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 372 I f. 31r (18. aarh.). — Aj og Ak: smst. Ny kgl. sml. 4° 840e II (18. aarh.; 2 afskrifter). — Al: smst. Ny kgl. sml. 4° 668 III 96 (Luxdorph).
 25 *Tryk: Kbhvns. Dipl. I 252 nr. 190. — Reg. Dan. nr. *8733; Rep. 2. rk. nr. 9305. Text efter Aa.*

I eg Oleff Hemmingsenn i Balldrupsbrønne, tinngører thill Lille her-^{76 v}
 ritz tinng, gjør witterligt med thette mitt obne breff, att aar effter
 guds byrd mdi. mandagenn nest effter s. Dorotheæ dagh paa Lille her-
 30 ritz tinng for migh och flere dannemennd, som thennd dag tinng søgte,
 wore schickede hederlige och fornumstige menndt Ieppe Iennsenn, borge-
 mestere i Kiøbennhaffnn, och doctor Peder Albrechtsenn, raadmandt i
 sammestedt, met enn theris borger Ienns Oellsenn, som abbedt Peder i
 Esserom loed deele thill staffnns. Tha opstoedt for^{ne} borgemester och
 35 spurde, om ther wor nogenn, som haffde thilltale eller schyldninngh thill
 for^{ne} Ienns Oellsenn, borger i Kiøbennhaffnn. Tha wor ther inngenn, som

2 fræmmeth] i st. f. i har skr. først skrevet h A. 27 Oleff] Oluff Henrick Ahi. — Hemmingsenn] Henningsen Aegh. 32 Albrechtsenn] Albertsen Ai. 34 staffnns] stavns Ahi.

hannom thilltaledede eller schyllede i nogenn maade, och meenige almue,
 77 r som tinng haffde søgt, sagde, att || hannd haffde weritt i Lille herritt
 bode suenndt oc manndt och leffde ther erligenn, thennd stund hannd hoss
 them wor, thennd tid ther inngenn wor, hannom thilltaledede eller schyllede.
 Tha bedis forneffnde borgemester lyudt och loed lese itt wor naadige herre 5
 konngis breff, som forbød alle, ehuo the hellst ere eller were kunnde, att
 deele nogre Kiøbennhaffnns borgere thill staffnns, før hanns naade haffde
 thet offuerueyet med hanns naadis raadt, huor thet schall holldis med the
 borgere, som ey ere fødde i Kiøbennhaffnn, och mellte alle the deelsmaall
 maactløss, som gjorde wore thill thennd tidt. Begerede for^{ne} borgemester 10
 itt tinngsuidne. Tha tillmæltis thesse efftherschreffne dannemenndt Iens
 Oelsen y Tostrop, Lauritz Iennsenn i sammestedt, Iens Andersenn
 ibidem, Per Matzenn y Sengeløsse, Niels Iennsenn i Kragehaffnne, Ieppe
 Madtzenn i Baldrupsbrønnde, huilcke sex dannemenndt effter Lille her-
 ritz tinngs seduane vdginnege och welberaadde inndkomme, enndrectelige 15
 widnede, att the haffde hørt itt wor kiere naadige herris breff, som doctor
 77 v Peder lessde lyudelige thill tinng och inndeholtt saa||danne ord och
 article, som foreschreffuitt staar, med flere anddre ordt och article. Thil
 widnisbyrdtt, att saa er farete och gannget, som før er rørdt, trycker ieg
 mitt inndsegell nedenn for thette mitt obnne breff med flere danne- 20
 mennd, som er Iep Oelsenn boenndis i Tostrop i Abillegaardt och
 Ienns Pedersenn i Baldrupsbrønnde. Giffuit aar, dag och sted, som fore-
 schreffuitt staar.

København.

1506. 11. marts.

39

*Kong Hans' dom, at den, der lejer et hus til en anden end den, der har det i 25
 leje, naar denne vil og kan give sin husleje deraf, skal bøde 40 mark til kon-
 gen og 40 mark til byen.*

A: tabt. — Aa: tabt. — Aa1: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 3154 f. 401v (17. aarh.)
 m. overskr.: *Aff dend solff beslagen raadstuebog.* — Aa2: smst. Gl. kgl. sml. 4° 3155
 f. 166v (17. aarh.) m. samme overskr. — Aa3: FLA: Karen Brahes Bibl. nr. 1648 30
 (Vogelsang nr. 281) 99 (c. 1650) m. samme overskr. — Ab: tabt. — Ab1: Stockh.

3 ther] *mgl. Abg.* — hannd] *mgl. Ad.* 4 ther . . hannom] hannom ingenn war *Ac.* —
 wor] *der tilf. Af o. fl.* 5 borgemester] wore borgemestere *Ac.* — itt] *mgl. Afl.* — herre]
 och *tilf. Ajk.* 7 staffnns] stævns *Ahi.* 9 mellte] meente *Afh.* 13 Kragehaffnne]
 Kragehaffnn *Abg;* Kragehaffue *Afh o. fl.* 14 huilcke] fornæfnte o. *lign. tilf. Ai o. fl.*
 15 welberaadde] igien *tilf. Ai-l.* — inndkomme] igien komme ind *Afh.* 16 kiere] *mgl.*
Ahi. 17 ord och] *mgl. Abeg.* 18 article] som foreschreffuit staar *tilf. Ac.* 19 før]
 fore *Ab o. fl.* 20 nedenn for] vnder *Ag.* — nedenn] *mgl. Aj.*

kgl. Bibl. C 98 f. 305r (1584). — *Ab2*: Uppsala Univ. Bibl. H 124 f. 203r (1585). — *Ab3*: Kgl. Bibl. Uldall 4° 253 f. 43r (1585). — *Ab4*: smst. Don. var. 4° 121 611 (1586). — *Ab5*: smst. Ledreb. 4° 14a 54v. — *Ab6*: smst. Ny kgl. sml. fol. 808 f. 135v. (17. aarh.). — *Ac*: smst. Gl. kgl. sml. 4° 3156 f. 51v (16. aarh.). — *Ad*: tabt. — *Ad1*: 5 Københavns Stadsarkiv. Bøger i ms. nr. 5 f. 52v (første halv. af 17. aarh.). — *Ad2*: smst. Bøger i ms. nr. 44a 50 (18. aarh.). — *Ad3*: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 372 I f. 31v (18. aarh.). — *Ad4*: smst. Ny kgl. sml. 4° 668 III 93 (Luxdorph). — *Ae*: Valdemars slot nr. 8500 (c. 1600), har ikke kunnet fremskaffes. — *Af*: Kgl. Bibl. Thott 4° 2009 f. 36v (c. 1600). — *Ag*: smst. Additamenta 4° 816 f. 48r (2. halv. 10 af 17. aarh.). — *Ah*: smst. Ny kgl. sml. 3155, 4° f. 127 v (17. aarh.). — *Ai*: smst. Ny kgl. sml. 4° 674 f. 47r (midt. af 17. aarh.). — *Aj*: smst. Ny kgl. sml. 4° 1342 (17. aarh.), har ikke kunnet fremskaffes. — *Ak*: smst. Ny kgl. sml. 4° 1350 (17. aarh.) f. 37v. — *Al*: smst. Ny kgl. sml. fol. 795. — *Am*: tabt. — *Am1*: RA. Langebeks dipl. — *Am2*: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 662c (18. aarh.). — *Am3* smst. Ny kgl. 15 sml. 4° 664 (18. aarh.)

Tryk: Friis Edvardsen, Schielschjør 599 (»ex manuscript« = Ag?); Kbhvns. Dipl. I 277 nr. 193 (efter »Afskrift i Raadstuearkivet fra Midten af 17. Aarh. jevnført med Nr. 28 [o: 128] i Karen Brahes Manuskriptsamling i Odense«). — Reg. Dan. nr. 5324*; Rep. 2. rk. nr. 10565.

20 *Text efter Aa1.*

Anno 1506 onzdagen st. Gregorii pavis afften, som borgemestere och raad ^{401 v} och meenige borgere udi Kiøbenhaffn vaare for vor kiere naadigste herre koning Hansz paa hansz || nadis slott Kiøbenhaffn och gaffue hansz naade ^{402 r} tilkiende, at de, som besidde kirchens och andre iorder her udi Kiøbenhaffn, 25 bliffue besværit med svart landgilde aar effter aar for saadanne sager och brøst schyld, at de vorde vdleyede aff deris bolige, som de udi leye haffue, da effter vor kieriste naadigste herris befalling, samtyche, raad och fuldbiurd disze effterschreffne da nærverendis, som erre werdige fader med gud biscop

21 Anno] domini *tilf. Ab1—6 o. fl.* — Gregorii] Gregori *Aa1—3 o. fl.*; den hellige *tilf. Ab1—6cf—iklm1—3.* — pavis] Poffuels *Alm 1—3.* — och] *mgf. Ae o. fl.* — raad] raadmennd *Ab1 22* och] enn part aff *tilf. Ab1—6.* — meenige] menighedenn *Aa3b1—6 cd1—3 o. fl.*; acte *tilf. Aa3f—ikln1—3.*; de acteste (fornemeste *Ab1*; och beste (!) *Ab6*) *Ab1—6.* — vaare] wi (wdi *Ab5*) *tilf. Ab1—6.* — kiere] *mgf. Ab1—6.*; kieriste *Ah o. fl. 23* Hansz] *mgf. Ab6.* — nadis] naadigste *Ad1—3ikl.*; naadige *Ag.* — slott] stad *Ag. 24* tilkiende] ikiende *Ad1—3 o. fl.* — kirchens] kirkerne *Aim1—3.* — iorder] mendtz iord *Ab1—6.* — her] *mgf. Ab1—6.* 25 bliffue] de bleffue (bliffue *Ab2 etc.*) *Ab1—6.* — besværit] besuaret *Ab1—5.*; besuergedede *o. lign. Ab6 o. fl.*; besuerne *Ag.* — med svart] *mgf. Ad1—4.* — svart] suer *Ag.* — sager och] *mgf. Ah. 26 at]* och *Ad1—4.* — vdleyede] leuede *Ab1—6.* — bolige] gaard oc boligere *Ab1—6.* — udi leye] boet *Ab6. 27* kieriste . . herris] kiere here nodigste *Ab3.* — befalling] med *tilf. Achg.* — samtyche, raad] *mgf. Ab1—6.* — samtyche] samtchete *Ag. 27—6* (s. 118) raad . . byen] *mgf. Ah. 27—28* fuldbiurd . . nærverendis] desse effterschreffne deris fuldbyrd, som da tilstede vaare *Ab1—6. 28* da] de *Ad1—4.*; var *tilf. Ak.* — erre werdige] ærværdige *Ad2—3f.* — fader] *mgf. Al.* — med gud] *mgf. Ab1—6.*

Iensz Anderszen aff Fyhn, her Iensz Lauridtzen, erchedegn udi Roschilde, her Henrick Knudszzen, hr. Thygge Kraabbe, riddere, Oluff Holgerszen, Lauridt Schienchell, Iensz Munch, Christen Randtzow och Mogens Sachszen, at hwosom heldst effter denne dag leyer hin anden hansz huusz och bolig unden, den stund hand vill eller formaar at giffue hansz huszleye deraff, hand⁵ schall bøde hansz faldszmaal derfor 40 ⷵ mod hans naade och 40 ⷵ mod byen.

København.

1520. 24. oktober.

40

Borgmester Thomas Guldsmed meddeler Anders Bille, at kongen har paa- lagt ham og borgmester Engelbrecht Fincke at kundgøre for alle, som har gaarde og huse i København ud til gader og stræder, at lerklinede vægge og gavle skal nedtages og opbygges igen med mursten mellem stolper, og at alle øde jorder skal bebygges.

A: RA. Anders Billes arkiv. Papir 21,5 × 14,5. Brevlukkende segl, papir over voks, med bomærke. Udskrift paa brevet: *Erligh oc welbyrdig man Anders Bilde riddere, kerlige sendis thette breff.*

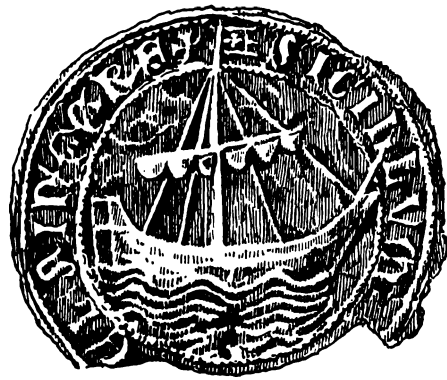
Tryk: Pontoppidan, Origines Hatniensens 125 note; Kbhvns. Dipl. I 304 nr. 216. — Reg. Dan. nr. 6753.

Wenlig hilsen altiidt forsendt meth gudt, kære her Andhers, maai widhe, at wor kæreste nadighe herre haffuer tilsagdt oc ganzske sthregeligen befalet migh och myn metbroder Engelbrecht Fyncke, bor- germesther, at wii skulle kundtgøret fore alle, i hwo the helsth ære, badhe leegh oc lærdh, som haffue theres gorde oc hwss her i Køpnehaffen vdt till gadhen och sthrede, som ære klendhe meth leer, at the skulle ladhe nedhertaghe the leerwegghe oc gaffle och mwre them op ighen meth mwrsthen imellom stolpe, szaa ath the ære alstingest ferdige innen pingesdagh nw nest tilkommendes, oc alle ødhe iordher skulle desligest vpbyggghes meth merkelig byghning effther theres belægheligheet. <H>w<e>s icke szaa skeer, tha skulle slige gorde oc iordher wore tilfaldne wor kæreste

1 Iensz] Hans (rett. til Iæns Ab3) Aa1—3b3d1—4] derefter overstr. Knudszzen, her Thyge Krabbe (?) ridder Aa1 (jf. det flg.). — Lauridtzen] Andersen Akl. — udi] aff Al. 2 Henrick] Hansz A1—3. — Kraabbe] Krebse Ad1.2; Krabze Ad3; Krefse Ad4. — riddere] ridder Aa1—3 o. fl. 3 Schienchell] Skiell Ab1—6. — Iensz] her Iensz Aa1.2. — Munch] Buch Ab6. 4—6 at . . byen] mgl. Am 1—3. 4 heldst] mgl. Ab1—6cd1—3 o. fl. — hin . . hansz] hinn andens Ab1—3.6; hin anden Ab4.5l. 5 unden] uden Aa1.2i; under Ad1—4kl; frann Ab1—6; ald (jf. flg.) Ag; i tilf. Ak. — eller] oc Ab1—6 o. fl. — at] och Ad1—4 o. fl. — giffue . . huszleye] hanns huszleye at vdgiffue Ab1—6. 6 hansz] mgl. Aa3. — mod] thill Ac. — naade] naaboe Ab1. — byen] Datum ut supra tilf. Ab2—6. 27 <H>w<e>s] ordet er forskrevet og maa snaarest læses Ewrs m. streg over A.

nadige herre oc Køpnehaffuen by, om her bliffuer forsømmelse vppa. Her maa i aldelis retthe edher effther, som hans nades breff ther om sthrelighen innehaldher etc. Edher her meth gudt befalendes. Scriptum i Køpnehaffen anno etc. mdxx, onsdagen nesteffther the xi^m iumfrwer
⁵ dagh meo sub sigillo.

Thomes Guldsmyt,
borgermesther.

HELSINGØR

Helsingør bys segl, gengivet efter segl af grønt voks, trykt bagpaa papirsbrev af 1456 23. oktober i Stadtarchiv Stralsund (Städtische Urk. nr. 1278). Seglbilledet viser et paa bølger staaende, enmastet, venstrevendt skib med beslaaet segl. Indskriften lyder: SIGILLVM [H]ELSINGØRE.

Kong Erik 7. af Pommern giver den nye købstad Ørekrog en række privilegier svarende til Københavns privilegier af 1422 28. okt.

A: SLA. Helsingør by. Perg. 27,5 × 20,5 (plica 1,7). Kongens segl i rødt voks i 5 ufarvet, DKS. nr. 62 (ikke anført), i perg.rem. Rettelser i brevet er foretaget af kansleren. — Aa: afskrift af byens privilegier inds. 1639 1. aug. til Kancelliet, tabt. — Aa1: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 48v afskrift taget af Jørgen Sefeld med paaskrift (f. 174v): *Erlig och velbiurdig mand Niels Troldholm, hoffuitzmand paa Kiøbinghaffns slott laante mig dem att udskriffue effter det exemplar, som borgm. och* 10 *r. indlagde vdi Cancellieth. Datum Ringsted closter 16. dec. 1639.* — Aa2: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160, 4° 34v (17. aarh.). — Ab: RA. Danske Kancelli. Privil. inds. 1648 f. 2v.

Tryk: Aarsberetn. fra Geheimearch. III Tillæg s. 5 nr. 4. — Reg.Dan. nr. *4766; Rep. 1. rk. nr. 6259.

15 **W**y Eric, *meth* guths nathe Danmarks, Sweriges, Noriges, Wendes oc Gothes koning oc hertug i Pomern, helse alle the, som thettæ breff se eller høre læses, kærlighe *meth* guth oc wor nathe oc gøre witerlicht, at for oss oc wort radh hafue waret wore elskilighe borghere oc bymen aff Ørekrok oc hafue oss bethet besørye oc betrachte them *meth* ny preuilegia oc fri- 20 heet, effter thet at wy wele, at the ther vpa Kroken scule flutte at bo oc ther en ny køpstædh bygge, huilken bøn oc scellich begering wy effter wort radhs radh them gerne weet haue oc benadhe them oc vnne for rikens oc stadsins oc alles there oc there effterkomeres beste oc bestand sculd sua dane preuilegia oc friheet, som her effter følyæ. Fførst at the for tro- 25 scapp oc willich thieniste sculd, som the oc there æruinge oc effterkomere oss oc cronen oc riket i Danmark oc wore effterkomere koninge willichlica oc trolica gøræ oc beuise scule, ewinnelica haue, nyde oc beholde maghe swo dane preuilegia, frihede oc fordele, som andre wore borghere oc køp- 30 stedhe men vpa wore marknede oc sildeleye, so sum ære Schanør, Falsterbodhe, Malmøye oc Drakør. Item at wor foghed oc embitzman vpa Kroken oc borghemestere oc radhet i byen *meth* hanom schicke, sette oc bestille til wort oc wort rads behagh alle hande embitte oc gerningx folk vti oc

vm kring stadhen, effter thy som schellixt oc nuttest er, bothe for oss oc them oc for almughen oc for stadhen oc alt vm, swo at badhe then, som sæll, oc then, som køper, fange mugelichet oc like for syt. Item at the, som herberghe oc gesterye vpe holde, scule haue falt øl oc mat oc fodher oc ther til stalling til swo mange heste, som wor foghed oc radhet thykker. ⁵ Item wele wy, at engen scal haffue falt hø eller korn vden then, som herberghererer er, oc then, som stall rwm haffuer, oc hugitzen, som swo dana stykke bør at haue. Item at enge geste eller køpmen, ther ey ære besidne borghere i Ørekroek, sælye noghet clædhe eller læriit i alne tall, men with halffue stukke oc hele oc lærittit widher hundradh eller reep, heelt eller ¹⁰ halfft, hoser with dosin, heelt eller halfft, oc ølit widher tunner oc eke with kanner, item saltit widh pund, heelt eller halfft, eller tunner oc eke i skæppe tall, item humlæ with pund eller tømest, helt eller halfft, oc eke widh skæpper. Item at enge geste gøre landkøop oc ey købe noken køpenscap vt at føre vten aff wore borghere, men til there eghyt bordh oc kost ¹⁵ her at holde oc at fortære, thet mughe the købe vpa torghet. Hwo her amot gør eller sich for sumer i thisse forscreffne made eller i noker anner stychke, then wære ho han ær, tha bæthre sich ther føre effter stadzsins ræt. Item at wore borghere i Ørekrook, hwor the fare ther aff byen oc til andre køpstædher til marknede, vden takne wor fische marknede, at the wære oc fare til oc fra toll frii so sum andre wore borghere i landet. ²⁰ Item thenne forscreffne nathe, preuilegia oc friheet giue wy them oc vnne at bruke, nyde oc behalde meth there stadz book vtusinge oc article, som wy them oc nw vnt oc giuit haffue, swo lenge til thes at wy meth wort radh eller wore effterkomere koninge i Danmark noket annet nyttere oc bæthre ²⁵ prøue eller finne kunne, ther wy oc cronen oc riket oc the meth stadzsins borghere oc bymen i Ørekrok bæther meth kunne bestanden bliue. Her meth vnffa wy oc thæge for^{ne} wore borghere, bymen oc menigheet, som nw alle redhe bygge i Ørekrok oc her effter byggende og boande wordhe, oc the køpmen oc geste, som ther i godhe made meth there gots oc køpenschap til søke, vti wor koninglich friidh, wærn oc hæghe serdeles oc bescherme for there thienist oc troschapp sculd, som the oss oc riket oc cronen plichtoge ære oc gøræ scule til euich tiith. Thy forbiwdhe wy alle oc hwer serdeles, ee hoo the helzt ære, oc serdeles wore foghethe oc embetzmen vpa Kroken forscreffne wore borghere, bymen oc menigheet i ³⁰ Ørekrok her amot at hindre, vforrætte, mødhe eller vmake i nogher made vnder wor koningxlige hempnd oc wredhe. Til witerlichet oc wysan alle thisse forscreffne stykker haffue wy ladit wort secret meth wilighe oc

8 geste] *gentaget, men overstr. A.* 9 clædhe] *rett. fra clæde A.* 15 eghyt] *o. lin. A.*
 25 koninge] *e er tilf. m. andet blæk A.* 33 ære] *o. lin. A.*

witscap henges for thette breff. Datum in castro nostro Wordhingborgh anno domini mcdxxxvi dominica infra octauam corporis Christi.

Ad mandatum domini regis presente Benedicto Pogwisch milite. Iohannes Petri cancellarius.

⁵ Vordingborg.

1426. 2. juni.

2

Kong Erik 7. af Pommern giver dem, der flytter ind i og bygger huse i den nye købstad Ørekrog, skattelempelser, ret til brændehugst m. m.

A: tabt. — Aa: afskrift af byens privilegier inds. 1639 1. aug. til Kancelliet, tabt. — Aa1: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 47v (se nr. 1) med overskr.: *Helsingøers første privilegium, vdgiffuen aff kong Erick.* — Aa2: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160, 4° f. 33v (17. aarh.) med samme overskr. som Aa1. — Ab: RA. Danske Kancelli. Privil. inds. 1648 f. 2 r.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 6260 (i udtog).

Text efter Ab.

¹⁵ **W**i Erick, med gudtz naade, Danmarcks, Swerigs, Norigis, Wendis och Gottis koning och hertug i Pommeren, giøre witterligt med dette breff, at paa det at wor ny kiøbsted paa Ørekragh disz bedre och rasker bygges och koffras maa osz och riiget och dem der boende och ²⁰ biiggende worde till nøtte och gaffuen, da vnde wy och giffue aff wor serdelis naade dem, som der indeflømte och træhussz bygge, schatt fri att sidde i femb aar, men huo der steenhusz indebygge wille, dennom vnde wi och giffue 10 aar fri for schatt, effter di som der indeflømte til. Item vnde ²⁵ wi dennem till ildebrand at bruge och nyde allehaande schow vden eegh och bægh, och at de muge bygge riisboeder omkringh deris torske garn weed stranden for vden serdelis schatt, vndertagit wort sillefiske, och vnde wi dem, att de ingen suare vden osz selff eller vor breff, eller huem wy dem serdelis befale. Till mere witterlighed oc wisszen haff(v)e wy wort secret witterligenn hengt for dette breff. Datum in castro nostro Wordingborgh anno domini mcdxxvi dominica infra octaua(m) corporis Christi.

³⁰ Helsingborg.

1441. 13. marts.

3

Kong Christoffer af Bayern tager borgerne i Helsingør under sin beskyttelse og stadfæster deres privilegier, som er givet dem af kong Erik, og giver dem yderligere en række privilegier.

15 Danmarcks] Danmarck Ab. 17 Ørekragh] Ørekrægh Aa1; Ørre krog Aa2. 20 serdelis] synnderlig Aa1.2. 22 effter . . der] eptersom de Aa1.2. 27 haff(v)e] haffde Mss. 28 hengt] hennge Aa1.2. 29 octaua(m)] octaua Aa2, Ab; octaus Aa1.

A: tabt. — Aa: SLA. Afskr. 1588 20. aug. bekræftet af Helsingørs magistrat. — Ab: afskrift af byens privilegier indsendt til Kancelliet 1639 1. aug., tabt. — Ab1: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161,4° f. 52v (se nr. 1). — Ab2: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160, 4° f. 37r (17. aarh.). — Ac: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4r.

Tryk: Aarsberetn. fra Geheimearch. III Tillæg s. 7 nr. 6 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. *5300; Rep. 1. rk. nr. 7160.

Text efter Aa.

Wii Christoffer, met gudtz naade Danmarchis, Wendis och Gottes ko-
ning, palandtz greffue paa Rinn och herttug vdi Beierenn, giøre 10
witterligtt alle men, att wy aff wor sinderlige gunst och naade haffue
tagett och wnndfangett och tage och wndfaa med thette wortt obene
breff worr elschelige borgemester, raadmend och borgere och ald menig-
hedtt, som bygge och boo wdi wor kiøbstede Helszingør, vdi wor sinder-
lige wernn, hæge och kongelige beskierming, och stadfeste wy och wnde 15
thennom att nyde, haffue och bruge alle preuilegia, friihed och naade, som
koning Erich thennom for osz wndt och giiffuett haffuer, i alle maade och
mett alle artickle, som hans obne breff liide, som hannd thennom ther paa
giffuett haffuer, mett sitt henginde inndseigle. Item effterdi att for^{ne} wore
borgere haffue ey selff torgh, tha wnde wii thennom aff wor sinderlige 20
naade, att the mue kiøbe kornn och ædennde ware thill theris behoff i
andre wore kiøbsteder och land frii wden thold vndertagen wore fische-
leye. Item schulle ey theris ferger, schiiff och goedtz, som fra thennom
driiffue, were wrag, huor the komme wdi sundett. Item huo theris sild
kiøbe will om høsten, hand schall bethalle thennom hinnde, som hun 25
gielder wdi strannden, och ey were thenom annszeende paa theris skaade,
wor koninglige told wforsømmett. Item wnde wy thennom att hugge el-
ding wdi wore skoffue vndertagett eeg och bøegh. || Item kommer nogen
theris borgere for brøde, hand skall ey worde bunden eller basted, men
hand skall kaldis for wor fougett och borgemester och giøre for thennom 30
saa megitt, som rett er, vden hand gjør thend gerningh, som liiff eller
ære gielder. Item skall eller maa ingen gange eller riide med spente arm-
bøst dag eller natt wdi for^{ne} wor kiøbsted, dierffuis nogen thet att giøre

12 och(3)] *mgl. Aa.* 13 worr . . borgemester] wore elschelige borgemestere (burgemester
Ac) Ab1.2, Ac. 14 wor kiøbsted] *opr. ombyttet men rettet; efter wor rasur Aa.* 15 hæge]
heign Ab1.2; haghe Ac. 16 thennom] then Aa. — bruge] beholle Ac. 18 alle] hans
tilf. Ab1.2. — artickle] arickle Aa. 19 effterdi] fordi Ab1.2, Ac. 21 ædennde] saa-
dennde Aa. 22 wore(2)] *mgl. Ab1.2, Ac.* 23 fra] frem Aa. 24 wrag] wnag Aa. — kom-
me] kunde Aa. 25 hun] huis Aa. 26 wdi] *rett. til* paa Aa. 27 koninglige told] kon-
nings sag (*i Ac forskrevet*) Ab1.2, Ac. 31 giør] gior Aa. 32 ære] øere Aa. 33 kiøb-
sted] kiobsted Aa. — dierffuis] dreffuis Aa. — thet] ther Aa.

och fanger ther schade offuer, hand schall beholde schaden wbøttett. Item naar nogen tydsch eller wdlendisch i for^{ne} wor kiøbsted dør, tha schall giiffuis aff hans goudtz huer thiende pendingh, halff konngen, halff byenn, och haffuer thend som dør ingen arffuing, da gaa om hans
 5 goudtz, som gammell rett och seduane er. Och thesze for^{ne} artickler haffue wy wnnddt och giffuett wore borgemestere, raad och menigheden i Helsingør, paa thett att wor kiøbstedt theraff forbedris maa. Dog wille wy haffue fuldmacht thennom att forbedre och till eller aff att sette, som osz tyches thett nytteligen were. Thi forbiude wii alle, ehuo the helst ere, och
 10 serdelis wore fogder och embedtmend for^{ne} wore borgemestere, raadmend, borgere och menighed eller nogen aff thenom mod thenne vore gunst och naade i nogen maade att hindere, møde, tøffue eller wforrette, vnnder wor konggelig heffuene och wrede. Datum in castro nostro Helsingborg feria secunda post dominicam Reminiscere, nostro sub secreto, anno domini
 15 medxli.

København.

1456. 3. juli.

4

Kong Christian 1. tager borgerne i Helsingør under sin beskyttelse og bekræfter de privilegier, de har faaet af hans forgængere, kong Erik og kong Christoffer, samt giver regler vedr. kongens køb af sild hos dem og vedr. oldengæld m. m.
 20

A: SLA. Helsingør by. Perg. 30,5 × 20,5 (plica 3,8). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 74 (ikke anført), i perg.rem. — Aa: afskrift af byens privilegier inds. 1639 1. aug. til Kancelliet, tabt. — Aa1: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 55r (se nr. 1). — Aa2: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160, 4° f. 38v (17. aarh.). — Ab: RA.
 25 Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 25v.

Tryk: Aarsberetn. fra Geheimearch. III Till. s. 9 nr. 9. — Reg.Dan. nr. *6028; Rep. 2. rk. nr. 620.

Wii Cristiern, meth gutz nathe Danmarcks, Norghis, Wendes oc Gotes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre alle widerlicht, at
 30 wii aff wor sønderlighe gunst oc nathe haue taghet oc vntfonget oc taghe oc vntfonge meth thette wort obne breff wore ælskelige borghemestere, radhmen, borghere oc menighet, som bygge oc boo i wor køpstædh Helsinghør, vdi wor sønderlighe wern, heghn oc koningxlighe beskerming,

1 fanger] fantz (?) Aa. — wbøttett] wbøther Ac. 2 kiøbsted] kiøbsted Aa. 3 schall] mgl. Ab1—2, Ac. — thiende] tuende Ac. — konngen] och tilf. Ab1.2, Ac. 4 arffuing] arffuinger Ab1.2, Ac. 5 er] mgl. Ab1.2, Ac. 9 tyches] tækker Ab1, Ac. 12 tøffue] thoffue Aa. — eller wforrette] elle wforrdte (?) Aa. 14 secunda] prima tilf. Ab1.2, Ac.

oc stadfeste wii oc vnne them athaue, nyde oc brughe alle priuilegia, friihet oc nadher, som wore forfæthre, koning Eric oc koning Cristoffer, them fore oss vnt oc giuit haue, i alle made oc meth alle article, som theres obne breffue lude, the them ther vpa giuit haue. Item oc vpa thet at for^{ne} wor køpstædh maa thes ydermere forbæthres oc bliffue bestanden, tha ⁵ vnne wii them aff wor sønderlighe gunst oc nathe thesse effterscreffne friihet. Først at wor told skal vpa gaa om høsten, then tiidh han vpa gaar i Købendehaffn oc i Køghe. Oc wele wii, at engen wor foghet eller embitzman, som nw ær eller kommende wordher, pa wort slot Kroghen, maa eller skal beware sigh meth theres sild om høsten, men wele wii eller nogher ¹⁰ vpa wore weghne haue koningx køb een dagh paa theres sild, tha skal hun betales effter thy som sidhwane ær pa Skanør, Falsterbodhe, Draghøør oc Malmøghe etc. Item vnne wii oc forscreffne wore borghere, at hwo swo mange swin driffuer til olden, at han kan giffue swin til oldengeld, tha skule the taghe swin effter skellighet, som the taghe annerstædz i Sieland. ¹⁵ Hwo ther ey hauer swo mange swin, som forescreffuet staaar, tha skal han løset meth penninge effter skellighet, som anderstædz i Sieland sidhwane ær. Item vnne wii them oc om vdhlendzske men, som theres stadzbogh oc priuilegia vdhuise. Oc wele wii, at the thesse for^{ne} article nyde oc brughe skule oc mwe frilighe her effter vden nogher ware foghetes oc æmbitzmentz ²⁰ hinder eller gensielse, thoc swo, at wii wele haue fuld mackt for^{ne} article atforbæthre, affatsette eller minske, om oss thet thøckes nyttelicht wære. Thy forbiuthe wii alle, ehwo the helst ære, oc serdeles wore foghete oc æmbitzmen pa Kroghen, som nw ære eller kommende wordhe, for^{ne} wore borghemestere, radhmen, borghere oc menighet eller nogher aff them ²⁵ omodh thenne for^{ne} wor besønderligh beskerming, gunst, nathe oc friihet, som forescreffuit staaar, athindre, møthe, tøffue, vmaghe eller i nogher made vforrette, vnder wor koningxlighe heffnd oc wrethe. Datum in castro nostro Haffnensi crastino visitacionis beate Marie virginis, nostro sub secreto presentibus appenso, anno domini med quinquagesimo sexto. ³⁰

Ad relacionem domini Eriici Ottonis
militis magistri curie.

Helsingborg.

1476. 9. januar.

5

Kong Christian 1. fritager borgmestre og raad i Helsingør for byskat.

A: SLA. Helsingør by. Perg. 22×14,5 (plica 3,7). Kongens segl i rødt voks i 35 ufarvet, DKS. nr. 78 (ikke anf.), i perg.rem. Paa bagsiden: *Vnderdanigst lest paa Helsingørs byting mandagen den 24. februarii anno 1640. Lest paa Seellandsfars landsting onsdagen 8. iullii 1640.* — Aa: afskrift af byens privilegier inds. 1639 1.

aug. til Kancelliet, tabt. — *Aa1*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 57v (se nr. 1). — *Aa2*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160, 4° f. 40r (17. aarh.). — *Ab*: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 26v.

Tryk: Aarsberetn. fra Geheimearch. III Till. s. 12 nr. 13. — Reg. Dan. nr. *7315; 5 Rep. 2. rk. nr. 3792.

Wii Cristiern, meth gndz nadhe Danmarcks, Sweriges, Norges, Wendes
oc Gothes koning, hertugh i Slesuigh, oc i Holsten, Stormarn oc Dit-
marsken hertugh, i Oldenborgh oc Delmenhorst grewe, gøre alle witterligt,
at fore swodan tjäniste oc stoor vmage, som ware borghermestere oc
10 radh i Helsingør haffwe arlighe aars i manghe madhe fore oss oc ware
thienere skyld, haffue wii vnt oc tilladet oc *meth* thette wort obne breff
vnne oc tilladhe, ath the skule selwe wære frii fore arlige skath vtatgiffue
i theres byskath, vdhen wii nogher hielppl palagde til wort oc righens
serdelis behoff. Thii forbywthe wii alle, ehwo the helst ere eller wære
15 kwnne, oc serdeles wore foghete oc embitzmen, som nw ere oc hær effther
komendhe wordhe på warth oc kronens slot Ørekrogk, forscreffne ware
borghemestere oc radh i Helsingør her omodh athindre eller hindre ladhe
eller i noghre made vforrethe vndher wor koningxlige heffnd oc wredhe.
Datum in castro nostro Helsingborgh feria tercia infra octauam epiphanie
20 domini anno eiusdem mcdlxx sexto nostro sub secreto.

Dominus rex per se presente
Henrico Meynstorp.

Helsingborg.

1476. 9. januar.

6

Kong Christian 1. fornyer borgernes ret til at hente brændsel i skovene i
25 *Ørekrogs len.*

A: tabt. — *Aa*: afskrift af byens privilegier inds. 1639 1. aug. til Kancelliet, tabt. — *Aa1*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 58v (se nr. 1). — *Aa2*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160 f. 40v (17. aarh.). — *Ab*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 27r.

30 *Tryk*: Rep. 2. rk. nr. 3793a (i udtog).

Text efter Ab med varianter fra Aa1—2.

Wyy Christiern, met guds naade Danmarcks, Suerrigs, Norgis, Wendis
och Gottis koningh, hertugh i Sleswig och hertug i Hollsten, Stormarn
och Dytmarskenn, greffue i Olldenborg och Dellmenhorst, gjør alle witter-
35 ligt, att wy aff wor sønderlige gunst och naade, saa och for aarlig tønge,

15 embitzmen] *rett. in scrib. fra embytzmen A.* 32 Christiern] Christian *Aa1.2.* —
Danmarcks] Danmark *Ab.* — Suerrigs] Suerrig *Ab.* 33 och (2) .. i (2)] *mgf. Aa1.2.*
34 Dytmarsckenn] Ditmerschen *Aa1.2.*

som wore borgemester och raad och menighed i Hellsingøer haffue aff osz, da haffue wy vndt och tilladet och med dette wort obne breff vnde och tillade, at de mue aarlig hugge och hente birck och all till deris ildebrand, som de oc thilforn haffue vort breff paa, och sammeled andre træ aff eeg och bøgh paa iorden liggende aff windfæld eller i andre maader ⁵ paa wore och cronens schowe i Ørekrogens lehn. Thi forbiude wy alle, ihuo de heldst ere eller were kunde och serdeelis wore fogder och embedtzmend, som nu ere och hereffter kommende worde, paa wort och cronens slott Ørekrogh for^{ne} borgemester, raad och meenighed i Hellsingør her imodt att hindre eller hindre lade eller i nogen maade att forwrette vnnder wor ¹⁰ konngelige heffnn och wreede. Datum in castro nostro Helsingborg feria tertia infra octaua(m) epiphaniæ domini anno eiusdem mcdlxx sexto nostro sub secreto p(resen)tibus appenso.

Ørekrog.

1489. 7.—13. januar.

7

Kong Hans tager borgerne i Helsingør under sin beskyttelse og stadfæster ¹⁵ de privilegier, som er givet dem af tidligere konger. Han tillader dem at have deres overdrev efter gammel sædvane og fastsætter grænser for deres fælled samt forbyder overgreb mod byens øvrighed og handel af kræmmere i byens opland.

A: tabt. — Aa: afskrift af byens privilegier inds. til Kancelliet 1639 1. aug., tabt. ²⁰ — Aa1: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 59v (se nr. 1). — Aa2: Kgl. Bibl. Gl. kgl. saml. 3160, 4° f. 41v (17. aarh.). — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 27v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 6425 (i udtog).

Text efter Ab.

25

W y Hans, mett guds naade Danmarcks, Norgis, Wendis och Gottis koning, vdwaltt koning till Suerrig, hertug i Sleszwich och i Hollsten, Stormarn och Dyttmarschen, greffue i Olldenborig och Dellmenhorst, giøre alle witterligt, att wy aff wor sønderlige gunst och naade haffue annammet och vndfanget och met dette wort obne breff annamme och ³⁰ vndfange dissze breffwiiser, wore borgemester, raad och meenighed i wor kiøbstæd Hellsingøer, vdi wor konngelige friidt, hegn, wernn och beschermellse besønderligen att forsuare och fordichtinge till rette och vnde

1 borgemester] borgemestere Aa1.2. 3 och (3)] mgl. Ab. — all] ell Aa1.2. 3—4 ildebrand] ildebrending Aa2. 6 cronens] cronen Ab. — Ørekrogens] Ørekrogs Aa1.2. 11 feria] veria Ab. 12 octaua(m)] octaua Aa1.2, Ab. — eiusdem] mgl. Aa1.2. 13 p(resen)tibus appenso] mgl. Aa1.2; pertibus appensio Ab. 26 Danmarcks] Danmarck Ab. 27 och i] mgl. Aa1.2. 31 i] her i Aa1.2. 33 fordichtinge] fortogtinge Aa1.2; fordichte Ab.

och stadfeste dem alle de privilegier och friiheder, som høyborne første, koning Christiern, wor kiere herr fader, huis siell gud naade, och andre wore forfædre, frem farne konninger i Danmarck dem naadeligen vndt och giffuet haffuer, och vnde wi och tillade, at de mue haffue deris
 5 oerdriftt till alle wonge, som gammell seduanne haffuer weritt, och sammeledes att de maa haffue derris forthaa till Siellandtz øør sønder vdt och indtill Kong damen paa dend wenstre siide och indtill Lappesteen paa dend nøre side, doch wore och cronens schowe vden forfang och schade. Item huo som offuerløber fogden, borgemester eller raadmend met wred
 10 hu och wbequemmelighe ord, hand bøde dend, som hand offuerløber, xl march, konningen xl march och staden xl march; bliffuer hand och saar, giellde hallsz; dend samme rett er och om byesuenne, naar de ere i kongens eller stadtzens ærende. Item haffuer wy och vndt och tilladet, att ingen løbe kræmmer maa eller schall løbe paa byeden met kramb eller
 15 kiøbmandschab. Dierffues och nogen heremodt att giøre, da giffue wi for^{ne} wore burgemester och raad fuldmacht dend att hindre, mett huis hand haffuer met att fare, paa wore wegne. Thi forbiude wy alle wore fogeder och embedtmend och alle andre dem heremodt at hindre eller hindre lade, dele, platze eller i nogen maade wforrette vnder wor kongelige heffn och
 20 wrede. Datum in castro nostro Ørekraag infra octaua(m) epiphaniæ domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo octuagesimo nono nostro regale sub secreto appenso.

København.

1494. 8. april.

8

*Kong Hans forbyder skibsmænd fra fremmede skibe ved Helsingør at med-
 25 tage deres værge, naar de gaar i land.*

A: tabt. — Aa: afskrift af byens privilegier inds. til Kancelliet 1639 1. aug., tabt. — Aa1: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 61v (se nr. 1). — Aa2: Kgl. Bibl. Gl. kgl. saml. 3160, 4° f. 42v (17. aarh.). — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 28r.

30 *Tryk: Rep. 2. rk. nr. 7625 (i udtog).*

Text efter Ab med varianter fra Aa1 og Aa2.

Wyy Hans, met guds naade Danmarckis, Norigs, Wendis och Gottis koning, vdualt koning till Suerrig, hertug vdi Sleszwich, <i> Holl-

3 wore] *mgl. Aa1.* 5 oerdriftt] ordriftt *Aa1.2.* 6 forthaa] forthau *Aa1;* fortou *Aa2.* — vdt] vde *Aa2.* 7 Kong damen] Kongens damme *Aa1.2.* 9 wred] *ordet rett. in scrib. Ab.* 10 wbequemmelighe] vbequembs *Aa2.* 13 och (1)] *mgl. Aa1.2.* 14 byeden] bøgden *Aa1;* bygden *Aa2.* 18 andre] *mgl. Ab.* 20 castro] *mgl. Aa1.2.* — octaua(m)] octaua *Aa1.2;* octua *Ab.* 21 eiusdem] *mgl. Aa 1.2.* 22 appenso] *mgl. Aa1.2;* appensio *Ab.* 33 <i>] *mgl. mss.*

sten, Stormarn och Ditmerschenn hertugh, greffue i Olldenborig och Dillmenhorst, giøre alle witterligt, att wy aff wor sønderlige gunst och naade haffue vnndt och giffuet och met dette wort obne breff vnnde och giffue wore kiere vndersaatte, borgemester, raad och meenighed vdi Helsingør och deris by, denne effterschreffne friihedt och privilegia, saa 5 att naar nogen fremmede schiiff kommer der for byen, och wille schiiffmenddene eller andre, som paa schiibene ere, fare i landt, da schulle de ey tage nogen werge met dem i byenn att gange dermet; huo aff dennem funden worder her emodt att giøre, hannd schall bøde kongen tre march 10 och byenn tre march oc forgiort werget. Setter hand sig och till werge och fanger der schade vdoffuer, da schall hannd det haffue for hiemmegieldt. Giffuit paa wort slott Kiøbennhaffuen dennd neste thiisdag nest effter søndagenn Quasimodogeniti aar effter guds byrdt tuszinnde firre hundrede halffembtesindtziuffwe paa dett fierde vnnder wort signet hengendis neden for dette wort breff. 15

Domin(us) rex p(re-
sente) domino Paulo
Laxmann.

København.

[Begyndelsen af 16. aarh.]

9

Helsingørs stadsret.

20

A: tabt. — Aa: RA. Helsingør. Perg. hs. 15×20 fra beg. af 16. aarh. Paa det noget yngre bind: [*Pri*]uilegium civi[ta]tis Helsingorensis nova ligatura renovatum. Anno domini 1579. — Aa1. Kopi inds. 1639 1. aug. af Helsingør by til Danske Kanc. i henhold til kgl. befaling 1639 8. juni, tabt. — Aa1a: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 3161 1. 2 (se nr. 1). — Aa1b: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 3160 f. 3r (17. aarh.). — Ab: RA. 25 Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 4r.

Tryk: Registreret Rep. 1. rk. nr. 7370.

Stadsretten er næppe en original udfærdigelse for Helsingør. Ligesom København havde en »stadz privilegia baag... som daglige rettes effter« (jf. paaskriften til 1485 7/1, sml. ogsaa bemærkningerne til Erik af Pommerns stadsret til Køben- 30 havn og artikel 92 i Helsingørs stadsret ndf. samt den tilsvarende § i Københavns af 1443) maa Helsingør have haft en tilsvarende stadsbog, der nævnes i privilegierne 1426 2/6 og 1456 3/7. Hvilke »artikler«, der har staaet i denne stadsbog, vides ikke, men i betragtning af den nøje overensstemmelse mellem København og Helsingørs privilegier er det ret sandsynligt, at denne ældre stadsbog i Helsingør har indeholdt 35 en afskrift eller bearbejdelse af Erik af Pommerns stadsret for København (jf. at

1 hertugh] *mgl.* Aa1.2. 2 Dillmenhorst] Delmenhorst Aa1.2. 4 borgemester] borge-
mestere Aa1.2. 5 by] wy Ab. 6 naar] *mgl.* Aa 1.2. 11—12 hiemmegieldt] hiembgieldt
Aa1.2. 12 neste] *mgl.* Aa1.2. 16—18 Domin(us) . . Laxmann] *mgl.* Aa1.2. 16 Do-
min(us)] Domino Ab. 16—17 p(re)sente)] per[petuo] Ab.

privilegierne for Helsingør 1426 2/6 ganske svarer til Københavns privilegier 1422 28/10). I hvert fald er det sikkert, at da man i begyndelsen af 16. årh. anlagde en ny »stadsbog« i Helsingør, indførte man i den en let bearbejdet genpart af Københavns stadsret af 1443 14/10, en afskrift af kong Hans' frdg. for København af 1485 7/1 (i denne rettedes kongens titel, saa den svarer til kongetitlen efter 1497 (jf. Rep. 2. rk. nr. 5617)) og et udtog af en kongelig dom af 1506 11/3 om lejeforhold i København.

Uy Christoffer, meth guts nadæ Danmarks, Sweriges, Norges, Vendes 5 r
 oc Gotes koning, palantzgreffue vppa Rhyn oc hertwg i Beyeren, gjør
 10 viderligt alle men, som nw ære oc kome skulle, at wy effther wort elskelige
 rads radh haffue wnt oc giffueth, vnne oc giffue wore elskelige burgemestere,
 radmen oc myenige burgere oc myenighiet i Helsingør athaffue, nyde oc
 brwge thessæ efftherskreffne article, priuilegia, ffryhet oc nader, at for^{ne}
 wor kiøpstet Helsingør ma ther aff forbethryss oc i gode, skellige sty-
 15 rilsse holdes oc regeres, oc for^{ne} wore burgemestere, radmen, burgere oc
 myenighiet mwe oc skulle oss oc wore efftherkomere, koning(e) i Dan-
 marck, oc kronen thes ydhermyere oc villigere till thieneste wære effther
 theres makt oc formwe.

Capitulum i. ¶ Om samfund.

20 <F>ørstæ capitel ær, hworlwnd the skulle hollyth om samfund, sosom ær
 kompanie oc || gilde oc ander skellige selscapp. ¶ Fførsth at the brødre, 5 v
 som i thet thydeske kompanie ære, skulle tage them aldhermen effther
 fogdens, burgemesteres oc rathzens fulburd oc rad, sosom ær een thydesks
 burger oc een thydesks kiøpman, the som ære brødre meth them vdi theres
 25 kompanie. Anamer thet nogher man atwære aldherman vden met burghe-
 mesterns oc rathzens radh oc fulburdh, han giffue konnigen føretywege
 mark oc byen føretywege mark.

Capitulum ii. Om olderman atsetthe i alle embede.

Item skulle fogde, burgemestere oc radith setthe aldherman vdi thet
 30 danske kompanie oc alle embede. Anamer thet nogen man vden theres
 fulburd oc villye, han giffue koningen tywge mark oc radith tywghe mark
 oc the, som hannem ther till kyese, huor ther giffue tree mark konnigen
 oc byen tree mark, oc then same ræt bliffue || om alle andre gamble oc 6 r
 skellige gyldte oc samfund, som aff alder været haffue i Helsingør. ¶
 35 Ffynnes oc nogle gyldte eller samfwnd, hwat heller the ære nw optagne aff
 nogher party eller heer effther optages, the som fogetde, burgemestere
 och radith kwnne prøue wnythelige ære oc byen til skade, sodane gyldte

16 koning(e)] koning Aa. 19 Capitulum i] staar i hs. efter kap. overskriften; saal.
 ogs. i det flg. Aa. 20 <F>ørstæ] initialet mgl. A.

eller samfvnd skulle fogede, burgemestere oc radith haffue fulmakt atforbywde oc affatlegge vden hwar mants giensielsse. ¶ Holde them nogher mood theres forbud, soo mange, som sidhen søge sodane gylde, the giffue konningen tree mark oc staden tree mark fførste tiid. Giøre the thet effther, hwer ther giffue koningen tii mark oc staden x mark, oc hwat the tha tilsamen haffue komyt aff øll atdricke sodane forbuthne gylde, thet skal føris vppa radhuset oc giffues fattige falk. ⁵

Capitulum iii. ¶ Om stads kiellere. ¶

^{6 v} Item skal burgemestere oc radith nw her effter haffue theres stats kyellære, ther skulle the haffue falt tydesk øll oc anneth fræmmethe øll fore mwelig kiøb oc selle wd, hoo som henttæ will, i kannær. ¹⁰

Capitulum iiiii. ¶ Om tystøll oc dantsøll.

Item ma hwer man, burger eer, oc wdi krwen sameled haffue tydesk øll falt i theres hwss meth theres gester atdricke oc engte vd atselie i kanne tall, oc ther fore skulle the giffue koningen too øre pennynge om areth, een øre om vynteryn oc een om someren. Giør nogher her omod, han giffue konningen tree mark oc staden tree mark. ¶ Ma hwer man, bode borgere oc krøffuerske, haffue danst øll falt, bode innen huss oc vden, atselle fore pennynge. ¹⁵

Capitulum v. ¶ Om brøllapp atgiøre. ²⁰

Item engen then, som brøllapp giøre vill, skall haffue meer en xx diske madh oc icke meer een v retter, vden thet sik saa ¶ faller, at han hade nogher herre eller første eller biscopp till sit brøllapp, tha ma han haffue flære retter oc icke flære fad mad. Hoo her omod giør, bøde till konningen een løde mark oc staden oc sa møghet, oc then same reth bliffue om barnsøll oc andre gestebud. ²⁵

Capitulum vi. ¶ Om vyn attappe.

Hwilken man, som tapper vyn i Helsingør, ehwath vyn thet helts er, han tappe met ræt bystopp oc ful made. Giør han thet icke, tha skal han møste thet fad, som han tappær aff, om thet er beusligt, oc halffdiælen aff soodan vyn skal koningen haffue oc haldielen radith. ³⁰

Capitulum vii. ¶ Om vyn ath setthe.

Item engen byman tappe sith vyn, førre en thet er seet aff fogden, burgemestere oc radmen, oc giffue fagden, burgemestere oc radmen

16 een øre] i marg. m. sen. hd. : 15 d. [ø: penning] Aa. Cap. vi] i marg. m. sen. hd.: Wider i K. H. 6 [ø: 6. kap. af k. Hans' forordn. 1485 (nr. 10) Aa.

theres cisæ, som gamel seed haffwer wæret, sosom er || too grote aff hwert 7 v
fad vyn oc b(ø)de burgemestere too stobe vyn.

Capitulum viii. ¶ Om kiøpmen, som icke ære liggære.

Om gester oc kiøpmenscap, hworlund thet meth them holdes skal. ¶
5 Kommer nogher gester eller fremmede kiøpmen til byen meth theres kiøp-
mantscapp, som icke ære liggære her i byen, oc skybæ heer theres gots
opp meth sodant skiell, at the theres marcket vill giøre heer, the mwe ey
vtføre thet gods igien til skybs bort, førre een the haffue hafft thet ther
falt vdi een manet. Tolle sydhen theres toll oc føræ theres gots till siøts,
10 hwort them løster. ¶ Men komer noger giest, som vill fare meth gots
vdi landit meth vogne, han giffue syn toll oc fare i freet, nar hannem løster.

Capitulum ix. ¶ Om kiøpmentsgots giømnen sundet.

Item være thet oc soo, ath nogher kiøpman satte eller lade sætthe ||
sith gots heer opp meth sodant skiell, at han vilde haffue thet giæmen 8 r
15 sundet, nar flode eller skyb kome, han skybe sit gots vd igien, nar han-
nem løster, oc giffue syn toll oc fare well.

Capitulum x. ¶ Om kiøpmen eller gester.

Item skulle enge gest eller kiøpmen, som icke ære liggere, noger bood,
gard eller huss opholde, oc enge aff the liggære, heer ære, mwæ tage them
20 til seg. The skulle ligge till herbergs oc pa kost meth burgere. ¶ Hwo
som her omod giør, bøde koningen xl mark oc staden xl mark, vden the
kunne nogher sønderligh gunst forhwerffue aff koningen eller hants foghet,
burgemestere oc rad.

Capitulum xi. ¶ Om tydest øll at sellye.

25 Hwilken gest, som tydest øll fører till staden at sellye, han skal enge
dryncke meth føre. ¶ Hwo heer omod giører, han bøde konningen tree
mark || oc staden oc so møgeth. ¶ Han skal opfylle syth øll meth got øll 8 v
oc icke meth dryncke.

Capitulum xii. ¶ Om burghere prame till gester.

30 Gesther, som icke haffue selffue skyb oc bade, the skulle theris gots
skybe vd oc ind meth burgeres prame. ¶ Llær them noger man syn bad
atskybe syt gots vd eller ind meth, som icke ære burgere, omod theres
bud oppa burgenes skade, han bøde koningen tree mark oc staden so
møget.

35 Capitulum xiii. Gest maa ey kiøbe meth gest.

Item at enge gest kiøbe aff gest, hoo thet giør, han haffue forbrudet

thet gots, han kiøber, halfft til konningen oc halfft til staden, oppa begges theres skade, so vel then seller som then, som kiøber.

Capitulum xiiii. ¶ Om gesteskud.

Item gester, som komme hiid till staden, seller oc kiøber, the giffue
 9 r theres gesteskud een tiid om || aret, nar them ordher tilsagt oppa fogdens 5
 vegne meth stadssens bud, som gamel seduanne ær. ¶ Hoo thet ickæ giør,
 bøde koningen tree mark oc staden tree mark oc gielde tha oc liguell.

Capitulum xv. Engen gest selge i skyb.

Item skal engen gest selge sit gots vdi skib eller oppa broen. Han skal
 først skybe thet opp vdi sith herberg oc selge thet siden vndentaget korn, 10
 kull, tymber oc fersk sild. ¶ Hoo thet giør, bøde koningen tree mark oc
 staden tree mark.

Capitulum xvi. ¶ Gesth skal ey saltte syld.

Item engen gesth skal saltte sild eller andre vare om høst vdi Hel-
 singør, thi at han haffuer tha andre market fore seg ther, som hannem 15
 tha bør atsaltte. ¶ Hoo thet giør vden orloff aff foget, burgemestere oc
 9 v radit, konningens villie offuer alt, bøde konningen tree mark || oc staden
 oc soo møgeth.

Capitulum xvii. ¶ Man skal selghe oc kiøbe effther vecthen.

Item salt, hwmlle, iærn, smør, telg oc andre slige vare skal man selge 20
 oc kiøbe vith vecthen. ¶ Hoo thet ey giør, haffue forbrudet thet, han
 selger, oc penningene, som thet meth kiøbes, halfhue til konningen oc
 halfhue til byen.

Capitulum xviii. Om kremere.

Item engen fremmede kremere ma stande lenger vde een tree dage een 25
 tiid om aret oc meth færske vare vden haffuer søndherlig log aff konningen.
 ¶ Hoo ther omod giør, han haffuer forbrwdith syn kram, som han meth
 vdstander, halfft till konningen oc halfft till staden.

Capitulum xix. ¶ Om gesth mo selge po gaden.

Item huilken kiøpman, som komer til staden meth clæde, llæret oc 30
 10 r annet slig kiøpmanskab, han skal skybe thet opp vdi sith || herberg hiem
 til een burgere oc haffuet oppa lofft eller i hwsæ eller vdi garden oc henge
 sith tegn vd, om so vill. Men icke ma han haffue synæ ware oppa gaden
 eller oppa vyndue standende. Hoo ther omod giør, bøde konningen tree
 mark oc staden tree mark.

35

Capitulum xx. ¶ Om falsk kiøpmanskab.

Item hoo som fører falsk kiøpmanskab ind till Helsingør, *thet* gots er forbrudith, oc *ther* till skal han giffue konnigen x mark oc staden x mark.

Capitulum xxi. ¶ Atkiøbe *meth* geste penninge.

5 Item *engen* burgere skal kiøbe nogher thing eller kiøpmanskab vdi byen *meth* geste penninge til gestens behoff, thy at *thet* er swig omod konnigen oc omod byen. The *pennyng*e, som i sodanne made vdgiffues, bliffue forbrudit, halffue till konningen oc halffue till staden, || eller then vare, ^{10 v} som han *ther* foræ indkiøber, then, som *thet* selger, vden skade, thy at ¹⁰ han ved icke aff, hwo som *pennyngen* eyer.

Capitulum xxii. ¶ Om nyflawne huder.

Engen gest ma kiøbe nyflawne huder eller oc blodige skynd. Hoo *thet* giør, tha er *thet* forbrudet, halfft till konningen oc halfft till staden.

Capitulum xxiii. ¶ Om vyntne kiøb.

15 Huilken *man* kiøber nogher tyng, som *han* skal vyntne tilhaffue, och haffuer han ey vyntne, bøde konningen tree mark.

Capitulum xxiiii. ¶ Om kyøb *meth* handfestnyng.

Huilken *man*, som kiøber noghen tyng oc fæster opp *meth* han, *hannem* er loffuet vyther atsige then same dag oc bøde po too øre penninge. ²⁰ ¶ Holder *han* then tyng, *han* haffuer kiøfft, natten vtoffuer, tha skal *han* betale soo dyrt, som *han* then tyng fore kiøfft haffuer. ||

Capitulum xxv. ¶ Om drucket lødkiøb po kiøb. 11 r

Item huilken *man*, som kiøber nogher ting, then, som *han* haffuer førre seet, oc dricker *ther* lødkiøb oppa, tha skal *han* holde kiøbet oc betale ²⁵ *thet*, som *han* hauer kiøbt.

Capitulum xxvi. Om giæld.

Item huilken som annen er gielskyldig, *hannem* skal legges lawdag foræ atbetale *meth* rede *pennyng*e *thet*, *han* er skyldig. Giør *han* *thet* icke, tha skulle foget, burgemestere oc rad sætte *hannem* too vordingxmen ath- ³⁰ worde vtaff hans gots so møget, som *han* er gielskyldig. ¶ Vill *han*, som oppa kyærer, *thet* gots ey haffue, tha skulle vordingxmen *thet* gots till them tage oc giffue *hannem* syne *pennyng*e inden xiiii dage, om *thet* er een borgher oc een gest inden trygge solæ merke.

Capitulum xxvii. ¶ Om vordingxmen.

35 Item vare *thet* oc sa, at noger vordingxman sade ney till attage gots-

^{11 v} seth || til seg, han giffue tree mark, konnyngen halfft oc staden halfft, ¶ oc foget, burgmestere oc rad sette andre vordingxmen vdi then sted, sa at hannem skeer skiell, som vppa kiærer.

Capitulum xxviii. ¶ Om noger kan ey gielde syn giald.

Item ffynnes nogher, som icke kan gielde syn gield, tha skal han ant-⁵ wordes hannem i hender, som han er skyldig, ¶ naar han er loffuelige forfuld, oppa teth at han icke kærer sig rætløss, oc then skal so forwares, at han icke møster syn swndhiet.

Capitulum xxix. ¶ Om byman atworde.

Engen man ma worde byman i Helsingør, ffør en han haffuer loffuet¹⁰ oc sworet konningen aff Danmark hulscap oc troskap oc staden meth oc bewist haffuer, at han ær skylder meth mynne fra then hosbonde, som han till then dag tienth haffwer.

^{12 r} Capitulum xxx sequitur. ¶ Ho som styer offuer plancke || eller mwr.

Item hwo som styer offuer byssens mwr eller plancker eller offuer¹⁵ byssens fæstning eller bryder plancker vd, han giffue konningen xl mark oc byen xl mark.

Capitulum xxxi. ¶ Om plancker falle eller digger.

Item om digge eller plancke forderffwes eller nedher falle ffor nogher mants forsømsse i fretssens tyme, tha skal han, som thet rom tilhører,²⁰ thet bøde oc bedre inden xx dags rom, siden hannem tilsyes. ¶ Redes men oc fore orlaff, tha skal han bøde same dag. Giør han thet icke, tha skal han settes i stadssens giømme oc tage siden aff hans gots oc bøde oc betre meth so møghet, som wether torff. ¶ Oc ther skal han giffue kon-²⁵ ningen sex mark oc staden sex mark ffor whørreghiet.

Capitulum xxxii. ¶ Om veye.

Item hoo som ey vill tilhielppe atgiøre veye eller andre thyng, som ||^{12 v} foget, burgemestere oc radmen tycker nøtteligt være fore staden, han bøde første tiid for whørssom tree mark, annen tiid sex mark, tridie tiid xl mark, halfft konnyngen oc halfft staden.³⁰

Capitulum xxxiii. ¶ Om verye eller forswar.

Item engen, som hieme er i Helsingør, quinne eller man, skal tage seg verie eller forswar vdi syn sage eller ærende aff nogher vdenbyss man vden meth konningens sønderlige orlaff vndertagne alle andelige sagher.

Capitulum xxxiiii. ¶ Om faderløse eller modherløse børn.³⁵

Item enge faderløse eller modherløse børn, the, som veryeløss ære,

12 then] tilf. o. lin. Aa.

kiese them verye vdenbyss. Haffue the oc no^{ger} vdenbyss eller indenbyss venner, som theres verye bør atwere effther lagen, the skulle icke være theres verye oc theres gots megtwge, fførre een the haffue sæt vissen oc loffuen ther fore, at thet gots, som sodanne verye løse børn tylhører, 5 bliffuer || visth till theres hand, naar th(e) vorde møndige. ¶ Giør nogher 13 r heer omod thesse for^{ne} too artickle, bøde konningen tree mark oc staden tree mark.

Capitulum xxxv. ¶ Om stræde.

Item behøffuer byen nogher stræde eller vey giømen no^{ger} burgers gard 10 eller iord till konningens oc stassens nytthe, tha skal han thet tillade oc tage ther giengeld fore. ¶ Vill han icke, tha ma foget, burgemestere oc radmen alligwel rame byssens beste, oc thet staa siden till koningen, om han nogle giengield haffue skall.

Capitulum xxxvi. ¶ Om tymmer, stien eller lym begeris aff nogen til 15 byen.

Item skeer thet soo, at foget, burgemestere oc rad bedes oc haffue ville till stassens nytte oc tørfft aff nogher byman tymmer, stien eller lym eller annet, hwat han haffuer vdi syn gard eller hws, ta skal han teth til- 20 lade oc tage ther fult fare. Vill han icke, tha møste sith thet same, som || the ombede. 13 v

Capitulum xxxvii. ¶ Om forwnden forræder.

Item hwilken som forwnden vordher, at han vmgat ther meth meth ord eller gerninger atforrade konningen aff Danmark, Helsingør slott eller by, han lide sodanne doom oc reth, som forrædere bør atlyde.

25 Capitulum xxxviii. ¶ Om radman openbarer nogle hiemmelige ærende.

Item hwilken radman, som openbarer ratssens hiemmelige ærende oc radh konnigen, staden eller them till skade, om thet bewisses kan, han møste syn hals oc hans howet lood vdi konninges være.

Capitulum xxxix. ¶ Om the, ther hwsser forrædere eller døll meth 30 hannem.

Item hwilken man, som hielpper eller hwsser then, som vmgaar meth stassens argiste, so at han staden forrade eller brenne vill, oc ved thet meth hannem, at han so giøre vill, oc forthyer thet, han lyde then same doom, forskre^{ne} staar. ||

35 Capitulum xl. ¶ Om samling ath giøre. 14 r

Item er hardelig forbwdit nogher samling atgiøre i byen foræ nogher

5 th(e)] tha Aa.

ærende skuldh, vden fogeden, burgemestere oc radhit kommer thom till sammen. ¶ Huilken thet giør oc høwesman ther fore er, han skal møste sith howet oc hans houedlod i konnigens være, oc alle the andre, som i sodanne samling ære, bøde huer there konnigen xx mark oc staden xx mark. ¶ Men huilken aff almwen som noget skader, han kiære syn saag ⁵ fore fagden, burgemestere oc rad, som hannem aff rette byr.

Capitulum xli. ¶ Om vapn athbære.

Item engen burgere skal bære vapn i byen oc ey vdenbysman længer, æn han komer i sith herberg. ¶ Hoo thet giør, møste thet værie, han bar. ¶ Ffanger han ther oc skade ower, om han syn værie ey fran sig fange ¹⁰ vill, han beholde then skade obøtther.

Capitulum xlii. ¶ Om konnigens bud ma førre kiøbe. ||

¹⁴ v <I>tem huilken man som noget thing kiøber, oc komer konnings bud i thet same oc vil haffue then thing till konnings nytte, ta skal bymannen giffue thet kiøb offuer, oc konnings bud taget oc betalet. ¹⁵

Capitulum xliiii. ¶ Om ingang i embede.

Item hoo som er fødder i Helsingør oc kan noghet æmbede, som han vill bliffue veth oc bierge seg met, sosom er sudergerning, skyndhergerninge, smedgerning, skredregerning oc andre slig etc., ta skal ey giffue myære en een øre penninge, tha han komer vdi embedet. Oc huilken aff ²⁰ sodanne embesmen, som vdenbyss fødder er oc burgher vorder, han giffue so møget till indgang i embedet, som han giffuer fore burgerskapp.

Capitulum xliiii. ¶ Om serdeles rætzle eller tyng.

<I>tem legges nogle syndherlig rætzsle eller tyng oppa staden aff konningen, burgemestere eller radit, ther vdi skal hwer gielde, som han haffuer ²⁵ ¹⁵ r gots till, || oc icke myære.

Capitulum xlv. ¶ Om fforkiøb.

Item ho som giør annen forkiøb, han skall giffue then, som han giør forkiøb, tree mark, konningen tree mark oc staden tree mark.

Capitulum xlvi. ¶ Om bagere atbage brød. ³⁰

Item huilken bagere som ey vil holde fogethens bud, burgemesteres oc radssens om brød atbage, som tyden tilsiger, oppa kornet oc bagher smerre brød, æn the hannem forsy, fførste tiid, han vorder kierd aff mye-

Cap. xli] i marg. m. sen. hd.: alio quoque videlicet posteriorle libel<lo> [o: k. Hans' for-
ordn. 1485 (nr. 10)] cap. 4. 13 og 24 <I>tem] initialet mgl. Aa. Cap. xlvi] i marg. tilf.:
Anno etc. 1593 9 may aff. b. og r. [o: borgmester og raad] satt skonrog 13 lod, huedebrød
7 lod Aa.

nighieden, myste alt syt brød, som han haffuer; thet skal sendes til fattige falk, ¶ annen tiden brødet meth tree mark, ¶ tridie tiid tree mark meth brødit, ¶ fferde tiid xl mark meth brødit, ¶ halffue penningen till konningen oc halffue till byen, oc wære siden so neer burgerskab, som
 5 burgemestere oc radit tækker, ffore whørsom. ¶ Oc then same reth skal oc wære om bryggere, sudere, smedere oc skredere.

Capitulum xlvii. ¶ Om then, som bryder fræd, naar || konningen er iby. ^{15 v}

Item hoo som bryder fræd i Helsingør then stund, som konnyngen ther ær, han skal bøde hannem, som scaden faar, xl mark, ¶ konningen xl
 10 mark oc staden xl mark offuer alle rætte bødher.

Capitulum xlviii. ¶ Om radman syer wret fore rett oc tagher pennyng.

Hwilken radman, som wordher forwnden, oc han tagher pennyng oc syer wreth fore rætt ffore vyld skyld, tha skal han wære wgeff oc alle the, som meth hannem holde i then sag, oc komme ther fore aff radit oc aldri
 15 vdi igien.

Capitulum xlix. ¶ Om then, som sig holdher fore radman oc icke er.

Item huilken man som sig holder fore radman i Helsingør oc icke er oc tilskicket aff burgemestere oc radmen, som hannem bør, han møste syn halss oc hans hoffuethlod vdi koninges wære.

20 Capitulum l. ¶ Om sagher, som begynnes oc ændes aff radith. ||

Item huilke sage som begynnes i Helsingør oc ændes fore ffoget, burge- ^{16 r}
 mestere oc rad effter theres byts ræt, som konningen them giffuet haffuer, thet skal stadickt oc fast bliffue. Hoo ther omood syer, han forbryde syn hoffuethlod till konningen oc staden, vden nogher aff radith sagde hannem
 25 wret, som forskreffuet ær, tha ga ther om, som ræth er.

Capitulum li. ¶ Om thet, som radet oppa leggher till stadssens nytte oc konnings.

Item huat fogeden, burgemestere oc rad oppa legger till konings oc stadssens nytthe meth konnings fulbyrd, thet bliffue stadickt oc fasth.
 30 ¶ Hoo ther omood gjør, bøde konningen xl mark oc staden xl mark.

Capitulum lii. ¶ Om thæn, som steffnes til ting.

Item huilke som steffnes till thing, han skal steffnes meth byssens swenne, oc the skulle sye hans nabo til oppa bode sydher. ¶ Kommer han ey til tyngs, tha skal han første || tiid giffue konningen sex øræ, ¶ ^{16 v}

6 Oc skredere] i marg. tilf. m. rødt af illuminator: Nota Aa. 34 sex øræ] o. lin. tilf. m. sen. hd.: v engelsk Aa.

annen tiid tolf øræ, ¶ tredie tiid tree mark, ¶ ffierde tiid xl mark, halfft konningen oc halfft staden. ¶ Sidder han oc længer offuerhøreghe, tha er han oc hans hoffuet lod vdi konnings oc stassens vold.

Capitulum liii. ¶ Om byman vdfar i sex vgher.

Item hwilken byman i Helsingør, som wdfar aff staden for syne ærende⁵ skyld oc ather sig bortthe atwære længher een sex vgger, han skal skycke een vdi sith steth, som fore hannem sware oc fwlt giør, om nogher søndherlig fald oppa kome, som konningen oc staden makt oppa lawe.

Capitulum liiii. ¶ Om nogher bryder lasæ fraa porttæ eller bome.

Item huilken som brydher konnings oc stassens lasæ fra porttæ eller¹⁰ fra bomæ eller ther, som fange vdi sidde, han bødhe syn halss oc hans hoffuelod i konnings oc stassens wære.

Capitulum lv. ¶ Om plancker løsnes.

^{17 r} Item hoo som løsner plancker eller || kryber wnder them ind eller vd eller tagher stiene bort, som ære till stassens vern lagde oc tilsamen borne,¹⁵ bøde xl mark, halfft konningen oc halfft staden. ¶ Thet same skal oc han bøde, som faar meth sith skib eller bad offuer bømen.

Capitulum lvi. ¶ At hwsfrwe skall kiæse sich verie effther hosbunds dødh.

Item huilken husfrw, som hwsbonden fra døør, hwn skal kiæse sig een²⁰ verie xiiii dage effther hans død, om fogeth, burgemestere oc rad henne tilsige. Giør hwn thet ey, b(ø)de konningen tree mark oc staden tree mark. ¶ Haffuer hwn oc børn effther syn døde husbunde, tha skal foghet oc bwrgemestere vide børnens fædherne, oc hwn giøre visth, at thet bliffuer wforthæret fra børnens henner. ¶ Thet same skal oc være om them, som²⁵ husfrwe fra døør, om syn børns mødherne.

Capitulum lvii. Om huffuetlod atkreffue.

^{17 v} Item engen man skal haffue wold || atkreffue syn howetlod, men fadher oc moder leffue, vden hwat han meth mynne oc meth theres gode vyllye fange kan.³⁰

Capitulum lviii. ¶ Om dobel.

Item taber noget bymantsøn i dobell eller nogle læg meer een l β penninge, ta skal tog then, ther vynder, ey meer beholde aff hannem en een øre penninge.

1 tolf ørre] o. lin. tilf. m. sen. hd.: x engelsk Aa. — tree mark] o. lin. tilf. m. sen. hd.: xx engelsk Aa. 22 b(ø)de] bede Aa.

Capitulum lix. ¶ Om hoor.

(I)tem ho som ligge i hoor i Helsingør, *man* eller *quinne*, oc vorde ther foræ loffuelige steffnde oc fordielde, soo at the kome i band oc icke ville tage screfft oc bod oc bætre, som them bør, oc bliffue so dag oc aar oc
 5 kome wthi madband. ¶ Siden skal *konnings* swerd rættæ ther offuer, *mannen* halssen aff, oc *quinnen* settes leffuende i iord oc theres hoffuetlod forbruden vdi *konnings* være oc stassens. ¶ Then same reth er oc om iomffrukrenckere oc andre andelig sager, om the sydde offuerhørige oc fordieles i madband, som forscreffuit star. ||

10 Capitulum lx. ¶ Om vade ildh.

18 r

Huilken mants hwss eller tag næder wordher brudit eller draget, naar vadhe ild ær løss, ta skulle alle the, som foræ ilden boo, gjøre *hannem* skadeløss, som fogeden, *burgemestere* oc rad tycker skelligt være.

Capitulum lxi. ¶ Om nogher faar aff staden *meth* husfrue oc gots.

15 Item huilken *man*, som wtfaar aff staden *meth* husfrue oc gots oc kommer ey ind i staden igien in(den) dag oc aar atboo, han møste bylag oc byræt oc bør atkiøbe sig thet igien a ny.

Capitulum lxii. ¶ Om *burgære* atbliffue inden sex vgger.

Item hoo som sidder i staden sex vgger oc ey worder *burger*, bøde kon-
 20 ningen tre mark oc staden tree mark, vden han thet haffuer *meth* fogends oc *burgemesteres* villyæ.

Capitulum lxiii. ¶ Om skib driffwer vden styrman.

Item vordher noger skib driffuende vden styrman vdi Øresund, thet, som *burgere* || tilhører, thet skal ey kalles vrag, meen then, teth fynder, 18 v
 25 han skal føret ind i haffn oc tage mwelig løn for sith arbeyde, som gamel vane haffuer weret, oc then, som skybbet eyær, faa sith eyæt igien.

Capitulum lxiiii. ¶ Om spyttals soott.

Item ho som fanger spittals soot vdi staden, han skal nødes vdh atfare til *sancti Iørgens* hws innen then tiid, som *hannem* aff foghet, *burge-*
 30 *mestere* forelacth worder. ¶ Giør han thet icke, tha mwe the føre *han-*
nem oc *hans* gots tiid oppa hans kost oc theting.

Capitulum lxv. ¶ Om læye iord.

Item ho som boor i staden oppa *konnings* iord, han skal ey afftrænges, ee men han formaa oc vil fult ther aff gjøre so møget, som ther bør met
 35 rætthe aff atgaa.

Capitulum lxvi. ¶ Om noget offuerløber radet.

Item ho som foget, *burgemestere* oc rad offuerløber *meth* vred hug oc vbequemme ord, han bøde hannem, som han so offuerløber, xl mark oc
 19 r xl mark konningen oc staden. || ¶ Vorder han saar, gielde hals. Then same ræt skal oc være om byswenne, naar the ære i konnings eller stassens 5 ærende.

Capitulum lxvii. ¶ Om vthbud oc stassens ærende.

Item ho som till vorder sagd vtatfare i konnings vtbud eller stassens ærende, bliffuer han hiemme oc gjør thet icke, han bøde konningen oc staden xl mark, vden han haffwer sønderlig *meth* *burgemesterens* oc rad- 10 ssens orloff, oc tha skulle the skicke en annen i hans sted.

Capitulum lxviii. ¶ Om skyb brydes.

Item om noget skyb vorder brudet vdi Øresvnd, oc thet, som thet oppa gielder, vil læye skyb i byen atredde theress gots *meth*, ¶ ta bør *burgemestere* oc radh atskicke them skyb till læye ffor mwelicht. 15

Capitulum lxix. ¶ Om the, som ære indgiffuen i helligesthus.

Item the, som ære indgiffuen i helligesthuss, the mwæ ey kiøpsla,
 19 v huilken aff thøm || thet gjør, han skattæ *meth* byen.

Capitulum lxx. ¶ Om barlast i haffn.

Item huilken som kaster barlast eller annen vrense vdi haffn inden 20 bomen oc vester till stienbroen eller ther mellom, han bøde konningen tree mark oc staden tree mark.

Capitulum lxxi. Om vynther law.

Item engen skyb ma legges til vyntherlaw indh foræ noget dør. Ho thet gjør, han bødhe konningen tre mark oc staden tre mark. 25

Capitulum lxxii. ¶ Om tymber tages bort.

¶ Item huo som tager tymber eller fyæle aff broen oc vase, thet, som ther till hører, han bøde sex mark atbygge igien *meth*.

Capitulum lxxiii. ¶ Om skyb i gømen vyndebroen.

Item huilken man som sith skyb ladher giømen vyndebroen, oc hwn 30 faller nedher for hans forsømsse skyld oc fanger skade aff, eller om
 20 r noget mants skyb støder henne till skade, tha || bøde broen igien oc bøde konningen tree mark oc staden iii mark.

Capitulum lxxiiii. ¶ Ey kaste tymber pa broen.

Item engen man skybe tymber eller swort gots eller veeth oppa broen, 35

thet, som hwn fonger skade aff, vnder then same plycht. ¶ Then same ret skulle oc the giøre, som theres skyb belegge opp til broen.

Capitulum lxxv. ¶ Om vrensle oppa gaden.

Engen man stede vrensle oppa gaden for syn dør eller gard, thet wt-
5 mer aff hans gard, hwss eller staall, længer een tree dage vnder tree mark
koningen oc byen.

Capitulum lxxvi. ¶ Om hiemelig hws nær bystredeth.

Item engen man ma haffwe sith hiemelig hwss nermyere bystredet æn
een alne oc iordgraffuit oc ænchte flud till bystredet oc ey till syn nabo
10 oc ey nermyære syn naboo, æn foræ er sagt. ¶ Ho ther omod giør, bøde
konningen tree mark, staden tree mark oc naboen iii mark, om han ||
thet kyærer, oc bryde opp then bygning, som han nermyære bygd haffuer. 20 v

Capitulum lxxvii. ¶ Om bygning.

Item engen forbygge syn naboo meth huss eller stienbroo vden, som
15 foget, burgemestere oc rad tycker ræt oc skelligt wære. ¶ Ho her omod
giør, bøde koningen iii mark oc staden iii mark oc bryde opp syn bygning.

Capitulum lxxviii. ¶ Om besethnyng.

Item ffoget, burgmestere oc rad haffue full makt atbesette vdenbyss
ments gods, the, som thøm eller theres burgere nogith skyldige ære meth
20 rettæ, so lenge the fangæ theres betaling, ¶ vndhertagende the, som tiid
ære kallende vdi herskabs thieneste.

Capitulum lxxix. ¶ Atfyske effther sancti Dionisii dagh.

Huilken burger som vil fiske effther sancti Dionisii dag effther toom
syld, han fyske fryth oc giffue ther ængtet foræ, om han seylær vd oc
25 ind.

Capitulum lxxx. ¶ Om foget atkyæse.

Item ffoget aff slottet, || burgemestere oc radmen kyæse byfoghet, som 21 r
gamel syd haffuer veret, oppa thet at ængen twedracth vordher mellom
slottet oc staden.

30 Capitulum lxxxi. ¶ Om told atgiffue.

Item alle Helsingørs burgære være fry for told vdi rigen fra nw oc al|tiid.
¶ Mæn oppa Skanør, Ffalsterbode, Malmøge, Drakør oc alle andre wore
fyske læye ther skulle the giffue told ffra sancti Bartholomei dag oc ind|
till sancti Dionisii dag.

10 bøde] *rett. fra bede Aa.* Cap. lxxviii] *i marg. m. sen, hd.: ultimo libro [o: k, Hans' forordn. 1485 (nr. 10.)] cap. 10.* 24 han (2)] *tilf. o. lin. Aa.* 28 veret] *tilf. o. lin. Aa.*

Capitulum lxxxii. ¶ Om leyde.

Item ma engen vorde leydet vdi staden vden *meth* fogdens, *burgeme-steres* oc radssens samtycke. ¶ Konings læyde gange offuer alth.

Capitulum lxxxiii. ¶ Om fredløsse.

Item ho som ær frædløse giorth i Danmark, *Sverige* eller *Norriges* ⁵ rigæ, *han* skal oc wære fredløss vdi *Helsingør*, om noget sodan man kan ^{21 v} fyndes, vden *han* kan forhwerffwe syn || fryd oc god læyde aff konningen.

Capitulum lxxxiiii. ¶ Om vragn alnæ.

Hoo som wordher fundet *meth* vrang alne, vicht, skeppe, pwnder, bismær eller noget annet sligt, ¶ han gielde første tiid tre mark konnin- ¹⁰ gen oc iii mark byen, ¶ annen tiid sex mark hwor ther, trydie tiid møste all syn howitlod oc rømme staden.

Capitulum lxxxv. Om væyer hwss.

Item skall radet haffue eth hwss thertill, som thi haffue theres pwnder oc skaale veckt vdi oc giøre ther hwer man skellighiet *meth*. Oc hwat ¹⁵ thet rentter, thet hører radith till, som aff alder wæret haffuer.

Capitulum lxxxvi. ¶ Om skathfry.

Item haffwe vy aff wør søndherlig gwnst oc nade vnth wore *burgeme-steres* oc radmen i *Helsingør* atsidde fry for theres arlig skat for theres ²² wmage oc tro thieneste, vndhertagne andre thieneste, som the oss || *meth* ²⁰ byen plychtige ære.

Capitulum lxxxvii. ¶ Om arffuingæ.

Item dør noget man, swen eller qwinne i *Helsingør*, som icke haffue arwyngte ther i byen eller oc ilandeth her nær besiddende, tha skulle radith tage hans gots vdi giømme *meth* fogedens asyn oc vitskapp, sa ²⁵ længe till retthe arwyngte kome *meth* skelige bewisningh innen dag oc aar, tha skal them antwordes theres gots fryt oc whindret vdi fogedens asyn, oc the giffue konningen træ mark, om the arffwingte ære besiddende vdi riget. Ære the oc besiddende vden riget, the giffue tha konningen tree mark, som før er rørdh, oc radit hwer tyende penninge. ¶ Kome oc enge ar- ³⁰ winge innen dag oc aar, tha er konnigen hans arffwingte, oc thet gots skal antwordes konings foghet, eller hwem konnigen thet vnne vill, ¶ togh hwer tyende penninge till radit, som forskreffuet star. ||

^{22 v} Capitulum lxxxviii. ¶ Om nogher bliffuer slauen, tytteth eller draffwen.

Uordher nogher man vdi byen, e ho han helts wære kan, wdhenbyss man ³⁵ eller innenbyss man, nogher sted slagen, tyttet eller dragen omoth retthe, ta skulle the naboo, ther næst boo, om them thet till vidende ordher, wære

sik dag eller nath, hwat heller clocken ganger eller ey, lløbe strax thertill oc redde then, som wret skier. ¶ Ffynnes noger, som thet vel vith oc icke giøre vill, han bøde x mark halfft konningen oc halfft byen.

Capitulum lxxxix. ¶ Om bødnyng.

5 Ho som faller for nogher brøde, han skall først bætre omod then, som skade skieer, oc ther næst bøde omod konningen oc byen, effther thy som saghen er stoor eller lidhen till.

Capitulum xc. ¶ Om forredelsse fornymmes i byen eller slottet. ||

Item ffornwme man, at nogher faare eller forrædelsse var oppa ferdæ ^{23 r}
10 om kroghen vden eller inden, ther skulle bymen alle strax tilsøge meth theres makt oc verye oc rædde konings slott. Ffwynes oc nogher, som før waræ oc thet icke gjorde, han møste halff syn hoffwetlod til konningen oc staden. ¶ Thet same skal oc fogeden aff slottet giøre staden igien meth sith falk, om staden behoff giøres, tog so, at han bewarer slottet,
15 som hannem ligger makt oppa.

Capitulum xci. ¶ Om nogher trwer eller wndsier annen.

Item ho som noger man trwer, høder eller wndsier, som burger er, oc vill ey lathe sich nøyæ meth rettæ, then man skal borgen oc vissen sættæ, at han then annen ey skade vil oc ængen skade oppa skynde aff nogher
20 man oppa hans vegne. Vil han || ey borgen settæ, tha skall han settes i ^{23 v} byssens hechte so længe, till han fanger sich bedher berad, om thet vorder kiærd for fogheden oc burgemestere.

Capitulum xcii. ¶ Om nogher bryder oc wndkomer.

Item ho som forbryder sich i staden och vndkomer oc icke bøder, hans
25 naffn skal skriffues oc sta i stadssens boog, so lenge han bethret for syn gerninge. Vorder han och græben, tha skal han pynes, effther thy som hans brøde er stoor eller lyden till.

Capitulum xciii. ¶ Om testament.

Ite(m) engte testament fuldr(a)wes eller wtgiffues, fførre een then
30 døde mants giald ær vdgulden, them, som i staden ære oc oppa kreffue oc bewisselige gield ær.

Capitulum xciiii. ¶ Om lyff for lyff.

Item ho noger man eller quinne ihieslar i staden, han bøde lyff for lyff, naar oc hwar han græben vordher. ||

29 Ite(m)] Iten Aa. — fuldr(a)wes] fuldruwes Aa.

^{24 r} Capitulum xcv. ¶ Ho annen gjør saar.

Item ho som annen gjør saar *meth* swerd eller knyff eller *meth* andre vapn *meth* wrede, han skal fore een mund saar bøde sex mark then, som skaden fek, oc fore tregge mwnde saar xii mark koningen oc staden hwor ther soo mōghet. ¶ Vordher saaret dywber eller større, bøde tha effther ⁵ dandements syelsse.

Capitulum xcvi. ¶ Om noget worder lytter aff saar eller slag.

Item vorder noget man lytter aff saar eller slag, tha skal thet vrdes aff fogeden, burgemestere oc radmen oc bøthes for effther theres sielsse.

Capitulum xcvi. ¶ Om daare bryder. 10

Item ffynnes noget daare, som bryder oc icke haffuer atbøde *meth*, han skal plycthes oc pynes aff fogeden, burgemestere oc radmen effther syn brøde.

Capitulum xcvi. ¶ Ho som hand eller fod affhwggher nogen eller stynges. 15

Item ho som hugger hand eller fod aff noget eller stynges øue vd vdi ^{24 v} vrede eller forackt, || tha er thet halsløss gerninge oc hans howetlod i konings være.

Capitulum xcix. ¶ Om noget slaes *meth* staff, stieen eller kølffue.

Item ho som annen slaar eth slag *meth* staff, træ eller stieen *meth* kølffue ²⁰ eller byen, so at han ey vorder saar eller lymlester, bødæ hannem, som skaden faar, sex mark koning och staden hwor træ mark.

Capitulum centesimum. ¶ Om nogle annen trælberier.

Item ho som annen trælberier, bøde hannem, som skaden faar, xl mark konningen oc staden hwor ther xx mark. 25

Capitulum ci. ¶ Om pusth ved øuæ.

Item ho som annen slar pust eller drawer hans haar eller gryber hannem illelige om hans næsæ eller kynbien eller ander steed oppa hans lifff eller riffuer hans klæder *meth* hender, suerd eller knyff eller skiwder hannem i dyend eller kaster hannem om koll *meth* wred hwg, bøde hannem, ³⁰ ^{25 r} som skaden faar, iii mar, koningen oc staden hwer || ther so mōget.

Capitulum cii. ¶ Om hwg i dobelspel.

Item ho so(m) fanger hwg eller pwst i dobelspel aff then, som han dob-

Cap. xcv] i marg. tilf. m. hd. fra 2. halv. af 16. aarh.: Nota: Ett mundaer er thet saar, som er et hul pa, mensz trende mundesaer er the saar, som ere iii huller paa. Twemundz saar er thet saar, som er egennem stungitt och obne paa bode sider Aa. 8 thet] tilf. o. lin. Aa. 33 so(m)] so A.

ler *meth*, han, som *hwggen wtgiffuer*, bøde *hannem* ængte, som *huggen* oc skaden fangær, men han skal bøde *koningen* oc *staden* effther syn brøde. ¶ Vorder oc nogher *ihielslagen* i *dobelspell*, *han* skal *iordess wnder galgen*, oc then, som *hannem* *ihielslar*, *giffue lyff* for *lyff*.

- 5 Capitulum ciii. ¶ Ho som gangher till *annen matns gard* oc *slar* noghen. Item ho som gangher till *annen matns gard* eller *hws meth* forackt oc *slaar* *husbonden*, *husfruen*, *nogher ther hion* eller *noger then*, som *the sta hws* oc *gard* till, han skall *myste syn halss* oc *hans howetlod* i *koningens wære*.

Capitulum ciiii. ¶ Om *noger skiwder meth ar(m)bøsthe* eller *spiwd* i
10 *noger matns gard*.

Item ho som *skiwder* i *nogher matns huss* || eller *gard meth* *armbørst*,^{25 v} *spiwd* eller *kaster øxe* eller *stien* eller *andre vapn*, som han vill *skade falk* *meth*, ¶ *vorder nogher man* *skadder* eller *dræben*, *tha er thet halssløss ger-ninge*. ¶ *Then same ræth ær* oc, om *nogher man* *vorder saar* eller *i|hiæl-*
15 *slagen* i *sith æyet skyb*.

Capitulum cv. ¶ Om *nogher skiwder* en *annen* i *vand* aff *vrede*.

Item ho som *annen skiwder* i *vatn meth* *villye* oc *vred hwg*, han bøde *hannem* *sex mark*, ¶ *koningen* oc *staden* *hwer there* so *møghet*.

Capitulum cvi. ¶ Ho *nogen vgierningsman* *gryber* i *hans fluckt*.

- 20 Item ho som *gryber* eller *hyndre noger vgierningsman* *oppa* *hans flucht*, *tha* han *flyer* oc *vndkome* vill, oc *antworder* *sodan man* *fogeden* i *hand*, *han* skal *haffue een diell* aff *hans bethryng* *fore* *syn wmage*, *efftherthy* *som fogeden*, *burgemestere* oc *radmen* *tøcker ieffnet wære*. ||

Capitulum centesimum vii. ¶ Om *torff frædh*.^{26 r}

- 25 Item *hwilken* som *bryder* *torff fræd* *then dag*, som *torffdag ær*, han skal bøde *then*, som *skade fanger*, *xl mark*, ¶ *koningen* oc *staden* *hwer* so *møget*. Oc *then fræd* skal *staa*, *ffra thet solen* *ganger opp* om *morgenen* oc so, till *hwn* *ganger* *nyd* om *afftenen*.

Capitulum centesimum viii. ¶ Om *thyffwe*.

- 30 Item *alle the thyffwe*, som *innen* *staden* *vorde greppne*, *the* skulle *være* i *fogedens giømme* till *then næste thing dag*, oc *ther fore* skal *fogeden* *haffue firæ penninge* aff *hwert madskab*, som i *Helsingør* *boor*.

Capitulum cix. ¶ Om *gæst* *gryber* *syn thyff* i *Helsingør*.

Item *gryber* *noger gæst* eller *vdenbysman* *syn thyff* i *Helsingør*, han

1—2 bøde . . fangær) i marg. tilf. m. rødt af illuminator: nota Aa. 9 ar(m)bøsthe] arbøsthe Aa.

gjør ther hans ræth oc fange sich dome sielff ther offuer syn tyff. ¶ Vill han oc føren meth sich bort, ta haffue han thet i fogdens mynne oc ratzens oc føre hannem sidhen, hwort hannem løster.

26 v Capitulum centesimum x. ¶ Om noger || slaar konings wectære.

Item ho som vorder forwnden, at han slaar konnings oc stassens vec- 5 thære meth foracht om natte tiid, han bøde syn halss, oc hans howetlod være i konings være. ¶ Kan han ey forwnces, oc haffuer man oc ther foræ æn vantro till hannem, tha skal han værigh seg meth tolff ments eedh.

Capitulum centesimum xi. ¶ Om vec(t)hær slaar noger vden skellig sagh. 10

Item slaar noger vecthær nogre man vden skeligh sag, han lide then same ræt.

Capitulum cxii. Om nogle fynnes pa gaden, siden ix er slawen.

Item ffynne vecthære noger om natte|tiid vanrende oppa gaden, siden ix ære slagen, tha skal hand lædes til syth herberg. Haffuer han icke her- 15 berg, tha skal han sætte borgen eller stadssens giømme till annen dagen oc giøre tha skyel fore sig, hwi han gigh oppa gaden.

Capitulum cxiii. ¶ Naar vecthære skall sanckes oc vage.

27 r Item then tiid vortklocken || ringes, tha skulle alle vecthære være i theres sted, oc hwor forware syn vecht natthen offuer, till thes at then 20 same klockæ ringes om morgen igien, oc tha skulle porthwechthere kome oc giømme portene, til affthen portæ læses. Hwilken som fwnnen worder, oc thet ey gjør, ffynnes han och sowende, bøde iii mark staden. Eræ oc fiende fore staden, bøde xl mark koningen oc xl mark staden.

Capitulum cxiiii. ¶ Om voltagere. 25

¶(I)tem hwilken swen eller man, som quinne eller iomfrve voltager i staden, han bøde syn hals.

Capitulum cxv. ¶ Ho annen kaller skalk eller anneth.

Item hwilken man annen kaller skalk eller anneth thes liges i hastemod eller druckenscapp, bøde hannem tree mark, koningen oc staden hwer 30 ther so møgeth.

Capitulum cxvi. ¶ Ho annen kaller tywff eller forredere.

Item kaller oc noger man eller quinne noger dandeman, swen eller 27 v quinne eller mø, || the, som wbrødelige ære, tiwff, forreder eller oc noget annet, thet, som ære gelder, oc kan thet icke bewise, han bøde then, som 35

5 forwnden] *texten har fonden, men i marg. er m. omtr. samtidig hd. tilf. forwnden Aa.*
9 vec(t)hær] *vechær Aa.* 15 hand] *tilf. o. lin. Aa.* 26 (I)tem] *initial mgl. Aa.*

han so kaller, thwenne xl mark oc dondematns bøøn, ¶ koningen oc staden hwer ther xl mark. ¶ Kan han icke thom vtgiffue, han slæss til kagen eller oc løse sich fran fogheden, burgemestere oc rad, som han kan meth them eens worde.

5 Capitulum cxvii. ¶ Om noghen ond quinne taler.

Item kaller oc noget, sosom foræ ær rørd, man eller quinne, the, som openbare berøcthede ære, fore swodanne sag, oc han thet toch ey kan bewise, han bøde sodant berøcthet falk tree mark, ¶ koningen oc staden hwer ther so møget, so lengæ til han eller hwn, som so kalles, haffuer
10 lowlige lagt sich then sag fra, som logen wtviser. ¶ Giør thet nogen siden, han eller hwn bøde thaa fult, som er rørd førreæ.

Capitulum cxviii. ¶ Onde quinne, som wbeqwemmelige taler, skulle settes oppa kagen. ||

Fynnes oc nogher ond quinne, som wbeqwemmelige taler oppa noget dande- 23 r
15 man eller oc dandequinne, thet, som hwn ængelunde bewise kan, hwn skal settes oppa kagen oc draffue siden stien aff by, oc hennes gots tage koningen oc staden.

Merk thette vilkor her efftherfølger.

Alle thesse forskreffne article haffue wy nadelige vnt oc giffuit for^{ne}
20 vore elselige burgemestere, radmen, burgere oc myenighiet i Helsingør, pa thet at wor kiøpsteth ther aff forbederes ma. Tog ville wy haffue fuld makt them atforbetræ oc til oc aff atsette, om oss tækkes thet nyttelich wære. ¶ Thi forbywde vy alle, ee ho the helts ære, oc serdeles wore fagede oc æmbytsmen for^{ne} wore burge(mestere), radmen, burgære oc
25 myenighiet eller noget aff thom omod thenne wor gunst oc nade athyndre eller hyndre lathe eller i noget made vforrettæ vnder vor koninglig henffd || oc vrede. Datum in castro nostro Haffnensi anno domini millesimo 28 v
quandringentesimo quadregesimo tertio ipso die beati Calixti pape et
30 Dacie quarto, Swecie tertio, Noruegie secundo. Llaus deo clementissimo.

København.

[Begyndelsen af 16. aarh.]

10

Kong Hans' forordning for København 1485 7. januar overført til Helsingør.

A: tabt. — Aa: RA. Helsingør. Perg. hs. (se nr. 9). Forordningen har følgende overskrift: *Hær begynnes thet præuilegium, som koning Hans haffer nadelig giffuet*
35 *syn indebyggære i Helsingør stadh.* — Aa1: afskrift af byens privilegier inds. til

19 article] herover en overflødig (?) forkortelsesstreg Aa. 24 burge(mestere)] burge Aa.

Kancelliet 1639 1. aug., tabt. — *Aa1a*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 42r (se nr. 1). — *Aa1b*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160, 4° f. 30r (17. aarh.). — *Ab*: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 23r.

Facsimile: L. Pedersen, Helsingør i Sundtoldtiden II 93 (1. side med transskription).

Tryk: Registreret Rep. 2. rk. nr. 5617.

Datering: Se nr. 9.

^{29 r} **U**y Hans, met guts nade Danmarks, Swerigs, Norges, Vendes oc Gotes koning, hertug i Sleswig oc Holz(s)t(en), Stormarn oc Dithmerschen, greue i Oldenborg oc Delmenhorst, gjør alle vitherlicht, ath wy aff wor søndherlige gwnst oc nade haffue anamet oc vndfangeth, aname oc vnd-¹⁰ fange meth *thette* wort opne breff vore burgemestere, raad, borgære oc myenighiet vdi wor oc kronen(s) køpsted Helsingør vdi wor kongingslige fræd, hegn, vern oc beskierming athforsware oc fordechtynge till rætte, oc vnde oc stadfestæ vy them alle de nadher, ffryhed oc preuilegia, som wor kiære fadher, koning Christiern, hwes siæl gwd nade, oc andre wor¹⁵ ^{29 v} for||fædræ, konninge i Danmark, them nadelige vnt oc giffuet haffue, ath the them fry oc vhindret nyde, bruge oc beholde mawæ meth alle theres ord oc article, som the inholde oc vthwise, oc vnne vi them sodan forbedring pa for^{ne} theres preuilegier, som her effther følger, at nyde, bruge oc beholde, so længe wor nade tilsigher.²⁰

☉ Som ær fførsth capitulum i. Om dræbere.

At ho som annen dræber, slaar, saargjør eller bæryer i Helsingør, han skal hindres aff fogde, burgemestere oc raad oc bymen oc settes i byess hectæ oc giøme, til thes han er foreent meth sagwolderen oc meth koningen oc byen, eller oc stande syn reth, som saghen er til. Vndkomer oc noget,²⁵ som so gjør, tha haffue sagwoldherne oc fogden makt atkreffue nemffd til xii nesthe besidne borgære ther, som skaden er skeed, the skulle indhen xiiii dage ther nesth, effther at || the vorde tilkraffde, kome til tyngge meth theres eeth entig fælle eller verie them eller then, som then sag giffues, ffælle the them, som pa kyæræss, tha bøde the theres faltsmaal³⁰ effther preuilegien eller lowen eller oc rømme land ffrædløss indhen sex vgher ther næsth effther. ☉ Veye the them, tha bliffue the qwit.

Capitulum ii. ☉ Om the xii til kiæsedede men icke kome.

Item hwilke xii men, som till vorde kraffde oc icke kome til tyngge ræt xiiii dage, som forskreffuet staaer, oc gjør syn eeth till eller fra, han haffue³⁵ forbruth xl mark til sagwolderen, koningen oc byen.

8 Holz(s)t(en) Holzsen (over ordet en forkortelsesstreg) Aa. 12 kronen(s)] kronene (de to sidste bogstaver er tilf. o. lin.) Aa. 21 capitulum I] kapitelnummeret staaer i hs. efter overskr.; saal. ogs. i det flg. Aa.

Capitulum iii. ¶ Om fredbryder.

Item om nogher forbryder *syn* fred i Helsingør, han skal haffue *syn* fræd igien på Helsingør byting oc engen annen sted, fforthi hwor man byndes, ther skal han løses, vden *han* forenes *meth* sagwolderen oc fanger
 5 *syn* fræd aff oss.

Capitulum iiiii. ¶ Met spenttæ || armbusth må enghen ga.

30 r

Item enghen skal eller ma gange eller ryde i Helsingør *meth* spenttæ arm-
 bust nogen till skade eller forfang dag eller nath. Dyærffues *thet* no-
 ghen atgiøre oc fanger ther skade wtoffwer aff nogher, han haffue hiæm-
 10 giald. ¶ Oc skal eller ma engen gange *meth* swerd, armbust eller andre
 verye lenger, en han komer i syt herberg. Myster *han* ther offwer sodan
 værie, haffue hiæmgield.

Capitulum v. ¶ Om ffræmede kiøppmen atgiøre i konings thieneste.

Item vill nogher vtlenst kremere eller fræmede kiøppman bliffue oc
 15 haffue handtering i Helsingør *meth* kiøppmanskapp for lyggære, han
 giøre i konings thieneste oc i byess tynges som andre wore burgere, som
 fogd, burgemestere oc raad hannem ther om tilsigæ effther hans hantering.

Capitulum vi. Om vyn attappe.

Item enghen skal eller ma tappe || vyn, myød, thydistøll eller dantsøll
 20 eller nogre andre drych i Helsingør vden *meth* byess rætte made, som af
 aryld i Roskyldæ været haffuer. ¶ Ho ther omod giør, bøde for hwer tiid
 iii mark koningen oc iii mark staden.

Capitulum septimum. ¶ Ath ængen man steffne vdenbyss.

Item engen skal steffne nogher Helsingørs indebyggere vden i Helsingør
 25 hwer for *syn* domære ffor nogher sag eller skild, som her må eller kan rettes.
 ¶ Ho her omod giør, haffue forbrot xl mark koningen oc xl mark byen.

Capitulum viii. ¶ Om wrenselsse på gaden.

Item engen skal eller ma føre eller legge noger giødnyng eller wrenselsse
 andersteds innen byen eller vden byen en ther, som burgemestere oc fogde
 30 them lade forwisæ, eller oc graffue nogher sted på byssens fry iorde vden
 byen eller innen byen vden burgemesteres || oc rads samthicke almyne-
 lige atgraffue. Ho *thet* giør, haffue forbruth iii mark koning oc iii mark
 byen.

3—4 fforthi . . løses] i marg. tilf. m. rødt af illuminator: Nota Aa. 11 han ther] o. lin. Aa. Cap. VI] i marg. m. sen. hd.: Wider herom i preulegin 3.4.5.6 (se nr. 9) Aa. 30 graffue] i marg. tilf. m. rødt (som overskrifterne): ¶ Om grøfft eodem capitulum Aa.

Capitulum ix. ¶ Om wquedens ord.

Item om wquedens ordh aff *man* eller *quinne*; skill them ath om talen, tha kreffue fogden neffnd xii borger till, som forscreffuet staar, atgranske oc ransage, hwilken som brødelig ær, een eller bode, oc bøde, som preuilegien wtuisser.

5

Capitulum x. ¶ Om skylding for giæld eller annen sag.

Item ho som annen skyldher for fogde, *burgemestere* oc rad for giæld eller nogher andre sag, oc *han* worder lagligh besæt aff fogden eller byswend, oc *rømmer* han aff besetning, før æn *han* haffuer giort ræt for sig, ¶ tha haffue fogde oc *burgemestere* makt atfølge ther effther *meth* neffnd xii besidne *borgære*, som forscreffne staar, oc haffue forbrot xl mark for 31 v thet vold vdoffuer sagwolderns rætte bødher eller *rømme* || fredløss, som fore er rørt.

¶ Thy forbiwde vi alle, ehoo the helts ære eller være kunne, oc serdeles wore fogde oc embetesmen oc allæ andre them her imod athyndre eller 15 hyndræ lade eller i nogræ made wforretthe vnder wor koningslige heffnd oc vrede. Datum in castro nostro Haffnensi die beati Kanuti ducis anno domini millesimo quadingentesimo octuagesimo quinto, anno uero regni nostri Dacie tertio nostro sub secreto.

[Begyndelsen af 16. aarh.]

11 20

Udtag af dom 1506 11. marts vedr. København, hvorved det forbydes at udleje hus eller bolig, som allerede er udlejet, hvis lejerer vil og kan give husleje deraf.

A: RA. Helsingør by. Perg. hs. (se nr. 9), stykket er indført umiddelbart efter kong Hans' forordning for København 1485 7. januar. — Aa: afskrift af byens 25 privilegier inds. til Kancelliet 1639 1. aug., tabt. — Aa1: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 47r (se nr. 1). — Aa2: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160, 4° f. 33r (17. aarh.). — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 24v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 10565.

Jfr. bemærkning til nr. 9.

30

¶ Om iord leye.

Item ho som effther thenne dag leyer hyn anden hans hwss oc bolech vnden, then stwnd han vill oc forma atgiffue hans husleye ther aff, han skal bøde hans faldsmaal ther foræ, xl mark koningen oc xl mark byen.

Cap. IX] i marg. m. sen. hd.: Koning Christofers 66 (se nr. 9) Aa. Cap. X] i marg. m. sen. hd.: supra 78 capite (se nr. 9) Aa.

Datum anno domini mdsexto sancti Gregorii paues affthen, som tha wor om onsdagen.

København.

1509. 29. december.

12

*Kong Hans paabyder borgerne i Helsingør at befæste byen mod rigets
5 fjender.*

A: SLA. Helsingør bys papirsbreve 1509—1616. Papir 29×21. Rester af segl i rødt voks, DKS. nr. 88 (ikke anf.), paatrykt paa bagsiden. Paa bagsiden m. lidt yngre hd.: *Konning Hanssz breff, att wy skulle befeste wor by.*

Tryk: Aarsberetn. fra Geheimearch. IV tillæg s. 6 nr. 4 (henført til 1508). — Reg. Dan. nr. *9394 (ligeledes); Rep. 2. rk. nr. 11414.

Datering: Kong Hans var 1508 21. dec. paa Nykøbing slot og 27. dec. og 1. jan. 1509 paa Vordingborg slot, m_on 1509 21. dec. paa Københavns slot.

Wii Hanss, met gudz nade Danmarcks, Sueriges, Norges, Vendes oc
15 Gotes koningh, hertugh vdi Sleszuig, i Holsten, Stormarn oc Ditmer-
sken, greffue vdi Olldenborg oc Dellmenhorst, helsæ ether alle wore kiære
vndersatthe, burgemesthere, radmen oc menighedt, som bygge oc boo vdi
wor kiøpstadt Helsingøør, kiærligen met gudh oc wor nade. Kiære wen-
ner. Ffore then leyglighedz skyld, som nw paa ferde er emellom oss, riiget
oc wore oc riigens fiender, tha bethe wii oc bywde ether alle oc hwer
20 serdeles, ati alltinges rætte ether efftir atbestercke oc befæste ethers by
met gryffte oc anden befæstninge, som ther till hør, swa I then holde
kwæne oc beskerme fore wore oc riigens fiender, om noget paa kame, och
velæ wii sameledes, at ther till hielpe skulle clostere oc alle andre, som godz
oc eygedom haffue ther i byen, hwær efftir som skælligt er, oc han haffuer
25 eygedom till. Thii lader ether alle oc hwær serdeles ther vdynnen velluilli-
gen findes, som ether alle selffuer macht paa ligger, swa frempt atwii ey
skulle lade rætte oc straffe ther vdoffuer them, seg ther vdynnen fortrycke,
som thet seg bør, och lader thet ingenlunde. Giffuit paa wort slott Kiøpne-
haffn femtæ dagh iwlæ aar etc. mdix vnder wort signete.

30

Dominus rex per se.

København.

1514. 22. maj.

13

*Kong Christian 2. paabyder, at byfogedembedet for fremtiden skal være
under fadeburet (o: sortere direkte under kongen). Borgmestre og raad skal
med kongens samtykke kunne udnævne en ny byfoged, hvis den tidligere be-
35 skikkede findes uegnet. Hollændere og andre udlændinge skal ikke længere
svare told af fødevarer, som de køber til deres skibs behov.*

A: tabt. — *Aa*: afskrift af byens privilegier inds. til Kancelliet 1639 1. aug., tabt. — *Aa1*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 62v (se nr. 1). — *Aa2*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160, 4° f. 43r (17. aarh.). — *Ab*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 28v.
Text efter Ab.

Wi Christiern, met guds naade, fuldbyrd och samtøcke koning till ⁵
 Danmarck och Norge, vdualt koning till Suerrig, hertugh i Slesz-
 wigh, Hollsten, Stormarn och Ditmarschen, greffue i Olldenborig och
 Dellmenhorst, gjør alle witterligt, att som wi forfaret haffue, att for det
 stund, som wort byefogedidt i Helsingør haffuer vnder weret wort slott
 Krogen, da ere mange wore och cronens ærende, som tiidt till byen for- ¹⁰
 schreffuet haffue werit, worden i mange maade forsømmede osz och cronen
 till schade och forfang, och der effter haffue wi nu dett saa schicket, at
 for^{ne} wort byefogedidt i Helsingør her effter som i andre wore kiøbsteder
 schall bliffue och were vnder wort eget fadeburt och regenschaff, och naar
 saa er, att brøst findes hoesz dend, som for byefogit tillschicket er, da ¹⁵
 haffuer wy befallet wor borgemester och raad der i Helsingør een anden
 mett wor wilge och sambtøcke i hans sted att tillsette, som osz, cronen och
 byen nøttigt och gaffuenligt er. Sammeledis haffue wi nu och affgiffuit
 den told, som hollender och anden vdlendische, der for Helsingør med ²⁰
 schiiff komendis worde, pleye att giffue for fictuali och fersk spiiszning,
 som de kiøbe till deris schiffs behoff fraa sanct Olai dag tiide och saa imel-
 lem høstmarckett paa staaar, saa at de hereffter ingen saadan vdgiffue
 schulle i nogen maade. Thii forbiude wy alle, ihuo de helst ere eller were
 kunde, serdeelis wore fogder och embedzmend, som nu paa Krogen ere
 eller hereffter komendis worder, for^{ne} borgemester och raad heremod ²⁵
 att hindre eller hindre lade, dele, platze, møde, wmage eller i nogen maade
 att wforrette vnnder wort hyllest och naade. Giffuet paa wort slott Kiø-
 benhaffuen mandagen nest effter sancti Erics konges dagh aar mdxiiii
 vnnder wort signeete.

Malmø.

1516. 7. marts.

14 ³⁰

*Kong Christian 2. tager borgerne i Helsingør under sin beskyttelse og stad-
 fæster de privilegier, de har faaet af de tidligere konger, og giver dem yder-
 ligere en række privilegier.*

5 Christiern] Christian *Aa1.2.* 6 Norge] och *tilf. Aa1.2.* — vdualt] vdvolt (*o. lin. m. Seefelds hd.*) *Aa1.* 7 Ditmarschen] Ditmarschen *Aa1.2.* 8—9 det stund] det sund (*rett. af Seefeldt il den stund Aa1*) *Aa1.2.* 9 og 13 wort byefogedidt] wor byefogidt *Aa1.2.* 12 nu dett] det nu *Aa1.2.* 19 anden] andndre *Aa1.2.* 20 giffue] *mgl. Aa1.* — fictuali] fitalie *Aa1*; fitale *Aa2.* 21 dag] dags *Aa1.2.* 22 saadan] saadane *Aa1.2.* — vdgiffue] vdgiffter *Aa2.* 27 wort] wor *Aa1.2.* 28 Erics konges] trei konger *Ab.*

A: tabt. — Aa: afskrift af byens privilegier inds. til Kancelliet 1639 1. aug., tabt. — Aa1: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3161, 4° f. 64v (se nr. 1). — Aa2: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 3160, 4° f. 44v (17. aarh.). — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 29r. — B: RA. Danske Kancelli. Christian 2.s registrant f. 17r med overskrift: *Borgemestere, raadh och menighedh vdi Helsingør finge saadant breff.*

Tryk: Suhms Samlinger II 142 (efter B).

Text efter B, suppleret efter Ab.

Wy Christiern, mett guds naade Danmarc[s], Norgis, Wendis och Gottis ^{17 r}
 koning, vdualt koning till Suerig, hertugh i Sleszwigh, Holstenn, Stor-
 10 marn och i Ditmarsken, greffue i Olldenborg och Dellmenhorst, giøre alle
 vitherligh, at wii aff vor sunderligh gunst oc nadhe haffue taget, anammet
 oc vndfanget oc mett thette worth opne breff tage, aname oc vndfange oss
 elskelige vore kiere vndersotte, borgemestere, raadmen oc menige borgere
 vdi Helsingør, vdi vor konynglighe heggen, wern oc friidh oc beskermelse
 15 besynderligen at forsware oc fordagtinghe tiill retthe. Haffue vii oc aff
 same vor gunst oc nade fuldbyrdet, samtyckt oc stadfestet oc meth thette
 vortt opne breff fulbyrde, samtycke oc stadfesthe alle the nadher, frii-
 hedher, priuilegier, som vor kiere herrefadher oc andre vore forfedre,
 framfarne koninghe i Danmarck, thennem nadelighen vnt oc giffuet haffue
 20 at haffue oc nyde vdi alle theres oord oc artikelle, som the indholde oc
 vdwiise. Sameledes haffue wii oc aff wor sunderlige gunst oc nade, swaa
 oc vore kiere vndersotte tiill gode oc bestand, paa thet the thennem oc
 vor køpstadh Helsingør her efther dess ydermere forbedre mwe, vntt oc
 giffuet oc meth thette vort opne breff vnde thennem thesse effther screffne
 25 nader oc priuilegier, som ære: Først wille wii, ath inghen skall lade wedh
 mellom Hwmlebeck oc Hornbeck. Dierffues noghen heremod at giøre, tha
 skulle vore borgmestere, byfoget oc raadmen i Helsingør mact haffue
 theres skiip oc skwdher ind ath henthe, oc the thet giøre, skulle bøedhe
 modh oss oc byen som fore andet landkøp, halldelen tiill oss oc kronen
 30 oc halldelen tiill byen, dogh her emod vndertagne prelater, riddere oc
 gode mend. Wille wii oc, at iordhe oc gorde, som ligger i Helsingør oc tiill-
 høre vdhen byess men, aff thennem skall giffuess arlighe aarsz tiill iord-
 skyll, effther som vore borgmestere oc raadmen tyckess skielligt være;
 medhen ligge swodane iorde i try aar ther i byen oc icke <giffuis> iord-
 35 skyllidh aff, tha skulle the være forbruth, halldelen tiill oss oc halldelen

8—10 Wy . . Dellmenhorst] *mgl. B.* 8 Christiern] Christian Aa1.2. 10 i (1)] *mgl. Aa1.2.* 14 oc (1)] *mgl. Aa1, Ab.* 16 same] *mgl. Aa1.2, Ab.* 19 framfarne] *mgl. Aa1.2, Ab.* — haffue] *overstreget B;* haffuer Aa1, Ab. 20 haffue oc] *mgl. Aa1.2, Ab.* — oord oc] *mgl. Aa 1.2, Ab.* 22 oc (1)] at Aa1.2, Ab. 23 her] *mgl. Ab.* 24 vnde] och giffue tilf. Aa1.2, Ab. 25 lade] *mgl. B.* 29 andet] ret Aa1.2, Ab. 32 tiill] byenn tilf. Aa1.2, Ab. 34 <giffuis>] *mgl. B.*

tiill byen, som gamel siidwane wæret haffuer, dogh vndhe wii oc tillade, at prelater oc gode men maa hwer there haffue een gordh frii ther i byen oc icke flere. Sameledes haffue wii oc vnt, at theres skiiip, skuder, baade eller gotz icke skall være wragh, hwor the i wore riighe och landh komendes vorde. Item hwilcke som vdi sancti knwdtz lagh er ther i byen oc bliffuer ⁵ sectede for noghen sagh, tha maa brødhre i same lagh staa mett anden vdi logh fore tree men. Vnde vii oc fremdeles oc tiillade, at borgmestere oc raadh ther i byen mwe fore theres mødhe oc vmaghe thet sagefald nyde oc beholde, som byen plegher op ath bære aff fremede vdlenske men, dogh vor kronens retth oc rettighedh vforminsketh oc vforkrencketh i ¹⁰ alle made, dogh mett swaa skell, ath the haffue thennom skellighen oc tilbørlighen mod the fremede sciipmen oc kōpmen. Haffue ffor^{ne} vore kiere vndersotthe i Helsingør bekert fore oss, ath thennem sker forfangh paa ¹⁷ theres ildebrandh ther i kronens leen, som the aff ariilde || tiidh nydet haffue, ville wii, ath <de> theres skiellighe ildebrand her effther nyde mwe ¹⁵ wiindfeldher oc andet, som wdhen skowskade er, som the effther theres priuileger aff ariilde nyth haffue. Ffremdeles bekere the thennem, at mange kome tiill theres by oc siighe thennem at være waare tienere oc begere fordelse aff thennem, som ey haffue vore breff, oc ther meth besworess vore kere vndersotthe mangfoldelighen; wiille vii, ath hwo som saa tiill ²⁰ thennem komme oc skydhe pa oss oc ey haffue ware breff oc scriffuelse, at the i vaare eller riighenss ærende ey forskickede ære, tha skulle the ey plectige være saadane ath forforde oc fremskicke pa theres bekostningh. Thii forbydhe wii alle, ehwo the helst ere eller være kwnde, serdeles vore fogeter oc embitzmen, for^{ne} vore kere vndersotthe vdi Helsingør modh ²⁵ thesse ffor^{ne} nadher oc priuilegier ath hindre, hindre ladhe, møde, dele, platse, vmage eller i nogher made ath vforretthe vnder voor koninghlighe heffndt och wredhe. Giffuit vdi vor kōpstad Malmø fredaghen nest efther søndaghen Letare aar etc. mdxvi vnder vortt signete.

Ad mandatum ³⁰
domini regis p(roprium).

3 vnt] och tilladet *tulf.* *Aa1.2, Ab.* 4 hwor] huort *Aa1.2.* 5 lagh] dag *Aa1.2, Ab.* 6 lagh] sag *Aa1.2;* dagh *Ab.* 12 mod the] med *Aa1.2, Ab.* — sciipmen] skipper *Aa1.2, Ab.* 13 bekert] r *skal muligvis snarere læses n B.* 14 ther] *mgl. Aa1.2, Ab.* 15 wii] och *tulf. Ab.* — <de>] *mgl. A2, B.* 16 wdhen skowskade] schouffuen vden schade *Aa1.2.* 17 bekere] bekierde *Aa1.2, Ab.* 19 besworess] besueris *Aa1.2, Ab.* 21 oc (3)] eller *Aa1.2, Ab.* 23 forforde oc] forføre eller *Aa1.2;* fremføre eller *Ab.* 24 ehwo] och ehwo *Aa1.2.* 26 nadher] friheder *Aa1.2, Ab.* — dele] *mgl. Aa1.2, Ab; jf. flg.* 27 vmage] deele *tulf. Aa1.2, Ab; jf. foreg.* 28—29 efther søndaghen] *mgl. Ab.* 30—31 Ad . . p(roprium)] *mgl. Aa1.2, B.* 31 p(roprium)] perpetuo *Ab.*

København.

1516. 12. marts.

15

Udfærdigelse for Helsingør af Kong Christian 2.s forordning om bønders sejlads, bissekræmmere og landkøbere, øksnehandel, de sjællandske marker og haandværkeres handel.

5 A: SLA. Helsingør bys pergamentsbreve. Perg. 46 × 27 (plica 6,4). Perg. seglrem. Paa bagsiden med samtidig hd.: *Helsingør* og med omtrent samtidig hd.: *Konyngh Cristern unge*. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 30r.

Jfr. udfærdigelser for Nakskov (nr. 26), Nykøbing Falster (nr. 7) og Stubbekøbing (nr. 8) samt Fællesprivilegier for Sjælland, Lolland, Falster og Møen (nr. 2).

10 **W**ii Cristiern, met gudz nade Danmarcks, Norges, Vendes och Gotes konnyng, vdwaldh konnyng till Sueriige, hertugh vdi Sleszuigh, Holstenn, Stormarn oc Dytmersken, greffue i Oldenborgh och Delmenhorsth, giøre alle vitherligh, ath woore kiere vndersotthe, køpstædzmen aff mene køpstæderne vdi Sielandh, Laalandh, Ffalsther och Møenn, haffue nw met
 15 nogher theres metborgher giffueth oss nogher theres merckeliighe brysther till kende, som the nw i langh tiidh paa theres bieringh oc køpmandskab leedeth oc haaffth haffue, besønderligh i thesse ephther^{ne} modhe, som ære fførsth, at mange bønder paa landzbygdenn i Sielandh, Laalandh, Ffalsther och Møen brughe segeladz till stæderne i Tystlandh och vdføøre till
 20 skips hwder, skindh, tallige, smøør och andre køpmendzware och indføøre ighen i riigeth hwmlle, iern, salth, klædhe oc andræ waare, som køpstademen plege ath haffue theres næringh och bieringh aff, waare vndersotthe køpstædzmen storliighen till skade och forfangh, huilcken ffor^{ne} brysth och leylighedh met andre fleere brysther wii met nogher waare *elskelige* raadh
 25 well offuerwegeth haffue oc ther *meth* for^{ne} waare kiere vndersotte, køpstædzmen, till gode och bestandh giorth saadhan skickelse och thennem saadane nader och priuilegia vnntth och giffueth, ath her ephther inghe bønder i Sieland, Laalandh, Falsther och Møenn mwe eller skulle her ephther segle till Tystlandh met theres skiip, gotz och waare, meden huilcken aff thennem, som her ephther segle ville met theres skiip och gotz, the
 30 mwe segle her inden riiges till woore køpstæder, oc ville wii, ath woore køpstædz men, som bønder met theres skiip och gotz besøoghe, skulle giffue them rædelighedh fore theres gotz oc waare oc holde thennem skelighen modh bønderne met theres køøp, saa fremth at wii her ephther ey
 35 skulle orsages till ath loff giffue bønder her ephther at segle, som the tillforenn giorth haffue. Ffremdeles bekæære the och, ath mange bisse kræmere och andre landkøbere faare paa landzbygden och køpslaa met

19 stæderne] A har stæderne, men med en lodret streg over det første e, som formodentlig fejlagtig er anbragt her i stedet for over a.

bønder modh køpstedemendz priuilegia. Ville wii ath woore vndersotte, køpstademen, mwe och skulle her ephther brughe theres priuilegier, som the modh samme landkøøbere och bissekræmere haffue. Sammeledes bekære woore køpstademen, at mange i Sielandh, Laalandh, Falsther och Møen driiffue øxne till staderne oc forsendes till skiips, saa ath ther met ⁵ her i riiget woxer stoor brysth paa øxene, tha haffue wii nw met worth elskelige raadh ther om giort saadan skickelse, ath inghe prestmen eller riddermendzmen skulle her ephther vdlensk køpmendz pendinge tage och ther met køøbe øxene. Huilcken her met ther emodh befindes at giøre, tha skall then haffue forbruth saadane øxene oc pendinge till oss och ¹⁰ kronen, oc kopmen mwe her ephther køøbe och handle met prelater, ridder oc godemen, som the her till giorth haffue, oc samme kopmen giffue och giøre till oss och kronen saadan toldh och rettighed, som the oss plectuge ære. Ffremdeles haffue for^{ne} woore vndersotthe, køpstædemen, her i Sielandh bekendh fore oss, at the mange marckede, som her i Sielandh hwerth ¹⁵ aar holdes, er thennem till theres bieringh storlighen till skade och forfangh. Tha haffue wii ther om saa skicketh oc ville, ath her efther holdes skall, at her i Sielandh skall stande oc holdes hwerth aar these ephther^{ne} fiire marckede och icke fleere, som ære først Roskilde marckedh, som holdes skall tree vgher ephther poske, Slangerups marcket, som skall holdes ²⁰ Bodellmøsse tiidh, Ringstæde marcketh sancti Hanss dag metsommer oc Køøghe marcket, som stande och holdes skall sancti Petri dagh ad uinacula, och huilcke som the andre vlagliige marcketh met theres kopmandskab oc waare besøøge, tha skulle the haffue forbruth huess gotz oc waare, the haffue met ath ffaare, the too parthe aff samme gotz oc waare till oss och ²⁵ kronen och then tredie paarth till then køpsted, the haffue hiemme vdinden. Ffremdeles ville wii och, ath huer embitzman i køpstæderne skall her ephther bierghe segh aff siith embede, som ære bagher, bryggere, skoomagher, skrædere, guldsmeder, smeder oc andre embitzmen, ath inghen embitzman her ephther brugher køpmandskab vden till theres embitz behoff, och ville ³⁰ wii, ath woore borgemester oc raadmen skulle holde for^{ne} embede wed macth, saa ath hwer bliffuer wedh skell och reth vdi siith embede och retferdiige næringh. Tii fforbiwde wii alle, ehwo the helst ære eller wære kunde, serdeles woore fogeder och embitzmen for^{ne} woore kiere vndersotthe, køpstædemen oc besøøderlighen woore borgere och vndersotthe ³⁵ i Helsingøør, heremod thenne wor skickelse, nader oc priuilegier ath hindre, hindre lade, møde, platze, vmage eller i nogher mode ath vforretthe vnder wor konnyngliige heffndh och wrede. Giffuet paa worth sloth Køøpne-

haffn othensdagen nest epher dominicam Iudica aar etc. mdxvi vnder
worth secrete.

Ad mandatum
domini regis proprium.

ROSKILDE

Roskilde bys segl, gengivet efter brudstykke af segl af grønt voks i ufarvet vokskaal, under brev af 1314 10. juli i Universitetsbiblioteket (AM. LIII 7). Seglbilledet viser en ørn over bølger omsluttet af en — perspektivisk set — rund, tindet mur. Indskriften lyder: SIGILLVM [C]IVIU[M ROSKILDENSIU]M.

Roskilde stadsret. 1268. 15. juni og senere. 1

Text I. — Latinsk text.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. i Stockholm. C 54 f. 241v (1465). Ved slutningen af stadsretten staaar flg. bemærkning: *Que hic deficiunt uide in privilegiis et legibus ciuitatis Haffniensis in fine istius libri conscriptis sub tali signo ⊕* (⊕: Christoffer af Bayerns stadsret for København 1443), *et que ibi et hic deficiunt, secundum leges terre Selandie moderentur iudicando.*

Tryk: Kolderup-Rosenvinge V 172; J. Olrik, Valdemar Sejrs sønner 330 (oversættelse af kap. 1—17).

10 Den oprindelige stadsret, som er stadfæstet af Erik Glipping, slutter med kap. 17. De følgende kapitler maa være senere tilkomne bestemmelser, formodentlig fremkommet ved overenskomst mellem fogeden og borgerne i henhold til kap. 16.

Stadsrættē Roskildensis ciuitatis leges.

241 v

In nomine patris et filii et spiritus sancti.
15 **I** Ad honorem summi regis et tam ciuium ciuitatis Roskildensis quam ad illorum, qui ad eandem ciuitatem pro suis necessitatibus pro tempore personaliter accesserunt, pacem continuam et statum tranquillum edite sunt et pro(m)wlgate a nobis, ciuibus Roskildensibus, constitutiones, que secuntur, illustrissimo rege Erico secundo, filio quondam bone memorie
20 Cristoferi, regis Dacie, habita deliberacione et suorum fidelium clerico||rum 242 r et laicorum prudentium necnon et aliorum nobilium consilio suam auctoritatem et consensum plenum et expressum adhibente.

Statuta ciuitatis Roskildensis.

(Text II 1—6)

25 <1.> Statuimus igitur, ut quicumque aliunde adueniens aliquem in ciuitate uel extra spacium constitutum interfecerit, teneatur emendare pro iure regio xl marcas et ciuitati totidem, si in facto fuerit deprehensus, nisi quis hoc fecerit se defendendo; si autem non fuerit deprehensus in facto et negauerit, nouies xii manu se purget. Si autem aliquem aliunde
30 uenientem interfici contingat, ciuibus similiter emendet interfector uel

similiter se purget, si non sit conuiua coniuratus. Si autem fuerit in conuiuio coniurato, ter xii manu se purget, si negauerit. Si autem ciuis ciuem interfecerit, soluat xii marcas denariorum, quod wlgariter dicitur congildæ, pro iure regio et ciuitati totidem; alioquin similiter <ter> xii manu <se> purget, si non sit conuiua coniuratus; si autem conuiua coniuratus, xii ⁵ manu se purgabit.

<2.> De raptu.

(Text II 7—8)

Item statuimus, quod si <quis> uirginem uel mulierem rapuerit et eis uiolenciam fecerit, prout regie maiestati placuerit, capitali subiacebit ¹⁰ sentencie, si in facto fuerit deprehensus; si autem non fuerit deprehensus in facto nec confessus nec conuictus, ter xii manu se defendat; si sit coniuratus, xii manu se purget.

<3.> Herwirke.

(Text II 9—13)

15

Item statuimus, quod quicumque fecerit herwirke infra ciuitatem, emendet leso xl marcas, regi xl et totidem ciuitati. Si autem ciuis fuerit et negauerit, purget se ter xii manu uel, si fuerit in conuiuio coniurato, xii uiris legitimis se defendat; si autem non fuerit ciuis, secundum leges patrie se defendat. <Item> quicumque curiam alterius cum paucioribus, ²⁰ quam cum quibus herwirke fieri non potest, uiolenter intrauerit, emendat sibi ix marcas et totidem regi et totidem ciuitati. Insuper malefactor leso ²⁴² v emendet secundum quod contra ipsum noscitur || deliquisse uel bis se xii manu defendat; quod si fuerit conuiua coniuratus, xii manu se purgabit. ²⁵

<4.> De wlneracione.

(Text II 14—15, 29)

Item statuimus, quod quicumque aliquem wlnerauerit in foro ad sanguinis effusionem, emendet leso xl marcas, regi xl et totidem ciuitati; quod si in placito aliquis aliquem similiter offenderit, silicet ut supra ³⁰ soluat emendam; si autem aliquis incausatus fuerit et negauerit pro huiusmodi causa, si autem ciuis non conuiua fuerit coniuratus, ter xii manu se purgabit; si autem fuerit ciuis et conuiua coniuratus, xii manu se defendat; si autem fuerit non ciuis, secundum leges terre se defendat. Si

3 congildæ] *forvansket*; *jf. Text II: thengiæld.* 4 <ter>] *mgl. Aa.* — <se>] *mgl. Aa.* 9 <quis>] *mgl. Aa.* 20 <Item>] *Tamen Aa.* 21 cum] *o. lin. er med samme hd., som har skrevet kap. 23—27 tilf. quinque Aa.* 24 manu] *purget tilf., men slettet ved understregning Aa.* 31 fuerit] *fejlagtigt understreget Aa.* 33 fuerit] *conuiua tilf., men slettet ved understregning (jf. det flg.) Aa.*

autem aliquis in placito uel in foro pecierit ab ipso fideiussoriam cautionem, quod stet iuri, si idem reus habuerit terram siue fundum, iiii marcas ualentem, infra ciuitatem, ipsa terra poterit pro eo sufficienter fideiubere, nec exactor ab eo aliam exigat cautionem.

5 *(Text II 30—32)*

⟨5.⟩ Hoc eciam dicimus obseruandum, quod exactor nullum ciuem trahat in causam a principio aduentus domini usque octauas epifanie, quod wlgariter dicitur iulæhelgh, item a lxx^a usque dominicam Quasi modo geniti, quod wlgariter dicitur fastæhelgh, item a festo beati Olau
10 usque festum beati Micaelis, quod wlgariter dicitur hœsthelgh, non a tempore expeditionis regis ad locum conuenerit nominatum.

⟨6.⟩ De mundacione platearum.

(Text II 38)

Item statuimus, quod quicumque ciuis pontem siue transitum ante
15 curiam suam infra diem sibi ab exactore et ciuibus prefixum debito modo non reparauerit, ix solidos denariorum persoluat inter exactorem et ciues diuidendos.

⟨7.⟩ De fimo deportando.

(Text II 39)

20 Item eidem pene subiaceat quicumque fimum suum siue fimarium in communi platea posuerit et infra sibi prefixum tempus ab exactore et ciuibus neclexerit asportare. ||

⟨8.⟩ De incendio.

(Text II 40)

243 r

25 Statuimus insuper, quod si contingat incendium de domo alicuius peruenire, et campana fuerit pulsata, soluat ix solidos denariorum inter exactorem et ciuitatem parciendos.

⟨9.⟩ De skudh.

(Text II 41)

30 Item statuimus, quod exactor de quolibet ciue teneatur habere vii denarios ad skwt annuatim, ii uidelicet ad gresgield, i ad mitsummergieldh, ii ad thiwfæ skuth, ⟨i⟩ ad iwlæ skuth et i ad poske helgh. Quicumque huiusmodi debitum prefixo tempore non soluerit exactor poterit eum

20 suum] *rett. fra fimum (jf. foreg. ord) Aa.* 32 ⟨i⟩ vii *Aa; jf. Text II.*

in tribus placitis impetere, et si legalia iudicia contra eundem contemptorem promulgata <fuerint>, persoluat dictum skuth, pro quo fuit incausatus, et iii marcas emendet exactori; quod si tempore sentencie late contra eum absens fuerit, et ad iudicia reuersus negauerit, xii manu se purgabit. 5

<10.> De mercatoribus aliunde aduenientibus.

(Text II 42)

Item statuimus, ut quicumque aliunde in ciuitate Roskildensi adueniens, si tanquam mercator uoluerit ibidem mercimonia exercere, soluat prius communitati iiii solidos argenti; quod si prius hoc attemptauerit, iii ¹⁰ marcas emendet ciuitati.

<11.> De danefææ.

(Text II 43)

Statuimus eciam, ut quicumque mortuus in ciuitate fuerit non habens presentes legitimos heredes bonaque relinquit, qui wlgariter dicuntur ¹⁵ danæfæ, sub custodia ciuis unius deponantur per diem et annum sine diminucione et distractione qualibet fideliter reseruanda, et si infra predictum terminum non apparuerint, qui se probauerint legitimos esse heredes, extunc exactor regis sine contradictione bona recipiat memorata.

<12.> De iusticia consequenda in ciuitate. 20

(Text II 44)

Item decernimus, ut quicumque, siue sit ciuis Roskildensis, siue extraneus aliunde ueniens, habeat causam aduersus aliquem ciuem, citet eum ad pretorium ciuitatis, ut iusto ciuium iudicio fiet ibidem conquerenti iusticie complementum secundum leges et consuetudines ciuitatis. ²⁵
²⁴³ v Nec citandus est aliquis ciuis Roskildensis ad || commune placitum terre, nec ad dompnum regem terre, nec alibi, nisi idem ciuis prius <n>oluerit <ibidem> <com>petenter satisfacere de se conquerenti.

<13.> Aff vidne vinkøp.

(Text II 45)

³⁰

Item hoc districte uolumus obseruari, quod quicumque aliquam rem uenalem debito tempore in communi foro emerit, cui empcioni non oportet exhiberi testem, qu<i> wlgaliter dicitur win, si aliquis postea subueniens

1—2 contemptorem] *rett. fra detemptorem Aa.* 2 <fuerint>] *mgl. Aa.* 17—18 predictum] *foran ordet pre udklattet Aa.* 27 <n>oluerit] *uoluerit Aa.* 28 <ibidem>] *mgl. Aa.* — <com>petenter] *expetenter Aa.* 33 testem] *foran ordet er testatem slettet ved understregning Aa.* — qu<i>] *quod Aa.*

rem illam <ad> se dixerit pertinere uel furtiue uel aliquo modo alio sibi iniuste ablatam, emptor rem eandem duorum uirorum legalium precedente testimonio et xii manu sibi poterit <uindicare>.

<14.> De satisfaccione facienda.

(Text II 46)

5 Item statuimus, quod si aliquis incausatus fuerit ab <alio>, et ille in causam ceciderit, pro qua pena pecuniaria fuerit puniendus, primo actori, deinde ciuitati et ad ultimum satisfaccio fiat exactori, si ad plenum reo suppetant facultates; sed si bona rei ad omnes emendas plene faciendas
10 non sufficiunt, tantum de qualibet tercia deducatur, quod omnes equalem recipiant emende proporcionem, quantum dicte sufficiunt facultates.

(Text II 47—48)

<15.> Item auctoritate domini regis uniuersis pistoribus in ciuitate Roskildensi habitantibus firmiter inhibemus, ne aliquem in ciuitate ipsa
15 pistoris officium exercere uolentem maliciose presuma(n)t inpedire, non obstante quadam, ut dicitur, consuetudine, que pocius dicenda est corruptela, propter quam nullus de nouo superueniens, quantuscumque peritus et fidelis, poterat dictum officium ibi exercere nisi dans ad ipsorum conuiuium iiii marcas et dimidi(a) monete Syælens. Nichillominus tamen uolumus
20 et statuimus, quod quilibet de <nouo> dictum officium assumens exactori domini regis secundum antiquam consuetudinem in dimidia marca denariorum satisfacere non omittat. Adicimus eciam memoratam pecuniariam corruptelam per dompnum regem sentencialiter abolitam a dictis p(i)storibus omnibus et singulis, presentibus et || futuris, nullo umquam^{244 r}
25 tempore fore seruandam, sicut domini regis indignacionem <et> penam supradictam uoluerint euitare.

(Text II 49)

<16.> Item, ut ciuitas per omnia pacifice regatur, statuimus, quod cum aliquid in ciuitate de nouo f(u)erit ordinandum, consilio et consensu
30 exactoris et ciuium concorditer ordinetur; decernimus eciam, ut de quibuscunque officiis uel rebus ad ciuitatem pertinentibus secus actum f(u)erit, irritum habeatur <et> inane.

1 <ad>] *mgl. Aa.* 3 <uindicare>] *iniuste Aa.* 6 quod] *quicumque tilf., men slett. ved understregning Aa.* — <alio>] *illo Aa.* 15 presuma(n)t] *presumat Aa.* 16 consuetudine] *consuetudinem Aa.* 19 dimidi(a)] *dimidie Aa.* 20 <nouo>] *uno Aa.* — dictum] *foran ordet er dicti slettet ved understregning Aa.* 24 p(i)storibus] *pastoribus Aa.* 25 <et>] *ad Aa.* 29 og 32 f(u)erit] *fecerit Aa.* 31 secus] *foran ordet er sicus slett. ved understregning Aa.* 32 <et>] *mgl. Aa.*

(Text II 50)

⟨17.⟩ Sciant igitur uniuersi tam presentes quam futuri, quod dominus Ericus s(ecundus), illustris rex Dacie, supra memoratus, cuius ⟨uitam⟩ dominus tempora conseruet longiora, tam utilitatem ciuitatis Roskildensis ut ciuium suorum fidelium et aliorum eandem ciuitatem frequentantium 5 prudenter aduertens et ex in(nata) sibi bonitate precibus nostris misericorditer inclinatus constituciones omnes et singulas suprascriptas in perpetuum ualituras anno domini mclxviii^o mense iunio, indic(t)ione xi, xvii kalendas iulii, anno regis nostri ⟨ix⟩^o, sigilli sui appensione confirmauit.

(Text II 35)

10

⟨18.⟩ Item statuimus, quod si aliquis cum suis mercimoniis nostram ad uillam declinauerit hospitando et nobiscum per yemen fuerit commoratus, domino regi unam marcam denariorum et unam ciuitati soluere teneatur.

(Text II 36)

15

Item si aliquem hospitem cum nauis sua ferentem mercimonia nostram ad ciuitatem nauigio uenire contingit uendendo ibidem mercimonia, que tulerat, ii solidos denariorum sit obligatus ad soluendum; ad quot emendo similiter teneatur cum sociis suis in nauis secum commorantibus uniuersis, 20 uno dumtaxat excepto de eisdem.

*(Text II 37)**(Text II 37)*

Item si quis nostram ueniens ad ciuitatem nauis uel curru pisces tulerit, prima uice solidum, deinde, quociens uenerit, ii denarios soluat illo anno, 25 excepto tamen, si eosdem piscatus fuerit suo rethe; si autem, qui non 244 v piscauerit, fuerit incausatus, suo se proprio || defendat iuramento; quod autem de piscibus est pre(di)ctum, de potu ⟨a rure ferendo⟩ et per denarium uendendo uolumus obseruari.

(Text II 33)

30

⟨21.⟩ Item si quis hospes aliunde ueniens equum uel pecudes uel aliquid precio adquisierit deducendum, pro equo et pecore quolibet solidum, pro sue autem qualibet ii denarios exsoluere teneatur.

3 s(ecundus)] sub *Aa.* — ⟨uitam⟩] *mgf. Aa.* 6 in(nata)] in *hvorefter aaben plads Aa.* *jf. Text II.* 8 indic(t)ione] *indicione Aa.* 9 ⟨ix⟩] *xi Aa.* 12 yemem = *hyemem.* 28 pre(di)ctum] *prefectum Aa.* — potu . . ferendo] *potuero Aa.*

(Text II 34)

⟨22.⟩ Item si quis hospes res suas per currus deduxerit, curribus pro omnibus a primo ad decimum inclusiue i solidum, deinde ab xi inclusiue et supra ii solidos exsoluere teneatur.

5

(Text II 17—18)

⟨23.⟩ Item statuimus eciam, quod a pulsacione matutinali † in foro samblinto, quando uenduntur et emuntur res uenales, † et usque ad meridiem pax in foro inuiolabiliter obseruetur; locum uero fori dicimus esse spacium a domo noui hospitalis sancti spiritus et sic usque ad principium
10 cimiterii sancti Michaelis in parte occidentali. Decernimus eciam, quod si quis alium extra forum huiusmodi wlnerauerit, emendet secundum antiquam consuetudinem leso tres marcas, regi tres marcas et ciuitati totidem, nisi fuerit factum ex proposito deliberato, quod dicitur radhit radh, tunc secundum leges terre.

15

(Text II 19—21)

⟨24.⟩ Item quilibet pistor, si contra ordinacionem factam ab exactore et ciuibus de qualitate et quantitate panis fraudulenter uenerit, soluat ix solidos denariorum, inter exactorem et ciuitatem equaliter diuidendos, uel se purget duorum uicinorum iuramento. Si secundo, soluat tres mar-
20 cas. Si tercio, officium suum per integrum annum non exerceat, et panes distribuantur pauperibus, uel xii manu se purgabit.

(Text II 22)

⟨25.⟩ Item braxatores similiter puniantur transgredientes in officio suo, et omnes alii officium tale quodcunque exerceat ad arbitrium punian-
25 tur.

(Text II 28)

⟨26.⟩ Item statuimus, quod ⟨si⟩ exactor pro quacunque causa seu delicto aliquem incausauerit, eum debet ad placitum citare et ibidem eum conuincere secundum leges et consuetudines ciuitatis, nisi forte prius
30 cum eo se composuerit, eciam in causis xl marcaram.

(Text II 25—27)

⟨27.⟩ Item si quis debitum, quod dicitur medsommers giæld, uel ali⟨as⟩

2 res] derefter gentaget Res Aa. Kap. 23—27 er skrevet med anden hd. og lysere blæk Aa. 6—7 in uenales] bryder sammenhængen og er maaske opr. en randnote; samblinto forvanskning af sambling(?) 27 ⟨si⟩ mgl. Aa. 32 giæld] i marg.; skr. har først skrevet penninge Aa. — ali⟨as⟩] alie Aa.

exacciones re<tinuerit> inposit<as> et debit<as> ex antiqua consuetudine regi uel ciuitati, in tribus placitis debet moneri, ut infra competentem terminum soluat, et si non soluerit, emendet ix solidos cum debito principal(i). Si infra annum non soluerit, duplum soluat et tres marcas exactori seu ciuitati. Et si infra tercium annum non soluerit, terra sua sit in 5 potestate regia uel ciuitatis.

Roskilde stadsret. [15. aarh.]

2

Text II. Dansk text.

A: tabt. — *Aa*: Univ. Bibl. AM 21, 4° f. 156r.

Tryk: Danske Magazin V 333; Kolderup-Rosenvinge V 173.

Datering: Texten er en oversættelse af Erik Glippings stadsret af 1268, men med ændret rækkefølge af kapitlerne og med enkelte ny tilkomne bestemmelser. Sproget henviser oversættelsen til 15. aarhundrede. 10

156 r **I** gudz naffn, amen. Effter thi at welbyurdigh koning Erick then Annen, Cristoffers fordomtiid Danmarcks konings søn, haffuer vnt effter syne 15 clerkes beradhelsæ ok andre fornwpmpste ok welbyurdighe mendz radh syn macht ok fwl ok vthtryct samtycke, at thesse statfestelsæ, hwelke som her effter fylghe, ere tilhobe satte aff oss Roskildhe borghere, endh til hedher ok swo til borghernes ok Roskildhe statz omwel til theres forfylghene friit ok endrechteligh staet, hwelke til then stath noghen tiidh sielffwe 20 fonge kommet for theres nødhtørrftæ.

⟨1.⟩ Statuimus igitur.

(Text I 1a)

Thi statfeste wii, at hwsomhelzst vthwortes kommendes fonger sla-ghet noghen ihiell vdi Roskildhe eller innen thes rom, han skal skyldugh 25 weræ atbeddre for konings rett xl marck ok stathen swo myghet, om han wordher greben vdi ferske gerninge.

⟨2.⟩ Si autem.

(Text I 1b)

156 v Men om han || wordher icke greben wedh ferske gerninge ok nether, tha 30 han skal werghe sigh nysynne meth xii hendher.

1 re<tinuerit>] reuallones *Aa*. — inposit<as>] inposite *Aa*. — debit<as>] debite *Aa*.
3—4 principal<i>] principale *Aa*. 26 weræ] *i marg. Aa*. 27 greben] *i marg. Aa*. 30
tha] *o. lin. Aa*.

⟨3.⟩ Si autem.

(Text I 1c)

Men om noghen vthwortes kommandes hendes ihiell atslaas aff borgherne, then dræbere er, skal ligerwiis beddre ok ligerwiis werghe sigh, om han er icke swaren gildbrodher.

⟨4.⟩ Si autem.

(Text I 1d)

Men om han faar wereth i swareth gildhe ok nether, han skal werghe sigh trøswer meth xii hendher.

10

⟨5.⟩ Si autem.

(Text I 1e)

Men om borgherne faar slaghet borghere ihiell, han skal bethale ix marck penninge, som kalles thengiæld, for konings rett ok swo møghet stathen, eller skal han sigh werghe trøswer meth xii hendher, om han er icke beswaren gildbrodher.

15

⟨6.⟩ Si autem.

(Text I 1f)

Men om han er beswaren gildbrodher, skal han werghe sigh meth xii hendher.

20

⟨7.⟩ Item statuimus.

(Text I 2a)

Framdeles statfeste wii, at hwosomhelst noghen || ioncfrw eller qwinne^{157 r} faar thaget ok them woldh giort, han skal vnderligge hoffwet dom, swo frempt koningen theckes, om han wordher greben wedh ferske gerninge.

25

⟨8.⟩ Si autem.

(Text I 2b)

Men om han icke wordher greben wedh ferske gerninge ok ey bekent ok ey offuerwundhen, han skal werne sigh trøswer meth xii hendher. Men han skal werge sigh meth xii hendher, om han offuerwintz.

30

⟨9.⟩ Item statuimus.

(Text I 3a)

Framdeles statfeste wii, at hwosomhelst faar giort herwirkæ nethen stathen, han skal bøthe then, som skadder er, xl marck ok koning xl mark ok stadhen swo møghet.

4 er (1)] o. lin. Aa. 5 swaren] rett. fra beswaren Aa. 8 swareth] rett. fra beswareth Aa. 32 neden] o: inden; jf. Text I og Holbæk stadsret kap. 5.

<10.> Si autem ciuis fuerit.

(Text I 3b)

Men om then faar wæreth borgheræ, som skadhen gør, han skal werghe sigh trynne tiidh *meth* xii hendher.

<11.> Vel si fuerit.

(Text I 3c)

Men om han faar wæreth vdi beswaret gyldhe, skal han werghe sigh *meth* xii bofaste men.

<12.> Si autem.

(Text I 3d)

157 v Men om han icke faar wereth || borghere, tha skal han sigh werghe effter landz loffwen.

<13.> Item quicumque.

(Text I 3e)

Fframdeles hwosomhelzst annen mandz gardh faar indgangen *meth* 15 wald *meth* færæ, en herwerke maa wordhe *meth*, han skal bøthe then, som gardhen tilhører, ix mark ok swomøghet koningen ok swomøghet stadhen. Ther offwer skal waldzmannen bothe then, skadhen faar, effter som kennes kan, at han haffuer moth hanom brodheth, eller skal han sigh werghe *meth* thwesser xii hendher. Men om han faar wereth beswaren 20 gildbrodher, skal han sigh werghe *meth* xii hendher.

<14.> Item statuimus.

(Text I 4a)

Fframdeles statfeste wii, at hwosomhelzst faar saar|giort noghen pa thorghet eller ok til blotz|ghythelsæ slaghet, han skal bøthe then, skadhen 25 faar, xl mark ok swomøghet koningen ok swomøghet stathen. Men om 158 r noghen faar forthørnet syn lighe, han || skal bøthe, som fore er rordh.

<15.> Si autem.

(Text I 4b)

Men om noghen wordher kerdh for swodan sagh ok faar nethen, om han 30 faar wereth borgher ok icke swaren gildbrodher, han skal werghe sigh *meth* xii hendher thrøsswer, men om han faar wereth borghere ok swaren gildbrodher, han skal werghe sigh alzeneste *meth* xii hendher. Men om han faar <icke> wereth borghere, han skal bøthe effter landz loffuen.

⟨16.⟩ Si autem aliquis.

(Text I ÷,)

Men om noghen faar slaghet anne wedh kindh eller *meth* wald draghet paa thorget eller pa thing, thok vthen blotgythelsæ, *han* skal bothe then, 5 skadhen fick, iii mark, koning iii mark ok stathen swomøghet. Om *han* wordher kerdh ok nether *han*, tha skal *han* werghe sigh *meth* xii hendher.

⟨17.⟩ Statuimus eciam.

(Text I 23a)

Fframdeles statfeste wii, at aff othesangx klokke ok til høghmesses endhe 10 skal bewares friit vwaldheligh paa thorghet. Wii sighe thorghstedhen frii bebwndhen, at *thet samme* || thorgs rom skal were fran then ny helghe 158 v andz hws til beghyndelsen pa sancti Michels kirkegardh i then westre deel.

⟨18.⟩ Decreuimus.

(Text I 23b)

15 Ok swo haffue ⟨wii⟩ foreseet, om noghen faargiort annen saar vthen thorghet, *han* skal bøthe then, skadhen fick, *effter* gambell sidhwanne iii mark ok koning iii mark ok swo møghet stadhen.

⟨19.⟩ Item statuimus.

(Text I 24a)

20 Fframdeles statfeste wii, at hwelkenhelzst baghere faar giort swegheligh moth then skickelsæ, som konings foghet oc borghernæ haffue giort paa brøtzsens gothet ok stoorhet, *han* skal bethale ix skillinge penninge, som skule deles mellom foghethen ok borgherne. Eller *han* skal werghe sigh *meth* ii syne nabooss eedh.

25 ⟨20.⟩ Si autem secundo.

(Text I 24b)

Men om *han* faar annen tiidh giort *thet sweck*, skal *han* bethale iii mark penninge, som skule deles mellom fogethen ok borgherne, eller *han* skal werne sigh *meth* xii syne soknemendz hendher.

30 ⟨21.⟩ Si autem tertio.

(Text I 24c)

Men om *han* tredyæ tiidh faargiort *thet sweck*, skal *han* ey vdi eet gantze aar brwghe syt embet. || Ey thes myndre skal *han* pynes *meth* 159 r leghomligh pyne, som kalles stød hæ.

⟨22.⟩ Similiter dicimus.

(Text I 25)

Thet samme sighe wii om them, som vpholde bryggery. Thok thet vnden-
thaget, at the skule icke pynes meth lechomligh pyne.

⟨23.⟩ Item quicunque.

(Text I ÷)

Fframdeles hwosomhelzst bryggher øll ok selgh thet wedh fullæ thynnner,
ok ey wedh penningess maal, the ere foghethen ther aff enchtet plychtuge.

⟨24.⟩ Item uolumus.

(Text I ÷)

Fframdeles wele wii, at hwelke somhelzst ther selghe øll wedh pen-
ninge maale aff theres bryggery, at the ere konings foget plictuge een
pennigs madhe øll aff then mynt, som tha genge er. Men om fogethens
bwdh pakreffwer then pennings madhe, føren then brygning er vtthsaal
eller fortheret, at om bryggeren wordher kerdh moghelske effter aff foge-
then, tha skal han werghe sikh meth xii hendher. Ok om hannom wern
brøster, tha skal han beddre iii mark penninge.

⟨25.⟩ Item decreuimus.

(Text I 27a)

Fframdeles haffue wii forseet, at om noghen inne holdher syne meth-
159 v sommerv || penninge ok er thok loffligh tilsaght paa thry samfelthe thing
ok kommer ey, før retthen er affsaght, han skal bethale syn hoffuetgielde
ok bøthe fogethen ix skillinge.

⟨26.⟩ Si autem.

(Text I 27b)

Men om han offuer eet aar inne holdher for^{ne} skyld offuer rett, ok i
thet aar nest effter kommendes ⟨meth⟩ andre gield offuer forskicket tiidh
ok fore the dome, som moth hanom wordhe saghde pa thing, han skal
bethale for^{ne} methsommers gieldh ok bøthe fogethen iii mark.

⟨27.⟩ Si autem.

(Text I 27c)

Men om han wordher swo møghet vørigh, at han ⟨icke⟩ finge aff be-
thalet then metzsommers gieldh, som fornøges skal i tredyæ aar, for alle

9 Item] statuimus tilf. men underprikket Aa. 26 rett] gentaget i hs., første sted udklattet
Aa. 27 ⟨meth⟩ cum Aa. 32 ⟨icke⟩ mgl. Aa.

the dome, som moth hanom siges innen forskicket tiidh, tha skal then hans iordh, for hwelken han icke bethalede, were vdi konings waldh.

⟨28.⟩ Item statuimus.

(Text I 26)

5 Fframdeles skicke ⟨wii⟩, at konings foget, for hwatsomhelzst han wil kere noghen, at han kaller then til statzens thing ok ther tilthale effter loffwen ok statzens sethwane, vthen then, som skildigh er, før forenthe || sigh welwilgeligh meth hanom.

160 r

⟨29.⟩ Item decreuimus.

(Text I 4c)

10 At om konings foget pakerer noghen aff thre eller xl marks brøthe, ⟨ok⟩ bether aff hanom forwaring meth forloffwere, at han skal staa retthen, om then skildigh haffuer iordh eller grwnd, som werdh er iii mark penninge, innen stathen liggendes, tha ma then iordh for hanom fulleligh loffwe,
15 ok skal ey fogethen annen forwaring kreffwe eller eske aff hanom.

⟨30.⟩ Hoc etiam dicimus obseruandum.

(Text I 5a)

Thet sighe wii ok holdes skal, at fogethen skal icke draghe noghen i sagh aff wor herres tilkommelse begyndelse ok til otthenne dagh effter wor
20 herres openbarelse, som kalles iwlehelghen.

⟨31.⟩ Item a septuagesima.

(Text I 5b)

Fframdeles fran fastehelghen ingaar ok til then syndagh, i hwelken ther sywnges messe embit, som begynnes Quasi modo geniti.

25 ⟨32.⟩ Item a festo beati Olai regis.

(Text I 5c)

Fframdeles fran sanctæ Olefs konings dagh ok til sanctæ Michels dagh, som kallis høstehelghen. Ok ey aff then tiidh, som konings vthboth paleges til noghen stedh. ||

30 ⟨33.⟩ Item si quis hospes.

160 v

(Text I 21a)

Fframdeles om noghen tilkommendes gest fongher komet hest eller oxe for noghen werdh, han skal giffwe een skilling for hwert.

5 ⟨wii⟩] *mgl. Aa.* 7 sethwane] *Nisi reus tilf. Aa; jf. det flg.* 11 ⟨ok⟩] *et Aa.* 19 begyndelse] *rett. in scrib. fra begyndendelse Aa.* 33 hvert] *herefter 2—3 linjer aaben plads Aa; jf. Text I.*

<34.> Item si quis hospes per currus.

(Text I 22)

Fframdeles om noghen gest faarførðh syne thing bort *meth* wagghene, han skal giffwe een skilling for them alle wagghne til then thiende, hanom *meth*reghnendes. Item ab undecimo. Fframdeles aff then elløfftæ waghens 5 regnendes ok ther offuer, han skal giffwe two skillinge.

<35.> Item statuimus.

(Text I 18)

Fframdeles skicke wii, at om noghen kommer gesthendes til wor by *meth* syn køpmandzskap ok faar dwalet hooss oss om wintheren, han er 10 plichthug koning een mark penninge ok een stadhen.

<36.> Item si aliquem hospitem.

(Text I 19)

161 r Fframdeles om noghen gest faar hend atføre || køpmandzskap til wor by *meth* syt skib, swo at han sell ok affhendher *meth* saal ther køpmandz- 15 skaben, som han faarførðh, han skal were plictugh atbethale ii β penninge. Ok thes lighe skal han were plichtug *meth* alle hans *meth*følgere, som ere pa skibet *meth* hanom, een alzene vndenthagen, til hwes the køpende worde.

<37.> Item si quis.

20

(Text I 20)

Fframdeles om noghen kommendes til wor stadh faar førðh fisk pa skib eller pa waghens, for første tiidh skal han giffue i β. Ther effter swotiit, som han faarkomet for hwar tiidh ii penninge om eet aar. Thok thet vndenthaget, om han fisker them *meth* syt eyget garn. Er thet ok swo, at 25 han faar icke fisket them swo ok wordher pa kerðh, han skal werge sigh *meth* syn eedh. Men thet, som nw foresagt er om fisken, thet wele wii atholdes skal om thet øll, som føres *meth* wagne aff landzbygd ok selges wedh penningetall.

<38.> Item statuimus.

30

(Text I 6)

161 v Fframdeles skicke wii, at hwelkensomhelzst borghere, ther icke || faar ferdigh giort gang ok bro til gardh innen een dagh, effter fogethen eller borghernæ haffue hanom forelaght, han skal bethale ix β penninge, som skifftes skule mellom fogethen ok borgherne. 35

6 ok] *foran ordet overstr.* os (*beg. af offuer (?)*; *jf. ndf.*) *Aa.* 14 Fframdeles] *hend tilf., men atter overstr. (jf. det flg.) Aa.* 17 *meth]* *derefter et overstr. h (jf. næstflg. ord) Aa.* 32 Fframdeles] *derefter overstr. for Aa. — borghere] tilf. o. lin. Aa.*

<39.) Item eidem pene.

(Text I 7)

Then samme plicht skal then vnderligge, som legger syt møgh eller myddhng på menight stredhe ok faar icke bort førðh then innen then
5 tiidh, som hanom foreleges aff fogethen ok borgherne.

<40.) Statuimus insuper.

(Text I 8)

Ther offuer statfeste wii, at om bryntzsell hendes vdinnen noghens hws atkomme, ok clocken wordher ringt, then skal bethale ix β penninge,
10 som deles skule mellom fogethen ok borgherne.

<41.) Item statuimus.

(Text I 9)

Fframdeles skicke wii, at fogethen skal haffue vii penninge til skwth aff hwar borgherre hwart aar, swosom ii til gresgyeldh, i til missommers
15 skwth, ii til thiwæskwth, i til iwleskwth ok i til poske|skwth. Hwosomhelzst thette skwth faar icke fornøghet fogethen i for^{ne} forlagde thider, tha fogethen hanom framkalle på thry thing, ok worde laghlike dome moth || then gyeldere, then skal bethale for^{ne} skwth, for hwelket han wor fram-^{162 r}
kallet ok på|kerdh. Ok skal han beddre til fogethen iii mark. Ok om <han>
20 faar borthe weræt, then tiidh domenss rett moth hanom siges, ok kommer igen sidhen til domss ok nether sigh athaffwe syt meth syt skwth igen offwer for^{ne} tidher, then skal sigh werne meth xii hendher.

<42.) Item statuimus.

(Text I 10)

Fframdeles skicke wii, at hwosomhelzst vthwortes kommandes til Roskilde stadh, om han faar willet øffwet køpmandzskap ther som een køpman, han skal bethale menighet fire β sølff. Ok om han faar brughet køpmandzskap, før en han loff haffuer, han skal beddre stadhen iii mark.

<43.) Statuimus.

(Text I 11)

Fframdeles skicke wii, at hwosomhelzt dør vdi Roskilde stadh ok ey haffuer nerwerendes erffwinge; the gotze, som han igen ladher effter sigh, som kalles danefææ, skule || til troeræ hand settes dagh ok aar vnder een ^{162 v}

13 skicke wii] tilf. i marg. Aa. 14 missommers] derefter overstr. g Aa. 16—17 fogen] herefter har skr. beg. at skrive th, men atter overstr. det (jf. det flg.) Aa. 19 <han>] mgl. Aa. 33 danefææ] derefter overstr. th Aa.

borgheres ghøme vthen all bebothelse ok vndryckelse beware skulendes. Ok om the, som sighe them rette arffwinge atwere, komme icke ok møthe innen forsaghde tiidh, ther effther skal fogethen anamme for^{ne} gotze.

<44.> Item decreuimus.

(Text I 12)

5

Framdeles haffue wii foreseet, at heldher thet er borghere eller vthenbyggs man tilkommendes, skal haffue sagh moth noghen borghere, han skal hanom kalle fore stadzsens radhwss, vpa thet hanom, som pakerer, skal ther affsighes retthens dom effter loffwen ok stadzsens sedhwane. Ok ey skal noghen borgheræ kalles til menight landz thing ok ey til koningen 10 ok ey annen stedz, vthen then borghere, som pakeres, will icke ther fornøghe then, som pakerer, til gothe.

<45.> Item hoc stricte volumus.

(Text I 13)

183 r Fframdeles wele wii thet strengeligh atholdes, at hwsomhelzst || faar- 15 køpt pa menigt thorgh i rett thorgh|tiidh noghen thing, ther fall holdes, hwelket køp widhne bør ey til eskes, hwelken widhne som kalles win, om noghen sydhen kommendes faarsagt sigh then thing tilathøre eller faarsagt then ting sigh frankommen meth thywery eller vdi noghen annen made, køperen, som køpte sigh then tiidh, maa sigh tileyghne then 20 samme thing meth thwo lofflige mendz withnebyurdh ok meth xii hender.

<46.> Item statuimus.

(Text I 14)

Fframdeles statfeste wii, at hwsom paa worder kerdh aff noghen, ok then faller vdi saghén, for hwelken sagh han skal plicthes ok neffses 25 meth penninge both, then skal først fornøgge pakereren, ther effter stadhén ok til thet siste fogethen, om thens, som pakeres ok skyldigh er, bohaffue ere swo gothe. Ok om then skyldighe mandz bohaffue ok gots streckes icke til alle the beddringe, tha skal vthtages swo møgghet aff hwar thredye part, at alle skule thage lighe deel til beddring, hwar møgghet for^{ne} 30 bohaffue strecke them. ||

(Text I 15a)

183 v <47.> Item forbywthe wii stadhelige aff wor herre konings macht alle

10 landz] tilf. i marg. Aa. 20 tileyghne] foran ordet har skr. skrevet samme ord, men forskrevet og atter overstr. Aa. 24 ok] hs. har her den tironiske note for et Aa. 26 pakereren] rett. af skr. selv fra fogethen Aa. 29 hwar] til tilf., men atter overstr. Aa.

baghere boendes i Roskilde ther til, at ey noghen skal dyrffwes pahinge meth ondschap then, som wil øffwe baghere embit vdi Roskilde, thok ey mothstandendes een wane, hwelken heller er kallendes een vwane, for hwelken engen, hwar kloogh aff ny tilkomendes ok hwar thro, ma øffwe forsagde embit ther sammestedh, vthen han tilforen haffuer giffuit ii(i)j mark vdi Selandz mynt. Alligewel wele wii ok stathfeste ey thes myndre, at hwar aff ny tilthagendes for^{ne} embit skal ey forlade atfornøyghe konnings foghet j mark penninge effter gambel sedhwenyæ.

⟨48.⟩ Item adicimus.

10

(Text I 15b)

Fframdeles tilkaste wii for^{ne} vwane atwere bortfördh ok afsagd meth konings dom aff alle ok hwar baghere, nerwerendes ok komendes, aldri noghen tiid were brughendes, swofræmpt the wele flii konings vgynt ok for^{ne} plicht.

15

⟨49.⟩ Item ut ciuitas &c. ||

(Text I 16)

Fframdeles at stadhen skal i alle stycke ok pyntte styres meth friit, 164 r stathfeste ok skicke ⟨wii⟩, at nar noghet skal i stadhen skickes aff ny, at thet skal skickes meth fogethens ok methborgher⟨ne⟩s radh ok sam- 20 tycke sandrethelig. Omwel besee wii, at aff hwelkesomhelzst embede eller thing, som stadhen tilhører, wordher giort anderledes, thet skal haffues vloffwelight ok vgeefft.

⟨50.⟩ Sciant &c.

(Text I 17)

Thi skule alle wide, swo wel nerwerendes som komendes, at her Erick then Annen, welbyurdig Danmarks koning, førre nenffd, hwes seel gud beskerme til longe thyme, snylleligh foreachtendes swo wel Roskilde stadz ok syne tro borgheres søghendes for^{ne} stadh nytte som høffweskheth ok aff then edlæ gotheth, som hanom war methgiffuen, er han nathelig til- 30 bøgghet woræ bøne alle ok hwar for^{ne} priuilegia || ewindeligh wareskulende. 164 v Aar effter gudz byurd twsendetwhndrethetryszthywæ pathet athende.

1 at ey] ey at Aa. 4 hwar (2)] derefter overstr. w? Aa. 5 ii(i)j] iij Aa; jf. Text I. 14 ok] gentaget ved linieskifte Aa. 18 ⟨wi⟩] mgl. Aa. 19 methborgher⟨ne⟩s] methborgherens Aa. 25 her] rett. af skr. fra koning Aa. 27 til] foran ordet overstr. til (lidt udklattet) Aa. 31 byurd] derefter overstr. tusendæ twthuse; jf. det flg. Aa.

1340—45. 29. september.

3

Kong Valdemar 4. Atterdag tager borgerne i Roskilde under sin beskyttelse og bekræfter de privilegier, de har faaet af hans forgængere, og giver dem yderligere toldfrihed inden for rigets grænser.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4v (oversættelse, 5 slutningen af brevet er musegnavet). Registreret i Uldall fol. 186 (Resens atlas) II 157 med aar 1340.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. U 277 (i udtog).

Trykt efter Aa og lakunerne udfyldt efter den ligelydende slutn. i nr. 5.

Datering: Aaret 1340, som Resen har, er usikkert, men da Valdemar bruger titlen 10 hertug af Estland, maa brevet være ældre end august 1446, da han solgte Estland.

Waldemar, aff guds naade Danmarchis och Sclauers konning och her-
tug till Estland, alle, som dette woress obne breff seer, helsen med
gud euindelig. Giøre wetterligt for alle, att wii haffue antaget neruerende
breffs frembuiszere ossz elschelige borger wdi Roeschilde med alle deres 15
goeds och dennom thilhørende wnder worres naadige protection och for-
suahr, loffuendes dennom at maa niude och beholde alle priuilegier, ret-
tigheder, friheder och naader, som de kand eragtes at haffue hafft aff
woress forfedre, och samme med neruerende breff bekrefftter. Her foruden
beuisszer wi dennom denn serdeeles naade, att di inden worres rigets 20
grenstser alle weigne maa werre quit och frii for ald told. Thi forbiude wii
strengeligen wnder worres hyldest och naade, att ingen aff worres dertil
forordnede embetsmend eller nogen anden, aff huad stand och wilckor
hand werre kand, schall giøre for^{ne} [wo]res borgere eller nogen aff dennom
enten paa dere[s goe]t[s] eller person effter neruerende breffs l[iudelse 25
nogen for]hindring i ringeste maader, saa frem[bt de icke will] falde i
worres vnaade och str[aff, som wedbør. Dessz] thill wetterlighed haffu[e]
wii heng[t worres indsegell her]neden vnder. Giff[uet] i R paa
st. Mickels [dag]

Roskilde.

1395. 23. februar.

4 30

Dronning Margrethe tager borgerne i Roskilde under sin beskyttelse og bekræfter de privilegier, de har faaet af hendes fader kong Valdemar, vedrørende toldfrihed inden for rigets grænser, idet hun dog forbeholder sig den sædvanlige told paa de skaanske markeder, samt bekræfter alle andre privilegier, de maatte have fra hendes forfædre.

35

A: tabt. — Aa: Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 5r, dansk oversættelse.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 3975 (i udtog).

Margareta, med guds naade Norgis och Suergis dronning och sand^{5 r} arffuing och hertuginde till Danmarch, alle, som dette woress obne breff seer, helsen med gud euindelig. Giøre wetterligt for alle, att wii hafue taget neruerende breffs fremwisszere ossz elschelige borgere wdi Roeschilde med aldt deres goeds och dennom tilhørende wnder woress fred och protection serdeles att forsuahe, loffuendes dennom, att de maa niude dend serdeles naade, dend høyborne første och herre hertug Waldemar, aff guds naade Danmarckes och Sclauers konning och hertug till Estland, worres elschelige salig her fader, dennom forðum thid beuist haffuer, nembli¹⁰g at de inden ald Danmarches rigets grentser maa werre quit och frii fra ald thold, dog ossz forbeholden dend seduonlige told wdi de schonske marcheder, der hoes niude och bruge alle andre priuilegier, rettigheder, friheder och naader, som de kand eragtes att haffue haftt aff andre woress [for]fedre, huilche wi dennom med neruerende breff [be]kreffter. Thi forbiude wii strengeligen vnder [worre]s hyldest och naade, att nogen aff worres der[til foro]rdnede embedsmend eller nogenn andenn, || i huad stand^{5 v} och wilckor hand werre kand, schall herudi giøre for^{ne} woress elschelige borger eller nogenn aff dennom enten paa deres goeds eller personn imoed dette breffs liudelse nogen forhindring i ringeste maader, saa frembt de²⁰ iche will falde wdi worres vnaade och straff, som wedbør. Dessz till witterlighed haffue wi hengt worres indsegell hernelen vnder. Datum anno domini 1395 crastino beati Petri ad cathedram Roschildensem in nostra præsentia et p(oti)orum regni D(a)ciæ plurimorum.

Sølvitsborg.

1419. 29. december.

5

²⁵ Kong Erik 7. af Pommern tager borgerne i Roskilde under sin beskyttelse og bekræfter de privilegier, de har faaet af hans forgængere, og giver dem yderligere nogle privilegier: Ingen er tvungen til at rejse bort fra byen undtagen i kongens ærinde; alle sager mod borgerne skal forfølges paa bytinget; de skal være toldfri overalt i Danmark undtagen paa markederne i Skanør,³⁰ Falsterbo, Dragør og andre sildelejer; fremmede købmænd maa ikke købe levende kreaturer og svin, fersk kød og svinekroppe eller saltede huder; over for skyldnere og andre, der gør dem uret, maa de med byfogedens hjælp rejse tiltale paa samme maade, som de gør i Slagelse; alle, som søger torv og købmandskab i byen eller har gods og rente der, skal skatte med borgerne; borgerne skal have samme frihed og lov med hensyn til at købe og sælge som borgerne i Slagelse.³⁵

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 6r.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 5821 (i udtog).

6 r **W**i Erich, med guds naade Danmarchis, Suergis, Norgis, Wendes och
 Gottes konning och hertug i Pommeren, giøre witterligt alle, di dette
 breff see eller hørre lesszes, att for troschab och willighed och thienneste, 5
 som wi aff wore elschelige bymend, borgere och menighed i Roeschilde
 hertill befundet haffue, och wi ossz haffue till dem som till wore troe thien-
 nere, borgere och vnderdanne at forsee, thro och tillhaabes, i naar det
 behouff giøres, frembdeeles med troschab at befinde, da tage wi, annamme
 och vndfaa dem och deres i wor kongelig naade, fred och hegen naadeligen 10
 at bescherme och wnde dem och lade alle de priuilegie, frihed och redt,
 som de med skell beuisse kunde, att de aff wore forfædre, herrer och
 konger i Danmarch, hues sielle gud haffue, for wor thid haffue hafft och
 haffue, huilche wii stadfeste och confirmere med dette breff, och dertill
 da wnde wi dennom aff synderlig gunst och kierlighed saadan fordeell 15
 och naade, som her effter følger. Først att ingen der for nogenhaande
 deelemaall, sag eller skylding, der wii magt med haffue, (thørff) for nogen
 6 v anden mands steffning, bud eller opkald vdaf byen at fahre || eller nogen-
 haande thiennest nogen i saa maader att giøre, wden de ellers wille giøre
 med kierlighed och goed willie, wden det saa kand werre, at wi dem for 20
 riggens paaliggende, tarff eller wærn eller for anden wor och rigens mer-
 chelig erinde schyld vdbiude eller tilsige, der de serdeles bud om aff ossz
 fange, at de da i alle maade der willige till werre och wordt bud staa, som
 dem bør. Item at huo som nogen sagh skylding eller tiltalle till dem haf-
 fuer, att hand dett imoed dem paa deres byting loulige forfølge, och att 25
 de, som de aff alder waane ere, der vndledig sig med rette for saadan
 sager eller och bøde derfore effter minde och naade. Item wnde wi dem
 och denne sønderlig frihed och fordeell, att huor de med deres kiøbmand-
 schab kommer i Danmarck, der schulle de were toldfri och komme och
 fahre och købslaa frit vden paa worre marckedt Skaanør, Falsterboede, 30
 Dragør eller paa andre sildeleie i Danmarch, att de der giøre och giffue
 told och andre støcke, som andre i worre lande giøre. Item at ingen giest
 eller kiøbsuend, der ei er med dem besidend borg[ere], tilderffues i nogen
 maader at købe i deres bye leffuen[de] nød eller suin eller fersche nød eller
 suinekroppe eller saltede huder vd at føre. Item giffue wi dem loff och 35
 7 r magt || att thalle thill deres skyldener och till andre, de dem vrett giøre,
 huilcke de der i deres bye betræe, och att kreffue och fange rett och
 schæll aff dem och sette dem der til rette derom med hielp och raad

wor byfoegett, som wi der nu haffue eller her effter haffue wilde, huoreffter-
 di som wore elschelige borgere wdi Slaugelsze giøre i deres by om deres
 schyldener och imoed andre, som dem vret giøre. Item at alle de, som
 marckidttorff och kiøbmandschab der hoes dem wille søge oh øffue
 5 och alle andre, som goods och rendte och indgieldder i byen med dem
 haffue, at de giøre och skatte och skylde med meenigheden och med byen,
 efftersom de aff raadet der i byen till worde sadtt, dog saa som skell
 och rett er, huer i sin ret vforsømmett. Frembeeles vnde wi de for^{ne}
 wore bymend och meenighed saadan frihed och laug, som wore elschelige
 10 bymend i Slaugelse haffue och niude om deres goods och thing att kiøbe
 och atselge. Thi forbiude wi alle worre foeget og embetsmend och alle
 andre, ihou de helst erre, de forskreffne wore bymend och borgere i
 Roeschilde imoed dissze forskreffne frihed, fordeel och naade at hindre,
 quælle eller vforrette i nogen maader vnder wor kongelige hæffn och
 15 wrede. Thil meere stadfestelse och wissze alle dissze forskreffne støker
 och artickler da haffue wi wort secret ladet henges for dette breff. Datum
 in castro nostro Sølfuedsborg anno domini 1419 fembte dag effter iuell.

København.

1441. 2. januar.

6

*Kong Christoffer 3. af Bayern bekræfter de privilegier, borgerne i Roskilde
 20 har faaet af de tidligere konger, og fastsætter yderligere en række bestemmelser
 vedrørende fremmede købmænd, som dør i Roskilde, forbud mod at bære
 vaaben i byen og mod sammensværgelser, om valg af borgmestre og raad-
 mænd m. m.*

A: tabt. — Aa: Afskrift 1506 15.—21. marts givet borgerne i Holbæk; se Holbæk
 25 nr. 6. — Ab: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 1327, 4° f. 20v, afskrift af Jørgen Seefeld. —
 Ac: RA. Danske Kancelli Privilegier inds. 1648 f. 7v.

Tryk: Kolderup-Rosenvinge V 196 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 3665; Rep. 1.
 rk. nr. 7141.

Text efter Aa.

30 **V**y Cristoffer, meth gudz naadhe Danmarks, Wendis oc Gothes konningh, 2
 palatzgrewe paa Ryn oc hertwgh i Bæyern, gyøre viderlighth alle men
 meth thetthe worth opne breff, ath alle the privilegia, frælsæ oc friihedh,
 som wore forfædræ oc forældhre, konninghe i Danmark aff theris kierlighe
 oc godh wilghe oc søndherlighe naadhe vnth oc gyffueth haffue wore
 35 elskelighe burghemesthere, rodmen, bwrghere oc all menighedh i wor
 kiøpstædh Roskyld, vnne oc gifwe wii them fremdelis aff wor sønderlighe

² v naathes wegne, oc them || stadfæste wii *meth* thetthe worth opne breff i alle modhe, som theris *prewilegia* oc friihedh lude, som the ther poo haffue, oc ther til vnne vii oc giffue them naadelighe tesse effther *screffne* article. Fførsth ath naar nogher tydesk eller vtlentzsk i wor kiøpstædh Roskyldede døør, tha skal giffues aff hans gotz huer tyende penningh, halffth ⁵ konningen oc halffth byen, oc haffuer then, som døør, ængen arffwinge, tha gaa vm hans gotz, som *gammell* ræth oc sithwanne ær. Item skall eller mo ængen *ganghe* eller riide i fornewnde wor kiøpstædh Roskyldede *meth* spænthe armbørst dagh eller nat. Dørgis thet nogher at giøre oc fongher ther skade ouer, han skal beholde skaden vbøther. Item skal ther ¹⁰ ænghen gange *meth* suærdh eller armbørsth længher, æn han er kommen i sith hærberghe. Item skal eller moo ænghen giøre sambindelse moodh nogher man oc sønderlighe moodh *bwrghemestherne* oc roodith wndher liiff oc gotz. Item welle wii haffwe macth at sætthe *bwrgemestheræ* oc leyde, oc skall vor foghet *meth* burghemesthernæ haffue macth at leyde, oc ¹⁵ *bwrgemestherne* oc roodith skwlle haffue macth at kese raadmen, nar nogher aff raadith aff gaa. Item skwlle burghemesthere oc raadith haffue macth at regere alle æmbede æffther skelligheth, oc som the fore oss ||
³ r bekende wele wære, oc ængen skall mood theris velie giøre eller bøgynne giilde eller nogher samfwnd vndher sin hoffuet loth. Item skall all kiøp- ²⁰ manskaff wæyes i for^{ne} wor kōpstædh, som i stæderne wæyes. Hwo thet icke giør, han giffue iii mark, som sælgher, oc tre then, som kiøber, halt konningen oc halfft byen. Oc tesse for^{ne} article haffue wii wnth oc giffuet wore burghemesthere, raadit, oc menighet i Roskyldede, paa thet at wor kōbstædh ther aff forbædres moo, togh wele wii haffue full macht them ²⁵ at forbædre oc til eller aff at sætthe, vm oss tycker thet nytthelieth wære. Thy forbiuthe wi alle, eehow the helst ære, oc serdelis wore foghede oc æmbitzmen, for^{ne} wore burghemesthere, raadmen, burgere oc menighet eller noghen aff them moodh thenne wor gunsth oc naade i nogher modhe at hindre, mødhe, tøffue eller wforrætte vnder wor kōnninglighe hæffnd ³⁰ oc wrede. In cuius rei evidens testimonium et evidenciam firmiorem secretum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum castro nostro Haffnensi crastino circumcisionis domini anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo.

7 gaa] gaais *Ab.* 9 Dørgis] diervis *Ab.* 10 ther (2)] *mgf. Ab.* 12 i sith] til *Ab.* 21 i (1)] vor *tilf. Aa; jf. næstflg. ord.* 22 then] ved *rasur rett. fra* them *Aa.* 26 thet] dennom *Ac.* 27 eehow . . ære] co huo det heldst er *Ab.* 33 domini] dominice *ms.*

Roskilde.

1451. 21. april.

7

Kong Christian 1. tager borgerne i Roskilde under sin beskyttelse og bekræfter deres privilegier, som er givet dem af hans forgængere, herunder ogsaa de artikler, som kong Christoffers brev indeholder.

- 5 A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 8v.
Tryk: Rep. 2. rk. nr. 33 (i udtog).

Wii Christiern, med gudtz naade Danmarchis, Norgis, Wendes och ^{8 v}
Gottes konning, greffue i Oldenburg och Delmenhorst, gjøre wetter-
ligt alle mend, som nu ere och komme schulle, att wii af wor synderlige
10 gunst och naade haffue thagedt och wndfangedt och thage och wndfaa
med dette wort obne breff wore elschelige borgemester, raadmend, borger
och meenighed i wor kiøbsted Roeschilde och aldt deres goeds, hion och
thiennere wdi wor kongelige wern, hegen, fred och beskermelse, besønder-
lige at forsuahre och fordedige till rette, och vnde wi dennom alle di
5 privilegie, frihed och naade, som wor forfedre, konger i Danmarch, dem
och for^{ne} wor kiøbsted for ossz naadeligen wndt och giffuedt haffue,
hulche wii stadfeste och fuldbyrde med dette wort obne breff, saa att
de dem niude, bruge och beholde schulle i alle maader och alle artickle,
effterdi som wor forfader konning Chrestophers breff dem derom giffuedt
20 liuder och wdwiisszer. Thi forbyde wii alle, ihuo de helst ere eller werre
kunde och serdeles wor foegedt || och embedtsmend, for^{ne} wor borgeme- ^{3 r}
stere, raadmend, borger och meenighed i for^{ne} wor kiøbsted Roeschilde eller
nogen der paa person, goeds eller thiennere herimod athindre eller hin-
dre lade, møtte, quælle eller wforrette i nogen maader wnder wor konge-
35 lige hæffn och wrede. Datum ciuitate nostra Roschildensi feria quarta
proxima post dominicam palmarum nostro sub secreto præsentibus
appen(s)o anno domini 1451, anno uero regnorum nostrorum Daciæ
tertio et Noruegiæ secundo.

Roskilde.

1455. 10 april.

8

30 *Kong Christian 1. tager borgerne i Roskilde under sin beskyttelse og bekræfter de privilegier, de har faaet af tidligere konger, og giver dem yderligere en række privilegier: at de frit maa handle i andre købstæder, at borgmester og raad maa skride ind mod forseelser, der finder sted, naar byfogeden er fraværende, at det er halsløs gerning at dræbe en borger i hans egen gaard, at*
35 *borgerne skal være toldfri over hele riget undtagen paa høstmarkedet, at de*

ikke maa indgaa fæstekontrakter med andre end kongen, dronningen og magistraten, samt at ingen, der kommer sejlene i Isefjord, maa holde marked i fjorden, før de kommer til Roskilde eller Holbæk.

A: tabt. — Aa: Afskrift 1506 15.—21. marts givet borgerne i Holbæk; se Holbæk nr. 6. — Ab: RA Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 9v. 5

Tryk: Kolderup-Rosenvinge V 198 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 3937; Rep. 2. rk. nr. 470.

Text efter Aa.

^{3 v} **V**y Crestiern, *meth* gutz naadhe Danmarcks, Norghis, Wendis oc Godis
 10 koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, giøre widherlighth alle, som
 nw ære ock kommeskule, at for troskaff oc willighe thieniste, som wore
 ælskelighe bymæn, borghere oc menigheth i wor køpstædh Roskyld, som
 wor kiære husfrw oc wort righe Danmarck her til giort haffue oc her
 effther trolighe giøre oc bewise skulle, tha haffue wi *annameth* oc vntfon-
 ghet oc *anname* oc vntfonghe thøm oc alle theris i wor konningxlige nade, 15
 frid och hæghen nadelige at beskerme oc vnne them oc lade alle the preui-
 legia, friihet oc ræt, som the *meth* skieel bewise kunne, at the aff wore
 forfædhrer, herre oc konninghe i Danmarck, hwes siæle gud haffue,
 fore wor tiidh haffue haffth oc haffue, hwilcke wi stadfæste oc fuldburdhe
meth thetthe wort opnebreff. Oc ther til vnne wi them aff wor synderlige 20
 gunst oc kierlighed, swo oc fore then store wmagh, kosth oc thæringh,
 som the offthe haffue for wore skyld, oc synderlighe, nar wii eller wor kiære
 husfrv ferdes i genom landeth, swodan fordeel oc node, som her effther
 fylgher. Fførst vnne wii them swodan friiheet, at the mwe friit || kiøpslaa
 i alle wore righe oc serdelis i alle wore køpstædher friit at købe oc sælie til 25
 land oc watn, badhe *meth* fremmethe køpmænd oc andre, lighe wed borgher-
 ne, som i wore køpstæde boo. Item vnne vii borgemesther oc raadit at haffue
 fuld macth at hindre them, som arædhe eller nogher vpstød eller vskiel
 giøre i wor køpstæth Roskyld, om byfogeden wore ey swo nærwærendes at
 sætthe tem ther til rætthe, tog swo, at kronens ræticheet vforsømmet 30
 bliuer. Item om nogher borghere wordher slaghen i sin eghen gaard, tha
 skal thet være halsløsgierning. Item vnne vii them at være tolfrii alle
 wore righe øuer, vdhen om retth høstmarcketh, som ær fra *sancti* Bar-
 thomei dagh oc intil *sancti* Dyonisii dagh. Item forbiude wii alle wore
 vnderdane i Roskyld at thage husbondehold aff nogher annen en aff oss 35
 eller wore kiære husfrv oc wore borgemesther oc rodit. Item forbiudhe wii
 alle, som komme seglindes in i Ysefiord at giøre noghet marketh i fiorden,

18 herre . . konninghe] herrer och konger Ab. 26 oc (2)] tilf. o. lin. Aa. 28 vpstød] omstød Ab. 29 nærwærendes] nær Ab. 30 tem] tilf. o. lin. Aa. 32—33 alle . . øuer] i alle worre rigger end Ab.

før æn the komme vp fore wore køpstædhe Roskyl eller Holbeck. Item
 tesse for^{ne} friihet oc preuiligier haffue wii vnth wore ællskelighe borghe- 4 v
 mesthere, rodmen, borghere oc menighet i for^{ne} wor køpstæd Roskylde,
 paa thet at the mwe ther aff forbædres oc oss thienisthe tyss ydermere at
 5 giøre, swo lenge wii thet annerlwnde skickende worde, om oc nar behoff
 kan giøres. Thi forbiude wii alle oc serdelis wore foghede oc æmbetzmen,
 borgemesthere, radmen, borghere oc menigheet for^{ne} wore borghere i
 Roskyld omodh oc i thenne wor nade oc friiheeth at hindre eller hindre
 lade, mødhe eller vforrætthe i nogher modhe vndher wor koningxlige
 10 heffnd oc wredhe. Datum Roskildis feria quinta pasce nostro sub secreto
 anno domini medl quinto.

København.

1472. 15. juli.

9

*Kong Christian 1. giver borgerne i Roskilde en række privilegier og tager
 dem under sin beskyttelse samt giver dem ret til frit at nyde deres vange, fæ-
 15 gang og jorder.*

A: mgl. — Aa: Afskrift 1506 15.—21. marts givet borgerne i Holbæk; se Holbæk
 nr. 6. — Ab. RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 11r.

Tryk: Kolderup Rosenvinge V 199 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 4438; Rep. 2. rk.
 nr. 3124.

20 *Text efter Aa.*

Vii Cristiern, meth gutz nathe Danmarks, Sueriges, Norges, Wendes oc
 Gottes konningh, hertwgh i Sleszwiig, greffwe i Holsten, Stormarn, Ol-
 denborg oc Delmenhorsth, gøre alle witherlieth, at for troskaff oc willig
 thenisthe, som oss ælskelighe borgemestere, raadhmen, oc menighet i
 25 Roskilde oss oc wore righe her til giort haffue oc her effther trolige giøre
 ma, swo oc oppo thet, at for^{ne} || wore kiære borgere oc vndhersate mwe 5 r
 thes ydermere bliffue wedh rædeligheet oc bestand, tha wnde wii oc gif-
 fue them swodan friiheeth, som her effther fylgher. Fførsth at wii welle ey
 til stædhe, at nogher frammethe køpstæde men æller bønder skule noghet
 30 forkøb giøre wore borghere i Roskilde poo theris torg i theris retthe torg
 daghe vthen meth borgemesthres oc raadz tilladelse. Item welle wii oc ey
 tilstæde, ath nogher i Roskilde skule brwghe kødmanghere æmbede vdhen i
 kødmanghere boderne, effther thi som gammel sitwanne wærit haffuer.
 Item welle wii oc ey tilstæde, at nogher kremmere skule stande vthe meth
 35 theres kram i wor købstædh Roskilde lengher end i tree daghe vden rætthe

4 tyss] der Ab. 10 feria . . pasce] fembte paasche dagh Ab. 26 ma] tilf. o. lin. Aa.
 — oc (2)] mgl. Ab. 27 bestand] bistannd Ab. 35 theres] over første e en (overflødig?)
 forkortelsesstreg Aa. — end] mgl. Aa.

landfæringe, som komme fraa høst marcket oc færdes swo giømen landet. Dyrffwes nogher her omodh at gøre, tha skule the haffwe forbrodeth, hwes the haffwe meth at fare oc ther til iii marck til konningen oc iii mark til byen. Item wore oc thet swo, at nogher ther i byen, ware man eller quinne, som then annen læggher tywff sag til, eller nogher andre wærlige ⁵ sagher, ther hedher oc ære paa rører, oc wordher han, som thet sagt hauer, ||
^{5 v} ther meth nedherfellig, tha skal han bøde xl mark modh saghwolderen, xl mark modh konningen oc xl modh stadhen; formatthe han icke oc tesse bødher wth ath giffwe, tha skal han hwstryges til kaghen oc forswærie byen. Item thage wii for^{ne} wore borghemesthere, raadmen oc menig- ¹⁰ heet i Roskylde oc alt theris gotz, worthnethe, hion oc tienere wdi wor konninglige friidh, hegn, wern oc beskierning, besønderlige at forsware oc fordeytinge til ratthe, oc wne wii oc welle, at the skwle her effther frii oc vhindret nydhe, haffwe oc brwge theris wonge oc fægang oc iordher till theris eyghet oc wor købstadz nytthe oc bestand, som the thet her till ¹⁵ hafft haffwe. Fforbiwdendes alle, ehwo the helsth ære eller wære kwnne, oc serdelis wore foghede oc æmbitzmen, for^{ne} wore borghemesther, raadmen oc menigheet i Roskylde her omodh paa forscreffne friiheedh oc
^{6 r} beskerming athindre eller hindre || ladhe eller i nogher modhe vforrætte wndher wor konnigxlige heffndh oc wredhe. Datum in castro nostro ²⁰ Haffnensi die diuisionis apostolorum nostro regali sub secreto presentibus inferius appenso anno domini mcd septuagesimo secundo.

København.

1476. 15. februar.

10

Dronning Dorothea paabyder beboerne af St. Jørgensbjerg i Roskilde at skatte og skyldte og betale kongelig tyngte som de øvrige borgere i Roskilde. ²⁵

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 12r.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 3802 (i udtog).

Wii Dorette, med guds naade Danmarchis, Suergis, Norgis, Wendes och Gottes dronning, hertuginde wdi Slesuigh och Holstein, Stormaren och Detmerschen hertuginde, i Oldennborg och Delmenhorst ³⁰ greffuinde, helse eder alle, som bygge och boe paa Spitalsbiereg wdi Roeschilde kierlige med gud och wor naade, wiider, at ossz elschelige borge-mester, raadmend och meenighed wdi for^{ne} wor och cronens kiøbsted Roschilde haffuer ladet berette for ossz, atti ei schatte och schylde med

5 then annen] dem monne Ab. 6 hauer] i marg. Aa. 10 borghemesthere] borge-mester Ab. 13 fordeytinge] fordedige Ab. 15 eyghet] eie Ab. 20 Datum] mgl. Ab. 21 Haffnensi] Haffniæ Ab. — diuisionis] dimissionis Ab.

dennom oc ei holde kongelige tønge med dem, som aff gammell seduahne werret haffuer, huilehet ossz dog stoerlige forundrer och wille ded her-
 effter ingenlunde thilstede, atti derfor schulle werre ydermehre fri ennd
 de andre wor vndersaatte, som der i byen boe. Thi bede wi och biude eder
 5 alle och huer serdeles strengelige, atti hereffter schatte och schylde med
 dem och holde eders kongelige tønge, som eder aff rette bør och aff gam-
 mel seduahne werret haffuer, och lader det ingenlunde, saa frembt i wille
 ei lide der ydermehre schade for. In Christo valete. Ex castro nostro
 Hauffn in chrastino sancti Valentini martyris nostro sub secreto anno
 10 domini 1476.

Ad mandatum dominæ
 reginæ pruprium.

København.

1486. 25. april.

11

*Kong Hans tager borgerne i Roskilde under sin beskyttelse og stadfæster
 15 de privilegier, de har faaet af hans fader kong Christian og andre tidligere
 konger i Danmark, og giver dem yderligere den frihed, at de ikke kan støv-
 nes for nogen domstol, før de har været for byfogeden, borgmestre og raad, samt
 at alle, der bor i gaarde, hvor borgere før har boet, skal skatte og svare byens
 tynge som dem, der før boede i garden.*

20 A: tabt. — Aa: Afskrift 1506 15.—21. marts givet borgerne i Holbæk; se Holbæk
 nr. 6. — Ab. RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 12v.

Tryk: Kolderup-Rosenvinge V 200 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 4822; Rep. 2. rk.
 nr. 5866.

Text efter Aa.

25 **V**ii Hans, meth guds nade Danmarks, Norges, Vendes oc Gothes koningh, 6 r
 vdwalt till Swerige, hertwg i Sleswig, oc i Holsten, Stormarn oc Ditmer-
 schen hertwg, greffue i Oldenborg oc Delmenhorsth, giøre alle witherligt,
 at wii aff wor sønderlige gunst oc nadhe haffue annammeth oc wntfonghet
 oc meth thetthe wort obnebreff anamme oc vntfonge wore borgemesthere,
 30 raad, borgere oc menigheeth vdi Roskyldde vdi wor koningslige friid, hegn,
 vern oc beskermingh, besønderlige at forsuare oc fordeitinge till retthe.
 Oc vnne oc stadfesthe wii them alle the nadher, friiheder oc preuilegie, som
 wor || kiære fadher koningh Cristiern, hwes siel gudh nade, oc andre wore 6 v
 forfædre, fremfarne koninge i Danmark them nadelige vnt oc giffuet
 35 haffwer, at the them frii oc vhindret nyde, brwghe oc beholde mwe oc
 skwle meth alle theris ordh oc article, som the breff, them ther vppo

giffne ære, inneholde oc vdwise. Oc vnne wii them, at the her effther ma och skwle nyde swodan friihedht, at for^{ne} wore borgere skwle ey steffnes til doms, før the haffwe wæreth for wor foghet, borghemestere oc raadh oc standhet ther till rætthe. Oc sammeledes, at hwo som wil boo pa the gorde, som borgere tilforn vdi bode eller en nw vdi boo, skwle skatthe oc ⁵ holde wor oc bys tynge, som the giorde, som tilforn bode i gardene. Thi forbiwde wii alle wore fogede oc æmbitzmen oc alle andre them her omod athindre eller hindre lade eller i nogre modhe vforrætte vndher wor k^{on}ingslige heffnd oc wredhe. Datum in castro nostro Haffnensi die beati Marci ewangeliste anno domini mcdlxxx sexto nostro sub secreto appenso. ¹⁰

København.**1518. 13. april.****12**

Kong Christian 2. giver borgerne i Roskilde tilladelse til at betale sisen af vin og øl, som de selv indfører fra Tyskland, i byen selv.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 13v. — B: RA. Danske Kancelli. Christian 2.s registrant f. 28r (udtog) med overskr.: Borgemesther ¹⁵ och menighet wdi Roskelldt ffingæ swadan breff.

Tryk: Suhms Samlinger II 169 (efter B).

Datering: Mens Aa daterer brevet 13. april, er det i B, hvor det er indført umiddelbart efter nr. 14, dateret 20. maj, formodentlig datoen for indførelsen i registranten.

Wii Christiern, med gudtz naade Danmarches, Norgis, Wendes och ²⁰ Gottes konning, wdualde konge till Suerge, hertug i Slesuigh, Holsten, Stormaren och Detmarschen, greffue i Oldenburg och Delmenhorst, giøre alle witterligt, att wi nu aff wor synderlig gunst och naade saaoch wor kiere wndersaatte, borgemester, raadmend och meenige borger wdi Roeschilde, thill goede, gauffn och bistand haffue vndt och tilladet och ²⁵ nu med dette wort obne breff wnder och tillader, at hues fremmedt drich, win, embstøll, mume eller andet tydstøll, som for^{ne} wor kiere wndersaatte, borgemester, raadmend och meenige borgere wdi Roeschilde, hereffter selff lade kiøbe och hendte wdi Tydschland, och de selff wooge wille offuer søe och saldtwand, der mue och schulle de hereffter selffuer bethalle och ³⁰ wdgiffue sice aff vdi deres egen bye, efftersom sice breffuet indholder. Thi forbiude wi alle, ihou de helst er eller werre kunde, serdeles wor foegder och embedsmend, dennom herimod athindre, hindre lade, møde, platze, dele eller i nogen maader forfang att giøre wnder wor hyldest och

4 pa] wdi Ab. 9 Haffnensi] Haffniæ Ab. 27 embstøll] engelstøll Aa. 29 wooge] woygæ B.

naade. Giffuedt paa wort slodt Kiøbenhauffn thisdagenn nest effter søndagen Quasimodo geniti aar 1518 vnder wort zignett.

København.

1518. 18. maj.

13

Kong Christian 2. giver borgerne i Roskilde det privilegium, at borgere, som er barnfødt andetsteds, men har boet tre aar i byen, ikke kan tvinges til at flytte bort fra byen.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 1327, 4° f. 11v, afskrift af Jørgen Seefeld. — Ab: R.A. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 14r. — B: R.A. Danske Kancelli. Christian 2.s registrant f. 28r (udtog) med overskr.: Borgemesther och menighet wi Roskelled ffingø swaadan breff.

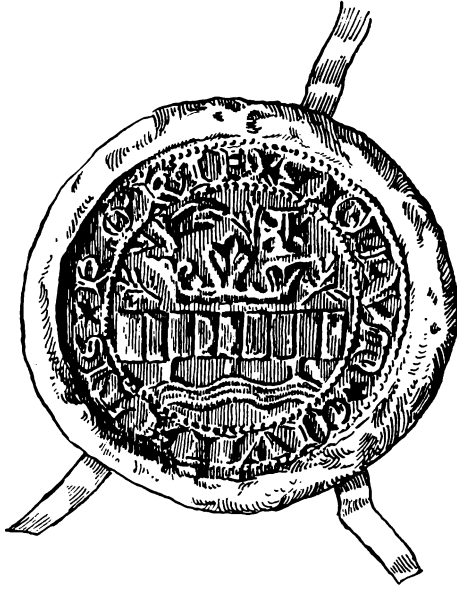
Tryk: Suhms Samlinger II 169 (efter B).

Datering: Mens Aa og Ab daterer brevet 18. maj, er det i B dateret 20. maj; jf. foreg. brev.

Text efter Aa.

Wi Christiern, meth guds naade Danmarkis, Norgis, Vendis oc Gottis koning, udvælt kong til Sverige, hertug i Slesvig, Holsten, Stormarn oc Dytmersken, greve i Oldenburg oc Delmenhorst, giøre alle vitterligt, at wi aff vor synderlige gunst och naade haffue nu vndt och tilladet oc med dette vort obne breff unde oc tillade, att huilke aff vore borgere i Roskilde, som ere andenstedt barnfødde end der i byen oc haffue der i byen verit bosidendis i trei samfulde aar, daa mue och skulle de her effter der blive boendis och bosidende och icke der aff delis til stafns eller oc der aff flyttis. Thi forbyde wi alle, ehuo de heldst ere eller vere kunde, seerdelis vore fogder oc embidsmend, for^{ne} vore borgere oc undersate i Roskilde her emod at hindre, hindre lade, møde, platze, dele, umage eller nogen made at fordre eller at uforrette under vor hyldist oc naade. Givit paa vort slot Kiøbinghauffnn s. Erics kongis dag aar 1518 vnder vort signet.

1—2 Giffuedt . . zignett] Datum castri nostri Haffnensis ipso die Iouis post festum Erics regis anno etc. mdxviii nostro sub signeto B. 17 giøre . . vitterligt] g. a. v. Aa. 21 bosidendis] besiddendes Ab; vore borgere i Roskelled B. — samfulde] sambffeldæ B. — daa] ordet forskrevet Aa. 22 bosidende] besiddendes Ab. 26 fordre] fordeele Ab. — at (2)] o. lin. Aa. — uforrette] forvrette Ab. 26—27 Givit . . signet] Datum castri nostri Haffnensis ipso die Iouis post festum Erics regis anno etc. mdxviii nostro sub signeto B. 27 Kiøbinghauffnn] Kiøbingh. Aa.

KØGE

Køge bys segl, gengivet efter segl af rødt voks i ufarvet voksskaal, under brev af 1421 2. juli i Rigsarkivet. Seglbilledet viser en af bølger opstaaende pælebro, over hvilken en, mellem to udad skraatstillede grene svævende, aaben krone; foroven til højre en af et ærme fremstrakt venstrevendt haand, til venstre en gren og et ligearmet kors med udvidede ender. Indskriften lyder: SIGLLVM(!) CIVIATIS(!) KØKAE.

Kong Erik 6. Menved tager indbyggerne i Køge under sin beskyttelse, erklærer Roskilde ret for gældende i Køge og fritager alle, der bygger paa byens ubebyggede grunde, for afgifter til kongen i fire aar.

⁵ A: tabt. — Aa: Vidisse 1491 19. april. — Ab: Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 53 (Peder Syvs Collectanea) 152.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 545 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. III nr. 307.

Text efter Aa.

¹⁰ **E**ricus, dei gracia Danorum Slauorumque rex, omnibus hoc scriptum cer-
 nentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis,
 quod nos exhibitores præsentium, inhabitatores uille nostre Køge, sub no-
 stra pace et protectione suscepimus specialiter defensandos uolentes in dicta
 uilla eadem iura, leges et pacis obseruanciam teneri, que in ciuitate Ros-
 kildensi plenius obseruantur. Insuper dimittimus omnes aliquos fundos in
¹⁵ dicta uilla adhuc non instructos deinceps inhabitare uolentes ab omnibus
 oneribus et solutionibus iuri nostro adiacentibus per quatuor annos,
 postquam ipsum fundum inhabitare inceperint, liberos pariter et exemp-
 tos. Unde per graciã nostram districte prohibemus, ne quis aduocato-
 rum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius ipsos super
²⁰ premissis audeat aliquatenus molestare, sicut regiam uitare uoluerint
 ultionem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus
 apponendum. Datum Køge anno domini m^cclxxxviii dominica proxima
 post festum apostolorum Petri et Pauli teste domino Petro dapifero.

²⁵ *Kong Erik 6. Menved stadfæster Køge bys indbyggeres ret til at benytte engstrækningerne paa begge sider af aen, som hans fader har overladt dem, til græsning af deres kreaturer.*

11 præsentium] præsentis (de to sidste bogstaver rett.) Ab. 12—13 in . . uilla] mgl. Ab.
 15 dicta] nostra Ab. — adhuc] mgl. Ab. 16 et] mgl. Ab. 17 pariter et] præter Ab.
 20 premissis] præmissa rett. til promissa Ab. — aliquatenus] mgl. Ab. 21 duximus] rett.
 til diximus Ab. 22 m^cclxxxviii] m^cclxxxviii Aa.

A: tabt. — *Aa*: Vidisse 1491 19. april. — *Ab*: Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 53 (Peder Syvs Collectanea) 153.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 612 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. IV nr. 103.

Ericus, dei gracia Danorum Slauorumque rex, om[n]ibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum faci-
 5 mus uniuersis, quod nos exhibitor[ibus] presencium, dilectis nobis uillanis de Køge, pascua pecorum ex utraque parte am[n]is iuxta uillam ipsorum decurrentis, que dilectus pate[r] noster eis obtinuit et dimisit, cupimus et
 appropriamus per presentes pr[oh]ibentes [d]istricte sub obtentu graciae
 nostre, ne quis cuiuscunque conditionis ipsos uillano[s] super] pecoribus 10
 ipsorum in dictis pascuis pascendis presumat aliquatenus molesta[re,
 sic]ut [in]dignationem nostram et ultionem regiam uoluerit euitare.
 Datum Kopmanhaffn [ann]o domini mcccxc tercio in sexta feria proxima
 post diem beatorum martir[um Tibur]tii et Ualeriani teste domino Petro
 dapifero. 15

København.**1293. 17. april.****3**

Kong Erik 6. Menved bestemmer, at Køge bys indbyggere ikke skal betale mere told i Roskilde, end Roskildeborgerne betaler i Køge.

A: tabt. — *Aa*: Vidisse 1491 19. april. — *Ab*: Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 53 (Peder Syvs Collectanea) 152. 20

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 613 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. IV nr. 104.

Text efter Aa.

Ericus dei gracia Danorum Slauorumque rex, omnibus presens scrip-
 tum cernentibus salutem in domino sempiter[nam]. U]olumus modis
 omnibus, ut exhibitores presencium, uillani in Køge dilecti nobis, super 25
 solutionem thelonii Roskildis ulterius non grauentur quam ciues Ros-
 kildenses in uilla Køge sup[ra d]icta. Unde per gratiam n[ost]ra[m] pro-
 hibemus, ne quis ipsos uillanos contra tenorem presencium presumat
 aliquatenus molestare, sicut gratiam nostram diligit et fauorem. Datum
 Kopmanhaffn anno domini mcccxc tercio in sexta feria proxima post diem 30
 beatorum martirum Tiburtii et Ualeriani teste domino Petro dapifero.

6 exhibitoribus presencium] exhibitores presentes *Ab*. — nobis] nostris *Ab*. 8 que] *i st. f. q har Aa g.* — dilectus] dilectissimus *Ab*. — noster] *mgl. Ab.* 9 appropriamus] approbamus ne quis *Ab*. — prohibentes] inihentes *Ab*. 11 dictis] nostris *Ab*. 13 proxima] *mgl. Ab.* 25 presencium] præsentes *Ab*. 27 Unde] nostra *Ab*. 28 contra] quam *Ab*. — presencium] presentem *Ab*.

Køge.**1299. 30. april.****4**

Kong Erik 6. Menved tager bymændene i Køge under sin beskyttelse og forbyder, at nogen uden for byen paatager sig forsvaret af en bymand fra Køge.

A: tabt. — Aa: Vidisse 1491 19. april. — Ab: Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 53 (Peder Syvs Collectanea) 153.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 715 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. V nr. 34.

Text efter Aa.

Ericus, dei gracia Danorum Sclauorumque rex, omnibus presens scrip-
tum cernentibus salutem in domino sempit[ernam]. Notum facimus
10 uniuersis, quod nos exhibitores presencium, dilectos nobis uillanos in
Køge, una cum omnibus bonis suis et familia sibi attinente sub nostra
pace et protectione suscepimus specialiter defendendos dimittentes sibi
hanc gratiam specialem, quod nullus uillanorum predictorum tuitionem
15 suam alicui nisi uillano in dicta uilla committere debeat ullo modo in
causis quibuscunque, sicut mansione sua in ipsa uilla uoluerit non priuari.
Nec eciam aliquis rurensium, siue homo noster sit siue quicumque alius,
tuitiones huiusmodi siue causas exequendas infra uillam predictam a
quocunque uillanorum recipere presumat, sicut regiam uoluerit uitare
ultion[em. I]n cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus
20 apponendum. Datum Køge anno domini mccc nono in profesto beatorum
apostolorum Philippi et Iacobi [in præsent]a nostra t[este] domino
Petro dapifero nostro.

Køge.**1302. 1. maj.****5**

*Valdemar, kong Erik 5. Glippings søn, stadfæster kong Erik 6. Menveds
25 brev til Køge by af 1299 30. april.*

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 53 (Peder Syvs Collectanea) 153.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 746 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. V nr. 196.

Omnibus præsens scriptum cernentibus Valdemarus Erici, quondam 153
regis Danorum filius, salutem in domino sempiternam. Notum facimus
30 uniuersis, quod nos dilectos nobis uillanos in Køgæ, exhibitores præsen-
(cium), una cum omnibus bonis suis et familia attinente sub nostra pace
et protectione suscepimus specialiter defendendos, dimittentes eis hanc gra-
tiam specialem, prout dilectus frater noster dominus Ericus, rex Danorum

8—9 Ericus . . cernentibus] Omnibus præsens scriptum cernentibus Ericus, dei gratia
Danorum Sclauorumque rex Ab. 9 salutem] gratiam Ab. 10 presencium] præsentibus Ab.
14 dicta] nostra Ab. 18 uoluerit uitare] uitare uoluerit Ab. 22 Petro] Nicolao Ab.
30—31 præsen(cium)] præsentibus Aa.

illustris, ꝥsuis a primis Ericusꝥ dimiserat, quod nullus uillanorum prædic-
torum tuitionem suam alii nisi uillano in nostra uilla committere debeat
ullo modo in causis quibuscunque, sicut mansione sua in ipsa uilla uoluit
non priuari, nec etiam aliquis rurensium siue homo noster sit siue quicun-
que alius tuitiones huiusmodi siue causas exsequendas infra uillam præ-
dictam a quocunque uillanorum recipere præsumat, prout indignationem
nostram uitare uoluerit et uindictam. In cuius rei testimonium sigillum
nostrum præsentibus duximus apponendum. Datum Køkæ anno domini
mcccii in die apostolorum Philippi et Iacobi.

Slagelse.**1317. 29. juli.****6** 10

*Kong Erik 6. Menved tager borgerne i Køge under sin beskyttelse og fri-
tager dem for den nye told, idet det dog forbydes dem at sammenblande deres
varer med gæsternes.*

*A: tabt. — Aa: Vidiſſe 1491 19. april. — Ab: Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 53 (Peder
Syvs Collectanea) 154 (med urigtigt aar 1343).* 15

*Tryk: Steenstrup, Valdemars Jordebog 451 (delvis); Rep. I. rk. Udat. 110 (i udtog).
Text efter Aa.*

Ericus, dei gracia Danorum Slauorumque rex, omnibus presens scriptum
cernentibus salutem in domino sempiter[nam. Notum] facimus uni-
uersis, quod nos exhibitoribus presensium uillanis in Køge, exigentibus 20
ipsorum fidelibus seruitiis nobis exhibitis uolentes graciam facere specia-
l[em ipso]s uillanos omnes et singulos a solutione noui thelonii hactenus
instituti liberos dimittimus penitus et exemptos, ita quod cum hospitibus
quibuscunque sua me[rcimonia] commiscere non debeant ullo modo, et
si quis predictorum uillanorum in huiusmodi mercimoniis commixtione 25
cum hospitibus deprehensus fuerit probabiliter seu conuictus, nis[i iidem]
uillani pro sic commixtis mercimoniis cum ipsis hospitibus dictum nouum
[th]elonium thelonario nostro soluerint, extunc idem sic deprehensus et
conuictus uita s[ua] et tota porcione sua capitali sit priuatus, hoc adiecto,
quod si quemquam ipsorum uillanorum pro huiusmodi causa per aliquem 30
thelonarium nostrum incausari contingat, idem sic incausatus cum sex
discretis uillanis ibidem et tribus hominibus nostris ac tribus bondonibus

20 presencium] nostris Ab. — Køge] Køke Ab. 23 quod] ut Ab. 26 fuerit] fuit Ab.
— probabiliter] o. lin. efter hospitibus Ab. 27 dictum] demum Ab. 28 soluerint]
persoluerit Ab. — extunc] Emtor Ab. 29 tota] cum Ab. — sit] sic Ab. 30 ipsorum]
illorum Ab. 31 thelonarium nostrum] nostrum thelonarium Ab. — incausari] incusari
Ab. — contingat] contigit Ab. 32 discretis] dilectis Ab. — bondonibus] bonus hominibus
Ab.

ibidem circummorantibus fidedignis, quos thelonii nostri collector ibidem ad hoc nominauerit, se super hoc defendere uel purgare teneatur. Qui quidem sic conuictus pene ut superius exprimitur, eo ipso facto se nouerit subiacere. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Slawlosie anno domini mccc decimo septimo in die sancti Olai regis et martiris.

Præstø.**1321. 28. maj.****7**

Kong Christoffer 2. tager borgerne i Køge under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af hans forgængere.

10 A: tabt. — Aa: Kopi, tabt. — Aa1: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek med paaskrift »Ex copia Mylii« og med oplysning, at »originalen (o: forlægget?) er paa papir og vanskelig at læse, da nogle ord er borte«.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 1333 (i udtog).

15 **C**hristophorus, dei gratia Danorum Selauorumque rex, omnibus præsens scriptum cementibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, quod nos exhibitores præsentium, dilectos nobis uillanos nostros in Kiøge, una cum bonis suis omnibus et familias attinentes sub nostra pace et protectione suscepimus specialiter defendendos dimittentes eis omnia priuilegia, iura, libertates et gratias omnes, quas
20 nostris prædecessoribus liberius habuisse demonstraerint, secundum tenores præsentium confirmandas uolumus. Unde per gratiam nostram districtius inhibemus, ne quis aduocatorum nostrorum, eorundem officialium seu quisquam alius, cuiuscunque conditionis et status existat, ipsos uillanos aut aliquem ipsorum in Kiøge uel quamlibet || personam contra
25 tenorem præsentium præsumat aliquatenus molestare seu in aliquo perturbare, prout indignationem nostram et ultionem <regi>am duxerit euitandam. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Præstø anno domini mccc uicesimo primo die ascensionis in præsentia nostra.

30 Køge.**1329. 18. juni.****8**

Kong Valdemar 3. tager borgerne i Køge under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, samt giver dem samme todfrihed og samme byrettigheder, som borgerne i Roskilde nyder.

1 circummorantibus] etiam morantibus *Ab.* — collector] collocator *Ab.* 2 hoc (1)] se *Ab.* 4 subiacere] conuiciatum *Ab.* 5 Slawlosie] Slaglosiæ *Ab.* — mccc decimo septimo] mcccxlvi *Ab.* 26 <regi>am] nostram *Aa.*

A: tabt. — *Aa*: Vidisse 1434 30. juni af Sjællands landsting.

Tryk: Anders Petersen, Kjøge Byes Historie, Aktstykker 3 (oversættelse); Rep. 1. rk. nr. 1558 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. X nr. 120.

Waldemarus, dei gracia Danorum Slauorumque rex, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum⁵ facimus uniuersis, quod nos exhibitoribus presencium, dilectis uillanis nostris in Køøke, quos una cum bonis suis omnibus et familiis ipsis attinentibus sub nostra pace et protectione suscepimus specialiter defendendos, dimitti mus tam intheolonii exemptione quam in singulis ipsorum iuribus, legibus, graciis, priuilegiis et statutis consimiles cum ciuibus nostris Ros-¹⁰ kildensibus et conced(entes eisdem) omnes et singulas libertates, gracias et emunitates, quas a predecessoribus nostris regibus Dacie liberius habuerant, ratas et stabiles habere uolendo ipsas tenore presencium confirmamus. Unde per graciā nostram d(i)strictius inhihemus, ne quis¹⁵ aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius cuiuscunque condicionis aut status existat, dictos uillanos nostros in Køghe contra premissas libertates ipsis a nobis graciose indultas presumat aliquantulum infestare seu in aliquo perturbare, prout indignacionem nostram et regiam uoluerit euitare ulcionem. In cuius rei testimonium et eu-²⁰ denciam firmiorem sigillum nostrum presentibus literis duximus apponendum. Datum Køøke anno domini mccc uicesimo nono dominica sancte trinitatis teste domino Gherardo, duce Iucie, comite Holzsaecie et Stormarie, auunculo et tutore nostro.

1348. 4. juni.

9

Kong Valdemar 4. Atterdag paabyder gæster i Køge at betale samme af deres skibe, som byens indbyggere.

A: tabt. — *Aa*: Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 53 (Peder Syvs Collectanea) 154. — *Aa1*: RA. Langebeks dipl., rettet afskrift af Langebek.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 2147 (i udtog).

Waldemarus, dei gratia Danorum Slauorumque rex, uniuersis hospiti-³⁰ bus in Køghe salutem et gratiam. Uolumus, ut pro nauibus uestris, <dictis> skudher, quas habet(is) tributum exsoluat(is), sicut uillani ibidem de suis nauibus exsoluerunt, prout ultionem nostram duxerit(is)

11 conced(entes eisdem)] concedimus libertatis *Aa*. 14 d(i)strictius] destriectius *Aa*. 16 existat] existant *Aa*. 32 <dictis>] = *Langebek*; dominus *Aa*. — habet(is)] = *Langebek*; habet *Aa*. — exsoluat(is)] = *Langebek*; exsoluat *Aa*. 33 duxerit(is)] = *Langebek*; duxerit *Aa*.

euitandam et gratiam nostram dilexerit(is) inoffensam. Datum anno domini m cccxlviii quarta feria proxima ante festum pentecostes.

Roskilde.

1414. 1. januar.

10

Kong Erik 7. af Pommern stadfæster de privilegier, de tidligere konger har givet bymændene i Køge.

A: tabt. — Aa: Vidisse 1434 30. juni. — Aa1: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Køge bys privilegier indsendt 1773 nr. 1.

Tryk: Anders Petersen, Kjøge Byes Historie, Aktstykker 3 (gengivelse i moderne sprog). — Rep. 1. rk. nr. 5319.

¹⁰ **W**y Eric, meth gutz nathæ Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes oc Godhes konnung oc hertugh i Pommæræn, helssæ alle, som thettæ breff see æller høre læsit, ewynnelighe met gudh. Thet skal alle mæn witherlict ware, at wy bekennes meth thettæ wort opnæ breff, at alle the preuileghia, frælssæ oc frihet, som ware forfadhræ oc forældræ, koninghæ i Danmark, ¹⁵ aff theræs kiærlich oc goth wiliæ oc synnerlich nathæ wnt oc giwit hawe ware kiærligæ wndhersathæ, bymæn i Køghæ, the same preuileghia, frælssæ oc frihet vnnæ wi them framdelis aff wor synnerlich nathes weynæ, oc them stadfæstæ wi meth thettæ wort opnæ breff i alle madhæ, som theres preuileghia oc friheet ludhæ, som thettæ wort breff ær widher hengt. ²⁰ Thy forbiudhæ wi alle wore fogedæ oc æmbitzmæn oc alle andre, hwo the helst ære, them a moot thettæ wort breff at hindhre, men i alle madhe at fordhæ som farescreffuit staa, oc til bewaring thissæ forschreffnes styckes hawe wi wort incigle hengt for thettæ breff, giwit aar æffter gutz fødelssæ thusændæ firæ hundræthæ pa thet fiorthendæ i Roskilde pa then athendæ ²⁵ dagh iwlæ.

1432.

11

Kong Erik 7. af Pommern tillader borgerne i Køge at tilbageholde skyldnere, som er bosiddende andre steder, naar de kommer til Køge.

A: tabt, men refereret i Resens atlas, Don. var. 21, 2° s. 4 2. paginering (Brunssø mands redaktion).

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 6594u.

Ericus octauus siue Pomeranus . . . anno 1432 ciuibus permisit debitores ⁴ suos || alibi habitantes si Cogam uenerint attinere donec satisfecerint. ⁵

1 dilexerit(is)] = Langebek; dilexerit Aa. 33 suos] derefter overstreget: extra non Cogæ sed A.

Ringsted.**1434. 30. juni.****12**

Sjællands landsting vidimerer Valdemar den 3.s privilegium af 1329 18. juni og Erik 7. af Pommerns privilegium af 1414 1. januar.

A: SLA. Køge bys pergamentsbreve. Perg. 23,5 × 24 (plica 1,5). 6 pergaments-seglremme. 5

Tryk: Anders Petersen, Kjøge Byes Historie, Aktstykker 2 (oversættelse); Rep. 1. rk. nr. 6704 (i udtog).

Uniuersis presencia uisuris seu audituris Laurencius Fiendh, rector causarum placiti generalis terre Sielendie, Benedictus Byllæ in Alend maglæ, Petrus Iohannis, capitaneus castri Skioldenes, Iacobus An-¹⁰dree, aduocatus Køghe, Iacobus Scriwere in Thoorp, armigeri, Iohannes Hemmyngi, proconsul Ryngstæthæ, et Gerekinus Diegn, notarius ibidem, salutem in domino sempiternam. Nouerint uniuersi presentes et futuri, quod sub anno domini m^o cd^o xxx quarto feria iii^a infra octauam natiuitatis sancti Iohannis baptiste in placito generali terre Sielendie presentes ¹⁵fui-
mus, uidimus et ueraciter audiuimus, quod constitutus erat coram nobis et ceteris quam pluribus fidedignis in eodem placito pro tunc placitantibus Hinricus Nykøping consul Køghe quasdam apertas regales literas sanas et integras, bene scriptas, non rasas, non cancellatas, non abolitas nec in ²⁰aliqua sui parte uiciatas, sed omni uicio et suspicione carentes sub saluis
et ueris sigillis sigillatas manu sua presentauit et produxit, quas diligenter legi et examinari fecit, quarum tenores secuntur de uerbo ad uerbum, et primus tenor est talis: Waldemarus dei gracia Danorum Slauorumque rex (etc. = nr. 8). Secundus tenor est talis: Wy Eric meth gutz nathæ Danmarks Sweriges, Norges, Wendes oc Godhes konnung oc hertugh i ²⁵Pommæræn (etc. = nr. 10). Quod prout uidimus et audiuimus, coram omnibus presentibus et futuris lucide protestamur. Datum anno die et loco quibus supra nostris sub sigillis presentibus appensis.

København.**1441.****13**

Kong Christoffer 3. af Bayern giver borgerne i Køge en række privilegier. ³⁰

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1v i (udtog).

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7211 (referat).

^{1 v} **K**ong Christophers preuilegium daterit Kiøbenhaffn anno 1441 formelder:
〈1.〉 Att ingen aff Kiøge byes borgere for nogen haannde deelemaall,

²⁸ appensis = appensis. ³⁴ 〈1.〉] Aa har kun kapiteltallene 2 og 3; de øvrige tal er tilsat af udg.

sag eller schylldinng, der konggenn magt medt haffue, wethertorffue for nogen mannds steffning, bud eller paa kalldellse wdaff byenn att faere eller nogenn haand thienneste nogenn i saa maader att giørre, wdenn de ellers wille giørett med kierlighedt och goed willge, wden det saa kannnd weere, at konggenn dem ⁵ for rigenns vppaliggennde torfft eller vern eller for anndenn vor och rigenns merchellig ærrinde schylldt wdbyede eller thillsige, der de seerdeelis bud om aff konggen fange, at de da vdi alle maader der willig thil vere och kongenns bud staa, som de(m) bœer. ||

2. Item att huo som nogen sagh schyllding eller thil talle thill dennem haff- ² uer, att hannd dedt emoedt dennemb paa deris byting loulig forføllge, och att ¹⁰ de, som det aff alder vane er, der med leddige sig medt rette for saadanne sagh eller och bedre derfore effter minne och naade.

3. Item vnder konggenn dem och denne synderligste frihedt och fordeell, att huor de medt deris kiøbmandschab kommer i Danmarch, der schulle ¹⁵ de were tholdfrie och komme och fare och kiøbslaa frit wdenn paa Scaanør, Falsterboede, Dragøer eller paa andre sildeleyer i høestmarchet, der de giøre och giffue toldt och andre støche, som anndre wdi konggenns lannndt giøre.

(4.) Item att inngenn giest eller kiøbsuennndt, der ei ehr medt dennem besiddenn borger, till derffuis wdi nogen maader i Kiøge att kiøbe leffuennnde ²⁰ nødt eller suin eller fersche nøde kroppe eller suine kroppe eller salltedde huder wd att førre.

(5.) Item giffuer konggenn dennem i Kiøge bye loff och magtt att thalle thil deris schylldenner och thill anndre, de dem wrett giørre, huilche de der wdi deris bye betreede, och att kreffue och fange rett och schiell aff dennem ²⁵ och sette dennem der till rette med hiellp och raadt kongens byefoegidt, som konggenn da der haffde eller der effter haffuennndis vorder, effter di som borganne wdi Slaugelse giøre || wdi dieris bye om deris schylldenner och amoedt ² v andre, som dennem wrett giøre.

(6.) Item att de, som marchett, torg och kiøbmanndschaft derhoesz den- ³⁰ nem wdi Kiøge wille søge och øffue, och anndre, som goeds, rennte och indgielt der wdi byen med dennem haffue, att de giørre och schatte och schyllde med meenighedenn och medt byenn, effter som de aff raadt der wdi byenn till worder sagte, dog saa, som schiell och rett er, huer i sin ret wforsømmit.

(7.) Fremdeelis wnder konggenn for^{ne} bye och meenighed saadann fri- ³⁵ hedt och loug, som Slaugellse haffue och nyde om deris goeds och thinng at kiøbe och sellge.

2 faere] rett. in scrib. fra faare Aa. 5 och] gentaget (ved linieskifte) Aa. 8 de(m)] denn Aa. 18—19 besiddenn] derefter overstr. komma Aa; jf. flg. 19 borger] rett. in scrib. fra bruger Aa.

⟨8.⟩ *Itemb vnder konngenn borgerne wdi Kiøge, at de maa haffue och nyde gresgang thill derisz fœ paa baade sider wid aaenn til derisz bye der effter, som altid werit haffuer.*

⟨9.⟩ *Itemb naar nogenn tydsk eller wdlenndisch dœr i Kiøge, da schall giffuis aff hanns goeds huer tiende penng, halff konngenn och halff byen,⁵ och haffuer denn, som dœr, ingenn arffuinnge, tha gaa om hanns goeds, som gammel ret och seduanne ehr. ||*

^{3 r} ⟨10.⟩ *Itemb schall eller maa ingenn ganng eller ride i Kiøge med spennde armbrøst dag eller natt; derffues der nogen att giøre och fannger der schade offuer, hannnd schall beholde schadenn wbrøtter.¹⁰*

⟨11.⟩ *Itemb schall ingenn ganng medt suerdt eller armbrøst lennger, endt hand er komen i sit herbergh.*

⟨12.⟩ *Item schall eller maa ingenn giøre sammenbindelse emod nogenn mandt och synnderlige imodt borgemestere och raadt wnnder lifff och goetz.*

⟨13.⟩ *Item will kongenn haffue magt att sette borgemester och leide, och¹⁵ schall konngenns foegit med borgemestere at leyde, och borgemestere och raadit schall haffue magt att keise raadmenndt, naar nogen aff raadet affgaar.*

⟨14.⟩ *Item schall deris hauffn paa baade sider ved aaen were dennem frie i saa maader, att de maa redde deris egit rette goeds, naar det denem behoff giøris.²⁰*

^{3 v} ⟨15.⟩ *Itemb schall borgemestere och raadt haffue magt att regierre alle embeder effter schelligt, och som de for konngenn bekiennndt will were, och ingenn schall emod deris willge giøre eller begynde gilde || eller nogenn samfundt vnder sinn hoffuidlodt.*

⟨16.⟩ *Itemb schall ald kiøbmannschab weies vdi for^{ne} kiøbsteder, som i²⁵ stedernne weies; huo det ei giør, hannnd giffue 3 ₤, som selger, och 3 ₤ dennd, som kiøber, halfft kongen och halfft byenn.*

København.

1450. 25. november.

14

Kong Christian 1. tager borgerne i Køge under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, og giver dem yderligere en³⁰ række privilegier.

A: SLA. Køge bys pergamentsbreve. Perg., hullet og plettet, oplæbet paa papir, 40 × 24,5 (plica 5,3), blaa og røde silketraade. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier indsendt 1648 f. 3v (i udtog). — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Køge bys privilegier indsendt 1773 nr. 2 (samme udtog).³⁵

Kap. 8] i marg. m. anden hd.: her aff haffuer byenn nu icke meer wdi brug end norden for byen Aa. Kap. 9] i marg. m. anden hd.: Er nu forbedret wid kongens forordning, at der giffues siete part deraff til kongen och byenn Aa. 8 derffues] s rett. fra r (?) Aa.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 8024(i udtog).

Wy Cristiern, *meth* gudz nathe Danmarks, Norges, Wendes oc Godes koning, greffue i Oldenborch [oc De]lmenhorst, gøre widerlight alle mæn, at w[y aff] sønderligh gwnst oc nadhe haffue taghet oc vntfanget oc taghe oc vntfaa *meth* thette wort obnebr[e]ff wore ælskelighe borghemestere, radhmæn, borg[here oc] all menighet, som bygge oc boo i wor køpstæth Kghe i Sieland, vdi wor koninglighe wærn, hæghn, [f]reth oc beskerming besønderligh at forsware oc f[ordathing]e til rætte, oc stathfæste wy oc vnne thøm at nyde, haffue oc brughe alle p[riui]legia, fryhet oc na[dher], som wore forfæthre, koninge i Danmark, thøm f[ore oss] nadhelighe vnt oc giffuet haffue, i alle made oc alle article, som theres obnebreff, s[om] the them th[er v]ppa giffuet haffue, ludhe oc vduise, oc ther [til vnne] wy oc giffue them nadhelighe thesse effterscreffne article oc friihet, vppa thet at wor køpstæth Kghe maa thes ydermere bygges oc forbæthres. Ffr[st at] alle wor kpstæths Kghes borgher oc inwanere skule wære frii for told vdi wort righe Danmarck fran [n]w oc altiidh, men vppa Sk[a]nr, Fals[te]r[bou], Malmøghe, Drakr oc andre wore fiskeleye, ther skule the giffue told aarlige fran sancti Bartholomei dagh oc in til sancti Dyonisii dagh ther næs[t effter. Item] at ænge skule søghe vloghlighe haffne i Stæffwæns[herr]e[t], som for^{ae} wor køpstæth Kghe kan komme til forfang eller skathe i nogher made. Ite[m at ænge] skule haffue macht at pantte vppa iordbroon i Kghe, i byen eller i porten, mæn tale segh til rette ther, som *hannem* br. Item at haffnen for Kghe] skall wære frii vppa bothe sidher weth aan, swo at hwo som thiidh søgher *meth* sit got[z] eller [kp]manskap, maa frii oc vhindreth redde skibh [oc gotz], om behoff grs. Item dyrffues nogher til at tale vppa nogher dandeman, *quinnæ*, swen eller [m] i Kghe, thet som vppa theres ære rører, oc æ[y] kan bewiiset, han bthe saghwolderen fyretywe mark, koningen oc byen hwer t[her saa meg]hit; fformaa han thet æy vdatgiffue, han sla[es] til kaghen eller haffue thet i ffoghe[dens], borghemesteres oc radhsens mynne elle[r willge. Item] hwo som bryther bysens plancker oc wærn [e]ller laase fran porte eller bommæ, [h]an bthe koningen fyretywe mark oc byen oc swo meghe[t. Item na]ar swo skeer, at nogher skuther eller bothe, som [hiemme] haffue i Kghe, kuldseghle ell[er] wo[rde] dreff[ue]t i Øreswnd, eller swodan skathe til [k]ommer, [thendh, som] tilhører eller æyer ær, skall haffue syt æ[yet] igeen for mweligh berg[eln]. Item gr nogher man annen husfreth e[ll]e[r ga[r]dg[ang i Kghe eller nogen them] han[s] hws tilhører], skathe [eller] owerwald, bthe saghwolderen fyre-

tywe mark, koningen oc byen hwer there s[wo megit. Item at borghere oc in]wanere i Køghe mwe [seigle frie] meth theres køpmanskap offuen for Aalborgh i Limfior[dt]. Thy forbiuthe wy all[e, ehwo the helst ære, oc serdeles wore foghede] oc æmbetzmæ[n] wore borghemestere, radh-[mæn], borghere oc menighet [i for^{ne} w]or køpstæth Køg[he eller noghen ⁵ theres omoth thenne] war gu[nst] oc nadhe i nog[her made] at hindre, møt[he, qwælie e]ller vforrætte vnder war koningliche heffnd oc [wrethe. Datum castro nostro Hafnensi d]ie beate Katerine uirginis et martiris nostro sub secre[to pr]esentibus appenso in euidentiam firmiorem anno domini m[illesimo quadringentesimo quinquagesimo, anno] uero regnorum ¹⁰ nostrorum Dacie tercio et Noru[egie] secundo.

Ad relationem reuerendorum patrum, dominorum archiepiscopi Lundensis et episcopi Roskildensis et Egg(ert) F(rille).

København.**1468. 30. november.****15** ¹⁵

Kong Christian 1. stadfæster Erik af Pommerns privilegium for købstæderne af 1422 15. februar (København nr. 18).

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 fra Køge f. 4v (udtog). — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af Køge bys privilegier inds. 1773 (samme udtog). ²⁰

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 2513.

Text efter Aa.

Konning Christian den Førstes confirmation och stadfestelse, daterit Kiøbenhaffnn die beati Andræ apostoli anno etc. 1468, paa et kong Erichs priuilegium, som er wdgifuet Roeschilde 1426 dominica sexagesima ²⁵ (herefter følger et referat af Erik af Pommerns privilegium 1422 15. februar; se København nr. 20).

Næstved.**1486. 22. februar.****16**

Kong Hans tager borgerne i Køge under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af Christian 1. og andre tidligere konger, samt bekræfter deres rettighed til græsning af kvæget paa begge sider af aen og tilstaar dem samme privilegier som andre købstæder i Sjælland, særlig København.

A: tabt. — Aa: RA. Herredagsdombog 1590—95 f. 82v (kort udtog). — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 6r (udtog). — Ac og Ad: SLA. Køge

23 Førstes] Første Aa. 25 1426] fejl for 1422.

raadstuearkiv. Papirsbreve og dokumenter 1448—1768, privilegiehefte med 2 afskrifter c. 1700 og beg. af 18. aarh. — *Ae*: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Køge bys privilegier inds. 1773 nr. 3.

Tryk: Rosenvinge, Domme IV 198 (efter *Aa*); Rep. 2. rk. nr. 5834 (i udtog).

5 *Text efter Ac.*

W i Hans, med guds naade Dannemarkes, Norges, Vendes og Gottes
 konge, udvald til Sverrig, hertug i Slesvig, og i Holsteen, Stormarn
 og Ditmersken hertug, greve i Oldenborg og Delmenhorst, giøre alle
 vitterlig, at vi af vor synderlig gunst og naade have taget og undfanget og
 10 med dette vort aabne brev tage og undfange vore elskelige borgemestere,
 raad, borgere og menighed udi vor og cronens kiøbsted Kiøge udi vor kongelig
 fred, hegn, vern og beskierming besynderlig at forsvare og fordeitinge
 til rette, og unde og statfeste vi dem alle de naader, friheder og privilegie,
 som vor kiere fader, kong Christiern, hvis siel gud naade, og andre vore
 15 forfædre, fremfarne konger i Dannemark, dem naadelige unt og givet
 have, saa at de dem fri og uhindret nyde, bruge og beholde maa med alle
 deris ord og article, som de brev der upaa givne ere || ydermere indeholde
 og udvise, og unde og stadfeste vi dem at nyde, bruge og beholde deris fri
 fægang paa baade sider ved aen, horn imod horn, og have vi af vor syn-
 20 derlig gunst og naade saa og for troskab og villig tieniste, som vore kiere
 undersaatte udi Kiøge osz og vor kiere fader bevist have og osz herefter
 trolig giøre og bevise maa og skulle, naadelig undt og tilladet, at de maa
 have og bruge saadanne friheder og privilegie, som andre vore kiøbsteder
 have udi Sielland og besynderlig udi Kiøbenhafn. Thi forbyde vi alle vore
 25 fogder og embidzmen og alle andre dem herimod denne vor beskierming
 og stadfestelse at hindre eller hindre lade, deele, platze eller i nogen maade
 uforrette under vor kongelig hevn og vrede. Datum in opido nostro Nes-
 tved die beati Petri ad cathedram anno domini millesimo quadringentesimo
 octuagesimo sexto nostro sub secreto.

30

Iohannes Oxe.

<Tidligst 1486.>

17

Kong Christian 1.s privilegium til København 1477 27. august overført til Køge.

10 borgemestere] borgemester *Ad.* 12 hegn] egen *Ad.* 15 naadelige] *mgl. Ac.* 16 de] *mgl. Ac.* 17 de] det *Ad.* — der . . ere] *mgl. Ad. plads aaben.* — der upaa] dem paa *Ac.* 19 baade sider] begge sider *Ac*; *i marg. m. anden hd.*: heraff bruger byen icke wden dend norder side wid byen, som forbemelt er *Ab.* — imod] mod *Ac.* 22 undt] nyt *Ac.* 23 vore] *mgl. Ae.* 24 have] *mgl. Ae.* 26 deele] *mgl. Ac.* 27—28 in . . cathedram] af datto s. Petri dag *Ad.* 27 opido] oppido *Ae.* 29 nostro] unau *Ac.* 30 Iohannes Oxe] *mgl. Aa-d.*

A: tabt. — *Aa:* RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 5v (udtog). — *Ab:* Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Køge bys privilegier inds. 1773 (samme udtog).

Tryk: Registreret i Rep. 2. rk. nr. 4084.

Datering: Køge har formodentlig af Københavns magistrat faaet meddelt en afskrift af privilegiet, efter at byen 1486 22/2 havde faaet tilladelse til at nyde de samme privilegier som København.

Text efter Aa.

5 v **C**hristianus 1. hanns aabet breff och priuilegio iblandt andet formel-
 lendis, att alle de tydsche kiøbmenndt schulle fare her aff landet s. 10
 Andr(e)æ dag och komme igien med første aabit wanndt och ei ligge winnter
 leye. Item bønnder maa selge och kiøbe medt købstedzmend ei thil forpranng och
 6 r ei medt giesternne, || och att giesterne maa kiøbslaa med kiøbsteds menndt och
 ei medt bønndernne, och at ingen megtig eller wmegtig aandellig eller werelig
 embedsmendt eller andre schulle giøre landkiøb eller forpranng wdenn till 15
 deris boerds eller gaards behoff wdenn vdi aars frie marckett, der maa kiøbe
 och sellige huer effter gammel seduane; huo her imod giør, schall haffue for-
 brut, huis hanndt handterer och der thill threi march. Item att thydsche kiøb-
 menndt schulle ligge wdi kost med borgernne och ingenn andennstedtz och
 ei giøre borgern noget forkiøb eller forpranng. Item att ingen borgere schulle 20
 thage fremmidt kiøbmands penge eller goedtz eller haffue nederlaug med den-
 nem och bruge thil kiøbmendennis gaffnn och nytte; huer som her emodt
 finndis att giøre, haffuer forbrut de samme penngge eller goeds thil kongens
 fadebuer och derthill 40 ꝥ thill konngen och 40 ꝥ thill byenn. Daterit Kiøbenn-
 haffn feria quarta proxima post festum s. Bartholomei anno 1477. 25

Roskilde.

1491. 19. april.

18

Kongens retterting vidimerer Erik Menveds privilegier af 1288 4. juli, 1293 17. april, 1299 30. april og 1317 29. juli.

A: SLA. Køge bys pergamentsbreve, Perg., hullet, opklæbet paa perg. 36,5 × 28 (plica mgl.). Seglsnit. Paa bagsiden: Lest paa Kiøge byething thennd 25. may 1657(?). 30

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 6922 (i udtog).

W[i] Han[s, me]th guds nade Danmarcks, N[or]ges, Vendes oc Gothes
 konningh, wduald konningh tiil Sweriges riige, hertugh i Slesuigh, i
 Ho[lsten], Stormar[n] oc Dit[m]er[schen] hertugh, greffue i Oldenborgh oc
 Delmenhorst, gøre with[e]rligt, at aar effther gudz bird mcd nonagesimo 35
 primo then tiisdagh nest fore s[t.] Jørgens dagh f[o]r oss pa wort retter-

11 Andr(e)æ] Andræ *Aa.* 18 haandterer] handteerr *Aa.* 22 huer] huor *Aa.*

tingh pa sancte Lucii kirkegard i Roskilde wnder then wenstra kirkegawll
 nerwerendes oss elskelige her Laurens Bertelsøn, canick i Roskilde, [Iep]
 Andersøn, Jes [B]osøn oc Niels Scriffuer, radmen i Roskilde, meth flere ther
 ne[rw]erendes w[a]r skicket erligh oc forsywnligh man Albrect Hanssøn,
 5 wor borgmesth[er i Køge], meth nogne gamblæ latina breffue, priuilegia
 oc friihede, som wor kere forfader konningh Erick them i for^{ne} wor kiøp-
 sted Køge nadelige giffuet oc wnt h[affuer], wskrabe, wstungnæ, hielæ
 oc holdnæ i scriffth oc intzeglen hoss hengendes i poser, sompt aff alder-
 10 Ericus, dei gracia Danorum Slauorumque rex (etc. = nr. 2), Ericus, dei
 gracia Danorum Slauorumque rex (etc. = nr. 3), Ericus, dei gracia Da-
 norum Slauorumque rex (etc. = nr. 4), Ericus, dei gracia Danorum Slauo-
 rumque rex (etc. = nr. 5), Ericus, dei gracia Danorum Sclauorumque rex
 (etc. = nr. 1), huil[ke] breffue, priuilegia oc friihede wii nw stadfeste oc
 15 vid theris fulde mact dømme wed alle ord oc articlæ, s[om] the wduisæ oc
 inneholle, fforbyudendes alle, ehuo the hels[t] ære eller wære kunne, wore
 borgmestere, radmen oc menige almuge i Køge, som nw ære, oc theres eff-
 therko[mm]ere mod for^{ne} priuilegia oc friihede athindre eller i nogher
 made w[for]rette, swo lenge nogher kommer fore oss meth bettere beuis-
 20 ningh pa wort rettertingh. D[at]um ut supra nostro ad causas sub signeto
 teste Iohanne Ketilli iu[st]ici[ario] nostro].

Ringsted.

1496. 28. marts

19

Kong Hans forbyder skotter og tyske og danske købmænd at drive handel omkring Køge.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier indsendt 1648 f. 6v (udtog). —
 25 Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af privilegier indsendt 1773 (samme
 udtoget).

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 8126.

Text efter Aa.

30 **K**onning Hansis obne breff, daterit Ringsted manddagenn efter palme-
 søndag 1496, att inngen skodtzer, tydsche och dannsche kiøbmendt
 maa haffue deris drennge løbbendis paa lanndzbyerne eller omkring Kiøge
 bye att kiøbslaae, nogenn borger der wdi byenn thill schaade och forfannng vdi
 nogen maader; huem der imod gjør, da er borgemestere och raad och meenig-
 35 hed vdi Kiøge befallit dem, och huis de haffue med at fare, at hinndre och holde
 til steede til kongens egit behoff.

2—3 Iep . . . Bosøn] m. hensyn til udfyldningen se Reg. nr. 6921.

1506. 10. august.

20

Kong Hans giver indbyggerne i Køge det privilegium, at de ikke skal befordre nogen med vogne, medmindre kongen selv besøger byen, og de faar kongens bud og brev derom.

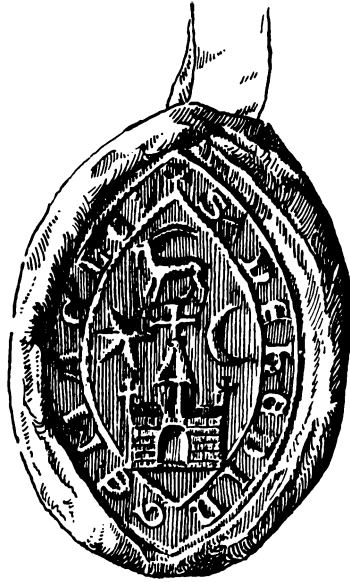
*A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier indsendt 1648 f. 7r (udtog). — 5
Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af privilegier indsendt 1773 (samme
udtog).*

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 10661.

Text efter Aa.

Konning Hansis preuilegio daterit sancti Laurentii martiris dag 1506.¹⁰
*Iblanndt andet, att Kiøge innduonnere ingenn anden med vogne schulle
 fordre eller fremme paa kongenns vegne, wdenn naar kongenn selff byenn
 besøgenndis vorder, eller och hans may. for nogenn merchellig sag schylldt med
 nogen hans may. bud och breff dennem derom synderligt thilschriffuendis
 worder, och schall saadan hanns ko. ma. breff der effter ey vdgiffuis, med¹⁵
 mindre eller vden att hanns ma. och rigett der stoerligen magt paaligger, och
 ey schulle Kiøge bye plictig vere effter nogen anndins breff eller bud att
 schiche fordrellse borgerne eller byenn thill tynnge, end naar som de kongenns
 eget breff och bud der om fangendis worder, som forschreffuit staar.*

17 anndins] andis Aa.

STOREHEDINGE

Storehedinge bys segl, spidsovalt, gengivet efter segl af grønt voks i ufarvet voks-skaal, under Hyld. 81, 15 1610 5. marts i Rigsarkivet. Seglbilledet viser en kirke med stor, rundbuet port, kors paa tagets ender samt tagrytter med højt vindu og korspryd, spidst spir, hvorover en staaende gedebuk og til højre ledsaget af en seksoddet stjerne, til venstre af en aftagende maane. Indskriften lyder: S' DE HEDINGE-MAGLE.

Kong Christoffer 3. af Bayern tager borgerne i Storehedinge under sin beskyttelse og giver dem en række privilegier, da de privilegiebreve, de har faaet af hans forgængere, er brændt.

⁵ A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1r. — Ab: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 368 b, afskrift fra midt. af 17. aarh. beslægtet med Aa. — Ac: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek m. paaskrift: Hafn. d. 15 iulii 1736. — Ad: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 3164 (18. aarh.). — Ae: Weinwich, Beskrivelse over Stevns Herred 1798 86 med oplysning, at byretten er trykt efter en afskrift »udskrevet efter det Exemplar, som forrige Borgemester Andreas Bussæus, efter det udi Storeheddinge dengang liggende Original, Ord til andet og med samme Ortographie, som Originalen medfører, havde udkopieret«, beslægtet med Acd.

Tryk: Weinwich 1. 1., Kolderup-Rosenvinge V 203 (udtog efter Ac og med varianter efter Ad). — Reg.Dan. nr. 3664; Rep. 1. rk. nr. 7145.

¹⁵ *Text efter Ac.*

Wi Cristoffer, met gutz nadhe Danmarks, Vendis oc Gotes konning, paltz grefve uppa Riin oc hertugh i Beyeren, gøre widerlicht, at for throskab oc willige thieneste, som wii af wore ælskelige burghemestere, radhmæn, burghere oc menighet i vor køpstæth Hedinge herthil befundet ²⁰ hauer, oc wii os herefter til thennum som til wore thro thïænere, burghere oc underdhanere anforseer, thro oc tilhabes oc, naar thet behoff göres, fremdelis met throskab at befinde, da thage wii oc undfange thennum och theres i wor kongeligh nade, frihedh oc hægn nadhelighen at beschirme. Oc haue the beræt for os, at theres priuilegia oc friheter ere ²⁵ brænde, som vore forfædre thennum unt oc giuet haue, dha haue wii aff wor synderligh gunst oc nadhe unt oc giuet thennum thesse effterskreffne priuilegia oc frihet:

1. Først at ænghen af thennum for nogh(e)rhande delemaal, sagh heller skyldning, ther wii mact medh haue, thørff for noghen anden ³⁰ mands steffning, budh heller uppakald vdaff byen fare eller noghen-

19 herthil befundet] thilbefundet Aab. 20 os] mgl. Aab. 21 anforseer] en forsee Aab; anforsteer Ae. — tilhabes] tilhaab Aab; tilhobes Ae. — thet] dis Aa; desz Ab. 22 undfange] entfange Aab. 23 hægn] hæffd Aab. — nadhelighen] naadigst Aab. 24 beræt] betroet Ae. 26 thesse] mgl. Aab. 28 af] mgl. Aab; of Ad. — nogh(e)rhande] nogen hande Aab; noghrhande Acd; noghehande Ad.

hande thiæneste noghen i swo madhe gøre, wthen the thet gøre wille met || kærlighet oc godh willie, wthen swo ware, at wii thennum for righens mærkeligh ærindes skyld vdbyde heller tilsighe, ther the særdelis budh om fange aff os, at the da i alle madhe willige ther til wære oc wort bud staa, som thennum bør.

2. Item hwo som noghen sagh, skylding heller tilthale til thennum haffue, at han da anmodher them oc paa theres bything loughligh fuldfølger, oc at the, som the af alder wahne ær, ther vndtleyde sigh met rette for swodan sagh heller oc bethre therfor effter minne oc nadhe.

3. Item at ænge gæst heller køpsuend, ther ey ær medh them bosiddende burgere, skal dierues i noghen madhe at købe i theris bye leffuende nødh heller suiin heller færske nødh heller suiine kroppe heller saltede huder ud at føre.

4. Item giue wii thennum loff oc mact at tale til theris skyldener oc til andre, the thennum uret gøre, huilcke the ther i theris bye betrædhe, oc at kræffue oc fange ræt oc skæl af thennum oc sætte thennum thil rætte therom met hielp oc radh wor byefogets ther i byen.

5. Item at alle the, som marcknet, thorge oc køpmandschap ther hos thennum wille søge oc øffue, oc alle andere, som gotz oc ingæld ther i byen haffue, at the gøre oc skatte oc skylde met menigheten oc met byen, effterthi som the || aff radhet ther i byen tilsagt wordhe, thet som skæl oc ræt ær, huer i sin ræt uforsømmet.

6. Item naar noghen thydesche heller vthlændische dør ther i byen, da skal giffues af hans gotz huer thiende penge, halfft kongen oc halfft byen, oc haffuer han ænge arffuingh, da gaa om hans gotz, som gammel ræt oc sædvane ær.

7. Item schall heller maa ænghe ganghe heller rithe i fornefte wor køpstædt Heddinge met spendte armbørst dagh heller nath; dierffues thit noghen at gøre oc fanger skadhe therower, han schall beholde skadhen ubøther.

8. Item schall ther ænghen gaa met sværdh heller armbørst længher, æn han er kommen i sit hærbergh.

1 swo] hwo *Ae.* 4 ther] ere *Aab.* — wære] wor *Aab.* — staa] saa *Aab.* 6 skylding] i skylding *Ac-e.* 7 oc] *agl. Aab.* 8 wahne] wahre *Aab.* — vndtleyde sigh] anderledis sige *Aab.* 9 effter minne] affminde *Aa.*; affuinde *Ab.* 10 bosiddende] besiddendis *Aab.* 11 dierues] forløffuis *Aab.* 12 heller (1)] *agl. Ab.* — nødh] nødde *Aa.* — heller (3)] *agl. Ab.* 13 ud] bort *Aab.* 15 betrædhe] betrefte *Aab.* 16 skæl] *derefter overstr.* ther *Ac.* 18 marcknet] marchit *Aab.* 21 effterthi som] efftersom *Aab.* — thet] ther *Ac.* 28 armbørst] armbøest *Aa.*; armbørster *Ab.* — dierffues] dristis *Aab.* 29 fanger . . therower] fange der schade offuer *Aab.* — han] *agl. Aab.* 31 armbørst] armbøest *Aa.* 32 æn] om *Ae.* — kommen] er kommen *Aab.*

9. Item skall heller maa ænghe gøre sammenbindelse modh noghen mand oc sønderligh modh burghemestere oc radhit vnder lifff oc gotz.

10. Item wille wii haffue mact at sæte burghemestere oc leyde, oc schall wor fogedh met burgemester haffue mact at leyde, oc burgemesterne oc radhet schulle haffue mact at keyse radhmæn, naar nogher i radhet afgaa, heller behoff gør̃is.

11. Item burghemestere oc radhet schulle haffue mact at regære alle embedhe effter skællighet, oc som de for os wille bekiendte være, oc ænghen schall imodh theres willie gøre heller begynde gilde heller nogher samfundh under sin hoffuetlodh. ||

12. Item schall alle køpmandschap weyes ther i byen, som i stæderne weyes; hwo thet ikke gør̃, han giue tre marker, som sælger, oc tre marker, som køper, halfft kongen oc halfft byen.

Oc thessæ forbemelte artikler haue wii vnt oc giuet forbemelte wore burghe|mester, radh oc menighet i Hedinge, pa thet at wor køpstæth ma theraf forbæthres; dogh wille wii haffue fuldmact thennum at forbæthre oc til heller aff at sætte, om os tyckis, thet nøtelicet war. Thi forbiute wii alle, ehwo the hælst ære, oc særdeles wore foghet oc embitsmæn for^{ne} wor burghemestere, radhmæn, burghere oc menighet heller noghen aff thennum emodh thenne wor gunst oc nadhe i nogher madher at hindre, m(øde), (tø)ffue eller vforrette under wor konigliche heffnd oc wrede. In cuius rei testimonium secretum nostrum præsentibus duximus apponendum. Datum castro nostro Hafn(ensi), crastino circumcisionis domini anno natiuitatis eiusdem millesimo quadringentesimo quadragésimo primo.

25 **København.**

1454. 31. juli.

2

Kong Christian 1. giver borgerne i Storehedinge toldfrihed overalt i Danmark undtagen ved fiskemarkederne i høsten og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, som kong Christoffers brev udviser.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2v. — Ab: Kgl. 30 Bibl. Ny kgl. sml. fol. 368 b, afskrift fra midt. af 17. aarh.

2 mand] *mgl. Aab.* 4 burghemester] borgemestere och raad *Aab.* 4—5 burghemesterne . . radhet (1)] borgemestere och raad *Aab.* 5 radhmæn] radhman *Ad.* — i] aff *Aab.* 8 oc (1)] *mgl. Aab.* 15 burghemester] borgemestere och *Aab.* 16 thennum] den *Aab.* 17 om] som *Aab.* — tyckis] tycker *Aabe.* — nøtelicet war] mueligste wehre kand *Aab.* 18 ehwo] och huo *Aab.* — foghet] fougder *Aab;* foghete *Ae.* — embitsmæn] embitzmand *Ad.* — for^{ne}] fornemlig *Ac-e.* 20 wor] *mgl. Ac-e.* 21 m(øde) . . vforrette] *mgl. Ac-e;* mod loffuen eller vfor(r)ette *Aab.* 22—23 secretum . . apponendum] *mgl. Aab.* 23 Hafn(ensi)] Haffn *Aab;* Hafnis *Acđ;* Hafniæ *Ae.* — domini] dominicæ *Aab.*

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 383 (i udtog).

Text efter Aa.

Wi Christiern, med guds naade Danmarchis, Norgis, Wendis och
 Gottis konning, greue vdi Oldenborg och Delmenhorst, gjørre witter-
 ligt alle, att wi aff woris synderlig gunst och naade haffuer vndt och ⁵
 giffuit och vnde och giffue med dette wort obne breff woris elschelige
 borgere och menighed vdi Heddinge tholdfri att wehre offuer ald woris
 rige Danmarch vndtagen wor fischeri om høsten, och hermed stadfeste
 wi alle de priuilegia, som woris forfarne konninger vdi Dannemarch
 dennom vndt och giffuit haffuer i alle maade, som woris forfaders, kon- ¹⁰
 ning Christophers, breff derpaa giffuen vduiser. Thi forbiude wi alle,
 ihuo di helst erre eller wehre kunde, och serdelis woris fougder och em-
 bidtzmend dennom eller nogen deris herimod at hindre eller hindre lade,
 mød(h)e eller vforrette eller med nogen thold att besuærre, saalenge di det
 aff woris naade haffue, eller wi det effter woris elschelig raads raad med ¹⁵
 andre kiøbsteder her vdi Sielland och dennom anderledis schichende
 worder. Datum in castro nostro Hafnensi profesto sancti Petri apostoli
 ad uincola nostro sub secreto presentibus appenso anno domini mille-
 simo qu(adr)ingentesimo qu(inqu)agesimo quarto.

6 wort] wor *Aa.* 7 Heddinge] Hedinge *Ab.* 12 ihuo] och huo *Aa.* 12—13 och . .
 embidtmend] *mgl. Ab.* 13 eller . . deris] *mgl. Ab.* — at] *mgl. Ab.* 14 mød(h)e] *mgl.*
Ab; mødte *Aa.* 17—18 Datum . . nostro] *mgl. Ab.* 17—18 profesto . . appenso] *mgl. Ab.*
 19 qu(adr)ingentesimo qu(inqu)agesimo] quingentesimo quadragesimo *Aab.*

PRÆSTØ

Præsto bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa brev af 1519 1. august i Indlæg til registranterne samt henlagte sager i Rigsarkivet. Seglbilledet viser et forneden tilspidset skjold, hvori en præst, opløftende højre haand til velsignelse og holdende en kalk med venstre. Indskriften lyder: SIGILL[VM] OPIDI PRESTØ.

Kong Erik 7. af Pommern tilstaar indbyggerne i Præstø samme privilegier, som borgerne i Roskilde har faaet af tidligere danske konger.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Kall 4°, 471, afskrift af præsten Peder Jacobsen Wins-
5 løw i Præstø c. 1700. — Ab. RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1744 med
paaskrift. »Ex originali membran., quod Prestoæ asseruatur« og med oplysning, at
»sigillet af vox, som er næsten forslidt, henger i rødt og grønt silke, visende paa den
ene side kongens store seigl, paa den anden side et lidet seigl eller contra-sigil«,
med dansk oversættelse. — Ac: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 662 c, afskrift af Langebek
10 attesteret af ham selv 1744 4/9, ligeledes med oversættelse.

*Tryk: N. V. Nielsen, Præstø 14 (efter Langebeks oversættelse i diplomatariet);
Rep. 1. rk. nr. 4563 (i udtog).*

Text efter Ab.

Ericus, dei gratia regnorum Dacie, Suecie, Noruegie, Slauorum, Goto-
15 rumque rex ac dux Pomeranus, uniuersis presentes literas inspecturis
seu audituris eternam in domino salutem. Constare uolumus uniuersis,
presentibus et futuris, quod nos libertates, gracias et priuilegia, quales et
qualia dilecti progenitores et predecessores nostri reges Dacie ex bona
uoluntate et gratia eorum speciali ciuibus Roskildensibus retroactis tem-
20 poribus benigniter indulserunt, tales ac talia dilectis nobis uillanis in
Præstø ex uoluntate benigna et || gratia nostra speciali concedimus per
presentes. Quapropter per gratiam nostram districtius inhibemus, ne quis
aduocatorum nostrorum aut officialium, seu quiuis alius cuiuscunque con-
dicionis aut status extiterit, ipsos aut aliquem ipsorum contra hanc
25 gratiam nostram ipsis factam presumat aliquatenus molestare, prout
indignacionem nostram et regiam uitare uoluerint ulcionem. In huius
gracie nostre euidenciam firmiorem sigillum nostrum presentibus duxi-
mus appendendum. Datum Wordingborgh anno domini millesimo qua-
dringentesimo tercio feria sexta proxima ante dominicam Inuocauit,
30 regni nostri anno octauo.

15 Pomeranus, uniuersis] Pomeraniæ uniuersæ Aa. 16 eternam] æternam Ac.

København.

1441. 2. januar.

2

Kong Christoffer 3. af Bayern stadfæster de privilegier, borgerne i Præstø har faaet af tidligere konger, og giver dem yderligere en række privilegier.

A: tabt. — Aa: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1744 med paaskrift: »Ex originali membr. quod Prestoæ asseruatur« og med oplysning, at »sigillet er borte«, 5 og at der udenpaa stod: *Læst paa Prestøe byting d. 29. januar udi Jens Hanszen Druchens paahør oc nerverelse 1638.* — Ab: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 662 c, afskrift af Langebek attesteret af ham selv 1744 4/9. — Ac: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Præstøs privilegier bekræftet af Byfoged N. Benter og indsendt 1773.

Tryk: N. V. Nielsen, Præstø 18 (udtog); Rep. 1. rk. nr. 7139 (udtog). 10
Text efter Aa.

Wy Cristoffer, meth gudhs nadhe Danmarcks, Sweriges, Noriges, Vendes oc Godes koning, palantzgreue paa Riin oc hertugh i Beyern, gøre widerlicht alle mæn meth thettæ wort opne breff, at alle the priuilegia, frelsse oc friihet, som wore forfædhre, koninge i Danmarck, aff 15 theris kerligh oc godh wilghe ok sønderlighe nadhe vnt oc giuet haue wore ælschelighe burghemestere, radhmæn, burghere oc all menichet i wor køpstedh Prestø, vnne oc giue wy them framdelis || aff wor sønderlighe nadhes weghnæ, oc them stadhfestæ wy meth thettæ wort opne breff i alle madhe, som theris priuilegia oc friihet lude, som the ther paa haffue, oc 20 ther till vnne wii oc giue them nadhelighe thesse æfterscreffne article: Først vnne wii them tolfrii at wære, hwor the komende wordhe i wort righe Danmarck meth theris gotz oc køpmanscap, vden paa Skone markneth oc andersteths paa wore fischeleye vm høsten. Item at naar nogher tydesk eller vdlensch i wor køpstedh Prestø dør, tha scall giues aff hans 25 gotz hwor tiende penninge, halfft koningen oc halfft byen, oc haffuer then, som || dør, engen arffwing, tha gaa vm hans gotz, som gammell rætt oc sithwane ær. Item scall eller ma engen gange eller ridhe i for^{ne} wor køpstædh Prestø meth spænte armbørste dagh eller nat. Dørghes thet nogher at gøre oc fongher ther skadhe ouer, han scall beholde ska- 30 dhen vbøther. Item skall ther ængen gange meth swærd eller armbørst længer, æn han ær komen i syt herberghe. Item scall eller maa ængen gøre sambindelsse omodh nogher man oc sønderlighe modh burghemestere oc raadhit vnder liiff oc gotz. Item wele wii haffue macht at sette burghemestere oc leydhe, oc scall wor foghit meth burgemestere haue macht || 35 at leydhe, oc burgemestere oc raadhit scule haffue macht at kese raadhmæn, naar nogher aff raadhit affgaa. Item scule burghemester ok raadhit haue macht at regere alle æmbede æfter skellichet, som the fore oss bekenne wele wære, oc engen scall modh therres wilghe gøre eller begynne gylle eller nogher samfwnd vnder syn howitloth. Item scall all køpman- 40

scap weyes i for^{ne} wor køpstædh, som i stædhernæ weyes. Hwo thet icke
 gjør, han giffue three marck, som sælgher, oc three then, som køber,
 halfft koningen oc halfft byen. Item vnne wy them, at the mwe meth
 wor byfoghedz radh oc hiælp besette therris skyldener oc andre, som them
 5 vræt giort haffue, hwor the them bekomme, i byen || meth sigh, swa at
 the gøre them skell oc ræt. Oc thesse for^{ne} article haue wii vnt oc giuet
 wore burghemestere, raadh oc menichet i Prestøø, paa thet at wor køp-
 stædh ther aff forbæthres maa. Thoc wele wii haue fuld macht them at
 forbæthre oc till eller aff at sætte, vm oss thycker thet nuttelicht wære.
 10 Thii forbiuthe wii alle, ee hwo the hælst ære, oc serdelis wore foghede oc
 æmbitzmæn for^{ne} wore burghemestere, radhmæn, burghere oc menichet
 eller noghen aff them modh thenne wor gunst oc nadhe i nogher madhe at
 hindre, mødhe, tøffue, eller vforrettæ vnder wor konigxlige hæffnd oc
 wredhe. Datum castro nostro Hafnensi crastino circumcisionis domini
 15 nostro sub secreto presentibus appenso anno domini medxl primo.

Stegeborg.

1450. 17. december.

3

*Kong Christian 1. tager borgerne i Præstø under sin beskyttelse og stad-
 fæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger i Danmark.*

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Kall 4° 471 94 r, afskrift af præsten Peder Jacobsen
 20 Winsløw i Præstø c. 1700. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1744
 med paaskrift: »Ex originali membr. qvod Prestoæ asservatur« og med oplysning,
 at »sigillet er borte, men lidsen, som det har hængt i, er tilbage og er af rødt og blaat
 silke«. — Ac: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 662 c, afskrift af Langebek attesteret af
 ham selv 1744 4/9. — Ad: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Præstøs
 25 privilegier, bekræftet af byfoged N. Benter og indsendt 1773.

Tryk: N. V. Nielsen, Præstø 446, gengivelse i moderne sprog, ufuldstændig;
 Rep. 1. rk. nr. 8028 (udtog).

Text efter Ab.

W^y Cristiern, meth gudz nadhe Danmarks, Norges, Wendes oc Godes
 30 W koning, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerlight alle
 men, at wy aff wor sønderligh gunst oc nadhe haffue taghet oc vntfanget
 oc taghe oc vntfaa meth thette wort obne breff wore ælskelige borghe-
 mestere, radhmen, borghere oc menighet i wor køpstæth Prestøø oc alt
 theris gotz vdi wor konigxlige wærn, hæghen, freth oc beskerming be-
 35 sønderligh at forsware oc fordathinge til rætte. Oc stathfæste wy oc vnne
 them alle the priuilegia, friihet oc nadher, som wore forfæthre, koninge i
 Danmark, them for oss nadheligh vnt || oc giffuet haffue, swo at the them
 nyde, brughe oc beholde skule i alle made oc i alle article, som the breff,

the them ther vppa giffuet haffue, lude oc vduise. Thy forbiuthe wy alle, ehwo the helst ære, oc serdeles wore foghede oc æmbetzmen for^{ne} wore borghemestere, radhmen, borghere oc menighet i for^{ne} wor k pst t Prestø eller noghen theris omodh thenne wor gunst oc nadhe vppa gotz eller person i nogher made at hindre eller hindre lade, m the, qwælye ⁵ eller vforrætte vnder wor koninglighe heffnd oc wrethe. Datum castro nostro Stegheborgh feria quinta quatuor temporum proxima post festum beate Lucie uirginis nostro sub secreto anno domini millesimo quadingentesimo quinquagesimo, anno uero regnorum nostrorum Dacie tertio et Noruegie secundo. 10

Dominus rex per se presente domino G(unnaro) H(olk),
pr posito Op(s)loensi.

Roskilde.**1485. 27. april.****4**

Kong Hans tager borgerne i Præstø under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af Christian 1. og andre tidligere konger. 15

A: tabt. — *Aa:* Kgl. Bibl. Kall 4° 471 93 r, afskrift af præsten Peder Jacobsen Winsløw i Præstø c. 1700. — *Ab:* RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1744 med paaskrift: »Ex orig. membr. qvod Prestoæ asservatur« og med oplysning, at »seiglet er borte«. — *Ac:* Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 662 c, afskrift af Langebek attesteret af ham selv 1744 4/9. — *Ad:* Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Præstøs pri- ²⁰ vilegier, bekræftet af byfoged N. Benter og indsendt 1773.

Tryk: N. V. Nielsen, Præstø 446, gengivelse i moderne sprog, ufuldstændig; Rep. 2. rk. nr. 5666 (udtog).

Text efter Ab.

Wii Hans, meth guds nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Gothes ²⁵ koning, wdwald till Swerige, hertug i Sleswiig, oc i Holsten, Stormarn oc Ditmerschen hertug, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherligt, at wii aff wor sønderlige gunst oc nade haue anammet oc vnfonget oc meth thette wort obne breff anamme oc vnfonge wore elskelige borgemestere, radh, borgere oc menighed vdi Presst  vdi wor ³⁰ koningslige frid, hegn, wern oc beskerming besonderlige at forsware oc fordeitinge till rette oc vnne oc stadfeste them alle the nader, friiheder ock preuilegie, som wor kære fader, koning Cristiern, hues siel gud nade, oc andre || wore forfædre, framfarne koninge i Danmarck, them nadelige ³⁵ vnt oc giffuit haue, swo at the them frii oc vhindret nyde, bruge oc beholde schule meth alle theris ord oc article, som the breff, them ther vppa

7 Stegheborgh] Langebek tilf. i marg.: NB paa Møen. 8—12 anno . . Op(s)loensi] mgl. Ad. 11—12 Dominus . . Op(s)loensi mgl. Aa. 12 Op(s)loensi] Oploensi Ac; Osloensi Ad.

giffne ere, ydermere inneholde oc vdwise. Thi forbiwde wii alle wore fogede oc embitzmen oc alle andre them her omod at hindre eller hindre lade, dele, platzse eller i nogre made vforrette vnder wor koningslige heffnd oc wrede. Datum in ciuitate nostra Roschildensi feria quarta proxima post
 5 dominicam Iubilate anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto, regni uero nostri Dacie anno tertio nostro sub secreto.

Ad mandatum domini regis.

1485.

5

Kong Hans forbyder udførsel af varer fra havne i omegnen af Præstø og
 10 *fra Bolefjord.*

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Don. var. fol. 21, Resens atlas, Brunsmands redaktion s. 6 (første paginering), referat.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5802.

Johannes anno 1485 uetuit in Præstoensium damnum ex uicinis portubus
 15 *et freto Bolefjord ullam ad merces exportandas institui nauigationem.*

København.

1499. 22. september.

6

Kong Hans forlener borgerne i Præstø med et leje paa Falsterbo, som strækker sig i længden fra de tyskes fed til stranden og i bredden fra Nykøbings leje til Jungshoveds leje, mod at yde kongen hans ret efter gammel sædvane.

20 A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Kall 4° 471 93 v, afskrift af præsten Peder Jacobsen Winsløw i Præstø c. 1700. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1744 med paaskrift: »Ex orig. membr. quod Prestoæ asseruatur« og med oplysning, at »seiglet er borte«, og at der udenpaa stod: *Poo leydt paa Falsterboo.* — Ac: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 662 c, afskrift af Langebek atteret af ham selv 1744 4/9.
 25 — Ad: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Præstøs privilegier, bekræftet af byfoged N. Benter og indsendt 1773.

Tryk: Kirkehist. Saml. 4. R. II 228, gengivelse i moderne sprog efter Aa. — Rep. 2. rk. nr. 8893.

Text efter Ab.

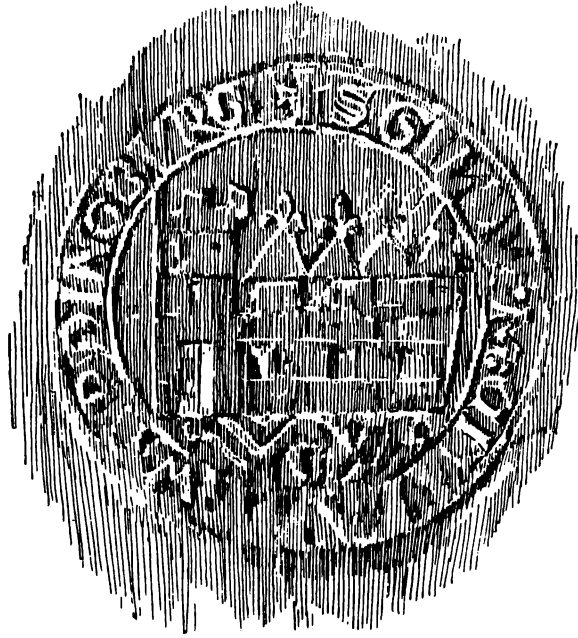
30 **W**ii Hanss, met gudz nade Danmarcks, Suerigis, Norgis, Vendis oc Gotis konzning, hertug udi Slesuig oc i Holsten, Stormarn oc Ditmarsken, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, giøre alle vittherligt, at wii aff wore sønderlige gunst oc nade oc wore kiere vndersatte, borgere i Præstø, till beste oc bestandt wnt oc forlent oc met thette wort obne

14 uetuit] quanquam ullam tilf., men atter overstr. (jf. flg.) Aa. 15 ullam] o. lin. (jf. foreg.) Aa; institui nauigatio tilf., men atter overstr. (jf. flg.) Aa. — institui] o. lin. (jf. foreg.) Aa.

breff wne oc forlene them wort oc kronens leye paa Falstirbode, som strecker sig i lenge fran the tyskes feeth oc swo vdi stranden oc vdi brede fran Nykøpings borgers leye och ind till Iwngxhoffuitz leye, thette for^{ne} leye at haffue oc beholde till ewiige tiid oc bygge theris boder ther pa om høsten oc legge theris skiib oc skwder ther vden || fore emellom thet oc ⁵ reffuelen oc giffue oc giøre oss ther aff wore rettigheid, som gammell sidwenie er oc werit haffuer. Thii forbywde wii alle indlendiske oc vdlendiske for^{ne} wore borgere her emod pa for^{ne} leye oc haffnen emellom thet oc refflen at hindre eller hindre lade, vmage eller nogit forfong at giøre i noger made vnder wort hyllest oc nade. Giffuit pa wort slot Køpnehaffn ¹⁰ sancti Mauriti dag aar efftir gudz bywrd medxc paa thet nyende vnder wort koninglige signet.

Relator dominus Iohannes
Laurentii presbiter.

1 kronens] kronen med vandret streg over en Aab; kronens Ac. — Falstirbode] Falsterbode Aa. 4 oc (1)] at Aa.

VORDINGBORG

Vordingborg bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa brev af 1519 4. august i Indlæg til registranterne samt henlagte sager i Rigsarkivet. Seglbilledet viser en over bølger stillet, af et, med port forsynet, tindet taarn flankeret, tindet mur, hvorover fire pyramideformede figurer (gavle?), hver kronet af en halv lillie. Indskriften lyder: SGILLVM CIV[ITATI]S WORDINGBVRGH.

Kong Erik 7. af Pommern tager borgerne i Vordingborg under sin beskyttelse og stadfæster deres privilegier, som de har faaet af hans forfædre, og giver dem yderligere følgende privilegier: tilladelse til at bruge deres fægang, som de hidtil har haft, at hugge ildebrændsel i Stensved og drive deres svin paa olden mod at betale oldengæld samt fritagelse for told overalt i riget undtagen paa Skaanemarkedet.

A: tabt. — Aa: Vidisse af borgmestrene Lauritz Jakobsen og Jørgen Gregorsen og byfogeden Nis Hansen, udat., tabt. — Aa1: SLA. Vordingborg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721), 18. aarh. — Aa2 og 3: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1759 med oplysning, at vidissen, der var paa perg. og fandtes i byens arkiv, var fra 16. aarh., og udat. afskrift af samme. — Aa4: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Vordingborgs privilegier inds. 1773 nr. 1. — Ab: SLA. Vordingborg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721), afskrift efter originalen 1648 30. juni med byens segl.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 5562 (i udtog); P. A. Klein, Vordingborg 11 (gengivelse i moderne sprog).

Text efter Ab med varianter fra Aa2.

Wii Erick, med gudts naade Danmarckisz, Suerigesz, Norgesz, Wendesz och Gotesz koning och hertug i Pomeran, helsze alle de, som dete breff see eller høre kierligen med gud och vor naade och kundgiøre, at vi aff vor serdeelis gunst och naade haffue taged desze breffuiszer, wore elschelige borgere aff Wordingborg, derisz goedtz, hion, thienner och alt det, som dem tilhør, udi vor synderlige wærn, fred, heyn synderlige at werne och bescherme, och vnde vi och stadfeste dem saadan priuilegie, frihed och naade, som vore forfedre dem til forne vndt haffue och her effter schreffne stande. Først saasom er derisz fægang, saasom de det til forne haffue haftt, och derisz ildebrand at hugge udi vor schouff Steenswed, saasom de till forn haffue werit wane till at giøre. Item naar den for^{ne} schouff Steenswed olden ber, och de derisz suin paa slaa wille, da

19—20 Wendes . . Gotesz] *mgl. Aa2 &c.* 20 och (2)] *mgl. Aa2 &c.* — helsze] *wy etther tilf. Aa2 &c.* 21 høre] *derefter overstr. lesze Ab.* 22 breffuiszer] *rett. fra beuiszer Ab.* 24 fred] och *tilf. Aa2 &c.* 27 schreffne stande] *schriffuidt stander Aa2 &c.* — det] *mgl. Aa2 &c.* 29 haffue werit] *wore (wære Aa1) Aa2 &c.* — till (2)] *mgl. Aa2 &c.*

schulle de giffue vore fougder till olden giæld fore huert suin threi peninge, saasom de tilforn wane wore at giffue aff huert støcke. Item och huort vd de fahre i wor riige med derisz kiøbmandschab, da vnde vi dem at vere fri for thold at giffue foruden paa Schaanør marckede, och saasom vore || forfædre dem til forn vndt haffue. Och thi forbiude vi alle vore fougder, ⁵ embedtzmennd och alle andre, ihuo de helst er, de som for vor schyld giør och lade welle, dem, derisz goedtz, hion, thiennere och alt andet, det som dem tilhør, her udi i nogen maade at hindre och wforrete eller och noget at giøre imod rete vnder vor wrede och kongelige heffn. Datum in castro nostro Vordingborg anno domini millesimo quadringentesimo quintode- ¹⁰ cimo profesto beate Lucie uirginis nostro sub secreto presentibus apposito inpendenti.

København.

1441. 2. januar.

2

Kong Christoffer 3. af Bayern stadfæster de privilegier, som borgerne i Vordingborg har faaet af tidligere konger, og giver dem yderligere en række ¹⁵ privilegier.

A: tabt. — Aa: SLA. Vordingborg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721), beg. af 18. aarh. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1747 med paaskrift: »Orig. membran af Vordingborg byes archiv« og med oplysning, at »seiglet (o. lin. tilf. »det mindrøe) hænger under i en silke lidse«. — Ac: Kgl. ²⁰ Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Vordingborgs privilegier indsendt 1773 nr. 2.

Tryk: Klein, Vordingborg 13 (udtog). — Rep. 1. rk. nr. 7146.

Text efter Ab.

Wii Cristoffer, met gudhs nadhe Danmarks, Wendes oc Gothes ko-
ning, palatz greue paa Reyn oc hertugh i Beyern, gøre widerlicht ²⁵
alle men met thete wort opne breff, at alle the priuilegia, frelsse oc frii-
het, som wore forfarne oc forfædhre koninge i Danmark aff therris ker-
lighe oc godh wilghe oc sønderlighe nadhe vnt oc giuet haue wore ælsche-
lighe burghemestere, radhmen, burghere oc all menichet i wor køpstedh
Wordhingeburgh, vnne oc giue wii them frændelis aff wor sønderlighe na- ³⁰
dhes weghne, oc them stadhfeste wii met thetæ wort opne breff i alle
made, som therris priuilegia oc friihet lude, som the ther vppa haue. Oc
ther till vnne wii oc giue them nadhelighe thisse æftterscreffne article:

1 suin] derefter overstr. ville (jf. ndf.) Ab; ther tilf. Aa2 &c. 2 saasom . . støcke] mgl. Aa2 &c. 2—3 och . . vd] huor som Aa2 &c. 3 wor] wort Aa2 &c. — vnde] biude Aa2 &c. 4 paa Schaanør] Skonne Aa2 &c. 5 Och] mgl. Aa2 &c. 6 de (1). . er] som helst the ere Aa2 &c. 8 och (1)] eller Aa2 &c. 8—9 eller . . rete] mgl. Aa2 &c. 9 in] mgl. Aa2. 12 inpendenti] mgl. Aa3.

Først at naar nogher tydesk eller wdhlensch i forneffnde wor køpstedh Wordhingeburgh døør, tha skall giues aff hans gotz hwor tiende penninge, halfft koningen oc halfft byen. Oc hauer then, som || døør, ængen arwing, tha gaa vm hans gotz, som gamell ræt oc sithwane ær.

5 Item schall eller maa engen gange eller riidhe i forskreffne wor køpstedh Wordhingeburgh met spæntte armbørste dagh eller nat. Dørghes thet nogher at gøre oc fanger ther skadhe ouer, han beholde schadhen vbøther.

Item schall ther ængen gange met swerd eller armbørst længer, æn han ær kommen i syt herberghe.

10 Item schall eller maa ængen gøre sambindelsse modh nogher man oc sønderlighe modh burghemesterne oc raadhit vnder liiff oc gotz.

Item wele wii haue macht at sette burghemestere oc leyde, oc schall wor foghit met burghemesterne haue macht at leydhe, oc burghemesterne oc radhit skule haue macht at kese raathmen, nar nogher aff radhit affgaa.

15 Item schule burghemesterne oc radhit haue macht at regere alle æmbede æffter skiellichet, oc som the || fore oss bekende wele wære. Oc ængen schall modh therris wilghe gøre eller begynne gilde eller nogher samfwnd vnder syn houithloth.

Item schall all køpmantzskap weyes i forskreffne wor køpstedh, som i 20 stædherne weyes. Hwo thet icke gør han giue three mark, som sælgher, oc three mark then, som køber, halfft koningen oc halfft byen.

Oc thisse forskreffne article haue wii vnt oc giuet wore burghemestere, radhit oc all menichet i Wordhingeborgh, paa thet at wor køpstedh ther aff forbæthres maa. Thoc wele wii haue full macht them at forbæthrae oc 25 till eller aff at sette, vm oss thycker thet nuttelicht wære. Thy forbyuthe wii alle, ee hwo the hælst ære, oc serdelis wore foghede oc æmbitzmen forskreffne wore burghemestere, radhmen, burghere oc all menichet eller noghen aff them modh thenne wor gunst oc naadhe i nogher made at hindre, mødhe, tøffue eller vforrætte vnder wor koningelighe hæffnt oc 30 wredhe. Datum castro nostro Haffnensi crastino circumcisionis domini no||stro sub secreto presentibus appenso anno domini mcd quadragesimo primo.

København.

1445. 22. maj.

3

Kong Christoffer 3. af Bayern stadfæster de privilegier, borgerne i Vordingborg har faaet af tidligere konger, og indrømmer dem yderligere, at de 35 ikke skal give told eller sild, hvor de ligger til vinterfiskeri.

12 wele wii] rett. til skal de Aa.

A: tabt. — *Aa*: SLA. Vordingborg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721), løs afskrift, slutn. af 17. aarh. — *Ab* og *Ac*: RA. Langebeks dipl., udat. afskrift af Langebek med paaskrift: »Orig. membr. af Wordingborg byes archiv« og med oplysning, at »seiglet er borte«, og afskr. af Knudsen efter en anden afskrift af Langebek fra 1759. — *Ad*: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Vordingborgs privilegier indsendt 1773 nr. 3.

Tryk: Rep. 1. rk. 7516 (i udtog).

Text efter Ab.

Wy Cristoffer, met gudz nade Danmarcs, Suerigis, Norges, Wendes oc Godes koning, palantzgreue paa Rin oc hertuch i Beyern, gjør ¹⁰ witerlicht, at fore troscap oc willelich tienest, som wore elskelige burgere af Wordingborg oss oc wort rige Danmark her til giort haue oc her efter trolige giøre scule, tha haue wy vnt oc vnne met thethe wort opne breff, at the mwe oc scule nyde swodane priuileger oc fryheth, som wore for-
fædhre, koninge i Danmarc, them nadelige vnt oc giuet haue, oc wy them ¹⁵ stadfeste haue. Sønderlige wele wy oc, at the scule engen toll æller sild giue, hwor the ligge til winterfischerii, mæn then sild, som the pleye at giue, nor the heem komme af winterfischrii, til wort slott Wordingburg, henne scule the vtgiue, som the her til || giort haue. Thi forbiute wy alle, eehwo the helst ære æller wære kunne, oc sønderlige wore fogete oc tollere ²⁰ forneffnde wore burgere aff Wordingburg modh therris priuileger oc friiheeth i nokir mate at hindre eller hindre late æller thøm met nokir toll, hwor the til winterfische ligge, at besware vnder wor koningxlige hefnd oc vrede. Datum in castro nostro Hafnensi sabbato proximo ante festum trinitatis nostro sub secreto presentibus appenso anno domini millesimo ²⁵ quadringentesimo quadragesimo quinto.

Ad relationem domini
Ottonis Nielsøn.

Vordingborg.

1455. 1. marts.

4

Kong Christian 1. tager borgerne i Vordingborg under sin beskyttelse og ³⁰ stadfæster de privilegier, de har faaet af de tidligere konger, i særdeleshed af kong Erik og kong Christoffer, idet dog bestemmelsen i Christoffers brev om, at hvis tyske eller andre udlændinge dør i Vordingborg, skal der gives hver tiende penning af deres gods, ophæves.

11 troscap] den store *Aa*. 16 sild] *rett. in scrib. fra gild Ab*. 17 winterfischerii] winterfiskende *Aa*. 18 winterfischrii] winterfiskende *Aa*. 20 ære] *tilf. o. lin.; det opr. ord udklattet og overstr. Ab*. 23 til] *foran ordet overstr. till. Ab*. — winterfische] winterfiskende *Aa*. 24 in] *mgf. Aa*. — festum] *dominicam Ac*. 26 quinto] *rett. fra quarto Ab*.

A: tabt. — Aa: SLA. Vordingborg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721), løs afskrift, slutn. af 17. aarh. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1747 med paaskrift: »Orig. membr. i Vordingborg byes archiv 1747, 1759» og med oplysning, at »seiglet er borte«. — Ac: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Vordingborgs privilegier inds. 1773 nr. 4.

Tryk: Rep. 2. rk. 451 (i udtog).

Text efter Ab.

Wy Cristiern, meth gudz nadhe Danmarcks, Norges, Wendes oc Gotes
 10 koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerlight alle,
 oc anname oc vntfonget wore ælskelige borghemestere, radhmen, bor-
 ghere oc menighet her i wor køpstæth Wordhingborgh, som her nw ære
 oc kommende wordhe, oc alt theris gotz, rørendis oc vrørendis, hion oc
 15 thienere vdi wor koningxligh wærn, heghn, fredh oc beskerming besøn-
 derlighe at forsware oc fordathinge til rætte, oc ther til vnne oc giffue
 wii them swodane priuilegia, friihet oc nadher, som wore forfæthre
 koninge i Danmarck, oc sønderlighe koning Eric oc koning Cristoffer them
 vnt oc giffuet haffue, meth alle article, som theris obne breff, them ther
 vpa giffne, ludhe, inneholde oc vdhuise, hwilke wii stadhfæste oc fuldburdhe
 20 meth thette wort obne breff. Thoc eet article, som stander i koning Cri-
 stoffers brev || swo liudendis, at naar nogher tydeske eller vdhlenske vdi
 forskreffne wor køpstæth Wordhingborgh døør, tha skal giffues aff hans
 gotz hwer tiende penninge, halfft koningen oc halfft byen, vndentaghet
 oc machteløss. Thii forbiuthe wii alle, ehwo the helst ære eller wære kunne,
 25 oc serdeles wore foghede oc embetzmenn forskreffne wore ælskelige
 borghemestere, radhmen, borghere oc menighet her i Wordhingborgh el-
 ler nogher aff them modh thenne wor gunst oc nadhe oc theris priuilegia,
 som wii oc wore forfæthre, koninge i Danmarck, them meth benadhet
 haffue, i nogher made at hindre eller hindre lade, møthe, vmaghe, qwælye
 30 eller vforrætte vnder wor koningxligh heffnd oc wredhe. Datum in castro
 nostro Wordhingborgh sabbato ante dominicam Reminiscere nostro sub
 secreto anno domini mcdl quinto.

Dominus rex per se presentibus Magno
 Ebbesøn, Correuitz Rønnow et
 35 Tymmone Cristernsøn, militibus.

København.

1466. 8. juli.

5

Kong Christian 1. tillader borgerne i Vordingborg hvert aar at holde et almindeligt marked, som skal begynde søndagen før Marie Magdalene dag (22. juli) efter middag og vare til onsdag middag.

A: tabt. — Aa: SLA. Vordingborg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721), løs afskrift, slutn. af 17. aarh. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1747 med paaskrift: »Orig. membr. af Wordingborg byes archiv 1747, 1759« og med oplysning, at »seiglet henger under«, og at der bagpaa var skrevet: *Magdalene marked.* — Ac: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Vordingborgs 5 privilegier indsendt 1773 nr. 5.

Tryk: Rep. 2. rk. II 2109 (i udtog).

Text efter Ab.

Wii Cristiern, meth gudhs nathe Danmarcks, Swerigis, Norgis, Wen-
des oc Gotes koning, hertugh i Sleswiigh, greffue i Holsten, Stormarn, 10
Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre alle widerlicht, at wii aff wor synnerlige
gunst oc nathe, swo oc vpaa thet at wor købstedh Wordingborgh maa
thes ydermere forbætris, haffwe wii effter wore elskelige raadhs raadh vnt
oc tilladet, at wore borghere i forscriffne Wordingborgh mwe ther haffwe
oc holde hwert aar eet almenne market, som kalles aars market, oc skal 15
thet ther vpaa gaa søndaghen effter middaghen fore Marie Magdalene
dagh oc sidhen paa stande intil othensdaghen om middaghs tiidh i alle ||
made, oc effter thy som thet haffwes oc holdes friest i andre wore købstæ-
dher i Sieland, swo at the, som thiid søghende wordhe, skule gøre oss wor
rettughet, som the annerstedz gøre. Thy forbywdhe wii alle, ehwo the 20
helst ære eller wære kwnne, them, som thiid søghende wordhe, her omodh
at hindre eller hindre lade eller i nogre made vforrette vnder wor koningx-
lige heffnd oc wredhe. Datum in castro nostro Haffnensi feria tertia prox-
ima ante festum beati Kanuti regis et martiris anno domini millesimo
quadringentesimo lx sexto nostro sub secreto presentibus appenso. 25

Kalundborg.

1479. 27. juni.

6

Kong Christian 1. tillader borgerne i Vordingborg at nyde deres fægang inden for de opregnede grænser.

A: tabt. — Aa: tabt. — Aa1: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek med paaskrift: »Ex copia iblandt Vordingborg byes breve«. — Ab og Ac: SLA. Vording- 30
borg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721) 2 afskrifter m.
samme hd., beg. af 18. aarh. — Ad: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af
Vordingborgs privilegier inds. 1773 nr. 6.

Tryk: Rep. 2. rk. II 4468 (i udtog).

Text efter Aa1.

35

Wii Christiern, met guds nade Danmarckis, Sweriges, Norges, Wendes
oc Gottes konning, hertug vdi Sleswig, og i Holsten, Stormarn oc

Ditmersken hertug, greffwe i Oldenborg oc Delmenhorst, giøre alle witterligt, at wore elskelige borgemestere, raad oc menighed vdi wor oc kronens kiøbsted Wordingborg haffue nu hafft theris bewiisning her for osz oc her bewist, at the tilforn haffue hafft wore forfædris koninger i Danmarck breff
 5 oc priuilegier, som nu bortkommen oc tabet er, paa nogen marck, som thenom wor vndt at haffue oc nyde til theris fægang, som er fra Wordingborg by ud oc indtil Knutz-hoffuet oc ind til Spyde weyle, østen ud igienem Stiensved oc ind til Ballie oc Viemose, oc at the dog, naar olden war, skulle vdgiffue oldengield, som andre giøre oc giffue. Tha paa thet at
 10 forneffnte wor kiøbsted Wordingborg maa thes ydermere bygges oc forbedres, haffue wii aff wor synderlige gunst oc naade undt oc tilladet oc met thette wort obne breff vnde oc tillade, at forneffnte wore elskelige || borgemestere, raad oc menighed udi Wordingborg oc theris effterkommere skulle her effter forskreffne fægang nyde, bruge oc beholde til theris fæ
 15 oc qveg i alle maade, som forskreffuet staar benefnt wed naffn, paa huad sted thet er. Thii forbiude wii alle, i huo the helst ere eller wære kunde, oc serdelis wore fogeder oc embitzmen thenom her imod paa forneffnte fægang at hindre eller hindre lade, møde, vmage eller i nogen maade vforrette vnder wor koninglige heffn oc wrede. Datum in castro
 20 nostro Kalundborg dominica proxima post festum beati Iohannis baptiste anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono nostro regali sub secreto inferius appenso.

Vordingborg.

1484. 3. juli.

7

*Kong Hans tager borgerne i Vordingborg under sin beskyttelse og stad-
 25 fæster de privilegier, som de har faaet af kong Erik, kong Christoffer og Christian 1., særlig med hensyn til fægang, olden og toldfrihed som andre købstæder.*

A: tabt. — Aa: SLA. Vordingborg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721), løs afskrift, slutn. af 17. aarh. — Ab: RA. Langebeks dipl.,
 30 afskrift af Langebek 1747 med paaskrift: »Orig. membran af Wordingborg byes archiv« og med oplysning, at »et stykke af seiglet er endnu tilbage, hengende i en guul og rød silkelidse«. — Ac: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Vordingborgs privilegier indsendt 1773 nr. 7.

Tryk: Rep. 2. rk. II nr. 5507 (i udtog).

35 *Text efter Ab.*

1 hertug] *mgl. Aa1, Ad.* 5 nu] er *tilf., men overstr.; jf. ndf. Aa1.* 8 Viemose] *Niemose Aa1.* 14 skulle] og skulle *Abd;* maa og skulle *Ac.*

Wii Hans, meth guds nade Danmarcks, Norges, Wendes ock Gothes koning, vduald till Swerige, hertug i Sleswiig, oc i Holsten, Stormarn oc Dithmerschen hertugh, greffue i Oldenburg oc Delmenhorst, gøre alle witherlicht, at wii aff wor sønderlige gwnst oc nade haffue annamet oc vnfonget oc meth thette wort obne breff anname oc vnfonge wore 5 elskelige borgemestere, radh, borgere oc menighed vdi Wordingeborg vdi wor koningslige fridh, hegn, wern oc beskerming besønderlige at forsware oc fordeitinge till rette. Oc vnne oc stadfeste wii them alle the nader, friheder oc preuileger, som wore forfædre, koning Erich, koning Cristoffer oc wor kære fader koning Cristiern, hues siel gud nade, them nadelige vnt 10 oc giffvit, ock serdelis paa fægang, olden oc fore told frii at wære som andre wore købsteder, at the || them frii nyde, bruge oc beholde mwe effther the breffs ludelse oc vdwiselse, ther vppa giorde oc giffne ere. Thi forbiwde wii alle wore fogede oc embitzmen, som ere oc komme schule paa wort slott Wordingborgh, oc alle andre, ehuo the helst ere eller wære 15 kunde, them her omod at hindre eller hindre lade, møde, vmage eller i nogre made vforrette vnder wor koningslige heffnd oc wrede. Datum in castro nostro Wordingborg sabbato infra octauas uisitationis Marie uirginis gloriosissime anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto nostro sub secreto appenso. 20

Ad mandatum domini regis presentibus
dominibus Strangone Nicolai et Nicolao
Ronnow militibus.

København.

1500. 31. oktober.

8

*Kong Hans overlader borgerne i Vordingborg en grund paa Falsterbo li- 25
ge syd for Aarhuslejet til brug under Skaanefiskeriet.*

A: tabt. — Aa: SLA. Vordingborg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721), løs afskrift, slutn. af 17. aarh. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1747 med paaskrift: »Orig. membr. af Wordingborg byes archiv« og med oplysning, at »seiglet er borte«, og at der bagpaa var skrevet: *Privilegium paa 30 Wordingborgs leie paa Falsterbo.* — Ac: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Vordingborgs privilegier indsendt 1773 nr. 8.

Tryk: Rep. 2. rk. II nr. 9186 (i udtog).

Text efter Ab.

Wii Hanss, met gudz nade Danmarkis, Swerrigis, Norgis, Vendis oc 35
Gottis konningh, hertug vdi Sleszwiig oc i Holsten, Stormarnn oc

Ditmersken, greffue vdi Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherligt, at wii aff wor sønnerlige gunst oc nade oc swa paa thet at wore fattige oc kære vndersotte, borgemestere, raad oc menighed, som nw ære eller her effter komendis worde, i wor køpstad Wordingborg mwge dess ythermere them berge oc forbædre paa oc i Skone fisket oc haffue oc nyde eth stædh oc leyæ, som the selfue oc engen andhen vthen theris mynde oc tilladelssse mwge ligge oc ware paa, naar the Falstherbood søghendis worde i Skonefisket, tha haffue wii vnt oc giffuet oc met thette wort || obne breff vndne oc giffue samme wore vndersatte oc alle theris effterkomere en wor oc kronens grwnd paa Falstherboo liggendis nesth nordhen vp till Aarss leyget oc strecker seg ther aff i søndher ind till thet korsstandhendis nest søndhen fore then lylle Gramhøw oc siiden vp i landet i sin breede lige weed Aarss leyget oc wd i strandhen till then ytherste reffle. Hwilken grwnd i forskreffne lenge oc breede the oc theris effterkomere her effter oc till ewiig tiid mwge oc skulle haffue, nyde, brwge oc beholde till theris eget nytte oc behoeff, efftersom forskreffuit stondher. Thii forbiwte wii alle, ehwo the hælst ære eller wære kunne, forskreffne wore vndersotte her emodt paa forskreffne || grwnd i lenge eller breede at hindre eller hindre ladhe, møde, vmage eller noget forfang at gøre vnder wor koninglige heffn oc wreede. Datum in castro nostro Haffnensi uigilia omnium sanctorum anno domini millesimo quingentesimo nostro sub secreto.

Dominus rex per se.

Vordingborg.

1515. 3. februar.

9

²⁵ *Kong Christian 2. tager borgerne i Vordingborg under sin beskyttelse oc stadfæster deres privilegier, dog saaledes, at de herefter ikke skal have deres fægang paa Knudshoved, som de hidtil har haft.*

A: tabt. — Aa: SLA. Vordingborg raadstue. Dokumenter ang. Vordingborg (tidl. Thott fol. 721), løs afskrift, slutn. af 17. aarh. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift ³⁰ af Langebek 1759 med paaskrift: »Orig. membr. ex archiv. civit. Wordingburg« oc med oplysning: »Sigillum bene conservatum«.

Text efter Ab.

Wii Christiernn, met gutz nade Danmarekis, Norgis, Vendes oc Gotis koning, vdwald koning tiil Suerige, hertug i Slessuig, i Holstenn, ³⁵ Stormarnn oc i Ditmerschen, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gjøre

12 Gramhøw] ordet forskrevet Aa (i afskrift af Aa læst som Granhøf); Gran-høy Ac. 14—15 effterkomere] m'et forskrevet Ab.

alle vittherlicht, at wii aff wor sønderlig gunst oc nade haffue nw taget, annamet oc vndfanget oc met thette wort opne breff tage, anname oc vndfange wore kiere vndersatte, borgemestere, radmend oc menige borgere, vdi wor køpstadt Vardingborg, theris hwsfrwer, børn, hion, tienere oc gotz, rørendis oc vrørendes, incthet vndertaget i noget made, vdi wor ⁵ kongelig hegenn, friid, wernn oc beskermelse besønderligen at forsware oc fordegtinge tiil alle retthe. Haffwe wii oc saa aff sønderlig gunst oc nade stadfest oc fulburd oc met thette wort opne breff stadfeste, samtycke oc fulburde alle the nader, friihedher oc priuilegier, som wore forfethere, framfarne koninger i Danmarck, forscrefne wore vndersatte i wor ¹⁰ køpstad Vardingborg nadeligen vndt oc giffuit haffue, dog swo, at thee her efftir icke schulle haffue theris feegang paa Knutzhwet, som thee her tiil haffdt || haffue, end dog at forscrefne theris priuilegier ther paa lyer. Oc schulle the haffue, nyde oc beholde forscrefne priuilegier wedt ¹⁵ alle thee andre ord, puncte oc article, efftir som thee breff, thee ther ¹⁵ paa <haffue>, ythermere indeholde oc vdwiiise. Tii forbiwde wii alle wore fogether, embitzmen, borgemestere, radmen oc alle andre thennom her emodt paa personer, hwsfruer, børnn, hion, tiennere oc gotz eller forscrefne theris priuilegier at hindre, hindre lade, møde, platze, dele, vmage eller i noget made at vforrette vnder wor kongelig heffnd oc wrede. Giffuit ²⁰ paa wort slott Vordingborg løffuerdagen nest efftir wor frue dag purificationis aar etc. mdxv vnder wort secret.

Ex mandato domini regis proprio.

København.

1521. 7. april.

10

Borgmestre og raad i København sender Vordingborg en afskrift af Christian ²⁵ 2.s forordning af 1521 10. februar.

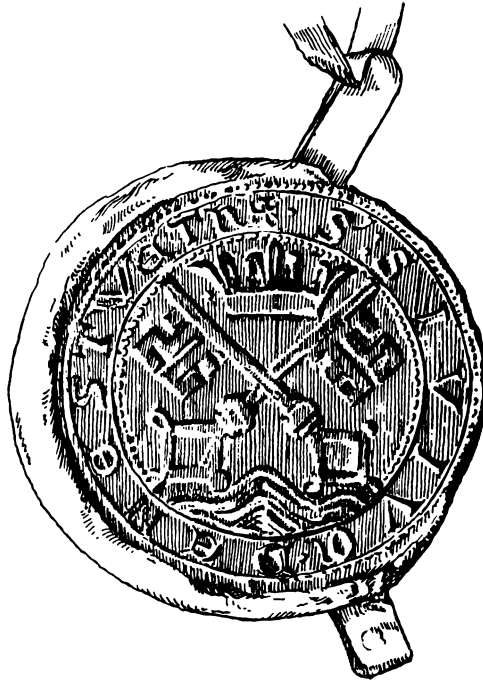
A: tabt. — Aa: Danske Magazin III 295 med oplysning, at brevet var paa perg. og opbevaredes i Vordingborg raadstues arkiv, samt at seglet manglede.

Tryk: Danske Magazin 1. 1. — Reg.Dan. nr. 6797.

Wii bwrgemester och raad i Kiøffnæhawn giøre witterlicth, ath wii ³⁰ haffwe en wor kæreste naadige herris priuilegia, som anrørendis er Sieland, Laaland, Falster och Møen, som hanss naadis hokmectighed forskreffne land millelighen meth begaffuet haffuer, løendis ord fran ord, som her effter følger: Wi Cristiern, meth gwdz naade Danmarckis,

4 Vardingborg] a rett. fra o Ab. — hion] derefter overstr. oc Ab. 8 fulburd] b rett. in scrib. fra d Ab. 16 paa] o. lin. Ab. — <haffue>] mgl. mss., i marg. i Ab har Langebek skrevet: sic, deest haffue. 21—22 purificationis] i pinzemaanet Aa.

Swerigis, Norgiss, Wendiss och Gottiss konningh, hertwg i Sleswig, Holsten, Stormarn och Dytmersken, greffwe i Aaldenborgh och Delmenhorst (etc. = Fællesprivilegier for Sjælland, Lolland, Falster og Møen nr. 3). Till sanninghen her om haffwe wii forscreffne Bwrgemestere och raadh^s ladeth hencth wor stadz insigle for thette breff. Screffwit wtii Købnehawn aar &c. mdxxi Quasi modo geniti søndagh.

NÆSTVED

Næstved bys segl, gengivet efter segl af rødt voks i ufarvet voksskaal, under brev af 1421 2. juli i Rigsarkivet. Seglbilledet viser to over bølger stillede, krydslagte nøgler med ud- og opadvendte kamme under en aaben krone. Indskriften lyder: Sr SIVIVM DE NESTWETH.

<1157—1375.>

1

Kong Valdemar paalægger alle haandværkere, hvis landboer de end er, som kommer til markedet i Næstved for at handle, at svare torvegæld til St. Peders kloster.

5 A: tabt, men registreret i Næstved St. Peders klostres reg. (1528), Herlufsholm, 8 nr. xvi med oplysning: Idem sequitur 20 (jf. nr. 2). Vidisse huius priuilegii est 16. in membrana.

Tryk: SRD IV 340; Programma scholæ Herlovianæ 1784 133. — Reg. Dan. nr. *119.

Datering: Det fremgaar ikke af denne og den flg. regest, hvilken Valdemar der
10 er tale om,

Valdemarus mandat precipiendo omnibus mechanice artis operariis, cuiuscumque coloni sint, qui ob causam mercandi ad forum Nestuet ueniunt, debitum dictum torggæld monachis persoluere non omittant.

<1157—1375.>

2

15 *Kong Valdemar paalægger alle, der besøger torvet i Næstved for at købe eller sælge, at betale torvegæld til St. Peders kloster.*

A: tabt, men registreret i Næstved St. Peders klostres reg. (1528), Herlufsholm, 8 nr. xx med oplysning: Vidisse 20. in membrana.

Tryk: SRD IV 340; Programma scholæ Herlovianæ 1784 135. — Reg. Dan. nr. *1430.

20 Datering: Jf. foreg.; Helms, Næstved St. Peders Kloster 150 formoder, at brevet er udstedt af Valdemar 3. (1326—30).

Valdemarus precipit omnibus forum Nestuet uisitantiibus causa emendi uel uendendi, ut soluant monasterio torggæld.

1290.

3

25 *Kong Erik 6. Menved forbyder borgerne i Næstved at sælge grundejendom uden tilladelse af abbeden i Næstved St. Peders kloster og at tage sagførere for sig andetsteds fra.*

A: tabt, men registreret i Næstved St. Peders klostres reg. (1528), Herlufsholm, 6 nr. xiii med oplysning: Huius regis due sunt littere idem in se continentes. Vidisse
30 est 13. in membrana.

Tryk: SRD IV 339, Programma scholæ Herlovianæ 1784 132; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. III nr. 428. — Reg.Dan. nr. *668.

Ericus districte prohibet, ne quis civium in Nestuet curiam aliquam seu fundum in civitate uendere uel uenalem alicui exponere presumat nisi de licencia abbatis et consensu nec aliquis sibi aliunde defensorem seu causarum 5 executorem recipiat in preiudicium conuentus et abbatis. Mccxc.

1291.

4

Kong Erik 6. Menved paalægger alle beboere i Næstved ufortøvet at svare st. Peders kloster i Næstved toftægæld, bodegæld, midsommergæld og ledingsgæld.

A: tabt, men registreret i Næstved St. Peders klostres reg. (1528), Herlufsholm, 10 8 ☞ nr. 19 med oplysning: *Transscriptum huius est 19 in membrana.*

Tryk: SRD IV 340; Programma scholæ Herlovianæ 1784 134; Dipl.Dan. og DRB. IV nr. 49. — Reg.Dan. nr. *676.

Ericus mandat omnibus residentibus in Nestuet cum toftægæld, bodegæld, 15 midsommergæld et lethingsgæld sine dilacione, ut consuetum est, monasterio soluere, sin liceat aduocato monasterii plenum facere iusticie complementum de huiusmodi. Mccxc primo.

1307.

5

Kong Erik 6. Menved paabyder raadet og borgerne i Næstved i anledning af stridigheder med st. Peders kloster at overholde de gamle love og sædvaner 20 med hensyn til ind- og afsættelse af raadmænd og fogeder i byen.

A: tabt, men registreret i Næstved St. Peders klostres reg. (1528), Herlufsholm, 7 ☞ nr. xvii med oplysning: *Vidisse istius est 17. in membrana.*

Tryk: SRD IV 340; Programma scholæ Herlovianæ 1784 133; Dipl.Dan. og DRB. VI nr. 100. — Reg.Dan. nr. 1681*.

25

Ericus rex scribit civibus in Nestuet dicens: Uolentes inter dilectos nobis dominos abbatem et conuentum monacorum beati Petri Nestuedis ac consules et ciues apud uos omnem dissensionis tolli materiam ac seruat- 30 tas ab antiquo inter uos leges et consuetudines in omnibus obseruari tam in institutione aduocatorum et destitutione, consulum institutione et destitutione quam seruiciis aliis quibuscumque per gratiam nostram districte prohibemus, nequis consulum, civium seu aliorum quorumcumque apud ipsum dominum abbatem uel conuentum predictos super premissis quibuscumque ultra id, quod ab antiquo consuetum fuerat, presumat ali- 35 qualiter impedire uel se sine suis uoluntate et consensu intromittere de premissis, sicut ulcionem etcetera. Mcccvii.

Vordingborg.

1426. 6. juni.

6

Kong Erik 7. af Pommern tager borgerne i Næstved under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, og giver dem yderligere en række privilegier: ingen skal befale over dem undtagen kongen, og hvem han giver magt dertil; alle sager skal forfølges for borgmester og raad eller paa bytinget; borgerne faar samme frihed til at drive handel overalt i riget som borgerne i andre byer; de, der forbryder sig i byen eller paa bymarken, skal bøde til byen og til kongen; alle, der har ejendom i byen, skal skatte med borgerne.

10 A: tabt. — Aa: Stadfæstelse 1481 22. jan., tabt. — Aa1: Vidisse af Christian 4. 1596 26. sept., tabt. — Aa1a: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas) f. 183 v. — Aa2: RA. Rigens forfølgingsbog 1592—98 f. 240 v.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 6263 (i udtog).

Text efter Aa2.

15 **W**ii Erick, meth gudtz naade Danmarckis, Suerrigis, Norgis, Wendis ^{240 v} och Gotthis konning och herthug vdi Pomerenn, giøre witterligt meth detthe uortt obne breff, ath worre ellskelige borgere och bymendt vdi Nestuidt osz offthe anszeende haffue wæritt och beditt, ath uii saadanne preuilegie och frihedt och naade, som de aff worre forfædre, konning ²⁰er vdi Danmarek, huis siæle gudt naade, haffue, besze uilde lade och dennom stadfeste, da haffue uii deris begiering bønhrøtt och deris bestandt betencktt och dennom saa benaaditt, som her efftherføllger: Først ath for throskab och willig thienniste, som de osz och rigidt her till giortt haffue och her effther meth deris arffuinge och efftherkommere throlige ²⁵giøre och beuisze skulle osz och rigidt och uor kiære huszfrue och uor faderbrodersønn herthug Bugesleff aff Pomerenn meth uorre efftherkommere konninger euindelige, tha thage uii och vndfaa thennom och deris vdi uor kongelige fredt, wernn och forsuar saa som uorre thro borgere och wnderdane serdelis ath beskierme och fordathinge till retthe och wnde ³⁰dennom och stadfeste saadanne preuilegier, som dennom uorre forfædre tillforne for uor || thiidt vntt och giffuitt haffue vdi saadan artickle, som ^{241 r}her efftherføllger:

1. Først ath ingenn haffue mact eller budt offuer dennom wdenn uii selffue, eller huem <uui> dennem serdelis befalle; men till rigenns wern och ³⁵thørfftt skulle de allthiidt redebonne uerre och worre breff och budt staa effther deris yderste formue.

2. Item huo der werdtzlig skylling och sag till dennom haffue, thenn

21 uii] aff tilf. Aa2. 21—22 bestandt] bistantt Aa2. 26 Bugesleff] Buggetzloff Aa1a. 29 fordathinge] fordagtinge Aa1a. 34 <uui>] mgl. (plads aaben (?) Aa2) Aa1a, Aa2.

forføllge dennom *meth* retthe och till dennom thale der om vdi deris bye for deris borgemestere och raadt eller och oppaa bythingitt och ey andenstedtz, och ath dennom *ther* om ingenn vden byes forre retthe drager, møde eller steffner, wdenn de uorder *meth* worre serdelis breff fremdelis steffnde och *der* om wdkallede. 5

3. Item huor de eller deris folck fare och wandre till marckitt vdi uorre landt, ath de fare och wære vhindrede och haffue och bruge der saadan frihedt och fordele, som andre uorre borgere och bymendt bruge och haffue, dog ath de *der* aff och serdelis oppaa uore fiskeleye och Skaane marcknitt giøre till uor retthighedt, huilekenn uii io icke omberre uille, 10 som de och andre uorre borgere *her* til giortt haffue.

4. Item huo *der* bryder vdi deris bye eller vden ued paa byszenns marck, worder handt grebenn uedt ferske gierninger eller loghlighe forwunden, da skall handt bøde raaditt byes rett, wforsømmitt osz vdi uor rett. || 15

^{241 v} <5.> Item huo *der* haffuer gaarde eller godtz och eyendom vdi byenn *meth* dennom, ath de giøre och skatthe *meth* byenn, som *der* tillhører.

Thi forbiude uii alle och serdelis uore fogeder och embidtzmendt thennom eller deris wdi nogenn maade emodt thenne uortt breff och naade ath hindre, møde, platze eller noyerledis wforretthe wnder uortt hylldiste 20 och kongelige heffn, men ath mandt dennom heller *meth* dett beste vdi deris retthe och skiellige ærinde och sager for uor skylltd fordelig och wenlig uære. Det giør mandt osz till uillge och uell thacke vdi. Datum in castro nostro Vordingburg anno domini medxx sexto octaua corporis Christo nostro sub <s>ecreto p<res>entibus appenso. 25

København.

1441. 2. januar.

7

Kong Christoffer 3. af Bayern stadfæster de privilegier, borgerne i Næstved har faaet af tidligere konger, og fastsætter yderligere en række bestemmelser.

A: tabt. — Aa: Stadfæstelse 1481 22. jan., tabt. — Aa1: Vidisse af Christian 4. 1596 26. sept., tabt. — Aa1a: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas) f. 184 r. — 30 Aa2: RA. Rigens forfølgingsbog 1592—98 f. 241 v (samme vidisse).

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7138 (i udtog). Rasmus Nielsen, Næstved 81 (gengivelse i moderne dansk).

Text efter Aa2.

9 uore] uortt Aa2. 12 ued] ter tilf. Aa1a. 13—14 loghlighe forwunden] forreder Aa2. 17 tillhører] tilbør Aa1a. 19 thenne] thette Aa1a. 20 platze] quælie Aa1a. 23 Det] ther Aa1a. — till] mgl. Aa1a. — uell] til tilf. Aa1a. 24—25 octaua . . appenso] mgl. Aa1a. 25 <s>ecreto] decreto Aa2. — p<res>entibus] patentibus Aa2.

Wii Christoffer, *meth* gudtz naade Danmarckis, Wendis och Gotthis^{241 v} konning, palltzgreffue paa Rien och herthug vdi Beyren, giøre witterligt alle mendt *meth* detthe uortt obne breff, ath alle de preuilegier, frellsze och frihedt, som uorre forfædre, konninge wdi Danmarck, aff deris
 5 kierlighedt och gode och sønderlige naade vntt och giffuitt haffue worre
 ellskelige borgemestere och raadtmendt och alldt menighedt vdi uor kiøb-
 stedt Nestuidt, saa wnde och giffue uii dennom fremdelis aff uor sønder-
 lige naadis uegne, och dennom stadfeste uii *meth* detthe uortt obne breff
 wdi alle maade, som deris preuilegia och frihedt lyde, som de *der* paa
 10 haffue, och || ther till vnde uii dennom och giffue naadelige disze effther-^{242 r}
 schreffne artickle.

1. Først ath naar nogenn thydsk eller vdlendsk wdi uor kiøbstedt Nestuidt dør, da skall giffuis aff hans godtz thenn thiende *pendinge*, hallfftt kongenn och hallfftt byenn, och haffuer thenn, som dødt er, in-
 15 genn arffuing, da gaa om hans godtz, som gammell rett och seduane er.

2. Item skall eller maa ingenn gange eller ride vdi for^{ne} wor kiøbstedt *meth* spentt arbust dag eller natt; dierffuis *thet* nogre ath giøre och fanger *der* skade offuer, handt skall beholde skadenn vbøtther.

3. Item skall eller maa ingen giøre sammenbindellsze modt noger mandt
 20 och serdelis modt borgemestre och raadt vnder liiff och godtz.

4. Item uille uii haffue mact ath setthe borgemestere och leyde, och skall uor fogidt *meth* borgemestere haffue mact ath leyde, och borgemestere och raadt skulle haffue mact ath keysze raadmendt, naar nogenn aff raaditt affgaar eller behoff giøris.

5. Item borgemestere och raaditt skulle haffue mact ath regiere alle embede effther skiellighedt, som de for osz bekiende uille uære, och ingenn skall modt deris uillge giøre eller begynde gilde eller nogenn samfundt vnder sin hoffuidlodt.

6. Item skall alle kiøbmandtzuare ueyes vdi for^{ne} wor kiøbstedt Nest-
 30 uidt, som vdi stæderne ueyis. Huo dett icke giør, giffue 3 ŷ , som sellger, och 3 ŷ thenn, som kiøber, hallfftt kongenn och hallfftt byenn.

7. Item huo som kaster barlast eller andenn || wrensle vdi deris haffnn,^{242 v}
 handt bøde kongenn 3 ŷ och byenn 3 ŷ . Och disze for^{ne} artickle haffue uii
 wntt och giffuitt worre borgemestere, raadt och alldt menighedt vdi
 35 Nestuidt, paa dett ath uor kiøbstedt *der* aff forbedris maa, dog uille uii
 haffue fulldmact thennom ath forbedre och till eller aff ath setthe, om
 osz thøckis dett nyttheligtt uære. Thi forbiude uii alle, ehuo de heldst

16 wor] *mgl. Aa1a.* 21 och leyde] *mgl. Aa1a.* 30 giør] *hand tilf. Aa1a.* 32 barlast] *baglast Aa1a.* — andenn] *mgl. Aa1a.* — wrensle] *ehuat thet helst were tilf. Aa1a.* 33 handt] *som Aa1a.*

erre, och serdelis uore fogeder och embidtzmendt for^{ne} worre borgemestere, raadmendt, borger och alldt menighedt eller nogenn aff dennom modt thenne uor gunst och naade wdi nogre maade ath hindre, møde, thøffue eller wforretthe wnder uor kongelige heffn och wrede. In cuius rei euidens testimonium et euidenti(a)m firmiorem secretum nostrum presentibus 5 duximus apponendum. Datum castro nostro Hafnensi crastino circumcisions domini anno natiuitatis Ihesu millesimo quadringentesimo quadragesimo primo.

København.

1447. 14. april.

8

Kong Christoffer 3. af Bayern forbyder benyttelsen af 3 havne i nærheden 10 af Næstved for andre end borgerne i denne by og tillader borgerne i Næstved selv at bjerge deres gods, naar deres skibe forliser der under landet.

A: tabt. — Aa: Stadfæstelse 1481 22. jan., tabt. — Aa1: Vidisse af Christian 4. 1596 26. sept., tabt. — Aa1a: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas) f. 184 v. — Aa2: RA. Rigens forfølgningssbog 1592—98 f. 242 v (samme vidisse). 15

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7682 (i udtog); Rasmus Nielsen, Næstved 82 (udtog).

Text efter Aa2.

242 v **W**ii Christoffer, meth gudtz naade Danmarckis, Suerrigis, Norgis, Wendis och Gotthis konning, palandtz greffue paa Rienn och herthug vdi Beyrenn, giør witterliggt, ath osz er tilluidendis uordenn, ath 20 nogle pleye ath segle aff wlouglige haffne, som er aff Huerlesze haffn, Hallszminde och Dybsminde, huilcket uor kiøbstedt Nestuidt till stoer skade och forfang er. Thi forbiude uii alle borgere och bønder och alle andre, ehuo 243 r de heldst erre || eller tillhøre, nogerledis vdaff for^{ne} haffne ath seyle meth noger haande kiøbmandskab wdenn uorre ellskelige borgere vdi Nestuidt, 25 huilcke till och aff vdi for^{ne} haffne segle mue, efftherdi som dennom behoff giøris och for^{ne} uor bye Nestuidt er bestandeliggt. Dierffuis nogle andre her emodt ath giøre, da skulle de haffue forbrutt xl ʒ och der offuer alltt dett godtz, huis de der saa vdt eller indføre, de ware sig derforre huer vdi sin stedt. Och biude uii alle uore fogeder och embidtzmendt, 30 borgemestere, raadmendt vdi for^{ne} Nestuidt, ath de fly dett, saa ath dett saa hollditt uorder, som forskreffuitt staar. Item haffue uii wntt och wnder meth detthe uortt obne breff, ath for^{ne} uorre ellskelige borgere och indbøggere vdi Nestuidt mue selffue redde och bierge theris godtz, naar

1 och] *mgf. Aa1a.* 2 dennom] theris *Aa1a.* 4—6 In . . apponendum] *mgf. Aa1a.* 5 euidenti(a)m] euidentium *Aa2.* 6 Hafnensi] Hafniensi *Aa1a.* 6—8 crastino . . primo] 1441 *Aa1a.* 21 Huerlesze] Huirelzse *Aa1a.* 22 Dybsminde] Dypsymyngs *Aa1a.* 23 er] *mgf. Aa1a.*

dett saa hender, ath nogre aff theris skiib forgangis der vnder landitt. Thi forbiude uii alle uorre fogeder och embedtzmendt thennom her emodt ath hindre eller wforretthe vnder uor kongelige heffnn och wrede. Datum castro nostro Hafnensi feria sexta pasche nostro sub <s>ecreto anno domini⁵ millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo.

Kalundborg.

1451. 3. maj.

9

Kong Christian 1. tager borgerne i Næstved under sin beskyttelse, giver dem ret til frit fiskeri i fjorden og deromkring, paabyder alle, der erhverver gaarde eller jordegods i byen, at yde den sædvanlige skat og tyngde deraf og giver borgerne toldfrihed i Danmark undtagen i fiskelejerne om høsten samt bekræfter deres tidligere privilegier.

A: tabt, men registreret i fortegnelse over »Byens privilegier med viidere der- til hørende«, SLA. — Aa: Stadfæstelse 1481 22. januar, tabt. — Aa1: Vidisse af Christian 4. 1596 26. sept., tabt. — Aa1a: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas 15 f. 185 r. — Aa2: RA. Rigens forfølgingsbog 1592—98 f. 243 r (samme vidisse). — Ab: RA. Herredagsdombog 1608 f. 112 v, udtog. — Ac og Ad: Herredagsdombog 1622 f. 90 v og f. 93 v (udtog). — Ae: Magistratens indberetning om Næstved by 1744 25. marts til stiftamtmand Gersdorff (udtog), tabt. — Ae1: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 394 b, hæfte betegnet »Holbek, Nestved, Kiøge, Præstø«. — Af: RA. Danske Kanc. Pk.: Kommission 1753 27/4 i sag ang. overdrev mellem Næstved, Herlufsholm og Rønnebæksholm, bilag 5 s. 77. Kommissionsdom 1714 10. jan. — Ag og Ag1: SLA. Pk. »Domme m. m. ang. Næstved bys fiskeret i aeen og fjorden. 1593—1778«, Tingsvidne af Herlufsholm birketing 1732 26. marts s. 10 og smst. Dom af Næstved byting 1732 22/12 s. 95 (efter tingsvidnet). — Ah: RA. Langebeks dipl., 25 afskrift af S. Abildgaard m. enkelte rettelser af Langebek og med oplysning, at »seglet var borte«. — Ai: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Næstveds privilegier inds. 1773 til Kommercekollegiet nr. 1. — Aj: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 662 c, afskrift af Frands de Thestrup med urigtigt aar 1450.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 39 (i udtog) m. tilføjelse VII 465; Rasmus Nielsen, Næstved 30 83 (udtog).

Text efter Ah.

Uii Christiern, med gudhs nadhæ Danmarks, Norgis, Wendis och Gotes koning, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerlicht allæ mæn, som nu æræ oc komme schule, at wii aff wor sønderlige gunst oc 35 nadhæ haue taghet oc untfonget oc taghe oc vntfaa med thettæ wort opne breff wore elschelige borgemestere, raadhmen oc ald menicheed i wor køpstædh Næstwedh oc alt teris gotz vdi wor konungelighe wærn, hæghn oc bescherming besønderlighe at forsware oc fordagtinge til rettæ.

3 vnder . . wrede] *mgl.* Aa1a. 4 Hafnensi] Hafniensi Aa1a; Hafnen Aa2. 4—5 feria . . septimo] anno domini 1447 Aa1a. 4 <s>ecreto] decreto Aa2. 38 hæghn] hævd Ai.

Oc vnne wii oc giffue thøm these efterscreffne article oc friiheder: Først at the mwæ haue, nydhæ och brughe friit fischerii vdi fiordhen oc ther omkring, som the aff alder hafft oc niwt haffue. Item wele wii, at engen schall eller maa kiøbe eller i nogher madhæ vnder sigh drawæ nogher gardhæ eller iordhægotz, smott eller stort, i forneffnde wor kørpstædh⁵ Næstweedh, vden han gør ther swaadän skatt oc tyngæ aff, som ther pleyer aff atgaa. Item vnnæ wii thøm toldfrii at wære i wort riighe Dannmarck vndentaghne wore fischeleyæ om høsten. Item vnne wii thøm alle the privilegia, friiheder oc nadher, som wore forfæthrå, koninge i Danmark, thøm fore oss nadhelighe vnt oc giffuet haffuæ i allæ maadha, som theris¹⁰ opne breff ther vppa giffne wdwiise, hwilke wii stadhfestæ met thettæ wort opne breff i alle madhe oc met alle article, som wor forfathers koning Cristoffers || breff, som the ther vppa haffue, ludhe och wdhwiiise. Thi forbiwthe wii alle, æ hwo the hælst ære eller wære kunnæ, oc serdeles wore foghede oc æmbitzmæn forneffnde wore borgemestere, raadhmæn,¹⁵ borghere oc menicheedh i forneffnde wor kørpstædh Næstwedh eller noghen aff thøm emodh thenne wor gunst och naadhe her vdi i nogher maadhæ at hindræ eller hindræ ladhæ, møthæ, qwæliæ eller vforrettæ vnder wor koninglighe hæffnd oc wreedhæ. Datum castro nostro Kaalundeborgh die inuencionis sancte crucis nostro sub secreto anno domini medl primo,²⁰ anno uero regnorum nostrorum Dacie 3to et Noruegie 2do.

København.

1481. 22. januar.

10

Kong Christian 1. vidimerer og stadfæster Erik af Pommerns privilegium 1426 6. juni, Christoffer af Bayerns privilegier 1441 2. jan. og 1447 14. april og Christian 1.s privilegium 1451 3. maj og giver yderligere borgerne²⁵ samme privilegier, som borgerne i København har.

A: tabt. — Aa: Vidisse af Christian 4. 1596 26. sept. med oplysning, at brevet var af pergament, »dog samme breff aff aller och wangiemme findis nogitt ath uære forargitt«, tabt. — Aa1: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens Atlas) f. 183 v. — Ab: Rigens forfølgingsbog 1592—98 f. 240 r.³⁰

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 4812 (i udtog).

Text efter Ab.

1 friiheder] frihedt Aa1a o. fl. 2 fiordhen] fiordher Ah. 3 engen] mgl. Ai. 4 kiøbe eller] mgl. Ah. 6 gør] giver Ai. 7—8 Dannmarck] rett. fra Dannemarck Ah. 11 breff] och preuilegia tilf. Aa2. 12 alle (2)] mgl. Ai. 13 haffue] mgl. Ai. 14 æ] oc Aj. 15 æmbitsmæn] amptmænd Aei. 17 i] mgl. Aa1a og Ab. 19—20 die . . secreto] mgl. Aa1a. 20 medl primo] rett. (af Langebek) fra med septimo Ah; med primo Aj. 21 uero] rett. (af Langebek) fra v^{to} Ah. — 3to . . 2do] secundo, primo Noruegiæ Ag og Ag1, Ai. — 3to] mgl. A2 (plads aaben), Ae.

Wii Christienn, *meth* gudtz naade Danmarckis, Suerrigis, Norgis, ^{240 r}
 Wendis och Gotthis konning, herthug vdi Sleszuig, oc <i> Hollstenn,
 Stormarnn och Dytterskenn herthug, greffue vdi Olldenborg och Dell-
 menhorst, giøre alle uittherligtt ath worre *ellskelige* borgemestere, raadt
 5 och menighedt vdi uor kiøbstedt Nestuidt haffuer nu hafftt *her* for osz
 nogre worre forfædris och serdelis konning Ericks, konning Christoffers,
 huis sielle gudt naade och sammeledis worre breff, preuilegie och frihedt,
 som wii och de dennom vntt och || giffuitt haffue til for^{ne} uor kiøbstedt be- ^{240 v}
 standellsze och forbedring, liudendis ordt fra ordt, som *her efftherschreff-*
 10 uitt staar: Wii Erick, *meth* gudtz naade Danmarckis, Suerrigis, Norgis,
 Wendis och Gotthis konning och herthug vdi Pomerenn (etc. = nr. 6),
 Wii Christoffer, *meth* gudtz naade Danmarckis, Wendis och Gotthis
 konning, palltzgreffue paa Rien och herthug vdi Beyren (etc. = nr. 7),
 Wii Christoffer, *meth* gudtz naade Danmarckis, Suerrigis, Norgis, Wendis
 15 och Gotthis konning, palandtz greffue paa Rienn och herthug vdi Beyrenn
 (etc. = nr. 8), Wii Christian, *meth* gudtz naade Danmarckis, Norgis,
 Wendis och Gotthis konning, greffue i Olldenborg och Dellmenhorst
 (etc. = nr. 9), huileke for^{ne} worre och worre forfædris, konningers i ^{244 r}
 Danmarcks, breff wii nu aff wor synderlige gunst och naade haffue stad-
 20 fest och fulldbyrditt och *meth* detthe uortt obne breff stadfeste och fulld-
 byrde och melle dennom uedt deris fullde mact ath bliffue wdi alle deris
 ordt och artickle, som de indholder och wduisze, och paa dett ath worre
 kiære borgere vdi Nestuidt maa disz ydermere bliffue uedt bestandt och
 ey giøre thennom wmage, kost eller thæring ath søge deris rett vden
 25 byes om nogre errinde eller *sager*, som der i byenn forrekomme eller fallde,
 da haffue uii naadeligen vntt och giffuitt och *meth* detthe uortt obne
 breff vnde och giffue dennom saadanne preuilegia och friheder ath nyde
 och bruge, som worre borgemestere, raadt och menighedt i Kiøbnehaffnn
 haffue, nyde och bruge i alle maade och efftherdi || som de breffue, de i ^{244 v}
 30 Kiøbinghaffnn der oppaa haffue, ydermere indholder och wduisze. Thi
 forbiude uii alle, ihuo de heldst erre eller wære kunde, och serdelis uorre
 fogeder och embidtzmendt for^{ne} borgemestere, raadt och menighedt i
 Nestuidt *her* emodt for^{ne} preuilegier och friheder ath hindre eller hindre
 lade eller i nogre maade wforretthe wnder uor kongelige heffnn och wrede.
 35 Datum in castro nostro Hafnensi feria secunda proxima <ante> festum

2 och <i>] *mgl. Ab*; oc *Aa1*. 3 herthug] *o. lin. Ab*. 16 Christian] Christienn *Aa1*.
 23 bestandt] *bistandt Ab*. 25 eller] och *Aa1*. 29 breffue] *breff Ab*. 30 der] om *tilf.*
Aa1. 35 Hafnensi] *Hafnen Ab*; *Hafniensi Aa1*. 35—2 feria . . appenso] *anno domini*
 1481 *Aa1*. 35 <ante>] in *Ab*.

conuersionis Pauli apostoli anno domini millesimo quadingentesimo octogesimo primo regal(i) sub <s>ecreto presentibus inferius appenso.

København.**1484.****11**

Kong Hans tager borgerne i Næstved under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, som Christian 1. og andre tidligere konger har givet dem. ⁵

A: tabt. — Aa: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas) f. 181 r.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5612 (i udtog).

Wii Hans, med guds naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottes koning, vduald til Suerige, hertug i Sledszwig, och i Holsten, Stormarn och Dytmerschen hertug, greffue udi Oldenborgh och Delmenhorst, ¹⁰ gjøre alle witterligt, at wi aff wor synderlig gunst och naade haffue annammet och vndfanget oc meth thette wort obne breff annamme oc vndfange wore elschelige borgemestere, raadh oc meenighed udi wor oc kronnens kiøbstedh Nestwedh udi wor konningliche frid, hegen, wern och beschiermelsze besønderligen at forsuare och fordagtinge til rette, oc stadfeste ¹⁵ och fuldbyrde wi alle the naader, friheder oc privilegier, som høgbaarne første konning Christiern vor kiere fader, hues siel gud naade, och andre wore forfædre, fremfarne koninge i Danmarch, dem nadelige vndt och giffuet haffue, huad the helst were kunde, stadige, faste och vbrødelige i alle maade at holde oc wed theris fulde magt at bliffue met alle theris ²⁰ ord, punchter oc artichler, som the bref, them ther vppa giffne ære, inneholle och vdwisze. Thi forbiude wi alle, ehuo the helst ære eller wære kunde, oc særdeelis wore fougether, embedzmen oc alle <andre> them her emod thenne wor beschierming och stadfestelsze at hindre eller hindre lade, møde, wmage, pladsze, deele eller i noget maade vforrette vnder wor ²⁵ koninglige heffnd och wrede. Datum in castro nostro Hafniensi anno 1484.

Næstved.**1488. 6. maj.****12**

Kong Hans tildømmer borgerne i Næstved fiskeri i fjorden og deromkring, som de har faaet ret til ved Christian 1.s privilegium 1451 3. maj.

A: tabt, men refereret i dom af Sjællandsfar landsting 1615 3. maj, SLA. Næs- ³⁰ tved raadstue. Pk. »Domme angaaende Næstved bys fiskeret i Susaaen. Fra c. 1600« (a) samt i en erklæring afgivet af borgmestre og raad i Næstved 1622 16. juni i 2 exemplarer (renskrift og koncept) smst. (b) og i det væsentlige i samme form som

2 regal(i)] regale Ab. — <s>ecreto] decreto Ab. 18 dem] o. lin. Aa. 23 <andre>] mgl. Aa.

den sidste i Herredagsdom 21. juni 1622, RA. Herredagsdombog 1622 f. 93 v, og i dom af Sjællandsfar landsting 1622 25. sept., SLA. i ovennævnte pakke.

Tryk: Rep. II nr. 6261 med tilføjelse VII 489.

(a)

Sammeledisz udi rette lagdisz enn viditz eller copiae aff enn kongelige
 5 **S**omb høyloffligh ihukommellsze koningh Hanns met nogenn sine goede
 mend och raad wdi graabrødre i Nestuid dømpet och wdgifffuett haffuer aar
 1488, huorudi befindis tha att haffue werrett tuist och wænighedt emellom
 welborenn mand Jacob Daha aff Soldte och Nestuid borgere anlangendisz
 10 fischerii i fiordenn och de omliggendis hauffner och da derom att uerre for
 affschiediget och dømpet, att Nestuid bye och meenige borgeskabff bør for^{ne}
 hauffner att niude och bruge epter derisz preuilegiens liudellsze och dømpet
 deris preuilegier uid macht att bliffue wdi alle ordt och artickle, som de ind-
 holde, mett fast wiidere samme viditz udi sigh selff indeholder.

(b)

For det andet haffuer konningh Hans tilldømbt ossz samme fischerii i
 15 fiorden och deromkring med waader og dretter, som wi aff arreltziid nøtt
 och brugt haffuer, effter woris preuilegiens liudellsze. Daterit Nestuid sancte
 Hans dagh ante portam latinam anno 1488.

1498.

13

Kong Hans forordner, at toldpligtigt gods, som føres ud af Næstved uden
 20 at være fortoldet, skal være forbrudt.

A: tabt, men registreret i Næstved St. Peders klostres registratur (1528), Herlufsholm, nr. xl.

Tryk: SRD IV 343; Programma scholæ Herlovianæ 1784 140; Reg. Dan nr. *8593.

Konning Hanssis priuilegium, at føre nogen noget gotz vdaff Nestuet,
 25 som skal fortoldis, oc icke fortolder thet, wærcæ forbrut. mcdxc8.

København.

1518. 6. december.

14

Kong Christian 2. tillader haandværkerne i Næstved at drive sejlads og
 Købmandsskab, saaledes som de har faaet tilladelse til af Kong Hans.

A: tabt, registreret i Fortegnelse over byens privilegier m. m. SLA. — Aa: Kgl.
 30 Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Næstveds privilegier inds. 1773 til Kommercekollegiet nr. 3.

Tryk: Rasmus Nielsen, Næstved 84 (gengivelse i moderne dansk).

Vii Christian, med guds naade konge p. p., gjøre alle vitterligt, at effter som vi tilforn || have med vort aabne brev giordt ald skickelse udi vor kiøbsted Nestwed og andre vore kiøbstæder her i Sielland, vore undersaattere til beste og gode lydendes, at hver borger skal berge sig selv af sit embede, da have nogle vore borgere i Nestwed været for os paa meenige ⁵ embedsmænds vegne deraf byen og beklaget sig, at de saadan skickelse ikke holde kunde uden deres skade og fordærv, men bedet og begieret, at embedsmændene der i byen maae selge, kiøbe og bruge saadan næring og biering, som de af alders tiid giordt have, som vor kiere hr. faders, kong Hanses, brev udviiser, hvis siel gud naade, han dennem derom undt haver. ¹⁰ Da have vi af vor synderlige gunst og naade saa og vore undersaattere i Nestved til goede og beste undt og tilladt og med dette vort brev unde og tillade, at vore undersaattere, embedsmænd der i Nestved, maae nære og bierge dem med seylads, kiøbmandskab og anden retfærdig biering, som de af arrilds tiid giordt have effter vor kiere hr. faders brevs lydelse, ¹⁵ indtil saalenge vi med vor elskelige raad gjøre der anden skickelse paa. Thi forbyde vi alle, i || hwo de helst ere eller være kunde, særdeles vore fogder og embedsmænd og andre vore borgemestere og raadmænd, at hindre eller hindre lade, møde, platze eller i nogen maade forfang at gjøre under vor hyldest og naade. Givet paa vort slot Kiøbenhavn st. Nicolai ²⁰ <episcopi> et confessori dag 1518 under vort signet.

Næstved.

1519. 4. sept.

15

Kong Christian 2. forbyder indbyggerne i Lille Næstved at drive købmandskab og haandværk.

A: tabt, registreret i Fortegnelse over byens privilegier m. m. (18. aarh.), SLA. — ²⁵ Aa: Magistratens indberetning om Næstved by 1744 25. marts 1744 til stiftsamtmand Gersdorff (udtog), tabt. — Aa1: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 394 b, hæfte betegnet »Holbek, Nestved, Kiøge, Præstø«. — Aa2: SLA. Afskrift c. 1844. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af Næstveds privilegier inds. 1733 til Kommercekollegiet nr. 2. ³⁰

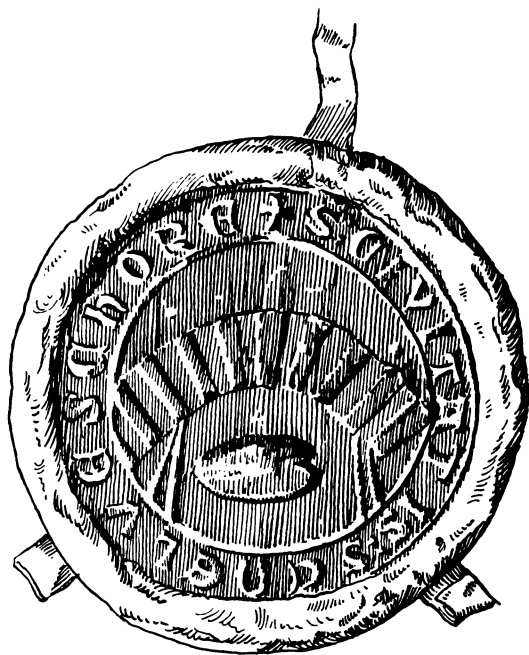
Tryk: Rasmus Nielsen, Næstved 84 (gengivelse i moderne dansk).

Text efter Ab.

⁴⁴¹ v ⁴⁴² r Vi Christian, med guds naade konge p. p., || gjøre alle vitterligt, at vor borgemester og meenighed udi vor kiøbsted Nestwed haver nu været for os og berett, hvorledes at reenlivets mands, abbede(n) af Skovkloster, ³⁵ tiener udi lille Nestved bruge kiøbmandskab, selge og kiøbe med vores

21 <episcopi>] apostoli Aa. 35 abbede(n)] abbeder Ab.

bønder, naar de der avlsmænd forsamledes, upholde ølsall, og meeget andet handel de bruge og dermed forkrænke vore borgeres og byes privilegier dennem til stor merkelig hinder, skade og forfang, hvilket vi ingenlunde tilstæde ville, beede vi fordi og byde strengeligen eder alle, som⁵ bygge og boe i fornevnte lille Nestwed, at I hereffter eder ikke befatter med noget kiøbmandskab eller handling med vore bønder, intet at kiøbe eller selge med dennem, eder til noget udsall uppe at holde, men hvis I kiøbe eller selge ville, skulle I kiøbe og selge med fornevnte vore borgere i Nestwed eller andre vore kiøbmænd her i landet, og findes hereffter¹⁰ nogen af eder herimod at gjøre, da have vi befalet og fuldmagt givet os elskelig vor borgemester og byefoged i vor kiøbsted Nestved, at de saadan || kiøbmandskab nu og skulle behindre og tage fraen eder, i hvad det helst er.^{442 v} Sammeledes bede vi eder alle og hver særdeles strængeligen byde, som i fornevnte lille Nestved boe og embede bruge, at I hereffter ikke bruge¹⁵ der noget embede, men hverken af eder, som embede vil bruge, skulle flytte og effter indfærd i vor kiøbsted Nestved der at bruge deres embede eller i andre vore kiøbstæder her i Sielland. Forbydendes alle, i hvoe helst de er eller være kunde, særdeles vore fogder og embedsmænd og alle andre fornevnte vor borgemester og meenighed her imod at hindre, hindre lade,²⁰ møde, platze, umage eller forfang at gjøre under vor hyldest og naade. Givet udi vor kiøbsted Nestved søndagen effter st. Egidii abbets dag aar 1519 under vor signete, vor haands krafft.

SKÆLSKØR

Skælskør bys segl, gengivet efter segl af rødt voks i ufarvet voksskaal, under brev af 1421 2. juli i Rigsarkivet. Seglbilledet viser en plankebro, hvorunder en som et søblad forment musling. Indskriften lyder S' CIVITATIS SCHELVECHORE.

Helsingborg.**1414. 23. december.****1**

Kong Erik af Pommern tager borgerne i Skælskør under sin beskyttelse og tilstaar dem samme privilegier, som borgerne i Slagelse har faaet af tidligere konger.

- 5 *A*: tabt, registreret i Privilegier inds. 1648, RA. Danske Kancelli, med urigtig dag. — *Aa*: RA. Langebeks dipl. Afskrift af Langebek med paaskrift: *Orig. paa pergam. hos byfoged Stub i Skælskør 1747* og med oplysning, at seglet er borte. — *Ab*: Kgl. Bibl. Kall. fol. 52 f. 185 r, afskrift af kopi inds. 1773 til Kommercekollegiet. *Tryk*: Friis Edvardsen, Schielschiør 378 (efter *Aa*). — Reg.Dan. nr. 3285; Rep. 10 l. rk. nr. 5491.

Text efter Aa.

Wy Erik, meth gudz nathe Danmarks, Swerigis, Wendes oc Godes koning oc hertugh i Pommern, helsæ alle mæn, som thettæ breff see æller høræ, kerlighe meth gudh oc wor nathe oc kungøre, at wy haue taghet wore ælschelighæ borghere aff Schælschør oc theris gotz, hion oc thianere i wor serdelis wærn, fridh oc hæyn oc vnne oc stadhfæste them alle the priuilegiæ, friheet oc nathe, som wore forældre vnt oc stadhfæst hae wore borghere aff Slawelsæ. Thy forbyudhe wy alle wore foghede oc æmbetzmæn oc alle andre, ee hwa the hælst ære, forneffnde wore borghere i Schælschør her amod i nogre made at hindræ vnder wor wredhe oc koninglighæ hæffnd. Datum in castro nostro Helsingburgensi anno domini mcdxiii^o dominica proxima ante festum natiuitatis domini nostro sub secreto presentibus appenso.

København.**1441. 2. januar.****2**

25 *Kong Christoffer 3. af Bayern stadfæster de privilegier, borgerne i Skælskør har faaet af tidligere konger, og giver dem yderligere en række privilegier.*

- A*: tabt. — *Aa*: RA Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 1 r (udtog). — *Ab* og *Ac*: RA. Langebeks dipl., afskrifter af Langebek 1743 med oplysning, at brevet er afskrevet *Ex orig. membran. apud prætorem Skælskørensøm 1743* og at *Seiglet er i rødt vox, hængende udi rødt, blaåt, grønt og mørkbrunt silke og har i circumferencen denne inscription: Secretum Christofferi dei gratia Dacie Sclauorum Gotorumque regis, comitis palatini Reni et ducis Bauarie* (DKS. nr. 66) og 1747 med oplysning, at brevet er 30

afskrevet efter *Orig. paa pergam. hos byfoged Stub i Skælskør 1747*, og at *Seiglet af rødt vox hænger under i rødt, blaåt, gult og mørkebrunt silke.* — *Ad: Kgl. Bibl. Kall fol. 52 f. 185 r afskrift af kopi inds. 1773.*

Tryk: Friis Edvardsen, Schielschiør 379 (efter Ac) — Reg. Dan. nr. 3666; Rep. 1. rk. nr. 7142.

5

Text efter Ab.

Wy Cristoffer, meth gudhs nadhe Danmarcs, Wendis oc Gotes koning, palantz greue paa Rein oc hertigh i Beyern, gøre widerlicht alle mæn meth thettæ wort opne breff, at alle the priuilegia, frelssæ oc friihet, som wore forfarnæ oc forældræ, koninge i Danmarck, aff theris ker- 10 lighe oc godh wilghe oc sønderlighe nathe vnt oc giuet haue wore elscheliche burghemestere, radhmæn, burghere oc all menichet i wor køpstædh Schelskøør, vnne oc giue wy thøm framdels aff wor sønderlighe nathes weghnæ, oc thøm stadhfestæ wy meth thettæ wort opne breff i alle made, som thørris priuilegia oc friihet lude, som the ther paa haue. Oc ther till 15 vnne wy oc giue thøm natheliche thesse || effterscreffne article: Først at naar nogher tydesch eller wdhlændsch i wor køpstædh Schelskøør døør, tha schall giues aff hans gotz hwor tiende penning, halfft koningen oc halfft byen, oc hauer then, som døør, ængen arffwing, tha staa vm hans gotz, som gammel ræt oc sidhwane ær. Item schall eller maa engen gange 20 eller riidhe i for^{ne} wor køpstædh Schelskøør meth spænte armbørst dagh eller nat. Durghes thet nogher at gøre oc fonger ther schathe ouer, han schall beholde schathen wboter, Item schall ther engen gange meth swerdh eller armbørst lenger, æn han er kommen i sit herberghe. Item schall eller maa engen gøre sambindelsse modh nogher man oc sønderlighe modh 25 burgemesterne oc radhit vnder liiff oc gotz. Item wele wy haue macht at sette burgemestere oc leyde, oc schall wor foghet meth burgemesterne haue macht at leyde, oc burgemester||ne oc radhit schule haue macht at kesæ radhmæn, naar noghre aff radhit affgaa eller behoff gørs. Item burgemestere oc radhit schule haue macht at regere alle æmbede effter schellic- 30 het, oc som the fore oss bekende wele wære, oc engin schall modh theris wilghe gøre eller begynne gilde eller nogher samfund vnder sin houitlodh. Item schall all køpmandscap weyes i for^{ne} wor køpstædh, som i stædherne weyes. Hwo thet icke gør, han giue three marck, som sælgher, oc three then, som købær, halfft koningen oc halfft byen. Item hwo som kaster 35 ballast eller anner vrensle, e hwad thet hælst wære kan, i theris haffn, han bødhe koningen thre marck oc byen three marck. Oc thesse forscreffne article haue wy vnt oc giuit wore burgemestere, radh oc menichet i Schel-

8 hertigh] hertugh *Ac.* 10 forfarnæ] forfærnæ *Ac*; forfædre *Ad.* 14 wy] *mgl. Ad.*
19 staa] gaa *Ac.*

skør, paa thet at wor køpstædh ther aff maa forbæthres. Thoc wele wy haue fuld macht thøm at forbæthre oc till eller aff at sette, vm oss thycker thet nyttelicht wære. Thy forbiwthe || wy alle, e hwo the hælst ære, oc serdelis wore foghede oc æmbitzmæn for^{ne} wore burgemestere, radhmæn, 5 burghere oc menichet eller noghen aff thøm modh thenne wor gunst oc nadhe i nogher made at hindre, møde, tøffue, eller vforrette vnder wor konungelighe hæffnd oc vredhe. In cuius rei euidens testimonium et euidentiam firmiorem secretum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum castro nostro Haffnensi, crastino circumcisionis domini 10 anno natiuitatis eiusdem m^o quadringentesimo quadragesimo primo.

København.

1445. 11. april.

3

Kong Christoffer af Bayern giver borgerne i Skælskør tilladelse til at bruge en skov, kaldet Byskov, mellem stranden og byen.

A: tabt. — Aa: Friis Edvardsen, Schielschiør 402 med oplysning, at brevet er 15 aftrykt »ex origin. membran«, og at »Seglet er forkommen«.

Tryk: Friis Edvardsen 1. 1. — Reg.Dan. nr. 3744; Rep. 1. rk. nr. 7497.

Wii Christoffer, met guths nadhe Danmarcks, Sverriges, Norges, Ven- 402 des oc Gotes konig, || palan<tz> greue paa Ryn og hertogh i Beyeren, 403 giøre vitterlitt alle men, at wi af wor synderlige gunst oc nade have vnt oc 20 tilladeth oc nu oc tillate meth thetthe wort opne breff at vore elskel. borgere i Skælskør mwe have, nytte, bruke till all theris nytte oc behoff til schellichet een schow, ther kallis Byskov, liggende imellom stranden oc for^m. Schielskør till euich tid. Thi forbythe wi alle, eehvo the helst er eller vorde koune, oc samtlighe vore fogete oc æmbitzmend for^m. wore 25 borgere i Skielskør her odhi mod thenne wor gunst oc nade ath hindre eller hindre late, møte eller forurette eller sigh met then for^m. skow nogerlund at beware under vor konglig hefnd og vredhe. Datum castro <nostr>o Haffniensi dominica Misericordia <nostr>o sub secreto anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto.

30 **København.**

1455. 13. marts.

4

Kong Christian 1. tager borgerne i Skælskør under sin beskyttelse og giver dem toldfrihed overalt i Danmark undtagen paa fiskelejerne om høsten, tillader dem at bjerge deres gods, saa langt deres overdrev strækker sig, og

18 palan<tz>] palang Aa. 27—28 <nostr>o (1 og 2)] meo Aa.

stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, og særlig det privilegium, kong Christoffer har givet dem paa Byskov.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 r (udtog). Ab og Ac: RA. Langebeks dipl. Afskrifter af Langebek 1743 med paaskrift: »Ex orig. membran. apud prætorem Skelskørensens 1743« og med oplysning, at seglet mangler, 5 og at der uden paa brevet er skrevet: *Om tolfry att wære och om redde och byerre therriss goedtz, saa langdt som therris ordreff ræcker, och om Byskow* og 1747 med paaskrift: »Orig. paa pergam. hos byfoged Stub i Skelskør 1747« og med samme oplysninger som foreg.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 455 (i udtoget).

10

Text efter Ac.

Wy Cristiern, meth gudz nadhe Danmarcks, Norghis, Wendes oc Godes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerlight alle men, som nw ære oc komme schule, at wii aff wor synderligh gunst oc nadhe haffue annamet oc vntfanghet oc anname oc vntfange meth thettæ 15 wort opne breff wore ælscheligh borghemestere, radhmen, borghere oc menigheet i wor køpstedh Skelskør, som nw ther ære oc kommende wordhe, oc alt theris gotz, rørendis oc vrørendis, hion oc thienere vdi wor koningxlige wærn, heghn, fredh oc beskermingh besønderlighe at forsware oc fordachtinge til rette, oc vnne oc giffue wii them toldfrii at wære, 20 ehwor the helzt kommende worde i wort righe Danmarck vndentaghne wore fyskeleye, som sild taghes om høsten. Och schule oc mwe the be[r]ghe frii for hwer mantz aatale vhindrethe theris gotz, som the aff storms weghne for theris haffn kastende wordhe eller them i andre madhe behoff kan gøres, swo widhe som theris byes ore||dreff winder oc ræcker, oc her 25 til vnne oc giffue wii them swodane priuilegiæ, friiheet oc nadher, som wore forfæthre, koninge i Danmarck, them fore wor tiid vnt oc giffuet haffue at nyde oc brughe oc beholde i alle madhe, som theris breff, them ther vpa giffne ære, ludhe oc vdwiise, hwilke wii stadfæste meth thettæ wort opne breff oc synderligh the breff, som wor forfadher koning Cri- 30 stoffer them giffuet haffuer om priuilegie vpa then skow hoss theris by liggendis, som kalles Byskov, vbrødeligh holde skulendis. Thii forbyude wii alle, ehwo the helzt ære eller wære kunne, oc serdelis wore foghede oc æmbitzmæn forscreffne wore borgemestere, radhmen oc borghere i forscreffne wor køpstædh Skielskør her omodh at hindre, hindre ladhe, mødhe 35 eller vforrette i nogher madhe vnder wort hylleste oc wredhe. Datum in castro nostro Haffnensi crastino beati Gregorii pape anno domini millesimo quadingentesimo quinquagesimo quinto nostro sub secreto presentibus appenso.

Ad relationem domini Detløff Reuentløff. 40

Korsør.**1460. 31. maj.****5**

Kong Christian 1. tillader borgerne i Skælskør at benytte overdrevet mellem Skælskør og Korsør til deres kvæg, saaledes som de har brugt det i Erik af Pommerns og Christoffer af Bayerns tid.

5 A: tabt. — Aa: SLA. Skælskørs pergamentsbreve. Vidisse af Christian 3. 1554 6. september med paaskrift: *Produceret inden Schielschiør byttings rætt under no. 1, mandagen den 2. april 1764. L. Andersen.* — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 v, udtog.

Tryk: Friis Edvardsen, Schielschiør 415 (efter Aa). — Rep. 2. rk. nr. 1142.

10 **W**ii Christiern, mett guds naade Danmarcks, Suerriges, Norges, Wen-
des oc Gottis konning, hertug wdi Sleszuig, greffue i Holsten, Stor-
marn, Oldenborg oc Delmenhorst, giørre alle witterligt, att wii aff wor
synderlig gunst oc naade, saa oc for wor køpstedtz Skelskøer forbedringh
oc bestandt haffue wntt och tiilladett oc wnde oc tiillade mett thette
15 wortt opnne breff, att wore borgerre oc meninghedt i Skelskøer mue haffue
oc bruge ordreff oc gressgangh tiill therris fenit mellom Sckelskøer oc
Korsøer, som aff arrildzdom gammell seduanne werriitt haffuer, oc the i
wore forfetriis konning Ericks och konning Christoffers tiider nytt, bru-
gitt oc hafft haffue. Thi forbiude wii alle, ehuo the helst erre eller werre
20 kunde, oc serdelis wore fogitter oc embidzmen, som n[u] erre eller her-
epther kommindes worde paa wortt slott Korsøer for^{ne} wore borgere oc
meninghed i Skelskør her [im]od att hindre eller hindre lade eller i nogenn
maade att wforrette wnder wortt hyllist och naade. Datum in castro
nostro Haffnensi in uigilia penthecostes nostro sub secreto anno domini
25 mcdlx^o.

Antvorskov.**1475. 25. november.****6**

Kong Christian 1. overlader borgmestre og raad i Skælskør Dyrehavevang ved Skælskør mod en aarlig landgilde af seks pund korn.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 v, udtog.

30 *Tryk: Friis Edvardsen, Schielschiør 56 og 205 (referat øfter et register paa Schiel-
schior gamle breve); Reg.Dan. nr. *7308; Rep. 2. rk. nr. 3743.*

35 **K**onningh Christierns breff, att borgemestere och raad vdi Skielschør maa
och skall haffue, nyde och beholde Dyrhaffuevong ligendes ved Skiel-
schør med ald sin rete tilligelsze i saa maader, att di skulle suare derforre
och giffue der aff till Koersøer slott huerтт aar sex pund kornn till aarligh
landgilde, dateritt Anderskouff Catharine dagh 1475.

Kalundborg.

1477. 25. maj.

7

Kong Christian 1. giver borgmestre og raad i Skælskør ret til at vælge Byfogeden.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 v (udtog).

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 4036.

5

Konningh Christierns breff borgemestere och raad att skulle haffue magt att keyse byefougett, daterit Callundborigh pindzedagh 1477.

Antvorskov.

1483. 25. oktober.

8

Kong Hans tager borgerne i Skælskør under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af hans fader kong Christian og andre tidligere konger i Danmark, og giver dem yderligere ret til at benytte de samme privilegier, som borgerne i Køge har, hvis der er mangler i deres egne.

A: SLA. Skælskør bys pergamentsbreve. Perg. 26 × 17 (plica 5). Perg.seglrem. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 v (udtog). — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52 f. 186 v, afskr. af kopi inds. 1773.

15

Tryk: Friis Edwardsen, Schielschiør 380. — Reg. Dan. nr. 4758; Rep. 2. rk. nr. 5313.

Wii Hans, meth guds nade Danmarcks, Norges, Vendes oc Gothes koning, vdwald til Swerige, hertug i Sleswiig, oc i Holsten, Stormarn oc Ditmerschen hertugh, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherligt, at wii aff wor sønderlige gunst oc nade haffue anammet oc vnfongen oc meth thette wort obne breff anamme oc vnfonge wore elskelige borgemestere, radh oc menighed vdi Skælskør oc alt theres gotz, rørendes ock vrørendes, vdi wor kongslige frid, hegn, wern oc beskerming besønderlige at forsware ock fordeitinge till rette. Oc haffue wii stadfest oc fuldburd oc stadfeste oc fuldburde alle the nader, friiheder oc preuilegier, som høighboren første koning Cristiern, wor kære fader, hues siell gud nade, ock andre wore forfætre oc framfarne koninge i Danmarck them vnt oc giffuit haffue, vbrødelige atholde vid theres fulde macht meth alle theres ord oc article, som the inneholde oc vtwise, oc hues the haffue brøst vppa oc for^{ne} theres preuilegier ey inneholde, tha haffue wii nadelige vnt oc giffuit them oc vnne oc giffue swodan friihed oc preuilegier, som wore kære vndersathe vdi Køge nyde oc haffue. Thi forbiwde wii alle, ehwo the helst ere eller wære kunde, oc serdeles wore fogede oc embitzmen oc alle andre for^{ne} wore vndersathe i Skælskør her omod thenne wor beskerming oc preuilegie paa persone eller gotz, hion eller thienere athindre eller hindre lade, møde, vmage eller i nogre made vforrette vnder wor

koningslige heffnd oc wrede. Datum in monasterio nostro Anwordskow sabbato proximo post festum undecim milium uirginum anno domini mcdlxxx tercio nostro sub secreto presentibus appenso.

Ad relationem domini Henrici
Meynstropp militis.

5

Køge.**1488. 28. oktober.****9**

Borgmestre og raad i Køge giver i anledning af kong Hans' brev til Skælskør 1483 25 oktober oplysninger om Køges privilegier.

A: SLA. Skælskør bys pergamentsbreve. Perg. 19,5 × 14,5 (plica 2,3). Perg.-seglrem. Paa bagsiden m. hd. fra beg. af 16. aarh.: *Om att fortalle naaghen y Skælskør.* — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 52 f. 187 r, afskr. af kopi inds. 1773.

Tryk: Friis Edvardsen, Schielschiør 503 (»ex origin. membran. congiens«). — Reg.-Dan. nr. 4873; Rep. 2. rk. nr. 6354.

15 **W**ii borgemestere oc menige rad vdi Køge gøre witherligt alle meth
thette wort opne breff, at for oss haffuer wæret beskeen oc fornum-
stig man Iep Esbernssen, borgemestere vdi Skælskør, meth wor nadige
herres, høyborne førstes koning Hanssen, opne breff meth een artichell blant
andre ludendes, at hues the haffue brøst vppa, at for^{ae} Skælskørs preuilegier
ey inneholle, tha haffuer han nadelige vnt oc giffuet them swa daen fri-
20 hed oc preuilegier, som hans nades vnnersate vdi Køge nyde oc haffue.
Tha skulle alle wide, at wii haffue nogre article vdi wore preuilegiis, lu-
dendes ord fran ord, som her effter skreffuet star: Fførst at alle wor køp-
stedz Køges borgere oc indwanere sculle wære frii for told vdi wort rige
Danmarek fran nw oc altiid, mæn pa Skanør, Følsterbode, Malmøge,
25 Drakør oc andre wore fiskeleyæ ther skulle the giffue told aarlige fran
sancti Bartolomei dag oc intill sancti Dionisii dag ther nest effter. Item
dirffues nogen till attale pa noger danneman, quinne, swend eller møø i
Køge, thet som pa theres æære rører, oc ey kan beuiset, han bøde saguolde-
ren xl marc, kongen oc byen huer there oc swa møget. Item at engen there
30 for noget hande delemall, sag eller skilning, ther wii magt meth haffue,
wedhertørff for noger annen mandz steffning, bud eller pakall vdaff byen
at fare eller nogre hande tiæneste atgøre vdi swa made, vthen the ellers
wille gøret vdi kerlighed oc god willie etc. Item at huo som noger sag skil-
ning eller tiltall till them haffuer, at han thet emod them pa theres byting
35 loglige forfølge, oc at the, som the aff æareld wane ære, ther vnlede sek
fore meth i rætte for swa dane sage eller bædre ther fore effter mynne oc

nade. Item at engen gest eller køpswen, ther ey eer *meth* them sitendes borgere, tilldirges i noget made atkøpe i theres by leffuende nøød eller swin eller ferske nøød eller swine kroppe eller saltede hudher vdatfføre. Item at alle the, som marknet, torg eller køpmanskap ther hoss them wille søge oc øwæ, oc alle andre, som gotz oc rænte oc indgielth ther i byen *meth* ⁵ them haffue, at the gøre oc skatte oc skilde *meth* menighedhen oc *meth* byen, effterdi som the aff radet ther i byen till worde sagde, tog swa som skiell oc ræt eer huer i sin ræth vforsømet. Thi forbiude wii alle etc. At swa findes vdi sandhed *meth* alle ord oc article, som forskreffuit star, thet witne wii *meth* wort byes secret hengt nædhen fore thette wort opne breff. ¹⁰ Datum Køge anno domini mcdlxxxviii^o die sanctorum apostolorum Symonis et Iude.

Antvorskov.

1512. 19. december.

10

Kong Hans tillader borgerne i Skælskør at bruge 2 vænger vest for byen mod at give 12 mark penge aarlig. ¹⁵

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 r (udtog).
Tryk: Rep. 2. rk. nr. 12341.

Konningh Hanszes breff, att borgemestere och raad och meninghed i Skiel-
schør skulle her effter indtill ewightid haffue, nyde, bruge och beholde
tuende venger, kaldes Store venge och Fougde venge, vesten op till byen li- ²⁰
gendes, och giffue der aff aarligenn till Korsør slott tolf marck penge. Datum
Anderskouff closter søndagen nest effter Ludzie dagh 1512.

København.

1521. 6. april.

11

Borgmestre og raad i København sender Skælskør en afskrift af Christian 2.s forordning af 1521 10. februar. ²⁵

A: SLA. Skælskør bys pergamentbreve. Perg. 55,5 × 34,5 (plica 3,7). Seglsnit.
Paa bagsiden m. samtidig hd.: *Schelskør*.

Wii, bwrgemestere och raad i Køpnehawn, gøre witterlicth, athwii
haffwe en wor kærsthe naadige herriss priuilegia, som anrørendes er
Siel[a.]nd, Laaland, Falster och Møøn, som hanss naades hobmectighed for^{ne} ³⁰
land millelighen *meth* begaffwet haffwer, lydendes aard effther aard, som
her effther følger: Wii Cristiern, *meth* gwdz nade Danmarcks, Swerigis,

10 wort (1)] efter r en (overflødig?) er-forkortelse A. 29 er] gentaget A.

Naargis, Vendis och Gotthiss konningh, hertwg i Slesuigh, Holsten, Stormaren och Dytmersken, greffwe i Aaldhenborgh och Delmenhorst (etc. = Fællesprivilegier for Sjælland, Lolland, Falster og Møen nr. 3). Tiill sanninghen her om haffwe wii for^{ne} bwr gemestere och raadt ladeth hencth
⁵ wort stadz indsigle for *thette* breffh screffwyt wty Køfnæhawn aar etc. mdxxi løffwerdaghens nest fore Quasi modo geniti søndaghen.

KORSØR

Korsør bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa brev af 1519 12. august i Indlæg til registranterne samt henlagte sager i Rigsarkivet. Seglbilledet viser en af to korsrydede, spidsbuede portaler (?) flankeret, korsrydet trappegavl med tre spidsbuede vinduer, det midterste højere siddende, de to andre med aftrappet bund. Indskriften lyder: S' CIW[ITATIS K]JORSØRS.

Kong Erik 7. af Pommern giver borgerne i Korsør samme stadsret og privilegier som borgerne i Roskilde og Kalundborg, tillader dem at have græsning m. m. i Klarskov og Halskov samt paa Sprogø og tilstaar dem en række andre rettigheder samt tager dem under sin beskyttelse.

A: tabt. — Aa: Vidisse 1441 20. juli. — Ab: SLA. Korsør bys papirsbreve. Privilegiehefte 4° nr. 1 (c. 1650). — Ac: SLA. Korsør bys papirsbreve 1445—1731. Afskrift (17. aarh.).

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 6222. (i udtog); L. F. la Cour, Korsør 48 med en gengivelse i moderne dansk.

Text efter Aa.

Wy Eric, meth guthz nathe Danmarks, Swerrighis, Norghes, Wendes och Godes koning och hertugh i Pomeran, gøre widerlicht alle the, thette breff see æller høre, at wy for wor serdeles nathe giue och vnne wore
 15 elskelighe bymæn i Korssør, som ther allerthe bygge och boo, och the her efter æn boende worthe, swa dane preuilegie, friihet, bysræt och nathe, som her efter følger: Først benathe wy them och vnnæ swa dan sthathz ræt, bylogh, preuilegie och friihet, som wore burghere och bymæn i Roskille och i Calunburgh haue och nyde. Item tel eldebrand och fægang och
 20 bys fortaa vnne wy them thet rwm, som heder Klaskow, fra kyrkegorthen och in tel Steengordhs leth i then syndre strand. Item at lade there heste och swa dant sma fæ gaa vpa Sprowe swo som andre wore foghedes heste och fæ, swa och, at the mwæ lade there heste, fæ och kalwæ ga vpa Halseskow, vndentaghet at the ikæ hugge skowen æller trææn nether, och wele
 25 the lade there swiin ther vp, thet vnne wy och, thogh swa at the giue ther oldengiald aff som andre. Fremdeles vnne wy them aff wor serdeles nathe och kierlighet rører thagh vpa Halseskow, efter thy som the behøue tel there hwss och bygningh i then for^{de} by Korssør. Item at the torff och

13 the] them Ab. 14 for] aff Ac. — giue . . vnne] vnne och giffue Abc. 15 elskelighe] første l tilf. o. lin. Aa. — the] der Ac. 16 æn] der vdi Ac. 20 Klaskow] Klarschouff Ac. 21 in] mgl. Ab. — leth] lidh Ab. 22 swa dant] anden Ac. — fæ] och halffue tilf. Ac. 23—24 og 27 Halseskow] Halsse skouue Ab. 25 vp] paa Ac. 26 wor] mgl Ac. 27 rører] m. sen. hd. er ovenpaa ordet skrevet rør Aa. — thy] mgl. Ac.

market haue som andre køpstæther, och ther scal almwæn aff Thornburghs
 soghn, Wemerleff sokn och Hymmershøye sokn tel køpstheth och togh
 søke ock ikæ anderstaths, och thet biwthe wy almwæn aff these for^{de}
 thre soknæ swo at gøre och holde. Item at the mughe fare och wandre
 och køpsla i wore righe och land meth swa dan friihet, som wore burghere ⁵
 i Roskilde och i Calunburgh gøre. Item vnne wy, at hwo som tel them
 infare wel at bygge och bo meth them æller och ellers, at the fare ther in
 och vt frii och vhindrethe aff wore foghede och embitzmæn och aff hwer
 man, the som sikh skellighe och ærlighe berghe wele och sikh meth ære
 forsware wele och kwæne. Item vpa thet at byæn ma thes bethre bygges ¹⁰
 och bethres, tha vnne wy och giue alle the, som ther bygge och boo alle-
 rethe, och the her efter ther boende worthe, frii for skat och swa dan
 thunge, som them aff wore och wore efterkommeres foghede och embitzmen
 tel matte legges tel ewich tiidh, vden thet ware swa, at nogher man, vt lensk
 æller inlenskh, twedracht æller vmagh inførthe giørthe eller ellers vp stothe ¹⁵
 i wore land æller rike oss æy nærwærende, at the ther wore foghede och em-
 bithzmen fullelighe tel følghe at hielpe thet at styre och aff at wende
 meth troscap, efter thy thet tha behoff gørs. Her meth taghe wy them
 och vntfa meth there folk och gothz och hion vti wor koninglich freth,
 wern och beskermning nathelighe at fordethinge, beskerme och forsware ²⁰
 tel rætte, och forbiwthe wy alle mæn her amod at gøre vnder wor koning-
 like heffnd och wrethe, vden thet swa kwæne ske, thet wy eller wore efter-
 kommere konninge æller herre i Danmark noghet serdelis aff them haue
 wilde och anseende worthe for swo dan nytighet skyld, ther oss och righet
 mackt vpa laghe, at the ther tha wellighe tel ware, efter thet oss tha be- ²⁵
 hoff gørs them tel at sighe. Item hwat ther faller for brøde æller aff brøde
 penninge, at the ther bethre there by meth. Item burghemestere och
 byfoghet, at the them welghe aff sikh selffue och presentere them swo och
 sende tel oss och wore efterkommere them at stathfeste, om oss them
 thycker ther nytte och felde tel wære. Alle these for^{de} artikele, preuilegiæ, ³⁰

1 market] marchnedt *Ab.* 2 Wemerleff] Wemmerløue *Ab.* — Hymmershøye] Hym-
 mersleye *Ab.*; Hemmeszøe *Ac.* — sokn] søge *tilf. Ac.* 6 at hwo] och dem *Ac.* 7 ther]
mgl. Ac. 8 aff (1)] och *Ac.* 10 ma thes] maathe *Ab.* 11 bethres] forbedris *Ac.* — alle]
mgl. Ac. 15 vmagh] trætte *Ab.*; vænighet *Ac.* — inførthe] i sehr *Ac.* — eller] *mgl. Ac.*
 16 æller] och *Abc.* 17 fullelighe] friwillige *Ac.* 18 Her] ther *Abc.* 20 beskermning]
 beskermelse *Abc.* — nathelighe] besynderlike *Ab.* — fordethinge] fordeythinghe *Ab.*; for-
 dagtinge *Ac.* 21 wy] *mgl. Ab.* — amod] omodh *Ab.* 23 herre] herr *Abc.*; her *tilf. Ac.*
 24 worthe] them tha *Ab.* — ther] thienne *Ac.* 25 efter thet] efftherthy *Abc.* 26 sighe]
 lighe *Ab.* — hwat] hues *Ab.* — for . . æller] *mgl. Ab.* 27 Item] *utydeligt, derefter rasur*
Ac.; saa *Ac.* 28 at] och *Ac.* — och . . swo] forbedtre. Item wi *Ac.* 30 ther] derrisz *Ac.*
 — felde . . wære] och sielffuer thill bedste *Ac.* — wære] wore *Ab.*

friihet och nathe och hwert there serdelis wit sikh vnne wy och stadhfeste wore bymæn i Korssør at haue, brughe och nyde i alle made, som her forescreffuet staar, och thes tel mere widerlichet och stadhfestelse haue wy wor secret widerlikæ befalet och butheth at henges for thette
 5 breff. Datum in castro nostro Korssør anno domini millesimo quadringentesimo uicesimo quinto crastino beate Katherine uirginis gloriose.

København.**1441. 2. januar.****2**

Kong Christoffer 3. af Bayern tager indbyggerne i Korsør under sin beskyttelse og stadfæster deres privilegier, som de har faaet af kong Erik.

10 A: tabt. — Aa: SLA. Korsør bys papirsbreve (1425), 1459—1731. Privilegiehefte 4° nr. 2. (c. 1650).

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7137 (i udtog).

Wy Christoffer, met gutz nadhe Danmarcks, Wendes oc Gothes koning, palatzgreue pa Reyn oc hertugh i Beyern, gøræ widerlicet alle
 15 men, att wii aff vor sønderlighe gunst oc nadhe haue taghet och vntfanget oc tage oc vnfaa met thette vort opne breff wore elschelige burghemestere, rathmen, burghere oc all meenighet, som bygge oc boo i Korsøør, vdi vor sønderligh wern, heghn oc koningelich beskærmningh, || och stadtfeste vy och vnne them att nyde, haue oc brughe alle privilegia, friheet oc nadhe,
 20 som koning Erich them fore os nadheligen vnt oc giuet hauer i alle maa-der oc met alle artichle, som hans opne breff lyder, som hand thennom ther vppa giuet hauer met syt hengendhe indeigle. Thi forbiuthe wy alle oc særdelis vore fogether oc embedtzmen oc alle andre, ehuo the helst ere, for^{de} wore burghemestere, rathmen, burghere oc meenigheet i Korsøør
 25 her omodh i nogher madhe at hindhre, mødhe eller vforretthe vnder wor konningelig heffnd och wrede. Datum castro nostro Haun crastino circumcisionis domini nostro sub secreto presentibus appenso anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo.

Korsør.**1441. 20. juli.****3**

30 *Borgmestre, byfoged, raadmænd og »menigheden« i Korsør vidimerer Erik af Pommerns brev af 1425 26/11.*

1 hwert] huadt Ac. 4 wor secret] secretet Ac. — widerlikæ] sønderlig Ac. 5 domini] die Ac. 5—6 quadringentesimo] quadringentesimo Aa; quadragesimo Ac. 6 crastino . . gloriose] mgl. Ac. — gloriose] mgl. Ab.

A: SLA. Korsør bys pergamentsbreve. Perg. 26 × 27,5 (plica 3,5). Seglsnit. —
 Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, Korsør nr. 1, afskrift af kopi inds. 1773.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7184 (i udtog); L. F. la Cour, Korsør 47 med en gengivelse i moderne dansk.

Alle mæn, thette breff see æller høre leses, hielse wy, burghemestere, by-⁵
 foghet, radhmæn och gantze menigheden i Korssør ewynnelighe meth
 guth och kungøre meth thette wort statz incigle, at wor nathighe herre
 koning Eric, som koning war i Danmark then tiidh, som wy brwde Thorn-
 burgh vp och sculle bygge Korssør, som wy giorthe och æn gøre, tha gaff
 hans nathe oss priuilegiær, rætighet och friihet, som her stander screffuet¹⁰
 efter ordh fra ordh, som hans vpne breff lyther, ther han oss gaff: Wy Eric,
 meth guthz nathe Danmarks, Swerrighis, Norghes, Wendes och Godes ko-
 ning (etc. = nr. 1). Item ær thenne vtscriffte screffuen i Korssør aar efter
 wor herres aar mcdxl primo sancte Margarete dagh vnder wor statz
 incigle.¹⁵

København.

1445. 11. april.

4

*Kong Christoffer 3. af Bayern tillader borgerne i Korsør at bruge Badstue-
 hoved og al anden ejendom i Klarskov undtagen det sted, der kaldes Fiskerbøde.*

A: tabt. — Aa: SLA. Korsør bys papirsbreve (1425), 1459—1731. Privilegie-
 hefte 4° nr. 3 (c. 1650).²⁰

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7496 (i udtog); L. F. la Cour, Korsør 54, gengivelse i moderne dansk.

Wy Christopher, meth guts nadhe Danmarchis, Swerighes, Norghes,
 Wendes och Gothes koningh, palandtgreue pa Riin oc hertuch i
 Beyern, gøræ widherlict alle mæn, at wi aff wor syndherligh gunst och nadh²⁵
 haue vndt oc tilladet oc wnne och tillade met thette vort obne breff, att
 vore elskelige burghere i Corsør mue haue, nydhe oc brughe til aker oc
 ængh oc andhre theris nytt Bastuehouet oc all annen æghedom i Clastschow
 effther theris behoff till euigh tiidh, thogh vndhentaghet thet stædh i
 for^{ne} Klatschow, ther Fiskerbøde kalles. Thi forbyte vi alle och særdelis³⁰
 vore fogede och embedzmen, ehuo the helst ere eller worde kunne, for^{ne}
 vore burghere || i Korsør her vdi omodt thenne vor gunst oc nadhe at
 hindre eller hindre ladhe, mødhe eller vforrette eller sich noghet met for^{ne}
 eghn nogerlund at beware vnder vor konninglighe heffnd oc wrede. Datum
 castro nostro Hafnensi dominica Misericordia nostro sub secreto anno³⁵
 domini mcdxl quinto.

29—30 vndhentaghet . . kalles] i marg. m. anden hd. tilf.: undtagen fiskerboderne Aa.

Korsør.**1449. 20. december.****5**

Kong Christian 1. tager borgerne i Korsør under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af Erik af Pommern og Christoffer af Bayern.

A: SLA. Korsør bys pergamentsbreve. Perg. 24,5 × 15 (plica 3,8). Perg.seglrem.
 5 Paa bagsiden: *Lest i commissionen i Corsør den 17. ianuari 1688.* — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, Korsør nr. 2, afskrift af kopi inds. 1773.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 8030 med urigtig aar 1450 (udtog).

Wy Cristiern, meth gudz nadhe Danmarks, Norges, Wendes oc Godes
 10 koning, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerlight, at
 wy aff wor sønderlighe gwnst oc nathe haffue taghet oc vntfanget oc
 taghe oc vntfaa meth thette wort obnebrefw wore ælskelige borghemestere,
 radhmæn, borghere oc menighet, som bygge oc boo vdi wor køpstæth
 Korsøer, vdi wor koninglige wærn, hæghn, freth oc beskerming besønder-
 ligh at forsware oc fordathinge til rætte, och stathfæste wii oc vnne them
 15 at nydhe, haffue oc brughe alle priuilegia, friihet oc nather, som wore
 forfæthre, koning Eric oc koning Cristoffer, them for oss nadhelighe vnt
 oc giuet haffue i alle made oc i alle article, som theres obnebrefw ludhe oc
 vduise, som the them ther vppa g[i]ffuet haffue. Item wele wii haffue
 macht th[e]sse fœrrœrdæ priuilegia at forbæthre oc forwandelæ, effter
 20 thy som behoff gœrs. Thy forbiuthe wy alle, ehwo the helst ære, oc serde-
 les wore foghede oc æmbetzmæn for^{ne} wore borghemestere, radhmæn,
 borghere oc menighet eller noghen aff them omodh thenne wor gwnst
 oc nadhe i nogher made athindre, møthe, quælye eller vforrætte vnder
 wor koninglige hæffnd oc wrethe. Datum castro nostro Korsøer vigilia
 25 beati Thome apostoli nostro sub secreto anno domini medxli nono.

Ad relationem dominorum Nicolai Rønnow, Auonis Lunge,
 Iacobi Lunge, Iohannis Thor(berni),
 Nicolai Skawe militibus(!).

Nyborg.**1454. 18. marts.****6**

30 *Kong Christian 1. paabyder beboerne af Taarnborg, Hemmeshøje og Vem-
 meleu sogne, at de første torvedag efter vor frue fødselsdag i høst (8. sept.) skal
 begynde at søge torv i Korsør.*

A: tabt. — Aa: SLA. Korsør raadstuearkiv. Papirsbreve (1425) 1459—1731.
 Privilegiehefte 4° nr. 5 (c. 1650).

35 *Tryk: Rep. 2. rk. nr. 336 (i udtog) med tilføjelse VII 467; L. F. la Cour, Korsør
 54, gengivelse i moderne dansk.*

Wy Christiern, meth gutz nadhe Danmarcks, Norghes, Wendhes oc Gothes koningh, greue i Oldenborghe oc Delmenhorsth, helssæ ether alle os elschelige, som bygge oc boo i thisse effterskreffnæ soghne Tornborg, Hemmershøye oc Wimmerløff i Slagelse herridt kerlighe met gudh oc vor nathe kungørendes ether alle, at vi thet nu effter wor elskelige 5 radhz radh swo skychet haffue, at første torgdagh nest effter vor frue dagh natiuitatis i høst nestkommende, tha skulle i begynne at søge torgh i vor køpstædh Kaarsøer ther at selge oc kiøbe etc. och siden ther effther tiil ævigh tiidh. Wy hafue thet suo schichet oc befalet met vore borghere i samme stedh, ath i skulle finne ther fall fore ether swodan ware, som 10 almughes folch nytte behøffer oc pleyer at købe i andre vore køpsteder. Dierffues nogher aff ether her imodh at gøre, tha haffue vi fulmacht gifuet vor embedzman paa Korsøer, som ther nu er och en her effter vorde kan, at hindre ethers gotz oc vare, som i føre til annet torgh end til Korsøer, som forskreuet staaer. Datum in castro nostro Nyborgh feria 15 secunda post dominicam Reminiscere nostro sub secreto anno domini medl quarto.

Slagelse.

1459. 7. januar.

7

Kong Christian 1.s dom, hvorved Korsør borgeres ret til græsgang, skovhugst og andet, som deres privilegier udviser, bekræftes. 20

A: SLA. Korsør bys pergamentsbreve. Perg. 25×10 (plica 1,8). Perg.seglrem. Paa bagsiden m. omtr. samtidig hd.: *thettæ breff ær om Bastuehouet oc om skowet.* Paategning paa bagsiden: *Lest i commissionen udi Corsøer den 17. ianvari 1688.* — Aa: Kgl. Bilb. Kall fol. 52, Korsør nr. 3 afskrift af kopi inds. 1773.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 930 (udtog); L. F. la Cour, Korsør 55 (udtog). 25

Wy Cristiern, meth guts nathe Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes oc Godes konnung, greffue i Oldenburg oc Dellmenhorst, gøre widerlicht, at aar effter guts byrth medl nono sancti Knuts dagh, som hertugh wor, for oss pa wort rætter thing i Slaghelsse i Æsges stowe neruerendes her Eric Otssen, wor hoffmæstere, her Mickell Rudh, Anders Ienssen, 30 landzdomere i Sieland, oc mange flere gothe men, som ther tha neruerendes wore, wore skickede nogre wore borghere aff Korsøer oc kærthe, at the æy matte nyde theres rætte græsgang oc skogh hugh, som theres priuilegia vtwisz, som wor læsd for oss. Tha wor thet swa for rætte funnet, at them bør at nyde theres græsgang, skogh hugh oc andre stycke, som theres 35 priuilegia inneholder, oc wi stathfæst oc fornyth hawe. Thi forbiuthe

wii nager them ther i hinder at gøre. Datum anno die et loco ut supra, teste domino Iohanne Thorberni, milite, iusticiaro nostro, ad causas nostro sub sigillo.

Antvorskov.

1459. 3. april.

8

5 *Kong Christian 1. tillader borgerne i Korsør at have kronens gamle lade-
gaard ved Taarnborg mod at give 14 pund korn aarlig til Korsør slot.*

A: SLA. Korsør bys papirsbreve (1425) 1459—1731. Papir 29 × 20,5. Spor af segl i rødt voks paatrykt paa bagsiden. Paa bagsiden m. omtr. samtidig hd.: *thettæ ær thet breff, som wy haffæ pa ladegarden. Paategninger paa bagsiden: Leest paa Korsz-
10 øer raadhusz dend 23. nouembris anno 1625; Lest paa Korsør byeting mandagen den 29. augusty 1642. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 v. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, Korsør nr. 4, afskrift af kopi inds. 1773.*

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 962 (i udtog) med tilføjelse VII 469; L. F. la Cour, Korsør 55 (gengivelse i moderne dansk).

15 **W**ii Cristiern, meth gutz nathe Danmarcks, Sweriges, Norges, Wen-
des och Gotes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst gøre alle
widerlight, at wii aff wor sonderlighe gunst oc nathe haffue vnt oc tilla-
det oc vnne oc tillade meth thette wort obne breff, at wore ælskelige
borghere oc menigheet i wor køpstædh Korsøør mwe haffue, nyde, brughe
20 oc beholde wor oc kronene gamble ladhe gardh liggendes wedh Thorn-
borgh meth all sin behøring, ehwat thet helzt ær, wot oc thywrnt, enchtet
vndentaghit, i swo made, at the skule aarlighe aars giffue ther aff wor
æmbitzman paa wort slot Korsøør fiorten pund korn i swodant korn,
som the her til ther aff wane ære at giffue, swo lenge wii thet selfue igen
25 anname wele til for^{ne} wort slot Korsøør. Thii forbiwthe wii alle, ehwo
the helzt ære, oc serdelis wore foghethe oc æmbitzmen paa wort slot
Korsøør for^{ne} wore borghere oc menigheet her omoth thenne wor nathe
athindre eller hind[re] lade, møthe, vmaghe eller vforrette i nogher made
30 vnder wor koningxlighe heffnd oc wrethe. Datum in monasterio Ant-
worskow feria tercia proxima post dominicam Quasimodogeniti nostro
sub regali secreto presentibus impresso anno domini med quinquagesimo
nono.

Ad relationem domini Erici Ottonis
militis, magistri curie.

35 **København.**

1460. 13. juni.

9

*Kong Christian 1. giver borgerne i Korsør ret til bøder, som falder i Korsør,
til byens nytte.*

A: SLA. Korsør bys papirsbreve (1425), 1459—1731. Papir 29,5 × 21,5. Kongens segl i rødt voks, DKS. nr. 78 (ikke anført), paatrykt paa bagsiden. Paa bagsiden m. omtr. samtidig hd.: *thettæ ær thet breff, som oss ær giffæth saghefallet meth.*

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 1152 (udtog). L. F. la Cour, Korsør 56 (udtog).

Wy Cristern, meth gudz nathe Danmarcks, Sverigis, Norgis, Wendis ⁵
 oc Gothis koningh, hertogh i Sleswigh, greue i Holsten, Stormarn,
 Oldenborch oc Delmenhorst, gøre alle witherlight, at wii aff wor sønder-
 lighe gunst oc nathe swo vpa thet at wor købstædh Korsøør maa thes-
 ydermere bygges oc forbæthres, haffue wii vnt oc giffuit oc vnne oc giffue
 meth wort obne breff wore borg[he]re oc menigheet i for^{ne} Korsøør wort ¹⁰
 saghefald oc brødhe, som ther fallendhe wordher, til theris by nytte oc
 behoff, swo lenge wor nathe til sigher, thoch i swo made, at Henrick Beræ,
 eller hwem wii ther til skickende wordhe, skall bliffue byfoghet oc gøre
 for^{ne} borghere rethe oc reghenskab aff for^{ne} saghefald til bysens nytte oc
 behoff, som for^{ut} staar. Thii forbiuthe wii alle wore foghethe oc embitz- ¹⁵
 men, som nw ære eller her efter kommende wordhe, paa wort slott Kor-
 søør for^{ne} wore borghere oc menigheet her omodh at hindre eller hindre
 ladhe eller i noger made vforrette vnder wor koningxlige heffnd oc vrede.
 Datum in castro nostro Haffnensi feria sexta infra octauam corporis
 Christi nostro sub secreto presentibus dorsotenus impresso anno domini ²⁰
 millesimo quadringentesimo sexagesimo.

Ad relacionem domini Nicolai
 Ronnow militis.

Korsør.

1476. 25. november.

10

*Kong Christian 1. tillader borgerne i Korsør at bruge Klarskov sø som eng ²⁵
 og rørmosen i Halskov.*

A: tabt, men bevaret i udtag i fortegnelse 1586 17. marts over Korsør bys breve, som borgmester Hans Pil ved sin afgang overdrog den nye borgmester Markus Mikkelsen, SLA. Korsør bys papirsbreve (1425) 1451—1731.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 3928.

30

Koning Christierns then første breff indeholdendis, att Korsør borger
 oc menighedt skulle haffue, nyde, bruge oc beholde Klarskou sø till eng
 till theris by oc then røer mose y Halskoug. Dateret paa Korsør slot s. Catha-
 rinæ uirginis dag anno m iii^c lxxvi.

8 gunst] foran ordet overstr. gunst (linieskifte) A.

Korsør.

1483. 31. oktober.

11

Kong Hans tager borgerne i Korsør under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af kong Erik af Pommern, og som er stadfæstet af Christoffer af Bayern og Christian 1.

5 A: SLA. Korsør bys pergamentsbreve. Perg. 22,5 × 14 (plica 3,9). Perg.segrem. Paa bagsiden: *Lest for retten paa Halskous marck den 25. april 1642; Lest i commissio- nen udi Corsør d. 17. ianvari 1688.* — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, Korsør nr. 6, afskrift af kopi inds. 1773.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5315 (i udtog).

10 **W**ii Hans, meth guds nade Danmarks, Norges, Vendes oc Gothes
koning, vdwald til Swerige, hertug i Sleswiig, oc i Holsten, Stor-
marn oc Dithmerschen hertug, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre
alle witherligt, at wii aff wor sønderlige gunst oc nade haffue anammet
oc vnfonget oc meth thette wort obne breff anamme oc vnfonge wore
15 elskelige borgemestere, radh oc menighed vdi Korssør vdi wor konings-
lige frid, hegn, wern oc beskerming besønderlige at forsware oc fordeitinge
till rette oc stadfeste oc fuldburde alle the nader, priuilegie oc friiheder,
som wor forfader, koning Erich, them nadelige vnt oc giffuit haffuer, oc
koning Cristoffer oc wor kære fader koning Cristiern siden stadfest haffue,
20 wid theres fulde magt atbliffue meth alle theres ord oc article, som the
inneholde oc vtwise. Thi forbiwde wii alle, ehwo thet helst ere eller wære
kunde, oc serdeles wore fogede oc embitzmen oc alle andre them her omod
thenne wor beskerming oc priuilegie paa persone eller gotz athindre
eller hindre lade eller i nogre made vforrette vnder wor koningslige heffnd
25 oc wrede. Datum in castro nostro Korssør uigilia omnium sanctorum
anno domini mcdlxxx tercio nostro sub secreto presentibus appenso.

Ad relationem domini Henrici
Meynstrup militis.

Korsør.

[1484—96]. 29. september.

12

30 *Kong Hans giver borgerne i Korsør tilladelse til at købe brænde paa Fyn til eget brug.*

A: tabt. — Aa: SLA. Korsør bys papirsbreve (1425) 1459—1731. Afskrift fra 17. aarh. med overskr. »Copiæ«. — Aa1: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, Korsør nr. 7, afskrift af kopi (efter brev »in copia«) indsendt 1773.

35 Tryk: Rep. 2. rk. nr. 8469 (i udtog).

Datering: Aarstallet er usikkert, da 1497, som Aa har, ikke kan være rigtigt, idet kongen da var i Sverrig. Brevet er dog utvivlsomt yngre end det foreg., da

dette ikke nævner privilegier af kong Hans; det kan paa den anden side ikke være yngre end 1497, da kongen i titlen kaldes udvalgt konge til Sverrig, en titel, han kun førte til efteraaret 1497.

Wy Hanns, med gudz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning, vdualde koning thill Suerig, hertug vdi Sleswig och vdi Holstenn, Stormarn och Dyttmerschen, gjøre alle witterligt, att wy haffue vnnndt och thill laditt och nu med thette wortt obne breff vnde och thill lade, att wore kiere vndersotte, borgemester, raad och menighed vdi Korsør mue och skulle kiøbe vidt for deris penndinge vdi Fyen, huor de dett helst fange kunde, och fare der aff landitt wbehindritt med thette med saa skiell, att de schulle sadane vid beholde thill deris egen ilde brandd och behouff och ey føre dett nogen anden stedtz. Forbiudis alle wore fougder och embidzmend och alle andre, ehuo de heldst ere eller were kunde, dennem her emod att hindre eller hindre lade eller att wforrette vdi nogen made vnder wor hyllist och naade. Giffuit paa wordt slott Korsør sanchte Michels daug aar 1497 vnder wortt zegenett.

Antvorskov.

1505. 20. februar.

13

Kong Hans giver Korsør det privilegium, at borgerne ikke maa stævnes uden for deres by eller »mæles til stavns« (tvinges til at vende tilbage til deres hjemstavn).

A: SLA. Korsør bys pergamentsbreve. Perg. 27 × 20,5 (plica 3,8). Seglsnit. Paa bagsiden: *Thette kongelige breff wor læst paa Slauelssze herris ting mandagen nest effther wor herris hymelfardhers dag (28/5) mdlxi; Lest paa Sielandtz far landtztting thendt 29. iuni anno 1586 dog thet wor ingen szegell for.* — Aa: SLA. Smst. Kopi paa papir vedlagt originalen. Paa bagsiden: *1557 odenssdagen, som vor den xiiii dag iuli, bleff denne copie lest paa Siellandsfare landtztting.* — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, Korsør nr. 8, afskr. af kopi inds. 1773.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 10315 (i udtog); L. F. la Cour, Korsør 56 (gengivelse i moderne dansk).

Wii Hanss, meth gudz nade Danmarcks, Sueriges, Norges, Vendes oc Gothe konning, hertug i Sleswiigh oc i Holtzstenn, Stormarnn oc Ditmerskenn, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre alle vitherligt, at wii aff wor sønderlig gunst oc nade, saa oc fore troskab oc villigh thienneste, som wore kære vndersate vdi Korssør oss oc riget her till gorth haffuæ oc the her effter gøre oc troligen bewise skulle vdi swa made, at the, som ther nw bygge oc boo eller oc her effter boendes worde i for^{ne} Korssør,

10 med thette] dermed Aa1.

skulle altiidt redeboden ware arlig oc sildigh, nat eller dag, nar them till-
 siges, at ware i wor riges thienneste meth wort folch oc thiennere vd oc
 ind i riget at føre till land eller vand, effter som behoff gøres, haffue wii
 vnt, tilladet oc ville oc met thette wort opnne breff vnde, tillade oc villæ,
 5 at ingen aff them effther thenne dagh skulle steffnnes, deles, platzses
 vthen theres byy at møde nogen at sware eller oc till staffwens at mælæs.
 Dierffues nogen them eller nogre aff them her omod thenne wor gunst oc
 breff at steffne, steffne lade, dele, platzse eller till staffuenss att mælæ,
 tha skulle swadane dele eller delemaell altingest ware døde oc maetløse
 10 oc ey them eller nogre aff them till skade eller forfangh at komme i nogre
 made. Oc bede wii oc bywde wore embitzman oc foget, som nw ere eller
 her effther kommendes worde, paa wort slot Korsørhwss, sammeledes
 Niels Henricson, wor landsdommer her i wort land Syælandh, oc hanss
 efftherkommere oc alle wore herritzfogeder her i forskreffne wort land
 15 Syælandh, ati ingenledes tilstede, at for^{ne} wore kære vndersate, som
 nw i Korsør boo eller boendes worde, at nogen aff them omod thenne
 wor gunst oc breff vthen theres byy steffnnes, deles, platzses eller oc till
 staffnens mæles vnder wort hyllest oc nade. Haffuer oc nogen her omod
 eller oc her vdi noget at sige, han komme fore oss oc wort elskelige raad oc
 20 thale for^{ne} wore kære vndersate till, som thet seg børs. Giffuet i Anttword-
 deskowff quinta feria proxima post dominicam Reminiscere anno domini
 xv^c quinto nostro sub signeto.

Ex mandato
 domini regis proprio.

25 **Kalundborg.**

1515. 7. februar.

14

*Kong Christian 2. tager borgerne i Korsør under sin beskyttelse og stad-
 fæster de friheder, de har faaet af tidligere konger i Danmark.*

A: SLA. Korsør bys pergamentsbreve. Perg. 24×19,5 (plica 5). Perg.segrem.
 Paa bagsiden: *Lest for retten paa Halskous marck ved Suenstrup den 25. april 1642;*
 30 *Lest i commissionen udi Corsør den 17 ianuari 1688.* — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 52,
 Korsør nr. 9, afskr. af kopi inds. 1773. — B: omtalt i Chr. 2.s register f. 9 v, RA.
 Danske Kancelli.

Tryk: Suhms Samlinger II 127 (efter B). — Reg.Dan. nr. 5852.

35 **W**ii Christiernn, met gudz nade Danmarcks, Norges, Vendes oc Gotes
 koning, vdwald koning tiil Suerrige, hertug i Slesuig, i Holsten,
 Stormarn oc i Ditmerschen, greffue i Oldenburgh oc Delmenhorst, giøre
 alle vittherlicht, atwi aff wor sønderlig gunst oc nade haffue nw taget,
 anammet oc vndfanget oc met thette wort opne breff tage, anamme oc

vndfange oss *elskelige* wore kere vndersatte, borgemestere, radmen oc menige borgere i wor k pstadt Korsør, theris hwsfrver, b rnn, hion, tienere oc gotz, rørendes oc vrørendes, incthet vndertaget i noyer made, vdi wor kongelige hegen, friid, wern oc beskermels  besønderligen at forsware oc fordegtinge tiil alle rette. Haffue wii oc saa aff samme gunst 5 oc nade vndt oc tilladit oc *meth* thette wort opne breff vnder oc tillade, at samme wore vndersatte schulle oc mwe her effter haffue, nyde, bruge oc beholde alle thee friihedher, nadher oc priuilegier, som wore forfethre, framfarne koninger i Danmarck, them nadeligen vnt oc giffuit haffue, wedt alle theres ord, puncte oc article, som thee breff indeholde oc vdwiise, thee 10 ther paa haffue, i alle made. Tii forbiwde wii alle wore fogether embitzmend, borgemestere, radmend oc alle andre them her emodt paa personer, hosfrver, børn, hion, tienere ellir gotz, rørendes oc vrørendes, sammeledes paa for^{ne} theris priuilegier at hindre, hindre lade, møde, platze, dele, vmage eller i noyer made forfang at gøre vnder wor kongelig heffnd oc 15 wrede. Giffuit paa wort slott Kallundeborg onsdagenn nest efftir sancte Dorothee uirginis dag aar etc. mdxv vnder wort secrete.

Ex mandat(o)
domini regis proprio.

SLAGELSE

Slagelse bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa Hyld. 66, 15 1608 22. april i Rigsarkivet. Seglbilledet viser den mellem to firkantede taarne med lave, korsprydede pyramidetage staaende, forfra sete Sankt Mikael, med højre vinge nedad-, venstre opadvendt, holdende et skjold, hvori et svævende kors med udvidede ender, og stødende en lanse skraat fra højre i gabet paa en under hans fødder krybende, vinget, venstrevendt og tilbageseende drage. Feltet damasceret ved krydsvis afstribning. Indskriften lyder: SIGILLVM VILLANORVM DE SCLAVLOSIA.

Nyborg.

1288. 13. december.

1

Kong Erik 6. Menved fritager borgerne i Slagelse for at betale told overalt i riget undtagen paa markederne i Skanør.

A: tabt. — Aa: Univ. Bibl. AM fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. v.) f. 32 v.
5 — Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) II 237 (referat).

Tryk: Rep. nr. 1. rk. 561 (i udtog); P. Arnskov, Bogen om Slagelse 19 med overs.; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. III nr. 331.

Text efter Aa.

10 **E**ricus, dei gratia Danorum Slauorumque rex, omnibus hoc scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, quod nos latores præsentium dilectos, ciues nostros de Slaulosia, exigentibus ipsorum fidelibus seruiciis nobis et dilectis progenit(o)ribus nostris impensis gratia prosequi uolentes, speciali ipsos, quocunque locorum infra regnum nostrum cum mercimoniis suis mercandi gratia declinauerint, a solutione thelonii præterquam in nundinis nostris Skanøør
15 liberos dimittimus et exemptos. Unde per gratiam nostram districte prohibemus, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius dictos ciues contra tenorem presentium presumat aliquatenus molestare, sicut regiam euitare uoluerit ultionem. Datum Nyburgh
20 anno domini mclxxx octauo in die beate Lucie uirginis.

Næstved.

1321. 8. juni.

2

Kong Christoffer 2. tager indbyggerne i Slagelse under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af hans forfædre.

A: tabt. — Aa: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 32 v.
25 Tryk: Rep. 1. rk. nr. 1336 (i udtog).

Christoforus, dei gratia Danorum Slauorumque rex, omnibus presens 32 v
scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, quod nos exhibitores presencium, dilectos nobis in Christouillanos in Slaulosia, una cum bonis ipsorum et familia eis attinente sub
30 nostra pace et protectione sus(c)ipientes specialiter defendend(o)s dimitti-

12 progenit(o)ribus] progenitaribus Aa. 20 in . . uirginis] *overstr.* Aa.

30 sus(c)ipientes] susipientes Aa. — defendend(o)s] defendendas Aa.

33 r mus eisdem || omnia priuilegia et iura cum libertatibus et graciis, que uel quas se docere potuerint a nostris progenitoribus liberius habuisse, et tenore presentium confirmanus. Unde sub obtentu gratie nostre districte prohibemus, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius, cuiuscunque status aut conditionis existat, predictos 5 uillanos aut aliquem ipsorum in bonis uel personis contra huiusmodi gratiam ipsis a nobis indultam molestare siue perturbare presumat, prout indignationem nostram et ultionem regiam duxerit euitandam. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Nestwedis anno domini mccc uicesimo primo secunda feria pentecostes. 10

1348. 13. april.

3

Kong Valdemar 4. Atterdag tager borgerne i Slagelse under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af hans fader, og giver dem yderligere en række privilegier.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 1 r, dansk overs. — 15 Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, genpart af Aa. — Ac: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1327 f. 6 r, afskr. af Jørgen Seefeld med dansk overs. f. 4 r. — Ad: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 33 r med samme danske overs. som Aa (med den urigtige oplysning, at oversættelsen stammer fra Huitfeld 1 p. 147). — Ae: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) II 237 (referat). 20

Tryk: F. R. Friis, Bidrag til Slagelse Bys Hist. 3 (udtog i overs.); Rep. 1. rk. nr. 2143 (i udtog); P. Arnskov, Bogen om Slagelse 21 (udtog i overs.). — Reg. Dan. nr. *2024.

Text efter Ac.

6 v **V**aldemarus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens 25 scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Constare uolumus uniuersis, quod nos dilectos nobis ciues de Slaulosia exigentibus ipsorum fidelibus seruitiis nobis et dilectis progenitoribus nostris impensis sub nostra pace et protectione una cum omnibus bonis suis suscipimus speciali ac dimittimus eis omnia priuilegia et iura cum libertatibus, quæ 30 uel quas se docere poterunt a nostris progenitoribus liberias habuisse, et tenore præsentium confirmamus uolentes in primis eos gratia prosequi speciali, quod ad uocationem, citationem uel mandatum pro causis quibuscumque litigiosis nullius uillam suam exeant uel quicquam seruitii

6 aliquem] alliquem Aa. 10 uicesimo . . pentecostes] *overstr.* Aa. 25 Sclauorumque] Sclauorum etc. Ac; Slauiorumque Ad. 29 et] cum Ad. 31 poterunt] poterint Ad. — liberias] liberius Ad. 32 eos] ipsos Ad. 33 quod] que Ad. 34 quicquam] quidquam Ad.

faciant præter eorum beneplacitum et consensum, nisi forte propter imminentem regni defensionem uel alia ardua negocia de nobis mandatum super hoc receperint speciale. Statuentes et insuper, ut quicumque aliquid contra ipsos habuerit, causam suam in placito ipsorum uillæ legaliter deponat exequendo et ipsi, sicut ab antiquo consueuerant, ibidem se excusant legibus uel emenda. Dimittimus etiam eisdem priuilegium singulare, quod quocunque locorum intra regnum nostrum cum mercimoniis suis mercandi gratia declinauerint, a solutione telonii nostri præterquam in nundinis nostris Skanøer liberi sint et exempti. Hanc sibi ad hoc superaddentes gratiam specialem, quod ne quis hospitum pecora uiua uel sues aut pecorum corpora uel suum recentium uel cutes non salsatas, quæ deducere uoluerint, intra ciuitatem aliquam emere præsumat. Concedimus eis etiam autoritate præsentium facultatem liberam procedendi contra suos debitores in uilla ipsorum repertos et || eos ad rationem ponendi cum consilio et auxilio aduocati nostri, qui pro tempore eis ex parte gratia præficitur, sicut ciues Roschildenses contra suos debitores et iniuriatores procedere consueuerunt. Interea statuentes, quod omnes forum et mercimonia apud ipsos exercere uolentes et omnes alii bona et cunctos redditus in uilla ipsorum habentes ut cum communitate uillæ solutiones nostras quascunque secundum quantitatem bonorum suorum, mercimioniorum et cunctorum reddituum soluant et exponant, prout per dilectos consules uillæ fuerint requisiti. Concedimus etiam eis tales libertates et leges, quales ciues Roschildenses habere cognoscuntur, in rebus suis uendendis uel emendis. Quocirca sub obtentu gratiæ nostræ districtè prohibemus, quod ne quis aducatorum nostrorum seu eorundem officialium seu alius quisquam, cuiuscunque status existat, dilectos ciues nostros de Slaulosia contra huiusmodi libertates sibi a nobis indultas aliquatenus præsumat impedire, prout regiam nostram euitare uoluerit ultionem. Ne igitur ipsis super prædictis libertatibus aliqua in posterum suboriri possit calumnia uel grauamen, præsens scriptum ipsis contulimus sigillo

1 nisi] non *Ad.* 4 habuerit] habuerint *Ac.* 6 uel emenda] *overstr. Ad.* 7 quocunque] quocunque *Ad.* — intra] *infra Ad.* 10 uiua] uina *Ad.* 11 suum recentium] trium recenter *Ad.* 12 intra] *infra Ad.* 13 eis] *mgl. Ad.* — autoritate] *auctoritate Ad.* — præsentium] *præsente Ac.* 14 suos] *suorum Ad.* 14—15 ponendi] *puniendi Ad.* 15—18 auxilio . . et] *mgl. Ad.* 18 mercimonia] *parcimonia Ad.* 18 uolentes et]. *Uolentes et (rett. til ut) Ad.* 19 cunctos] *certos Ad.* 21 cunctorum] *certorum Ad.* 22 dilectos] *dictos Ad.* 23 Roschildenses] *Roschildensis Ad.* — cognoscuntur] *dignoscuntur (g tilf. o. lin.) Ad.* 24 uel] *et Ad.* 24 Quocirca] *Omnino ita Ac.* 26 dilectos] *dictos Ad.* 28 ultionem] *foran ordet overstr. sol Ac.* 29 suboriri] *subornati Ac.*

nostro sigillatum. Datum anno domini mccc quadragesimo octauo dominica palmarum.

Vordingborg.

1403. 1. marts.

4

Kong Erik 7. af Pommern stadfæster de privilegier, indbyggerne i Slagelse har faaet af hans forfædre, saaledes som brevene, der er forbundet med dette brev, viser.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 r, oversættelse. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, genpart af Aa. — Ac: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1327 f. 6 v, afskr. af Jørgen Seefeld med dansk overs. f. 4 v. — Ad: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 34 r.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 4562 (i udtog).

Text efter Ac.

10

Ericus, dei gratia regnorum Daciæ, Suetiæ, Norwegiæ, Sclauorum Gothorumque rex ac dux Pomeraniæ, uniuersis præsens scriptum cernentibus æternam in domino salutem. Constare uolumus uniuersis præsentibus et futuris, quod nos omnia priuilegia, libertates et gratias, quæ et quas dilecti pre||genitores et prædecessores nostri, reges Daciæ, ex caritate bona ac benigna eorum uoluntate et gratia speciali dilectis nobis uillanis de Slaulosia dederunt ac benigniter annuerunt, ipsis uillanis prænominatis ex mera dilectione et gratia nostra speciali concedimus fauorabiliter annuentes omnibus modisque, prout sonant literæ progenitorum nostrorum huic præsentis literæ nostræ annexæ, ipsas et ipsa libertates, gratias et priuilegia ratificantes tenore præsentium confirmamus. Quapropter per gratiam nostram districtius inhibemus, ne qui aduocatorum nostrorum seu officialium aut quibus alius, cuiuscunque conditionis aut status extiterit, ipsos seu aliquem ipsorum contra hanc gratiam nostram ipsis factam præsumat aliquatenus molestare, uerum potius iuxta formam literarum nostrarum præsentium omnimode promouere. In cuius confirmationis euidenciam firmiorem sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Wordingborgi anno domini mcd tercio feria quinta proxima ante dominicam Inuocauit regni nostri anno viii.

1 mccc . . octauo] 1348 *Aa.* 1—2 quadragesimo . . palmarum] *overstr. Ad.* 14 Gothorumque] *Gottorumque Ad.* 15 uolumus] *uoluimus Ad.* 18 ac] *et Ad.* — et] *mgl. Ad.* — speciali] *spirituali Ad.* 20 speciali] *spirituali Ad.* 23 tenore] *mgl. Ad.* 27 uerum] *immo Ad.* 28 præsentium] *mgl. Ad.* 30—31 tercio . . Inuocauit] *overstr. Ad.* 30 tercio] *iii Ac.*

Korsør.

1441. 2. januar.

5

Kong Christoffer 3. af Bayern stadfæster de privilegier, borgerne i Slagelse har faaet af de tidligere konger i Danmark, og giver dem yderligere en række privilegier.

5 A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 v. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, genpart af Aa. — Ac: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 34 v. — Ad: Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 53 168. — Ae: Kgl. Bibl. Udall 186 (Resens atlas) II 237 (udtog).

Tryk: F. R. Friis, Bidrag til Slagelse Bys Hist. II (udtog i moderne sprog); Rep.

10 l. rk. nr. 7143 (udtog); Arnskov, Bogen om Slagelse 21 (udtog i moderne sprog). — Reg.Dan. nr. *5287.

Text efter Ac.

W i Christopher, met gudhs nadhe Danmarcks, Wendes och Gothes ^{34 v}
 koning, phaltzgreue paa Reyn och hertugh i Beyrn, gøre wider-
 15 licht alle men met thette wort opne breff, at alle the privilegia, frelse och
 friiheet, som wore forfædhræ och forældre, koninge i Danmarck, aff theres
 kerlighe oc godh wilghe oc sønderlighe nadhe vnt oc giuet haue wore
 ælscheligh e burghemestere, radtm en, burgheræ oc all meenichet i wor
 20 køpstedh Slauelse, vnne oc giue wii them frandelis aff wor sønderlighe
 nadhes weghne, oc them stadhfeste wii meth thette wort opne breff i alle
 made, som theris privilegia oc frihedt lude, som the ther paa haue, oc
 ther til vnne wii och giue them nadhelighe thessæ æftterscreffne article:

1. Først at naar nogher tydesch eller vdlensch i vor køpstedh Slauelse
 25 døør, tha schall gives aff hans gotz huer tiende penninge, halff koningen
 och halfft byen, oc hauer then, som døør, ingen arffuing, tha gaa vm
 hans gotz, som gammel rætt och sithwaane ær.

2. Item skall æller maa ængen gange eller riide i for^{ne} vor køpstedh
 Slauelse meth spente armbørste dagh eller natt; dørghe thet nogher at
 gøre och fanger ther schadhe offver, hand skall beholde schaden wbøthæ.

30 3. Item schall ther ængen gange met sværd eller armbørsh lenger, ænd
 hand ær kommen i syt herberghe.

4. Item schall eller maa ængen gøre samebindelse æmoedh nogher mand
 och sønderligh modh burgemesterne och raadht vnder liiff och gotz.

5. Item wele wi haffwe mact at sette burgemestere och leydhe, och
 35 skal vor fogid med burgemesterne haffue mact at leydhe, och burgemester-

14 phaltzgreue] rett. fra palatzgreue Ac; palladsgreffue Aab. 15 alle men] mgl. Ad. 18 burghemestere] borgemester Aab; burgemester Ad; saal. ogs. i det flg. 22 vnne . . giue] give vi Ad. 29 och] mgl. Acd. 30 armbørsh] armbørste Aab; armbørst Ad. 32 samebindelse] sambindelse Aabd. 34 leydhe] brydhe Ad. 35 at] och Acd. — leydhe] bryde Ad.

ne och radht schulle haffve maect at kese raadhmend, naar noghet aff raadet affgaa.

6. Item schulle burgemestere och radhit haffve macht at regere alle embede effter skellichet, och som the fore os bekende vele være, och ængen skall modh theres wilhe giøre eller begynne gilde eller nogher samfund vnder syn hoffvit loth.

7. Item skall all køpmantzskap veyes vdi for^{ne} vor køpstedh, som i stedherne veyes; huo thet icke gør, hand giffve 3 $\frac{1}{2}$, som sælgher, och 3 then, som køper, halfft koningen och halfft byen.

Och thisse forsch^{ne} article haffver vi vndt och givet vore burghemestere, raadh och meenichet vdi Slauelse, paa thet vor køpstedt der aff forbæthres maa; thoc velle vi haffve fuld macht thennem at forbæthre och til eller aff at sette, vm os thycker thet nyttelicht være. Thi forbyethe wii alle, ehwo the hælst ære, oc serdelis wore foghede och æmbitzmen for^{ne} wore burghemestere, radtmen, || burghere oc menichet eller noghen aff them modh thenne wor gunst och nadhe i nogher made at hindre, mødhe, tøffue eller vforrætte vnder vor konninglighe hæffn och wredhe. Datum castro nostro Haffnensi crastino circumcisionis domini nostr(o) sub sigillo p(res)entibus appenso anno domini med quadragesimo primo.

Korsør.**1454. 27. november.****6**

Kong Christian 1. fritager borgerne i Slagelse for at holde pæle og bom ved Korsør slot.

A: tabt. — Aa: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 41 r.
Tryk: Rep. 2. rk. nr. 406 (i udtog).

41 r **W**ii Christiern, meth gudhs nathe Danmarckis, Norges, Wendes och Godes 25
41 v koning, greue i Oldenborgh och Delmenhorst, gøre widerlight ||
alle mæn, nærwærendes och komme schulendes, at wii aff sønderligh gunst
och nadhe swo och fore troschab och willighe thieneste, som vore elschel-
lighe burgher vdi Slagelse os oc wort righe Danmarck her til giort haue
och her effther troligen gøre oc bewiise schullæ och mue, tha haue wi nw 30
fordraghet och fordraghe met thette wort obne breff for^{ne} vore elschel-
lighe burghere all then beswaringhe och thyngge, som the her til haue hafft met
pæle och boom at holde fore wort slot Korsør, swo at the her effter ther
fore aldeles skulæ være frii til ewigh tiidh. Thy forbiude wii alle, ehuo the

1 noghet] nogen Aab. 4 embede] ombeede Aa. 16 i . . made] mgl. Ad. 17
mødhe] eller Ac. 18 Haffnensi] Haffniæ Aab; Hafniensi Ad. 18—19 nostr(o) . .
appenso] mgl. Ad. 18 nostr(o)] nostri Aab. 19 p(res)entibus] patentibus Aab.

helst ære eller være kunne, och søndherligh vore fogede och embitzman vppa Korsøer, som nu ære eller kommende worde, for^{ne} vore burghere her udi i nogher mathe at besware, møthe eller vforrættæ vnder vort hylleste och wrethe. Datum castro nostro Korsøer feria quarta proxima
5 ante festum beati Andree apostoli anno domini millesimo quadingentesimo quinquagesimo quarto.

København.

1460. 6. juni.

7

Kong Christian 1. stadfæster alle de privilegier, de har faaet af kong Christoffer og andre konger i Danmark, og giver dem yderligere samme privilegier,
10 *som borgerne i Roskilde har.*

A: tabt. — Aa: Vidisse 1460 2. oktober med oplysn., at brevet var af perg. og med kongens segl paahængt. — Aa1: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 6. — Aa2: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, genpart af Aa. (I Aa1 og Aa2 anføres dog kun som kilde en vidisse paa pergament uden angivelse af datering). — Aa3: Univ. Bibl.
15 AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 35 r med oplysning, at A var for-dærvet af alder, saa at det ikke kunde læses.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 1145 (i udtog) med tilføjelse VII 470.

Text efter Aa3.

Wy Christiern, met gudz nadhe Danmarcks, Swerigis, Norges, Wen- 35 r
20 des och Gotis koning, hertugh i Slesuigh, greffue i Holsten, Stormarn, Oldenborgh och Delmenhorst, gøre alle men widherlicht, ath wy aff wor syndherligh gunst och nadhe swo och fore troschab och willigh thïenistæ, som woræ elschelighe burgere och menigheet i war køpstedt Slauelse oss och wore forfæthre, konninge i Danmarck, och righet her till
25 giort och bewisth haffue ock osz och wore arffwinghe och efftherkommere, konninge i Danmarck, och righet her effter fremdelis gøræ mwæ och schule, tha haffue wy stadhfest och fuldhburdh och meth dette vorth obne breff stadfeste och fuldburdhe them och alle theris privilegier, frihether och nadher, som the nw hawe, och woræ forfæthre konningh Christoffer och
30 andhre konninghe i Danmarck them nadhelighe wnth, giuet och stadhfesth haue. Item wnnæ wy och gywæ them ther thil swodanne och alle the privilegier, frihet och nather, som wy vore elskelige burghere och meenigheet i wor køpstedh Roschildhe nathelighe wndt och giweth hawe,
35 || och som the tilforn aff for^{ne} wore forfæther, koninge i Danmarck, fan- 35 v
ghet haffuæ, och villæ vii, ath the dem beholdæ, nydhæ och brughæ sckulæ vbrødhelighe och vforkrenchet i alle madhe och meth alle theres ordh och

3 i] in Aa; *if. flg. ord.* 5—6 feria . . apostoli] *overstr. Aa.* 26 mwæ] vilde Aa1.2. 28 och (1)] *o. lin. Aa1.*

article, effterthi som the obne breff them ther vppa giffne aff for^{ne} vore forfæthre ydermeere inneholde och vthvise. Thy forbydhe wy alle, ehuo the helst æræ eller væræ kunnæ, bathe aandelighe och værildtzlighe och særdeles wore fogede och embetzmén, for^{ne} vore burgere och meenigheet i for^{ne} wor kôpstedh Slauelse her omoth thenne vor nathe, gunst och stadfestelsæ ath hindre eller hindre ladhe, møthe, vmaghe eller for^{ne} theris privilegier, friiheter och nather eller nogher theres artichlæ ath forkrenckæ eller them ther wti i nogher made vforrette wndher wor hyllesth och konninglige heffnd och wrethe. Datum in castro nostro Haffnensi feria sexta proxima ante dominicam trinitatis nostro sub r(e)-gali secreto p(res)entibus appenso anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo.

1460. 2. oktober.

8

Jens Brun, prior i Antvorskov, m.fl. vidimerer Christian 1.s brev af 1460 6. juni.

15

A: tabt. — *Aa*: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 p. 6 (omtale af vidisse paa perg.; jf. nr. 7). — *Ab*: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, genpart af *Aa*. — *Ac*: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 35 r.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 1202 (i udtog).

Text efter Ac.

20

Alle men, thette breff see eller høræ, helse wy brodher Iens Brwn, prior i Andtwordschow, Henning van Haffnen och Erick Andherssen aff wabn, brødhre i sammestet, Knut Marqvardssen til sct. Michels kirche och Niels Laurensen til s. Pedhers kirchæ i Slauelse, præster, kærlige met guth. Kungøræ wy alle nærwærendes och kommeschullendis, ath aar effther gutz byrd modlx then torsdag nest effther sct. Michels dagh hørde wy och soghe met manghe flere godæ men wor naadighe herræ konningh Christierns obne breff, som hand hawer wnth och gyweth the burghere, som bygge och boo i Slauelse, til huilchet som skreuet wor paa pergemen, hans maiestatis inciglæ nædhen fore hængt, helt och holdhet, wraghet, wskrabeth och i allæ synæ stychæ wsmythet, huilheth som lydde wordh fran ordh, som her effter følgher: Wy Christiern, met gudz nadhe Danmarkes, Swerigis, Norges, Wendes och Gotis koning, hertugh i Slesuigh, greffue i Holsten, Stormarn, Oldenborgh och Delmenhorst etc. = nr. 7).

10 feria . . trinitatis] *overstr. Aa3.* 10—11 nostro . . appenso] *mgl. Aa3.* 10—11 r(e)gali] *rigali Aa1.2.* 11 p(res)entibus] *patentibus Aa1.2.*

Kalundborg.**1468. 6. november.****9**

Kong Christian 1. paabyder, at frimænd, der flytter ind i Slagelse, skal deltage i byens tyngte som andre borgere.

A: tabt. — Aa: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 35 v.

5 — Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) II 238 (referat).

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 2500 (i udtog), jfr. nr. 1237 m. tilføjelse VII 470.

Text efter Aa.

W^y Cristiern, meth gudz nadhe Danmarchs, Swerighes, Norghes, Wendes och Gotes koningh, hertugh i Slesuigh, greffue i Holsten, Stormarn, Oldenborgh och Delmenhorsth, gøre alle widherlicht met thettæ vort obne breff, at vi haffve forstandet, at mange friiman fløtte ind i vor køpstedh Slauelse och eyncte gøre i bys thyngte met vore borghere sammestedt. Thy haffve vi nu befalet vore borghemestere i for^{ne} Slagelse ath lade them gjøre i bys thyngte fore theris gardhe, som andhre borghere ther sammestedz gøre. Datum in castro nostro Kalundeburgh dominica proxima post festum omnium sanctorum anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octauo.

Korsør.**1470. 8. december.****10**

Kong Christian 1. fritager dem, der fører sild ind i Slagelse til mindre værdi end en skilling grot, for told, hvorimod der skal betales told, naar der indføres for større værdi. Fisk, der føres ind i byen, skal sælges offentlig og ikke afhændes privat.

A: tabt. — Aa: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 36 r. —

Ab: Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 53 p. 169 (Peder Syv).

25 Tryk: Rep. 1 nr. 2853 (i udtog).

Text efter Aa.

Wⁱⁱ Christiern, meth gudz nade Danmareks, Sveriges, Norges, Wendes och Godhes konningh, hertugh i Slesuigh, greffue vdi Holsten, Stormarn, Oldenborgh och Delmenhorsth, gøre alle witterlicht, at wore borghemestere i Slawelse haffue beredt for os, at fore swadan lybsch schyld, som pleyer at giffves til told aff them, som fore nogher knipper fischie ther til torgss at selges, kommer vare borgere sammestedz til schadhe och swomade, at mange fore for^{ne} lybsch schyld vntsnige fisken at førre lønlighe intill theris venner i closteret och ey til fiskebenchen. Thi haffve wi nu aff vor syndherlige gunst och nade swo och fore for^{ne} vore borgeres beste schyld vnt och tilladeth och vnne och tillade met thette wort obne

16 dominica . . sanctorum] *overstr. Aa.*

breff, at huilche som føre fisch til Slavelse, som ey bædre er en een β grot, ath the therefore mue bliffue toldfri, hwat heldher the ganghe eller ridhe, och huilche som ther vtoffuer fisk inføre, the schulle therefore giffue told, effter som gammel sedhwane verit haffuer. Forbyutendes alle her vtoffuer noget fisk at føre ind i noget huus eller til theris venner, mæn til 5 fiskæbencken fore meenighe folchet. Fynnes noget her omodh at gøre, tha vele vi, ath the schule haffue forbrodhet, hves the haffue meth at fare. Datum in Corsøer die conceptionis beate Marie uirginis gloriosissime anno 1470.

Slagelse.

1471. 30. december.

11 10

Kong Christian 1. tilstaar borgerne i Slagelse toldfrihed overalt i riget i henhold til deres privilegier og indskærper embedsmændene, specielt i Rødby, at det overholdes.

A: mgl. — Aa: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 35 v. Tryk: Rep. 2. rk. nr. 3002. 15

Datering: Aarstallet maa efter vor tidsregning være 1471, da det stemmer med, hvad der vides om kongens og dronningens opholdssteder i slutningen af aarene 1471 og 1472 (se Rep. 1. 1.).

35 v **W**y Christiern, met gudz naadhe Danmarches, Swerighes, Norges, Wendes och Gottes koningh, hertugh i Slesuigh, greffve i Holsten, 20 Stormarn och Oldenborgh och Delmenhorsth, gjøre alle vitterlicht, at vore borghemestere och raadt i Slagelse haffue kerth for os, ath the mue ey nydhe theris friihed och priuilegia, som vore forfædræ thennum vnt och giffuidt haffue, at være frii for told all Danmarck offuer, huor the met theris gotz och køffmanschab kommandes wordhe, och særdelis att 25 the thett ey nyde moge vdi Rødby. Tha ville vi, ath the och theris meth- 36 r borgere i Slagelse schulle være och bliffue || toldfri offuer alt wort riige Danmarck, som for^{ne} theres priuilegia och friihed ingheholde. Thi forbydher wi alle vore fogeder, t(o)llere och embetzmen och særdeles eder vore embetzmen, som nu ere och her effter kommandes wordhe i Rødbü, 30 for^{ne} vore borgere vdi Slagelse emodt met told at besuerie eller i noget andre maade wforrette wndher vor kongelig heffn och wrede. Datum in oppido nostro Slaulosiensi in crastino beati Thomi archiepiscopi Cantuariensis nostro sub secreto anno domini mcdlxx secundo.

København.

1489. 10. marts.

12

Kong Hans tager borgerne i Slagelse under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af kong Christian og andre tidligere konger i Danmark, og giver dem yderligere en række privilegier: om tyskernes opkøb, om at optage løsgaaende kvæg, om jorder, der bebygges af præster og andre, om afgift af græsgang og om overfald og trusler om overfald paa borgerne.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4 v. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, genpart af Aa. — Ac: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 36 v.

10 *Tryk: F. R. Friis, Bidrag til Slagelse Bys hist. 17 (udtog i moderne sprog); Rep. 2. rk. nr. 6453 (i udtag) m. tilføjelse VII 490. — Reg.Dan. nr. *8005.*

Text efter Ac.

Wii Hans, met gudz nadhe Danmarchs, Norges, Wendes och Gothes 36 v
 konningh, vdvald konningh til Suerighe, hertugh i Slesuigh, och (i)
 15 Holsten, Stormarn och Dytmerschen hertugh, greffve i Oldenborgh och
 Delmenhorst, gøre alle vittherlighth, at vi aff vor synderligh gunst och nadhe
 haffue annamet och vntfanget och met thette vort obne breff anname och
 vndfange thesse breffvisere, burghemestere, raadh och menighet i Slawelse,
 vti vor konningliche fridh, heegn, vern och beschermelse besynderlige at
 20 forsuaere och fordedinge til rætte vndendes och stadfestindes them alle
 the privilegier, frihether och nadher, som høgbaarne første, konningh
 Christiern, vor kære her father, hues siæl gudh nadhe, met flere vore
 forfædhre, konninger her i Danmarck, them nadelighen vnt och giuet
 hauer, swo ath the them fri och wbrødhelige haffue, nyde, brughe och
 25 beholle mue och schulle uti alle ord oc article, som the inneholde. Samme-
 ledes ther vtoffuer vnne och giffve vi for^{ne} vore burgemestere, radh och
 meenighedt i for^{ne} vor køpsted Slavelse swodanne nadher och friheder,
 som her effter følger: ||

(1.) Først at ingen ther i byen skall taghe tyske mands penningæ at 37 r
 30 gjøre forprang met sin medborgere til schade eller forfang; huo thet gjør,
 haffve forbrut halfft til os och halfft til byen.

(2.) Item at tysche schulle ey kiøbe tæligh, saltede huuder eller skin
 vthen i heelle och halffue deeger och halfft och helt hundred och ei tælgh
 vthen i heelt och halfft schippund; huo ther imod gjør, bøede, som theres
 35 privilegier vtviiser.

14 (i)] *mgl. Mss.* 19 fridh] frihedt *Aab.* — heegn] *derefter overstr.* och *Ac.* — beschermelse] beskytelsse *Aab.* 20 fordedinge] forteigtinge *Aab.* 26 vore] *mgl. Aab.* 30 eller] och *Aab.* 34 ther] her *Aab.*

〈3.〉 Item tager nogen theres drifft aff for^{ne} vor køpsted Slaulelse uloff-
lighe, tha forfølge the ther om, som det sig bør effter loghen.

〈4.〉 Item om iorde, som øde ligger och købis och byggis aff præster
och andre, ville vi, at hvo swodanne iorde køber, schulle schatte och giffue
der aff, som tilforne der aff giffuet och giort er. 5

〈5.〉 Item ville wi, at hvo græszgang ther vill nyde, hand skall giøre i
then tyngge, som gøres til Soræ och Antuorschous kloster, som andre gøre,
ther vthi byen ere.

〈6.〉 Item wille vi, at ingen skall feigde eller vndsige vore borgere ther
vthi byen; huo thet gør, både ther fore, som det sig bør. 10

Thy forbywthe wy alle vore fogde och embedzmen och alle andhre
for^{ne} vore borgemestere, radh och menighedh i for^{ne} Slaulelse her omodh
ath hindre, hindre lade eller i nogen made vforrette vnder vor konninglige
heffnd och wredhe. Datum in castro nostro Haffniensi tertia feria proxima
post dominicam Inuocauit anno domini mcdlxxxix nostro sub sigillo 15
p(res)entibus appenso.

København.**1515. 4. juli.****13**

*Kong Christian 2. tager borgerne i Slagelse under sin beskyttelse og stad-
fæster de privilegier, de har faaet af kong Hans og andre tidligere konger i
Danmark.* 20

A: tabt. — Aa: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 39 r.

³⁹ r **W** Christiern, met gudtz nadhe Danmarckes, Norges, Wendes och
Gottes konningh, udwald konningh til Swerighe, hertug vti Slesz-
³⁹ v uigh, || Holsten, Stormarn och Dytmerschen, greffue i Oldenborgh och
Delmenhorst, giøre alle witterlighth, at aff vor synderlige gunst och nadhe 25
haffue wy nw annammet och vndfanget och met thette wort obne breff
anname och vndfanghe vore elschelige borghemestere, radhmencht och
meenighedh wti wor kiøpstedt Slaelse, theres hustruer, børn, hi(on),
tienere och theris godz, rørendes och wrørendes, ehwad the helst ær eller
næffnis kandt, wti wor koninglige hegn, wærn, fredt och beschærmelse 30
besynderligen til rette at forsvare och fordagtinghe. Och haffue wy af
samme vor gunst och naadhe fuldburdt, samtycht och stadfæst och met

2 ther om] det Aab. 3 iorde] øde iorde Aab. 4 swodanne] wodanne Ac. 7 Soræ]
Soræ Aab. 14 Haffniensi] Haffnen Aab. 14—15 tertia . . Inuocauit] overstr. Ac. 14 tertia]
mgl. Aab. — feria] firia Aab. 15—16 nostro . . appenso] mgl. Ac. 16 p(res)entibus]
patentibus Aab. 28 hi(on)] hiem Aa.

thette worth obne breff fuldburde, samtyche och stadfæste alle the frihedher, nadher och privilegier, som them aff høgborn førsthe, konningh Hans etc., wor kiære her fader, och andhre wore forfædre, framfarne konninger i Danmarck, nadeligen vndt och giffuet ære, wedt macht at bliffue
5 vti alle theris ordh, punchter och artichle, som the indholle och wdwise. Forbiwdendes alle, ehuo the helst ere eller være kunde, særdelis vore fogether och embetzmend, them her emodt paa person, hustruer, børn, hion, thiener och godtz eller paa nogher theris privilegier at hindhre, hindhre lade, deele, pladtze, mødhe, vmaghe eller i nogher maadhe att
10 vforrette wndher wor konninglige heffn och wredhe. Giffuet paa wort slott Kiøpnehaffn othensdagen infra octauas uisitationis Marie aar md decimo quinto.

11 othensdagen . . Marie] *overstr. Aa.*

RINGSTED

Ringsted bys segl, gengivet efter segl af rødt voks i ufarvet voksskaal, under brev af 1421 2. juli i Rigsarkivet. Seglbilledet viser den med barnet siddende hellige jomfru, velsignet af en fra højre af et ærme fremstrakt haand under hvilken en seksoddede stjerne og omgivet af tre tilbedende personer, til højre en venstrevendt, staaende mand med foldede hænder og kronering om panden, til venstre en højrevendt, staaende, kronet mand, bærende en vase med tre blomster, begge i lange kjortler samt forneden en venstrevendt, knælende, kutteklædt munk med foldede hænder. Indskriften lyder: SIGILLVM VILLANORVM DE RINGSTAD.

Ringsted byvedtægt (vilkaar).

A: tabt. — Aa: Univ. Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 15 r.

Tryk: A. Hassø, Ringsted Købstads Historie 43. — Rep. 2. rk. nr. 12999.

5 *Datering:* Da vedtægten er vedtaget af borgmestre, raad og menighed, kan den ikke være ældre end c. 1350, idet borgmestre nævnes første gang her i Danmark i Slesvig og Aalborg 1342, paa den anden side kan den af sproglige grunde ikke være fra slutningen af middelalderen. Da Christoffer af Bayerns privilegium af $\frac{2}{1}$ 1441 ikke nævnes, maa den formodentlig være ældre end dette.

10 **I**n nomine domini nostri Iesu Christi gøre wii borgemestere oc rathmæn 16 r
innæn Ringstæthæ och menheden i thæn samme stæth allæ gothæ
mæn kunnught oc openbarlickt, som nu æræ och her effter kommæ schullæ
meth schellighed at bygge oc boo innen Ringsted, at som all christen-
heden bør at styres oc ræthes med pawe och biscope til then hellghe
15 kirckes och christnæ troes bewarelse och rige och land at beschermes met
keiszer och koninge, hwært æfter som thet tilbør, til sin bestandelse med
lagh oc ret, och then lagh, som the giffue i tehri land oc rige, och the taghe
wether, then lagh mughæ the ey effter mælæ, som i tehri land boo och
opholder, the som sithen tilkomme, for then schild, thet tilbør huer mand
20 at rettis efter then lagh, som hand finder foræ sich, oc iche æfter then
logh, som han thit med sich fører, swo tilbør och huer kôpsteth at stande
met burgemestere och rathmen och holdis och styrekets met skellighæ
vilkor oc reffselsæ them imellem, som i kôpstæthen boor, swo som burghe-
mestere och raathmen innen then kôpsteht endrecktelige worthæ omsætte
25 oc ponælæggæ, oc menhed oc almoghe i then kôpsteht wethertaghe
til theris kôpstedtz bewaring oc allæs theris bestandelse, som ther i boo,
ther maa och ingen, i then kôpstedt boor, ther eftermælæ eller imod the
velkor genasighæ, som burghemestere och rathmæn swo ponæ lægge,
och almoghæ och meneghed wetherthage, oc bør huer mand, som til
30 kôpstedt komme at boo och i bylogh ganger och then kôpstedtz burgscap
taghær, at ræfses oc rætes æfter thæn kôpstedtz welkor, som han ther
æller til entte gøre oc andre welkor med sich thid at førhe och leffue effter
fore sik finder, och ey schall han makt haffue the welkor om at wende

sin eghen willæ, for then schyld, siger mand swo, haffthæ man æy i by
 15 v schællighæ welkor oc wide, tha wiste engen, || huat han mate panæ lyde.
 Ther effter stethie wy burghemæstere och rathmen och menehed innen
 Ringstedthe och faste velle holle alle welkor, som aff alder haffuer weret
 i Ringstedthe och her effter ere schreffne, och gothe men och wore for- 5
 eldre panæ fynne oc lagthe effter høybaren oc ethle s. førstes wilie, Wolde-
 mar, met guds nathe forthem konning i Danmarck etc., sanctæ Knwts
 søn, i Ringstethe ligger, och hans gothe mentz rath, som tha wore; hwel-
 chen forn^{te} wærdughe første, som vnthe och gaff Ringstethe by kôpstes
 frihed oc giorte thet til bierch och gaff sin beuiszning pane, om huat som 10
 Ringstethe schulde rethe tehre effter til Ringstathe closter vm aret, och
 hafuer forn^{te} Ringstethe nydet och hafft oc holdet alle thesze effter-
 schreffne welkor whindræthe oc wgenkallethe til thenne dag innen;
 hafue veret ther effter ydermehre vnthe och stedde aff ethle, wertige och
 høghbaarne første, som konninge haffue werit i Danmarck etc., och 15
 besønderligke aff werthigh første och høghbaren her konning Erich
 Christoffersen, som handtfestninger giorte effter sine bestemendtz rath
 innen sit rigke Danmarch, vnthe och gaff offuer alle sin kiøbsteder i
 Dannemark etc.,

„och effterdi at vi vthi sandhedth forfaarit haffue, at vore ellschelige 20
 vndersote i wor kôpsteht Ringsteth aff wore forfethre, fremfarne kon-
 ninger i Danmarck, nathelige vndt och tilladt er, the mue althidt haffue
 fri fegangh och greszgangh til deris qvegh i wor och cronens schow
 Besteth, som the aff allers vane hafft haffue, vthen all modstandh och
 giensielse i alle mathe, then samme frihedth hafue wi fuldbiurd sambticht 25
 och staedfesth“.

(1.) Første welkor innen Ringstethe er om wor nadtighe herschabs aar-
 lighe schatt, som teht schall haffue aff Ringstæthe, er swo, om noger
 byhman vill offuerside meth sin schatt hartrich och vil ey vdrethe, tha
 schulle burghemestere och rathmen macht haffue then schatt aff hannum 30
 at pante; e(n) vil hand werie fore husz eller garth och vill huerchen wdretthe
 eller lade pant taghe, fanger hand ther schade fore i syn gorth, haffue
 hieme gield och were huercken gortgang eller hus(f)rith pone hannum
 eller nogher innen gordth brudet och tagke pant allige wehl och schiche
 herschupe sin schatt, och hans brudt och sagefald ther innen schall stande 35
 til burghemestere oc rathmen och flere gothe byemen meth them aff
 byen, huor høght som the wehle thet sætte och wr(t)he.

6 s = salig (?). 7 Knwts] ordet forskrevet Aa. 18—19 vnthe . . Dannemark] tilf. i
 marg. Aa. 31 e(n)] er Aa. 33 hus(f)rith] hussrith Aa. 37 wr(t)he] wrche Aa.

<2.> Item thet sammen velkor er om || herskapens kost och spiszing ^{16 r}
 och fothring, naar thet kommer til byes, eller huort som herschapet biuther,
 at thet vil thet haffue.

<3.> Item naar herschap wil haffue waghne aff byen, huem tha bør at
⁵ aghæ effter ret omganh, och vil han ey och dyrwer sich til ther emod
 at side, thol sammen wilkor, som forskreffuit star, och bryde eyntæ mod
 hannem, oc hans brut stande til burgemehstere oc rathmæn, som for-
 schrewet staar om skatten. Swo schall och wære om ald annen bethæ och
 hiælp, som wort natheligh hærschab tilsigher æller biuther at haffue aff
¹⁰ byen.

<4.> Item far noghen man til Ringsteht rithænde eller ganghendæ æller
 aghende eller huilche madhe, som han tha kommer, och vfymer byemen
 eller hustru æller barn æthæ sw(æ)n æth thænstæ møø oc qvinnæ innæn
 byæn æller innæn byzens frith, suo langth som han reche(r) vthen byen
¹⁵ oc ær vdteghneth oc styrketh aff alder, bøde fore sit brut, om han worther
 wethergrebhen, æffterthi som konning Erick Christoffhpersøns hand-
 festningh vdlyder ower køpstæths rættten, at hannum bør; en flyær han
 thil nogher bymandts gardth i Ringstethe, tha maa byman, som garthen
 ægher, gonghe i fullæ burghen foræ hannum, om hand vil wære ther
²⁰ burghe fore, at hand gør then ful bod, som hand giorthe schathe, och
 konningen sin rætt och byen sin ræth; en wil nogher byeman der ower
 dyrfue sich til at holle hannum i sin g(or)th, swo ath han schall ey gøre
 hannum fuld bood, som han haffuer giort schathæ, æntigh saar æller
 stongæhug eller noghræ andrhæ ærethæ, och konningen sin reth oc byen
²⁵ sin ret, och vil han ther wæriæ fore, oc wæle tha burghemestere och rath-
 men och gothe men aff byen ændelicke hannum ther vdtage, som schat-
 ten giorthe, och scheer bunden ther nogen schatha, tha ower haffue
 hemmegield oc were huercken gorthgang æller huszfrith, som han swo
 scheer, och hans bruth ther om standhe til burgemestere och rathmæn,
³⁰ hues och som hand schall ther bøde fore, och then, som schatten hauer
 giort, sættæ tha andræ burghere fore sich, at hand bæthræ meth then
 full bood, som han schatten giorthe, och konningen sin ret och byen sin
 ret.

<5.> Item kommer || thet och swo, om noghen man giør byeman eller ^{16 v}
³⁵ hustru et barn æth hionne wfyrd i thesæ stæcher, som for ær sacht,
 æller arethe, kommer han bort i sit behold, och burgehlestehre forbiuther
 alle men i byen then man ath husze eller heme, som then wfyrm eller

13 æthæ] æcthæ Aa. — sw(æ)n] swon Aa. 14 reche(r)] rechen Aa. 22 gorth]
 groth Aa. 35 et] o: æth = eller.

ærethe haffuer giorth, och dyrwer nogher byeman sich thil mod thette forbiuth at gøre, och worther thet openbart, at hand thet gorth hafuer, och hin bortkommer, som schathen haffuer gorth, tha standhe thet oc til burghemestere och rathmæn och flere gothe mæn i byen, hwath som the wele, ath han schall ther forre bøthe; en worther han, som skathen giorth 5 hafuer, funnæn i nogher byemandtz hus eller gorth æfter thette forbuth, oc dyll bonden hannum, och ær hand tha thær inne, och bonden wil ey opladhe syne døre ower hannum, tha haffuer burghemesthre och byemen fuldmacht then schatte man ther vd at thage oc sckycke then, som schate hafuer fanget, sin fulle bood oc konningen syn ræt oc byen sin ræt aff 10 hannum, oc wære huerchen huszfreth eller gorthfridt ther udi giorth, m(e)n schall och stande thil burgemesthre och rathmen och flere gothe mæn i byen, huat hans brut er, som hannum swo huszer oc hiemer, oc huat han ther forhe bothe skall.

<6.> Item trenges nogher byeman aff sine wwene, och annen byeman 15 hos ma kome hannum till hielp oc wil ey stande, oc hanz brut ther om til burghemestehre och rathmen, huat han ther fore bøde schall.

<7.> Item naar nogher byeman hører storm klocken, hwat thet heller gøhrer om wether ild eller bordagh, komme gensten syn bye och byeman til hielp met suodan styche, som ther tihl høre, eller hanz brut stande och 20 thet thil burghemestere och rathmen, som hand ther fore bødhe schall.

<8.> Item om nogher byeman festher iordh wnder annen syn byman mod hanz wilie, som pane Ringstæthæ march ligger, bøthe therfohre, som gammelt wilckor er, och borgemestere och rathmen ther pane finner.

17 r <9.> Item om nogher byeman || gør annen sin byemand forkiøp, bothæ 25 och ther fore, som borgemestere och rathmen worthæ omsette, at hand bothe schall.

<10.> Item om alle skel(n)ethe, som byeman kand mellum komme, skall byeman forst kere for burghemestere oc rathmen innen theris rathstohl och kreffue ther till mynne all rath, før han ænctigt steffner thil 30 byeting eller kerer for nogen annen woldzman pane sine byeman, eller bødhe, som borgemestere och rathmen ther om mele; en huilchen byeman, som sich wer her innen oc wil ey vdlegge then bood, som burgemestere och rathmen och flere gothe byemen meth them iæfnsampt fi(nn)æ them emellom, at hand bøde skall for nohgen aff alle thesse 35 forn^{te} sacker oc wilkor, tha schulle the fuldmagt haffue oc pante hannum thet aff innen sit huus eller gorth; wil han wærie fore oc ey lade pant thaghe,

12 m(e)n] man *Aa.* 19 wether] *fejl for wothe (?)*. 28 skel(n)ethe] skeluethe *Aa.*
34 byemen] bye *er tilf. o. lin. Aa.* 35 fi(nn)æ] fiwixæ *Aa; jf. ovf. l. 24.*

for han ther schathe innen, haffue hemmegield, oc wereh huerchen huszfrith eller gorthfrith pane hannum brudhet oc ey heller pone nogher annen innæn hansz gorth, som ther fore wor, oc thage pant alligewell, oc hansz brud risze sithen halfæ mære at bøde mod syn bye.

5 War ther till æn, at nogher aff os alle schall sich ther thil dyrffue no ghen aff these forn^{te} wilkor emodh at ganghe æller brydhe eller gen at sige h i nogher madhe, som wi swo hawe wedertaghet, oc gothe men oc wore foreldre haffue pane funnet forer os oc skichelighe oc hellighe haffue holdet oc nydhet, oc pane thet at worth natheligke herschab os biuther
10 oc will aff os haffue, oc Ringstethe ma thes bethre blifue bygt oc beset worth nathigke herschab thil thes meere wellich, thro thieneste oc os selffue indbyrdis thil endracht oc kerlighed, tha lade wy alle met wor sæmborne ia och wilie oc fuldbordh wort statz indsigle meth beradh modh oc kærlighed hænge fore thette breff.

15 **København.**

1441. 2. januar

2

Kong Christoffer 3. af Bayern tager borgerne i Ringsted under sin beskyttelse og giver dem en række privilegier, da de privilegiebreve, de har faaet af hans forgængere, er brændt.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 r. — Ab: Univ.
20 Bibl. AM. fol. 361 (Resens atlas, Ringsted m. m.) f. 12 r.

Tryk: A. Haassø, Ringsted Købstads Historie 54. — Rep. 1. rk. nr. 7140.

Wi Christoffer, med guds naade Danmarkis, Norgis, Vendisz och 1 r
Gottisz koning, pfaldsgreffue paa Rihen och herthugh vdi Beihern, gjørre witterlig, at for troeschab och villige tieniste, som vi aff vorre
25 elschelige borgemeester, raaedmend och meninghed vdi Ringsteed her till befunden haffue, och vi her effter osz till dennom som voere throe tienere, borgere och vnderdane end forsee, troe och tilhaabisz, enar desz behoff gjørisz, fremdbellis med throeschab at befinnde, da tage vi och vndfange dennom och derisz i vor konngelige naade, fred och hegenn
30 naadelige at beschierme. Och haffuer de beret for osz, at derrisz privilegier och frihed ere brende, som vorre forfedre dennom vndt och giffuet haffuer, da haffuer vi aff voerisz synderlige gunst och naade wndt och giffuet denom disze effterschreffne privilegier och friheder:

⟨1.⟩ Først at ingen dennom for nogen hande dællememaal, szag eller
35 schyldingh, der vi magt med haffue, thør for nogen anden mands || steff- 1 v
ning, bued eller opkald vd aff byenn farre eller nogen hande tienniste

35 vi] udi Ab.

nagenn i saa maader giørre, vden de det vill gøre med kierlighed och goed vilge, wden saa vorre, at vi denom for rigensz merkelige erinde schyld tilbyde eller tilszige denom, <der> de serdellisz bud ombfange aff osz, att de da i alle maader vilige dertill werre och vor bud staae, som dennom bør.

<2.> Itemb huo som nogen sag, schyldi<n>g eller tiltalle till dennom haffuer, at hand deremoed dennom paa derrisz bytting lofflig forfølger, och at de, szom de aff a<l>der vanne ere, der vndleyde sig med reete for saadanne sager eller och bøde derforre effter minde och naade.

<3.> Itemb at ingen giest eller kiøbsuend, der ei ere vorden boesidende borger, schall d<ieru>isz i nogen maade at kiøbe i dend bye leffuende nød eller suin eller fersch nøede eller suine kroppe eller salted huder at vdførre.

<4.> Itemb giffue vi dennom louff och magt at talle till dend schyldener och till andre, der dennom vret giørre, huilche de der i deerisz by bet<r>ede, och at kreffue och fange reet och schill aff demb och seete demb till reete deromb med hielp och raaed vor byfouget der i byenn.

<5.> Itemb at alle de, szom marcheder, thorffue och kiøbmandschab der hoesz denom vill søge och øffue, och alle andre, som goeds och indgieldder i byen haffue, at de giørre, schatte och schylde med mennigheden och byen, <etterdi> som de aff raadet der i byen tilsagt vorder dogh som schiell och reet ehr, huer i sinn reet wforsømet.

<6.> Itemb naar nogen thysch eller vdlendigsche dør der i byen, da schall giffuisz aff hansz goeds huer tiende penningh, halfft koning och halff byenn; omb hand haffuer ingen arffuinger, da gaae omb hansz goeds, som gamell reet och sæduane er.

<7.> Itemb schall <eller> maa ingen gaae eller ride i for^{ne} vor kiøbsteed Ringsted med spendt armbøst dag eller nat; findisz det noget at giørre och fanger schade, <han> schall beholde schaden wbøter.

<8.> Itemb schall ingen gange med suer eller arembøst lenger, end hand komer i sit herberge.

<9.> Item schall ingen gøre || sammenbindelsze emoad nogen mand och synderlige emoad borgemester och raad wnder lifff och goeds.

<10.> Itemb ville vi och haffue magt at seete borgemeester och leyde, och schall vor foget med borgemeester haffue magt <at> leyde, och borge-

3 <der>] *mgl. Aab*; jf. Store Hedinge 1 § 1. 6 schyldi<n>g] schyldig *Aab*. 8 a<l>der] ader *Aa*; ander. *Ab*. 9 bøde] *tilf. o. lin. af skr. Aa*. 11 d<ieru>isz] dølgisz *Aab*. 12 salted] a *paa rasur Aa*. — huder] huger *Aa*. 14 bet<r>ede] betee, de *Aab*. 15 aff] offuer *Ab*. 19 at de] de at *Ab*. 20 <etterdi>] och det *Aab*; jf. Store Hedinge 1 § 5. 26 schall . . eller] schall ingen gaae eller maa *Aa*; ingen schall gaa eller maae *Ab*. 28 <han>] och *Aab*. 34 <at>] och *Aab*.

meester och raad schall haffue magt at keysze raadmend, naar nogen aff raadet affgaar eller behoff giørrisz.

(11.) Item borgemester och raad schall haffue magt at reegiere alle embeder effter schillighed, och som de for osz bekinde ville veere, och ingen schall emoed derrisz vilge gøere eller begynnde gilde eller nogen sambfund vnder sinn hoffuid loed.

(12.) Item schall ald kiøbmanhschab veies; houff det icke giør, giffue 3 ½, som selger, och thre den man, szom køber, halff konngen och halff byen.

10 Och dissze for^{ne} artickeler haffuer vi vndt och giffuet vorre borgemestere och raadmend och mennighed i Ringsteed, paa det at vor kiøbsted der aff maae forbeedrisz; dog ville vi haffue fuldmagt dennom at forbedre och till eller aff at seette, omb osz thyker nytteligt at verre. Thi forbyede vi alle, hoe de helst erre, och serdelisz vorre foegeder (och) embidsmend for^{ne}
15 woere borgemestere och raadmend, borger och mennighed eller nogen aff dennom moed denne vor gunst och naade i nogen maader at hindre, møde, thøffue eller wforreete vnder vor konngelige hæffnn och vrede. In cuius rei evidens test(i)monium et e(u)identiam firmiorem secretum nostrum presentibus duximus aponendum. Datum castro nostr(o) Hafniensi crastino c(ir)cumcisionis domini anno natiuitatis eiusdem milesimo quadringentesimo quadragesimo primo.

København.

1447. 9. december.

3

Kong Christoffer 3. af Bayern giver borgerne i Ringsted toldfrihed overalt i riget undtagen i det skaanske marked i høsten.

25 A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 7740 (i udtog); A. Hassø: Ringsted Købstads historie 58.

30 **W**i Christoffer, med guds naade Danmarkis, Suerigis, Norgiisz och Gottisz koning, pfaldsgreffue paa Rihenn och herthugh vdi Beihrin, gøre vitterlig alle men, at forre troschaff och willig tienniste, som voere e(l)schellige borgere i Ringsted osz och vort rige Danmarch her til giort haffuer och her effter throeligen gøre och beuisze schulle, da haffuer vi

7 houff] huo Ab. 14—21 och . . primo] eller etc. Ab. — (och)] mgl. Aa. 18 test(i)monium] testimonium Aa. — e(u)identiam] eridentiam Aa. — firmiorem] rett. fra firmiorum Aa. 19 presentibus] petentibus Aa. — aponendum] rett. fra aponentvm (?) Aa. — nostr(o)] nostrum Aa. — Hafniensi] Hafniensis Aa. 20 c(ir)cumcisionis] cricumcisionis rett. fra cricumcisionis Aa. 21 quadragesimo] rett. fra quatragesimo Aa. 30 e(l)schellige] eschellige Aa.

vndt och giffuet och vnde och giffue dennom med dette vort obne breff tholdfri at veere, ihuor de helst komendisz vorder i vort rige, vndertagende i vor schaanne marchet omb høstenn, paa det for^{ne} vor købsted desz ydermerre bygisz och forbedrisz maae. Thi forbyde vi alle, hoe de helst ere, for^{ne} voere borgere i Ringsted eller nogen aff denom her vdi i 5 nogenn maader paa goeds eller personn at hindre eller hindre lade, møde eller wforreete vnder ald heffnn och vrede. Datum castro nostro Haffniæ die beatæ Annæ nostro sub secreto anno domini milesimo quadringentesimo quadragesimo septimo.

Kalundborg.

1451. 21. december.

4 10

Kong Christian 1. tager borgerne i Ringsted under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, og alle de artikler, som kong Christoffers brev udviser.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 r.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 102 (i udtog).

15

Wii Christiern, med guds naade Da(n)markis, Norgis, Vendisz och Gottisiz koning, greffue i Oldenborgh och Delme(n)horst, gøre witterligt alle mend, som nu ere och komme schulle, at vi aff vorris synderlige gunst och naade haffuer taget och vndfanget och tage och vndfange vorre elschelige borgere och meninghed vdi vor kjøbsteed Ringstede och 20 alle derrisz hion, goeds och tiennere vdi vor kongelige lou, hegnn och beschierming besønderlige at forsuare och fordagtinge till rette, och haffuer vi naadelig vndt och giffuen och vnde och giffue denom saadan privilegier, friheder och naader, som vorre frembfarne konger i Danmarch demb for osz naadelig vndt och giffuet haffuer, och i alle maader och med 25 alle artikeler, som konig Christoffers breff demb derpaa giffuet vduiszer, huilchet vi med dette vort obne breff fuldbyrde och stadfeeste i alle sinne artikeler wbrødelig holdisz schulle. Thi forbyde vi alle, ehou de helst ere eller veere kunde, och besønderlige vore fogeder och embidsmend for^{ne} vorre borgere, derisz hion, goeds eller tiennere moed denne vor 30 gunst och stadfeestelzse at hindre eller hindre lade, møde, thøffue eller wforreete i nogenn maader vnder vor kongelige heffnn och vrede. Datum castro nostro Kallundborg die beati Thomæ apostoli nostro sub secreto anno domini milesimo quadringentesimo quinquagesimo primo.

4 forbedrisz] forbedrisz Aa. 16 Da(n)markis] Danmarkis Aa. — Vendisz och] och Vendisz Aa. 17 Delme(n)horst] Delmelhorst Aa. 24 friheder] h er rett. fra d Aa.

Ringsted kloster.

1484. 2. december.

5

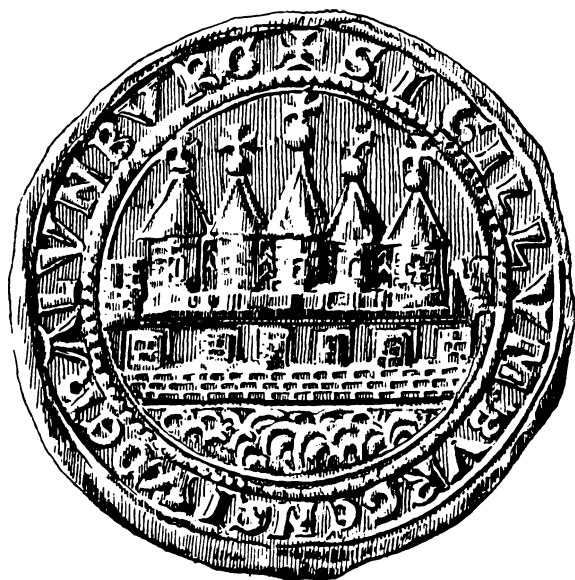
Kong Hans tager borgerne i Ringsted under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af kong Christian og andre tidligere konger.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 v.

⁵ Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5569 (i udtog).

Wi Hans, med guds naade Danmarkis och Norgis, Vendisz och Gotis koning, vduald till Suerige, hertugh vdi Sleszvig, och vdi Holsteinn Stormaren och Ditmerschen hertug, greffue i Oldenborg och Delmenhorst, gøre alle viterligt, at vi aff vorris synderlige gunst och naade haffuer
¹⁰ annamet och vndfanget och anname och vndfange worre elschelige borge-
 mester, borgere och meninghed i Ringsteed vdi vor kongelige indhegnn, vehr
 och beschiermelsze besynderlige at forsuare och fordedige till reete, och vnde
 och stadfeste vi dennom med dette vort obnne breff alle de naader, friheder
 och privilegier, som vor kiere fader koningh Christiern,
¹⁵ huisz siell gud naade, och andre vore forfedere, frembfarne konger vdi
 Dannemarch denom naadelig vndt och giffuet haffuer, saa at de dennom
 fri och vhindret nyde, bruge och beholde maae med alle derrisz ord och
 artikeler, som de breffue di demb opaa giffuen ydermere indholder och
 vduiszer. Thi forbyde vi alle vorre foegeder och embidzmend och alle andre
²⁰ for^{ne} vorre borgere her emoed at hindre eller hindre lade, møede, wmage
 eller i nogen maader wforreete wnder vor konngelige heffnn och wnaade.
 Datum in monasterio Ringstadiensi feria quinta proxima post festum beati
 Andreæ apostoli anno domini milesimo quadringentesimo octuagesimo
 quarto nostro sub secreto appenso*.

6 Vendisz och] och Vendisz Aa. 24 appenso*] apprehenso Aa.

KALUNDBORG

Kalundborg bys segl, gengivet efter segl af gulbrunt voks i Rigsarkivets seglsamling. Seglbilledet viser en over bølger stillet, tindet mur, hvorover den øverste, af to tindede smaataarne flankerede del af en bygning med fem, ved et lavt tag forbundne, runde taarne, bærende spidse spir, det midterste højest, kronede af kors paa kugler; hvert taarn forsynet med et vindu, i det yderste til venstre erstattet af en korsformet aabning. Indskriften lyder: SIGILLVM BVRGENSIVM DE KALVNBVRG.

Kong Christoffer af Bayern giver Kalundborg privilegier.

A: tabt, men omtalt i Resens atlas. Don. var. fol. 21 1. paginering 20; jf. ogs. Uldall fol. 186 II 339.

5 *Tryk*: Omtalt Rep. 1. rk. IV 85.

Certas leges urbi præscripsit rex Christophorus Bauarus anno 1443, Iohannes anno 1495 et Fridericus 1. anno 1526, sed eæ prolixiores sunt, quam ut adduci hic possint.

Antvorskov.

1495. 10. marts.

2

10 *Kong Hans giver i anledning af en ildebrand i byen borgerne i Kalundborg en række privilegier og giver dem yderligere samme privilegier, som borgerne i Roskilde og København har. Det paabydes for fremtiden borgerne at tække alle huse, der bliver bygget i byen, med stentag.*

A: SLA. Kalundborg bys pergamentsbreve. Perg. 40×25 (plica, udglattet, 7).
 15 Seglsnit. Paa bagsiden: *Lest paa Callundborg byething then 7 iunii anno 1602; Lest paa Callundborgh byetinng mandagen denn 27. ianuarii 1623; Lest paa Callundborgh byting mandagen 7. augusti 1643; Lest paa Callundborig byting mandagen den 30. october 1643; Lest paa Callundborg byting mandagen den 19. augusti 1644; Lest paa Artzherritz ting den 19. october 1644; Lest paa Siellandsfars landsting onsdag 23. februar 1648; Lest paa Ardtz herridzting loffuerdagen den 3. iuni anno 1648.* Forneden
 20 paa forsiden: *Fremlagt udi commissionen paa Callundborg raadstue den 3. iunii 1763. H. G. Barner, L. Andersen, P. Lassen.* — Aa: Smst. Afskrift (1. halvd. af 17. aarh.) med paaskrift: *Lest paa Skiping heretdz thing den 3 februar.* — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af privilegier inds. 1773 nr. 4.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 7851 (i udtog).

25 **W**ii Hans, met guds nade Danmarcks, Noriges, Vendes oc Gotes koning, vduold koning tiill Suerige, hertug vdi Slesuig, oc vdi Holsten, Stormarn oc Ditmersken hertug, greffue vdi Oldenburg oc Delmenhorst, gøre alle vittherligt, at wii aff wor sønderlige gunst oc nade, swo oc fore
 30 stor skade oc forderffwe, som wore borgemestere, raad oc menigheit vdi wor oc kronens købstede Calundeborg fanget haffue aff ildebrand, haffwe
 wii wnt oc giffuet oc met thette wort opne breff wne oc giffwæ for^{ne} wore vndersatthe vdi Calundeborg thesse eftterscreffne friiheider oc

priuilegier: Først at borgemestere, raad oc menigheit skulle haffue fuld
 macht at keesæ oc setthe them een byfoget, som oss oc byen nytthelig kan
 være oc sware oss paa kronens weigne oc engen annen oc skulle nyde oc
 beholde theres frii feedreff, som the aff gamble sidwane her tiill friiesth
 nytthet oc bruget haffue. Item at engen forepranger eller poesæ kræmere 5
 skulle stedes at købslaa om kring theres by paa two miile nær paa alle
 sider om byen. Item scall oc engen købslaa ther i haffn eller i byen, vden
 han ær borger oc skatther oc skyller met them som andre borgere vdi byen.
 Skulle oc engen ligge vdi vlofflige haffner ther om kring byen oc købslaa.
 Hwo thet gør, giffue wii them fuld macht at hindre them, met hwess the 10
 haffue met at fare tiil wor oc bysens behoff. Item alle købmenskab, som
 them tiill byen føres at sielie, skulle seelies oc købes wp i byen emellom
 bode porthene och icke annen stedz. Hwo ther emod gør, skall haffue for-
 brodet thet, han køber eller selier, oc ther tiill bøde oss tre marc oc iii
 marc byen. Item borgemestere oc raad skulle haffue fuld macht at regere 15
 oc skicke alle æmbithe vdi byen, som the wele være bekænde fore oss.
 Skulle oc engen embitzmen bruge nogen købmenskab, men hwer bruge
 oc føde sig aff siit æmbithe vnder swodan faldzmoll, som forscreffuit
 staar. Item sculle oc engen gange met spentthe arbøsthe eller dragene
 swærd natt eller dag ther i byen. Ffærdes noget, som swodant diærffues 20
 at gøre, scall han haffue forbroeth thet, han haffuer met at fare, oc hwess
 skade han fanger ther ower, thet scall han haffue fore hiemgiel. Skulle
 oc borgemestere oc raad haffue fuld macht at setthe rademen, oc raad
 oc menigheit sculle haffue macht at vdwelie borgemestere paa wor be-
 hag oc tilladelssæ. Item skulle the oc være toldfrii her vdi riiget all aareth 25
 i gennem, vndertageth høsthe marcket vdi Schane fisken, oc the tha giffue
 told som andre wore borgere her vdi riiget. Sammeledes haffue wii aff
 samme wor nade wnt oc giffuit for^{ne} wore borgemestere, raad oc menig-
 heid i for^{ne} Calundeborg alle swodanne friiheder oc preuilegier, som wore
 forfæther, koninger i Danmarck, oc wii haffue nadelige wnt oc giffueth 30
 wore kiære vndersatte, borgemestere, raad oc menigheit, vdi wore oc
 kronens købsteder Roskild oc Kjønehaffn, at nyde oc brwge tiill theres
 byes nytthe oc behoff i ord oc article, som the ythermere inneholde. Item
 hwes bygning, lidet eller stort, som for^{ne} wore borgere her effter ther i
 byen byggende worde, then skulle the tecke met steentagh oc icke met 35
 halmtagh eller annen skadelig tag i noget made. Fforbywdendes alle,
 ehwo the helst ære eller være kwnne, oc serdelis wore fogeder oc embitz-
 men oc alle andre for^{ne} wore borgemestere, raad oc menighed vdi for^{ne}

wor købsted her emod at hindre, hindre lade eller vdi noget made at vforrette vnder wor koningelige heffnd oc vrede. Giffuit vdi Antvortskow then tiisdag nest efftir søndag Inuocauit aar efftir gudz byrd medxc quinto vnder wort secrete.

5

⟨Tidligst 1495(?)⟩

3

Kong Hans stadfæster de privilegier, der er givet af tidligere konger, og fastsætter desuden, at den, der dræber, saarer eller slaar en anden, skal sættes i byens arrest, at ingen maa gaa med spændt armbrøst i byen, at fremmede, der bor i byen, skal deltage i byens byrder ligesom borgerne, at vin og øl, der
 10 *sælges i byen, skal maales med byens maal, at borgerne ikke kan støvnes uden for byen, og at affald skal anbringes, hvor magistraten bestemmer det.*

A: tabt, men refereret i Don. var. 21,2° (Resens atlas) 1. paginering 20, Kgl. Bibl.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5801.

15 *Datering:* Da bestemmelserne alle findes i kong Hans' privilegium for København af 1485 7. jan., er det sandsynligvis dette, som er overført til Kalundborg, da borgerne her 1495 fik samme privilegier som borgerne i København (jf. nr. 2).

I*dem Iohannes rex anno 1485 maiorum confirmavit priuilegia iussitque præ-*
 20 *terea, ut, qui alterum interfecerit aut etiam uulnerauerit uel saltem percusse-*
 20 *rit, in urbis custodia asseruaretur, item neminem tento per urbem ire arcu,*
item exterum Calundæ habitantem æque ac ciuem oneribus subesse, item
omne uinum cereuisiamque || in urbe uendendam urbis metiri mensura. Pro-
 21 *hibuit quoque ciuem ad iudicium extra urbem citare, item sterquilinium*
cæteramque immunditiem alio, quam magistratus iusserit, effundere loco etc.

25 **Kalundborg.****1499. 31. oktober.**

4

Kong Hans tillader borgerne i Kalundborg at indhegne deres hestehave og forbyder alle at gøre vej eller sti gennem den eller fælde træer i den.

A: SLA. Kalundborg bys papirsbreve 1499—1729. Papir 29 × 21. Rester af kongens segl. DKS. nr. 88 (ikke anført) paatrykt paa bagsiden. Paa bagsiden med om-
 30 trent samtidig hd.: *Heste haffue breffuit.* Forneden paa forsiden: *Producersed i com-*
missionen i Ringsted d. 22 september 1717; Fremlagt udi commissionen paa Callund-
borg raadstue den 3. iunii 1763. H. G. Barner, L. Andersen, P. Lassen. — Aa: Kgl.
 Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af privilegier inds. 1773 nr. 5.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 8924 (i udtog).

Wii Hanss, met gudz nadæ Danmarcks, Sweriges, Norges, Vendes
 och Gottes konningh, hertugh vdi Sleszuigh, i Holstenn, Stormarn
 och i Ditmerskenn hertugh, greffue i Oldenborgh och Delmenhorsth, giøræ
 allæ witterligt, at woræ kære vndersattæ, borgemestere, raad och me-
 nighedh vdi wor købstad Kallundeborgh, haffue berett och kerdt foræ 5
 oss, ati gemmen theres enemerckæ, the haffue liggendes westenn fore
 theres by och kalles byss hestæ | haffue, er giort en menigh och adelfær
 wey, och ther foræ forhwgges oc ødelegges skowenn i for^{ne} byss hestæ-
 haffuæ emod theres wilgæ och sambtyckæ for^{ne} woræ vndersattæ till
 skadæ oc forderffuæ i mangæ madæ. Tha haffue wii nw vntth och tilladit 10
 och meth thette wort obnæ breff vnnæ och tilladæ, at for^{ne} woræ borgere i
 Kallundeborgh mwæ nw indlyckæ och indgerdæ for^{ne} theres hestehaffue
 och enemerckæ och then her effther at holdæ i hegen oc fridt till theres
 eghet nyttæ och behoff. Thii forbiwdæ wii allæ, ehwo the helst ære eller
 waræ kwinnæ, nogenn wey eller sty at gøræ eller brwgæ egemmen for^{ne} 15
 theres hestehaffue eller oc ther vdi nogen skowff, encthen less eller byrdæ,
 at hwggæ eller hwggæ ladæ emodh for^{ne} wora borgemestres raadz och
 menigheidz wilgæ och sambtyckæ i Kallundeborgh effther thenne dagh i
 nogher madæ. Dierffues nogenn her emodh vdi for^{ne} hestehaffue at hwggæ
 noghen skowff, less eller byrdæ, eller och gøræ eller brwgæ ther noget 20
 wey eller sty igemmen emod for^{ne} woræ vndersattes wilgæ, som foræ er
 rørdt, haffue sigh ther foræ forbrwdith tre marc till oss och kronen och
 tre marc till byen. Løster och wor embitzman paa Kallundeborgh i for^{ne}
 hestehaffue noget at ieigæ, tha skall thet hannom ickæ formenes. Giffuit
 paa wort slott Kallundeborgh alle helgene affthen aar etc. xcix vnder 25
 worth signete.

Relator Petrus Oxe.

20 eller (2)] o. lin. A.

NYKØBING

Nykøbing bys segl, gengivet efter aftryk i gips i Rigsarkivets seglsamling. Seglbilledet viser en af en tiltagende maane («ny») omfattet seksoddet stjerne, derom fire lignende, mindre stjerner. Indskriften lyder: S' VILLE NYKOPECENSIS IN ODZHÆRÆTH.

Kong Christoffer af Bayern tager borgerne i Nykøbing i Odsherred under sin beskyttelse.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 v.

5 Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7398 (i udtog).

Wii Christoffer, med guds naade Danmarkisz, Suærgis, Norgis, Wenn-
dis och Gottis konningh, pallandtz greffue paa Riin och hertug i
Beirenn, gjør witterliggt alle mennd, wi haffue thaggit och wndfanngitt
och thage och wnnndfaae med ditte wort obne breff woere elschelige borge-
10 mester, raaedmend och meenighed wdi wor kiøbsted Nyekiøbing i Odtz-
herritt och alt dieris goedtz, hionn och thiennerere besønnderlige udi wor
kongelige wernn, heigenn och bescherming at forsuare och fordragtinng
till rette. Thi forbiude wii alle, och hou de helst ere, och serdelis woere
fougeder och embidtzmennd for^{ne} worre borgemester, raaedmennd och
15 meenighed i for^{ne} wor kiøbsted Nyekiøbinng alt dieris goedtz, hionn och
thiennerere her imoed i nogenn maaede at hindre eller hindre læede
wnnder wor kongelige heffnn och wrede. Datum castro etc. 1443.

København.

1462. 22. april.

2

Kong Christian 1. tager borgerne i Nykøbing under sin beskyttelse og
20 *stadfæster de privilegier, kong Christoffer og andre konger i Danmark har*
givet dem, og giver dem tillige de samme privilegier, som borgerne i Roskilde
og Holbæk har, og fastsætter yderligere, at ingen maa lægge til ved ulovlige
havne i Odsherred og drive handel med bønderne, og at ingen har ret til at
pante eller hindre borgerne eller deres bud paa deres skovvej eller paa alfar
25 *vej.*

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 r. — Ab: brud-
stykker i dom af Sjællandsfar landsting 1592 3. maj, afskrift ved H. C. Klein,
konfereret af V. A. Secher (kilden er ikke opgivet) i Tage Ottesen Thotts arkiv., RA.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 1453 (i udtog).

^{2 r} **W**ii Christiern, med guds naade Danmarckis, Suærges, Norgis, Wenndis
 och Gottis konning, hertug i Slesuig, greffue udi Holstenn, Stormarn,
 Oldennborg och Deelmenhorst, giøre alle mennd witterligt, at wii aff wor
 sønnderlig gunst och nahde, saa och for troschab och willigh thienniste,
 som woer elschelig borger och meenigheed udi wor kiøbsted Nyekiøbingh ⁵
 i Odtzherrit ossz och woere forfædre, konnger i Dannemarch, och rigeett
 her till giort och beuist haffue och ossz och woere arffuinge och effterkom-
 mer, konnger i Dannemarch, och rigett fremdeelis her epter troelige giør
 wille och schulle, da thage wii, annamme och wnndfanng denom och
 alt dieris goedtz, hionn och thienner udi wor kongelige fridhertz hegenn ¹⁰
 och wern, naedelige at forsuare och bescherme till rette, och haffue wi
 stadfest och fulbiurdh och med ditte wort obne breff stadfeste och fuld-
 biurdhe dennem alle derre priuilegier, frihedder och naader, som de nu
 haffue, och woere forfædre, konning Christoffer och andre konger i
 Dannemarch, dennem naedelige vnndt, giffuet och stadfest haffue. Wnne ¹⁵
 wii och giffue dennem der till saaedanne och alle de priuileger, frihedder
 och naeder, som wii woere elschelighe borger och meenigheed i Rosskylde
 och Holbech naedelige wnnt och giffuet haffue, och som de thillforrn aff
^{2 v} woeris forfædre, konnger i Dannemarch, fanngit haffue, och || wille wi, at
 de dennem beholde, nytte och bruge schulle i alle maaede och med alle ²⁰
 dieris ord och artichle, effterdi som de obne breff, dennem der paa giffne
 aff forskreffne woere forfædre, ydermeere inndeholde och wduissze.
 Item der udoffuer wnnde wi dennem och wille, at ingenn schall leegge der
 till lanndtz i Odtzherrit wdi wloufflige hauffner och giøre der nogit lannd-
 kiøb eller sælge dennem till forfang, och schall der inngenn, huerchenn ²⁵
 kiøbmænd, bonnde eller prestedrenge, kiøbe øxenn eller nøed, som der
 falder till kiøbs i forschr^{ne} Odtzherrit, och driffue det wd aff herredit eller
 giøre dennem nogett forprang eller kiøb dennem till forfang eller schaede.
 Schall och inngenn, ehou hand helst er, magt haffue denom eller derre
 bud paa at thagge, panntte eller hinndre paa derre schougweeg, heller som ³⁰
 de schall kiøbe eller henntte och tillstannder haffue till eller paa nogenn
 alfaere weige, huor som de frem ferdis med nogle stycher, som de rettelige
 och loulige adtkomme er, vnnder wor hyllest. Thi forbiude wi alle, ehou
 de helst er eller werre kunde, baaede aanndelige och werdtzlige och seer-
 deelis wor fogidt och embidtmend, for^{ne} wor borger och meenighed i ³⁵
 for^{ne} wor kiøbsted Nyekiøbinng her imoed denne wor naedeste stadfe-

11 wern] sidste bogstav paa rasur *Aa*. 25 forfang] forprang *Ab*. 26 kiøbmænd] kiøb
 mand *Ab*. — prestedrenge] prestedrengh *Ab*. 28 dennem] der *Ab*. — kiøb . . forfang]
 kiøbe thenndt till forprang *Ab*.

stellsze, bescherming och priuilegier, frihed och naeder att hinndre eller hinndre læede, møede, wmage eller forsch^{ne} dieris priuileger och naeder eller nogle dieris artichle att forkrenche eller dennom wforrette y nogen maaede wnnder wor hyllest och kongelig heffnd och wrede. Datum castro
 5 Kiøbenhaffn fembte dag paasche 1462.

København.**1485. 28. maj.****3**

Kong Hans tager borgerne i Nykøbing under sin beskyttelse og stadfæster deres privilegier, som er givet dem af kong Christian og andre tidligere konger, og forbyder i særdeleshed handel i ulovlige havne i Odsherred.

10 A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 r. — Ab: brudstykker i dom af Sjællandsfar landsting 1592 3. maj, afskrift ved H. C. Klein, konfereret af V. A. Secher (kilden er ikke opgivet) i Tage Ottesen Thotts arkiv, RA. Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5687 (i udtog).

15 **W**ii Hans, med guds naade Danmarckis, Norgis, Wenndis och Gottis kon- 3 r
 ning, wduald konning till Suærge, hertug i Sleszuig och hertug i Hol-
 stenn, Stormarn och Dytmerschenn, greffue i Oldenborg och Deelmanhorst,
 giøre alle witterligt, at wi aff wor sønnderlige gunst och naede haffue thag-
 gitt och wwndfanngitt och med dette wort obne breff thage och wndfange
 20 woere elschelig borger och meenighed udi wor kiøsted Nyekiøbing i
 Odtzherrit och alt dieris godtz, hionn och tienner udi wor kongelig fri-
 hedtz heigenn, wernn och bescherming och besønnderlige at forsuare
 och fordagtinge till rette, och haffue wi stadfest och fulbiurd och med
 dette samme wort obne breff stadfeste och fulbiurde dennem alle dieris
 priuilegier, frihedder och naede, som wor kiere her faeder, konning
 25 Christiernn, huis siell guud naede, och anndre fleere woer forfædre, frem-
 farne konge(r) udi Dannemarch, dennom naedelige wntt och giffuitt haffue,
 at haffue, nyede, bruge och beholde med alle ord och artichle, effterdi som
 de breffue, dennom der paa giffne, ydermeere uduissze och inndeholde.
 Thi forbiude wi alle woere fogeder och embidtzmennd och alle anndre,
 30 chou de helst ere eller werre kunde, for^{ne} wor borger och meenighed i
 Nyekiøbbing her imoed eller udi paa perszonner, hionn, goedtz, frihed eller
 naeder at hinndre læede, || møede, wmage, pladtz, deele eller i nogenn 3 v

5 Kiøbenhaffn . . paasche] mgl. Aa. 18 och] gentaget (ved linieskifte) Aa. 22 fordag-
 tinge] rett. in scrib fra fordegtinge (?) Aa. 26 konger(r)] konge Aa. 31 paa] rett.
 in scrib. fra for (?) Aa.

maaede wforrette, och seerdeelis forbiude wi nogenn at ligge udi wloulige hauffner udi Odtzherrit at kiøbe eller sælge for^{ne} woere borger thill forfang i nogenn maaede wnder wor konngelig heffnd och wrede. Datum castro Kiøbenhaffn løffuerdagen for trinitatis anno 1485.

2 eller] och *Ab.* 4 Kiøbenhaffn . . anno] *mgl. Aa.*

HOLBÆK

Holbæk bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa Hyld. 45, 4 1584 18. maj i Rigsarkivet. Seglbilledet viser tre af opadbuede bølger voksende træer, det midterste størst. Indskriften lyder: SIGILLVM CIVIVM DE HOLBEK.

Holbæk stadsret.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. saml. 8° 297, papirshaandskrift med paaskrift: *Item thætæ eer Holbecks statutæ, szom ær beschreffuitt och fornyet [effth]er then gamle statutæ, som [man]dth skreff anno domini [1]54[9] sancte Bends dag vti faste (21. marts). Efter registret: 1549. IHS. Jesus Maria(!) filius sit nobis clemens et propicius, in unitate sancti spiritus benedicat nos pater eternus, amen. — Aa1: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 698, afskrift af Langebek.*

Tryk: Nye danske Magazin I 86; Kolderup-Rosenvinge V 188.

¹⁰ *Datering: Stadsretten bygger paa Roskilde stadsret af 1268, men rækkefølgen af artiklerne er ændret, og nye bestemmelser er tilføjet. De tre sidste artikler er en tilføjelse til stadsretten efter Christoffer af Bayerns privilegium 1443. Da der ikke ved fornyelsen 1549 efter »then gamle statutæ« (se ovf.) ses at være tilkommet nye bestemmelser, har revisionen (if. slutningsbemærkningen »vell corrigerett oc offuer-
¹⁵ seeth«) vel kun været rent sproglig.*

Anno domini 1549 Holbecks statutæ.

I gudtz nafn amen. Then alsommectestæ konning til loff hedher ^{1 r}
oc ære och Holbecks stadtz borgeræ oc them till fredh, som till them
komme oc till fly y therres nøedh och nøthertælighett, ære thessæ effther-
²⁰ komne statutæ æller rætth till szammen settæ aff Holbecks borgeræ meth
werdige hærræ, from oc høyborden førstæ, konning Erick oc saa meth
hans || hedherlige clerkæ oc ligmendtz velbyrdige oc andres gott oc nøthe- ^{1 v}
ligt oc fulkommeligt beraadt oc szamtyckæ, som heer effther komme.

1. Først tha skickæ wi oc siæ for retthæ, at hoo som kommer fræm-
²⁵ medhe æller wthwortes till Holbeck og slar ther nogell i hiel i byen eller
innen fredh korsett, han skall bødhe och giwe till konningen firæ tii mark
oc byen saa møgett, om han bliffuer greben, wden || han gør nødwerge. ^{2 r}
Bliwer han ikkæ greben meth thet oc sier ney ther forre, frii sig eller wæ-
riæ sig meth iii sinæ xii mendt.

³⁰ Bliwer ther noger fremmede slagen i byen, æller szom till forn saut eer
aa noger anner fremmede, som ikkæ ær borgere, han skall och saa bødhe,
baadhe modtth konningen och saa byen, æller oc saa frii seg æller werge

4 effther] ordet er udfyldt efter Langebeks afskrift, idet kun slutningen nu er læselig. Foran denne er der et hul, og over dette er med ret gammel hd. skrevet oc; jf. Nye danske Mag., (hvorefter Kolderup-Rosenvinge), som læser och ære.

sig, szom før ær saut, wdhen han ær soren gilbrodher i byen. Er han soren ||
 2 v gilbrodher, fri seg eller wærie seg *meth* iii xii mendtz eedh, om han sier ther
 næy foræ.

2. Item om een borgeræ slaar en anden i hiell, han skall bødhe oc giwæ
 ix marck, som kallis theyngieldh, for konningens rætt oc saa meget byen 5
 æller frii seg *meth* tree xii mendt, om han eer ikkæ soren gilbroder. Er
 han soren gilbroder, frii seg eller wærgæ segh *meth* iii xii mendtz eedh.

3 r 3. Om noger borgeræ slaar nogel || *annen fremmedhe* i hiell, han skall
 bødhe oc giwæ xii mark penninge eller werie seg oc fri seg, szom till forn
 sautt ær oc staar. 10

4. Item skickæ wy och siæ for retthe, att hoo som iomfrw eller *quinnæ*
 thager *meth* woll, han skall bødhe, szom konningen tekkes, oc lowen sier
 thet. Han skall bød hæ *meth* halsen oc halshwgges, om han greben bliwær
meth gerningernæ. Men bliwer han ickæ greben || *meth* gerningerne eller
 3 v i sagen, oc kendes thet ickæ, oc ær ickæ soren gilbroder, frii och wærie sig 15
meth iii xii mendtz eedh.

5. Item hoo szom gør herwærkæ innen byen, han skall giwe *hannem*,
 som skaden for, xl mark oc konningen saa møgett oc byen saa møgetth.
 Om han ær borgere i byen oc sier ther næy forræ, tha wærgæ seg *meth*
 4 r iii gange xii beskedenæ oc skællige dannemendt. Men || ær hand ickæ bor- 20
 gere, tha skall hand bødhe effther lantzlowen æller verge sig.

6. Item hoo szom far innen *annen mandtz* gaar *meth* f(æ)rræ men,
 en mandt kan gørræ herværkæ *meth*, oc gør ther wæyllæ oc noger skadhe,
 han skall giwæ *hannem*, som wellen gørs, ix marck och konningen saa møgett
 oc byen saa møgett, och saa han, ther skadhen haffuer giort, skall bødhe 25
 4 v modt *hannem*, szom han haffuer giortt skade, || effther som skaden ær
 till, æller wærgæ sig *meth* iii xii mendtz eedh. Men er han soren gilbrodher,
 tha verge seg *meth* xii mendtz eedh.

7. Item om nogell borgere gør anden blodwidhe i byen paa gaden,
 skall giwe *hannem* iii marck. Gør nogell *annen thet*, skall giwe *hannem* 30
 xl marck och konningen xl mark och byen szaa møget.

5 r 8. Item om nogel forthørner andhen paa tingett, skall giwe || iii marck.

9. Item om nogell wordher kær for saadan sag eller skyletth, oc han
 sier ther næy faare oc ær ickæ borgere oc æy soren gilbroder, han skall
 wæriæ sig *meth* iii xii mendtz eedh. Men ær han borgere eller gilbrodher 35
 soren, wærgæ sig *meth* xii mendtz eedh. Ær han ickæ borgere, verge seg
 effther landtz lowen.

5 v 10. Item om nogel slar noger paa gadhen æller paa tinghet || kinghest

eller skiwder eller stødher och ickæ gør blodhwidhe, han skall giwæ *hannem*, szom skadhēn eller hwggen fick, iii mark och konningen iii mark och byen szaa megett; men worder han kerder och sier ther ney foræ, wærgē sig *meth* xii mendtz eedh.

5 11. Item bør ther oc skall wærxæ fredh paa thorgadhen och thoruett, fraa *thet* ringer otthesangh, oc intill *thet* ringger szammen till hōwmessæ, ||
oc hollis strengelegen aff allæ. 6 r

12. Item thorgaden skall wærxæ fra the strædhæ, szom liggæ nōør till stranden, oc intel the strædhe, ther liggæ tell smædhe lwndh oc till
10 clostær.

13. Item hoo szom gør andhen saar wdhen thorueth, skall bødhe effther gamel sedhvane oc skall giwæ *then*, ther saar bliffuer, iii mark oc konningen iii mark oc byen saa mōgett. ||

14. Item hwilcken bageræ, szom bager falskæ begthæ brōdh, mindræ 6 v
15 eller wærræ, een som fogeden oc borgerne thōckæs skælligt att wærxæ oc gott, och wæyæs, effther szom sithwanæ ær, han skall bødhe oc giwæ ix skillingh penninge som skwllæ skifftes mellem fogettden oc borgernæ, eller wærgē seg *meth* thoo sinæ naboos eedh. Gør han *thet* annen tiidh, tha skall han bethallæ oc giwæ iii marck penninge, som || skwllæ skiffthes 7 r
20 mellom fogettden oc borgerne, eller wærgē seg *meth* xii sinæ sognæ mendt. Gør han *thet* thredia tiidh, tha skall han ey bruge sith embedhe y *thet* aar, oc szaa ther till pines *meth* legemlig pinæ, som ær stōdhen.

15. Item the, som bryggæ falskæligh oc wskælligæ, skwllæ och saa bōdhæ oc giffuæ, tog skwllæ the ickæ pines *meth* stōdhen.

25 16. Item skall hwer borgeræ giwæ || konningens fogett hwertt aar om 7 v
wolborgmōssæ een j grott oc j om hellæmōsszæ.

17. Item hoo som ickæ giffuer szin byskatt aff sinæ gaare oc hawæ oc ioræ, bodhæ bygtæ oc ødhæ, hwad *som* ther bør aff giffues, och han wordher louleghe owerwunendh, tha skwllæ thæ gaaræ oc iordmunnæ hōræ
30 till byen oc borgernæ.

18. Item hoo szom brygger oc sendher øll till krwen adtt sællies, han 8 r
skall giwæ j grot om walborgmōssæ oc j om hellemōsszæ.

19. Item om konningens fogett well skyllæ nogell for noger sag, tha skall han steffnæ æller kallæ *hannem* till bytingett oc ther effther lowen oc
35 byens seeth delæ *hannem*, wdhen han haffuer forenth eller forligt seg *meth* *hannem* till forn *meth* willyæ.

20. Item om kouningens fogett nogell skyller for iii marck sag eller xl og will hawæ || borgen eller loffwæn for *hannem*, haffuer han gaar oc 8 v

grwn y byen szaa gott szom iii marc, tha maa then gaar oc grwn borgæ for hannem, att han ickæ thør anderlis siæ eller sætthæ ther borgen faare etc.

21. Item skall ey foedden nødhe æller kallæ nogell till tingh eller forretthæ for nogell sagh fraa førstæ søndag y iwlæhelien æller adwent och ⁵ ^{9 r} intill || xx dag iulæ oc fra sancti Olai oc intill Mickællmøsszæ, szom kallis høstheliæn, oc ey fraa fastehelgens søndag og intill then søndag nest effther paaskæ oc æy hæller †førstæ konningens ærrennæ ær ther aff færre eller self†.

22. Item hoo szom fræmmædæ kommer till byen oc køber ther hestæ ¹⁰ eller fææ, szom han vill føræ aff by, for hestæn oc fææ skall han giwæ i. β, ^{9 v} || æn for etth swin ii penningæ.

23. Item hwilkæn borgeræ, szom ickæ gør eller fæær gadhe broo faaræ sin gaar, innæn een dag effther fogettden oc borgernæ haffue hannem thet lautth foræ, skall giwæ ii skiellingæ, som skwllæ skiffes imellem ¹⁵ borgernæ.

24. Item hwilekæn borgeræ, som læggær sitt mæg paa gadhernæ eller almindeligæ strædhæ oc fører thet ickæ bortt effther andre borgerres ^{10 r} sawn, som thæ siæ hannem || foræ, han skall oc saa megett bødthæ oc giwæ. ²⁰

25. Item kommær nogell købmandt till byæn fræmmedæ meth kram oc vill ther seliæ ther aff, han skall først giwæ byæn iii skellingæ; en sæll han noget till forn, tha skall han bødthæ oc giwæ iii marc till byæn.

26. Item kommær nogell seylændæ ing for byæn meth nogær købmandtzskab eller goottz, han skall først ladthæ borgernæ købæ; gør han thet ²⁵ ^{10 v} ickæ oc sæll andræ, tha skall han || giwæ byæn j lødthæ mark.

27. Item kommær nogæl købmandt till byen meth kram gestinnes oc vill bliffuæ y byæn om vinthæræn, han skall giwæ byæn xii skillingæ. Meen thæ, som kommæ meth skib, the skwllæ giwæ byæn ii skillingæ, som hedher brygæpenningæ. ³⁰

28. Item bliffuer nogell dødh y byæn oc haffuer ickæ ther næær sinæ rætthæ arwinghæ, alth hans gootz, som hedher danæfæ, skall een || ^{11 r} borgære vell gemæ och forwarre dag oc aar, att inthet minskæs eller borttkommer, oc kommæ ickæ ther for innæn hans retthe arwingæ meth godhæ oc sand beuising, tha skall konningens fogett thet all sammen ³⁵ thagæ for wdthæn all gensielsszæ.

29. Item welæ wi, atth om nogel borgeræ æller nogel annen fremmædhæ, som haffuer nogell sag mod nogell annen borgeræ y byen, han skall først

8 † førstæ .. self†] stedet korrupt; jf. Roskilde stadsret Text I § 5.

stæffnæ eller kallæ || then, som han haffuer sag modh, till raadhuseth, ^{11 v}
 oc effther borgernes oc radhens rettuisæ dom skall handt fongæ retth oc
 skæ retthwishedt effther lowen oc byens sethuanæ, och skall ey nogell
 borgeræ stæffnis till landttztingh oc æy hæller for konningen eller andhen
 5 stædh, wdhen then borgeræ self vill. Meen han skall gøræ effther, szom
 hans raadtt siæ hannem att gøræ, oc bødhe modh hannem, som hannem
 kærer || paa oc haffuer giortt ee modh eller wrætth. ^{12 r}

30. Item strængeleghe willæ wy, att thet skall hollis, att om nogell
 hoo szom helst køber nogett i loulegh tiidh paa thorweth, hwelkett køøb
 10 som gørs ey behoff eller bør ath haffue widnæ tell, om nogell kommer
 sien oc kendh sig ther wedh och sier, att thet wor hans oc war hannem
 stolett oc thaget fraa meth wrettæ, han, som || thet køptæ, meth tuennæ ^{12 v}
 dannemens widendæ, szom endregtelegæ widnæ oc siæ, oc meth xii mendtz
 eedh maa han frii oc weriæ sig thet gotz tel meth rættæ etc.

15 31. Item om nogell bliffuer kerdh aff annen, oc han faller y sagen, for
 hwilcken sagh som hannem bør att bød hæ meth penninghæ, han skall først
 bød hæ modh sagwolleren, sien modt byæn oc szaa modt foge||tthen, ^{13 r}
 om hans gottz kan saa thell reckæ; kan thet ickæ till ræckæ, eller han
 haffuer inthet att giffuæ eller bød hæ mett, tha skall han bød hæ oc beyræ
 20 meth annet, hwadt han haffuer eller kan, effther fogedens och dommer-
 nes retthwisæ dom, som the widhæ, att retth ær.

32. Item forbiwdhæ wy paa wor naadighæ hærræ konningens vegnæ
 allæ bageræ, y wor || by boo, att thæ ickæ forthørnæ eller gøræ om modh ^{13 v}
 æller fordriffue nogell annen, som bagere embidæ wel bruge oc bieræ
 25 them ther aff, om ther kommer nogell nyes till byæn, och skall æy gøræ
 effther een gammell ondh setthwane, att hwilcken bageræ, som nyes
 kommer till byæn, han waaræ ey saa wiis oc klog oc forsøgth y thet em-
 bittdhe, att hand || skwllæ ey giffue først bagernæ iii mark, oc j tell ^{14 r}
 therres gillæ, før æn han mattæ nogett brugæ seeth embittde. Oc haffuer
 30 konningen aff lauth thennæ ondhe oc gammell sitthwannæ vndher kon-
 ningens hæfn. Mæn tok skall han, ther først begynnæ att brugæ bagære
 embittdæ, giffuæ konningens fogett j mark penningæ etc.

33. Item ther till att allæ støckæ, || szom er embittde eller andræ ær- ^{14 v}
 rinnæ, szom aff <v>erræ kommæ kwnnæ till bødher, fræmes, bruges oc
 35 tillgaa oc szaa ydermeræ till fredh, welæ oc kerlighet i allæ maadhæ
 meth allæ, tha wellæ vy, att inthet skall nyes gørres eller skickes, som
 magt paa ligger, wdhen meth fogetdens oc szaa borgernes endregtig raadh

4 stæffnis] *over æ (overflødig?) nasalstreg Aa.* 17 foge||tthen] *foran tt et forskrevet bogstav, e (?) Aa.* 20 fogedens] *over første e en (overflødig?) nasalstreg Aa.* 34 <v>erræ] *ferræ Aa.*

15 r oc fullkommeligt samthycæ etc. || Gørs ther nogett her om modh i nogett æmbittde eller andræ stœckæ eller ærrindhæ, szom till byæn hœrrer, och nogett magt paa ligger, thet skall være for intthet giortt och aff lægges, szom the villæ.

34. Item haffuer wor naadigæ herræ oc konningh vndh oc giffuett oss 5 thennæ syndherlig friihett, <at> waaræ borgeræ skwllæ være tolfrii, y
15 v hwor szom the kommæ || i Danmark meth kram, gottz eller kœpmandtz-skaph, eller hwatth szom the haffuæ att faræ meth, baadhe till byæs oc fraa, kœbæ oc seliæ, hwatt som the willæ och them behoff gœrris, forwdhen y hœstmarcket paa Skanør oc Falsterbodhe oc Dragør oc paa andre syl- 10 læleghe i Danmark, ther skvllæ thæ giffue tholl effther gammell seethwannæ, saa szom andræ y rigett skwllæ gœrræ etc. ||

16 r 35. Item haffuer och hans naadhæ giffuett worre borgeræ loff oc magt till att thallæ therres ondhe betalæræ, som them æræ skylligæ och villæ ickæ bethallæ meth godhe, och andræ, szom thennem gœr wretth vti nogre 15 maadhe, naar szom the findhe thennem innen therris byy och kræffue och bedhes aff thennem retthwishett meth byffogettdhens hielp, szom tha eer skicket till att være etc. ||

16 v 36. Item haffuer hans naadhe oc szaa wntth, att then iormwn paa marcken, som hedher Lowsøræ ællær Holbecks ooldh, skall høre till Holbeck 20 till retth æyiædom till thærris iordreff till therris fææ och qwegh for hwer mandtz gensielszæ wndher konningen heffuen, Amen. ||

17 r Item thette ær registerett paa thennæ statutæ, hwor mand skall findhæ hwer capittel effther andhett, och hwor paa the lydher etc.

Item om fremmitt mand slæth ingen frædkorsszett. 1. 25

Om borgeræ slar hin andhen vti hiæll. 2.

Om borgere slar nogen fræmmett y hiæll. 3.

Hoo szom thager iomfru eller quinnæ meth woll. 4. ||

17 v Hoo szom gœr herwærck ingen byen. 5.

Hoo szom far vti andhen mandtz gaar meth forrædherii oc will gœrræ 30 hærwerck eller woll. 6.

Om nogell borgeræ gœr andhen blodtwidhæ vti byæn eller paa gadhen. 7.

Om noger forthørner andhre paa tinge. 8.

Om noger vordher kærðher for saadan sagh. 9.

Om nogell slar noger paa gadhen eller paa tingett. 10. || 35

18 r Om fræd paa thorgaden oc torgett. 11.

Om torgadhen oc stødhen oc strædhernæ. 12.

- Hoo som gøør andhen saar vdhen torgett. 13.
 Om bageræ, som bage falskæ begthæ brødt. 14.
 Om thæ, som bryggæ falskelig oc wskællige. 15.
 Om fogett penningæ. 16.
 5 Om byskatt aff gaarræ och hawer. 17. ||
 Om brygæræ, szom sendhe øll till krwen att sellæ. 18. 18 r
 Om konningens fogett vill sagæ eller skyllæ noget for nogen sagh. 19.
 Om konningens fogett skyller nogen till iii mark sag eller xl mark
 sag. 20.
 10 Om iwillæ hellig oc høst hellig oc fastæ hellig. 21.
 Om fremmædhæ kommer till byæn oc køber heste och fææ eller
 swin. 22. ||
 Om the borgeræ, szom ær vlydig och ickæ vill fære gadhæ bro for sin 19 r
 gaar. 23.
 15 Om the borgeræ, szom læggæ therres mæg paa gadhernæ oc alminde-
 lig strædher. 24.
 Om noget fræmmedt købmandt kommer till byen meth kram vill
 seelyæ. 25.
 Om noget kommer seylende ing for byen meth noget købmandttz
 20 skaff eller gottz. 26. ||
 Om nogen købmandt kommer till byen meth kram gestinnes oc vill vti 19 r
 vinttherlauv oc om brygge penningæ. 27.
 Om nogell bliffuer dødt vti byen oc haffver icke ther neer sin retthe
 arffuinge. 28.
 25 Ingen fremmett maa steffne nogen borger for retthe andhen stedttz, en
 szom hans tilbørlig dom faller, szom er for hans borgemester oc raadtt,
 eller nogell borger anden desligest etc. 29. ||
 Om att køff slaa vti loufflig tidh paa torgett. 30. 20 r
 Om nogell bliffuer kærth aff andhen, och han faller vti sagen. 31.
 30 Ingen bageræ maa forsømmæ nogell anden fremmitt bagere sitt æmbitt
 forræ. 32.
 Om alle embitt skulle hollis vidh magt oc ligge szom nøtthelig ære
 meth fogetthens oc borgenens vittskaff etc. 33. ||
 Att borgernæ maa være toll frii offuer allth Danmark. 34. 20 r
 35 Att borgernæ maa thalle therres ondhe giældher till antthen ingen byss
 eller vdhen. 35.
 Om Lowffs øre eller Holbecks aalldh etc. 36.
 Item her ændhis Holbecks stattutæ vell corrigert oc offuerseeth.

København.

1443. 15. oktober.

2

Kong Christoffer af Bayern tager borgerne i Holbæk under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, og giver dem yderligere følgende privilegier: at de ikke maa stævnes uden for byen, medmindre kongen selv stævner dem, at de maa være toldfri overalt i Danmark undtagen 5 paa sildemarkederne om høsten, at fremmede ikke maa købe og udføre levende dyr, fersk kød eller saltede huder, at de med fogedens hjælp maa skaffe sig ret over for skyldnere og andre samt giver dem ret til græsning paa Lovsore og bekræfter fogedens og borgmestres og raads myndighed.

A: RA. Holbæk by. Perg. 33,5 × 19,5 (plica 4,3). Perg. seglrem. Paa bagsiden: 10 *Lest paa Mierløs herrids tingh den 28. aprilis 1636.* — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af privilegier inds. 1773 nr. 1.

Tryk: Øst, Archiv X 259. — Reg.Dan. nr. 3721; Rep. 1. rk. nr. 7371.

Wy Christoffer, meth gudhs nadhe Danmarcks, Suerighes, Norghes, Wendes oc Godes koning, palantzgreue vpa Riin oc hertugh i 15 Beyern, gøre widerlicht alle mæn, som nw ære oc komme schule, at fore troscap oc willich thiæniste, som wore ælscheliche burgere oc menichet i Holbeck oss oc wort righe Danmarck her till giort haffue, oc the oc therres æffterkommere oss oc wore æffterkommere koninge i Danmarck oc kronen trolighe gøre oc beuise schule, tha taghe wii, anname oc vntfaa them oc 20 therres gotz, hion oc thiænere i wor koningxlighe nadhe, frit oc hæghn, nadilighe atbeskerme oc vnne them at haffue, nyde oc brughe alle the priuilegia, frihet oc ræt, som the meth skell beuise kunne, at the aff wore forfarne koninge i Danmarck for wor tiidh haffue hafft, nut oc haffue, huilke wii stathfeste oc fuldburdhe meth thettæ wort opnebreff, oc ther till 25 vnne wii them aff wor sunderlighe gunst oc nadhe frihet, som her æffter screffuit staar: Fførst at ængen therre skall stæffnes fra therres by ræt fore nagher sagh, delemall eller skylding, ther wii macht meth haffue, vm the, som på kærnis, wele gøre mynne oc ræt i by[e]n them, som skillinger till them haffue, vden wii sælffue them fore oss stæffne wele, oc the ser- 30 delis budh aff oss fange, tha schule the ther vdi i alle made hörighe wære, som them bør. Item hwo som nagher sagh eller tiltall till naghre for^{ne} wor burgere eller therres thiænere haffuer, han skall thet forfølge laghlighe modh them paa therres byting, oc the sigh thet ther affuerghe meth rætte eller bethere ther fore meth mynne eller ræt. Item vnne wy them nadilighe, 35 at hwor the komme i wort righe Danmarck meth therres køpmanskap, ther schule the wære tolfrii oc komme oc fare oc køpsla frit vden på wore markneth Schanør, Falsterbode, Drakøør oc paa andre sildeleye vm høsten, ther schule the gifue therres toll oc anner rættighet. Item skall

ængen, som ey ær besidende burgere, meth them k pe i therres by leuende
 n dh eller swin eller f rsche n dhe eller swene kr[op]pe eller salt dhe huder
 vden attfore vnder thes gotzes fortabelsse oc ther till tree marck koningen
 oc tree byen. Item vnne wii them fuld macht at tale till therres skyldeneer
 5 oc andre, som them vr t giort haffue, hwilke the i therres by finne, oc
 hindre them meth wor fogheds hiælp, till thes the fonge r t oc skell aff
 them. Item vnne wii them frii greesgang pa Lowsore till therres f e oc
 qwigh, som the thet aff alder hafft haffue. Item schule fogheden, burge-
 mestere oc radhit haffue fuld macht at regere alle embethe æffter skellighet,
 10 som the wele wære bekende fore oss. Alle thesse for^{ne} article haffue wii
 nadelighe vnt oc giffuet for^{de} wore ælschelighe burghere oc menighet i
 Holbek, pa thet at wor k psteth ther aff forbæthres maa, thoc wele wii
 haffue fuld macht them atforb thre oc till oc aff atsette, vm oss thycker
 thet nuttelicht wære. Thii forbiuthe wii alle, ee hwo the h lst  re, oc
 15 serdelis wore foghede oc  mbitzm en for^{ne} wore burgere oc menighet eller
 naghent aff them modh thenne wor gunst oc nadhe at hindre eller hindre
 lade eller i nogher made vforrette vnder wort konungxlige hæffnd oc
 wredhe. Datum castro nostro Haffnensi crastino beati Kalixti pape et
 martiris nostro sub secreto presentibus appenso anno domini millesimo
 20 quadringentesimo quadragesimo tercio, anno regni nostri Dacie quarto.

Kalundborg.

1454. 7. marts.

3

*Kong Christian 1. tager borgerne i Holbæk under sin beskyttelse og stad-
 fæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger.*

A: RA. Holbæk by. Perg. 25,5 × 13,5 (plica 3,4). Perg. seglrem. Paa bagsiden:
 25 *Lest paa Mierl s herrids tingh den 28. aprilis 1636.* — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 52,
 afskrift af kopier af privilegier inds. 1773 nr. 3.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 326 (1 udtog).

Wii Cristiern, meth gudz nadhe Danmarkcs, Norges, [Ven]dis oc Gotes
 koningh, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre witherlicht for alle,
 30 s[om] nw ere oc komme schule, at fore troschap oc willigh thieniste, som
 wore elschelige burghere oc menighet i Holbeck oss oc wort righe Dan-
 marck her til giort haffue, oc the oc theres effterkommere oss oc wore
 effterkommere, koninge i Danmark, oc kronen trolige gøre oc bewise
 schule, tha thage wy, anname oc vntfaa them oc theres gotz, hion oc thie-
 35 nere i wor koninglige nadhe, frith oc h gn, nadelige at beskerme, oc vnne
 them athaffue, nyde oc brughe alle the priuilegia, frihet oc ret, som the
 meth skell beuise kunne, at the aff wore forfarne koninge i Danmark for

wor tiidh haffue hafft, nyt oc haffue, huilke wy stathfeste oc fuldburdhe meth thette wort obne breff. Thi forbyuthe wy alle, ehwo the helzst ere, oc serdeles wore foghete oc embitzmen for^{ne} wore burghere oc menighet eller noghen aff them modh the^{ne} wor gunst oc nadhe athindre eller hindre lade eller i nogre made vforrette vnder wor koninglige heffnd oc 5 vredhe. Datum in castro nostro Kalundeborgh feria quinta post dominicam Esto michi nostro sub secreto anno domini medliiii^o.

Dominus rex per se presentibus domino Olauo Martini,
preposito Roskildensi, Io(hanne) Thor(berni) et Magno Ebbonis.

Kalundborg.

1454. 2. september.

4 10

Kong Christian 1. giver borgerne i Holbæk tilladelse til at indhegne og indgræfte kronens mark Lowsore og nyde den til ager, eng og fægang, dog saaledes at kronens rettigheder ikke formindskes.

A: RA. Holbæk by. Perg. 30 × 14 (plica 5,4). Perg. seglrem. Paa bagsiden: *Lest paa Mierlæs herrids tingh den 28 aprilis 1636.* — Aa: RA. Herredagsdombog 1559— 15 65 f. 99 v (udtog i rettertingsdom 1562 ^{21/11}).

Tryk: Øst, Archiv X 263 (efter A); Kolderup-Rosenvinge, Domme II 316 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 3920* = *5940; Rep. 2. rk. nr. 390.

W y Cristiern, meth gudz nadhe Danmarcks, Norges, Wendes oc Gotes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerlight alle men, 20 som nw ære oc kommeschule, at wii aff wor sønderlighe gwnst oc nadhe, swo oc vpa thet at wore elskelighe borghere, som nw ære oc kommende wordhe i Holbech, mwe thes ydermere forbæthres, haffue nadhelighe vnt oc tilladet oc vnne oc tillade meth thette wort obnebreff, at for^{ne} wore borghere i Holbech mwe inhegne oc ingraffue wor oc kronenes mark 25 Lowsore wedh Holbech liggendes oc henne nydhe til agher oc æng, fe-gangh [oc a]nden theres gaffn oc nytte, som the oc theres effterkommere thet bæst gøre kunne til ewiigh tiidh, thoc swo, at wor oc kronenes skat, thiæniste oc rættighet ther aff i engen made formynskes, som the her til giort haffue til kronen oc wort slot Holbech. Thii forbiuthe wii alle, ehwo 30 the helst ære eller wære kunne, oc besønderlighe wore foghede oc embetzmen vpa Holbechhws, som ther nw ære oc kommende wordhe, for^{ne} wore borghere oc theres effterkommere i Holbech vpa for^{ne} mark Lowsøre modh the^{ne} wor gwnst oc nadhe i nogher made athindre eller hindrelade, qwælye eller vforrette vnder wor koningxlighe heffnd oc wredhe. Datum 35 in castro nostro Kaalundeborgh anno domini medl quarto crastino beati

Egidii abbatis nostro sub secreto.

Dominus rex per se presentibus domino N(icolao) Erici, Korreuitz Rønnow, Iohanne Frille, Io(hanne) Andree legislatori Selandie consiliariis et Vernero Partzberger.

5

1486.

5

Kong Hans stadfæster Holbæks borgeres friheder og ret til deres overdrev (»olden«).

A: tabt, registreret i designation 1643 over Holbæk bys arkiv i SLA. Holbæk raadstue. Pk. »Gamle arkivdesignationer 1643—1849«.

¹⁰ Tryk: Rep. 2. rk. nr. 6001.

Konning Hansis frihed paa Holbeks bye och olden anno 1486 dat.

Roskilde.

1506. 15.—21. marts.

6

Borgmester og raad i Roskilde giver efter kong Hans' opfordring borgerne i Holbæk afskrift af Christoffer af Bayerns brev af 1441 2. januar, Christian
¹⁵ *1.s breve af 1455 10. april og 1472 15. juli samt Hans' brev af 1486 25. april.*

A: RA. Holbæk by. Pergamentshefte med 8 blade og perg.omslag c. 14 × 20,5. Seglsnit i ryggen. Efter roskildebrevene følger med anden hd. kong Hans' stadfæstelse af brevene for Holbæk (se nr. 7). — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af privilegier inds. 1773.

²⁰ Tryk: Kolderup-Rosenvinge V 196. — Reg.Dan. nr. 5325; Rep. 2. rk. nr. 10568.

Alle men, som tesse efftherscreffne preuilegier see eller høre læsis, helse wii burgemester oc roodh i Roskylde, at effther vor kiære naadighe herre, høyboren førsthe koningh Hansis villie oc scriffuelse skyld, tha haffue wii giffuet burgemesther oc roodh oc menigh almwe i Holbek wtscriffther
²⁵ aff fyre aff wore prewilegier bescreffne, som her effther screffwet sthonder, som konninghe oc høyborne førsthe i Danmark, som er konningh Cristoffer oc konningh Cristiern oss naadelighe wnth oc giffweth haffuer, oc wor kiære naadighe herre konningh Hans them forbædred oc stadfest haffwer meth hans naadis prewilegie. Fførsth lydher konningh Cristoffers
³⁰ prewilegie soo: Vy Cristoffer, meth gudz naadhe Danmarks, Wendis oc Gothes konningh, palatzgrewe paa Ryn oc hertwgh i Bæyern (etc. = Roskilde nr. 6). Vy Crestiern, meth gutz naadhe Danmarcks, Norghis, Wendis oc Godis koningh, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst (etc. = Roskilde nr. 8). Vii Cristiern, meth gutz nathe Danmarks, Sueriges, Norges,

3 Iohanne Andree læs Andrea Iohannis. 21 preuilegier] efter p overflodig re-forkortelse A.

Wendes oc Gottes konningh, hertwgh i Sleszwiig, greffwe i Holsten, Stormarn, Oldenburg oc Delmenhorsth (etc. = Roskilde nr. 9). Vii Hans, meth guds nade Danmarks, Norges, Vendes oc Gothes Konningh, vdwalt till Swerige, hertwgh i Sleswig, oc i Holsten, Stormarn oc Ditmerschen hertwgh, greffue i Oldenburg oc Delmenhorsth (etc. = Roskilde nr. 5 11). Ath for^{ne} fyre priuilegier swa lydhe, thet widne wii meth wort stadz ingceglæ hengt her næden fore. Giffueth oc screffuet i Roskilde then vghæ næsth fore medfaste søndagh anno domini md sexto.

København.**1506. 30. april.****7**

Kong Hans giver borgerne i Holbæk tilladelse til at nyde og bruge de 4 10 privilegier for Roskilde, hvoraf de har forelagt kongen en afskrift (se nr. 6), saaledes som borgerne i Roskilde nyder og bruger dem, og bestemmer yderligere, at ingen udlændinge, som kommer i havnen, maa handle med bønderne der omkring, og at borgerne ad rettens vej kan tvinge borgersønner, der er født i byen, tilbage til denne, medmindre de bor i andre købstæder eller paa 15 kronens gods eller er kommet derfra med kongens tilladelse.

A: RA. Holbæk by. Pergamentshefte (se nr. 6), indført efter afskrifterne af de 4 privilegier for Roskilde. — Aa: RA. Holbæk by. Stadfæstelse af Frederik 1. 1524 9. august. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift af kopier af privilegier inds. 1773.

Tryk: Kolderup-Rosenvinge V 201. — Reg.Dan. nr. 5331; Rep. 2. rk. nr. 10609. 20

Wii Hanss, met gudz node Danmarcks, Sueriiges, Norges, Vendes oc Gotes konnyng, hertug vdi Sleswiig, Holtzsten, Stormarn oc Dytmersken, greffue i Oldenburg oc Delmenhorst, giøre alle vitherligt, at woore kære borgere oc vndersatte i wor køpsted Holbeck haffue hafft her fore oss thesse for^{ne} priuilegia, som woore forfeddre, framfarne konnynger i Dan- 25 marck, wore kære vndersotte vdi Roskilde nodeligen vnnt oc giffuet haffue. Huilcke samme for^{ne} priuilegia wii aff wor sønderlige gunst oc nade haffue vnnt oc giffuet oc met thette wort obne breff vnde oc giffue for^{ne} woore borgere och vndersatte i Holbeck i alle theres ord oc article, som the indeholde oc vdwiise, at haffue, nyde, brughe och beholde, liger- 30 wiise som woore vndersotte i Roskilde thennem nydhe och bruge. Och haffue wii oc ther till ydermere aff samme wor gunst oc nade vnnt oc || giffuet woore kære vndersotte vdi Holbeck saadane friiheder, at inge vdlenske, som ther i haffnen fore theres by søøge met theres skiip, skulle køpslaa met bonden ther om kring theres by till forprang i noger mode 35

3 Vendes] o. lin. A. 27 aff] gentaget A. 33 giffuet] och gentaget ved sideskifte A. 34 skulle] ey tilf. o. lin. m. sen. hd. A.

oc skulle ey giøre nogre vloglige haffner nær theres by them till forffang
i noger mode. Dierffues nogher heremod at giøre, tha skall han haffue for-
bruth ther met, hwess han haffuer met atffaare, halffdeelen till os oc
halffdeelen till byen. Sammeledes haffue wii vnnt oc tilladet, at for^{ne}
5 woere vndersotte i Holbeck muwe indeele till theres by the borgere søn-
ner, som ther vdi byen barn fødde ere oc ey bygge oc boo vdi woore køp-
stæder eller paa wort oc kronens gotz oc ey ere affkomne met woore
mynde. Fforbiwdendes alle, ehwo the helst ere eller waare kunde, och ser-
deles woore fogeder oc embitzmen for^{ne} woore kære borgere oc vndersotte
10 vdi ffor^{ne} Holbeck heremod thesse for^{ne} woore noder, friiheder oc priui-
legia ath hindre, hindre lade, møde, deele, platzse eller i noger made at
vforrette vnder wor konnynglige hefnn oc wrede. Giffuet paa worth ||
sloth Køpnehaffn torsdagen nest effther sancti Marci dag ewangeliste aar
effter gudz byrd md sexto vnder wort signete, som wii haffwe ladet hengdh
15 gemmen thenne bogh.

2 tha] o. lin. m. skr. s. hd. A. 6 barn] i marg. A.

SLANGERUP

Slangerup bys segl, gengivet efter segl af brunt voks i metalkapsel i Rigsarkivets seglsamling. Seglbilledet viser en over bølger stillet kirke med to højsiddende, smalle, rundbuede vinduer paa hver side af en rundbuet dør, og med spidst, fra selve taget opstaaende, til højre af en liggende, opadvendt halvmaane, til venstre af en seksoddet stjerne ledsaget korsprydte spir samt med kors paa tagets ender. Indskriften lyder: S' CIVIVM IN SLANGÆTHORP.

Kong Erik 6. Menved tager indbyggerne i Slingerup under sin beskyttelse, tilstaar dem de samme privilegier, som borgerne i Roskilde nyder, og forbyder yderligere fremmede at købe eller sælge paa deres torv.

5 A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Thott 4° 1390 f. 306 r, dansk oversættelse i afskrift af D. G. Zwergius med paaskrift: *Efter copie*. — Ab: Kgl. Bibl. Ny kgl. saml. 4° 852 433 samme oversættelse i afskrift af samme. — Ac: Kgl. Bibl. Uldall 2° 186 (Resens atlas) 11 389, omtale med aar 1301 uden dag.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 741 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. V nr. 173.

10 Dateringen 7. søndag efter epiphania er usikker, da man ikke plejede at nummerere mere end højst 6 søndage ud fra helligtrekongersdag og passer i hvert fald ikke paa 1301 (Resen), da den det aar faldt sammen med 1 søndag i fasten, som aldrig vilde blive betegnet paa den maade. Muligvis er 7. (septimo) fejl for 2. (secundo), hvad der 1301 vilde give 15. januar og 1302 14. januar.

Text efter Aa (a) og Ac (b).

(a)

15 < **E**rik), aff guds naade de danschis och Slauers konge, ynscher alle, som 306 r
see dette breff, helsen med gud euindelige och vidner hermed for
alle, at vi i serdelished annammendis indbyggerne vdi Slingerup med ald
deris godtz under voris fred och beschermelse, beuilge dennom alle de
loffuer, friiheder och rett, huilche somhelst borgerne vdi Roschylde be-
20 findis aff os at nyde aff synderlig friihed, ydermeere tilleggendis dennem
denne serdelis gunst, at iche nogen fremmid dennem paa deris torffue
med køb eller sall schall giøre nogen forfang, uden hand vill aff dennom ||
forhuerffue offuer sig dom saa som at miste, huis købt ehr, och hand iche 306 v
vdi vort fengsell vill straffis. Huorforre vii naadigst aluorligen forbiude,
25 at iche nogen, aff huad for wilchor eller stand hand vere kand, dennem
eller nogen aff deris understaar sig offuer dette forschreffne tilhaabe eller
noget deraff vdi serdelished at offuerbryde eller besuerge vdi nogen maa-
der, saafremt hand vill vor wgunst och kongelig straff undgaae. Till
detz vidnidsbyrd uor signett er her undertrøgt. Giffuit Roschilde 1302
30 dend 7. søndag effter epiphania.

(b)

Ericus septimus cognomento Menvedus anno mcccī ea omnia priuilegia
et immunitates concessit, quæ ciuitati Roschildiæ erant concessa.

15 <Erik>] mgl. Aab.

Vetuit quoque, ne quis aduena in Slangerupiaë foro ciuium sine consensu quid aut emere sustineret aut uendere.

1301 eller 1302.

2

Kong Erik 6. Menved fritager indbyggerne i Slangerup for at give møde for nogen domstol uden for deres by.

5

A: tabt, men omtalt i Uldall 2°, 186 (Resens atlas) II 389.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 741; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. V nr. 174.

Datering: Jf. nr. 1.

Eodem anno concessit quoque, ut ciues non necesse haberent comparere citati ad quod iudicium extra urbem ipsorum.

10

1321(?).

3

Kong Christoffer 2. stadfæster de privilegier, som indbyggerne i Slangerup har faaet af hans forfædre.

A: tabt, men omtalt i Uldall 2° 186 (Resens atlas) II 389.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 1348 s; Dipl. Dan. og DRB. 2. rk. VIII nr. 384.

15

Anm.: Rep. bemærker: Om urigtig gengivelse af 7144 (o: Nr. 4: Christoffer af Bayerns privilegium af 1441 2. jan.), som Resen ikke nævner?

Christophorus secundus anno 1321 priuilegia a maioribus data confirmauit.

København.

1441. 2. januar.

4 20

Kong Christoffer 3. af Bayern stadfæster alle de privilegier, borgerne i Slangerup har faaet af tidligere konger, og fastsætter yderligere en række bestemmelser.

A: RA. Slangerup by. Perg. 36×21 (plica 5,5). Seglsnit. — *Aa:* Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskr. af referat inds. 1773.

25

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7144 (omtale).

Wii Cristoffer, meth gudhs nadhe Danmarcks, Wendes oc Godhes koning, palatzgreue paa Reyn oc herthugh i Beyern, gøre widerlicht alle mæn meth thette wort opnebreff, at alle the priuilegia, frelsse oc frii-het, som wore forfædhre, koninge i Danmark, aff therres kerligh oc godh

30

9 Eodem anno] o: 1301, idet stykket følger umiddelbart efter nr. 2, som i Uldall 2° 186 er dateret 1301; jf. nr. 1.

wilghe oc sønderlighe nadhe vnt oc giuet haue wore ælschelighe burghemestere, raadhmen, burghere oc all menichet i wor k pstedh Slangerop, vnne oc giue wii them frandelis aff wor sønderlighes nadhes weghne, oc them stadhfeste wii meth *thette* wort opnebreff i alle made, som therres
 5 *privilegia* oc friihet lude, som the ther paa haue, oc ther till vnne wii oc giue them nadhelighe thesse * ftterscreffne* article: Forst at naar nogher tydesk eller vdlensch i wor k pstedh Slangerop d or, tha skall giues aff hans gotz hwor tiiende *penninge*, halfft koningen oc halfft byen, oc hauer then, som d or,  ngen arffwing, tha gaa vm hans gotz, som *gammell r t*
 10 oc sithwane  r. Item skall eller maa  ngen gange eller ridhe i for^{ne} wor k pstedh Slangerop meth sp ntte armborste dagh eller nat; d rghes ther noghre atgøre oc fonger ther skadhe ouer, han skall beholdhe skadhen vbøther. Item schall ther  ngen gange meth swerd eller armborst længer,  n han  r komen i syt herberghe. Item schal eller maa  ngen gøre sam-
 15 bindelsse amodh nogher *man* oc sønderlighe modh burghemesterne oc raadhit vnder liif oc gotz. Item wele wii haue macht atsætte burghemestere oc leydhe, oc schall wor foghit meth burghemesterne haue macht at leyde, oc burghemesterne oc raadhit schule haue macht atkese raadhmen, naar noghit aff raadhit aff gaa. Item schule burghemestere oc raadhit
 20 haue macht at regere alle æmbede  fter schellichet, oc som the fore oss bekende wele wære, oc  ngen skall amodh therres wilghe gøre eller begynne gilde eller nogher samfwnd vnder syn howitloth. Item schall all køpmantzskap weyes i for^{ne} wor k pstedh, som i stedherne weyes, hwo *thet* icke g r, han giue three marck, som sælgher, oc three then, som køber,
 25 halfft koningen oc halfft byen. Oc thisse forscreffne article haue <wii> vnt oc giuet wore burghemestere, raadh oc menichet i Slangerop, paa *thet* at wor k pstedh ther aff forbæthres maa. Thoc wele wii haue fuld macht them atforb thre oc till eller aff atsætte, vm oss thycker *thet* nuttelicht wære. Thii forbyuthe wii alle, ee hwo the helst  re, oc serdelis wore foghede oc æmbitzmen for^{ne} wore burghemestere, raadhmen, burghere oc
 30 menichet eller noghen aff them modh thenne wor gunst oc nadhe i noghre madhe athindre, m dhe, tøffue eller vforrætte vnder wor koningelige h ffnt oc wredhe. Datum castro nostro Haffnensi crastino circumcisionis domini nostro sub secreto presentibus appensso anno domini millesimo
 35 quadringentesimo quadragesimo primo.

Roskilde.

1451. 2. september.

5

Kong Christian 1. tager borgerne i Slangerup under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, herunder alle de artikler, som kong Christoffers brev lyder paa, og giver dem yderligere toldfrihed overalt i Danmark undtagen i fiskelejerne om høsten. 5

A: RA. Slangerup by. Perg. 25 × 15,5 (plica 4,5). Perg.segrem.

Tryk: Dipl. Christierni 1. 38. — Reg. Dan. nr. *5781; Rep. 2. rk. nr. 72.

Wii Cristiern, meth gudhs nadhe Danmarcks, Norges, Wendes oc Gotes koning, greue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre widerlicht alle mæn, som nu ære oc komme schule, at wii aff wor sønderlighe gunst oc nadhæ 10 haue taghet oc vntfonget oc taghe oc vntfaa wore elschelighe borghere oc menicheed i wor køpstædh Slangerop oc alle theris hion, gotz oc thiænere vdi wor konungxlighe wern, hæghn oc bescherming besønderlighe at forsware oc fordachtinge til rette, oc haue wii nadhelighe vnt oc giffuet oc vnne oc giffue thøm swaadane priuilegia, friiheet oc nadher, som wore 15 forfarne koninge i Danmarck thøm fore oss nadhelighe vnt oc giuet haue, i alle madhe oc meth alle article, som koning Cristoffers breff thøm ther vppa giuet vdhwiiser, hwilket wii meth thette wort opnebreff fuldburdhe oc stadhfeste i alle sinæ article vbrvdelicht holdeschulendes, och ther til haue wii nadhelighe vnt oc giff[u]et oc vnne oc giue meth thette wort opnebreff 20 for^{ne} wore borghere i Slangerop toldfrii atwære, hwor the kommende wordhe i wort riighe Danm(a)rck vndentaghne wore fischeleyæ vm høsten. Forbiwthendes alle, æ hwo the hælst ære eller wære kunne, oc besønderlighe wore foghede oc æmbitzmæn for^{de} wore borghere, theres hion, gotz oc thiænere modh thenne wor gunst oc stadhfestelsse athindre eller hindre 25 lade, møthe, tøffue eller vforrette i nogher made vnder wor koningxlighe hæffnd oc vredhe. Datum Roskildis crastino beati Egidii abbatis nostro sub secreto anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo.

Abrahamstrup.

1454. 19. februar.

6 30

Kong Christian 1. nedsætter den aarlige byskat for Slangerup til 20 lødig mark.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Thott 4° 1390 f. 308 r, afskrift af D. G. Zwergius med segltegning (DKS. nr. 74) og med oplysning, at brevet er afskrevet efter originalen paa pergament. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 52 (referat). 35

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 322 (i udtog).

Wy Cristiern, meth gudz nathe Danmarks, Norges, Wendes oc Gote koning, greve i Oldenborgh oc Delmenhorst, kungøre for alle meth thette wort opne breff, thet wy over weyet oc nadhelighen skøniet haue then store armodh oc anfald, som wore fattighe borghere oc menighet i wor køpstadh 5 Slangorp daghlighen lide. Thy haue wy aff wor sønderlighe gunst oc nathe vnt oc tilladet, at the her effter ey mere schule giffue oss eller nogen anner pa vore wegne aff wor aarlige byschat en tyuwe lødigh marck, || swolenge 308 v wor nathe tilsigher. Thy forbyudhe wy alle, ehwo the helst ere, oc serdelis alle wore foghedhe oc embitzmen forscr^{ae} wor borghere oc menighet 10 i Slangorp her imodh thenne wor nathe athindre eller hindre lade, mødhe eller vmaghe i nogre made vnder wor koninglighe heffnd oc vrethe. Datum in curia nostra Abramstorp feria tertia proxima ante diem cathedra beati Petri apostoli nostro sub secreto hiis appenso anno domini med quinquagesimo quarto.

15 Ad relacionem domini Thor(berni) Bille militis de Abramstorp etc.

Slangerup.

1498. 26. oktober.

7

Kong Hans stadfæster kong Christoffers privilegium af 1441 2. januar og kong Christian 1.s privilegium af 1451 2. september og tager borgerne i 20 Slangerup under sin beskyttelse samt giver dem samme privilegium, som borgerne i Roskilde og København, at ingen maa drive forprang der til skade for borgerne.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Thott 4° 1390 f. 309 r, afskrift af D. G. Zwergius med oplysning, at brevet er afskrevet efter originalen paa pergament. — Ab: Kgl. Bibl. 25 Kall fol. 52 (referat).

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 8667.

Wii Hans, met gudz nade Danmarcks, Suerriges, Norigis, Vendes och 309 r Gotes koningh, hertug wdi Sleszwig, Holsten, Stormarn och Dytmerscken, grewe wdi Oldenborg och Delmenhorst, giøre alle witterligt, 30 at woræ kæræ wndersatte, borgemesteræ, raadmen och menigheit wdi Slangerup, haffwæ wæriith her fore oss met twinne wore forfethris, framfarne koningers, breff, ith koningh Cristoffers och thet annat wor kæræ herræ fadhers konning Cristierns, hwes siæle gud nada, ludendes paa thenne byes priuilegie, som the wore kæræ wndersatte i Slangerup oc thenne by 35 nadeligen wnth oc giffuet haffue, hwilkæ for^{ae} breff wii ut aff wor søn-

3 thet] tilf. o. lin.; det opr. ord forskrevet Aa. 12—13 cathedra] derefter overstr. m (?) Aa. 27 Suerriges] rett. fra Suerrigs Aa. 31 forfethris] rett. in scrib. fra forfethers Aa.

derlige gunst oc nade for^{ne} wor kæræ wndersatte och theres by till all gode bistanð och forbethring haffue stadfestet oc fulburdith oc met thette wort obnne breff stadfæsta oc fulburda wedh theres fwlde macht at blif-
 fua i ord, puncte oc article, effter som the inneholle och wdwiise, och sammeledes aff thenne samme wor gunst och nada annamme och wnd-
 fange wii for^{ne} wore kæræ wndersatte, borgmestere, raadmen och menig-
 heid, theres hostrwer, børn, hi(on), tienere och alt theres gotz, rørendes
 oc wrørendes, ihwat thet helst er eller neffnes kan, wdi wor koninglige
 hegn, wærn, fridh oc beskerming besønderlige at forswara och fordeg-
 309 v tinge met rættæ. || Tislige haffue wii och nadeligen wnt och giffuet them 10
 slig denne nade, friheed och privilegie efftersom the, woræ kæræ wndersatte
 haffue wdi Roskyldæ oc Køpinhaffn, at ænghen maa eller skall fara ind
 i thennæ by Slangerup och ther at købsla met forprang at giøræ for^{ne}
 woræ kæræ borgere till skade eller forfang i noget madæ. Fforbyndes
 alle, ehwo the helst ere eller wæræ kwnnæ, oc serdelis wore fogeder och 15
 embitzmen for^{ne} woræ kæræ wndersatte, borgmestera, raad oc menigheid
 her imod at hindræ, hindræ lade, møde, plaga, wmage eller wforrettæ
 wdi noget made wnder wor koninglige heffnd och wredæ. Giffuit wdi Slan-
 gerup fredagen nest effter sancti Seuerini episcopi dag aar effter gudtz
 bywrðh fior(ten) hundredæ halffemte sinetiwge paa thet ottendæ wnder 20
 wort signete.

Dominus rex per se.

København.

1503. 6. juni.

8

Kong Hans forordner, at lejen for bygning af kramboder paa byens jorder, naar der afholdes marked i Slangerup, skal anvendes til byens bedste. 25

A: RA. Slangerup by. Perg. 29 × 19,5 (plica 4,6). Brudstykke af segl, rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 88 (?) (ikke anført), i perg.rem.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 9855.

Wii Hanss, met gudz nade Danmarcks, Sueriges, Norgis, Vendes oc Gotes konningh, hertug i Sleswiig oc i Holtzstenn, Stormarnn oc 30
 Ditmerskenn, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre alle vitherligt,
 at wore kære wndersate, borgemestere oc raad i wor køpstad Slangerop,
 haffue oss till kende giffuet, at ther ere eller ligge nogre iordmone eller
 boostede i byen, som ere ret bysenss iordde oc bygges meth kramboder eller
 andre boder aff fremmet oc vdbyess folch om aaret, nar som ther i byen 35
 er eller stander marcket, oc nogre aff borgerne ther i byen tage leyæ aff

7 hi(on)] hiem Aa. 15 oc] rett. fra og Aa. 20 fior(ten)] fior Aa.

swadane byess iorde eller bostede, nar som marcket holdes, oc byen fanger ingen deell ther aff, en doch iorden henne tilhører. Thii haffue wii nw byen till gode, bestæ oc bestand ther om swa skicket oc ville, at her effter holdes skall till ewigh tiidt, swa at ingen borger ther i byen, ehwo han helst er
 5 eller ware kann, maa eller skall her effther noget seg *meth* swadane iordzmoner eller boosteder befate eller beware eller och nogen leyæ vdi en made eller anden tage ther aff ydermere, en som han kan haffue oc nyde *meth* forschreffnne wore borgemesteres oc radz mynde oc tilladelsse, som nw ther i byen ere eller her effter kommendes wordde, oc ville wii, at hwess
 10 leyæ eller rentte, som for^{ne} bosteder rentte eller giffue kwnne, thet skall altsammen legges oc vendes i bysenss bestæ oc forbeddringh. Thii forbywde wii alle, ehwo the helst ere eller ware kwnne, seg her omod thette wort breff oc skickelsse *meth* swodane bysenss iordde eller boosteder at beware eller her effther nogen rentte eller leyæ ther aff at tage eller vpbære
 15 vdi andre made, en som forschreffwet stander, vnnder wort hyllest oc nade. Giffuet paa wort slot Køpnnehaffnn tredie pintzsedagh aar effther gudz bwrdt tusinde fem hundrede paa thet tredie vnder wort signete.

Relator dominus
 Tyge Krabbe miles.

20

1512.

9

Kong Hans forbyder indførsel af øl til salg i Slangerup uden byens tilladelse og paabyder præster, som køber jord i Slangerup, at give samme afgift som de øvrige borgere.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) II 391. — Ab: Kgl. Bibl. 25 Gl. kgl. sml. fol. 724 (Resens atlas) 294. — Ac: Kgl. Bibl. Kall fol. 31 (Resens atlas) 294.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 12371.

Text efter Aa.

30 **A**nno 1512 uetuit quenquam nisi ciuitate donatum sereuisiam uenden-
 dam inferre in urbem atque ex fundis urbis, qu(æ) sacerdotes sibi
 emerant, iussit æque tributum dare atque ex cæteris.

København.

1514. 27. juni.

10

Kong Christian 2. tager borgerne i Slangerup under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af kong Hans og andre tidligere konger.

35 A: RA. Slangerup by. Perg. 26,4 × 14,5 (plica 4,3). Seglsnit. — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 52 (referat).

30 qu(æ)] quos Mss. — 31 dare] dari Abc.

Wii Christiernn, met gudz nade Danmarks, Wendis oc Gottes koning, vdwald koning till Norige oc Suerige, hertug i Slesuig, Holsten, Stormarn oc Dytmerschen, greffue i Oldenburg oc Delmenhorst, giøre alle witterligt, at wii aff wor synderlige gunst oc nade haffue nw taget, annamet oc vndfonget oc met *thette* wort obnebreff taghe *anname* oc vndfonge wor 5
 elskelige borgemestere, raad oc menighedt i wor køpstad Slangerop theris hustroer, børn, hion, tiener oc alle theres godz, rørendis oc vrørendis, ehud thet helst er ellir næffnis kand, vti wor koninglige hægn, wærn, friidt oc beskermelse besynderligen at forsware oc fordægtinge till alle rætthe, och haffue wii aff same wor gunst oc nade vndt, fulburd oc stadfæst oc met 10
thette wort obnebreff vndhe, fulburde oc stadfæste alle thee friiheder, nader oc *preuilegier*, som them aff wor kære herre fader oc andre wore forfædre, framfarne koningæ i Danmark, nadeligen vndt oc giffuit ere vti alle theres ordh, puncter oc artickler, som the indholle och vdwise. Thii forbiwde wii alle, ehwo the helst ere ellir wære kunde, serdelis wor 15
 fogder oc embitzmæn them emodt same theres priuilegier paa person, hustro, børn, hion, tiener ellir godz at hindre, hindre lade, dele, platze, møde, vmage ellir i noget made at vforrætthe vnder wor koninglige hæffn oc wrede. Giffuit poæ wort slot Køpenhaffn tiesdagen nest efftir sancti Iohannis baptiste dag midtsommer aar etc. mdxiiii vnder wort secret. 20

Ad mandatum domini
 regis proprium.

FÆLLESPRIVILEGIER
FOR
SJÆLLAND

Kong Christian 1. forbyder paa opfordring af de sjællandske købstæder bønder at give sig af med købmandskab og haandværk. De maa ikke slagte og føre flaaet kød til byen, men skal sælge levende kvæg, og de maa ikke som⁵ forprangere opkøbe kvæg og andet.

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 21. Perg. 32 × 20,5 (plica 4,4). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 79, i perg-rem. Paa bagsiden med hd. fra beg. af 16. aarh.: *Om landkøb oc flawet kokoth.*

Tryk: Kbhvns. Dipl. I 204 nr. 156; Aarsberetn. fra Geheimearch. V 69. — Reg.¹⁰ Dan. nr. *6966; Rep. 2. rk nr. 3045.

Wy Cristiern, meth gutz nathe Danmarks, Swerighis, Norghis, Wendes oc Gotes koning, hertugh i Sleswigh oc grewe i Holtzsten, Stormarn, Oldenburgh oc Delmenhorst, gøre widerlicht alle, som nw ære oc komme schule, at wore elskelighe køpstædhe men aff wore oc kronene mene køpstædher i Siælend hawe offte vdhsent theris burghemestere meth søme radhmen oc burghere til oss oc wort elskelighe radh, hwilke oss hawe vnderwiist theris stoore forfang oc vbodelighe skathe, som the i mange made meth forleggis oc forderffues, oc synderlighe bland andre ærende meth thet, at bønder oc andre hawe oc brughe nw swodan køpmantzskap oc²⁰ embede pa lantz bygden, som køpstædhemen oc i køpstædher tilhører athawe oc brughe oc sigh meth bierghe schule, oc kunne ther fore æy gøre oss oc kronen swodan skat oc thyngge, som them bør, begærendes, at wi wilde besyrge them hære vdi annerlund, som skæl oc ræt følger, at the mwe fonge hære bood vpa, swoframpt for^{de} køpstædher æy skule raskelighen²⁵ øthe leggis oss oc right til stoor forderffueligh schathe. Thy wele wi, at bønder schule brughe oc bierghe sigh meth thet, them bør, oc engelund beware sigh meth nogher køpmantzschap eller frii embede at hantere pa lantzbygden, oc schule bønder æy slakte oc æy føre flowet kokødh til wore køpstædher at sælies, men schule føre lewendes fæ oc sælie thet, som³⁰ the best kunne. Bønder schule oc engelund wære landrithere eller forprangere atkøbe antighen fæ eller annet atbrughe køpmantzschap meth. Dyrffwes nogher her omodh atgøre oc kan pa gribes meth ferske gerninger antighen i køpstædh eller pa lantzbygghd, første tiidh hawe forbrut swodant gotz eller fæ, som han hauer meth atfare, oc iii mark, halfft koning oc

halfft stadhen, annen tiidh oc swo meghit, tredie tiidh sameledhis, oc fierdhe tiidh skal han icke wide sin eghen brøde. Thy forbywdhe wi alle, ehwo the heltzst ære oc serdelis wore foghedhe oc embitzmen, bønder oc alle andre for^{de} wore oc kronene køpstædhemen her omodh athindre eller hindre lade, vmaghe eller forthredh atgøre, men them helder behielpelige 5 oc biistendighe atwære her vdi pa wore weghne, swoframpt the wele hawe wor gunst oc thak oc vndfly wor konningxlighe heffnd oc wrethe. Datum in castro nostro Haffnensi die beati Mathie apostoli nostro sub signeto presentibus appenso, secreto sigillo non presente, anno domini mcdlxx secundo.

10

Ad mandatum domini regis.

København.

1472. 25. februar.

2

Kong Christian 1. tillader de sjællandske købstæder en gang aarlig dagen efter markedet paa st. Hans dag at sende udsendinge til et møde i Ringsted for at forhandle om købstædernes forbedring.

15

A: Københavns Stadsarkiv. Privilegier nr. 22. Perg. 29,5 × 15,5 (plica 3,2). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 79, i perg.rem. Paa bagsiden med hd. fra o. 1500: *Ath alle køpsteder mwe holde eth mode i Ringstede.*

Tryk: Kbhvns. Dipl. I 205 nr. 157. Aarsberetn. fra Geheimearch. V 70. — Reg. Dan. nr. *6967; Rep. 2. rk. nr. 3046.

20

Wy Cristiern, meth gudhs nathe Danmarks, Sweriges, Norghis, Wendes oc Gotes koning, hertugh i Sleswigh oc grewe i Holtzsten, Stormarn, Oldenburgh oc Delmenhorst, gøre widerlicht, at effterthy wi hawe seet oc vnderstandet wore mene køpstædhers i Sielend store vbodelighe skathe oc øtheleggelse, thy werr, i mange made, befrychtendes thøm e 25 meer atforderffwes oc otheleggis, vden ther raskelighen finnes gothe mentz radh oc hielp til, serdelis wether thøm selffwe, som ther vdi inbyggere ære, hwre the mwe igeen komme til forbethring, thy hawe wi vnt oc tilladet oc vnne oc tillade meth thette wort obne breff, at for^{de} wore køpstædhe men skule oc mwe holde et mode samen oc vdhsende ther til hwert aar een 30 burghemestere, een radhman oc een burghere til Ringstædhe, swo at the ære ther aarlighen pa then neste dagh, effter at market ær ther holdet pa sancti Iohannis daghs tiidhe om mitzsommeren, atseneste atforhandle oc owerweye for^{de} wore oc kronene køpstædhers forbethring oc bestand, som oss oc righit stoor macht vpa ligger, oc giwe oss thet swo framdelis 35 tilkennende om thøm, hwes behoff gørs, i hwilkedh wi thøm tha gerne hielpe oc fremme wele meth thet beste. Woret oc swo, at noger aff for^{de}

wore køpstædher, ther æy møte pa tiidh oc stedh, som fore ær saght, tha skule the oc mwe, som møde, sætte theres brøde, som heme side, huilken brøde the schule vdhgiwe, effterthi som thøm wordher fore laght; giwes brøden oc icke vdh oc wordher kert fore oss, tha wele wi ther effter rette, som thet sigh bør. Datum in castro nostro Haffnensi die beati Mathie apostoli nostro sub signetis presentibus appenso secreto nostro non presenti anno domini mcdlxxii.

NAKSKOV

Nakskov bys segl, gengivet efter segl af brunligt voks, under brev af 1367 1. august i Staatsarchiv, Lübeck (Danica 148). Seglbilledet viser et af bølger opstaaende træ. Indskriften lyder: SIGILLVM CIVIVM DE NAKSCOG.

Nakskov.

1266. 25. april.

1

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Nakskov borgeres ret til at græsse deres kvæg paa nogle nærmere angivne jorder.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter
⁵ Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r. — Aa: vidisse 1404 4. febr., tabt. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 r. — Aa1a: RA. Danske Kancelli. Indlæg til Fynske og smaalandske missiver 1684 nr. 57; afskrifterne af Nakskovs privilegier i dette indlæg er taget efter kopien 1648, dog havde afskriveren samtidig adgang til at benytte originalen, cf. Rep. IV p. 91.

¹⁰ Tryk: Suhm X 988 (efter Aa1); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. II nr. 8 (efter Aa1a). — Reg. Dan. nr. 1131; Rep. 1. rk. nr. 342.

Text efter Aa1a.

Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens scriptum cernentibus in domino salutem. Uolumus et tenore p(ræsentionum)
¹⁵ confirmamus quod lat(ores præsentium), uillani in Nacscouff, f(or)tam illam ad pascua pecorum suorum, quæ tempore patris nostri dilecti uillæ ipsorum adiacere consuevit, cum campo illo, uidelicet Siegerszeghi, et silua, quam a domino Mathæo quondam dapifero habuimus, perpetuo habeant liberam per gratiam nostram dist(ri)cte prohibentes, ne quis
²⁰ ipsos uillanos super hoc imposterum impediatur uel molestetur. Quod qui fecerit temere, regiam non effugiet ultionem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum in ipsa uilla anno domini 1266 kalendas maii septimo teste domino Foed.

Nakskov.

1274. 16.—21. august.

2

²⁵ *Kong Erik 5. Glipping giver borgerne i Nakskov de samme love og privilegier, som Næstved og andre sjællandske købstæder har, og tager dem under sin beskyttelse.*

14 p(ræsentionum)] publico Mss. 15 lat(ores præsentium)] laterarii Aa1a; literarii Aa1. — Nacscouff] Nacschouff Aa1. — f(or)tam] saal. Suhm; foetam Mss. 17 Siegerszeghi] Sigherseghi Aa1. 18 Mathæo] Matthæo Aa1. 19 dist(ri)cte] distincte Mss. 20 impediatur] = Aa1; mgl. Aa1a.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630 m. aar 1275, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r. — *Aa*: vidisse 1404 4. februar, tabt. — *Aa1*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 r.

Tryk: Suhm X 1005; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. II nr. 235; Reg.Dan. nr. 1230; Rep. 1. rk. nr. 420. 5

^{3 r} **E**ricus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens scrip-
^{3 v} tum cernentibus || in domino salutem. Noueritis, quod nos dilectis
 ciuibus nostris in Nacskouff omnes leges et iura, quæ et quas uilla Nestued
 ac aliæ <uillæ> forenses in Sællandia a nobis et pr(o)genitoribus nostris
 dignoscuntur habere, cupimus et d(imitt)imus per præsentem recipientes ¹⁰
 ipsos omnes et singulos una cum omnibus ipsorum bonis sub nostra pace
 et protectione specialiter defendendos inhibendo dist(ri)cte, ne quis ipsos
 super hac gratia eis a nobis indulta audeat contra tenorem p(ræsenti)um
 temere molestare, sicut regiam effugere uoluerit ultionem. Datum Nac-
 skouff anno domini 1274 infra octauam assumptionis beatæ uirginis man- ¹⁵
 dante domino rege.

Sakskøbing.**1288. 14. juni.****3**

Kong Erik 6. Menved tager borgerne i Nakskov under sin beskyttelse og fritager dem i almindelighed for skyld i drabet paa Niels Larsen og hans svende. 20

A: tabt. — *Aa*: vidisse 1404 4. februar, tabt. — *Aa1*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4 v.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 540 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. III nr. 297.

Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus hoc scriptum
 cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuer- ²⁵
 sis, quod nos uillanos nostros in Nachschouff sub nostra pace et protectione
 recepimus specialiter defendendos prohibentes dist(ri)cte per gratiam no-
 stram, ne quis ipsis iniurias uel molestias aliquas in rebus uel personis in-
 ferre præsumat, sicut regiam uitare uoluerit ultionem. Cæterum || pro homi-
 cidio in morte Nicolai Laurentii et famulorum suorum perpetrato iudica- ³⁰
 mus qualiter excusatos, nisi aliquis uel aliqui aliquem uel aliquos de præ-
 dictis uillanis super memorato homicidio impetere uoluerit nominatim;
 quos et ad excusationem suam pro huiusmodi homicidio ab impetitione
 cuiuslibet adiudicamus se legibus defendendos, nisi aliquis eorundem super

9 <uillæ>] syluæ *Aa1*. — pr(o)genitoribus] prægenitoribus *Aa1*. 10 d(imitt)imus] deuincimus *Aa1*. 12 dist(ri)cte] distincte *Aa1*. 13 p(ræsenti)um] publicum *Aa1*. 27 dist(ri)cte] distincte *Aa1*.

memorato homicidio legaliter in placito confessus fuerat uel conuictus. Datum Saxkiøpink anno domini 1288 in profesto sanctorum martyrum Uiti et Modesti teste domino Petro dapifero.

Roskilde.

1293. 21. juli.

4

⁵ *Kong Erik 6. Menved giver borgerne i Nakskov de samme privilegier, som Næstved og andre købstæder paa Sjælland har, og tager dem under sin beskyttelse samt tildømmer dem de græsgange, de havde i hans faders tid.*

A: tabt, men registreret 1630, i en nu tabt Nakskov bys registratur, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r (med dato 1290 Margrete dag). —

¹⁰ Aa: vidisse 1404 4. februar. — AaI: RA: Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 v. — AaIa: RA. Danske Kancelli. Indlæg til Fynske og smaalandske missiver 1684 nr. 57; jf. nr. 1.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 615 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. IV nr. 108.

Text efter AaI.

¹⁵ **E**ricus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus presens scrip-
tum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uni-
uersis, quod nos dilectis ciuibus nostris in Nacskouff omnia iura, leges et
libertates, quæ et quas uilla Nestved ac aliæ uillæ forenses in Sælandia a
progenitoribus nostris habuisse dignoscuntur, cupimus et d(imitti)mus
²⁰ per præsentés recipientes ipsos omnes et singulos una cum omnibus bonis
suis et familia sua sub nostra pace et protectione specialiter defendendos
ipsis pascua pecorum suorum, que tempore patris nostri dilecti uillæ ip-
sorum adiacere consueuit, cum campo Sigherseki et silua, quam dilectus
pater noster a domino Mattheo, quondam dapifero suo, habuit, adiudi-
²⁵ cando in perpetuum possidenda. Unde per gratiam nostram dist(ri)cte
prohibemus, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium
seu quisquam alius cuiuscunque conditionis ipsos contra tenorem p(re-
senti)um audeat molestare, sicut ultionem regiam uoluerit euitare. Datum
Roskild(is) anno domini 1293 in crastino beate Margarete uirginis teste
³⁰ domino Petro dapifero nostro.

18 Nestved] Nestweth AaIa. 19 d(imitti)mus] deuincimus Mss. 23 Sigherseki] Siegers Eggi AaIa. 24 Mattheo] Matheo AaIa. 25 dist(ri)cte] distincte Mss. 26 uel eorundem] uell eiorundem AaIa. 27—28 p(resenti)um] publicum Mss. 29 Roskild(is)] Roskild Mss.

Nykøbing.

1294. 20. april.

5

Dronning Agnes stadfæster i overensstemmelse med kong Eriks brev af 1293 21. juli borgerne i Nakskovs ret til deres græsgange.

A: tabt. — Aa: vidisse 1404 4. februar, tabt. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 r. — Aa1a: RA. Danske Kancelli. Indlæg til Fynske og 5
smaalandske missiver 1684 nr. 57; jf. nr. 1 og 4.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 622 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. IV nr. 126.

Text efter Aa1.

Agnes, dei gratia quondam regina Danorum, omnibus præsens scriptum
cernentibus salutem in domino sempiternam. Conquesti sunt nobis 10
l(atores) p(ræsencium), ciues nostri in Nacskouff, quod quidam ipsos
contra libertates a dilecto filio nostro domino Erico rege Danorum illu-
strissimo et patre et pr(o)genitoribus suis eis concessas super pascuis pe-
corum suorum cum campo Sigherseki et quadam sylua, que dicitur Mar-
schouff, uillæ ipsorum ad pascua deputatis, minus iuste impediunt et mole- 15
stant. Unde nos præsumptionem talium nolentes aliquatenus sustinere
prædicta pascua cum campo et sylua eisdem dictis l(atoribus), ciuibus
Nackschouff, adiudicamus in perpetuum libere possidenda per gratiam
regiam dist(ri)ctius inhiibentes, quod nullus ipsos de cetero contra teno-
rem p(resencium) molestare præsumat, sicut indignationem nostram et 20
ultionem condignam uoluerit euitare. Datum Nykiøbing anno 1294 tertia
die paschæ testibus domino Iohanne Kæ(t)hilssun et Thrugillo Blak,
aduocato Lalandorum.

Vordingborg.

1300. 4. januar.

6

*Kong Erik 6. Menved tillader bymændene i Nakskov at paalægge folk fra 25
landet personlig arrest for gæld.*

A: tabt. — Aa: vidisse 1404 4. februar, tabt. — Aa1: RA. Danske Kancelli.
Privilegier inds. 1648 f. 3 v.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 720 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. V nr. 109.

Ericus, dei gratia Danorum Selauorumque rex, omnibus præsens scrip- 30
tum cernentibus salutem in domino sempiternam. Intelleximus, quod
exhibit(ores præsentium), dilecti nobis uillani in Nacskouff, ex eo quam

11 l(atores) p(ræsencium)] literis publicis *Mss.* — Nacskouff] = Aa1a; Nockou Aa1.
13 pr(o)genitoribus] prægenitoribus *Mss.* 14 Sigherseki] Siegers Egghi Aa1a. 17
l(atoribus)] libertatibus *Mss.* 19 dist(ri)ctius] distinctius *Mss.* 20 p(resencium)]
publicum *Mss.* 22 Kæ(t)hilssun] Kæchilssun *Mss.* — Blak] Blach Aa1a. 32 exhibit(ores
præsentium)] exhibitione Aa1.

plurimum aggrauantur, quod quidam rurenses debita, in quibus eis tenentur, prout promis(eru)nt, non persoluunt. Unde hanc ipsis uillanis concedimus libertatem, quod debitores suos quoscunque in uilla ipsorum possint personaliter detinere, donec uel pro debitis, in quibus ab eis impetantur, legibus rurensium se purgauerint uel sufficientem cautionem fecerint pro eisdem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum duximus præsentibus apponendum. Datum Worthingborgh anno domini 1300 in octau(a) sanctorum innocentium in præsentia nostra teste domino Nicolao dapifero.

10 Nykøbing.

1307. 1. april.

7

Kong Erik 6. Menved tager bymændene i Nakskov under sin beskyttelse og giver dem det privilegium, at ingen fremmede maa paatage sig værgemaal for bymændene, og at ingen, der ikke deltager i byens ydelser, maa drive handel til skade for bymændene.

15 A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r med oplysning, at brevet var sigillatorisk forbundet med nr. 21; jf. Rep. 2. rk. nr. 3770. — Aa: vidisse 1404 4. februar, tabt. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4 r.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 848 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. VI nr. 57.

20 **E**ricus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, quod nos exhibit(ores præsentium), dilectos nobis uillanos in Nachschouff, una cum omnibus bonis suis et familia ipsis attinente sub nostra pace et protectione suscipientes specialiter defendendos inhibemus
25 dist(ri)ctius per (præsentes), ne quis, cuiuscunque status seu conditionis existat, exceptis uillanis in aliquibus causis in ipsa uilla emergentibus seu ipsos uillanos aut aliquem de ipsorum familia tangentibus causam tuitio-
30 nis, quæ wæriæmaal dicitur in uulgari, præsumat sibi nomine cuiusquam assumere seu aliquatenus acceptare, sicut indignationem nostram et ultionem regiam uoluerit euitare. Eisdem et uillanis in Nagschuoff gratiam facientes specialem ipsis concedimus per præsentis, quod nullus præter ipsos ac eos, qui secum ad singulas ipsius uillæ solutiones tenentur et continue satisfaciunt, pro aliquibus suis rebus uendendis scabella ponere intra terminos ipsius uillæ præsumat seu alio modo quocunque in ipsorum

2 promis(eru)nt] promissant Aa1. 8 octau(a)] octauo Aa1. 22 exhibit(ores præsentium)] exhibitione publica Aa1. 25 dist(ri)ctius] distinctius Aa1. — (præsentes)] publicum Aa1. 29 assumere] assum|mere Aa1. 34 præsumat] præsumant Aa1.

uillanorum præiudicium sua mercimonia exercere contra consuetudines antiquas et præscriptas singularum ciuitatum ac uillarum forensium regni nostri ac nostras gratias ex speciali gratia ipsis factas, quas prædictis uillæ et uillanis cupimus per præsentem et d(imitt)imus in præmissis, sicut amissionem omnium eorum, quæ secum detulerint, uoluerint euitare. In quorum omnium testimonium præsentem literas sigilli nostri appensione roboratas ipsis uillanis dedimus in plenioram euidentiã et cautelam. Datum Nykøpinck in præsentia nostra anno domini 1307 sabbatho ante dominicam Quasimodogeniti proximo.

Kalø.

1320. 27. juli.

8 10

Kong Christoffer 2. stadfæster de privilegier, som tidligere konger har givet indbyggerne i Nakskov.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r (med dagsangivelse 2. søndag efter advent). — Aa: vidisse 1404 4. februar, tabt. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 5 r.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 1298 (i udtog); Dipl. Dan. og DRB. 2. rk. VIII nr. 239.

5 r **C**hristoforus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Noueri<nt> uniuersi, quod nos pr<i>uilegia et libertates omnes, quas exhibit<ores> p<ræ<sentium>, uillani in Nagschouff, a progenitoribus nostris regibus Daciæ liberius habuerant, eisdem concedimus et donamus easdem tenore p<ræ<sentium> confirmantes. Unde sub otentu gratiæ nostræ dist<ri>ctius inhibemus, ne quis aduocatorum nostrorum, eorundem officialium seu 5 r quisquam alius, cuiuscunque conditionis aut status || existat, ipsos contra 25 tenorem p<ræ<sentium> præsumat aliquatenus impedire seu in aliquo perturbare, prout indignationem nostram et ultionem regiam duxerit euitandam. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Kalløff anno domini 1320 dominica proxima post diem beati Iacobi apostoli in præsentia nostra. 30

4 d(imitt)imus] deuincimus Aa1. 19 Noueri<nt>] Noueritis Aa1. 20 pr<i>uilegia] præuilegia Aa1. 20—21 exhibit<ores> p<ræ<sentium>] exhibitione publica Aa1. 22—23 p<ræ<sentium>] publico Aa1. — otentu] ostentu Aa1. — dist<ri>ctius] distinctius Aa1. 26 p<ræ<sentium>] publicum. Aa1.

1328. 10. april.

9

Grev Johan 3. af Holsten stadfæster Nakskovs privilegier.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r.

5 *Tryk:* Rep. 1. rk. nr. 1520. Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. X nr. 23.

Grev Hanses (af Wagrien, som i Christoph 2di tiid fik Falster, Lolland etc.) hands latinske pergamentsbrev paa Nachschous friheder, dateret Nakskou søndagen effter paaske 1328.

Vordingborg.

1386. 29. september.

10

10 *Kong Oluf stadfæster Nakskovs privilegier, som er givet byen af hans forgængere.*

A: tabt. — Aa: vidisse 1404 4. februar, tabt. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 5 v.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 3556 (i udtog).

15 **O**laus, dei gratia Daniae, Noruegiae, Sclauorum Gothorumque rex et uerus hæres regni Sueciae, omnibus præsens scriptum cernentibus in domino salutem. Constare uolumus uniuersis, quod nos gratias et priuilegia uniuersas a pr(o)genitoribus nostris uillanis in Nachschouff indultas ratificamus et approbamus et tenore p(ræsentium) confirmamus,
20 sanctius per gratiam nostram prohibentes, ne quis, cuiuscunque status aut conditionis existat, prædictos uillanos nostros in Nacskou contra indultas eis gratias et priuilegia præsumat aliquatenus infestare, prout indignationem et ultionem nostras regias duxerit euitandam. In cuius testimonium secretum nostrum præsentibus est appensum. Actum et datum
25 Worthin||borgh anno domini 1386 ipso die beati Michaelis archangeli.

Nakskov.

1404. 4. februar.

11

30 *Kong Erik 7. af Pommern vidimerer Erik Glippings privilegier af 1266 25. april og 1274 16.—21. august, Erik Menveds privilegier af 1288 14. juni, 1293 21. juli, 1300 4. januar og 1307 1. april, dronning Agnes privilegium af 1294 20. april, Christoffer 2.s privilegium af 1320 27. juli og Olufs privilegium af 1386 29. september.*

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 r. — Afskrifter af Aa, se Rep.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 4618 (i udtog).

18 pr(o)genitoribus] prægenitoribus Aa1. 19 p(ræsentium)] publico Aa1.

Ericus, dei gratia regnorum Daciæ, Sueciæ, Noruegiæ, Sclauorum Gothorumque rex et dux Pomeranorum, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem i domino. Noueritis, quod sub anno domini millesimo quadringentesimo quarto in chrastino s. Blasii constituti dilecti nobis consules uillæ nostræ Nagschouff coram iustitiario nostro in præsentia 5 quamplurimorum fidedignorum in Nacschouff literas suas patentes, omni suspicione carentes et uitio, legi et publicari fecerint, tenorem de uerbo ad uerbum, qui sequitur, continentes: Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex (etc. = nr. 1). Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex (etc. = nr. 4). Agnes, dei gratia quondam regina Danorum (etc. = nr. 10 5). Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex (etc. = nr. 2). Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex (etc. = nr. 6). Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex (etc. = nr. 7). Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex (etc. = nr. 3). Christophorus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex (etc. = nr. 8). Olaus, dei gratia Daniæ, Noruegiæ, Sclauorum 15 Gothorumque rex (etc. = nr. 10). In cuius uidisse testimonium sigillum nostrum ad <causa>s præsentibus est appensum. Datum anno die et loco quibus supra, teste Iohanne Suenonis d<ict>o Bry<m>s, iustitiario nostro.

Under Gulstav.

1414. 29. juli.

12

Kong Erik 7. af Pommern giver Nakskov privilegium.

20

A: tabt, men stadfæstelse af Christoffer af Bayern registreret i en nu tabt registratur over Nakskov bys privilegier 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 5478.

Kong Eric's (af Pomeran eller den ottendes) brev (se flg. nr.), som er 25 udgived under Guldstav udi det skib, som kaldtes Dend store arck paa sti. Olufs dag anno 1414.

[1439—48].

13

Kong Christoffer 3. af Bayern stadfæster Nakskovs privilegier af 1274 16.—21. august, 1293 21. juli, 1320 27. juli, 1328 10. april og 1414 29. juli. 30

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r.

Tryk: Rep. 1. rk. U nr. 438.

Kong Christophers (af Bayern eller dend tredies) pergaments brev, som konfirmerer 1. Kong Erics (af Pomeran eller den ottendes) brev (etc., se nr. 12). Dernest 2.de andre breve, som tillige med dette, som foran staar, er registerd under no. 17 (o: nr. 2, 4, 8 og 9).

6 **Nørre herreds ting. 1447. 14**

Tingsvidne af Nørre herreds ting, at kong Erics brev af 1266 (nr. 1) i dansk oversættelse er læst paa tinget.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r.

10 *Tryk: Rep. 2. rk. nr. 7753.*

Et tingsvidne paa pergament udgiven paa Nørre herritz ting anlangende det latinske kong Erics brev dat. 1266, som Nackskous borgere ere givne paa Siegers Eghi og Mareskov, som ere fordansked og i dem forkyndet at følge Nachschous borgere til evig tiid, er læst paa Nørre herritz ting 1447.

15 **Kalundborg. [1448—81]. 15**

Kong Christian 1. stadfæster Nakskovs privilegier.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 12555.

20 **K**ong Chr. I^{mi} brev paa pergament, som konfirmerer adskillige andre gamle pergaments kongebreve paa Nackskous privilegier, datered Callundborg slott 1490.

Nyborg. 1449. 11. november. 16

25 *Kong Christian 1. forbyder handel paa ulovlige havne og henviser handelen til Nakskov havn.*

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7927 (i udtog).

30 **K**ong Christians den førstes brev paa pergament, at ingen forprang eller kiøbmandschab maae bruges paa nogen ulovlig havn, men alleene at søge Nachschous hafn der at handle kiøbmandschab, som gammel sædvane hafver været, datered Nyborg sancti Martini dag 1449.

Kalundborg.**1451. 8. maj.****17**

Kong Christian 1. tager borgerne i Nakskov under sin beskyttelse og giver dem ret til at nyde deres græsgang, som de fra gammel tid har haft, tilligemed alle andre privilegier, som de har faaet af tidligere konger i Danmark.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter 5
Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 v. samt i relation inds. 1684, RA.
Danske Kancelli. Indlæg til Fynske og smaalandske missiver 1684 nr. 57. — Aa:
RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 6 v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 42 (i udtog).

6 v **W**y Christiern, med guds naade Danmarkis, Norgesz, Wendes och 10
Gottesz konningh, greffue i Olldenborgh och Dellmenhorst, giøre
witterligtt alle men, som nu ere och komme schulle, att wi aff wor sønderlig
gunst och naade haffue thagett och vntfanget och thage och vntfaae met
thette wortt opne breff wor ellschælige borgemester, raadmend och all
meenighedt i wor køpstæth Nachkeskow och aldt thærisz goeds vdi wor 15
koniglige wærn, heghn och beschærmellsze besynderlig att wille forsuare
och fordathinge thill rætte, och haffue wi naadelig vndt och giffuit och
vnne och giffue thennem thæris forthaa och fægangh med Sigherseghe
marck och Matheskow fri att nyede, haffue och beholde i alle maade,
7 r som thee thennem aff allder hafft och nyutt || haffue med alle andre 20
privilegier, frihett och naadher, som wore forfarne konnige i Danmarck
thennem for wor thid naadelig vnt och giffuit haffue, i alle maade och alle
article, som thærisz obne breff thennem ther vppaa giffne ydermeere inne-
hollder och vthuiisze, huilcke wi statthfæste i alle sine article met thette
wortt obne breff vbrydeligh hollde skulle. Thi forbiuthe wi alle, ehuo the 25
hellst ære eller wære kunne, och særdelis worisz fogede och embitzmend
for^{ne} wore borgemester, raadmend och meenighedt i for^{ne} wor køpstæth
Nachkeskow eller nogen aff thennem emodt thenne wor gunst och naadhe
her vdi i nogen maade att hindre eller hindre lade, møde, quælye eller
vforrette vnder wor koniglige heffn och wræthe. Datum castro nostro 30
Kaalundeborgh sabbato proximo ante dominicam Misericordias domini
nostro sub secreto anno domini 1451 anno ue(ro) regnorum nostrorum
Daciae tertio et Noruegiae secundo.

Nykøbing.**1455. 30. marts.****18**

Kong Christian 1. forbyder udenlandske købmænd at sælge deres varer 35

32 anno ue(ro)] annoue Aa.

alenvis og skæppevis og forbeholder denne handel for købstadsmændene i Nakskov og andetsteds i Lolland.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 v. — Aa: RA. Danske Kancelli. 5 Privilegier inds. 1648 f. 7 r.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 465 (i udtog).

Wii Christiern, med guds naade Danmarkisz, Norgisz, Wendisz och 7 r
Gottisz koningh, greffue i Olldenborgh och Dellmenhorst, giøre
witterligt alle, at for osz er kommet, at thydtzske och vthlensche køpmen
10 selge om høsten vppaa Laaland, Alboe och andre wore fischeleye ther i
Laaland thærisz waare och kiøpmantzskap och vdhmaale thet weth allne
och skeppe wor køpstæder ther i landet thill forfangh och || skade. Tha 7 v
haffue wi thet sua skicket for wor køpstædhers bestandt, att ingen vd-
lenske køpmen skulle selge thærisz køpmanskap weth allne eller skeppe,
15 vden salth weth thyner, hummell weth trymlet, klæde width hele støcke
och hallffue støcke och lærit wedh rebetall. Och vnne wi wor køpstædhemen
i Nachskow och annerstedz i Laaland at haffue thærisz handthæringh och
brughe theris køpmantzskap och selge wedt allne och skeppe, som then-
nem kan bæst thill nytte komme, suo lenge wi thædt annerledes skickende
20 worther. Thii forbiuthe wi alle, ehuo the hellst ær, och særdielis wore fogede
och embitzmen for^{ne} wor køpstædhemen i Nachskow och i andre wore køp-
stædher i Laalandt her vdi att hindre eller hindre lade, vmaghe eller for-
fangh at giøre eller nogen vdhlenske hermodh at giøre loff att giffue wed
wor kongelige heffn och wræde. Datum in castro nostro Nyekøpingh
25 dominica pallmarum nostro sub secreto præsentibus appenso anno domini
1455.

Maribo.

1461.

19

*Dronning Dorothea paabyder, at alle, der køber af borgerne paa gaden i Nakskov, skal skatte deraf som andre borgere, idet dog frie mænd, som har faaet
30 deres frihed af kongen eller dronningen, har ret til at købe frit, samt at ingen
skal være fritaget for jordskyld undtagen sognepræsten.*

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 v med oplysning, at brevet var paa pergament og sigillatorisk forbundet med nr. 20. — Aa: RA. Danske Kancelli.
35 Privilegier inds. 1648 f. 7 v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 1375 (i udtog).

Wii Dorothea, metth guds naathe Danmarkisz, Suerigesz, Norgesz, 7 v
Wendesz och Godtes drothningh, hertuginne i Slesuigh, greffinne i

Hollsten, Stormarn, Olldenborgh och Dellmenhorst, giøre witterligtt alle, att wi aff wor sønderligh gunst, goede willie och naade, sua och paa thet
 8 r att wor køpsteth Nax||skow maa sigh och forbethre, tha haffue nogen aff
 wore ælskelig allmue berett for osz, att the sidhe for stoer thynghe och
 skatt, och sidhe ther mange frii och redhe ingen skatt eller giøre nogen 5
 thynghe med byen eller allmuen, som well burde, huilcket wi haffue sua
 offuer weyett med wore ellskelige raadh och godhemendt, wi mue och
 wille thillstædhe her effter, huo som boer vdi for^{ne} Naxschow och will
 kiøbslaa medt borgerne vppaa gaden ligeruiisz wædt noghen andre, ehuaadt
 thet hellst er, han køpper ædende waare, flesch, koekiødt, maldt, meell, 10
 korn, saldt, homble, staall, hand skal ræde skatt lige wid en anden borger
 ther aff. Item skulle frii mendt, som friihett haffue aff wor kiere naadige
 herre eller osz, mue køpslaa vppaa gaden frit thill thieris eget behoff och
 thill thieris kost, som the behøffue, vden thieris hu er, the ochsaa tha køp-
 slaa thill sals igien, tha rædhe ther aff skatt, som noghen andre borger- 15
 schab giør. Item wille wi, att ingen skall være fri for iordschylldt vden
 wor sogneprest, som sidder udi prestegaarden. Och wille wii haffue macht
 och formyntzske och formeere och sætte aff och thill effter wortt egett
 sambtøcke och willie. Thi forbiuthe wi alle, æhuo the hellst ær, och søn-
 derligh wore fogether och æmbitzmend borgemestere och raadt och alle 20
 andre her emodt att giøre eller giøre lade vnder wortt høyeste yndist och
 naathe. Datum in Ma(r)ibo crastino beati abbatis nostro sub secreto
 præsentibus appenso anno domini 1461.

Nyborg.**1467. 4. maj.****20***Kong Christian 1. stadfæster Dronning Dorotheas brev af 1461.*

25

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 v. med oplysning, at brevet var sigillatorisk forbundet med nr. 19. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 8 v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 2266 (i udtoget).

30

Wy Christiern, metth guds naathe Danmarkisz, Suerrigis, Norgisz, Wendisz och Gottis konning, hertugh i Sleszuigh, greffue i Hollsten, Stormarn, Olldenborg och Dellmenhorst, giøre alle witterligtt, att wi aff wor søndherlighe gunst och naathe haffue stadfest, fulldbyrdh och met
 thætte wortt opne breff stadfeste och fulldbiurthe thette wortt kiere 35
 huszfruis opnebreff medt alle sine article, som thette wortt opne breff er

hengtt weth. Och mæle wi thet weth fulld magtt att bliffue i alle maade effter alle sine article och liudellsze. In cuius nostræ confirmationis testimonium secretum nostrum regale præsentibus est appensum. Datum in castro nostro Nyeborgh secunda feria Rogationum anno domini 1467.

5 **Maribo.****1475.****21**

Dronning Dorothea stadfæster Erik Menveds privilegium af 1307 1. april.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 r. (a) og 76 v (b).

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 3770.

(a)

¹⁰ **S**amme latinske brev (o: nr. 7) er confirmeret ved et hoshengende dan(s)k brev udgivet af Dronning Dorothea (Christiani 1.) i Marieboe 1475, see anno 1475.

(b)

¹⁵ **D**ronning Dorothes (Christ. 1.) confirmation paa det brev forhen er anført udgivet af kong Eric Menved 1307. Bemelte dronnings brev er dateret Marreboe 1475 og er begge bemelte breve sammenhængende under Dronning Dorotheæ indsegl.

Kalundborg.**1479. 1. maj.****22**

Kong Christian 1. forbyder alle at gøre indgreb i Nakskov borgeres ret til Sigersege mark og Madeskov.

²⁰ A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 8 v. — Ab: RA. Danske Kancelli. Indlæg til Fynske og smaalandske missiver 1684 nr. 57.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 4443 (i udtog).

Anm.: Poul Rogert (Thott fol. 730 f. 76 v) opfører 1747 efter Nakskov bys registratur 1630: *Kong Cristians (den forstes) andet brev paa pergament, som atter*
²⁵ *confirmerer Nakskous privilegier og friheder dat. Callundborg 1479. No. 9 og Danske Atlas VI 484 ligeledes: 1479. Kong Christian 1. andet Confirmations-Brev.* Der er formodentlig i begge tilfælde tale om nr. 22.

Text efter Aa.

³⁰ **W**ii Christiern, med guds naade Danmarkis, Suærigis, Norgisz, Wendes^{8 v} och Gottes koningh, hertugh i Slesuigh och hertugh i Hollsten, Stormarn och Dittmarschen, greffue i Olldenborg och Dellmenhorst, gjøre alle witterligtt, att wor ellskeligh borgemestere i Nacksckow haffuer berett

10 dan(s)k] dank A. 13 er] gentaget ved lineskifte A.

for osz, att nogen sætte deele paa Sigherseghe marck och Madheskow meth the grunde ther thilligge, som wore forfædre, konnige i Danmarck, haffue vnt och giffuit thill wor och kronens køpstæth Nackskow, som the breffue, the ther vppaa haffue, ydermeere indeholder och vttuise, och wi thennem 9 r siden stadfest haffue. Thi forbiuthe wii alle, ehuo || the hellst ere eller 5 være kunde, wore borgemestere, raadt eller menigheth i for^{ne} Nackschow paa for^{ne} Sighers Eghe marck, Madheskow eller the grunde ther thillegge att hindre eller hindre lade, platzsze, deele, vforrette eller ther vppaa noghen dom att sidhe vden wii selffuer meth wore menighe ellskelige raadt, vnder wor hyllest och naade. Datum in castro nostro Kalundeborgh die 10 beatorum Phillippi et Iacobi apostolorum anno domini 1479 nostro sub signeto appenso.

Nykøbing.**1496. 11. september.****23**

Kong Hans paabyder, at jorder i Nakskov, af hvilke der ikke i 3 aar er betalt skat, skal være forbrudt, halvdelen til kronen og halvdelen til byen. 15

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 8218.

Anm.: Danske Atlas VI 484 opfører under aar 1496: *Kong Hanses confirmation* (Rep. 2. rk. nr. 8297). Det ses ikke, om denne konfirmation (o: af byens privilegier) 20 har været et særligt dokument eller om stadfæstelsen af privilegierne muligvis har været indeholdt i nr. 23.

Kong Hanses brev angaaende eyene iorde her udi Nackskou, at hvilke som ere icke forskattede udi 3 aar, skal have forbrudt samme iord, halfparten til cronen og halfparten til byen, datered Nykiøbing søndagen næst effter vor 25 frue dag nativuitatis 1496.

Flensborghus.**1500.****24**

Kong Hans tillader, at borgere i Nakskov, som er født paa kronens gods og har taget borgerskab i Nakskov, skal være frie for vornedskab.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter 30 Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 9252.

Anm.: Danske Atlas VI 484 opfører under aar 1500: *Kong Hanses confirmation anden gang* (Rep. 2. rk. nr. 9253). Det ses ikke, om denne konfirmation (af byens privilegier) har været et særligt dokument, eller om den har været indeholdt i nr. 35 24.

Kong Hanses brev, som tillader, at Nakskous borgere, som ere fødte paa Kronens og ere indfløtte og har taget borgerskab i Naschow maae være frie for deres fødestavn, dat. Flensborghuus 1500.

Engelsborg.**1513. 18. august.****25**

⁵ Kong Christian 2. tager borgerne i Nakskov under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, som kong Hans og andre tidligere konger i Danmark har givet dem.

A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 v med oplysning, at brevet var paa ¹⁰ perg., samt i Danske Atlas VI 484. — B: RA. Danske Kanc. Christian 2.s registrant f. 80 r (udtog).

Tryk: Danske Atlas 1. 1.; Suhms Samlinger II 2. hæfte 59. — Reg.Dan. nr. 5620. Text efter B.

¹⁵ **B**orgemester, radh och menighed i Nachskowg ffinge protectorium in com-muni forma, oc at myn her fulwurder oc stadfester alle the nader, friheder oc privilegier, som hogborne furste koning Hans, myn herres nades herre fader, oc andre hans nades forfædre, framfarne koninger i Danmark, them nadelig vndt oc giffuit haffue, som the indholde oc vdwise i alle theres ord oc article, wedt theres fulldmact stadige oc vbrædelig atholle. Cum inhibitione ²⁰ solita. Datum in nouo castro Engelborgh feria quinta post festum assumptionis aar etc. mdxiii^o.

Ad principis mandatum.

København.**1516. 12. marts.****26**

²⁵ Udfærdigelse for Nakskov af Kong Christian 2.s forordning om bønders sejlads (med tilføjelse, at borgerne til gengæld for, at det er forbudt bønderne i Lolland og Falster at sejle til Tyskland, har paataget sig uden betaling at overføre kongens mænd til Tyskland), om bissekræmmere og landkøbere, øksenhandel og haandværkernes handel.

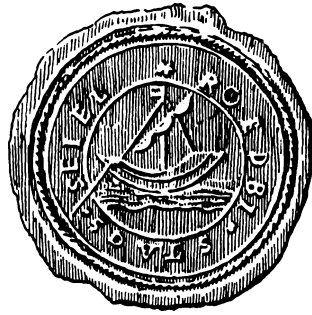
A: tabt, men registreret i en nu tabt Nakskov bys registratur 1630, hvorefter ³⁰ Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 77 r med oplysning, at brevet var paa perg. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 9 r.

Jf. udfærdigelser for Helsingør (nr. 15), Nykøbing Falster (nr. 7) og Stubbekøbing (nr. 8) samt fællesprivilegier for Sjælland, Lolland, Falster og Møen (nr. 2). Bestemmelsen om borgernes pligt til at overføre kongens mænd til Tyskland findes i de bevarede breve kun i udfærdigelsen for Nakskov.

9 r **W**ii Christiern, mett guds naade Danmarkisz, Norgisz, Wendisz och
 Gottes konningh, vdwalde konge thill Suerrigh, hertugh i Slesuigh, i
 Hollsten, Stormarn och Ditmarsken, greffue i Olldenborgh och Dellmen-
 horst, giøre alle witterliggt, att wore kiere vndersotte, kiøpsthendene
 aff meenige køpstæderne her vdi Sælland, Laaland, Fallster och Møen, 5
 haffuer nu meth nogen thieris mettborgere giffuit osz nogle merkelige
 bryster thilkiende, som thee haffue nu vdi langh thidt hafft och liidt paa
 thieris næringh, kiøpmandschap och handthæringh besynderligh i thisze
 effterschreffne maade, som er først, att mange bønder paa landsbyerne i
 Sielland, Laaland, Fallster och Møen bruge seglatz thill stæderne i Thydsk- 10
 landt och vdføre thill skips korn, smør, huder, thallig och andre køpmands
 9 v waare och || indføre igien i riiget humble, thiære, saldt, klæde och andre
 waare, som køpstedsmendene pleye att haffue thierisz bieringh och
 næringh aff, wore vndersaatte kiøbstedmendene stoerligen thill schade
 och forfangh, huilcken forschreffne brøst och leylighed med andre brøster 15
 flere wi mett nogen wortt ellschelige raadt well offuerweyett haffue, nu
 therom for^{ne} wore vndersatter thill goede och bestand giortt saadan
 skickelsze och thennem suadan naader och privilegier vnt och giff-
 uit, saa att her effter ingen bynderne i Sællandt, Laaland, Fallster och
 Møen mue eller skulle her effter segle thill Thydskland met thieris skip, 20
 goods eller waare, meden huilken aff thennem som her effter segle will
 met thieris skippe, goods och waare, the mue segle her inden riget thill
 wore kiøpsteder, och wille wi, att wore køpstæthemendt, som suadanne
 bønderne met thieris skippe och goods besøge, skulle giffue thennem rede-
 lighedt for thieris goods och waare och holde thennem skellige med bøn- 25
 derne med thieris køp, saa frembt att wi her effter ey skulle aarsages thill
 att loff giffue bønderne her effter at segle, som the thillforn giort haffue.
 Och effterthi att wi haffue nu for^{ne} wore køpstædemend thill goede och
 beste thaget och forbudet bønderne her i Laalandt och Fallster att segle
 thill Thydsklandt meth thieris goods och waare, tha haffue for^{ne} køpstæde- 30
 mendene thillsagtt osz att offuerføre thill Thydsklandt mett thierisz
 skippe vden pennige, huadt folck wi thill thennem med wor skriffuellsze
 forskickendes worther. Frembdielis beklager thee, att mange biszekrem-
 mere och andre landstryegere fare paa landsbyerne och køpslaae met
 10 r bønderne emod køpstædmends || privilegier. Thi wille wi att wore vnder- 35
 saatte, køpstedmendene, mue och skulle hereffter bruge thieris privile-
 gier, som the emodt saadanne biszekremmere och landkøpper haffue.
 Sammeleedes beklager vndersaatte, køpstædemend, att mange her i

Sælland, Laalandt, Fallster och Møen vddriffue øxen thill stæderne och
 forsendes thill skips, saa at her i riiget woxer stoer bekostningh paa øxen,
 tha haffue wi nu mett wortt ellschel. raadt therpaa giort saadan skickellsze,
 att ingen præstemend eller riddermendskend skulle her effter vdlenske
 5 køpmends penge thage eller annamme och thermedt køppe øxen, och
 huilcken thermet her emott befindes att giøre, tha skall hand haffue for-
 brutt thill osz och kronen suadanne øxen och penge, och køpmendene mue
 handle och køppe med præster, riddere och goede mend, som the her thill
 giortt haffue, och samme køpmend skulle giøre och giffue thill osz och
 10 kronen saadan tholldt och rettighedt, som the osz pligtige ere. Wille wi,
 att huer embitzmandt i køpstæderne skulle her effter berge sigh aff sitt
 embitt, som er bagere, brøggere, skomagere, skredere, guldsmede, smede
 och andre embitzmend och ingen embitzmandt her effter bruge køpmand-
 skap vden thill thieris embids behoff, och wille wi, att wore borgemestere
 15 och raadmend skulle holle for^{ne} embider vett magtt, sua att huer bliffuer
 wid skell och rett udi sitt embitt och rættferdige næring. Thi forbiude wi
 alle, ehuo hellst the ere eller were kunde, særdelis wore fogeder och em-
 bidsmendt, for^{ne} wore kiere vndersatter, køpstædmendene, och besynder-
 ligen wore || borgere och vndersatte vdi wor køpsteth Nackeschow i 10 v
 20 Laalandt her emodt att hindre, hindre lade, dæle, platsze, møde, vmage
 eller i nogle haande maade att vforrette vdi thenne wor skickellsze och
 privilegier vnder wor kongelige heffuen och wrede. Giffuett paa wortt slott
 Køpnehaffuen st. Gregorii pape dagh aar 1516 wnder wortt secrett.

9 giortt] *foran ordet giort, slett. ved understregning Aa.*

RØDBY

Rødby bys segl, gengivet efter aftryk i rødt lak i Rigsarkivets seglsamling. Signetet fra 2. halvdel af 17- aarh. i kommunekontoret. Seglbilledet viser et paa bølgger staaende, enmastet, venstrevendt skib med beslaaet segl. Indskriften lyder: **ROEDBI STADS SEIEL.**

Kong Christian 1. tillader indbyggerne i Rødby at sejle med deres egne varer til Tyskland som andre købstadmænd i Lolland til gengæld for det arbejde, de har med at føre kongens bud til Tyskland.

⁵ *A*: tabt, omtalt af Abildgaard i hans dagbøger 1. hæfte s. 40, Nationalmusæet. — *Aa*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 r. — *Ab* og *Ac*: RA. Partikulærkammeret. Dronn. Sophie Amalie. Ansøgninger 1661—72, bilag til 1671 10/9.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 351 (i udtog).

Text efter Ab.

¹⁰ **W**i Christiern, med guds naade Danmarkis, Norgis, Wendis oc Gottis konning, grefue i Oldenburg oc Delmenhorst, giøre vitterligt for alle med dette vort obne bref, at vi af vor synderlige gunst oc naade saa oc for den store wmage, kost oc tæring, som vor almue udi Rødby hafue af os oc med vore bud ofuer at føre til Tyschland, oc paa det at de her eff-
¹⁵ ter dis ydermeere schulle være der redebonne til, da hafue vi naadeligen unt for^{ne} wor almue i Rødbye, at de maa seile med deris eget kiøbmandschab til Thydschland fra deris bye, som andre vore kiøbstæde mænd giøre udi Lolland, saa lenge vor naade tilsiger. Thi forbiude vi alle, huo de heldst ere, oc særdelis vore fogder oc embidtmænd for^{ne} vor almue udi Rødbye
²⁰ her udi at hindre eller hindre lade, møde eller uforrette under vor kongl. hæfn oc vrede. Datum castro nostro Aalholm feria quinta proxima post festum beati Iohann<is>a<nte> portam nostro sub sigillo anno domini medliv.

Ad relationem domini prepositi Roskildensis
<et> Thorberni Bille.

10 Christiern] derefter overstr. denn tredie *Aa*. — oc] rett. fra *G Ab*; jf. flg. 11 konning] hertug wdi Sleszuig, Holldsten, Stormarn och Dyttmerschen tilf. *Aa*. 12 vor] *mgl. Ab*. — saa] *mgl. Aa*. 13 tæring] thønge *Aa*; tyng *Ac*. 17 deris] derefter overstr. egen *Ab*. 21 Datum] Deo *Aa*. — castro nostro] *mgl. Ac*. — Aalholm] Aaleholm *Aa*. 21—22 feria . . sigillo] *mgl. Ac*. 22 festum beati] forskrevet *Aa*. — Iohann<is> . . portam] *mgl. (plads aaben) Ab*; Johannæ aii portam *Aa*. — sigillo anno] forskrevet *Aa*. — domini] domino *Aa*. 23—24 Ad . . Bille] kun hos Abildgaard. 24 <et>] *mgl. Mss*.

Maribo.

1506. 30. maj.

2

Kong Hans tillader indbyggerne i Rødby at handle med bønderne og med udenlandske købmænd samt at sejle med varer til Tyskland, som andre købstadmænd i Lolland gør.

A: tabt, men omtalt af Abildgaard i hans dagbøger 1. hæfte s. 40 (med urigtigt 5 aar 1500), Nationalmusæet. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 v. — Ab: RA. Partikulærkammeret. Dronn. Sophie Amalie. Ansøgninger 1661—72, bilag til 1671 10/9. — Ac: Kgl. Bibl. Kall fol. 52, afskrift, utvivlsomt efter kopi inds. 1773.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 10630 (i udtog).

10

Text efter Aa.

^{1 v} **W**y Hans, med gudtz naade Danmarchis, Suærrigh(es), Norgis, Vendes
och Gottes konning, hertug wdi Slessuiig, Holldsten, Stormarn och
Dytmerschen, greffue wdi Olldenborg och Dellmenhorst, giøre alle vitter-
ligt, at paa det wore kiere wndersaatte wdi Røedbye maa her efter ¹⁵
dessbedre och ydermehre opholde wor och cronens thøenge och thieniste
at giøre deraff byen, da haffuer vy nu dennem till goede och bistand
^{2 r} naadeligen wndt och giffuit och med dette || wort obne breff wnde och
giffue dennem saadanne naader och priuilegia at nyde och bruge, saa at
for^{ne} woere kiere wndersaatte wdi Røedbye maa hereffter kiøbe och selge ²⁰
med bøender, som andre woere kiøbstedtzmend giøre her i Laalland, och
sammeledis maa de och kiøbslaa med wdlændsche kiøbmænd, som indtill
deriss bye søgendis woerder, och dertill haffue wy och wndt och tillatt,
at naar iche meenlig forbud er herudi wort rige Danmarch, at de da maa
zeigle med deriss skib, goedtz och vahre till Tyschlannd, ligeruiisz som ²⁵
andre woeris kiere wndersaatte kiøbstadtmend giøre herudi Laalland.
Forbiudendiss alle, ihuo de heldst ehre eller vehre kannd, och særdeliss
woeris fougeder och æmbetzmend for^{ne} woere kiere wndersaatte i Røed-
^{2 v} bye herimod disse for^{ne} || naader, friheder och privilegia at hindre, hindre
lade, møde, pladtze eller dele eller i nogenn maader at wforrette wnder ³⁰
wor kongelig hæffn och vrede. Giffuet wdi Mariebo closter pindtz aff-
ten aar efter gudz byrd tussinde fembhundredt paa det siette wnder wor
zignett.

12 Suærrigh(es)] Suærrigh Aa. 16 thøenge] tyngte Ab; tillige Ac. 17 deraff] her af Ac. 18—19 wnde . . giffue] wndt och giffuet Aa. — at (1)] mgl. Ab. 22 indtill] der (o. lin.) til Ab; did til Ac. 23 dertill] hertill Abc. 27 Forbiudendiss] Forbiudiss Aa. — kannd] kunde Abc. 29 herimod] ej nogen Ac. — naader] vore naadigste Ab. 30 pladtze] plædtze Aa. 32 det siette] dette sættes Ac. 33 zignett] segl Ac.

Nykøbing.

1516. 5. april.

3

Kong Christian 2. stadfæster kong Hans' brev af 1506 30. maj til Rødby.

A: tabt, omtalt af Abildgaard i hans dagbøger 1. hæfte s. 40, Nationalmusæet.
— Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 v.

5 **V**ii Christian, med gudtz naade Danmarchis, Norgis, Vendis och Got- 2 v
tes konning, wdualld konning thill Suærrig, hertug i Slessuiig, Hold-
sten, Stormarn och Dyttmerschen, greffue i Olldenborg och Dellmenhorst,
giøre alle witterligt, att woeris kiere wnderssaatter wdi Røedby haffuer
nu hafft her for oss wor kiere her faders, konng Hanssiss, breff, huiss
10 siell gud naade, paa noegle friiheder och || privilegier, som hannd dem 3 r
naadeligen wndt och giffuet haffde, liudendiss, at de maa kiøbe och selge
med bøenderne, som andre kiøbstedtmend giøre her i Laalland, och at de
maa och kiøbsslaa med andre wlenddische kiøbmend, som deriss bye be-
søege, och at de maa seigle med deris skib, goedtz och vahre, som andre
15 woere wndersaatter kiøbstedtmend giøre, naar iche meenlig forbud ehr,
som samme vor kiere her faders breffue ydermehre wduiiser, huilchet
dette wort breff wederhengt ehr, och haffuer vy aff woris synderlige
gunst och naade fulldbyrd, sambtøcht och stadfest for^{ne} breffue, naa-
der och privilegier, som wor kiere her fader dennem wndt och giffuet
20 haffuer, dennem att niude, bruge och beholde i alle deris ord, puncte och
artichler, som det indholder och wduiiser. Thi forbiude vii alle, i huo de
helst ehre eller vehre kunde, || særdeliss woere fougeder och embedtzmend 3 v
herimoed at hindre, hindre lade, møde, pladtze, wmage eller i nogen maa-
der at wforrette wnder wor kongl. hæfn och vrede. Giffuet paa wort slott
25 Nyekiøbing løeffuerdagen nest effter sancte Ambrosii <e> piscopi dag aar
mdxvi wnder wor zignett.

Nykøbing.

1517. 11. november.

4

Kong Christian 2. overlader Rødby den halvdel af øen Lang, som ligger nærmest ved byen.

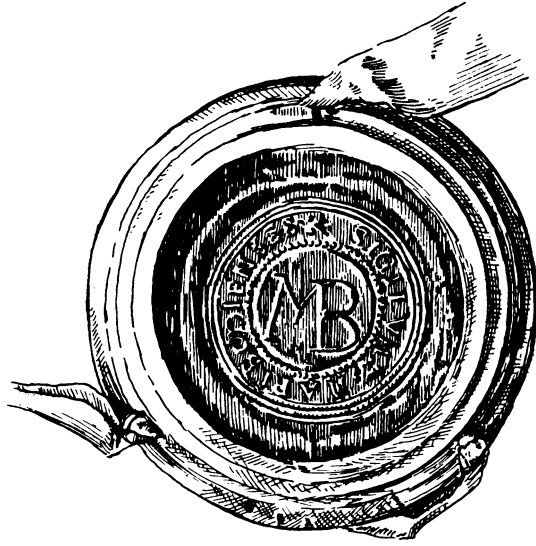
30 A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 v. — B: RA. Danske Kanc. Christian 2.s registrant 87 r (udtog).

Tryk: Suhms Samlinger II 2. hæfte 77 (efter B). — Reg.Dan. nr. 6228.

7 Dellmenhorst] Dellmenholdst Aa. 14 skib] mgl. Ab. 18 fulldbyrd] rett. in scrib. fra fulldbiurd Aa. 21 det] de Ab. 23 pladtze] plædtze Aa. 25 <e> piscopi] mgl. Ab; ap. Aa. 26 wnder . . zignett] mgl. Ab.

^{3 v} **V**ii Christian, med gudtz naade Danmarchis, Norgis, Vendis och Got-
 tes konningh, wduald konning till Suærigh, hærtug wdi Slessuiig,
 Holdsten, Stormarn och Dyttmerschenn, greffue wdi Olldenborg och
 Dellmenho(r)st, gjør alle vitterligt, at vy aff synderlig gunst och
 naade saa och woere kiere wndersaatter wdi Røedbye till goede och ⁵
^{4 r} bestand haffuer wndt och tillatt || och med dette woert obne breff
 wnder och thillade, at forskreffne woere kiere wndersaatter, som nu
 i Røedbye boendiss ehr eller her effter kommendiss woerder, maa och
 schulle hereffter till æuig tied haffue, niude, bruge och beholde till Røed-
 bye lige hallffdelen aff den øe, som liggendiss ehr hoiss Røedbye och ¹⁰
 kaldiss Lanngh, och denn hallffuedeell schall vehre den part aff samme
 øe, som ligger och stræcher sig nest imod for^{ne} Røedbye. Thi forbiude vy
 alle, ihuo de heldst ehre eller vehrre kunde, særdeliss woere fougeder
 och embedtzmennd for^{ne} woere wndersaatter wdi Røedbye herimoed paa
 forskreffne partt och hallffdeellen i for^{ne} øe at hindre, hindre lade, møde, ¹⁵
 pladtze, wmage eller i nogen maader at wforrette wnder wor hylleste
 och naade. Giffuett paa vort slott Nyekiøbing sancte Morthini dagh aar
 mdxvii wnder wor zignet.

4 Dellmenho(r)st] Dellmenholst *Aa*.

MARIBO

Maribo bys segl, gengivet efter segl af grønt voks i trækapsel under Hyld. 64,12
1608 9. maj i Rigsarkivet. Seglbilledet viser bogstaverne M og B sammenføjede.
Indskriften lyder: SIGILVM MARIBODIENSES(!).

Kong Hans forbyder efter anmodning af Maribo kloster forkøb og forprang i Maribo by uden klosterets tilladelse.

A: SLA. Maribo bys pergamentsbreve. Perg. 26 × 16 (plica 5). Kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 88 (ikke anført), i perg.rem. Paa bagsiden m. omtr. samtidig hd.: *Koningh Hanss forbyder ath inghen skal gøre oss fangh meth forkøb her i byend.*

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 6290 (i udtog).

10 **W**ii Hans, meth gudz nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Gothes koning, vdwald koning til Swerige, hertug i Sleswiigh, oc i Holsten, Stormarn oc Ditmerschen hertugh, greffwe i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre wiitherligt alle, at oss elskelige renliffuit man her Oleff Clausen, confessor vti Mariebo, haffuer wæret oc berett her fore oss vppa mene
 15 oc forfang i theris by Mariebo aff forkøbere oc forprangere, som ther arlige ligge oc købsla och fordyrcke meth forprang oc dyrt køb alt thet for^{ne} conwent skulle indkøbe til them oc theres closters nytte oc behoff, them oc theres closter til stoer skade oc forfang i mange made. Thi forbiuthe wii alle, ehwo the helzt ære eller wæræ kunne, noghen forkøb eller
 20 forprang atgøre them i for^{ne} Mariebo, vthen the thet haffue meth for^{ne} closters wilge oc tilladelse. Dierffwes oc nogher her omodh atgøre, haffue wii vnt oc tilladit oc meth thette wort obne breff vnne oc tillade for^{ne} conwent i Mariebo closter oc theres embitzmen pa theres wegne at rette eller rette lade ther effther, som thet segh bør, offuer them, som wore breff oc buth
 25 ey holde wele, ligherwiise som wore eghne fogethe oc embitzmen thet giorde. Datum in castro nostro Nykøpingh terre nostre Falstrie uigilia beatorum Petri et Pauli apostolorum anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo nostro regali sub signeto.

Dominus rex per se
 in presencia Iohannis Ketilli
 regni Dacie cancellarii.

Maribo.

1488. 8. august

2

Maribo kloster giver Maribo by en stadsret.

A: SLA. Maribo bys pergamentsbreve. Perg. 40,5×49 (plica 5,8). Søstrenes og brødrenes segl i grønt voks i ufarvet (DGS. nr. 608 og 607), begge i perg.rem.

Tryk: Nye Danske Magazin VI 224. — Reg.Dan. nr. 4866; Rep. 2. rk. nr. 6317. 5

Wi abbatissa, confessor, søstre och brødræ i Mariebo giøræ widherlicht meth thette wort opnæ breff, ath effther thy ath høyboren fførstynnæ dronningh Margrethe meth gudz nadhæ hiid til Mariebo ffor sin ok sinæ fforældres ssiælæ haffwer nadhelighe wnt ok giffwet Grymstrop slot meth all sin tilliggelsæ och thenne by Mariebo, som ffordom kalledes Skemynge, 10 meth al hennes oc hennes nadighe ffaders konningh Waldemars breff ok rættighet, som the ther i allæ modæ paa haffdæ, ok konningh Erik ffor^{de} gaffwæ i alle modhæ ffulbwrðæ och statffeste ok sserdeles vnthæ, ath wi skullæ haffwæ thenne by Mariebo meth all konningligh ræt i allæ modhæ, som Wastene closter haffwer Wastene by, ok konningh Cristoffer ok kon- 15 ningh Cristiern ok wor nadighæ herræ konning Hans oss thet ok allæ woræ priuilegia ffwlbordet ok statffestedh haffwæ, thi effther ffor^{ne} konningligh ffrihet ok woræ priuilegia, ssom oss aff helligestæ ffædræ pawer i Rom nadelighe giffnæ æræ, tha willæ wi, saa møghit som oss effter then hilghæ kirkess loff ok wor helghæ reghel oss tiil ladher, <at> thessæ effther^{ne} 20 articlæ i ffor^{ne} wor by Mariebo tiil ewigh tith holdeskullendes.

<1.> Først at hwo her wil boo i byen, sskullæ haffwæ eth gudeligt ok skelligt leffnet; ffynnes annet, ok thet bewisses kan, tha skullæ the strax ffaræ aff byen.

<2.> Item skall enghen ffaræ hiid tiil byen ok leyæ eller købæ her hws 25 ok boo her i byen wdhen meth abbatissens ok confessors mynnæ ok tilladelsæ, och skullæ the loffwæ abbatissen ok confessor at wære troo ok bi-standige i allæ closters rætfferdighæ ærende. Ssameledes skullæ ok allæ bymennene giøræ, som willæ bliffwæ her i byen. Ok skullæ the enghen annen hwsbwndæ eller fforswar haffwæ wdhen abbatissen ok confessor; 30 kesser noghen segh annet fforswar, tha ffaræ segh strax aff byen.

<3.> Item hendher thet sigh, ath noghen wdbys man, dansk eller tydsk, køpstædæ man eller bondhæ, ffaar her in i byen ok giør her fforprang, tha mystæ han thet, han haffwer køpt, effther dy ssom sidwanæ ær i andre køpstedher, ok bødæ sith ffaldzmol, som tiil bør. 35

<4.> Item willæ wi nydhæ thet fførstæ køp til hwess oss behoff giøres; hwilke som gør oss fforfang ther vti, mystæ thet, han købtæ, ok bødæ closter ii mark. Item sidhen nydhæ borghere ok bymennene, her i byen boo,

ffriit at købæ in til xi slaar; sidhen købæ i hwo som wil. Ok skal enghen købæ aff then, som noghet haffwer ffalt, ffør han kommer ynen ffor hyrnet vppa søstre mwr westæn aff ok in wpa markedet østen aff. Ok skal enghen aff bymennene dyrffwes til at taghæ noghen wdhyss mandz
 5 penninghe at købslaa eller giøræ fforprang meth her i byen, closter ok byen tiil skadæ. Ffynnes noghen her i modh at giøræ. tha haffwæ fforbrodet tiil closter thet, han købt haffwer, ok bød hæ een tønne øl til byen.

⟨5.⟩ Item hwo som wil haffwæ noghen iordh eller gaardh her i byen effthter thenne tiidh, tha skal han haffwæ beggæ conuentens breff ther
 10 wpa, i hwilket breff som skal wtryckes, hwor bredh ok langh then iord ær, han skal haffwæ aff closter, ok hwat langildæ ok hwat arbeydæ ok andræ retzlæ, han skal ther aff giøræ, meth andræ articlæ, som behoff giøres.

⟨6.⟩ Item hwo som her i byen boor ok haffwer heel iord, tha skal han
 15 haffwæ stollærom at mynstæ til ffiræ heste, ok hwo som halff iordh haffwer, at mynstæ tiil two heste. Ok skullæ the efter theræ formwæ inghen nette hws, øl ok madh, sengh ok hestefodher ffor theres penninghe. Ffynnes nogher, som netter hws, efter dy fforskreffuet star, tha bød hæ closter iii mark ok byen i tønne øl.

⟨7.⟩ Item ffor thette gesterii wforsømeligæ oppæ atholdæ ok ffor arbeydæ ok thienestæ, the oss gøræ skullæ, tha wnnæ wi them tiil theres biæringh ffrii gresgang paa woræ skowæ ok markæ tiil iiii kør hwer ath haffwæ, ffor gesterii sidhæ ok iordh aff oss til leyæ haffwæ, ok inthet meræ wdhen gresspenninge eller leyæ. Men willæ the ffler kør til gressgangh aff oss haffwæ, tha skullæ the giffwæ abbatissen grespennyng
 25 ther fforæ, som sidwanæ ær i anner stadæ at giffwæ.

⟨8.⟩ Item swin ffor theres dørre eller paa egle vnnæ wi them at haffwæ, meen engelwnde pa woræ skowe eller markæ wdhen oldengiæld, ok inghen geess willæ ⟨wi⟩ stædhæ them at haffwæ paa woræ markæ. Item the,
 30 som ey iord i leyæ haffwæ aff closter ok siddæ i leyæ hws, the skullæ inthet ffæ haffwæ paa woræ markæ, wdhen te giffwæ abbatissen grespennyng ther fforæ, som anner stet sidwanæ ær.

⟨9.⟩ Item skullæ the, som boo her i byen ok iordh haffwæ aff closter, betalæ theres iordskyld redelighe twennæ sinnæ om aareth, halffdelen i
 35 then wghæ ffor palmæsøndagh ok halffdelen ottæ daghæ ffor sancti Michaelis dagh wdhen lengher tøffringh; hwo thet ickæ giør, han skal bød hæ closter iii mark ok byen een tønne øl. Thennæ ffor^{ne} iordskyld skal byffogden meth iiii ffiærdingx mæn opbæræ ok wt kreffwæ ok giøræ abbatissen ther redhæ fforæ.

18 efter dy] *foran er overstr.* ssom ffor A. 29 ⟨wi⟩ *mgl.* A. 31 te]o. *lin.* A.

⟨10.⟩ Item hwo som leyer eller lær drawels quinner hws offwer ii eller iii nætther, som wnth leffnet haffwæ, ok thet ær bewisæligt, tha skal han, som hwsset tiil hører eller i leyæ hws sidher ok leyær eller læær sadant ffalk hws, bød hæ i modh closter sex mark ok i modh byen ii tønner øl.

⟨11.⟩ Item hwat æmbetzman som kommer hiid tiil byen, swen eller 5 man, ok købæ eller leyæ hws ok wil brughæ sith æmmæde, han skal thet engelund giøræ wdhen abbatissens mynnæ ok confessors radh, ok winnæ æmbedet i byen, hwilket han wil brugæ, som sidwanæ ær i andræ kørstædher.

⟨12.⟩ Item skal her wæræ i wor by ien byffogeth ok viii ffiærdingxmen, 10 ssom abbatissen ok confessor skullæ wthwæliæ aff the wisestæ ok bestæ dandæ men, i byen æræ, effther bymennens wiliæ ok samtyckæ, hwilkæ som skullæ raadæ ok besyrghæ bysens besstæ meth abbatissen ok confessor, ok them skal bymennene ok almwen wæræ hørighæ ok lydighæ i allæ gudeligæ ok skelligæ ærindhæ. Ok the sskullæ haffwæ inciglæ ath 15 beseylæ meth thet, som ffor them rættelighæ hanteres, ok the skullæ loffwæ abbatissen ok confessor troo ok rætraadighæ ath wæræ i allæ closters ærendhæ. Ffynnes anneth, tha skullæ the strax aff sættes ok andræ keses i theres steth.

⟨13.⟩ Item willæ wi ey tiil stædhæ, ath noghen byggæ thwerhws tiil 20 gadhen effter thenne tidh.

⟨14.⟩ Item willæ wi, ath bytinghet skal holdes meth byffogheden om torssdaghen ok sættes mellom ix ok x, ok ssaas her noghen i byen eller giører nogeth wall eller weldæ eller wfforrættæ i nogher modhæ closters bymen eller thiænæræ, tha skal byfogdhen hyndræ them tiil rættæ eller 25 taghæ borghen aff them. Ok bymennene skullæ allæ giøræ hanum bistandh tiil rættæ, nar han klempter clocken eller them tiil sigher; hwo thet ickæ giør, tha bød hæ closter iii mark ok byen i tønne øl.

⟨15.⟩ Item hwo ther slar man eller swen pa torffwet eller i byen, worder han greben, tha rættæ effter ræt kørstædhæ ræt; æn søgher han 30 noghen mandz gaardh, ok stædher bondhen hanum ath giøræ wæriæ wdhen aff sith hws, tha bød hæ han skadhen, som hanum hwsædhæ, som ffor skrefuet staar.

⟨16.⟩ Item willæ wi, at inghen skal haffwæ baghdørræ wt til marken, hwilkæ thet giør, bød hæ iii mark closter ok byen i tønne øl. 35

⟨17.⟩ Item wordher noghen ffwnnen meth ffalsk maadhæ, æntthen allen eller skæppæ eller kannæ brødh ok øøl, wdhen som the haffwæ i kørst(æ)-dherne, tha bød hæ effter ræt kørstæde ræt.

1 lær] o. lin. A. 3 leyæ] derefter overstr. ladher. 18 the] o. lin. A. 37—38 kørst(æ)derne] kørsterderne A.

(18.) Item hwo som tagher landz øl in at selyæ, wordher *han* withffwnnen, tha bødthæ *han* closter iii mark ok byen i *tønne øl*.

(19.) Item inghen skal dyrffwes segh tiil i søgningh om midfastæ, om Gudz legemes dagh, om sancte Pedhers dagh ath skenckæ øøl eller madh
5 ynnen for sancte Birgitthe cappell eller ynnen thet norræ liidh eller ynnen thet østræ liidh.

(20.) Item ffaldher her noghet saghæffall i byen, thet sskal byffogdhen withkræffæ ok opbæræ ok anthworde thet *abbatissen*.

(21.) Item willæ wi, ath nar wi ladhæ wor byffogeth til sikhæ, ath *han*
10 skal ladhæ bestillæ oss wognæ aff byen tiil wor nodige herre konnings thianæste ok til wor nadige ffrwes ok wor nadige herræ bespens, ok til swodan merkelighæ thianeste ok budh, swo oftæ som behoff gøres.

(22.) Item haffwer noghen ffriboren man eller noghen ffriboren *quinnæ*
her hws i byen, tha betalæ theres iordskyld ok wæræ ffrii ffor arbeydhæ,
15 om the boo selffwæ i theres hws, mæn ladhæ the theres hws til leyæ, tha skullæ the, som hwset leyæ, giøræ arbeydh som andræ her i byen, wdhen the haffwæ ther sserdeles breff wppa, ath (the), som sidhæ i leyæ hws, skullæ ickæ giøræ arbeydhæ.

(23.) Item wil Michil werkmester bødthæ i modh closter, ffor closters
20 thianære wordhæ i hiæl slagnæ aff hans brødh ok i hans brødh, tha maa *han* boo her (i) byen ok ickæ ellers. Mæn sidhen willæ wi aldrigh haffwæ noghen werkmester boendes hær i byen.

Thessæ ffor^{ne} artichel ok hwert i sikh villæ wi vbrydeligæ atholde, ok ath woræ bymen her i byen mwæ rættæ them effther loffwen ok hand-
25 festning, som andræ køpstæderæ i Danmark giffnæ æræ, saa møget som oss aff høgboeren fførstinnæ dronning Margrete ok høgboennæ fførstæ konning Eric, konning Cristoffer, konning Cristiern ok konning Hans, wor kæræ nadige herræ, som nw konning ær i Danmark, tilladet ær, ok wi meth rættæ tilstædæ mwæ. Til hwes winnessb(yr)dh tha ladæ wi begges
30 woræ conuendtes ingsele henghes nædhen ffor thettæ breff, ssom giffwet ær i Marieboo anno domini m^o cd^o lxxx viii then ffreedagh nest ffor sancti Laurencii dagh.

Maribo.

1500. 28. august.

3

Kong Hans tillader paa opfordring af abbedisse og confessor i Maribo
35 *kloster Maribo at have et frit lørdagstov, dog tillades det undersaatterne i de*

11 og 12 thianæste, thianeste] i begge ord er slutningen af ordet angivet ved forkortelses-
tegnet, som ellers betyder re A. 17 (the)] mgl. A. 20 brødh (1)] ordet er øjensynlig
forsøgt udraderet A. 21 (i)] mgl. A. 29 winnessb(yr)dh] winnes brydh A.

andre lollandske købstæder at handle paa torvet i Maribo, hvis de giver Maribo samme ret paa deres torv.

A: SLA. Maribo bys pergamentsbreve. Perg. 26,5 × 16 (plica 3,8). Seglsnit. Paa bagsiden med omtr. samtidig hd.: *Konnyngh Hansses breff ath wi skulle haffue frith torgh i Maribo by om lowerdaghen.* 5

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 9155 (i udtog).

Anm.: Jf. Saksjøbing nr. 8.

Wii Hans, met guds nade Danmarcks, Suerikes, Norges, Vendes oc Gottes konningh, hertugh vdi Sleswigh oc i Holsten, Stormarn oc i Ditmerskæn, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst, giøre alle vittherligt, 10 ath oss elskelige renliffuit ffrwe abbatissa oc her confessor her vdi Marieboo haffue berett fore oss, at Mariebo maa ey nydæ oc brugæ syt friit løffuerdags torff swo friit som the andre købstæder i Lalant fore mangæ fremedhe folks skyldt, som hiidt till Marieboo om løffuerdagen till theres torff plegæ at kome at købslaa Mariebo till forfangh. Tha haffue vii nw aff vor søn- 15 dherlige gunst oc nade vntt oc tilladit oc met thettæ wort obne breff vnnæ oc tilladæ, at for^{ne} Mariebo maa oc skall haffue oc nidæ syt friit loffuerdags torff ligerwiiss, som the andre wore købstæder haffue i Lalandt; doch skulle wore kære vndersathe, som biggæ oc boo vdi for^{ne} wore købesteder i Lalandt, haffue all then magh atkøbe oc selgæ paa samme Mariebooss 20 torff, som samme the wore kære vndersathe vdi for^{ne} wore købsteder i Lalandt vele vnnæ oc tilstæde Marieboo at haffue paa theres torff. Thii forbywde wii alle, ehwo the helst ære eller her effther wære kwnnæ, oc serdeliss wore fogete oc embitzmen for^{ne} Marieboo her emodt at hindre eller hindre lade, mødæ, platze, vmage eller vforretthe i noget modæ vn- 25 der wor hillelst oc nade. Giffuit vdi Marieboo sancti Augustini episcopi dag aar xv^c vnder wort signete.

Relator dominus rex per se.

Nykjøbing.

1521. 8. juni.

4

Kong Christian 2. paabyder bønderne i Stokkemærke, Hunseby, Østofte oc 30 Hillested sogne at holde deres akseltorv om lørdagen i Maribo og sælge deres varer der til borgerne i Maribo.

A: tabt. — Aa: RA. Langebeks dipl. med paategning: *Ex originali chartaceo* og med Langebeks hd.: *Af Sorø academies archiv 1750* samt med oplysning, at der under seglet stod: *om lowerdagx torg. 1521. — Anno domini mdxxi then onsdag nesth 35 fføre sancti Botolphi abbatis dag var thette breff offuenbarligen lesth oppo Lolandzfare landzting.*

Wii Christiernn, met gudz nade Danmarckis, Suerigis, Norgis, Vendis
 oc Gotis koning, hertug i Sleszuig, Holstenn, Stormarnn oc i Dit-
 merschen, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, helsze ether alle bønder
 oc menige almwge, ehwo i helst tienne eller tiilhøre, som bygge oc boendes
 5 ære vdi Stockemarcket sogen, Hwntzeby sogen, Ørstoffte sogen oc Hille-
 stedt sogen kerligen met gud oc wor nadhe. Wi bete oc biwde ether alle
 oc hwer serdelis, ati nw her efftir besøge oc holde ethers rette axel torge
 om løuerdagen vdi Mariebo oc engen anderstetz met korn, øxne, lamb,
 gees, høns, smør, eeg oc all anden dell, hues i at selge haffue, oc ati selge
 10 wore vndersatte i for^{ne} Marieboo, hues waare i at selge haffue, fore skel-
 licht oc redelicht werdt. Findes oc nogen, som dierffues her emodt at giøre,
 vele wii lade straffe offuer them wedt thet høgeste, som bør at straffes
 offuer, ther wore budt oc breffue icke holde vele, tii lader thet engelundt.
 Giffuit paa wortt slott Nyköping løuerdagen nest efftir sancti Erasmi ||
 15 martiris dag aar etc. mdxxi vnder vort signet.

Relator Ericus
 Pors.

13 engelundt] *rett. fra* ingelundt *Aa.* 14 slott] *tilf. i marg. Aa.*

SAKSKØBING

Sakskøbing bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa Hyld. 64,10 1608
14. maj i Rigsarkivet. Seglbilledet viser to i et renæssanceskjold pælvis stillede, ned-
advendte uldsakse. Indskriften lyder: SAXKØBING.

Nykøbing.

1306. 14. oktober.

1

Kong Erik 6. Menved paalægger alle dem, der har ejendom eller driver handel i Saksøbing, at betale de kongelige afgifter, naar saadanne opkræves.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 r (oversættelse).
5 — Ab: Univ. Bibl. AM. afskrifter pk. VI, afskrift af Arne Magnussen med paaskrift: *Ex originali* og med oplysning: *Sigillum nunc deest remanente pressula*. — Ac: RA. Langebeks dipl. 1. afskrift med paaskrift: *Originale membraneum penes pastorem Saxcopiensem* og med oplysning: *Sigillum auulsum erat*. — Ad: smst. 2. afskrift med tilsvarende oplysninger. — Ae: RA. Haandskr.sml. IV 40 Danske Selskabs afskrifter, afskr. af Thorkelin med paaskrift: *Ex ipso originali, cui(!) ad cædem d: Pauli in oppido Saxkøpingensi pertinenti. Sigillum defuit. Thorkelin*. — Af: Kgl. Bibl. Kall 4° 426, afskr. af samme med paaskrift: *Afcopieret efter originalene, som tilhøre sti. Pauls kirke i Saxkøping. Thorkelin*.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 839 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. VI nr. 31.

15 Text efter Ab.

E, dei gratia Danorum Sclauorumque rex Saxækøping inhabitantibus salutem et gratiam. Mandamus omnibus et singulis hominibus nostris monetariis, quassariis et ceteris aliis, cuiuscumque conditionis aut status existant, bona in uilla Saxækøping habentibus et mercimonia
20 exercentibus in eadem, quatenus ad omnes et singulas solutiones nobis tam nunc quam futuris temporibus de ipsa uilla exponendas iuxta quantitatem bonorum suorum prædictorum uobiscum contribuant et exsoluant plenarie requisiti, nullatenus omissuri, prout ipsorum bonorum suorum amissionem et indignationem regiam duxerint euitandam. Datum Nykøpingh anno domini m^o ccc^o sexto die beati Kalixti papæ et martyris in
25 præsentia nostra.

Kalø.

1320. 27. juli.

2

Kong Christoffer 2. stadfæster de privilegier, som borgerne i Saksøbing har haft i tidligere kongers tid.

16 E. = Ericus. — Saxækøping] Saxækøping Aef. 18 quassariis] i marg.: ita evidenter Ab. — ceteris] omnibus tilf. Af. 19 habentibus] rett fra habitantibus Ad. 20 exercentibus] excercentibus Ab. — quatenus] e rett. fra i Ab. — et] mgl. Ae. 22 exsoluant] exoluant Abe.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 11 r; oversættelse.
Tryk: Rep. 1. rk. nr. 1297 (i udtog); Dipl. Dan. og DRB. 2. rk. VIII nr. 238.

Wii Christoffer, med guds naade Danmarchis och Slaues konning, hilszer eder alle i herren, som dette wortt breff seer och læszer. Wii giøre witterligt, att wii tillsteder och giffuer woris borgere i Saxkiøbing alle de priuilegier och friheder, som de haffuer hafft fri i fremfarnne kongers thid i Danmarch, och det samme med dette woris obne breff stadfester och ydermiere forbyder, att ingen aff woris aduocater, befallingsmend eller nogen anden, ihuad statt och wilchor de kunde werre wdi, schall wnderstaa sig imod dette woris breffuis lydellsze nogett att giøre, forhindre eller i nogen maade att forvende wnder wor kongelig hæffn och vrede. Till winndiszbyrd lader wi vor[t] signette henge wnder dette woris obne bre[ff]. Giffuitt i K<allø> aar 1320 den første søndag effter s. Jacob apostels dag i voris egen neruerelsze.

Næstved.

1337. 24. juni.

3 15

Hertug Johan af Holsten og Stormarn, herre af Lolland og Fehmern, tilstaar indbyggerne i Sakskebøbing samme rettigheder og friheder som borgerne i Roskilde og andre torvekøbinger i Sjælland og giver dem yderligere en række privilegier vedrørende fremmede købmænd, skyldnere, alles deltagelse i skattebyrderne, retten til deres græsgang, toldfrihed for borgerne i deres by og havn samt stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, og som borgerne i Roskilde ligeledes har.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 v (oversættelse). — Ab: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paaskr.: *Ex originali membranaceo* og med oplysning: *Sigillet er borte, men lidsen, som det har hængt i, er endnu ved brevet og bestaaer af rødt, blaat, gult og grønt silke.* — Ac: smst. afskr. »af originalen paa pergament i Saxkiøbing byes arkiv communiceret af hr. byfoged Colding 1781, copieret af B. Sandvig,« med oplysning, at seglet mgl., og at der bagpaa læses: *Lest paa Laalandzfarz landzting den 17. ianuarii anno 1621 till fornøyllse.* — Ad: Kgl. Bibl. Kall 4° 426, afskr. af Thorkelin.

Tryk: Suhm XII 400. — Reg. Dan. nr. 2151; Rep. 1. rk. nr. 1788.

Text efter Ab.

Omnibus presens cernentibus Iohannes, dei gratia comes Holsatie et Stormarie, terrarum Lalandie et Ymbrie dominus, salutem in domino sempiternam. Nouerint uniuersi tam posterii quam presentes, quod

13 K<allø>] Aa har fejlagtig Kolding for Kalø, en landsby i Taars sogn ved Sakskebøbing (jf. Nakskov nr. 8 af samme dato: Kalløff). Kongen var 9. juni paa Vordingborg, 28. juni paa Nykøbing og 31. juli atter paa Vordingborg. 33 Holsatie] Holsacie Ac.

nos exhibitoribus presentium, dilectis nobis uillanis in Saxkøpinghe, ex gratia concedimus speciali omnia iura et libertates, consuetudines bonas et honestas, quibus ciues Roskildenses et alii uillani aliarum uillarum forensium per Sælandiam melius et liberius coutantur. Et cum hoc concedimus eisdem, quod nulli mercatorum hospitem aliunde ad uillam ipsorum declinantium mercandi gratia, || liceat aliquid in ipsorum uillanorum preiudicium in uenditione uel emptione rerum suarum frui cum ipsis foro et iuribus forensibus aliter, quam in ciuitate Roskildensi et aliis uillis forensibus predictis communiter est consuetum, nisi forsitan ipsis uillanis et eorum communitati per modum bylogh cum ipsorum uoluntate quis associatus fuerit et astrictus. Uolumus etiam predictos uillanos nostros ulteriori gratia prosequi et fauore hanc ipsis concedentes libertatem, quod debitores suos quoscunque rure habitantes in uilla ipsorum possint rationabiliter detinere, donec pro debitis, quibus ab eis inpetuntur, legibus rurensium se purgauerint uel sufficientem cautionem fecerint pro eisdem. Adicimus insuper, quod omnes et singuli homines nostri uel uidue ceterique, cuiuscunque conditionis aut status existant, bona in predicta uilla nostra Saxkøpinghe habentes seu mercimonia in eadem exercentes ad omnes et singulas solutiones nobis tam nunc quam futuris temporibus de ipsa uilla exponendas iuxta quantitatem bonorum suorum cum eisdem uillanis contribuant et exsoluant, prout amissionem bonorum suorum duxerint euitandam. Amplius cupimus eisdem et concedimus, ut forta communi uille eiusdem adiacente, quæ fæægangh dicitur, ad omnes suos terminos tam in latitudine quam longitudine absque diminutione uel diuisione qualibet adeo libere et quiete de cetero contantur, sicuti ipsis temporibus dilecti fratris nostri domini Erici, quondam regis Danorum, liberius et uberius post decessum incliti regis quondam Woldemari fuerat exposita et assignata. Concedentes eisdem, quod iidem ciues ratione rerum suarum tam earum, quas infra uillam suam ement uel uendent, quam illarum, quas de portu uille ipsorum deducendas uel ad eundem adducendas duxerint, aduocato suo uel cuiquam alii ad solutionem teolonii de cetero minime teneantur. Preterea adicimus, quod nos priuilegia et omnes libertates, quas || ciues predicti in Saxkøpinghe a progenitoribus nostris, regibus Dacie, liberius habuerant, et ut ciues Roskildenses eas habere dinoscuntur, eisdem concedimus et donamus easdem tenore presentium con-

1 Saxkøpinghe] Saxkøpinghe *Ad.* 4 Sælandiam] Sæland *Ab.* — coutantur] countur *Ac.* 7 ipsis] ipsorum *Ad.* 8 forensibus] *mgl. Ad.* 13 quoscunque] cunque *Ad.* 20 cum] causa *Abc.* 23 communi] *mgl., plads aaben Ac.* cum *Ad.* 25 qualibet] qualibus *Ad.* 29 quas] quam *Ad.* 31 cuiquam] cuicumque *Ac.* 32 adicimus] adicimus *Ac.* — nos] *mgl. Ad.*

firmantes. Unde sub optentu gratie nostre districtius inhibemus, ne quis aduocatorum nostrorum, eorundem officialium seu quisquam alius, cuiuscunque conditionis aut status existat, predictos uillanos nostros contra tenorem presentium in singulis conditionibus presumat aliquatenus impedire seu in aliquo perturbare, prout indignationem nostram et ultionem duxerit euitandam. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Nestwed Sælandiam anno domini m^o ccc^o tricesimo septimo in die beati Iohannis baptiste in presentia nostra et consiliariorum nostrorum uidelicet domini Nicolai Langhelowen, domini Nicolai de Kilone et Marquardi de Stoue senioris et aliorum fidedignorum.

København.

1442. 20. august.

4

Kong Christoffer 3. af Bayern tager borgerne i Sakskøbing under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af andre konger i Danmark og hertuger i Lolland.

15

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 12 r. — Ab: RA. Langeheks dipl. med paaskrift: Ex originali membranaceo og med oplysning: Adest sigillum Christophori regis.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7260 (i udtog).

Text efter Ab.

20

Wy Cristofer, meth gudhs nadhe Danmarcks, Swerighis, Norghes, Wendes och Gotes konung, palatzgreue paa Reyn och hertugh i Beyeren, heelsse alle mæn, thette wort opne breff see eller höræ læse, kerlighe meth gudh oc wor nadhe och kundgøre thet alle mæn, swo wel the nw ære, som the æn komme schule, at wy these nærwerende breffuise, wore kere borghere aff Saxkøping i Laland, och alle och hwor serdelis meth syne thiænere oc hion vnder wor fridh och wern haffue taghet serdelis ath wernæ och beskirme till rætte och vnne och stadhfeste them meth thette wort breff swo stor frelsse och nadhe, som the haffue hafft aff andre konunge i || Danmark och hertugher i Lalande haffue wæreth for oss, och forbyuthe wy alle wore høuitzmæn, foghede, æmbitzmæn och alle andre, e hwo the ære, at the thisse for^{næ} wore borgheræ, there thiænere, hion eller gotz i nogher hande made hindhræ eller vforrættæ omodh thisse wore

1 inhibemus] *rett. fra* inhibentes (?) *Ab.* 6 duxerit] duxerint *Ad.* 7 Sælandiam] Sæland *Abc.* 7—9 domini . . Langhelowen] *i marg. Ab.* 10 Stoue] Scone *Ad.* 25 æn komme] *efterkomme Aa.* 26 hwor] *huer Aa.* 28 meth] *mgl. Aa.* 31 høuitz mæn] *foran ordet overstr. høff Ab.* 32 there thiænere] *efter dieris Aa.*

bwdh oc nadhe vnder wor konunglighæ hæffnd och wredhe. Datum castro nostro *Haffnensi* feria secunda infra octauas assumptionis beate Marie uirginis nostro sub secreto presentibus appenso anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo.

5 Nyborg.

1449. 23. september.

5

Kong Christian I. tager borgerne i Sakskebøing under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, hertuger og grever.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 17 r. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paaskrift: *Ex originali membranaceo* og med oplysning: *Adest fragmentum sigilli.*

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7916 (i udtog).

Text efter Ab.

Wy Cristiern, met gudz nadhe Danmarks, Norges, Wendes oc Godes
 15 koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerlight alle
 men, at wy aff wor sønderlighe gwnt oc nathe haffue taghet oc vntfanget
 oc taghe oc vntfaa met thette wort obne breff wore ælskelighe borghemester,
 radh, borghere oc menighet i wor køpstæth Saxkøping i Laland vdi wor
 koninglighe wærn, hæghn, freth oc beskerming besønderligh at forsware
 oc fordathinge til rætte. Oc ther til haffue wy vnt oc stathfæst oc vnne oc ||
 20 stathfæste met thette wort obne breff alle the priuilegia, friihet oc nadher,
 som them aff wore forfæthre, koninge i Danmark, hertogher oc greuer
 nathelighe giuet ære, swo at the them nydhe oc brvghe skule i alle made,
 som the breff ludhe oc vduise, som the them ther vppa giffuet haffue.
 Thy forbiuthe wy alle, ehwo the helst ære, oc serdeles wore foghede oc
 25 æmbetzmæn for^{ne} wore borghemestere, radh, borghere oc menighet eller
 noghen theris i for^{de} wor køpstæth Saxkøping her vdi at hindre eller hin-
 dre lathe, møthe eller vforrætte i nogher made vnder wor koninglige heffnd
 oc wrethe. Datum castro nostro Nyborgh crastino beatorum || Mauritii
 et sociorum eius martirum nostro sub secreto presentibus appenso anno
 30 domini med quadragesimo nono.

Ad relationem dominorum Iacobi Lunge et Folradi
 van Knop militum.

2 Haffneni] Haffniæ Aa. — secunda] *mgl.* Aa. 16 wort] *mgl.* Aa. 19 fordathinge]
 fordagtinge Aa. 22 brvghe] beholle Aa. 30 med . . nono] 1549 Aa.

København.

1451. 13. maj.

6

Kong Christian 1. bekræfter borgerne i Saksøpings ret til forte og fægang, som de breve, de har faaet af tidligere konger, viser, og forbyder alle, i særdeleshed dem, der bor i Vaabensted, at hindre dem i brugen deraf.

A: tabt, nævnt i stadfæstelse af Christian 3. 1536 13. maj, RA. Danske Kancelli. 5 Privilegier inds. 1648 f. 4 r. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 6 r. — Ab: SLA. Saksøbing kirkes arkiv. Kopibog 1306—1771 f. 3 v.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7888 (udtog med dato 1449 1/5); Rep. 2. rk. nr. 43 (udtog).
Text efter Aa.

Wii Christiern, met guds naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Got- 10
tis konning, greffue i Oldenborig och Dellmenhorst, gjør witterligt
alle mend, att wi haffue wnnndtt och wnne mett dette wort obene breff
vor elschelige borgere och menighedt i Saxkiøbing frii forthaa och fægang,
somb di aff alder hafft och nytt haffue, effterdi somb wore forfædris 15
konninger breffue i Danmarch dem der paa giffne liude och wduisze. Thi
forbiude wi alle worre fougitter och embedtzmend, riddere och suenne
och fri bornne mend och alle andre bønder och allmue, ehuo de heldst ære
eller werre kunde, och synderlige eder, somb booe i Wogensted, forskreff-
uene vore borgere och meeninghed eller nogett dieris her imod att hindre 20
eller hindre laade, møde eller wforrette i noger maade wnder wor konning-
lig heffnn och wredde. Ere och nogere, som meene sig att haffue rett der
till, da komme sig for osz och wortt elschelige raad der om, daa ville wi
lade høre denne sag till rette. Datum castro nostro Haffniensi feria quinta
proxima ante dominicam Iubilate nostro sub secreto anno domini 1451.

København.

1486. 2. maj.

7 25

Kong Hans tager borgerne i Saksøbing under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af kong Christian og andre tidligere konger i Danmark.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 13 r. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek med paaskrift: *Ex originali membranaceo* og 30 med oplysning: *abest sigillum*. — Ac: SLA. Saksøbing kirkes arkiv. Kopibog 1306—1771 f. 6 v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5870.
Text efter Ab.

Wii Hans, met guds nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Gothes 35
koning, vdwald till Swerige, hertug i Sleswiig, oc i Holsten, Stor-

marn oc Ditmerschen hertug, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherlight, at wii aff wor sønderlige gunst oc nade haue taget oc vnfonget oc met thette wort obne breff tage oc vnfonge wore borgemestere, radh, borgere oc menighed vdi Saxkøping vdi wor kongslige frid, hegn,
 5 wern oc beskerming besønderlige at forsware oc fordeitinge till rette. Oc vnne oc stadfeste wii them alle nader, friheder ock pre||uilegie, som wor kære fader koning Cristiern, hues siel gud nade, oc andre wore forfædre, framfarne koninge i Danmarck, them nadelige vnt oc giffuit haue, swo
 10 at the them frii oc vhindret nyde, bruge oc beholde mwe oc schule met alle theris ord oc article, som the breff, them ther vppa giffne ere, ydermere inneholde oc vdwise. Thi forbiude wii alle wore fogede oc embitzmen oc alle andre them her omod at hindre eller hindre lade eller i nogre made vforrette vnder wor kongslige heffnd oc wrede. Datum in castro nostro Haffnensi feria tertia Rogationum anno domini mcdlxxx sexto nostro sub
 15 secreto presentibus appenso.

Ad relationem domini Eskilli
 Gøye militis etc.

Nykøbing.

1517. 20. marts.

8

Kong Christian 2. forordner, at der fremtidig skal holdes markeds- og torvedag i Sakskøbing om lørdagen og i Maribo om onsdagen.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 r. — Ab: RA. Langebeks dipl. 1. afskr. af Langebek med paaskrift: *Ex originali membranaceo apud pastorem Saxcop.* og med oplysning: *sigillum aberat.* — Ac: Smst. 2. afskr. af Langebek m. tilsvarende oplysninger. — B: RA. Danske Kanc. Christian 2.s regi-
 25 strant f. 86 v.

Tryk: Suhms Samlinger II 2. hæfte 75. — Reg.Dan. nr. 6128.

Text efter Ab.

Wii Christiern, met gudz nade Danmarckis, Norgis, Vendis oc Gottis
 30 koning, vdwald koning till Suerige, hertugh i Slesswiig, Holsthen, Stormeren oc Ditmersken, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, giøre alle vitterligt, at wore kiere vndersotte, borgemestere, radmend oc menighe borghere vdi Saxkøbing, haffue beræt oc bekend for oss then store skade, the oc for^{de} wor kyøbstæd Saxkiøping haffue hær till hagdt oc lideth, for
 35 at ther i byen ey holdes oc besøges marcket oc tørredag om løffuerdaghen, som menlig i andre kyøbstede giørs, men plegher hær till torredaghen ther i byen at holdis om mandaghen oc om løffuerdaghen vdi Marieboo for^{de}

5 fordeitinge] fordagtinge Aac. 9 mwe] være Ac. 12 her] ej Aa. 13 in] mgl. Aa. 14 Haffnensi] Haffniensi Aa; Hafn. Ac. 16—17 Ad . . etc.] mgl. Aac.

wore vndersotte vdi Saxkøping till stor skade oc forfang. Tha haffue wii nw giort saadan skickelse for^{de} wor kiøbsted oc vndersatthe till gode oc endelighen ville at holdis skall, at hær effther skall søghes oc holdes hwer løffuerdaghen om vghen i Saxkøbing marcket oc torredag, oc hwer ottensdag skall marcket oc torredag holdis oc besøges vdi Marieboo. Thii for-⁵ biwde wii alle, ehwo the helst ære eller vere konde, serdeles wore fogeder oc embitzmen for^{de} vore vndersotthe vdi Saxkiøping hær imod paa for^{de} torredag at hyndre eller hindre lade, dele, platze eller i nogre mode at vforrette vnder wor koninglige heffn oc vrede. Giffuet paa wort slot Nykøping fredaghen nest effther sancte Gertrudis dag aar mdxvii vnder¹⁰ wort signete.

Relator dominus Olauus
Holgeri miles.

NYSTED

Nysted bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa Hyld. 19,2 1535 22. juli i Rigsarkivet. Seglbilledet viser et paa bølger staaende skib med korsprydte mast, uden segl; herom to indadbøjede, opvoksende planter. Indskriften lyder: [SIGILLVM CI]VIVM [D]E [N]I[STE]D.

Nykøbing (?)

1409. 7. december.

1

Kong Erik 7. af Pommern fritager borgerne i Nysted for arbejde og skat til Aalholm og bestemmer, at alle, der bor paa Aalholm gods, skal svare deres skat til byen i stedet for til slottet, samt fastsætter den skat, byen aarlig skal yde til kongen. Borgerne faar det stræde frit, som de har ansøgt om, samt græsgang og ildebrændsel, som de hidtil har haft.

A: tabt. — Aa: kopi indsendt 1648, tabt. — Aa1: afskrift attesteret 1705 25. april af sekretærerne i Danske Kanc. H. V. Kaalund og C. Leegaard, tabt. — Aa1a: Kgl. Bibl. Kall fol. 54, afskrift af kopi indsendt 1773. — Aa2: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) V 294.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 5066 (i udtog).

Text efter Aa1a.

Wii Erick, med guds naade Dannemar(c)his, Sveriges, Norges, Vendes og Gothes konning og hertug udi Pommern, helse alle mand, der dette vort brev see eller høre læse, evindelig med gud og vor naade og kundgiøre det alle mand, saa vel de nu ere, som de end komme skulle, at vii disze nærværende breve viiszer, vore kiære borgere af Nysted i Laaland, lade og give frie og frelse for allehaande eruede og skat, som de hertil have været vonne at give og giøre til vort slott Aaleholm, og saadan frihed unde vi Boe Lauritzen og Lybicke Brynen og alle andre, paa det formelte gods boe og bygge, og den skat, som de skulle give, dend skal de fornævnte vore byemænd af Nysted til hielpe komme i dend skatt, som de os hvert aar give skulle, med saadan vilkor, at de skulle os hvert aar effter denne dag give til deres rette skatt halffemtesinds tyfve lybske mark, toe læster byg eller malt, og dertil skulle de os give af hvert skib, som til sille fiske fare, en tønne sild. Item unde vi de forskrevne borgere, at de maae faae det stræde fri, som de os haver ombedet. Item unde vi dennem fægang og ildebrand, saasom de hertil have havt. Item ville vi, at alle disze forskrevne stykke skulle eviglige blive, og ingen mand skal den magt have i andre maade at vende uden vi eller den, som konning effter os i

13 Dannemar(c)his] Dannemarkis Aa1a. — Sveriges] mgl. Aa1a. 14 mand] mend Aa2. 15 evindelig] inderlige Aa1a. 16 mand] mend Aa2. 19 hertil] dertil Aa2. 20 Lauritsen] Laurensen Aa2. 26 fiske] fiskeri Aa2. 27 maae faae] mue Aa2.

Dannemark vorder. || Item forbiude vi alle vore høvitsmænd, fogder, æmbedsmænd og alle andre, hvo de hellst ere, at de disse forskrevne vore borgere over disse vore naader i nogen maade uforrette under vor kongelige hevsn. Til vindesbiurd er vort secret hengt for dette brev. Skrevet paa vort slott Nyekiøbing under vores herres fødsels aar tusinde fiere hundrede paa det niende den løverdag nest effter sancte Nicolay dag.

København.**1510. 19. marts.****2**

Kong Hans tillader borgerne i Nysted at bruge en kronen tilhørende jord, Klostermark, mod en aarlig afgift af 10 mark danske. Hvis kongen atter fratager dem jorden, skal afgiften bortfalde.

A: tabt. — Aa: kopi indsendt 1648, tabt. — Aa1: afskrift attesteret 1705 25. april af sekretærerne i Danske Kancelli H. V. Kaalund og C. Leegaard, tabt. — Aa1a: Kgl. Bibl. Kall fol. 54, afskrift af kopi indsendt 1773. — Aa2: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) V 296.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 11496 (i udtag).

Text efter Aa1a.

Wii Hans, med guds naade Dannemarkes, Sverriges, Norges, Vendes og Gothes konning, hertug udi Slesvig, i Holsten, Stormarn og Dytmarsken, greve udi Oldenburg og Delmenhorst, giøre alle vitterligt, at vi af vor synderlig gunst og naade haver undt og tilladt og med dette vort aabne brev under og tillader, at vore kiære vndersaatte, borgemestere, raadmænd og meenighed udi vor kiøbsted Nyested mofve og skulde have, nyde, bruge og beholde til dennem een vores og kronens iord, som kaldes kloster mark, med alle samme iords rette tillæggelse, i huad det helst er eller og være kand, intet undertaget, saa længe vor naade tilsiger, saa at de skulle hvert aarlig aar, saa længe de samme iord af os udi forlening haver, give og || giøre os der af med den aarlige byeskat tie mark danske, og naar os ikke tykkes at unde dennem for^{ne} iord lengere, da skulle de ey dereffter ydermeere besværes med samme tie mark at give eller giøre os i nogen maade. Thi forbiude vi alle, i huo de hellst er eller være kunde, særdelis vore fogeder og embedsmænd, fornævnte vores undersaatte udi Nyested herimod paa fornævnte iord eller nogen des rette tillæggelse at

2 æmbedsmænd] ombuds mænd Aa2. 5 Nyekiøbing] Nyborg Aa2. 6 dag] anno 1409 tilf. Aa1a. 17 Sverriges] tilf. o. lin. Aa1a. 18 i] mgl. Aa2. 19 Dytmarsken] Dytmarsken Aa2. 21 borgemestere] derefter overstr. og Aa1a; borgemester og Aa2. 24 det] de Aa2. 25 og] mgl. Aa2. — saa . . tilsiger] mgl. Aa2. — saa (2)] dog saa Aa2. 28 naar] maa Aa2. — da skulle] gentaget, første sted overstr. Aa1a. 29 besværes] besværges Aa2.

hindre, hindre lade, møde, platze eller i nogen maade at uforrette under vor konninglige hevng og vrede. Givet paa vort slot Kiøbenhavn tirsdagen næst effter sancti Gregorii pape dag aar 1510 under vort zignet.

Aalholm.

1513. 21. august.

3

⁵ *Kong Christian 2. stadfæster de privilegier, som kong Hans og andre tidligere konger i Danmark har givet borgerne i Nysted.*

A: tabt, men registreret i RA. Danske Kanc. Christian 2.s registrant f. 80 v.

Tryk: Suhms Samlinger II 2. hæfte 60. — Reg.Dan. nr. 5626.

¹⁰ **B**orgmestere, raadmenn och menighet vdi Nysted ffinge stadfestelse breff paa theres privilegier, som koning Hanss, hwes siel gud nade, oc andre fremfarne koninger i Danmark thennom giffuit haffue. Cum clausulis solitis. Datum Aaleholm dominica infra octauam assumptionis Marie anno etc. mdxiii.

2 tirsdagen] tisdagen Aa2. 3 pape] papee Aa1. — under . . zignet] mgl. Aa2.

FÆLLESPRIVILEGIER
FOR
LOLLAND

Kong Christoffer 3. af Bayern forbyder bønderne paa Lolland at handle andre steder end i købstæderne og forbyder dem at benytte ulovlige havne og sejle ud for at drive købmandskab.

5 A: tabt. — Aa: Biblioteket paa Orebygaard. Hæfte med afskrift af Nykøbings privilegier f. 15 r (2. halvdel af 17. aarh.).

Anm.: Aarstallet 1442 findes kun i en overskrift.

Wii Cristoffer, med guds naade Danmarckes, Sweriges, Norges, Wen- 15 r
des och Gottes koning, pfsalzgreffue paa Reyn och hertug i Beyren,
10 hellsze alt wort elschelige clerkeri, fogede, friibaarne mend, kiøbstedsmend,
bønder och bokarlle och alle mine almue, som bygge och boe i Lolland
kielrigen med gud och wor naade. Wiider kiere wener, || at for osz haffue 15 v
werrit wor kiøbstedsmend aff meeninge kiøbstederne i wort riige Dan-
marck och kert haardeligen for osz, at deris bierring och nerring tages den-
15 nom fra med vloulige forkiøb och forprangere, som i landet ehre, saa at
dee deraff forarmede ehre, och at dee ey kunde giørre osz och riiget saadan
thienniste, som dee pligtige ehre. Thi forbyde wi alle bønder och landemend,
indlendische och vdlendische, noegen kiøbmandschaff at hantere eller
nogen sted torg at holde eller søge vden i wore kiøbsteder eller noeget
20 forkiøb eller forprang at giørre eller giørre lade der i Lolland eller nogle
vloulige hauffne at søge eller vd at segle for noegen kiøbmandschaff ath
hantere eller att bedriffue vnder wor kongelige heffn och wrede, men huo
som kiøbe och selge will, hand søge wor kiøbsteder och kiøbe och selge
der, som ret vdwiiser. Findis och noegen mand, som herimod dristiges at
25 giørre, hand schall haffue forbrudt det goedtz, som hand saa kiøber eller
selger, och der till bøde effter dett, som riigens ret vdwiiser. Thi wehre sig
der for huer udi sin sted, och biude vii alle worre foegeder och embedtz-
mend, at dee fly det saa huer udi sit lehn, at det saa holdet worder i alle-
maade, som forschreffuet staaer.

30 Aalholm.

1445. 25. april.

2

Kong Christoffer 3. af Bayern indskærper forbudet mod sejlads fra ulovlige havne, forprang samt bøndernes sejlads til udlandet efter varer.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. fra Nakskov 1648 f. 6 r.
Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7502 (i udtog).

6 r **W**y Christoffer, med guds naade Danmarckisz, Sweriges, Norgesz, Wendesz och Gottesz konningh, palantz greffue paa Rin och hertugh i Beyren, hellsze alle, som bøgge och boe i Laalandt, kierligen med gudt 5 och wor naade. Kiere wenner, som ether alle maa well witterligtt were, att wi thillforn haffue schreffuit hidt i Landett, att wore kiøbstedmend vt aff aldt riget haffue ofte werett for osz och haardelige kærrett, att thærisz brugh thages thennem fran, saa att the ey formaa att giøre osz och riget saadanne skatt och thienniste, som the pligtige ere, och thiærisz 10 foreldre for thennem giort haffue, och thett skeer aff vskælligh seylingh 6 v och forkiøb, huilket wi ingenlunde thillstæde wille, och || haffue thet thillforn forbudet medt wore opne breffue, huilket wi nu vnderstandet haffue att togh iche holdes. Thi forbythe wi ennu som før noghen att seyle vd aff vlouglike haffne eller noget forprangh att giøre endten paa 15 landet eller andre steder, och forbiude wi alle bønder och allmue att seyle effter nogett kiøbmandschaff vttlendisch i alle maade, som wore for^{ne} breffue vtuisze, som wi wore kiøbstedt mend her i Laaland ther vppaa giffuit haffue, vnder wor kongelige hefn och wræde. Datum castro nostro Allholm dominica Cantate nostro sub secreto anno domini 1445. 20

»Slotshaven«.

1454.

3

Kong Christian 1. forbyder forprang og høkeri paa landet samt bøndernes sejlads uden for bestemte tider.

A: tabt, men registreret i Nakskov bys registratur 1630, hvorefter Poul Rogert 1747, Kgl. Bibl. Thott fol. 730 f. 76 v. 25

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 424 (i udtog).

Kong Christians (den førstes) pergaments brev, som forbyder forprang og høckerie paa landet saa og bønderne at seyle uden paa bestemte tider. Datered udi Slotshaven 1454.

1455. 30. marts.

4 30

Se Nakskov nr. 18.

NYKØBING

Nykøbing bys segl, gengivet efter segl af grønt voks i trækapsel under Hyld. 78,14 1610 29. januar i Rigsarkivet. Seglbilledet viser et paa bølger staaende venstrevendt, enmastet skib, uden sejl, med flag, med en mand ved roret og en staaende løve forude. Indskriften lyder: SECRETVM CIVITATIS NYKØPING DE FALSTRIA.

Kong Christian 1. tager borgerne i Nykøbing under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af de tidligere konger, samt tillader dem at nyde deres byskov.

5 *A*: tabt. — *Aa*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 v. — *Ab*: Biblioteket paa Orebygaard. Hæfte med afskrift af Nykøbings privilegier f. 7 r (2. halvdel af 17. aarh.).

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 7 (i udtog).

Text efter Aa.

10 **W**ychristiern, med gudtz naade Danmarches, Norges, Wendes och ^{1 v}
 Gottes konning, greffue vdi Oldenburg och Delmenhorst, || giøre ^{2 r}
 witterligt alle mennd, at wii aff sønnderlige gunst och naade haffuer
 taget och vnndfanget och tage och vnndfaa med dette wort obene breff
 wor elschelige borgemestere, borger och meenigheed i Nykiøbing i Falster
 15 och alt dierres godz vdi wor konngel. wernn, freed och bescherming be-
 sønnderlig at forsuare och fordathinge till rette, och hermed vnnde wii
 och stadfeste dennem saadan preuilegier, friheed och naader, som ware
 forfædere, konnger i Dannemarck, herrer och førster, dennem for osz
 naadeligen vnndt och giffuet haffue, saa at de dennem niude, bruge och
 20 beholde schulle i alle maader och alle artichel, som de breffue, de dennem
 derpaa giffuet haffue, liude och vduisze. Thii forbiude wii alle wore fogder
 och embidzmend och alle andere, ehuo de helst ere, for^{ne} wor borgemestere,
 borgerre och meenigheedt eller nagen dierres imod denne wor gunst och
 naade i nogen maader herudi at hindere eller hindere lade, møtte eller
 25 wforrette vnnder wor kongl. heffnn och wrede. Sammeleedes forbiude wii
 alle, ehuo de helst ere, serdeelis wore fogder och embidzmend paa Nykiø-
 bing dennem noget hinder, welde eller forfang at giøre paa dierres fred-
 tagene schouff, dierres byschouff, menn lade dennem denn freedsommelig
 nyede, som de her thill giort haffue. Datum castro nostro Nykiøbing die
 30 beate Agnetæ uirg(i)nis et martyris nostr(o) sub secret(o) presentibus

10 Christiern] Christian *Aa*. 20 de breffue] ded breff *Ab*. 23 nagen] noget *Ab*. 25
 wforrette] for vrette *Ab*. 26 serdeelis] och særdeelis *Ab*. 27 giøre] giørrisz *Ab*. 29
 Nykiøbing] Nycoping *Ab*. 29 — 1 (s. 414) die . . ap(p)enso] etc. *Ab*. 30 uirg(i)nis]
 uirgenis *Aa*. — nostr(o)] nostris *Aa*. — secret(o)] secretis *Aa*.

ap(p)enso anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesim(o) primo, anno uero regnorum nostrorum Daciæ tertio et Noruegio secundo.

Nykøbing.

14(5)1 (?).

2

Kong Christian 1. tager borgerne i Nykøbing under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af de tidligere konger, derunder frihed for al told undtagen i Skanør.

A: tabt. — Aa: Biblioteket paa Orebygaard. Hæfte med afskrift af Nykøbings privilegier f. 7 v (2. halvdel af 17. aarh.).

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 1399 (i udtog).

Datering: Aarstallet 1461, som den eneste bevarede afskrift har, er urigtigt, da det ikke stemmer med kongens titel, idet Christian 1. fra 1457 var konge af Sverrig og fra 1460 hertug af Slesvig og greve af Holsten m.m. Formodentlig er det fejl for 1451.

7 **W**i Christiern, med guds naade Danmarckis, Norgis, Wendisz och Gotesz koning, greffue i Oldenborg och Dellmenhorst, gjørre witter-
ligt alle mend, at wi aff wor synderlig gunst och naade haffue taget och
vndfanget och tage och vndfange med dette wort obene breff worre ell-
schelige borgemestere och meenighed i Nyekøbing i Fallster och aldt
derisz goetz i wor kongl. wern och beschiermellse besynderligen at for-
suare och fordatinge till rette. End hermed vnde wi och stadfeste dem
saadan privilegie, frihed och naade, som worre forfædre, konger i Dan-
marck, herrer och førster dem for osz naadeligen giffuet haffue, saa at dee
dem nyde, bruge och beholde schulle i alle maade och article, saasom och
frieheed for alle honde told vden Skanør allene. Thi forbyde wi alle worre
foegder och embedtmend och alle anndre, i huo det helst ehr, for^{ne} wore
8 *borgemestere*, borgere och meenighed eller noegen derrisz || moed denne
wor gunst och naade i noegen maader her imoed at hindre eller hindre
lade, mødde eller forvrette vnder wor kongl. heffn och wrede. Datum
Nicoping anno domini 1461.

Køge.

1479. 26. januar.

3 30

Kong Christian 1. tillader borgerne i Nykøbing at paalægge skyldnere og deres gods arrest, som det er sædvanligt i andre købstæder.

1 ap(p)enso] apenso o. lin. Aa. — millesimo] milesimo Aa. — quinquagesim(o)] quinquagesima Aa. 2 Daciæ] Daniæ Aa. — secundo] etc. Ab. 26 borgemestere] derefter overstr. och Ab. 29 domini] dommini Aa. — 1461] mgl. i texten, men nævnes i overskriften Aa.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 r. — Ab: Biblioteket paa Orebygaard. Hæfte med afskrift af Nykøbings privilegier f. 16 r (2. halv. af 17. aarh.).

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 4389 (i udtog).

5 Text efter Aa.

Wy Christiern, med gudtz naade Danmarckes, Sweriges, Norges, Wendes och Gottes konning, hertog i Sleszuig och hertog i Holstein Stormarrenn och Ditmerschen, greffue udi Oldenburg och Delmenhorst, giøre alle witterligt, at wor borgemestere, raad och meenigheedt i Nykiøbing i Falster haffuer ladet berette for osz, at mannge, som kiøbslaa med dennem, gaa dennem offuerhørige for och wille ey betalle dennem, huiz de dennem aff rette pligtig er. Thii haffue wii aff wor sønnderlige gunst och naade vnndt och thilladet och nu med dette wort obene breeff vnnde och tillade, at de maa besette dennem och dierres godtz, som dennem med rette schyldig er, och gaa dennem offuerhørige for och wille dennem ey betalle der i byenn eller anndensteds i vore kiøbsteder i Dannemarek, ligerwiisz som anndere vore vnndersatter haffuer besetning i anndere wore kiøbsteder i Dannemarek. Thii forbiude wii alle, ehuo de helst ere eller were kunde och serdeelis wore fogeder och embidsmend for^{ne} wore borgemester och raad och meenigheed i Nykiøbing herudi eller imodt at hindre eller hindere lade eller i nogen maader vforrette vnnder wor kongl. heffnn och wreede. Datum in opido nostro Kiøge in crastino conuersionis sancti Pauli apostoli anno domini mcdlxxix nostro sub signeto.

København.

1483. 27. september.

4

25 Kong Hans tager borgerne i Nykøbing under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af hans fader, Kong Christian 1., og andre tidligere konger, samt tillader dem at nyde deres byskov.

A: tabt. — Aa: Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 v. — Ab: Biblioteket paa Orebygaard. Hæfte med afskrift af Nykøbings privilegier f. 3 v (2. halv. af 17. aarh.).

30 Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5298.

Text efter Aa.

Wy Hans, med guds naade Danmarches, Norges, Wendes och Gottes konning, vdwaldt koning till Suerigs rige, hertog udi Sleszuig, Holstein, Stormarn och Ditmarschen, greffue udi Oldenburg och Delmen-

6 Christiern] Christian Aa. 7 Holstein] Hollsten Ab. 16 i Dannemarek] mgl. Ab. 19 embidsmend] rett. fra wmbidsmend(?) Aa. 22 Kiøge] Køgen Ab. 23 mcdlxxix] 1479 Aa. 34—35 Holstein] och hertug udi Holstenn Ab. — Ditmarschen] Ditmerschen Ab.

horst, giøre witterligt for alle, at wi aff wor sønnderlige gunst och naade haffue taget och vnnndanget och nu med dette wort obene breeff tage och vnnndfaa wor elschelige borgemestere, borgere och menigheed udi Nykiøbing i Falster och alt dierres godz, rørenndes och vrørenndes, ihuad det helst er eller neffnes kand, vdi wor konngl. freed, hegen, wernn, forszuar 5 och beschiermelsze besønnderlig at forsuare och fordatinge till rette. Och vnnde wii, stadfeste och fuldbiurde och med dette wort obene breeff vnnde, stadfeste och fuldbiurde for^{ne} wor och kronens borgere udi Nykiøbing alle de privilegier, naader och friheeder, som hoigborne første, kong Christiern, wor kierre her fader, huisz siell gud naade, och anndere vo- 10 re forfædere, fremfarne konger i Dannemark, herrer och første, dennem for osz naadeligen vnnndt, stadfest och fuldbiurdh haffuer, saa at de dennem nyede, bruge och beholde schulle udi alle maader och artichel, som de obene breffue dennem deromb giffuen indholder och vduiszer. Thi forbiude wii alle wore fogder och embidzmend och alle anndere, ehuo de 15 helst ere eller were kunde, for^{ne} wor borgemestere, borgere och meenigheed eller nogen dierres herimod denne wor gunst och naade at hindere eller hindere lade, møtte, pladze, deele, wmage eller udi nogen maader at wforrette wnnder vor kongl. heffn och vrede. Sammeledes forbiude wii alle och serdelis wore fogder och embidzmend paa vort slott Nykiøbing dennem 20 nogen hinder, forfang eller vret at giøre paa dieres fredtagene schouff, dieres byeschouff, menn lade dennem den fredsommelig nyede, som de hertill giordt haffue. Datum in castro nostro Haffniensi sabbato proximo ante festum sancti Michaelis archangeli anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio nostro sub secreto, anno uero regnorum 25 nostrorum Daciæ et Noruegiæ primo.

Nykøbing.

1488. 26. juli.

5

Borgerne i Nykøbing giver Borre paa Møen et udtog af bestemmelserne i deres privilegier.

Se Borre nr. 3.

30

1 giøre] giøre *Aa.* 2 nu] *mgl. Ab.* 3 vnnndfaa] vndfange *Ab.* 5 hegen] *mgl. Aa.* 6 fordatinge] fordeytinge *Ab.* 13 schulle] och maa *tilf. Ab.* — artichel] articheler *Ab.* 18 møtte] møye *Ab.* 21 forfang] eller forfang *Ab.* — vret] wold *Ab.* 23 Haffniensi] Haffniensis *Aa.* — sabbato] sabbatho *Aa.* 24 sancti . . archangeli] vivi Michælis archangeli *Aa.* 24—25 millesimo . . tertio] 1493 *Aa.* 25 secreto] sigilli *Aa.* 26 Daciæ] Daniæ *Aa.* — primo] *xmo Ab.*

Vordingborg.**1513. 29. august.****6**

Kong Christian 2. tager borgerne i Nykøbing under sin beskyttelse og stadfæster deres privilegier, som de har faaet af hans fader.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 r. — Ab: Bibliotheket paa Orebygaard. Hæfte med afskrift af Nykøbings privilegier f. 8 r (2. halvdel af 17. aarh.). — B: RA. Danske Kanc. Christian 2.s registrant f. 80 v (udtog).

Text efter Aa.

Wy Christiern, med gudtz naade fuldbiurdt och samtycht koning till Dannemarck och Norge, vdualdt koning till Swerrig, hertug vdi Sleszuig, Holstein, Stormarn och Ditmarschen, greffue udi Olddenburg och Delmenhorst, giøre alle witterligt, at wii aff wor sønderlige gunst och naade haffue taget, annammet och vnndfanget och med dette wort obene breef tage, annamme och vnndfange wor kierre vnndersatte, borgemestere, raadmend och meenigheed udi wor kiøbsted Nykiøbing udi Falster, udi wor førstelige hegn, wernn, freed och beschermelsze besønderlige at forsuaere och fordattinge thill rette. Sammeleedes haffue wii och aff samme wor gunst och naade fuldbiurd, sambtøgt och stadfest och nu med dette wort obene breeff fuldbiurde, sambtøche och stadfeste alle de naader, friiheeder och preuilegier, som wor kierre her fader, huisz siell gud naade, dennem tilforne naadeligenn vnndt, giffuet och stadfestet haffuer udi alle dierres ord, puncter och artichler, som de inndholder och vduiszer. Thii forbiude wii alle, ehuo de helst ere eller were kunde, serdeelis wore fogeder och embedsmendt, som nu er eller her epter kommendes worder, for^{ne} wore kierre vnndersaate, borgemestere, raadmend och meenigheed udi Nykiøbing herimodt paa persone, hustruer, børnn, hionn, thienner eller gods at hindere, hindere lade, møde, deele, pladse, wmage eller i nogen mader at vforrette vnnder wor førstelig heffn och wreede. Giffuet paa wort slott Wordingborg st. Iohannes dag baptistæ decollation<i>s</i> aar epter guds biurd mdxiii vnder wort segenete.

30 København.**1516. 19. marts.****7**

Udfærdigelse for Nykøbing Falster af Kong Christian 2.s forordning om bønders sejlads, bissekræmmere og landkøbere, øksnehandel og haandværkeres handel.

8 Christiern] Christian Aa. 10 Holstein] i Holsten Ab. — Ditmarschen] Dyttmerschen Ab. 15 hegn] hegd Aa. 16 fordattinge] fordegtinge Ab. 22 serdeelis] och særdeelis Ab. 25 hionn] hiønn Aa. — thienner] thienner Ab. 28—29 decollation<i>s</i>] decollationes Aa; decolarius(?) Ab. 29 mdxiii] 1513 Aa.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 v. — Ab. Biblioteket paa Orebygaard. Hæfte med afskrift af Nykøbings privilegier f. 16 v (2. halvdel af 17. aarh.).

Jfr. udfærdigelse for Helsingør (nr. 15), Nakskov (nr. 26) og Stubbekøbing (nr. 8) samt fællesprivilegier for Sjælland, Lolland, Falster og Møen (nr. 2).

Text efter Aa.

5

^{3 v} **W**y Christiern, med gudtz naade Danmarches, Norges, Wendes och Got-
^{4 r} tes konning, vdwaldt konning till Swerrig, hertug i Sleszuig, Holstein, ||
 Stormarren och Ditmarschen, greffue i Oldenburg och Delmenhorst, giøre
 alle witterligt, at wor kierre vndersatter, borgemester, raadmend och ¹⁰
 borgere udi wore kiøbsteder vdi Siælannd, Falster, Laaland och Møenn,
 haffuer med nogenn dierres medborgere ladet giffue osz nogen dierres
 merckelige brøster tilkiennde, som de haffue nu lang thied hafft och ledt
 paa bierring, kiøbmandschab och hanndthering, besønnderlige i disze
 epter^{ne} maader, som er først, at mannge bønnder paa landtzbyerne i ¹⁵
 Siælannd, Laaland, Falster och Møenn bruger seigeladtz til stederne i
 Tydschlannd at vdføre thill schibs kornn, smør, huder, tallig och andere
 wahre, som kiøstedsmend pleier at haffue dierres næring och bierring aff,
 samme wor kiøbstedmend storligen til schade och forfang, huilche for^{ne}
 brøst och leigligheed med alle fleere brøster wii med nogen wore elschelige ²⁰
 raad wille offuerweiget haffue och derpaa for^{ne} wor kiøbstedmend thill
 gode och bistannnd giort saadan schickelsze och dennem saadann naader
 och privilegier vnndt och giffuet, at inngen bønnder i Siælannd, Laalannd,
 Falster eller Møen maa eller schall her epter seigle till Tydsklannd med
 dierres schibff, gods eller wahre, medenn huilchen som her epter aff den- ²⁵
 nem seigle wille med dierres schib och godtz, dii maa seigle inndenn riget
 till wore kiøbsteder, och ville wii, at wor kiøbstedmend, som bønnder med
 dieris schib och gods besøge, schal giffue dennem redelig for dierres gods
 och wahre och holde dennem schellige med bonderne med dierres kiøbff,
 saafrembt at wii ey schulle hereffter foraarsagis thill at loff giffue bønn- ³⁰
 derne igienn at seigle, som de tilforne giordt haffuer. Frembdeeles beken-
 der de och, at mannge beszekremmer och anden lanndkiøber fare paa
 lanndsbyer och kiøbslaa med bønnderne imod kiøbstedmends privilegier.
 Wille wii och, at wore kiøbstedmend maa och schall herepter bruge dierres
^{4 v} preuilegier, || somb de imod samme beszekremmer och landkiøber haffue. ³⁵

9 Ditmarschen] Dyttmerschen Ab. 13 lang] i lang Ab. 14 bierring] bierrings Aa.
 — hanndthering] handling Ab. 15 landtzbyerne] landtzbyen Ab. 24 eller (1)] paa tilf.
 Ab. 25 huilchen] huilche aff dennom Ab. 25—26 aff dennem] mgl. Ab; jf. foreg. 30
 hereffter foraarsagis] rett. af skr. selv fra foraarsagis her epter Aa. — foraarsagis] aarszages
 Ab. 32 anden lanndkiøber] andre landkiøbere Ab.

Sammeleedes bekiender for^{ne} wor kiøbstedmend, at mannge i Siælann
 Laaland, Falster och Møen driffue øxenn thill stederne och forszendes
 till schibs, saa at dermet her i riget woxer stoer brøst paa øxenn, da haffue
 wii nue med wort elschelige raad giordt derpaa saadann enn schickelsze,
 5 at inngenn prestmand eller riddermandsmand schall herepter vdlendische
 kiøbmands <pendinge> tage och dermed kiøbe øxen. Huilchen derimod befin-
 des herimod at giøre, da schall hannd haffue forbrut till osz och kronen saa-
 dann øxen och penndinge, och kiøbmend maa kiøbbe och handele med pre-
 later, ridder och goede mennd, som de hertill giort haffuer, och samme kiøb-
 10 mend schulle giffue och giøre til osz och kronen saadan told och rettigheed,
 som de osz pligtig ere. Wille wii och, at huer embidtzmand i kiøbstederne
 schall herepter bierge sig aff sit embede, som ere baggere, brøggere, schom-
 maggere, schredder, guldszmider, smeder och anddere embidsmend, at
 inngen embidsmand schall her epter bruge kiøbmandschaff vdenn till
 15 dierres embeds behouff, och wille wii, at wore borgemester och raad
 schulle holde for^{ne} embeder wed magt, saa at huer bliffuer ved schiell
 och ret udi sit embede och retferdige næring. Thii forbiude wii alle, ehuo
 de helst ere eller were kunde, serdeelis wore fogder och embidsmend, for^{ne}
 wor kierre vnndersatter, kiøbstedsmend i Siælann, Laaland, Falster och
 20 Møen och besønnderlige vorre elschelige borgemestere, raadmend och mee-
 nige borgere udi wor kiøbsted Nykiøbing i Falster, herimod denne wor
 skickelsze, friheed och privilegier at hindere, hindere lade, møde, deele,
 pladse eller i nogenn maader at wforrette vnnder wor kongelige heffnn och
 wreede. Giffuet paa wort slott Kiøbenhaffn onszdagen nest epter st.
 25 Gregori dag aar mdxvi vnder wort secret.

København.**1521. 26. marts.****8**

Borgmestre og raad i København sender Nykøbing Falster en afskrift af Christian 2.s forordning af 1521 10. februar.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 5 r med overskr.:
 30 Copiæ vnder Kiøbenhaffns stadtz seigell aff konning Christian denn Andenn hannsz
 naades stadtz rett och privilegier i kiøbstederne vdi Siælann, Laaland, Falster
 och Møen naadigst giffuenn och meddeelt. — Ab: Biblioteket paa Orebygaard. Hæfte
 med afskrift af Nykøbings privilegier f. 18 r (2. halv. af 18. aarh.).

Text efetr Aa.

I bekiender] bekierre Ab. 6 <pendinge>] mgl. Mss. 13 at] gentaget Aa. 16
 embeder] embedtzmend Ab. 22 friheed] friheeder Ab. 24 st.] mgl. Aa. 25 aar
 mdxvi] anno 1516 Aa. — secret] segenet Aa. 31 kiøbstederne] kiøbsterderrne Aa

W^y borgemestere och raad i Kiøbenhaffn giore witterligt, at wii haffue enn wor kiere naadige herrisz privilegia, som annrørendesz er Siælannd, Laaland, Falster och Møenn, som hannsz naades høigmegetighed for^{ne} lannde mildeligenn med begaffuet haffuer, liudenndes ord fra ord, som epterfølger: Wii Christiernn med guds naade Danmarckes, Swerriges, ⁵ Norges, Wennedes och Gottes konning, hertog udi Sleszuig, Holstein, Stormarren och Ditmarschen, greffue udi Olldenburg och Delmenhorst (etc. = Fællesprivilegier for Sjælland, Lolland, Falster og Møen nr. 3). Till sanndingen heromb haffue wii for^{ne} borgemestere och raad ladet hennge wor stadz inndsegell for dette breeff. Schreffuen i Kiøbenhaffn ¹⁰ anno 1521 tiszdagenn nest epter pfalme sønndage.

2 kiere . . privilegia] kongl. naadigste frii privilegier *Aa.* 4 mildeligenn] myndeligen *Ab.* 5 Swerriges] *i marg. Aa.* 9—11 Till . . sønndage] *mgl. Ab (blad mgl.)*

STUBBEKØBING

Stubbekøbing bys segl, gengivet efter segl af ufarvet voks under brev af 1367 18. juli i Staatsarchiv, Lübeck (Danica 147). Seglbilledet viser et paa bølger staaende, venstrevendt, enmastet skib med et bugnende sejl og med to fra dækket opstaaende tindede taarne, et paa hver side af masten. Indskriften lyder: SIGILVM REGIS DACIE STVBBEKØPING.

Kong Valdemar 4. tager bymændene i Stubbekøbing under sin beskyttelse og giver dem en række privilegier.

A: tabt. — Aa: »kopi« o: oversættelse, bekræftet af stadsskriveren Hans Jacobsen 3. marts 1647, tabt. — Aa1: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paa-skrift: *Ex copia minus accurata.* — Aa2: smst. afskr. fra 18. aarh. — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2 r med oversættelse.

Tryk: Suhm XIII 824 (efter Ab); Kolderup-Rosenvinge V 576 (efter Suhm). — Reg.Dan. nr. 2371; Rep. 1. rk. nr. 2403.

10 *Text efter Ab.*

Valdemarus, dei gratia Danorum Slaorumque rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, quod nos dilectos nobis exhibito(re)s præsentium, uillanos nostros in Stubbekjøbing una cum omnibus bonis suis et familia ipsis attinente sub nostra pace et protectione suscipientes specialiter defendendos ac ipsos sinceræ dilectionis affectu et specialis promotionis fauore prosequi uolentes, ut tenemur, eisdem ex speciali gratia, quam ipsis facimus, concedimus per præsentés:

(1.) Quod quicumque militibus, armigeris, hominibus nostris, seu aliis, cuiuscunque status fuerint, res suas, bona et mercimonia uendiderint, et certum ipsis uel eorum alicui super emptis terminum dederint pro solutione pretii eorundem, si iidem emptores dato eis termino non persoluerint, ac infra ipsius uillæ terminos signi pacis, dictos uulgariter byfræd, postea inuenti fuerint, facta ipsis legitima per uillanos inhibitione uel ar(r)estatione prima et secunda et tertia cum aduocati uel ipsius nuncii præsentia, ne ante solutionem integram et satisfactionem debitam recedere præsumant; si contrarium fecerint, quarto si uenerint, capiantur et ar(r)estentur, et nobis pro qualibet inhibitione prius facta in tribus marcis denariorum, pro quibus unus solidus grossorum dabitur, prout status regni nostri iam requirit, et communitati et usibus uillæ prædictæ in tribus marcis similiter ratione recessus indebiti et contumaciæ teneantur,

11 præsens] præsentibus Ab. 13 exhibito(re)s] exhibitos Ab. 14 ipsis] ipsius Ab. 24—25 ar(r)estatione] arestatione Ab. 28—29 ar(r)estentur] arestentur Ab.

nec libere dimittantur ante solutionem integram dicti iuris; incusatus tamen quicumque fuerit et detentus ante suam liberationem suo actori pro principali causa nihilominus ex toto satisfaciat uel legaliter se excuset.

⟨2.⟩ Quicumque causa nostræ gratiæ, quam eis cupimus, transgressores ipsos uillanos aut eorum aliquem infra uillæ terminos inuaserint uerberando, ipsi inuasores, si manifeste in ipso uerb(er)is opere deprehensi fuerint et detenti, secundum delicti quantitatem et qualitatem satisfaciant, nec cum exhibitione legum ad sua(m) super hoc purgationem aliquam admittantur. Si uero ipsos subterfugere contigerit illa uice, redeuntes in posterum impediuntur, donec de commissis satisfecerint, uel pro eisdem se defenderint et purgauerint debitis legibus iusto modo.

⟨3.⟩ Quicumque etiam extra uel intra uillæ terminos residentes rureses uel uillani aliquem de ipsis uillanis infra uillæ terminos interfecerint uel uulnerauerint, læso quad(r)aginta marcas denariorum, nobis tantum et uillæ tantum soluere sint astricti.

⟨4.⟩ Super causas insuper quadraginta marcas, quicumque leges firmauerint, aut tribus legibus, quæ tylder dicuntur uulgariter, de conuiuio et fraternitate sancti Canuti aut cum nouem legibus, tylder dictis, de communibus hinc inde recipiendi(s), tamen legalibus, se defendere obligentur.

⟨5.⟩ Insuper quicumque leges aliquas, qualescunque fuerint, infra terminos uillæ firmauerint, eisdem infra eosdem ad impleant et exsoluant.

⟨6.⟩ Ceterum dictis uillanis et eorum cuilibet concedimus et hanc gratiam facimus specialem, quod ubicunque infra regni nostri terminos deuenerint, ratione bonorum suorum, quæ secum duxerint, ab omni solutione telonii sint per præsentis liberi pariter et exempti.

⟨7.⟩ Quos etiam uel eorum quemlibet ad firmationem denominationum, quæ neffn dicuntur, coarctari nolumus nec ad alia placita nisi ad sua propria aequaliter euocari, nisi de nostro mandato speciali.

⟨8.⟩ Item concedimus, quod fiant termini pacis ipsius uillæ ad terminos Oure led in parte orientali, Svortebeck ad partem meridionalem, Porbrou ad partem occidentalem, ad medium passagii torrentis inter uillam Stubbekjøbing et insulam Bogø ad partem septentrionalem ab eadem uilla.

⟨9.⟩ Item si quis aliquem uulnerauerit, membrum amputauerit, occiderit, heruerck commiserit, currum cum uxore et utensilibus euerterit, nauem ad mare paratam cum mercimoniis submerserit, seu alia similia uel peiora

1 libere] *slutn. af ordet forskrevet* Ab. 3 causa] *causam* Ab. 6 uerb(er)is] *uerbis* Ab. 8 sua(m)] *sua* Ab. 14 quad(r)aginta] *quadaginta* Ab. 18 tylder] *æ(?) tilf.* Ab. 19 recipiendis] *recipiendi* Ab. 27 Quos...speciali] *måske opr. en randnote knyttet til l. 21 obligentur.*

commiserit, læso duas marcas puri argenti nobisque tantum et uillæ tantum, ultra quod in libris legalibus continetur, persoluat.

(10.) Item dimittimus eis pascua pecorum suorum cum fundis, syluis et pratis inter prædictam uillam et Pribrod ad austrum a uilla prædicta ad
5 occiden<tem> ad riuum dictum Skelbeck, unde uicinis eorum præiudicium aliquod nolumus generari, quos quidem fundos, syluas, prata et pascua possederant temporibus progenitorum nostrorum ad centum annos et ultra pacifice et quiete, saluis nostris terris et agris cum eorum pertinentibus uniuersis.

10 (11.) Item uolumus, ut hospites non uendant nec emant in foro uillæ seu infra terminos eiusdem in præiudicium consulum seu uillanorum absque eorundem licentia et consensu.

(12.) Item uolumus et mandamus omnibus in eadem uilla Stubbekøbing habitantibus, ut omnes exsolutiones ad ius nostrum regale spectantes, tam impositas non solutas quam imponendas, cum prædictis uillanis,
15 qui hucusque dictas exsolutiones exposuerant, exponant, decetero non recusent, quod etiam per omnes alios bona siue terras in dicta uilla possidentes fieri uolumus, prout ipsis per consules ibidem oportune impositum fuerit et iniunctum, tali conditione mediante, quod quantum de dictis
20 exsolutionibus ad nostros famulos in prædicta uilla seu extra residentes iuste exsoluendum deuolutum fuerit, nobis in eisdem exsolutionibus debeat defalcari.

Unde sub obtentu gratiæ nostræ firmiter inhibemus, ne quis aduocatorum nostrorum, eorundem officialium seu quisquam alius* cuiuscunque
25 conditionis uel status existat, prædictos uillanos uel de ipsorum familia aliquem contra huiusmodi libertatis gratiam a nobis indultam præsumat aliquo modo impedire, prout ultionem et indignationem nostra<m> regia<m> duxerit euitanda<m>. Datum Nycopiæ in Falstria anno domini 1354 ipso die beatorum Philippi et Iacobi apostolorum in p<r>æsentia nostra nostro
30 sub sigillo præsentibus appenso in testimonium præmissorum.

1386. 18. august.

2

Kong Oluf tilstaar bymændene i Stubbekøbing det lejemaal, som de har haft paa Munkholm i fyrretyve aar.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 v. — Ab: RA. 35 Langebeks dipl. Afskrift af Langebek med den indledn. som er trykt i Danske Mag.

5 occiden<tem>] occidens Ab. 24 alius*] aliquis Ab. 27 nostra<m> regia<m>] nostras regias Ab. 28 euitanda<m>] euitandas Ab. 29 p<r>æsentia] pæsentia Ab.

I 35. — *Ac*: smst. Afskr. af samme med paaskrift: *Ex originali membran. 1741* og med oplysning: *Seiglet er borte, men documentet er heftet ved 2de andre Privilegier, eet af Erico Pomerano og eet af Christophoro Bavaro* [c: nr. 3 og 4], *hvis seigl hænger igiennemdraget alle 3 brevene. NB Det synes, at den, som har forfattet dette document, maae have været halv tysk. Originalt hører Stubbekøbings bye til.* — *Ad*: smst afskr. 5 fra 18. aarh.

Tryk: Danske Mag. I 35 (efter *Ab*). — Reg.Dan. nr. 2785*. Rep. 1. rk. nr. 3546. *Text efter Ac.*

Wi Olaf, meth guzs nathæ kuning i Danmark oc i Norwe oc een reth aruing teel Swirikes rike, helse alle men, som thethæ bref see eller 10 høre, innerlighe meth guth. Wi kunnæ the, ther teel ære, oc swo the, ther teel komme skulæ, thet wi hawe vnt oc lathet wore keræ bymen i Stubbekopingh theræ leighe, swo sum the hawe haft fore fyretiuf winter, sum thet ligger a Munkholm, swo sum man kaller Stubbekopingsleighe. Hware fore 15 for bythæ wi thet noker man, i hwo thet er, dat the foresauthæ bymen in Stubbekoping i thet forbønomende læie bothæ po land oc i strand them af at trenge, swo fremt som the wille || hawe wor hulle oc wor nathæ. Teel 20 witnes burth tha stetfeste wi met wort ingheseile, oc framdeles buthe wi wore thiennere, at i ikke lathe wore kere bimen forvnrette. Datum anno domini m^o ccc^o lxxx^o vi, scriptum sabbato post assumptionem beate uirginis.

Roskilde.**1414. 18. december.****3**

Kong Erik 7. af Pommern stadfæster de privilegier, bymændene i Stubbekøbing har faaet af tidligere konger.

A: tabt. — *Aa*: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 (udtog). — *Ab*: RA. 25 Langebeks dipl., afskrift af Langebek med paaskrift: *Ex originali membranaceo 1741* og med oplysning: *Seiglet er borte, men en heel dusk rød, blaot og grønt silke er tilbage, som seiglet har hængt udi. Dette dokument er heftet ved 2de andre af samme indhold, det ene af k. Olaf, det andet af k. Christopher III* [c: nr. 2 og 4]. *Originalt hører Stubbekøbing bye til.* — *Ac*: smst. Afskr. fra 18. aarh. 30

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 5490 (i udtag).

Text efter Ab.

Wy Erik, met gutz nathæ Danmarks, Swerighæs, Norghæs, Wendes oc Ghodhæs koningh oc hertugh i Pomæren etc., heelssæ allæ mæn, thettæ breff høræ læsit ællær see, ewinnæleghæ met wor herræ. Ok beken- 35

9 Olaf] Olluff *Aa*. — Norwe] Norrige *Aa*; Norige *Ad*. 10 Swirikes] Swerriges *Aa*. 12 thet] att *Aa*; that *Ad*. 13 thet] ther *Aa*. 14 man] men *Ad*. 15 thet(2) . . dat] de erre att *Aa*. — in] i *Aa*. 16 i thet] dette *Aa*. — forbønomende] forbenomende *Ad*, *Aa*. 17 hulle] hyllest *Aa*. 19 forvnrette] forwrette *Aa*. 20—21 scriptum . . uirginis] *mgf. Aa*.

næs wy met thettæ wort opnæ breff, at the priuilegiæ, frelssæ oc friiheet, som woræ forfæthræ oc forholdre, koningæ i Danmark, aff therræs kærligh oc goth wiliæ oc synærlich nathæ wnt oc giwæt hawæ woræ kæræ bymæn i Stubbækøping, the sammæ priuilegiæ, frelssæ oc friheet wnnæ
 5 wy them frændelis aff wor synnærlich nathæs weynæ, oc them stathfestæ wy met thettæ wort opnæ breff i allæ modhæ, som therræs priuilegiæ oc friheet ludhæ, som thettæ wort breff ær wether hengt. Thy forbiwthæ wy allæ woræ fogho||dæ oc æmbitzmæn oc allæ andræ, hwo the hælst æræ, them amoot thettæ wort breff at hindræ, mæn i allæ modhæ at forthæ,
 10 som forscreuet staar. Ok til bewaringhe thisse forscrefne styckes tha hawæ wy wort inciglæ ladæt met wiliæ oc witskap hengiæs for thettæ breff. Giwæt i Roskilde wor herræs aar thusændæ aar firæ hundræthæ på thet fiortendæ aar then tiisdaw næst fore *sanctæ* Thomæs daw heligh apostel.

15 **Nykøbing.****1442. 24. september.****4**

Kong Christoffer 3. af Bayern tager borgerne i Stubbekøbing under sin beskyttelse og stadfæster alle de privilegier, de har faaet af tidligere konger.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 v (udtog). — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek med paaskrift: Ex originali membranaceo 1741 og med oplysning: Adest sigillum in cera rubra og at Originallet hører Stubbekøbings by til. — Ac: smst. afskrift fra 18. aarh. — Brevet har været sigillatorisk forbundet med nr. 2 og 3; se disse.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7270.

Text efter Ab.

25 **W**y Cristoffer, meth gudhs nadhæ Danmarcs, Swerigis, Norigis, Wendis och Gota koning, palantzgreue paa Rin och hertigh i Beyern, göræ widerlicht allæ mæn, at wy aff wor sønderlighe gunst och nadhæ hauæ taghit och vntfongit och taghe och vntfaa wore elschelighe burgemestere, radhmen, borghere oc all menichet, som bygge och boo i wor køpstædh Stubbekøping, vdi wor sønderlighe wern, hæghe och konungxlighe
 30 bescherming at fordaghtingæ och forsware till rette. Och stadhfestæ wy thøm met thettæ wort opnæ breff alle the priuilegia, frelsse och friihet, som woræ forfarnæ koningæ i Danmarck them aff theris godhwiliæ och sønderlighæ nathæ foræ oss vnt och giuet hauæ i alla madhæ, som || theris
 35 priuilegia och friihet ludhæ, som thettæ wort breff ær wetherhænght, och thet göræ wy, paa thet at for^{ne} wore burgheræ och køpstædh ther aff

forbæthris mwæ och thes ydermere wære oss till wilghæ och thïæniste; thoch wele wy hauæ fuldmacht for^{ne} priuilegia och friihet at forbæthræ och till och aff at settæ, vm wy kunnæ prøuæ, at thet oss och kronen nyttelicht ær. Thy forbiwthe wy allæ, æ hwo the hælst æræ, och serdelis woræ foghede och æmbitzmæn for^{ne} wore burgemestere, radhmen, bur- 5 ghere och menichet eller noghin aff them modh thenna wor gunst och nadhæ at hindræ, mødhæ, tøffuæ eller vforrettæ vnder wor konungxlighe hæffnd och vredhæ. Datum castro nostro Nykøping feria secunda proxima ante festum beati Michaelis archangeli no||stro sub secreto anno domini mcdxl^o secundo. 10

Stubbekøbing.**1453. 6. juni.****5**

Kong Christian 1. tager borgerne i Stubbekøbing under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 v (udtog). — Ab: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paaskrift: *Ex originali membranceo 1741* og med oplysning: *Adest sigillum in cera rubra.* — Ac: smst. afskr. fra 18. aarh. 15

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 256 (i udtag).

Text efter Ab.

Wy Cristiern, meth guths nadhæ Danmarks, Norgis, Wendis oc Godes 20 koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøræ wyderlight alle mæn, at wy aff wor sønderlighe gunst oc nadhe haue taghit och vntfongit och taghe och vntfaa woræ ælscheliche burghemester, radhmæn, burghere oc all menichet, som bygge oc boo i wor køpstedh Stubbekøping, vdi wor sønderlighe wern, hæghe och konungxlighe beskerming at fordaghtingæ 25 oc forsware till rætte, och stadhfestæ wy thøm met thettæ wort opne breff alle the priuilegia, frelsse och friihet, som wore forfærnæ koninger i Danmarck them aff theris godh || wiliæ och sønderlighe nadhe fore oss vnt oc giuet haue i alle madhæ, som theris priuilegia och friihet ludhæ, som thettæ wort breff ær wetherhænght, oc thet gøræ wy, paa thet at for^{ne} 30 woræ burghere och køpstedh ther aff forbæthris mwæ och thes ydermere wære oss till wiliæ och thieniste, thoch wele wy haue fuldmacht for^{ne} priuilegia och friihet at forbæthre och till och aff at settæ, vm wy kunne prøuæ, at thet oss och kronen nyttelicht ær. Thii forbiuthe wy alle, eehwo the helst ære, oc serdelis woræ foghede och æmbitzmæn for^{ne} woræ bur- 35 ghemester, radhmæn, burghere och menichet eller noghen aff them modh

27 forfærnæ] forfærnæ Ac. 32 wære] foran ordet overstr. beg. af samme ord Ab.

thenne wor gunst oc nadhe at hindræ, mødhæ, tøffuæ eller vforrættæ vnder wor || koningxlighe hæffnd och wredhe. Datum in predicta uilla nostra Stubbekøpinge fferia quarta infra octauas corporis Christi nostro sub secreto anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo
5 tertio.

Dominus rex per se presentibus regina Dorothea,
Iohanne Thor(berni) et Tymmone militibus.

Nykøbing.

1504. 16. august.

6

*Kong Hans tillader borgerne i Stubbekøbing at benytte til deres kvæg de
10 vange, der ligger omkring byen, tilhørende landsbyerne deromkring, naar vangeledene er aftaget, og kornet er høstet og hjemført.*

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4 r. — Aa1: Kgl. Bibl. Uldall. fol. 186 (Resens atlas) V 78. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paaskrift: *Ex originali membranaceo 1741* og med oplysninger:
15 *Abest sigillum og at Originalt hører Stubbekøbings by til.* — Ac: smst. afskr. fra 18. aarh.

Tryk: Bering Liisberg, Stubbekøbing gennem Tiderne 112 (efter Aa1). — Rep. 2 rk. nr. 10138.

Text efter Ab.

20 **W**ii Hanss, meth gudtz nade Danmarckis, Suerigis, Norgis, Wendis och
Gottis konningh, hertwg wdi Slessuigh, Holsten, Stormarn och i Dit-
mersken, greffuæ i Oldenborgh och Delmenhorsth, giøræ allæ witterligth,
ath wi affh wor sønderligæ gunsth och nade och woræ kæræ wndersottæ,
borgemesthræ, raadt och menighedth wdi Stwbbækøpingh, til hielp,
25 trøsth och dess ythermeræ bestandht foræ then troscaffh och wellighedt,
the oss och riigeth giordt och bewiisth haffwæ, wndæ wi och tilladæ meth
thettæ worth obnæ breffh, ath the och theris efftirkommeræ ther wdi
byen mwgæ och skullæ her efftir och til ewigæ tiidth haffwæ, nydæ,
brwgæ och beholdæ fæædriffth eller gangh till theris fææ wdi allæ the
30 wongæ, som ther om byen liggæ och the landtzbyer tilhøræ, som ther och
wthenn om byen || liggæ, ingen wongæ wndertageth, naar som wongæ-
ledhen eræ afftagenæ, eller och wongen eræ wpgiffweth, eller och nar
korneth affh swodanne wongæ er høstedth och hiemførdh. Och dierffwes
35 køpingh boendis eræ eller boendis wordæ, forneffndæ woræ keræ wnder-
sottæ wdi Stubbækøpingh nogen tiidth her efftir paa swodanne ffææ-

24 borgemesthræ] borgemester Aa. 25 troscaffh] trofastheed Aa.

driffth wdi forneffndæ wongæ ath formenæ eller hinder paa ath giøræ meth indnam eller wdi andhræ madhæ, thaa willæ wi ther offwer rettæ ladæ, som bør ath rettes offwer the woræ wndersottæ, ther woræ breffh och bwdth ey holdæ willæ. Thii forbiwdæ wii allæ, ehwo the helsth eræ eller wæræ kundæ, och serdelis wore kæræ wndersottæ ther om kringh Stwbbæ-⁵ køpingh forscr^{ne} woræ kæræ wndersottæ, som nw eræ eller her || efftir wdi Stwbbekøpingh komendis wordæ, her emodh thenne wor gunsth, breffh, bwdth och penæ paa swodanne fægangh eller fæædriffth athindræ, hindræ ladæ, modæ, delæ, platzssæ, wmagæ eller wdi nogræ andhræ madæ at wforrettæ eller forfangh at giøræ wnder swodannæ plicht och penæ,¹⁰ som forscreuit stander. Giffueth paa worth sloth Nykøpingh ffredagen nesth efftir wor frwæ dagh assumptionis aar efftir gudtz byrdh twsendt ffemhwndreth paa theth fierdæ wnder worth secrete.

Relator Oluffh
Holgerdson. ¹⁵

Vordingborg.

1513. 29. august.

7

Kong Christian 2. tager borgerne i Stubbekøbing under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, kong Hans har givet dem.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 r (udtog). — Ab: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paaskeift: *Ex originali membranceo 1741* og med oplysning: *Sigillet hænger under i rødtt vox og er for oven noget beskadiget og at Originalt hører Stubbekøbings bye til.* — Ac: smst. Afskr. fra 18. aarh. — B: RA. Danske Kanc. Christian 2.s registrant f. 80 v (udtog).

Tryk: Suhms Samlinger II 2. hæfte 61 (efter B). — Reg.Dan. nr. 5631.

Text efter Ab.

25

Wii Cristiern, met gudtz nade fuldburdh och samtøeth konning till Danmark och Norge, vdwaldt koning till Suerige, hertug i Slesuig, Holstenn, Stormarnn och Ditmerschen, greffue vdi Oldenborg och Delmenhorst, giøre alle vitherlichth, at wii aff wor synderlige gunst och nade haffue tagit oc anammet och met thette wort obne breff tage och anamme³⁰ wore kiære vndersatte, borgmestere, raadmen och menighet, vdi wor kiøbstad Stubbekøbings vdi wor førstelige hegn, vern, frid oc beskermelse besynderligenn at forsware och fordectinge till rette. Sameledis haffue wii och samme wor gunst och nade fuldburdh oc stadfesth och met thette wort obne breff fuldburde oc || stadfeste thee friheder oc priuilegier,³⁵ høgbornn første koning Hanss, wor kiære herre fader, hwes siel gud nade,

5 serdelis] saadane Aa. 9 modæ] mødæ Ac, Aa. 33 fordectinge] fordettinge Ac.

for^{ne} wore kiære vndersatte vdi Stubbekiøbinge vnndt och giffuit haffuer. Fforbiwdendis alle, ehwo thee helst ære eller wære kwnne, oc serdeles wore fogether oc embitzmen them her emod at hindere, hindere lade, møde, platze, vmage eller i nogre mode at vforretthe vnder wor førstelige heffnn
 5 oc vrede. Giffuit paa wort slot Wordingborgh sancti Hanss Baptiste dag decollationis aar etc. mdxiii vnder wortt secrete.

Dominus per se.

København.

1516. 19. marts.

8

Udfærdigelse for Stubbekøbing af Kong Christian 2.s forordning om bønder sejlads, bissekræmmere og landkøbere, øksnehandel, de sjællandske markeder og haandværkernes handel.
 10

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4r. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek med paaskrift: Ex originali menbranaceo 1741 og med oplysning: *adest fragmentum sigilli* og at *originalet hører Stubbekiøbings by til.* — Ac: smst. afskr. fra 18. aarh.

15 Jfr. udfærdigelser fra Helsingør (nr. 15), Nakskov (nr. 26) og Nykøbing Falster nr. 6) samt Fællesprivilegier for Sjælland, Lolland, Falster og Møen (nr. 2). Bestemmelsen om de sjællandske markeder findes ikke i udfærdigelserne for Nakskov og Nykøbing og maa være kommet med her ved en fejltagelse; jf. fællesprivilegiet for Sjælland, Lolland, Falster og Møen nr. 2.

20 *Text efter Ab.*

Wii Cristiernn, met gudz nade Danmarckis, Norgis, Vendis oc Gotes konung, vdwald konung till Suerig, hertug vti Sleswig, Holstenn, Stormarn oc Ditmersken, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, giøre alle vitterlichth, ath wore kære vndersaatte, køpstadzmen aff menne køpsteder her
 25 vti Sielandh, Laaland, Falster oc Møen, haffue nw met nogræ theris metborgere giffuet oss nogre merkelige bryster till kende, som thee haffue nw i lang tiidh hafft oc ledhet paa thieris biæring, køpmandskaff oc handling, beswnderlig i these effther^{ne} mode, som ære først, at mange bønder paa lantzbygden || i Sieland, Laaland, Falster oc Møen brwge segelatz till
 30 stedernee i Tystland oc vdføre till skips korn, smør, hwder, thallig oc andere køpmantz waare oc indføre igen i riget hwmllle, iern, salt, kleder oc anderee waare, som køpstedene men plege at haffue theris næring oc biering aff, waare vndersaatte køpstedemen storligen till scade oc forfangh. Hwilken for^{ne} bryst oc leilighet met andree flere brister wii met nogre wort

5 Baptiste] Baptisti Ac. 23 Ditmersken] *rett. fra Dytmersken Ab.* 24 menne] mænige Aa. 25 Sielandh] *rett. fra Selandh Ab.* 27 thieris] hiellp Aa. 31 iern] wed Ac. — kleder] klæde Aa. 34 brister] bryster Aa.

elskelige raad well offuerweth haffue oc ther paa for^{ne} wore vndersatte till gode oc bestand giort saadan skickelsse oc thennom saadhan nader oc priuilegia vntt oc giffueth, at her epther inge bønder i Sieland, Laaland, Falster oc || Møen mwe eller skulle her epther segle tiill Tystland met theris skip, gotz oc waare, medhen hwilke aff thennwm, som her epther segle 5 ville met theris skip gotz, thee mwe segle her inden riges till waare køpsteder, oc ville wii, at wore køpstedmen, som bønder met theris skip oc gotz besøøge, skulle giffue thwm redeligheth fore theris gotz oc waare oc holde twm skelligen mod bønderne met theris køøp, saa fremth at wii her epther ey skulle arsagis till at loff giffue bønderne her epther at segle, 10 som thee tillforn giort haffue. Ffremdelis bekere thee oc, at mange byssekremere oc andre landkøbere faare paa lantzbygden och køpslaa met bønderne mod køpstedemendz priuilegier. Ville wii, at wore vndersotte køpstedemen mwe || oc skulle her epther bruge theris priuilegia, som thee mod samme byssekremere oc landkøbere haffue. Sammeledis bekere for^{ne} wore 15 køpstedemen, at mange i Sieland, Laaland, Falster och Møen driffue øxene till stederne oc forsendis till skips, saa at ther met her i riget woxer stor brøst paa øxene, thaa haffue wii nw met vort elskelige raad paa giort saadan skickelsse, at ingenn prestman eller riddermantzman skulle her epther vdlensk køpmantz peninge tage oc ther met købe øxene, oc hwil- 20 ken ther meth her emod befindes at gøre, thaa skall han haffue forbrwtt till oss oc kronen sadanne øxene oc peninge. Oc køpmen mwe køffue oc handlle met prelater, riddere oc gode men, som thee tillforn gorth haffue, oc samme køpmen skulle giffue oc gøre tiill oss oc kronen saadan told oc rettigheth, som thee oss plictige ere. Ffremdelis haffue for^{ne} 25 waare vndersotte køpstedemen || her i Sieland bekert fore oss, at thee mange marcketh, som her i Sieland hwert aar holles, er thennum till theris biering storligen till skade oc forfang, tha haffue wii ther om saa skicket oc vele, at her epther holdes skall, at her i Sieland skall hwert aar holles oc stande thesse fiire marckede oc icke flere, som ære først 30 Roskilde marcketh, som skall holles iii. wger epther poske, Slangerups marcketh, som skall holles Bodelmøsse tiidt, Ringxstede marcketh sancti Hansse dag metsommer oc Kiøge marcketh, som stande oc holles skall sancti Petri dag ad vincula. Oc hwilke som thee andre vløglige marcketh met theris kopmantskaff oc ware besøøge, thaa skulle thee haffue for- 35 brøth, hwes gotz thee haffue met at faare, thee to parte aff || samme

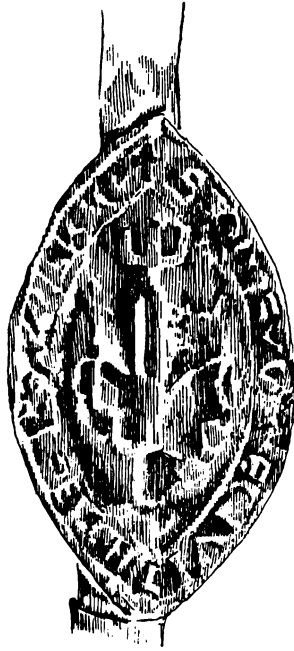
1 offuerweth] offuerveyett *Aa.* — vndersatte] køpstedemend *tilf. Ac.* 4 mwe] *mgl. Aa.* 6 skip] och *tilf. Aa.* 8 redeligheth] *foran ordet overstr.* redheligt *Ab.* 12 lantzbygden] landtzbyerne *Aa.* 15 samme] sodanne *Ac.* 18 paa (2)] der paa *Aa.* 31 marcketh] *mgl. Aa.* 30 holles] *foran ordet overstr.* hold *Ab.* 34 ad vincula] *mgl. Aa.*

gotz tiill oss oc kronen oc then tredie part tiill then køpsteth, thee haffue
 hiem vti. Item ville wii, at hwer embetzman vti hwer køpstede skall her
 ephther bierge seg aff syt embede, som ere bagere, brwgere, skomagere,
 skredere, guldsmede, smeeder oc andere embetzmen, oc inghe embetzmen
 5 her ephther brwge køpmanskaff vthen till theris embetz behoff. Oc ville
 wii, at wore borgmestere oc raadmen skulle holle for^{ne} embede veth machth,
 saa at hwer bliffuer veth skell och rett vti syt embede och rettfærig næ-
 ringh. Thii forbude wii alle, ehvo thee helsth ære eller vere kwnde, serdeles
 wore fogeder oc embetzmen for^{ne} ware kere wndersatte køpstedemen her
 10 vti Ffalsther oc beswnderlig ware || kiere ondersotte vti Stubbekøpingh
 her i modh thenne war skickelsse oc priuilegia at hindree, hindree lade,
 dele, platze eller i nogre made at wforretthee wnder vor konigelige heffn
 oc wrede. Giffuit paa vort slot Køpnehaffn othensdagen nest ephther sancti
 Gregorii pape dag aar etc. mdxvi vnder vort secrete.

15

Ad mandatum domini
 regis proprium.

8 ehvo thee] de der *Aa.* 11 her] *mgl. Ac.* 14 etc.] Christi *Aa*; domini(?) *Ac.*

STEGE

Stegē bys segl, spidsovalt, gengivet efter segl af ufarvet voks under brev af 1326 22. juni i Geheimes- und Haupt-Archiv, Schwerin (Verträge mit Dänemark nr. 17). Seglet defekt. Seglbilledet viser, saa vidt det kan ses, en rund, tindet mur, hvori en rundbuet port, bag hvilken et med slankt, rundbuet vindu forsynet højt tindet taarn, hvorfra udgaaer sidebygninger. Indskriften lyder: S' CONSVLV̄M DE CIVITATE ST(YKEB)O(RG)H.

[1259—1286.]

1

Kong Erik 5. Glipping giver Stege privilegier.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. l v, 1. brev (c. 1500), RA. Stege by.
Tryk: Bojsen, Stege Bys Bog 1; Rep. 1. rk. IV 90.

5 Datering: Kong Erik maa vel være Erik Glipping, da det ved registraturesns 2. brev (1268 14. maj) hedder: *Item thet anneth breff er om gressgangh, som for^{ne} koningh Erik oc giffuit hafuer.*

Primo er the priuilegiæ, som koningh Erik haffuer wnth oc giffuit
oss.

10

[1259—1286.]

2

Kong Erik 5. Glipping giver indbyggerne i Stege toldfrihed i Skanør.

A: tabt, men registreret i Stege bys registratur f. l v, 3. brev (c. 1500), RA. Stege by.
Tryk: Bojsen, Stege Bys Bog 2; Rep. 1. rk. IV 90.

15 **I**tem tridix breff er om Skanørs marckit, sa ath wii skulle ware tolfrii, och
er och giffwet aff fremffarin koningh Erik.

Næstved.

1268. 14. maj.

3

Kong Erik 5. Glipping tilstaar byboerne i Stege samme ret til at bruge græsgangene i kongens skove, som de har haft i hans bedstefaders, kong Valdemars, tid.

20 A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. l v, 2. brev (c. 1500), RA. Stege by. — Aa: vidisse 1476 15. juli. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2r. — Aa1a: afskrift attesteret 1677 30. nov. af sekretærerne i Danske Kanc. Erik Rodsten og Balthasar Seckman, tabt. — Aa1a1: Kgl. Bibl. Kall fol. 54 afskrift af kopi inds. 1773. — Aa1b: Univ. Bibl. AM. fol. 362 (Resens atlas, Møen)

25 14 og 17. — Aa1b1: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) III 19 og 23.
Tryk Suhm X 993 (efter Resen); Paludan, Møen II 285 (efter Aa1b1); Bojsen, Stege Bys Bog 1 (efter registraturen 1418) og 92 (efter Aa1); Dipl. Dan. og DRB. 2. rk. II nr. 102 (efter Aa1). — Reg. Dan. nr. 1171; Rep. 1. rk. nr. 368.

Text efter Aa1.

E., dei gratia Danorum Slauorumque rex, uniuersis hoc scriptum cernentibus salutem in domino. Noueritis, nos latoribus præsentium uillanis nostris de Stege concessisse, quod ipsi in syluis nostris uillam eorum circumiacentibus pascuis quoad iumenta ipsorum et pecora adeo libere gaudeant de coetero, sicut tempore dilecti aui nostri quondam 5 Valdemari regis dignoscuntur liberius habuisse. Inhibemus igitur, ne quis aduocatorum nostrorum, qui ibidem pro tempore fuerint, dictos uillanos impediant super gratia huiusmodi ipsis a nobis iam concessa, sicut regiam effugere uolunt ultionem. Datum Nestwed anno domini 1268 14 maii teste domino Matthæo dapifero. 10

1321.

4

Kong Christoffer 2. stadfæster Steges privilegier.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. 1 v, 4. brev (c. 1500). RA. Stege by. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2v udtog med oplysning, at brevet var sigillatorisk forbundet med nr. 5 og 6, og at de 3 breve var enslydende. 15

Tryk: Bojsen, Stege Bys Bog 2 (efter registraturen 1418) og 93 (efter Aa); Dipl. Dan. og DRB. VIII nr. 379. — Rep. 1. rk. nr. 1349.

Text efter Aa.

Det første (a: af de tre breve, der er sigillatorisk forbundet) *vdgiffuet aff kong Christopher anno domini 1321 paa latine anlangendis, att hand stadfester dennem alle huius privilegier och friheder, som de haffue haftt udi forige kongers thider.*

[1332—35.]

5

Ridderne Gisle Elinesson, Nils Abjörnsson, Carl Näskonungsson, Ulf Abjörnsson og Erenigisle Jonsson tilstaar paa kong Magnus af Sverrig og Norges vegne af velvillighed overfor Wichbert Lützwow, meklenborgsk marsk og hovedsmand paa Stegeborg, byboerne i Stege og de øvrige indbyggere paa Møn og i Kallehave og Viemose visse rettigheder i Skanør og Falsterbo og tillader Wichbert Lützwow at ansætte embedsmænd og fogeder for sine undergivne sammesteds. 30

A: Sv. RA. 6 perg.rømme.

Atlas nr. 1074.

Tryk: Dipl.Svec. IV 441 nr. 3141; Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. X nr. 413. — Reg. Dan. nr. *1592; Rep. 1. rk. nr. 309 udat.

Brevet maa være udstedt, efter at Skaane var kommet under Sverrig 1332 og in- 35

den 1335, 18. maj, da Nils Asbjørnsson blev udnævnt til svensk drost, idet brevet er blevet anvendt som perg.remmen under hans udnævnelsesbrev. Dipl.Svec. IV 440 nr. 3140. Muligvis er det koncepten til en nu tabt original, der er blevet benyttet ved beseglingen af brevet 1335 18. maj. I trykket nedenfor angiver de indsatte tal perg.remmene, af hvilke 5 og 8 nu mangler.

(1.) Uniuersis, ad quos presens scriptum peruenerit, Ghislo Elinesun, Nicols Abyornasun, Karolus Naskonughessun (2) Wlpho Abyornessun ac Erenghislo Yonassun, milites, salutem in domino sempiternam. Obex malignandi et contradicendi opponitur, dum res gesta laudabili scripturarum testimonio commendatur, nec ex facili consurgit calumpnia facto, cui subuenit a littera uiua fortitudo. Hinc est, quod constare uolumus uniuersis presentibus ac futuris lucidius protestantes, nos ex parte magnifici principis nostri dilecti (3) domini Magni Suecie et Norwegie ob respectum strenui militis, domini Wiperti Lutzowen, marschalci nobilis domini domicelli Magnopolensis ac capitanei in castro Steke terre Meonie, uniuersis et singulis oppidanis de Stekeborch necnon omnibus aliis incolis terram Møne inhabitantibus ac eciam omnibus incolis de uillis (4) uidelicet Kaluehagen et Wydamosen dictis existentibus in Selandia sitis infra hinc et festum beati Martini proxime uenturum talem dedimus libertatem ac damus per presentes, quod omnes predicti de terra Meønne a(c) de uillis Kaluehagen et Widemose existentes fora uel nundinas in Schanør aut Fal(sterbo) uidelicet usque ad festum beati (5) (6) fautori nostro speciali nomine excellentis principis, domini nostri predicti, cum omni iure, prout ad dominum nostrum dinoscuntur pertinere, medio tempore relaxamus ac dimittimus in hiis scriptis, ita quidem quod antedictus Wiperus Lutzowe miles habebit plenam facultatem suos officiales et aduocatos super prefatis suis subditis ibidem statuendos, (7) quibus annotati subditi de Meønna siue de uillis Kaluehagen et Widemosen existentes in singulis correspondeant et satisfaciant, prout essent astricti aduocatis et officialibus domini nostri supradicti, quos ibidem duxerit statuendos. Ab ipsis uero medio tempore sint quiti penitus et soluti. Amplius reuocamus uniuersis et singulis nostri domini Magni regis Suetie et Norwegie quouis modo facere uel dimittere uolentibus (8)

1410.

6

35 *Kong Erik 7. af Pommern stadfæster Steges privilegier.*

20 a(c)] ad A. 22 Fal(sterbo)] herefter lakune paa ca. 30 bogstaver A. — beati] herefter lakune paa ca. 30 bogstaver A. 32 singulis] herefter lakune paa ca. 15 bogstaver A.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. 1 v, 6. brev (c. 1500) RA. Stege by, og i Privilegier inds. 1648 f. 2v RA. Danske Kancelli (jf. nr. 4 og 6).

Tryk: Bojsen, Stege Bys Bog 2 (efter registraturen 1418) og 94 (efter Privilegier 1648). — Rep. 1. rk. nr. 5133.

a (*Stege bys bog*):

Item siethæ en stadfestelsæ aff koningh Erik, som hengher wed Cristoffers breff. 5

b (*Privilegier inds. 1648*):

Det andet (o: af de tre breve, som er sigillatorisk forbundet) aff kong Erich vdgiffuet anno domini 1410. 10

København.

1447. 16. april.

7

Kong Christoffer 3. af Bayern stadfæster alle de privilegier, borgerne i Stege har faaet af tidligere konger.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. 1 v, 7. brev (c. 1500), RA. Stege by, med oplysning, at brevet er sigillatorisk forbundet med nr. 4 og 6. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2v med oplysning, at brevet er sigillatorisk forbundet med nr. 4 og 6 og »liudendis alle 3 lige eet«, og at det er »vdgiffuet aff kong Christopher aff Beyern anno domini 1447«. — Aa1: afskrift attesteret 1677 30. nov. af sekretærerne i Danske Kanc. Erik Rodsten og Balthasar Seckman, tabt. — Aa1a: Kgl. Bibl. Kall fol. 54, afskrift af kopi inds. 1773. — Aa2: Univ. 20 Bibl. AM. fol. 362 (Resens atlas, Møen) 14. — Aa2a: Kgl. Bibl. Uldall 186 fol. (Resens atlas) III 20.

Tryk: Paludan, Møen II 285 (efter Aa2a); Bojsen, Stege Bys Bog 2 (efter Registraturen 1418) og 94 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 3778; Rep. 1. rk. nr. 7683.

Text efter Aa.

25

Wi Christopher, med guds naade, Danmarckes, Sueriges, Norges, Vendes och Gottes koning, paltzgraav paa Rein och hertug i Beyren, giøre vitterligt alle mand, att alle de privelegia, frelse och frihed, som vore forfædre, konger i Danmarch, haffue vndt och giffuet vore elschelige borgere och meenighed i Stegeburg i Møen, de samme preuilegia, frelse och frihed vnde vi dennem fremdelis aff vor synderlige gunst och naade, och stadfeste vi dem och fuldburdhe med dette vort obne breff i alle maade, som deris priuelegia och frihed liude, som dette vort breff er wetherhencht. Thi forbiude vi alle vore fogeder och embidtzmend och alle andre, ihuo de helst ere, for^{ne} vore borgere emod denne vor gunst och naade att hindre, møde eller vforrette i nogen maade vnder vor hylleste och vrede. 30
35

Datum castro nostro Haffniensi, dominica Quasimodogeniti 1447 sub secreto *ut prius*.

København.

1447.

8

Kong Christoffer 3. af Bayern tillader borgerne i Stege at købe korn, kvæg og andre fødevarer i Sjælland og andetsteds i riget.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. l v, 5. brev (c. 1500), RA. Stege by. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3v med overskrift: It breff vdgifuet aff kong Christopher aff Bayernn anno domini 1447. — Aa1: Afskrift attesteret 1677 30. nov. af sekretærerne i Danske Kanc. Erik Rodsten og Balthasar Seckman, tabt. — Aa1a: Kgl. Bibl. Kall fol. 54, afskrift af kopi inds. 1773. — Aa2: Univ. Bibl. AM. fol. 362 (Resens atlas, Møen) 15. — Aa2a: Kgl. Bibl. Uldall 186 fol. (Resens atlas) III 21.

Tryk: Paludan, Møen II 286 (efter Aa2a); Bojsen, Stege Bys Bog 2 (efter Registraturen 1418) og 94 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 3779; Rep. 1. rk. nr. 7684.

15 *Text efter Aa.*

Wi Christopher, med guds naade Danmarckes, Suerigis, Norges, Vendes och Gottes koning, palatzgreffue paa Rin och hertug i Beyern, giøre vitterligt, at vi haffue vndt och tilladet med dette vort obne breff, att vore elschelige borgere och allmuffue i Steege paa Møen maa fri och
20 wbehindrett kiøbe i Sielland och anderstedtz i vor rige korn, øxen och fæ och andre ædende vare till deris behouff. Thi forbiude vi alle vore fougeder, borgemestere och embidtzmend och alle andre, ihuosomheldst det er eller vere kunde, for^{ne} vore borgere her emoed at hindre, mødte eller vforrette vnder vort hylleste och vrede 1447.

25

[1448—81.]

9

Kong Christian 1. stadfæster Steges privilegier.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. l v, 8. brev (c. 1500). RA. Stege by.

Tryk: Bojsen, Stege Bys Bog 2. — Rep. 2. rk nr. 12552.

30 *Item ottenæ en stadfestelsæ aff koningh Cristiern.*

[1448—81.]

10

Kong Christian 1. fritager borgerne i Stege for at betale told paa Møen af deres fiskeri.

1 1447] etc. Aa etc. 2 ut prius] ∴: i overskr.; se indledn. 24 1447] Daterit ut prius (∴: i overskr.; se indledn) Aa etc.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. l v, 9. brev (c. 1500). RA. Stege by.
Tryk: Bojsen, Stege Bys Bog 2. — Rep. 2. rk. nr. 12553.

Item niende breff er, ath ey toll skall giffues aff Stege borgere pa Møen om fiskerii, och koningh Cristiern oss nadelige giffweth hafuer.

[1448—81.]

11⁵

Kong Christian 1. giver bestemmelser for borgerne i Stege vedrørende møller.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. l v, 13. brev (c. 1500). RA. Stege by.
Tryk: Bojsen, Stege Bys Bog 2. — Rep. 2. rk. nr. 12554.

Item xiii breff er om møller, och Cristiern oss samme breff giffuit haffuer. 10

Aalholm.

1450.

12

Kong Christian 1. forbyder bønderne paa Møen at drive købmandskab.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. l v, 10. brev (c. 1500). RA. Stege by. — *Aa*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4v med overskr.: Noch it breff vdgiffuen aff kong Christiern anno domini 1450. — *Aa1*: afskrift attesteret 1677 30. nov. af sekretærene i Danske Kanc. Erik Rodsten og Balthasar Seckman, tabt. — *Aa1a*: Kgl. Bibl. Kall fol. 54, afskrift af kopi inds. 1773. — *Aa2*: Univ. Bibl. AM. fol. 362 (Resens atlas, Møen) 16. — *Aa2a*: Kgl. Bibl. Uldall 186 fol. (Resens atlas) III 22.

Tryk: Paludan, Møen 286 (efter *Aa2a*); Bojsen, Stege Bys Bog 2 (efter Registraturen 1418) og 95 (efter *Aa*). — Reg.Dan. nr. 3863; Rep. 1. rk. nr. 8049.

Text efter Aa.

Wi Christiern, med guds naade Danmarckes, Norges, Vendes och Gottes konning, greffue i Olldenborg och Delmenhorst, giøre vitterligt, att for osz er beret, att menige allmue och bønder, som bygge och boe paa Møen, fare till Thyschland och fra och driffue kiøbmandschab ligeruis som andre kiøbmend, och derforre bliffue vor kiøbsted Steege særlige fornædret och forderffuet, huilckett vi ey tillstede ville, men ville, at bønder || bierge sig aff ager och engh och kiøbmanden af kiøbmandschaff. Thi forbiude vi haardelige nogen bønder paa Møen her effter att driffue kiøbmandschaff, før vi haffue dette ærende offuerveyet med vort raad, och vorde der anderledis emoed dreffuet, nogen att giøre her imoed, da ville vi rette der offuer, som vedbør. Datum castro nostro Aleholm etc. anno 1450 nostro sub secreto.

9 xiii breff] ang. 10—12. brev se nr. 12—14. 33 1450] ut prius (?: i overskr.; se indledn.) *Aa* etc.

Stege.

1476. 15. juli.

13

Kong Christian 1. vidimerer og stadfæster Erik Glippings brev af 1268 14. maj.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. l v 11. brev (c. 1500) med oplysning, at det »wedhengher« Erik Glippings brev. RA. Stege by. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2r. — Aa1: afskrift attesteret 1677 30. nov. af sekretærerne i Danske Kanc. Erik Rodsten og Balthasar Seckman, tabt. — Aa1a: Kgl. Bibl. Kall fol. 54, afskrift af kopi inds. 1773. — Aa2: Univ. Bibl. AM. fol. 362 (Resens atlas) 16. — Aa2a: Kgl. Bibl. Uldall 186 fol. (Resens atlas) III 22.
 10 Tryk: Paludan, Møen II 287 (efter Aa1a; Bojsen, Stege Bys Bog 2 (efter Registraturen 1418) og 92 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 4587; Rep. 2. rk. nr. 3879.
Text efter Aa.

Wii Christian, med guds naade Danmarckis, Suerigis, Norriges, Ven-^{2r}
 dens och Gottes konning, hertug udi Sleszuig, och hertug vdi Hol-
 15 sten, Stormarn och Ditmerschen, greffue udi Oldenborg och Delmenhorst,
 giøre alle vitterligt, att vor elschelig borgemester och raad i Steege haffuer
 nu verit her fore osz och vor elschelig raad med vor forfadars konning
 Erickes breff, som hand haffde med begaffuet dennem, omb schow och
 fægång liudendis ord fra ord, som her effterfølger: E., dei gratia Danorum
 20 Slaorumque rex (etc. = nr. 3). Huilekett breff vi fuldbyrde och stadfeste
 at bliffue ved sin fullde macht vdi alle maade, som det liuder och vduiser,
 forbiudendis alle, i huo de helst ere eller vere kunde, och serdelis vore
 fougder och embidtzmend, som nu er eller kommendis vorder, paa vor
 slaatt Steege for^{ne} vor borgemester, raad och menighed udi Steege her imod
 25 paa for^{ne} schow och fægång at hindre eller vforrette i nogen maade ||
 vnder vor kongelig heffn och vrede. Datum castro nostro Stege die diuisio-^{2 v}
 nis apostolorum anno domini 1476 nostro sub secreto præsentibus appenso.

Roskilde.

1481. 23. marts.

14

*Kong Christian 1. forbyder købmænd, hofmænd, bønder og andre forprangere
 30 at opkøbe korn og andre varer hos bønderne paa landet omkring Stege og
 andetsteds paa Møen.*

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. lv, 12. brev (c. 1500). RA. Stege by. — Aa: RA. Anders Billes arkiv I, udtog fra beg. af 16. aarh. — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4r med overskr.: Kong Christierns breff
 35 wdgifffuen anno domini 1481 afskrift. attesteret 1677 30. nov. af sekretærerne i Danske Kanc. Erik Rodsten og Balthasar Seckman, tabt. — Ab1a: Kgl. Bibl. Kall fol. 54, afskrift af kopi inds. 1773. — Ab2: Univ. Bibl. AM. fol. 362 (Resens atlas, Møen) 18. — Ab2a: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) III 24.

Tryk: Paludan, Møen II 287 (efter *Ab2a*); Bojsen, Stege Bys Bog 2 (efter Registraturen 1418) og 95 (efter *Ab*). — Reg.Dan. nr. 4689; Rep. 2. rk. nr. 4835.

Text efter Ab.

4r **V**i Christiern, med guds naade Danmarckes, Sueriges, Norges, Vendes
 och Gottes koning, hertug i Sleszuig, och Holsten, Stormarn och Dit- 5
 merschen hertug, greffue i Oldenborg och Delmenhorst, giøre alle vitter-
 ligt, at vore borgemestere, raad och menighed udi vor och cronen kiøbsted
 Steege haffue ladet kære her fore osz, at mange kiøbmend, hoffmend,
 bønder, bøndersønner och andre forprangere, som der paa landet komme
 och ere, kiøbe korn och anden vare aff bønderne der paa landet, saa att 10
 ey vdkommer till Steege till kiøbs, hues der paa landet er, vor borgere i
 Steege till forfang och schade, huilchet vi ingenlunde her effter ville eller
 maa tillstede. Thi haffue vi nu for^{ne} ærende offuerveyet med vore el-
 schelige raad och fore for^{ne} vor kiøbstedts Steege och indbyggeses beste
 och bestand skold schicket och ville, at fuldelige holdes schall, att ingen 15
 kiøbmend, hoffmend, bønder eller andre forprangere, ihuo de helst er,
 schulle haffue nogen handtæring eller kiøbmandschab med korn eller nogle
 andre vare med bønderne paa landsbygden der omkring Steege eller an-
 4v derstedz || der paa landet for^{ne} vor kiøbsted Steege och detz indbyggere
 till forfang i nogen maade. Findes och nogle kiøbmend, hoffmend, bønder 20
 eller forpranger, ihuo de helst ere, nogen handtæring eller kiøbmand-
 schab att haffue eller driffue paa landett med bønderne vor kiøbsted
 Steege till forfang, da schulle de haffue forbrøedt till osz paa baade sider,
 huis de i saadanne maade handtære. Och haffue vi befalett och fuld-
 macht giffuet och med dette vort obne breff befale och fuldmacht 25
 giffue vor embidtzmend paa Steege och vore borgemestere och raad
 sammestedtztz at hindre och hindre lade saadane forprangere och bønder,
 med hues de forhandtære, i saadane maade, som her imoed giør, huor
 de der paa landet findes, och forbiude vi alle, ihuo de helst ere och vere
 kunde, her effter nogen kiøbmandschab eller handtæring at haffue eller 30
 driffue med bønderne der paa landet med korn at kiøbe eller vdi andre
 maade vore vndersaatte i Steege till forfang vnder vor kongelige heffn
 och vrede, och saa frembt vi schulle ey lade rette derudoffuer, som bør
 at rettes offuer dennem vor breff och bud ey hollde villde, men huosom
 kiøbmandschab vill driffue eller handtære der paa landet, hand giøre det 35
 udi for^{ne} Steege och ey anderstedz, som det sig bør. Datum in ciuitate
 nostra Roschildensi feria sexta proxima post dominicam Reminiscere
 anno domini 1481 sub secreto appenso.

Ringsted.

1483.

15

Kong Hans tager borgerne i Stege under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af Christian 1. og andre tidligere konger, samt forbyder borgerne at sætte sig op imod borgmestre og raad. Disse skal i den henseende nyde de samme privilegier som borgerne i København og Roskilde.

A: tabt, men registreret i Stege bys bog 1418 f. lv, 14. brev (c. 1500). RA. Stege by. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2v. — Aa1: afskrift attesteret 1677 30. nov. af sekretærerne i Danske Kanc. Erik Rodsten og Balthasar Seckman, tabt. — Aa1a: Kgl. Bibl. Kall. fol. 54, afskrift af kopi inds. 1773. — Aa2: Univ. Bibl. AM. fol. 362 (Resens atlas, Møen) 19. — Aa2a: Kgl. Bibl. Uldall 186 fol. (Resens atlas) III 26.

Tryk: Paludan, Møen II 288 (efter Aa2a); Bojsen, Stege Bys Bog 2 (efter registraturen 1418) og 96 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 4761; Rep. 2. rk. nr. 5376.

Text efter Aa.

15 **W**i Hans, med guds naade Danmarches, Norges, Vendes och Gottes 2 v
 koning, vidual till Suerige, hertug udi Slesuig || och hertug udi Hol- 3 r
 sten, Stormarn och Ditmerschen, greffue vdi Olldenborg och Delmenhorst,
 gjøre vitterligt for alle, <at> vi aff vor synderlig gunst och naade haffue
 tagett och vndfanget och med dette vort obne breff thage och vndfange
 20 vore kierre vndersaatte, borgemester, raadmend och menighed udi Steege,
 deris hion, thiennere och alt deris goods, ihuad dett helst er eller neffnes
 kand, vdi wor kongelige hegn, vern, fred och beschermelse besynderlige
 att forsuare och <fordag>tinge till rette. Haffue vi och stadfestet och fuld-
 biurd och med dette vort obne breff stadfeste och fuldbiurde dennem
 25 alle de privilegier och friheder, som høybaarne første koning Christiern,
 vor kierre her fader, huis siel gud naade, och andre vore forfædre fremfarne
 koninger i Danmarck, dennem och for^{ne} deris bye tillforn for osz naadelige
 vndt, giffuet och stadfested haffue, saa at de dennem her effter nyde,
 bruge och beholde maa och schulle i alle maade, efftersom de obne breff
 30 dennem deromb giffne ydermere indeholde och wduise. Vnde vi och til-
 lade, att omb nogen borger sette sig op emoed vor borgemester och raad-
 mand der i byen eller gjorde noget opløeb, opstøed eller op<re>szninger
 emoed dennem, da schulle och maa for^{ne} borgemestere och raad <r>ette
 offuer dennem, det gjør, och nyde saadane privilegier, som vore borgere
 35 udi Kiøbinghaffn och Roeschilde haffue och nyde der omb. Thi forbiude
 vi alle vore fogede och embidzmend och alle andre for^{ne} vore vndersaatte

18 <at>] *mgl. Aa.* 23 <fordag>tinge] færdre i tinge *Aa.* 32 op<re>szninger] opis-
 zninger *Aa.* 33 <r>ette] dette *Aa.*

i Steege boendes her emoed att hindre eller hindre lade eller udi nogen maade att vforrette vnder vort kongelige heffn och vrede etc. Daterit Ringsted anno domini etc. 83 sub secreto.

Stege.

1507. 20. december.

16

Kong Hans paabyder bønderne paa Møen at føre deres korn og brænde, som⁵ de har at sælge, til Stege og sælge det der paa torvet; derimod tillades det dem at føre deres hjemmefødte varer til Tyskland.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3v med overskr.: It breff aff kong Hans wdgiffuen anno 1507. — Aa1: afskrift attesteret 1677 30. nov. af sekretærerne i Danske Kanc. Erik Rodsten og Balthasar Seckman, tabt.¹⁰ — Aa1a: Kgl. Bibl. Kall fol. 54, afskrift af kopi inds. 1773. — Aa2: Univ. Bibl. AM. fol. 362 (Resens atlas, Møen) 20. — Aa2a: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) III 27.

Tryk: Paludan, Møen II 289 (efter Aa2a); Bojsen, Stege Bys bog 97 (efter Aa). — Reg. Dan. nr. 5365; Rep. 2. rk. nr. 10901.

Text efter Aa.

15

^{3 v} **W**i Hans, med guds naade Danmarckes, Sueriges, Norges, Vendes och Gottes koning, hertug udi Sleszuig, i Holsten, Stormarn och Ditmerschen, greffue udi Oldenborg och Delmenhorst, giøre alle vitterligt, at vore kierre vndersaatte, borgemestere, raadmend och menighed her i vor kiøbsted Steege, haffue nu beret her fore osz, huorledis at vore kierre vndersaatte,²⁰ bønder och menige almuffue her paa Møen, ey ville søge torff med huis korn och vædt, de haffue at selge till for^{ne} vor kiøbsted Steege, men føre det her aff landet och indtill Thyschland for^{ne} vor kiøbsted Steege och desz indbyggere till stor schade och forfang, huilcket vi her effter ingenledis tilstede ville. Thi bede vi och biude eder alle vore kierre vndersaatte,²⁵ bønder och menige allmuffue, som bygge och boendis er her paa vort land Møen, atti her effter inted korn, som eder sielffuer tilhøre, eller vædt føre her aff landet och indtill Thyschland, men huis korn och vædt, som i^{4 r} haffue att sellge ville, det ville vi, || atti føre schulle ind udi vor kiøbsted Steege, der med dett till marckett och thorff at stande och sellge for saa-³⁰ danne peninge och verd, som schelligt er, och ville vi och tillade, at for^{ne} vore kierre vndersatte, bønder och menige almuffue her paa landet, <mw>e selge och føre indtill Thyschland med deris eget hiemfødning, hues de haffue och sellge ville, effter de privilegiers och breffs liudelse, som de derpaa haffue. Giffuet paa vort slott Steege sancti Thomæ apostoli afften³⁵ aar 1507 vnder vort zignett.

33 <mw>e] ville Aa etc. 36 1507] som forbem^{tt} (o: i overskr.; se indledn.) Aa etc.

Nykøbing.

1516. 2. april.

17

Kong Christian 2. tillader Stege at holde marked Marie Magdalene dag (22. juli).

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 5r med overskr.: 5

Endnu it breff vdgifuen af kong Christiern anno 1516. — Aa1: afskrift attesteret 1677 30. nov. af sekretærerne i Danske Kanc. Erik Rodsten og Balthasar Seckman, tabt. — Aa1a: Kgl. Bibl. Kall fol. 54, afskrift af kopi inds. 1773. — Aa2: Univ. Bibl. AM. fol. 362 (Resens atlas, Møen) 20. — Aa2a: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) III 28.

10 *Tryk*: Paludan, Møen II 290 (efter Aa2a); Bojsen, Stege Bys Bog 98 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 6035.

Text efter Aa.

Wi Christiern, med guds naade Danmarckes, Norges, Vendes och Gottes 5 r
 15 koning, vduald koning till Suerige, hertug vdi Sleszuig och i Hol-
 sten, Stormarn och Ditmerschen, greffue udi Oldenborg och Delmenhorst,
 giøre alle vitterligt att, efftersom vi nu tillforn osz elschelige vore kierre
 vndersaatter, menige kiøbstedmend udi Sielland, tillgoede och bistand
 haffue gjort en schickelse och vndt dennem saadan frihed, att vdi Sielland
 20 och Slangerup, marckede holdes schulle, da haffue vi dog aff vor synderlige
 gunst och naade vndt och tilladet, och med dette vort obne breff vndne
 och tillade, att vore kierre vndersaatte udi Steege maa och schulle haffue
 och holdde huert aar udi deris bye et adellmarcket, som der huer sancte
 Marie Magdalene dag stande och varafftig vdoffuer bliffue schall, och vor
 25 och cronens rettighed der med udi alle maade vforkrencket. Thi forbiude
 vi alle, ihuo de helst ere eller vere kunde, særdelis vore fogeder och em-
 bidtzmend for^{ne} vore vndersaatte udi Steege her emod paa for^{ne} marcket
 at hindre, hindre lade, møde, platze, || vmage eller udi nogen maade att 5 v
 vforrette vnder vort hyldest och naade. Giffuet paa vort slott Nykiøbing
 30 othenszdagen nest effter Qua<si>modogeniti søndag aar 1516 vnder vort
 zignett.

30 Qua<si>modogeniti] Quadmodogeniti Aa. — 1516] som forbem^{tt} er (∴ i overskr.; se indled.) Aa etc.

BORRE

Kong Christian 1. tager borgerne i Borre (Østerborg) under sin beskyttelse og giver dem samme privilegier som borgerne i Nykøbing Falster samt tilstaar dem Sæmose og halvsjette otting jord i Højby mark og frit overdrev⁵ omkring Borre.

A: tabt. — Aa: RA. Rtk. Pk.: Diverse sager vedk. Møen og dens inddeling til ryttergods I 1684—85. Afskr. af Peder Olsen, præst i Borre, bekræftet af Hans Hansen Skytte, sognedegn til Magleby, og Jens Jørgensen Fog, sognedegn til Elmelund, f. 1 r. — Ab: Univ. Bibl. AM. Afskr. pk. IX, afskr. af Arne Magnussen med¹⁰ oplysning, at seglet mangler.

Tryk: Paludan, Møen II 304. — Reg.Dan. nr. 4100; Rep. 2. rk. nr. 1155.

Datering: Ab har utvivlsomt det rigtige aar 1460 (jf. note), mens aaret i Aa, som er forskrevet, men maa læses 1469, ikke kan være rigtigt, da Erik Aagesen Thott, som nævnes i kancellipaategningen, var lensmand paa Stege 1460, men ikke 1469 (jf.¹⁵ Rep.).

Text efter Ab.

Wii Cristiern, meth gudz nathe Danmarks, Sweriges, Norgis, Wendes oc Gotes koning, hertug i Slesuigh, grewe i Holsten, Stormaren, Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle widerlicht, at wii aff wor sønderlige gunst²⁰ oc nathe haffue taghit oc vntfongit oc taghe oc vntfonge meth thette wort obne breff wore elskelige || burghere oc menigheet aff Østerburgh paa Møen oc alt theris gotz, hion oc thienere vdi wor koningxlige friith, hegn, wern oc beskermingh besønderlige at forsware oc fordegtinge til²⁵ rætte, oc vnne wii, giffue oc stadhfeste them swodan oc swo stoor friheet oc vnne wii || them Siæmose oc halff siætte ottingh iordh i Høyby marck, som the aff arildom til theres by hafft haffue, oc ther til frit ordhdreff ther om kring Østerburg. Thii forbiwthe wii alle wore foghede oc embitzmen oc alle andre, ehwo the helzt ære, for^{ne} wore burgere, theres thienere³⁰ oc hion paa persone eller gotz at hin||dre her omodh eller hindre lade, møthe, vmaghe eller vforrette i noget made vnder wor koningxlige heffnd

17 Wendes] *mgf. Aa.* 18 grewe i] *i marg. Ab.* 18—19 Oldenborg] *o. lin. Ab.* 26 Siæmose] *Sæmosze Aa.*

oc wrethe. Datum in castro nostro Haffnensi feria tertia infra octauas corporis Christi nostro sub regali secreto anno eiusdem mcdlx.

Dominus rex per se presente
domino Erico Achonis etc.

Vordingborg.

1488. 4. maj.

2 5

Kong Hans tager borgerne i Borre (Østerborg) under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af Christian 1. og andre tidligere konger.

A: tabt. — Aa: RA. Rtk. Pk.: Diverse sager vedk. Møen og dens inddeling til ryttergods I 1684—85. Afskr. af Peder Olsen, præst i Borre, bekræftet af Hans Hansen Skytte, sognedegn til Magleby, og Jens Jørgensen Fog, sognedegn til Elmelund, 10 f. 1 v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 6259 (i udtog).

Wi Hans, med guds naade Danmarckis, Norges og Wendes og Gottes konning, wduald til Suerrig, hertug vdi Sleszviig og hertug i Holstein, Stormarn og Ditmarsken, grefve i Oldenborg og Delmenhorst, giøre alle 15 witterligt, at vi aff vor synderlig gunst og naade haffve taget og vndfanget og med dette vort obne breff tage og vndfange vore borgere og menighed vdi Østerborg paa Møen i vor kongelig hegn, wern, fred og beskermelse at forsvare og fordeytinge til rette. Haffvi vi og giffvet, vndt och stadfestet og med dette vort obne bref giffver, vnder og stadfester dem alle de 20 privilegia och naade, som vor kiere her fader, kong Christian, huisz siel gud naade, og andre vore forfædr(e), fremfarne konger, dem naadeligen vnt, giffvet og stadfestet hafve, saa at de dennom hafve, nyde, bruge og beholde ville og skulle, efftersom de bref dennom der om gifne ydermere indeholde og vdvise. Thii forbiude vi alle, huo de helst er eller vere kunde, 25 og særdelis vore fogder og embedzmend for^{ne} vore borgere og menighed i for^{ne} Østerborrig her imod at hindre eller hindre lade, møde, pladze, dele, wmage eller i nogen maade at wforrette vnder vor kongelig hefn og wrede. Datum in castro nostro Wordingborg dominica Cantate anno incarnationis domini mcdlxxxviii, regnorum uero nostrorum Dacie ac Norvegie quarto 30 nostro sub signeto regali presentibus <app>enso.

1 in] *mgl. Aa.* 2 eiusdem] *mgl. Aa.* — mcdlx] mcdlxix *Aa*; i *Ab* maa aarstallet læses mcdlx og ikke som formodet af *Will. Christensen mcdlxi*, idet den sidate lodrette streg maa opfattes som et skilletegn. 3—4 Dominus . . etc.] *mgl. Aa.* 22 forfædr(e)] forfædrisz *Aa.* 31 <app>enso] offenso *Aa.*

Nykøbing.

1488. 26. juli.

3

Borgerne i Nykøbing giver Borre et udtog af bestemmelserne i deres privilegier.

A: tabt. — Aa: RA. Rtk. Pk.: Diverse sager vedk. Møen og dens inddeling til 5 ryttergods I 1684—85. Afskr. af Peder Olsen, præst i Borre, bekræftet af Hans Hansen Skytte, sognedegn til Magleby, og Jens Jørgensen, sognedegn til Elmelund, f. 3 r med overskrift: Copia af Nykiøbings privilegier, huor om meldis vdi Christiani Primi confirmatz, og ere samme privilegier skrefne paa pergament Anno 1488, som er det samme aar, kong Hans gaf Borre by paa Møen sin confirmatz. Hafver og-
10 saa Nykiøbings stads segel veret hengt for bet^e privilegier, huilcke liuder ord fra ord, som efter følger. — Ab: Univ. Bibl. AM. afskr. pk. IX, afskr. rettet af Arne Magnussen med paaskrift af samme: *Ex originali membranaceo* og med oplysning, at seglet mangler.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 6310 (i udtog).

15 *Text efter Ab.*

In nomine domini amen. Thesse effterskreffne nadher och fryheth standher i wore *preuilegia* i Nykiøpingh, hwilke *preuilegia*, so som koningher oc herre i Danmark *meth* theres rads endrechtelighet och samtycke alle inbyggere, borgere i for^{ne} Nykiøpingh, vnt, gywet oc stadfest
20 hawe, hwilke koningher oc herre benefnde stande i for^{ne} *preuilegia*, som ær gamle koningh Erik, koning Waldemar oc alle koningher fran them och in tiil wor nadige herre, koning Hans, hwes breff oc so alle nodher och frihet fulbyrd och stadfest hawer. ||

(1.) Primo først alle for^{ne} herre hawe annamet oc vntfanget alle Nykiøpings borgere *meth* alle theres godz oc bohaffue them tiil hørendes oc
25 tyænste folk i theres besynderlige forswar oc frit ath fordagtinge tiil ræte, oc wille the for^{ne} herre och koningher thet fulfølwe, som them bør.

(2.) Item ho som slaar nogher borger eller nogher annen man om torffdagh innen bysens fortaa, oc wort han greben skymbarlige i then *gerningh*, tha skal han bødhe so høyt, som han brydher, och æy skal han
30 stædes tiil low æller wærn. Ær thet so, ath han vntkommer po then tydh, och kommer han igen en annen tydh, tha skal han || hindres so lenge, han bedrer for then brøde eller low wærge sigh.

Brevet er gennemrettet og tydeliggjort af Arne Magnussen, kun de vigtigere rettelser anføres.
16 effterskreffne] effterfølgende Aa. — nadher] naadigst Aa. 18 herre] herrer Aa; saal. ogs. i det flg. 19 inbyggere] første to bogstaver opr. fejlskrevet, rett. af Arne Magn. Ab; som bøgger Aa. — borgere] boer Aa. 21 Erik] indføjet af Arne Magn. Ab. 22 breff] sielf Aa. 24 oc] o. lin. m. skr. s. hd.; det opr. ord overstr. Ab. 27 thet fulfølwe] dette self følge Aa. 28 nogher] mgl. Aa. 29 skymbarlige] de 3 første bogst. rett. af Arne Magn. Ab; skinbarligen Aa. 29—30 gerningh] gang Aa.

⟨3.⟩ Item ho som borger æller byman slar i hæl æller sor gør nogher aff syne bymen innen bysens forta, tha skal han gyffwe xl mark then, skaden foor, oc koninghe so meghet oc byen so meghet och ther ut ower xl mark, i ho som kennis, eller wærye sikh meth tre tylther edh ut aff sancti Knutz gille æller meth ix tylther aff almwe, taghe them her och ther. 5

⟨4.⟩ Item ho som festher low i byen, ther skal han fwl gøren och losene.

⟨5.⟩ Item skule alle borgere her i byen wære tolfrii, i hwor the komme || her i ryghet, for al tol meth thet godz, som the hawe meth ath fare, udhen i Skanøre market.

⟨6.⟩ Item ho som kiøffwer kiøffmantz skaff eller godz aff for^{ne} borgere, 10 thet wære sek ryddere æller †ryddere node† eller hwat honde stad, han ær skycket i, oc for^{ne} borgere gywer them wiss dag pa betaling, ær thet so, ath for^{ne} kiøbere æy betalet innen then forsawde tydh, oc wort han fwnnen innen bysens forto ther effter, oc them wort gyort lowligt forbud første annet oc tredie meth fogeds nærværende eller hans budh, so at the skule 15 ey bortfare, før the hawe betalet; gøre || the her imod fyærde tyd, tha skule the gribes, om the kome, oc skule the gywe koning tre mark for hwert forbud, først ære giorde, oc byen tre mark, oc so skal han gøre, om han for bort meth vmynne, oc skal æy løss gyffwes, før han lowlige orsager seg omod then, hannem po tal. 20

⟨7.⟩ Item skal oc mo enghen man, i hwat honde stad han ær, hawe godz, hws, gorde eller grund innen bysens forto, noger borger oc vdhen bysens forto, vdhen han gjør byen fwlt ther fore.

⟨8.⟩ Item forbywdher wor nodige herre, koning Cristiaern, alle, e ho the hælst || ære, oc serdeles hans fogede oc æmbetz mæn po Nykiøpingh Nykiøpings borgere noget hinder, welde eller forfang ath gøre pone theres byskow, thet wære sek, ho the helst ære, ondelige æller werdslige, men lade them hannem fretsømelige nyde, som the her til giort hawe.

⟨9.⟩ Item forbiude alle for^{ne} herre og konninger i Danmark alle, ee ho the hælst ære, ath dyrges i noger mode ath møde æller hinder gøre for^{ne} 30

2—3 then . . foor] til staden, saa *Aa.* 3 ut] *mgl. Aa.* 4 wærye] y *rett. fra g (?) af Arne Magn. Ab.* 5 sancti Knutz] sit kiendz *Aa.* 6 ther] den *Aa.* — fwl] self *Aa.* — gøren . . losene] giøre og løsene *Aa.* 8 og 15 meth] ordet er af *skr. skrevet me + forkortelsestegn for et; rett. af Arne Magn. Ab.* 9 Skanøre] Schanøeri *Aa.* 11 †ryddere node†] fejl for ryddermænds mænd (?); ridder, naade *Aa.* 13 betalet] et-tegnet tilf. af *Arne Magn. Ab;* betaler *Aa.* — wort] vorder *Aa.* 14 them] den *Aa.* — wort] vorder *Aa.* 15 fogeds] fogedens *Aa.* — nærværende] *rett. af Arne Magn. fra mænds (?) Ab;* mend *Aa.* 16—17 for . . mark] *mgl. Aa.* 19 for] far *Aa.* 20 omod] første o *rett. fra o (?) af Arne Magn. Ab.* 23 fwlt] skyld *Aa.* 25 oc (2)] *mgl. Aa.* — mæn] *rett. fra man (?) af Arne Magn.* 26 welde] velie *Aa.* 27 werdslige] værdelige *Aa.* 29 alle (2)] *mgl. Aa.* — ee] sidste o tilf. af *Arne Magn. Ab.*

borgere i Nykiøping po these for^{ne} nadher oc preuilegia, so som the them gywet oc vnt hawe, so som beskreffne stande po latine, thenne screfftt vttaghen ther aff || thet ræthesthe, som thet kan ut tydes.

(10.) Item forbywdher wor nadige herre, koningh Hans, alle wore
5 fogede oc æmbetzmæn oc alle andre, ee ho the hælst ære æller wære kunne, for^{ne} wore burgemestere, burgere oc menighet eller noget theres her imod ath gøre, oc sameledes forbiwde wii alle oc serdeles wore fogede oc æmbetzmæn po wort slot Nykiøpingh them noghet hindher, forfangh æller wælde ath gøre vppo theres fryttaghen skow, theres byskow, men lade them
10 frytsømelige nyde, som the her tiil giort hawe.

Tiil ydhermere wytnisbyrdh, ath || wor preuilegia i Nykøpingh, som herre oc førsther oss nadelige vnt oc gywet hawe, som forskrewet standher, so ludendes ære, henge wy wort bys insegle næden fore thenne skreff. Skrewen i Nykøpingh løwerdaghen nest effter sancti Iacobi dagh anno
15 domini medlxxxviii.

København.**1514. 1. juli.****4**

Kong Christian 2. tager borgerne i Borre (Østerborg) under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af hans fader, kong Hans, og andre tidligere konger.

20 A: tabt. — Aa: RA. Rtk. Pk. Diverse sager vedk. Møen og dens inddeling til ryttergods I 1684—85. Afskr. af Peder Olsen, præst i Borre, bekræftet af Hans Hansen Skytte, sognedegn til Magleby, og Jens Jørgensen Fog, sognedegn til Elmelund, f. 2 r.

25 **W**i Christian, med guds naade Danmarckes, Wendes og Gottes koning, wdualt konge til Norge og Swerige, hertug i Sleszviig, Holstein, Stormarn og Dytmersken, grefve i Oldenburg og Delmenhorst, gjøre alle witterligt, at vi aff voris sønderlig gunst och naade hafver taget og annamet och vndfanget og med dette vort obne bref tage, annamme og vndfange vore borger og menighed vdi Østerborg paa Møen vdi wor kon-
30 gelig friidt, vern og beskermelse besønderlig at forsvare og fordeytinge til alle rette. Haffve vi ogsaa gifvet, vndt og stadfestet og med dette vort obne bref giffve, vnde og stadfeste dennom alle deris friheder, privilegia

1 nadher] naadigste Aa. 3 ther] den Aa. — thet (2)] ordet er af skr. skrevet the + forkortelsestegn for et Ab. — kan] rett. fra fran af Arne Magn. Ab. 6 burgemestere, burgere] borgemester, borger Aa. — noget] nogen Aa. 9 fryttaghen] første t tilf. af Arne Magn. Ab; fritagne Aa. 10 tiil] gentaget af skr.; første sted forskrevet og overstr. Ab. 13 insegle] segle Aa. — skreff] sidste f rett. fra t (?) af Arne Magn. Ab; skriff Aa. 14 løwerdaghen] ø rett. fra o af Arne Magn. Ab.

och naade, som vor kiere herre fader, kong Hans, huisz siel gud naade, og andre vore forfædre, fremfarne konger i Dannemarch, dennom naadelige vnt, giffvet og stائفsted hafve, saa at de dem haffve, nyde, bruge og beholde maa og skulle, efftersom deris breff dennom der om gifne ydermere indeholder og vdviiiser. Thi forbiude vi alle vore fogeder og embetzmend s och alle andre for^{ne} vore borgere og menighed i for^{ne} Østerborg her imod at hindre, hindre lade, møde, pladze, deele, wmage eller i nogen maader at vforrette wnder vor kongelig hefn og vrede. Giffvet paa wort slott Kiøbenhaffn vor frue afften uisitationis aar Christi mdxiiii wnder vort secret.

FÆLLESPRIVILEGIER
for Sjælland,
Lolland, Falster og Møn

Kong Christian 2. forbyder udenlandske købmænd at udføre øksne og danske borgere paa Sjælland at opkøbe øksne for fremmede købmænd, ligeledes forbydes løbekræmmeres handel paa landet og tyskeres og andre udlændinges nedsaltning af sild paa Møen, Lolland, Falster og i Stevns herred, medmindre de har privilegium derpaa, og det indskærpes, at borgerne ikke mod deres privilegier maa besværes med told undtagen paa høstmarkedet.

A: Københavns Stadsarkiv nr. 28. Perg. 30 × 19 (plica 5,1). Kongens segl i rødt voks i ufarvet (DKS. nr. 96) i perg.rem. Paa bagsiden: *om magre øxen oc landkiøb.*
10 — B: RA. Danske Kancelli. Christian 2.s registrant f. 6 v m. overskr.: *Ffinge menige kiøpsted men heri Sieland sv(od)andt breff, som her effter følger.*

Tryk: Suhms Samlinger II 121 (efter B); Kbhvns. Dipl. I 297 nr. 211. — Reg. Dan. nr. 5778*.

15 **W**ii Christiernn, met gudz nade Danmarcks, Vendes oc Gotes koningh, vdwald koningh tiil Norge oc Suerige, hertugh i Sleszuig, i Holstenn, Stormarnn oc i Ditmerschenn, greffwe vdi Oldenborgh oc Delmenhorst, giøre alle vittherlicht, at wore kiere vndersathe, borgemestere oc radmend vdi wore kiøbstedher her vdi Sielland, haffue beret oc kærd fore oss paa meninghe købstedemendz vegne her i landitt nogre merckelige brysther, 20 som skeer her vdi Sielland thennom paa theris næringh storligenn tiil skade oc forfangh, som her effter standher screffuit. Fførst bekære thee, at fremmede vdlenske kiøbmend faare her ind vdi Sielland oc vdt driffwe mange øxnæ driffther her aff landitt, lantzens indbyggere, kiøpstedemend, tiil schade oc forfangh, hwilcket wii her efftir ey tiilstedhæ velæ, oc sam- 25 meledes velæ wii ey, at wore vndersathe, borgere her i Sielland, skulle her efftir tage fremmede køpmendz pendinge oc vpkøbe øxnæ her i landitt wore vndersathe tiil schade oc forfangh, och hwor som swodanne øxne findes, velæ wii, at wore lensmend oc borgemestere swodanne øxnæ mwe hindre oc rosteræ, halffdelen tiil wort behoff oc halffdelen tiil byens behoff, hwilckenn thet findes hoss. Som thee oc bekære, at manghe liøbe 30

kremære løbe her om i landtitt met theris kram oc giøre landkiøb emod theris priuilegia, wore kiøpstædher storligen tiil skade, hwilckit wii sammeledes oc her efftir icke tiilstede velæ, hwo her emod giøre, thaa schulle wore fogethe, embitzmen och borgemestere haffue macht tiil swodann kram at behindre oc vptage, halffdelen tiil wort behoff oc halffdelen tiil 5 byens behoff. Bekære thee oc swo, at tyske oc vdlenske besøghe vlowlige fiiskeleia, som ære Laaland, Falsther, Møn och Steffwens herrit oc ligge ther oc salthe blodigh siild, som tyske mend haffue engen priuilegia paa, hwilcket wii ey velæ, at her efftir skee skall, vden thee, som thet giøre, haffue ther noger priuilegia ellir friihedher paa, oc som thee bekære then- 10 nom, at thee beswaris med told emod theris priuilegia oc seghe them atwære frii for vden om høst marcket efftir theris priuilegia. Fforbiwde wii alle, ehwo thee helst ære ellir wære kwnne, serdelis wore fogethe oc embitzmend, for^{ne} wore kiøpstedemend her efftir emod nogre theris friihedher ellir priuilegia at hindre, hindre lade, møde, platze, vmaghe ellir i 15 noger made at besware vnder wor kongelige heffnd oc vredhe. Giffuit paa wort slott Køpnehaffn wor frwe affthenn uisitacionis aar etc. mdxiiii vnder wort secrete.

Ad relationem magistri

Andree Glob secretarii. 20

København.

1516. Omkr. 23. marts.

2

Kong Christian 2.s forordning om bønders sejlads, bissekræmmere og landkøbere, øksnehandel, de sjællandske markeder og haandværkeres handel.

A: RA. Danske Kancelli. Christian 2.s registrant f. 17v med overskr.: *Breff, som køpstedemend i Sielandtt, Lalandtt, Ffalster oc Møen finge mdxvi pasce og efterskrift: 25 Køpstedzemend aff Lalandtt, Ffalster oc Møen ffinge swodant breffuit, som nest for^{utt} stander, lywdendes ordtt fran ordtt fran først oc till siistes cum generali inhibitione et datis, wdhentaghen eneste thett arthicelle om thee fiire marchede, som ere Roskillds, Slangerups, Nestweds oc Køges, som stande skulle hwertt aarett vdi Sielandtt, som fore findes.* 30

Tryk: Suhms Samlinger II 1. hæfte 144. — Reg.Dan. nr. 6031.

Udfærdigelser for Helsingør, Nakskov, Nykøbing Falster og Stubbekøbing, se

1 her] andrestedtzt *tilf. B.* 1—2 emod . . priuilegia] met theres vare *B.* 3 oc] *mgl. B.* 5 behindre] hindre *B.* 6 oc swo] *mgl. B.* 8 engen] ther nogre *B.* 9 hwilcket . . velæ] vele wii *B;* *jf. flg.* — efftir] ey *tilf. B;* *jf. foreg.* 10 oc . . thee] som the oc *B.* 13 fogethe] *efter th en overflødig (?) forkortelse for er A.* 14 nogre] *mgl. B.* 15 ellir (1)] oc *B.* — møde . . vmaghe] *mgl. B.* 16 kongelige . . vredhe] hyllest oc nade *B.* 16—17 Giffuit . . etc.] Datum Haffnis in profesto uisitacionis Marie anno *B.*

disse byer. Tilsvarende udfærdigelser har utvivlsomt været tilsendt ogsaa de øvrige Købstæder i Sjælland, Lolland, Falster og Møen, men de er kun bevaret fra de nævnte Byer.

Wii Christiern etc. giøre alle wiitherligtt, att wore kere wndersotte, ^{17 v}
 5 kopstedhemend aff mene køpstederne her i Sielandtt, Laland, Falster oc Møen haffue nw mett nogre thieres mettborgere giffuit oss tilkende nogre merckeligere briister, som the haffue i langtt tiidtt haffdtt oc liidett pa thieres byeringe, kopmandskap oc handlinge, besynderligen i tesse effter^{ne} made, som ere først, att mange bonderne pa landzbyerne i Syel-
 10 landt, Lalandt, Falster oc Møen brughe seglaetss till stederne i Tyskelend oc wdføre till skiips korn, smør hwder, talg oc andre ware, som kopstedemend pleige athaffue thieres neringe oc byeringe aff, wore wndersotte, køpstedemend, storligen till skade oc forfang, huilcken for^{ne} briist oc leglighett mett alle flere bryster wii mett nogre vortt *elskelige* radtt well
 15 offuwerweytt haffue oc ther pa for^{ne} wore vndersotte till gode oc bestandtt giortt swodan skiickelsse oc them swodan nader, *privilegia* wndtt oc giffuet, att her effter enghen bønderne i Sielandtt, Lalandtt, Falster oc Møen mwge eller skulle her effter <segle> till Tyskelend mett thieres skiipp, gottz oc ware, meden huilcken aff them som her effter seglle will mett
 20 thieres skiipp oc gotze, thee mwge seglle her inden riges till wore køpsteder, oc ville vii, att wore køpstedzmend, som bonderne mett thieres skippe oc goetze besøge, skulle giffue them redelighedtt fore thieres goetze oc vare oc holle them skelligen mett bonderne mett thieres køpp, swafremtt att wii her effter ey skulle orsages till attloff giffue bønderne her effter at-
 25 seglle, som the tilforn giort haffe. Fframdeles bekere the oc, att thee mange beessekremere oc andre landkøpere fare pa landzbyen oc køpslage mett bønderne emodtt køpstedemendz *privilegia*. Wille wii, att wore wndersotte, koppstedemend, mwe oc skulle her effter bruge thieres *privilegia*, som the emodtt samme beessekremere oc landkøpere haffue. Sameledes
 30 bekere for^{ne} wore køpstedemend, att mange i Sieland, Lalandtt, || Falster ^{18 f}
 oc Møen driiffue øxen till stederne oc forsendes till skiips, swo att ther mett her vdii riigett vaxer stoer briist pa oxen, tha haffue wii nw mett wortt *elskelige* radtt ther pa giortt sodan skiickelsse, att enghen prestemend eller riiddermandsmand skulle her effter vdlenske mands peninge tage oc
 35 ther *meth* kope øxen, oc huilcket ther mett befindes her emodt atgiøre, tha skall han haffue forbroett till oss oc kronen swodan oxen oc peninge, oc køpmend mwge købe oc handlle mett prelater, ridder oc riiddermandsmend, som the her till giortt haffue, oc samme køpmend skulle giffue oc

5 køpstederne] mend tilf. A. 18 <segle>] saal. i udfærdigelsen til købstæderne; mgl. A.

giore till oss oc kronen swodan told oc rettughed, som the oss plictige ere. Fframdeles haffue wore wndersotte, k pstemend her i Syelandtt, bekerett fore oss, att the mange marckede, som her i Sielandtt hwertt aarett holles, ere them till thieres byeringe storligen till skade oc forfang. Tha haffue wii ther om swo skiicket oc wille, att her effter holles skall, att her 5 i Syelandtt skall hwertt aar stande oc holles tesse iiii marckede oc icke flere, som ere forst Roskilld marcked, som skall holles tree wgher effter poske, Slangerwpp marcket, som holles skall bodelmesse tiidtt, Ringesteds marcket, som stande skall sancti Iohannis dag mytsomer, oc K ege marckett, som holles skall sancti Petri dag ad uincula, oc hwilcken som 10 the andre marckede vloffligen mett thieres k pmandskopp oc ware besøge, tha skulle the haffue forbroett, hwess gottze the haffue mettatffare, the ii partte aff samme goetze till oss oc kronen oc then tredie partt till then k pstedt, the haffue hiemm e vdii. Fframdeles wille wii, att hwer embidzmand i køpstederne skall berge siig aff sytt embidtt, som ere briggere, 15 bagere, skomager, skredere, guldsmedere, smedere oc andre embidzmend, oc att enghen embidzmend her effter bruge k pmandskapp vden till thieres embitz behoff. Cum consueta inhibicione. Datum Haffnie pasce mdxvi.

København.**1521. 10. februar.****3 20**

Kong Christian 2.s forordning for Sjælland, Lolland, Falster og Møen, hvorved han forbyder handel paa landet og forbeholder den for købstæderne, ligesom han henlægger markederne til disse samt giver regler for handelen i byerne, fiskeriet i Øresund m. m.

A: tabt. — *Aa:* afskrift dat. 26. marts 1521 af borgmestre og raadmænd i København tilsendt Nykøbing Falster, tabt. — *Aa1:* RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 5r. — *Aa2:* biblioteket paa Orebygaard. Hefte med afskrift af Nykøbings privilegier f. 18r. (2. halvdel af 18. aarh.). — *Ab:* afskrift dat. 6. april 1521 af Borgmestre og raadmænd i København tilsendt Skælskør. SLA. Skælskør bys pergamentsbreve. Perg. — *Ac:* afskrift dat. 7. april 1521 af borgmestre og raadmænd i København tilsendt Vordingborg, tabt. — *Ac1:* aftryk i Danske Magazin III 296.

Brevet har utvivlsomt været tilstillet samtlige købstæder i Sjælland, Lolland, Falster og Møen, men det er kun bevaret fra de tre nævnte byer; se under disse.

Tryk: Danske Magazin 1. 1.; Friis Edvarsen, Schielschiør 381. — Reg.Dan. nr. 35 6784.

Text efter Ab.

16 guldsmedere] l rett in scrib. fra d A.

Wii Cristiern, *meth* gwdz nade Dannmarcks, *Swergis*, *Naargis*, *Vendis* och Gotthiss konningh, hertwg i Slesuiigh, Holsten, Stormaren och Dytmersken, greffwe i Aaldhenborgh och Delmenhorst, helse ether alle wore kiære wndhersotte, verdwge fædre, oss *elskelige* her Lage Wrne, biscop wty Roskylle, her Ienss *Andersen*, biscop wty Ottense, prelater, abedher, wty priorer, canicker, prester, mwncke och menige klerker, riddere och ridder mendzmend, købsteds meen, bønder och menige almwæ, som bygge och boo wty Sieland, Laaland, Falster och Møøn, kerlighen *meth* gw d och wor nade. Kieere wanner, som ether alle well witterlieth er, hworledis ath wii tillforn ofte haffwe giffwit edher till kende och paa mint edher *meth* wore breffh oc scriwelser, athii skulle aff legge then wlofflig købmandskaff och handell, som I ether wty slaa, *meth* alle honde købmandskaffs ware ath købe och selge, som ether ey beqwemmer, wore købsteder tiill stoor skade och forderffh och emodt alle theriss nader, friheder och priuilegier, som wii och wore forfædræ, fremfarne konninger i Danmarck, thennom nadelighen wnt och giffwytt haffwe, ffor hwilken etheress wlofflig handell och købmandskab waare købstedher forarmiis och forderffwiiss, saa the ey redelighen kwnde gøre tiill oss oc kronen swaad an orlig skat och tiæniste, som thennom bør. Hwilkit vii i sandhed haffwe forfareth, ati ey acte wele, meen endnu ther wdi forhærdendis bliffwe, thet wii ey nogreledis kwne eller wele tiilstæde, at saa lenger skee skall, och haffwe ther fore giort swodan skickilse paa all købmandskaben, som her effther følger. Hwilken skickilse wii ændelighen wele ath wbrødelighen aff alle aandelighe och wertzlighe, ehwadtt stadt, ære och werdwghed the wdi ære bisper, prelater, canicker, prestmend, abbether, mwncke, riiddere, ridder mendzmendh, fogether, lenssmendt, bøndher och menig allmwæ wdi alt Sieland, Laaland, Falster och Møøen, holdess skall.

(1.) Først wele wii och strengelighen biwde, ath enghen for^{ne} aandelige eller wertzlige skulle her effther haffwe eller brwge thennom i nogle honde købmandskaff paa landeett, encthen *meth* theriss engne bønder eller *meth* andre ath købslaa *meth* nogre honde ware tiill forprang, wdhen hwess som theriss landgille er, och hwess som the haffwe behoff tiill theriss

5—6 abedher, priorer] *mgl. Ac1.* 6 och (1)] *mgl. Aa1, Ac1.* 7 købsteds men] *mgl. Ac1.* 9 som] epter som *Aa1.* 13 ware] werd *Aa1.* 17 købmandskab] *rett. fra købmandskabs Ab.* — forarmiis . . forderffwiiss] forarmit och forderffuit ehr *Aa2.* — forarmiis] foraris *Ab.* 18 saa] saa at *Aa1—2, Ac1.* — redelighen] dageligen *Aa1.* — tiill] *mgl. Aa1—2.* 20 endnu] encthen *Ab;* emethen *Aa1;* aldelis *Ac1.* — forhærdendis] forhaar-nackede *Aa1.* — thet] at *Aa1.* 22 fore] paa *Aa1.* — købmandskaben] købmandskab *Ac1.* 24 aandelighe . . wertzlighe] aandelighen och wertzlighen *Ab.* 26 allmwæ] som bygge och boe *tülf. Aa1—2.* 32 som] *mgl. Aa1—2, Ac1.*

eghen gaards behowff. Och schwlle the ey skibe tiill søøss noger honde købmandz ware och ey leffwendis øxne eller heste aff landeth, medhen schwlle føre theriss ware tiill købstædernæ her wti landeth och her at selgess och ey købe korn aff bøndher eller aff nogre andre tiill forprang at seliæ eller giøre wti malt ythermere, en som hwer haffwer behoffh tiill 5 syn eghen gordh och kost. Hwess korn, som the ythermere haffwe, mwæ the indføre wdi købstædernæ at selge ffor skellicth werdt, och schwlle the sameledis her effther ey købe eller salte sildt, aall eller torskth ath selge tiill forprang, wden all enisthe købmendt och købstedtzmend skwlle brvge thennom wty swaadane for^{ne} købmandz handell. Ware saae, ath nogin 10 wille dristess her ymodh ath gøre, enctighen aff bisper, prelater, canicker, abether, priorer, prestmend, riddermendzmend, tha skwlle the haffwe forbrwt alle the leen, friheder och priuilegier, som the haffwe aff oss och wore forfædre, koninger i Danmark. Gjørss her emodth aff andre wore wndersotte, tha skwlle the ther meth haffwe forbrvth theriss liff oc gotz 15 tiill oss.

<2.> Item enghen prelather, prestmend, abbether, ryddermendzmend, fogether eller lenszmentd schwlle her effther holle nogre peberswænæ eller naagre wgifte karle och wbo sette wnder them i forswar, som gaa i blant bønd[er]næ fran en by och till en andin och ey wele sige noghen bonde 20 tiæniste wdhen for wgeløn och dageløn eller for korn sedt, medhen skwlle tiæne bondhen aar och dag emellom for beskednæ peninge løen, tiill saa lenge the bliffwe bosidnæ. Gjør her noghen emodt, aandelige eller wertzlige, tha skall hand wære fallen tiill koningen for swadan brøde, som forscreffwyt stor, och karlenss gotz i konningess wære. 25

<3.> Item schwlle enghen ehwadtdt stad eller werdwghed the wdy ære, och fogether, lenssmendt och bøndher her effther wdføre noget hande korn aff riget och tiill Tyske land hwerken aff Fyen, Laaland, Falster, Møen, Sieland, Langeland och alle andre smoland och øer ther om liggendis, meen the skwlle swaadant korn och andin købmandskaff ing føre i Øre- 30 swnd tiill købstedher ther om liggendis eller och andirstedtztz innen riiget tiill købstæder. Gør her noghen emodt, aandelige personer eller riiddermendzmendt eller andre wore wndersotte, tha skwlle the were fallen ffor sklig brøde, som forscreffwit staar.

1 behowff] fornødenhed *Aa1*. — søøss] *rett. fra søøess Ab*. 10 saae] *sage Ab*. 11—12 canicker . . priorer] *abether, canicker Ac1*. 12 priorer] *mgl. Aa1—2*. — prestmend] *ridder tilf. Aa1*. 13 och(1)] *mgl. Ab; nader Ac1*. 15 theriss] *mgl. Ac1*. 17 prelather] *canicker tilf. Ac1*. — prestmend] *proustmend Aa2*. — abbether] *mgl. Aa1—2*. 20 sige] *søge Aa2*. 23 wertzlige] *wetzlige Ab*. 25 wære] *werd Aa1*. 27 och (2)] *mgl. Ab*. 30 ing føre] *indføre Ac1*. 33 fallen] *forfalden Aa1*.

(4.) Item wele wii, ath hwess iordegotze och gorder, som kirker, clostre och riiddermendzmennd haffwe i købstædernæ liggendis, som the selfwe ey besidæ och i boo, schall her effther settis paa skellicth landgille, och burgeræ, som thennom bygge och besidæ, skwlle thennom nyde,
 5 arwinge effther arwinge, och om thennom trenger, mwæ the seliæ andre burgeræ theriss bygning, som the ther paa bycth haffwe, och ey till noget andir, tog altiit landgillit, som the aff gaar, wbeskorett tiill rette eygere paa then forsagde tiit, som thet wdgiffwis schall, vnder iii march brøde.

(5.) Item hwo som helst the ære, andelige eller wertzlige, som haffwe
 10 øde gorde eller iorde wty købstædernæ ligende, och wele them icke op bygge, saa at the kand aff gaa kongelige och byes tyngge, tha skwlle burgemestere och koninges fogeth fordele swodanne øde iorder till try bytingh och adtware iordegernæ, ath the them opbygge, och hwor som the thet ey tha gøre, tha skall swaadane øde iorder ware forbrwdne tiill kon-
 15 ningen och tiill staden, thet wty ligge.

(6.) Item schwlle enghen bøndher her effther brwge noget honde købmandskaff paa landet at selge eller købe then ene bonde meth then andin tiill forprang, encthen meth korn, øxnee, smøer, hwder, skind och tallig, heste och kram, klede, szalt och all andit sligt købmandskaff, wden
 20 all eniste saa megit, som hand haffwer behoff tiill i synd eghen gordh, och ey skulle the selge nogit øll i tønne tall i købstædernæ och ey gøre mere malth, en som the selve behoff haffwe, och føre theriss korn wd tiill købstædernæ och selge fore penninge. Giør her nogen bonde emodt, saa ath hand her effther brwger sig wdi swodan forbydhen købmandschaffh,
 25 tha skall hand thet meth haffwe fforbrøth liff och gotz tiill oss, och øllet forbrwt till købstæden, nar som thet wdføriss modh wort bwdh.

(7.) Item schwlle enge embitz mend, skomagere, skredere eller skyndere effther thenne dagh brwge theriss embide paa landzbyerne at faare fran en by och tiill een anden och øffwe swodane embide, tha skulle swodanne
 30 embitzmend haffwe fforbrwt tiill oss theriss howitz lodt, och løse theriss halss aff oss. Thette skwlle wore fogether och embitzmend tiilsee och straffe, swo fremth the ey selfwe skwlle stande oss tiill rette thet om, som forscreffwytt staar.

(8.) Item skall och inghen bissze kræmere effther thenne dawg wdi

3 i] *mgl. Aa1.* 5 andre] *mgl. Aa2.* 7 andir .. landgillit] vndertagendis *Aa2.* — altiit] *alt Aa1.* 10 iorde] boeder *Aa2.* 11 saa .. tyngge] och hwor som the thet ey tha giøre *Ac1.* 12—13 try bytingh] byetinget *Aa1.* 13 hwor] huo *Aa1.* 14 tha (1)] *mgl. Aa1.* 18—27 (s. 467) meth .. tiill] *mgl. Aa1 (blad mgl.).* 19 klede] *mgl. Ab.* 20 behoff tiill] *mgl. Aa1, Ab.* 24 her eafter] *mgl. Ac1.* 28 at] och *Ac1.* 29 embide] *mgl. (plads aaben) Aa1.*

noger maade brwge noger honde køffmandskab paa landzbyerne ath købe eller selghe. Hwo som her *meth* finniss, tha skall hand haffwe forbrwt sit gotz och løse hanss halss aff oss aff syn ytherste formwæ, och vore fogether och embitzmend skwlle ther tiillsee och straffwe wndher *theris* brøde och faldzmaall, som forserewyt staar, och gøre oss ther aff rede och 5 regenskaffh.

⟨9.⟩ Item enghen embitz mend wty købstædernæ skwlle her effther thenne dawg bruge køffmandskaff, meen hwer skall brwge sith embide, som hand lærth haffwer, och ther aff føde segh, dog maa hand købe wstraffelighen, hwess som hand behoff haffwer tiill sit embides opholdelse. Giør 10 her nogen emod, tha skall hand haffwe forbrwt sit embide och ther tiill xl march brøde, halff delin tiill konningen och halff delin tiill byen.

⟨10.⟩ Item skall her effther enghen markid hollis paa landzbyerne eller paa kirkegorde, herre gorde, clostere eller prestegaarde eller noger andirstedz paa landit, wden alleniste skwlle markide hollis i købstædernæ, 15 som tiill forne er giort en skickilse ther om. Thette skall och wore embitzmend och fogeder tiill see och straffe hwer wty siitt leen wndher sammæ *theriss* brøde och faldzmaall, som for^{uet} standher, och gøre oss ther aff rede och regenskaff.

⟨11.⟩ Item er och noger embitzmand saa wel formwændis, ath hand 20 *meth* sinæ peninge købslaa will, tha maa hand inglegge sinæ peninge i køffmandt handell *meth* andre købmendth.

⟨12.⟩ Item wele wii, ath inghen embitzmand eller embitz swænæ skwlle giffwe *theriss* embidee offwer oc fiske om høsten, meen the skwlle bliffwe wty købstædernæ och brwge *theriss* embide. Giør thet hosbondhen, 25 haffwe forbrwt synt embide och ther tiill x march, och giør thet embitz swænæ, haffwe forbrwt vi march, wden saa er beuiselich, at hand ey kand fange arbeyd i embidet i købstædernæ. Och swodant szagefaldt tager konningen halff delin och byen halff delyn.

⟨13.⟩ Item sameledis wele wy, ath inghen embitzmend skwlle beswaris 30 *meth* nogen wligelig beskatnningh, som seg i nogit æmbide giffwe will, antigen *meth* kost at gøre eller *meth* nogre andre wskellige wdlegninger tiill embidet eller burgemestere och raadth, meen alleniste wdtgiffwe i rinsk *gyldene* i laget tiill gwdz tiæniste opholde, och thog saa ath hand er oldhermand lydigh och wpholder gwdz tiæniste *meth* embidet i welmachth, 35 och saa ath hand er ther tiill god ffor en embitzmand.

⟨14.⟩ Item wore och noger embitzmend wty stædernæ, som ey formø-

3 hanss] sin *Aa1*. 9—10 wstraffelighen] wtraffelighen *Ab*. 10 embides] embide *Ab*.
13 brøde] bøder *Aa1*. 16 inglegge] indlegge *Ac1*; vnndligge *Aa1*. 23 tager] eiger *Aa1*.
26 wligelig] wlouglige *Aa1*. 29 och thog] epterdi *Aa1*; och *Aa2*. 31 er] *mgl. Ab*.

gendis wore aff allerdom och fattigdom, saa at hand ey kwnne giffwe sig i nogit embidt, tha skall hanwm dog tillstædis ath brwge embidet i lap-pere gerningh forwdhen allt affgiffth.

5 <15.> Item sameledis wele wii, ath wore bwr gemestere, fogeth och raadhschwille till skicke i alle købstedher bryggere, som brygge skwlle, och set-tis ther paa skellicth køb effther tidens leylighed. Och tisligist skwlle the haffwe tiill siwn, ath alle bagernæ i købstædernæ bager lige stort brød och got effther wecth, och effther som købit er paa kornith.

10 <16.> Item wele wii, ath inghen ehwaa the helst ære eller wære kwnnæ, schwille her effther køffwe leffwendis øxnee tiill forprang at driwe eller føre aff landit och ey heller købe heste paa landith wdt at føræ, meen hwess them fale haffwer, føre them tiill købstedernæ och selge them ther wndher same hestis och øxne fortabelse och ther tiill xl march, halffdelin tiill koningen och halffdelin till byen.

15 <17.> Item enghen fremide bwr gere eller køffmend schwille fare paa lanssbyernæ tiill closther, herregorde, prestegorde eller tiill bønder ther at købe noget købmandskab, entighen øxne, heste eller andin købmandz ware, wndher gotzens fortabelse oc xl march ther tiill brøde, halffdelin tiill koningen och halff delin tiil byen.

20 <18.> Item enghen fremide købmend skwlle købe blodige hwder eller skynd i sticke tall, meen i hele och halffwe dægher, szaltide hwder och skynd wdi hele och halffwe hwndrith och tallig i hele skippund och halffwe wnder gotzens fortabelse, halff konning oc halff byen. Er thet en burgere, som sell købmand anderedis, tha skall thet were paa beggis
25 theriss skade, som selger och køber.

<19.> Item wele wii, ath naar nogle fremide købmendz skiff komme wdi haffwner, ehwedhen the kome, tha skwlle the ligge wdi tre dage tiill alle burgernis køb i the tree dage. Och skwlle borgernæ were nest fore lige køb wndher xl march brøde, som køber, och miste købith, halff aff brødhen
30 tiill koningen och halffdelin stadhen.

<20.> Item skal inghen her effther nogit wdskibe i nogle wlofflige haffwner nogle honde købmandzware eller gotz tiill the skiff, som wdhen ffore ligge ther, wndher gotzens fortabilse till oss. E hwor slig wlofflige haffner ære eller ligge i Sieland, Laaland, Falsther eller Møen, som oss

7 bagernæ] borgerne Aa1. 8 wecth] i Ab maa snarest læses werth. 11 aff] ud aff Aa1. 12 hwess] huo Aa1; huem Aa2. 18 ther] mgl. Ac1. 23 en] nogen Aa1; hs. defekt Aa2. 26 naar] som tilf. Ac1. 27 haffwner] haffwer Ab. — ehwedhen] ehuo Aa1; hs. defekt Aa2; ehwort Ac1. 29 halff] halffdelen Ac1. 30 stadhen] byenn Aa1; hs. defekt Aa2. 32—33 wdhen . . ther] ther wden fore ligge Ac1, Aa1; hs. defekt Aa2. 33 E] mgl. Aa1; hs. defekt Aa2.

kronen och wore køpsteder ligge till forfangh och skade, skwlle alle thisse wlofflige haffner aff leggis at købslaa och handle i wore købsteder, och skwlle her paa waare tage wore fogether och embitzmend, ath swaadant her effther ey skeer, wnder theriss faldzmaall och brøde, som forscreffwynt stander.

5
 <21.> Item alle, som fiske will i Øreswnd somer eller høst, the skwlle holle thennom effther gamill sedwane, sette theriss garn fore ackere och stennæ, ther som bwndtsetningen haffwer wereth aff arillde, och the, som driwæ welæ wragledis, skwlle driwe, som gamill sedwane haffwer wæreth, wndher taget wdi Dragøør strømæ, som tynnerne ligge, skall inghen 10
 driwæ paa wnder xl march till brøde och bøde skaden, och hwo som døll meth andin wty swodan brøde, bøde sameledis.

<22.> Item engin fremid købmand skall salte szildh, før en ret høst markid begynniss, som er wor frwe dag dyre, wndher gotzenss fortabelse, som salthet er, thog wndhertagit fiskelegit paa Falsterbaa, Ska[nør] och 15
 Dragøør.

<23.> Item wele wy, om noghen wgering sker i wore købsteder eller indin theriss friiheder, eller om nogin trette eller dele komendis worder mellom wore burgere, tha skwlle wore burgemestere och raadmend i s[am]e wore stæder fwlt machth haffwe at tage wiiss burghen aff them och 20
 hecete them tiill rette, om the ey ffaa burgæn for them, och steffne saa same sager wty rette for them wdhen naaghen lang forhalning och skiliæ them saa at meth loff och reth effther loghen och stadtzenss fryheder och giffwe saa theriss dom bescreffwen paa bode siider, och skwlle the ey haffwe theriss skwtzmaall for andre dommere, før en the haffwe ther om 25
 wereth i rette och fangit dom paa theriss sager, som saghernæ skeet ære.

<24.> Item enghen wore burgere i købstædernæ skwlle her effther nogre brøløps koster gøre lenger een two dage, søndagin och mondagin, och ey større kost, een som hwer kan gøre wty syt egit hwss, som hand wty 30
 boer, wnder i^c march brøde, halff koningen och halff byen.

<25.> Item enghen, ehwad stadt eller skickilse the wdi ære, skwlle effther thenne daw wdføre aff riiget nogit saltiidh kødh, meen hwer saltæ, som hand behoff haffwer tiill syn eghen kosth, dog wndertagit, hwess som then søfarne mand skippere haffwe behoff skellighen at fitaliæ theriss

3 her] ther *Ac1*. 6 somer] om sommeren *Aa1—2*. 7 och] eller *Aa1—2*, *Ac1*. 8 arillde] arrildz tid *Aa1*. 9 wragledis] wragede *Aa1*. 11 till] *mgl. Aa1—2*, *Ac1*. — bøde] der till bøde *Aa1—2*; ther tiill *Ac1*. 11—11 (s. 469) och (2) . . signete] *mgl. Aa2 (blad mgl.)*. 12 wty] *mgl. Aa1*. 15 Falsterbaa] Falsterbood *Ac1*. 20 haffwe] giffue *Aa1*. 23 effther] och *tilf. Ab*. 28 een] i *Aa1*; wty *tilf. Ac1*. 31—32 effther . . daw] ey her epter *Aa1*. 34 skippere haffwe] skipper haffwer *Ac1*. — theriss] hanss *Ac1*; *jf. foreg.*

skiff *meth*. Ehwo her emodt gør, haffwe forbrwt swaadant gotz tiill konningen och xl march, halffwe tiill konningen och halffwe tiill byen.

Thenne for^{ne} wor skickilse och ordinantie wele wii och strengelighen biwde, och saa wbrødelighen aff alle aandelighe och wertzlighe holliss
 5 skall, som forscreffwyt standher. Dierffwiss och nogin her emodth at gøre, tha skall then wforsømelighen bliffwe straffit wiid slig pinæ, som then artickell, wty hwilken hand bryder, ingeholler och wdtwiser. Och beholle wii hoss oss wor fwlle machth at aff och tiill sette i for^{ne} pwncter och artickle, effther som wii formerke oss, riigit och wore menige wndhersotte
 10 kand were till gawn, nytte och forbedringh. Giffwit paa wort sloth Køffnehawn søndagen Esto michi aar etc. mdxxi wndher wor signete.

3 wor] *mgl. Aa1.* — och (1)] saa *tilf. Aa1.* 4 aandelighe . . wertzlighe] aandelighen och wertzlighen *Ab.* 5 Dierffwiss] *Driffues Aa1.* 6 slig] swaadan *Ac1.* 7 ingeholler] indeholler *Ac1.* 8 oss] aff *Aa1.*

ODENSE

Odense bys segl, gengivet efter segl af brunt voks i ufarvet voksskaal, under brev af 1460 24. marts i Rigsarkivet. Seglbilledet viser den kronede kong Knud staaende i skrævende stilling med en lillie mellem benene og holdende et lilliebanner i højre, et rigsæble i venstre haand. Seglfeltet er strøet med seksoddede stjerner af forskellig størrelse. Indskriften lyder: *ſigillum ciuitatis otonie*.

Grev Gerhard 3. af Holsten tager borgerne i Odense under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier med hensyn til told og jurisdiktion og andet, som de har faaet af de danske konger.

⁵ A: RA. Odense by. Perg., beskadiget, 25 × 14,5 (plica 3,2). Gul silkesnor. Paa bagsiden: *Kogge penninge oc greue breff.* — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. saml. fol.406 (18. aarh.).

Atlas nr. 1105.

Tryk: Saml. til Fyens Hist. II 327 (efter Aa); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. XI ¹⁰ nr. 203. — Reg.Dan. nr. *1647; Rep. 1. rk. nr. 1713.

U niuersis presencia uisuris seu auditoris Gherardus, dei gracia comes
Ho[lt]sacie et Stormarie, salutem in domino sempiternam. Notum
facimus uniuersis tam presentibus quam futuris protestantes publice,
quod nos exhibitores presencium, dilectos nobis consules et ciues nostros
¹⁵ Otthonienses, omnes et singulos, cum ipsorum familia et bonis eorum
quibuscumque mobilibus et immobilibus in dicta ciuitate aut extra ubilibet
constitutis ad ipsos spectantibus sub nostra pace et protectione suscepimus
specialiter defendendos. Dictis consulibus et ciuibus nostris dimittimus,
concedimus et liberaliter indulgemus, nichilominus et per presentes litteras
²⁰ nostras approbamus, confirmamus et meliori modo, quo possumus,
ratificamus omnes libertates et quascumque gracias, siue in theloneis aut
iurisdictionibus et quibuscumque aliis, quocumque eciam nomine, auctori-
tate, commodo et utilitate existant, quas a regibus Dacie plenius et liberius
dinoscuntur habuisse, prout in litteris super hoc confectis lucidius con-
²⁵ tinetur. Mandamus igitur et sub obtentu graciae nostre districtius prohibe-
mus, quatenus ne quis aduocatorum nostrorum aut officialium e[orunde]m
seu quisquam alius, cuiuscumque status aut condicionis existat, dictos
consules aut ciues nostros aut a[liquem de ipsor]um familia in persona aut
rebus contra libertates et gracias ipsorum ipsis a regibus Dacie, [sicut]
³⁰ premittitur, indultas audeat aliquo modo inpedire seu molestare, prout
indignacionem nostram et ulcionem debitam [u]oluerit euitare. In cuius
rei testimonium sygillum nostrum presentibus est appensum. Datum
Otthonie anno domini m^o ecc^o xxx^o quinto proxima sexta feria ante domini-
cam, qua cantatur Oculi.

Nyborg.

1409. 25. oktober.

2

Kong Erik 7. af Pommern tager borgerne i Odense under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, som de har faaet af tidligere konger.

A: FLA. Odense magistrats arkiv. Perg., plettet, 24,5 × 13,5 (plica 3,3). Røde og grønne silketraade. — Aa: RA. Odense by 75, Vidisse af Christian 3. 1547 18. oktober. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 8v. — I registratur over byens arkiv fra 16. aarh. i brækket folio s. 4 (litra E). FLA. Magistratens arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867 omtales »En riigens viidiszze effthter koning Erichs beschermelzse bref.«

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 23 med oplysning, at »et Brudstykke af 10 Seglet hænger ved«. — Reg.Dan. nr. 3242; Rep. 1. rk. nr. 5057.

Text efter A, suppleret efter Aa.

Wii Eri[ck, meth] gudhz nathæ Danmark, Sweriges, Norges, Wendes
och Godhes konning [och] hertuge ii Pomeran, hælsæ alle mæn thettæ
wort opne breff see æller høræ læsæ ewindelæghæ meth gudh oc kwngøræ 15
thet allæ mæn, so wel the nw æræ, som the, [ther ko]mmæ skulæ, at wy
thæsse nærwærænde breff[ørere], woræ kære borgere [aff] Othens, och
allæ och hwar serdeles meth synæ thyæn[ere och] hyon vnder wor fred
och [wærn] hafuæ tageth serdeles at wærnæ och beskirmæ och wnnæ och
statf[æste] them meth th[ette] wor breff so stor frælsæ och nathe, som the 20
hafue haft aff andre konunghæ, [i Dan]mark hafue wæret foræ oos, och
forbiwthe wy allæ woræ houesmæn, fouedæ, e[mbe]smæn och allæ andræ,
ii hoo the æræ, at the thessæ forskrefnæ wore borghære ther[es] thiænære,
hyon æller gotz ii nager handæ mothæ hyndræ æller vforr[ætt]æ ommod
thesse woræ bwdh oc nathæ vnder wor konunghæ hefn. Screuet vnder 25
wor h[erres fødel]ses aar thwsendæ fyræ hwndræthæ pa thet niendæ then
fredaw for sanctorum Symon[is et Iu]dæ, the hælege apostele, daw pa
wort slot Nyborgh ii wor nærwærælsæ vnder wort in[ci]ghle.

København.

1441. 7. maj.

3

Kong Christoffer 3. af Bayern tager borgerne i Odense under sin beskyttelse 30 og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, og giver dem yderligere en række privilegier.

A: FLA. Odense magistrats arkiv. Perg., stærkt medtaget forneden og rep. med perg. paaklæbet paa bagsiden, 28 × 23 (plica 5,8). Brudstykke af kongens segl i rødt voks i ufarvet. DKS nr. 66 (ikke anf.) i røde, grønne og brune silketraade. — Aa: 35 Vidisse 1482 8. marts af kapitlet i Odense, tabt. — Aa1: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek 1735 (under 1441 7. maj). — Ab: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 9v.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selsk. I 24. — Reg.Dan. nr. *5305; Rep. 1. rk. nr. 7171.

Wy Cristoffer, meth gudhs nadhe Danmarcs, Wendis oc Gotes koning,
 palantzgreue paa Rein oc hertugh i Beyern, helsse alle men thettæ
 5 breff see eller høræ læse ewinnelighe meth gudh oc kundgøræ thet alle men,
 swo well the nw ære, som komme schule, at wy these nerwærendis breffø-
 rære wore kære burgheræ aff Othens oc alle oc hwor serdelis meth sinæ
 thiænere och hion vnder wor friidh oc wern haue taghet serdelis at werne
 oc beschermæ oc vnnæ och stadhfestæ thøm meth thettæ wort breff swo
 10 stoor frelssæ oc nathe, som the haue hafft aff andre koninge i Danmarck,
 som foræ oss wærit haue. Item vnne wy thøm aff wor sønderlighe gunst
 oc nadhe these effterscreffne article fore theris byes beste oc bestandelsse
 først, at naar nogher tydesch eller wdhlendsch i wor køpstædh Othens
 døør, tha schall giues aff hans gotz hwor tiende penning, halfft koningen
 15 oc halff byen, oc hauer then, som døør, engen arffwinge, tha gaa vm hans
 gotz som gammell ræt oc sidhwane er. Item schall eller maa engen gange
 eller ridhe i forscreffne wor køpstædh Othens meth spentæ armbørst dagh
 eller nat; dyrghes thet nogher atgøre oc fonger ther schadhe ouer, han
 beholde schadhen vbøter. Item schall ther engin gange meth swerdh eller
 20 armbørst lenger, en han er kommen i sit herberghe. Item schule burge-
 mesterne oc radhit i for^{ne} wor køpstædh Othens haue macht at regeræ
 alle æmbede effter schellichet, som the fore oss bekænde wele wære. Item
 forbiwthe wy alle vlaghlighe køp oc forprang i theris haffne, oc forbiwthe
 wy noghen man nogher at vforrette, som theris haffne søghende wordhe.
 25 Item wele wy selffue haue macht burgemestere at sette, som oss oc for^{de}
 wor køpstædh Othens nythelichst ær, nar behoff gørs. Thy forbiwthe wy
 alle, e hwo the helst ære, oc serdelis wore foghede oc æmbitz[m]en for^{ne}
 wore burgemestere, radhmen, burghere oc menichet eller noghen aff thøm
 omodh then[ne] wor gunst oc nadhe at hindre, m[ød]he, t[ø]ffue eller
 30 vforrette vnder wor konungelighe hæffnd oc [vredhe. Datum c]astro nostro
 Haffnensi crastino die beati Johannis [ante portam latinam] nostro sub
 secreto presentibus [appenso anno domini mcd qua]dragesimo [pri]mo,
 anno regni no[stri secundo.]

Kalmar.

1444. 5. juli.

4

35 *Kong Christoffer 3. af Bayern forbyder alle gejstlige og verdslige at paa-
 lægge jordskyld eller forhøje lejen af deres jorder i Odense.*

8 thiænere] iet er tilf. o. lin. A.

A: tabt, men registreret i registratur over byens arkiv 1718 nr. 540. FLA. Odense magistrats arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312b f. XCIII (c. 1496) med overskr.: *Privilegium domini Cristofferi regis de conductione terre, iordleyæ.* — Ab: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 10v.

Tryk: Vedel Simonsen, Odense I 131. — Reg.Dan. nr. *5455; Rep. 1. rk. nr. 7436. Text efter Aa.

Wii Cristoffer, meth gudz nade Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes oc Godes koning, palantzgreue pa Reyn oc hertughe i Beyern, gøre witherlicht alle men meth thette wort opne breff, at wore elskelige borghere¹⁰ i Othens haffue kerth oc beræth for oss, at prelater oc clercke oc godhe men wille them ythermere besware oc iordleyen forhøghe aff theres iordher en i koning Waldemars, drotning Margretes oc koning Erichs thiid oc aff alder wærit haffuer, oc ther aff motthe wor for^{ne} køpstædh Othens forderffues oc wore borghere forarmes, swo at the formatthe ey atgøre oss oc kronen¹⁵ swodan skat oc tienistæ, som theres foreldhre fore them oc the till thenne dag giortt haffue, hwilket wii engelundhe tilstæde mwe eller wele at skee skall i wor tilkommelse. Thii forbyuthe wii alle for^{ne} andelighe oc wereltz-²⁰lighe, e hwo the helst ære eller wære kunne, for^{de} wore borghere i Othens at besware eller tyngge paa legge fore nogher iordskyldh eller nogher iordleye²⁰ at forhøghe aff theres iordhe i nogher maathe eller them noghet hindher ther vdi atgøre ythermere, en som wærit haffuer fore wor tiid, som forskr^t staar, vnder wor koninglighe heffnd oc vredhe. Datum in castro nostro Calmarnensi dominica infra octauas uisitacionis Marie nostro sub secreto anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto. ²⁵

København.

1449. 25. marts.

5

Kong Christian 1. tager borgerne i Odense under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger.

A: tabt, men registreret i registratur over byens arkiv 1718 nr. 533. FLA. Odense magistrats arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. saml. 4° 1312b f. XC (c. 1496) med overskr.: *Privilegium domini Cristierni de protectione.* — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 12v. — Ac: Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paaskrift: »Efter originalen paa pergament med et hængende kongl. indsegl for, laant af hr. justitzr. Gram Hafn. d. 19. maji 1735«. — Ad: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 406 (18. aarh.). ³⁵

Tryk: Vedel Simonsen, Odense I 138 (udtog efter Ad); Rep. 1. rk. nr. 7868 (udtog). Text efter Aa.

Wii Cristiern, meth gutz nade Danmarcks, Wendes oc Godes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre witherlicht alle men, at wii aff

wor syndherligh gunst oc nade haffue taghet oc vndfanget och *meth* *thette* wort opne breff taghe oc vndfaa wore ælskelighe borghemestere, radhmen, borghere oc all meniched, som bygghe och boo i wor klopstæd Othens i Fywn, vdi wor konunglige wærn, heyn oc beskerming besønderlige at forsware oc fordetinge til rætte. Oc stadfeste wii oc vnne them at nydhe, haffue oc brughe alle priuilegia, friihet oc nade, som wore forfæthere, koninge i Danmarck, them fore oss nadeligen vnt oc giffuet haffue, i alle maathe och alle article, som theres opnebreff ludhe, som the thøm ther wppa giffuet haffue. Thi forbywthe wii alle, ehwo || the helst ære, oc serdelis wore foghede oc embetzmen for^{ne} wore borghemestere, radhmen, borghere oc menicheid eller noghen aff thøm omodh thenne wor gunst oc nade i nogher maathe at hindre, mødhe, qwællie eller vforrettæ vnder wor konunglighe heffnd oc vredhe. Datum castro nostro Haffnensi die anunciacionis beate Marie uirginis nostro sub secreto presentibus appenso

15 anno domini m^o cd^o quadragesimo nono.

Ad mandatum domini regis presente
domino Petro Hoffue(nskild) milite.

København.

1454. 17. juni.

6

Kong Christian 1. fastsætter, hvorledes valg af borgmester og raadmænd i Odense skal foregaa, og hvilke forrettigheder disse skal nyde, samt tillader borgerne fremdeles at være fritaget for skat af deres jord og paalægger dem at svare skat og tyngte efter deres erhverv og ejendom.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312b f. Hvi (c. 1496). — Aa1: Kgl. Bibl. Ny kgl. saml. fol. 406. — Ab: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 11 v. —

25 En vidisse af dette brev (?) indført i registratur over byarkivet fra 16. aarh. i brækket folio s. 4 (litra E). FLA. Magistratens arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867: »En widisze aff ett kongeliige breff om bormester och raad ad sette«.

Tryk: Iversen, Almeennyttige Samlinger bd. 39 161; Kolderup-Rosenvinge V 211 (efter Aa); Vedel Simonsen, Odense I 142 (udtog efter Aa1). — Reg.Dan. nr. 3919*

30 = *5921; Rep. 2. rk. nr. 370.

Text efter Aa.

Wii Cristiern, *meth* gudz nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Godes koning, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre witherlicht alle men, som nw ære oc komme schulle, at wii haue owerweyet *meth* wort

35 elskelige radh then twidrecht oc vwilge, som nw wærit hauer mellom

1—2 *meth*.. vndfaa] tage och vndfaa med dette vort obne breff Ab—d. 5 fordetinge] fordættinge Ac. 7 haffue] *mg*l. Aa. 10 wore] *mg*l. Aa. 16—17 Ad.. milite] *mg*l. Aab. 33 Delmenhorst] Delmenthorst Aa.

borghemesterne oc radhit pa then enæ siide oc menigheden i Othens paa
 then annen siidhe oc haffue effter for^{ne} wort radz radh fore for^{de} wor byes
 bestandilsæ oc pa thet, at en goth eendrecht schal bliffue mellem borghe-
 mestere, radhit oc menigheden i Othens, thet swo er schicketh, ouerweyt
 oc tilladhit i alle made, som her effter screffuet star. Først, at naar so ⁵
 falle kan, at nogher borghemestere dødth eller affgonghen ær, tha schal then
 borghemestere, som igeen leffuer, meth radhit keese two aff radhit oc
 sendhe them till oss, at wii tha vdh keese och stadfeste een aff the two till
 borghemestere at bliffue, oc schulle the, som nw borghemestere ære eller
 her effter borghemestere worde i Othens, bliffue borghemestere so lenghe ¹⁰
 the leeffue, vden them krankdom eller anneth merckelicht forfald oc
 wanschelse thet bethoge, at the thet ey forstande kunne, som oss oc byen
 nyttelicht wore, eller oc the sigh swo merkelighe forbruthe, at wii eller
 wore effterkommere, koninge i Danmarck, them selfue aff settæ wilde.
 Item naar nogher aff radhit affgaar, tha schal borghemestere oc the, som i ¹⁵
 radhit ære, keese een aff theres methborghere, som the kunne prøffue ther
 nyttelichst ær, till radhman at wære. Item schulle borghemestere oc radh
 i Othens bliffue frii fore aarligh skat, thogh at the gøre i annen thynghe
 som andre theres methborgere, oc ombære thet halffue støcke leytsk, som
 sedhwane førre haffuer wærit, || at radhit pleyer at fonge. Item the borghere, ²⁰
 som haffue guldz iordh, schulle beholde then frii for aarligh skat, som aff
 æreldh wærit haffuer, oc gøre thoch tiæniste ther fore som andre frii men
 i theres byes vdbudh oc annen tynghe. Item at hwer man maa bierghe
 sigh, i hwilke maathe han best kan, i swo made, at hwer gør i wor skat oc
 thynghe effter thet, som han haffuer embedhe, gotz oc hanthering till. Tesse ²⁵
 for^{ne} article haffue wii nw swo ouerweyet fore wor byes oc menichetz
 bestandelse, i thet at een kierligheid oc good eendrecht maa ock schall
 bliffue i Othens, som førre er rørt. Thi biwthe wii ether alle, wore borghe-
 mestere, radhmæn oc menicheden i Othens, ati her effter for^{ne} article holde
 i alle made, som forescreffuet staar, vnder wort hylleste oc nathe. Datum ³⁰
 castro nostro Haffnensi die beati Botulphi abbatis anno domini m^o cd^o
 quinquagesimo quarto nostro sub secreto presentibus appenso.

Odense.

1459. 25. januar.

7

*Kong Christian 1. forbyder alle, gejstlige og verdslige, at paalægge borgerne
 i Odense jordskyld eller forhøje lejen af deres jorder.*

35

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312 b f. XCIII (c. 1496) med overskr.: *Priuelegium domini Cristierni regis de conductione terre.*

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 936 (i udtog).

Wii Cristiern, meth gudz nade Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes
 5 oc Gotes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre wither-
 licht alle men meth thette wort opne breff, at wore elskelighe borghere i
 Othens haffue kiert oc beretthet for oss, at || prelater oc clerke oc godhe
 men wille them ythermere besware oc iordleyen forhøye aff theres iordher
 en i koning Woldemars, drotning Margretes, koning Erichs oc koning
 10 Cristoffers tiidh oc aff alder wærit haffuer, oc ther aff maathe wor for^{ne}
 kiøpstædh Othens forderffues oc wore borghere forarmes, swo at the
 formatte ey at gøre oss oc kronen swoddan skat oc thieniste, som theres
 foreldhre fore them oc the till thenne dagh giort haffue, hwilket wii enge-
 lundhe tilstæde mwe eller wille ath skee skall i wor tilkommelse. Thii for-
 15 bywthe wii alle forskreffne andhelige oc wereltzlighe, ehwo the helst ære
 eller wære kunne, for^{ne} wore borghere i Othens at besware eller thyngge paa
 legge for nogher iordskyldher eller nogher iordleye at forhøye aff theres
 iordher i nogher made eller them noghit hindere ther vdi atgiøre ydermere,
 en som wærit haffuer fore wor tiidh, som forskr^t staar, vnder wor koning-
 20 lige heffnd oc vredhe. Datum in ciuitate nostra Ottoniensi die conuersionis
 beati Pauli nostro sub regali secreto presentibus appenso anno domini
 m° cd° quinquagesimo nono.

København.

1461. 18. maj.

8

25 *Kong Christian 1. forbyder haandværkerne i Odense at brygge øl til salg
 og paalægger borgmestre og raad at beskikke bryggere, som ikke maa have
 anden næringsvej.*

A: tabt, men registreret i registratur over byarkivet fra 16. aarh. i brækket folio
 s. 4 litra E. FLA. Odense magistrats arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867 og en anden
 30 smst. ligeledes s. 4. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312 b f. XCVI (c. 1496) med
 overskr.: *Priuelegium de braxacione brygning.* En Vidisse omtales i Registratur over
 byarkivet fra 16. aarh. i brækket folio s. 4 litra E »En widise aff ett kongelliige breff
 ad ingen embitzmend maa bruge ølsale« og i en registratur 1583 f. 2v »Widisse aff
 konning Christierns preuilege on thennem, som schall brygge øll«, FLA. Odense
 35 magistrats arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867.

Tryk: Vedel Simonsen, Odense I 154 (udtog); Rep. 2. rk. nr. 1314 (udtog). —
 Reg.Dan. nr. *6274.

Wii Cristiern, met gudz nade Danma(r)ks, Sweriges, Norges, Wendes
 oc Gothes koning, hertugh i Sleswig, Greffue i Holsten, Stormaren,
 Oldenborg oc Delmenhorst, gøre witherlicht, at wor menighe almwe i
 Othens haffue berett for oss, at them till stor forfang oc skade swo skicket
 wor, at the matthe ey brygge øll til sall, oc førdes oss swa fore, ath matte 5
 then menighe almwe brygge til sall offuer all byen, tha skulle ther finnes
 bethere øll, en wæret hafuer. Nw er for oss kommet, at øllet er meghet
 forarghet oc er wor kiøpstæd møghet till forfangh i manghe mathe. Thii
 haffue wii nw effter wort radz radh swa skicket, at enghen embetzmen
 skulle her effter brygge øll til sall, oc hwo som ellers brygge skall, thet skall 10
 wære the, som borghemestere oc radh tyckes nyttughe wære, oc som till
 foren sidhwane wærith haffuer. Thoch forbiuthes them ey annen bieringh
 vden all enesthe brygningh, som forskr^{lt} staar. Thii forbiwthe wii alle,
 ehwo the helst ære, oc søndherlighe wore fogethe oc embitzmen them her
 omodh athindre eller hindre ladhe, møde eller vforrette i nogher mathe 15
 vnder wort hylleste oc nathe. Datum in castro nostro Haffnensi feria secunda
 infra octauas ascensionis domini anno domini m^o cd^o sexagesimo primo
 nostro sub secreto presentibus appenso.

1461.

9

*Fyns landsting bevidner, at Peder Marsvin og Tyge Andersen, borgmestre i 20
 Odense, har ladet læse paa landstinget gamle privilegier om Odense borgeres
 todfrihed samt Christoffer af Bayerns og Christian 1.s stadfæstelser af byens
 privilegier.*

A: tabt, men registreret i registraturer over byarkivet, FLA. Odense magistrats
 arkiv, Arkivfortegnelser 1583—1867: (a) registratur i brækket folio s. 5, litra F, 25
 (b) registratur 1583 f. 3r, (c, omtrent enslydende med b) registratur i brækket folio
 s. 6.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 1383.

Text efter (a) og (c).

(a)

Ett perckmettz landtztingswittne, ad Iffuer Bryske hadde vdgiiffuet en 30
 widisze effther trinde gamle kongers beschermels oc stadfestels breffue,
 Otthensze by hadde werit giiffuit.

(c)

Landzdomer y Fyen hans perckmetz breff anno 1461 vdgiiffuit vnder hans 35
 meth flere theres beseyling, ad mester Peder Marsuin oc Tygge Andersen,

1 Danma(r)ks] Danmarks Aa. 34 hans.. breff] tilf. o. lin. (c).

borgemestere y Otthns, hadde latt lesze tiil landtzingit gamle kongeliige preuileger indehollendes, ad Otthensze borger ere frii for toldt, huor the komer meth theres goetz, oc ther hoes fantz y same breff, ad konning Christoffer och Christiern hadde stadfest sliig bys preuileger.

5 **København.**

1472. 14. juni.

10

Kong Christian 1. fritager borgerne i Odense for at betale told i Assens i henhold til deres privilegier.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312b f. XCV (c. 1496) med overskr.: *Privilegium domini Cristierni de exemptione contributionis in Assens.*

10 Tryk: Rep. 2. rk. nr. 3110 (i udtog).

Wii Cristiern, meth gutz nadhe Danmarks, Sueriges, Norges, Wendes
oc Gothes koning, hertugh i Sleswigh, greffue i Holsten, Stormarn,
Olde(n)borgh oc Delmenhorst, gøre alle witherlicht, at wore elskelighe
borghemesther oc raadhi i Othens haffue berett fore oss, at the oc theres
15 metborghere beswares meth told atgiffue i Assens ydermere en andre wore
vndhersate vd offuer the priuilegier oc friiheid, som wore forfædhere,
konge i Danmark, them vnt || oc meth begaffueth haffue, oc wii siden
stadfest haffue. Thi wille wii vndne oc tilladhe, at for^{ne} wore borghere oc
vndhersate i Othens mwe oc skulle bliffue oc wære frii fore all told at giffue
20 i Assens efter for^{ne} theres priuilegier oc friiheitz inneholdelse oc vdwiselse,
som wii oc for^{ne} wore forfæthere them tilforen vnt oc giffuet haffue. Thi
forbiwthe wii alle wore fogethe oc embitzmen, borghemesther, radh oc
tollere i Assens for^{ne} wore borghere i Othens her emodh meth told at be-
sware i nogher mathe paa hwes, the ther i gømmen førendhe worde, vndher
25 wor koningslige heffnd oc vredhe. Datum in castro nostro Haffnensi
dominica proxima ante festum beatorum Uiti et Modesti martirum nostro
sub secreto anno domini m° cd septuagesimo secundo.

Nybørg.

1477. 2. marts.

11

*Kong Christian 1. fornyer og stadfæster kong Valdemars privilegier for
30 Odense.*

A: FLA. Odense magistrats arkiv. Perg. 45 × 39 (plica 7). Perg. seglrem. — Aa: Vidisse 1484 29. maj. — Ab: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312b f. H VII (c. 1496). — Ac: Vidisse 1547 15. okt. af Christian 3., tabt. — AcI: FLA. Karen Brahes haand-

13 Olde(n)borgh] Oldeborgh Aa.

skriftssaml. nr. 1649 (Vogelsangs nr. 282) 34. *Ad*: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f. 3r.

Tryk: Almeennyttige Samlinger bd. 39 161 (indirekte efter *Ac*); Kolderup-Rosenvinge V 205; Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 26. — Reg.Dan. nr. 4603*; Rep. 2. rk. nr. 3998. 5

Wii Cristiern, meth guds nade Danmarcks, Sweriges, Norges, Vendes oc Gothes koning, hertug i Sleswig oc hertug i Holsten, Stormarn oc Ditmersken, greffwe i Oldenburg oc Delmenhorst, gøre alle witherlict, at wore elskelige borgemestere oc raadh i Othens haffue wæret her fore oss oc wore elskelige raad meth wor forfathers koning Woldemars preuilegiis oc friihedh, 10 som han them i Othens vnt oc meth begaffwet haffde, hwilket for^{ne} wor forfathers breff paa for^{ne} theres bys preuilegiis oc friihed paa rørendes war for gammelhedh skyl oc sammeledes for forsyemmelse skyl ey wel ferdugt meth indsegle oc sammeledes ey i alle sinæ article oc puncte wel ferdict paa scriffpens vegne, tha effter thy att oss tilbør oc hører paa wort konings- 15 lighe embith, som wii aff gudz forsyn tilskickede ere, at besørge oc betencke swodane stycke oc erende, som wore kære vndersate kwnne komme til bestand, friid oc rowelighed, haffwe wii nw fornyeth, vnt, giffwet, stadfest oc fuldbwrth oc meth thette wort obne breff fornye, vnne, giffwe, stadfeste oc fuldburde wore elskelige borgere i Othens alle the preuilegier, 20 nadher oc friiheder, som for^{ne} wor forfather koning Woldemar them vnt oc meth begawet haffde, effther thy som her effter følger.

<1.> Fforst at wore elskelige borgere i Othens skule haffwe alle the friheder, som the frieste hawe hafft i koning Waldemars oc hans forfathers koning Waldemars tidhe, oc stadfeste wii the samme friihed oc dømme them 25 vkrenckelige oc woractighe at bliffwe taghendes alle for^{ne} borgere oc hwer there with sigh vnder wor friid oc beskermelse besynderlighe at forsware oc fordeitinge til rette, oc vppa thet at for^{ne} wore borgere i Othens mwe thes friidsammeligere haffwe rolighet oc friid i theres by oc ther om kringh, dømme wii for een rett oc skicke, at theres stadz friihed skal recke oc stadeligh oc vbrødelig holdes omwel innen theres stadz wern oc haffwelwerke 30 oc swo innen for^{ne} stadz markeskeel, som almenth kalles bierck eller wibelle, swo at for^{ne} stadz friihed oc byfridh skal recke yster vd til Honebeck, vester vd til Clawesbeck oc Holebecks leth, synder vd til Ostebeck oc nør vd til Iglewadh, Rosenkelle oc Oole wad oc theres wegh til 35 theres haffen oc skib i Ellemose aa frii. Dierffwes eller dristes nogher, ehwo han helst ær, ehwat wilkor eller stadht han er aff, nogerlunde aff owerdodighed at bryde forne friidh, swo at han innen for^{ne} fritz stedher dræber nogher man, limmelester, saar gør eller noghet hinder eller welde gør oc wordher ther fore griben met skenbarlighe gerninger eller fordeles 40

effter loffwen, tha skal han wære plictugh fore then brødhe ower alle rette bøther at betale then, han giorde skade, føretiwghe marck penninge oc koningen føretiwge mark oc byn føretiwge marck. Sier han oc ney fore swodan misgerninge oc fester low fore sigh, tha skal han sette wedherhettinghs lowen fore sigh oc skal innen ti daghe ther effther komme til stadhen oc giffwe then low, han feste. Men kan <han> icke fuldkomme lowen, tha skal han bøde thet sagefall, som forescreffwet staar.

<2.> Item hwsom helst aff Othens borgere vandrer sith ærende paa land eller annen stedz vdhen stadhen, oc wordher han greben fore skenbarlig gerninge, tha skal han ther gøre rett, som han skade giorde oc bøthe ther omodh koninghen oc sagwolderen fore swodan sagh. Men wordher han icke greben widh skenbarligh gerninger oc fester low fore sigh, tha skal hans sag følge hanom til hws oc forfølges lowlige til theres bytingh. Er han oc i noghet gilde, oc sagh en swo swar, at hwn rører hans manheel vppa, tha skal samme borgere met tolff lagfaste men aff sith øpperste gilde rette lows dagh skære sigh ther i byn fore then gerning, hanom til lagdes. Kan han oc ey swodan low fulkomme, tha skal han bødhe emodh sagwolderen oc koningen, som landz low vdwiser. Er oc icke samme borgere i gilde oc fester low fore sigh, tha skal han innen femten daghe meth tolff lagfaste men, som hwer haffwer tre marcks wedherhetting, lagwerghe sigh til sin sogne kircke eller oc bødhe mod sagwolleren oc koninghen, som landz logh vdwiser. Oc er han i sancti Knwtz gilde, tha loghwerie sigh sielff siette gildbrodher, som gammel sidwane er.

<3.> Item hwo som aff doorskab ihielslaar, limbelester eller saar gør nogher man i Othens oc er icke wedherhettigh at bøde modh sagwolderen, koninghen oc byen, tha skal then, som ihielslo, miste liff, oc then, som saar giorde, mistæ handh til bood fore sin gerning, hwat helder han er borgher eller ey.

<4.> Item om nogher borger ihielslaar nogher man oc kommer til boodh, tha skal han giffwe koningen tolf marck til teygn geld.

<5.> Item skal engen wor embitzman taghe meer een two øre penninge til stocke leye aff nogher Othens borgere fore hans tiwff, men aff landz man taghe een halff marck penninge.

<6.> Item om fogethen i Othens hindrer ther nogher man fore nogher brøde, tha skal <han> engelund sette hanom i stock eller koningens iern, om han kan fonghe vedherhættingh borgen fore sigh, vdhen thet er then brøde, han skal miste liff eller leem fore.

<7.> Item om nogher gest sæcthes aff nogher oc fæster logh fore sigh, tha

6 <han>] *mgl. A.* 35 <han>] *mgl. A.*

skal han først swærie eetzsinne, at han haffwer enghen, som hanom wild met staa at giffwe low, oc sidhen skal han swerie tolf sinne oc loghwærie sigh.

⟨8.⟩ Item alle iorde oc grwnde, som liggendes ere innen theres friidz stræde oc marcke skeel, skwle aldeles wære vndentaghen oc frii fore alle tyngge, 5 swo som er innæ oc støodh, oc the samme iorde skule icke skiffes som strandkøbings iorde, men the skule skiffes, som almennigh landz logh vdwise.

⟨9.⟩ Item hwilken borgere som dwelies vdhen theres stadh aar oc dagh vdhen laglicet forfald, tha skal han icke holdes fore borgere i Othens, vdhen 10 han wel vprette oc betale sin forsymmelse oc brøde.

⟨10.⟩ Item om nogher borger eller annen dristes til at købe noghet mellom Mesinghesundh oc Ellemose annet en møllestene oc timber til bygningh, oc wordher hanom thet bewisth ower, han skal bøde tre marck koningen oc tre marck byen eller oc loghwerie sig sielff tolfthe, om han thet dylier. 15

⟨11.⟩ Item hwilke bryggere, bagere, kødmangere oc alle andhre embitzmen, ehwo the helst ere, som forsymme, at the icke holde færdighe theres gade oc stræde, vogne oc hielde, aff hwilke offte kommer wodhe, tha skule the ther fore sware radet i Othens oc icke koningens fogeth, oc then brøde skal icke hørre risæ noghen tiidh en ni skillinge penninge, vthen the samme 20 gøres fortrødne oc geenstridighe, oc tha skule the aff raadmennene befales koningens fogeth, oc tha fangher koningens fogeth halff brødhen.

⟨12.⟩ Item skwle for^{ne} Othens borgere hwert aar giffwe oss tryhwndrethe marck om sancti Mortens dagh fore theres aarlighe byskath, oc hwilken borgher, som dyl noghet aff thet gotz, han plictigh er at giffwe skat aff, 25 oc swær ther fore, tha skal han bædre ther fore modh raadmennene oc icke koningens fogeth.

⟨13.⟩ Item hwo som køber oc sæel i Othens som andhre borgere, han skal redhe oc giffwe i alle thyngge meth them.

⟨14.⟩ Item om nogher aff Othens borgher hendher skibbrooth, oc the 30 kwnne sielffwe eller met andres hielp bærie noghet aff theres gotz, tha skule ey nogre wore fogethe eller embitzmen formene them thet eller hindre them ther vppa i nogre mode, swo fræmpt the wele ey lidhe then heffnd, som i loghboghen staar.

⟨15.⟩ Item hwar[t for]^{ne} [Ot]hense borgere komme i wort rige Danmark 35 meth theres gotz oc købmantzskab vdhen i Skone marketh, tha skwle the aldeles wære frii fore all told oc tyngge.

⟨16.⟩ Item kwnne for^{ne} borgere oc behindre nogh[en i theres by, s]jom them skyldigh er eller haffwer them vforrettet, oc kwnne the gribe them with gerninghen, tha mwe the lade them besette, swo lenge the pleiæ them rett 40

〈17.〉 Item enge gester, som til Othens søge met købmantzsk[ap], skule købsla i for^{ne} by eller paa land borgherne til forkøb eller forfangh, swo fræmpt the wele ey miste theres gotz, som the haffwe met atfare.

〈18.〉 Item hwo som skiber eller købslaar i vlaghe haffnæ eller købslor
5 paa landh borgerne i Othens til forkøb eller forfang, tha skule the haffwe maecth at hindre them til rette oc føre them in i Othens, oc skal theres brøde, som swodant føre, ware forbrøt til koningen.

〈19.〉 Item alle gester, i hwedhen the ere, som wele ower vinteren ligghie i Othens met theres købma<nt>zskab, the skule være plictige til all vinthers
10 vdresel oc tyngge meth for^{ne} borgere, som the oss gøre skule, effther thi som theres gotz oc hanteringh ær til.

〈20.〉 Item skal enghen gest dierffwes til at selghe vd noger handhe klede i alne taal i Othens, swofræmpt som the wele ey miste theres gotz, som the haffwe meth at fare.

〈21.〉 Item bagere, bryggere, kødmangere oc alle andre embitzmen,
15 ehwo the helst ere, som wordhe paminte aff raadmennene i Othens at bætre theres brøde oc forsymmelse paa theres embethe, vordhe the eetzsinne, annetsinne oc tridiesinne paminte oc icke bedre them, tha skwle the fore then første paminnilse bødhe ni skillinge, fore then annen oc swo meget oc
20 fore then tridie oc swo megeth. Men worde the fierdesinne paminte oc icke tha bedre, tha skule the være plictige at bedhre modh raadmennene tre marck penninge, oc naar the ere swo ræffsædhe oc icke wele bædhre them, tha skal theres embethe forbiwdes them, swo at the icke mwe bruget, før en the bædre.

〈22.〉 Item hwo som helst som worder antwordett i koningens iern i
25 Othens for sine misgerninghe, tha skal koningens fogeth icke lade hanom bwrt komme fran sigh, før en ther wordher fyllest giort fore hans misgerning bodhe then, som skadhen fick, oc swo koningen oc byen.

〈23.〉 Item hwilken borgere, som noghet køber aff nogher gest oc icke
30 wel betale gesten til tiidhe, som han hanom iette, tha skule fogethen oc raadmennene paminne then borgher i sith hws eetsinne, annetsinne oc tridiesinne, at han betaler gesten thet, han hanom skyldig er. Gør han thet icke, tha skule fogethen oc raadmen<ne>ne betale gesten fyllest aff then samme borgeres gotz og ther ower gesten tre marck penninghe oc fogeten
35 tre marck penninge for hans brøde oc forsymmelse.

〈24.〉 Item skwle enge embethe i Othens haffwe skrow eller magth nogen

1 skule] *derefter overstr.* ey A. 9 købma<nt>zskab] købmatnzskab A. 13 som] *foran o overstr.* w A; *jf. foreg.* 16 the] *thet* A. 33 ra admen<ne>ne] raadmenne A. 36 nogen] *rett. in scrib. fra noget* A.

rett affatsighe paa theres embethe, vdhen the haffwe thet met raadzsins i Othens minne oc stadfestelse.

<25.> Item vnne wii oc giffwe for^{ne} wore borgere i Othens effther wore elskelighe radz raad fore friiheed oc *preuilegium*, at hwo som i Othens by sweries friidløse, ehwort the komme i wort rige Danmarck, tha skal fares ⁵ met them som meth andhre friidløse men, ehwor the finnes.

<26.> Item wele wii oc biwte, at alle borgere i Othens meere oc mindhre skwle wære borgemestere oc raadh i Othens hørighe oc liwdige oc welwilliche i alle the ærende, the tilkræffwes aff them, som retferdighe ere, oc giffwe wii samme raadh fuld machth at reffsæ them alle, som them icke lyde ¹⁰ wele.

Til ydermere wisse forwaringh oc witnisbyrdh, at alle thesse oc hwer forscreffne stycke oc article skwle stadighe, faste, oc vbrødelighe holdes oc bliffwe i theres machth til ewigh tidh, tha haffwe wii ladhet wort koningslighe secreet hænge nædhen fore *thette* wort obne breff, som giort oc giffwet ¹⁵ er paa wort sloth Nyborgh annen søndagh i fasten, som kalles dominica Reminiscere aar effther gudz byrd tusende ffirehwdrethehalffierdesintziwghe oc siw.

Ad proprium domini regis mandatum presentibus
dominis Nicolao Erii et Strangone Nicolai militibus. ²⁰

Nyborg.

1477. 8. marts.

12

Kong Christian 1. paabyder, at ingen borgere i Odense maa sælge, afhænde eller pantsætte deres jorder til andre end medborgere, og at borgere i Odense, som har jorder eller gaarde i andre købstæder, skal have dem saa fri for skat og tyng, som borgere i andre købstæder har deres jorder i Odense. ²⁵

A: tabt, men registreret i registratur over raadstuearkivet 1718 nr. 583 (med aar 1574), FLA. Arkivfortegnelser 1583—1867. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312b f. H XI (c. 1496) med overskr.: *Priuilegium domini Cristierni regis de empcione, uendicione et impingneracione terrarum et fundorum.* — AaI: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 406. ³⁰

Tryk: Vedel Simonsen, Odense I 189 (udtog efter AaI); Rep. 2. rk. nr. 4000 (udtog). — Reg.Dan. nr. *7379.

Wii Cristiern, meth gudz nade Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes oc Gotes koning, hertug i Sleswigh oc i Holsten, Stormarn oc Ditmersken, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre alle witherlicht, at ³⁵ wii aff wor syndherlige gunst oc nade swo oc wppaa thet, at wore borghere i Othens oc theres effterkommere effter them mwe thes ydermere bliffne

wiid bierningh oc bestand oc gøre oc giffue oss, wore effterkommere, konin-
ger i Danmark, oc kronen thes retheligere theres aarlighe || byskat oc
annen thyngge, tha haffue wii vnt oc giffuet oc meth thette wort opne breff
vne oc giffue for^{ne} wore borgere swodan friiheid till ewigh tiid, som her
5 effter fylger: Fførst ath enghen borghere i Othens maa eller skall her effter
selghe, affhende eller panthe nogre theres iordhe, vden the selghe, aff-
hende eller panthe them noghen aff theris metborghere. Item haffue wii
vnt oc tilladhet, at hwilke wore borghere i Othens, som haffue nogre iorde
eller gorde i andre kiøpstedher, skulle haffue oc nydhæ them swo frii fore
10 skatt oc thyngge, som andre wore borghere aff andre kiøbsteder friigesth
haffue theres iordhe i Othens. Thi forbiwth wii alle, e hwo the helst ære
eller wære kwnne, serdeles wore fogethe oc embetzmen, borghemestere oc
raad i andre wore kiøpstedher for^{ne} wore borghere her emodh paa for^{ne}
friihedh athindre eller hindre lathe, møde, vmage eller i noger mathe vfor-
15 rettæ vnder wor koningslige heffnd och vredhe. Datum in castro nostro
Nyborgh sabbato ante dominicam Oculi nostro sub secreto presentibus
inferius appenso anno domini m^o cd^o septuagesimo septimo.

Odense.

1482. 8. marts.

13

Magister Hans Urne, domprovst i Odense, og kapitlet sammesteds vidimerer
20 *Christoffer af Bayerns privilegium af 1441 7. maj.*

A: tabt, men registreret i registratur over Odense raadstuearkiv 1718 nr. 541 med
aar 1480, FLA. Odense magistrats arkiv, arkivfortegnelser 1583—1867. — *Aa* og *Ab*:
RA. Langebeks dipl., 2 afskrifter af Langebek (under 1441 7. maj), den første med
paaskrift: »Effter originalen paa pergament, af hvilket det ene indsegl var aldeles
25 borte, det andet forslidt og ukiendelig, laant af hr. justitzr. Gram. Hafn. d. 24 maji
1735«, det andet med paaskrift: »Sig. præpositi auulsum est, sig. capituli restabat,
sed non integram«.

Tryk: Vedel Simonsen, Odense II 1 s. 13 (udtog); Rep. 2. rk. nr. 4997 og 4768 med
tilføjelse VII 482 (udtog). — Reg.Dan. nr. *7668.

30 *Text efter Aa.*

Wii æfftherschreffne mesther Hans Urne, domprouest i Othens, oc
menigæ capittell sammesthet giøre vitherlicht, at wii haffue seet oc
beskodd oc hørt lesæ for oss i wort capittels hws eet obet perchmetz breff,
vraghet och vskrabet, vskoret oc vstwnget, besiglet met hengende insigle i
35 silkæ, swo lydendes ord fraa ord, som her æffter skreffwet staar: Vii Cri-
stoffer, met guds naadhe Danmarcks, Vendis oc Gotes konning, palantz
greffue paa Rin oc hertigh i Beyern (etc. = nr.4). In cuius uidisse testi-

monium sigillum meum una cum sigillo capituli presentibus est appensum. Datum anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo feria sexta proxima ante festum beati Gregorii.

Næsbyhoved.

1484. 29. maj.

14

*Kong Hans vidimerer Christian 1.s privilegium af 1477 2. marts og stad-
fæster dette og alle andre privilegier, som borgerne i Odense har faaet af tidligere
konger, samt tager borgerne under sin beskyttelse.*

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312b f. K VI (c. 1496). Det er formodentlig denne vidisse, der er registreret i 2 registraturer fra 16. aarh. i brækket fol., henholdsvis s. 4 og s. 3 i RA. Danske Selskabs samlinger, løbenr. 3, og i registratur over 10 byarkivet 1583 f. 2v, FLA. Odense magistrats arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5478 (i udtog).

Wii Hans, meth guthz nade Danmarks, Norges, Wendes oc Gothes
koningh, wdworld tiil Swerige, hertugh i Sleswig, oc vdi Holsten, Stor-
marn o(c) Ditmersken hertugh, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorsth, 15
gøre alle witherlicht, at wore elskelige borgemester oc radh vdi Othens
haffde nw her fore oss eet wor kiære fathers koning Cristierns, hwes siell
guth nade, breff, som han them giffuit haffuer, paa theres byess priuilegie,
som saa luder ord fraa ord, som her efter screffuit staar: Wii Cristiern,
meth gudz nade Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes oc Gothes koning, 20
hertugh i Sleswig oc i Holsten, Stormarn oc Ditmersken, greffue i Olden-
borg oc Delmenhorst (etc. = nr.12). Hwilkit for^{ne} wor kiære fathers
koning Cristierns breff oc sammeledes alle the nader, friiheder oc priuilegie,
som andre wore forfædre, koninge i Danmark, for^{ne} borgere nadelige
vntt oc giffuet haffue, wii stadfeste oc fulburde meth thette wort opne breff 25
wiid theres fullæ macht at bliffue, at the them frii oc vhindrete nyde,
bruge oc beholde mwe meth alle theres oord oc article, som wor kiære
fathers oc andre wore forfæthres breff ther vppaa giffne ære, ydermere
indneholde oc vdwise, oc anname for^{ne} borgere oc hwer wiid sig vdi wor
koningslige friid, hegn, wern oc beskerming besønderlige at forsware oc 30
fordeitinge till rette. Thi forbiwde wii alle, ehwo the he(l)st ære eller wære
kunde, oc serdeles wore fogede oc embedzmen oc alle andre them her emod
at hindre eller hindre lade, dele, platze eller i nogre maathe vforrette vnder
wor koningslige heffnd oc wrede. Datum in castro nostro Nesbyhowit
sabbato proximo post festum ascensionis domini anno eiusdem m^o cd^o 35
lxxx^o iiii^o nostro sub secreto presentibus appenso.

15 o(c)] o Aa. 31 he(l)st] hest Aa.

København.

1490. 22. februar.

15

Kong Hans paabyder kanniker og præster, som køber eller modtager gaarde eller jorder som pant i Odense, at svare kongens og byens tyngde deraf.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312b 125v (c. 1496).

5 *Tryk:* Vedel Simonsen, Odense II 33 (udtog); Rep. 2. rk. nr. 6687 (udtog). — Reg.Dan. nr. *8060.

Wii Hans, meth gudz nade Danmarks, Norges, Wendes oc Gothes ^{125 v} koning, wdwald til Swerige, hertug i Sl(e)swig oc i Holsten, Stormarn oc Ditmersken, greffue i Aaldhenborg oc Delmenhorst, gøre alle
10 witherlicht, at wore kiære vndersottæ, borgemestere, raadh oc menigheid i Othens, haffue ladhet her berette fore oss, at caniker oc prester købe oc pantte borgerness gorde oc iorde ther i byen, || oc ther meth formindskes ^{126 r} wor oc kronens skatt oc retzell oc annen tyngde, som oss paa kronens wegne burde ath haffue aff for^{ne} gorde oc iorde, tha ære wii ther om saa
15 till eens wordhen meth nogre aff wore *elskelige* righens raad, oc wii meth them haffue swo sagt ther vppaa fore rettæ, at hwilken canick eller prest, som køber eller pantter eller haffuer kiøpt eller pantthet gorde eller iorde ther i Othens, han skal gøre oc giffue i koningens oc bysens tyngde swaa fullest, som then gjorde, ther gorden solde eller pantsettæ, thi at engen kan
20 selliæ eller affhende mere, en han haffuer. Wele prester eller caniker thet ey gøre, tha mwe oc skulle borgemestere oc raad i Othens kreffue eller pantte hannem swaad an skatt oc tyngde aff, som the gjøre andre borgere ther i byen. In cuius rei testimonium signetum nostrum presentibus duximus appendendum. Datum in castro nostro Haffnensi die beati Petri ad cathe-
25 dram anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo.

Hindsgavl.

1493. 19. december.

16

Kong Hans tillader, at der til sager i Odense, hvortil biskoppen skal ud-tage bygdemænd, ikke skal tages andre bygdemænd end dem, der er borgere i byen, og at borgerne ikke skal tages til bygdemænd til sager uden for byen.

30 A: tabt, men registreret i registratur over byarkivet fra 16. aarh. i brækket fol. s. 1 (litra a), med oplysning, at brevet var af perg., og i registratur 1718 nr. 546, FLA. Odense magistrats arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312b f. I i (c. 1496).

Tryk: Vedel Simonsen, Odense II 1 s. 38 (udtog); Rep. 2. rk. nr. 7521 (udtog). —
35 Reg.Dan. nr. *8264.

8 Sl(e)swig] Slswig Aa.

Wii Hans, *meth* gudz nade Danmarks, Norges, Vendes oc Gotes koning, vdwold koning till Swerige, hertug vdi Sleswig, oc i Holsten, Stormarn oc Ditmersken hertugh, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherlicht, at wii aff wor synderlighe gwnst oc nade haffue vnt oc tilladhet oc *meth* thette wort opne breff vnne oc tillade, at naar nogre sagher skeer i 5 Othense, som biscoppen i sammested skall vpsteffne bygdemen till, thill the sagher, ther i byen skeer, skall han ey andre bygdemen thage en the wore borgere, ther i byen bygge oc boo. Oc skulle for^{ne} wore borgere her effther ey tages eller vpsteffnes till by(g)demen at wære i the sagher, som vden byen skeer. Thii forbywde wii alle, ehwo the helst ære eller wære kwnne, 10 for^{ne} wore borgere her emodh at hindre, hindre lade, dele, møde, platze eller i nogre made ath vforretthæ. Datum in castro nostro Hintzegawel feria quinta proxima post festum beate Lucie uirginis et martiris anno domini mcdxc tercio nostro sub signeto presentibus inferius appenso.

Næsbyhoved.

1495. 10. maj.

17 15

Kong Hans fastsætter en række bestemmelser for Odense vedr. skatteforhold, valg af raadsmænd m. m.

A : tabt, men registreret i 2 registraturer over byarkivet fra 16. aarh. i brækket fol., henholdsvis s. 3 og 5, i registratur over byarkivet 1583 f. 3r og i registratur 1718, nr. 539, FLA. Odense Magistrats arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867. — Aa: Kgl. 20 Bibl. Ny kgl. sml. 4° 1312b f. 126r (c. 1496).

Tryk: Kolderup-Rosenvinge V 213; Vedel Simonsen II 1 s. 41 (udtog). — Reg. Dan. nr. 5061*; Rep. 2. rk. nr. 7896.

126 r **W**ii Hans, *meth* gudz nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Gotes koningh, vduald koning til Suerige, hertug vdi Sleswig, oc vdi Holsten, 25 Stormarn oc Ditmersken hertugh, greffue vdi Oldenborg oc Delmenhorst, gøre witherlicht alle men, som nw ære oc komme skulle, at wii haffue owerweyeyet *meth* wort elskelige raad then twidrecht oc vwilge, som nw wærit haffuer emellom wore borgemestere oc raad i Othens pa then enæ oc menigheden ther sammestedz paa then annen side, oc haffue wii effther for^{ne} wort 30 raadz || raad <fore> for^{ne} wor byes beste og bestandelse oc vppa thet, ath gott endrecht schal bliffue emellom borgemestere, raad oc menigheden i Othens vthen all hath eller ariige, thet saa skicket er, owerweyeyet oc tilladit i alle made, som her efftir staar. Først at nar skeer, at theres aarlige skatt skal skattes, han skall ey høgge settes æn iii^c march; till the penninge skall 35 byen deles i xv raader oc xx march vd atgiffue aff hwer raade; ther scall

9 by(g)demen] bydemen Aa. 31 <fore>] mgl. Aa; jf. s. 478 l. 2.

en almwgesman till skickes rademesther at wære i hwer raade oc swodan
 skatt vp atbære oc giffue hannem vd oc gøre borgemestere, raad oc menig-
 hed regenskab ther paa hwer sancti Peders dag i faste; ffattes ther i then
 skatt, tha schulle the thet vpfølde; løber ther aff skatten vd offuer, thet
 5 bliffue hoos rademesterne swo lenge, thet forwises them, hwar the skulle
 swodanne penninge lade tiil byssens nytte. Sammeledes skulle the rade-
 mestere vpberre all annen rentte oc vdgiffue tiil byssens tyngte thet aar i
 gemmen. Trænger for^{ne} raademestere paa, at the ey swodanne skatt kunde
 redelige vdfange, tha skal ther skickes en raademan eller en kæmener
 10 hannem tiil hielp swodan skatt vd at pantte, som fore er rørdt. Item
 schulle two allmuges men wære kæmener, oc the two skulle then samme
 dagh gøre theres regenskab paa byssens rentte oc sagefald. Item nar theres
 byskatt scall settes, tha skulle the xv raademestere, som then skatt haffue
 optaget thet aar, oc the xv raademestere, then skatt skulle optage, som tha
 15 settes, the schulle tiltages oc sette skatten meth borgemestere oc raad, ||
 oc hwer settes tha i skatten wdhen wildt, som han haffuer gotz oc hand- 127 r
 thiering tiil. Oc swo skal skatten settes aar effter annet. Her i blant skulle
 borgemestere oc raad frii wære fore theres aarlige byskatt, tog swo, at the
 rede meth borgerne i alle andre koninglige tyngte, effter som the haffue gotz
 20 oc hanthiering tiil. Item the, som eygedomss gotz haffue paa landit, the
 rede ther aff i krieg oc aarlog meth theres metborgere, effter som hwer
 haffuer gotz tiil. Item nar nogre aff raadit affgaar, tha skulle the xv raade-
 mestere effter almugens raad vdwellige iiii wederhettinge men, som the
 kundne prøwe tiil raadmen nyttelige ære. Swo skal borgemestere oc raad
 25 keese en aff them tiil raadman at wære, som ther tiil nyttelig er, embitz-
 men vndertagne, vden the offuer giffue theres embethe oc gilde. Item
 findes nogre, som forfylde Othensse aae, becken, som løber i gemmen byen,
 byssens graffwer eller mølle|dam meth møg fore theres gorde eller annet
 skadelig flod, som the kwnne forfylles aff, the thet gøre, the skulle swodanne
 30 flod igen opkaste oc ther fore bødhe tiil oss for hwer tiid iiii march oc iiii
 march tiil byen. Item haffue alle menighed wedtagit at holde theris skow
 i friid her effter paa en forbethering. Hwo her effther ther vdi hugger eller
 hugge lader, han bøde oss iiii march oc byen iiii march fore hwer tiid. Item
 hwo som haffue aff byssens iorde fore pantt eller eygedom vden skellig be-
 35 wisningher, the skulle igeen delis effter logen. Oc schulle borgemesthere oc
 raad regere alle embethe, helst i swo maade, at nar the i embithet holde
 theres steffne, tha skulle two aff radmennene tiil || skickes ther offuer at 127 v
 wære oc tilsiges swoo thit, som steffne holdes, swo frempt at the wele nyde
 then friiheid, borgemestere oc raad them giffuet haffue; thi at wor oc bys-
 40 sens rett scall ey forthies. Giffuet paa wort slott Nesbyhowit then søndag,

som siwnges i then hellige kircke til messæ embithæ Iubilate, aar effter gutz byrd m^o cd^o xc^o quinto vnder worth secrette.

Nyborg.

1515. 8. februar.

18

Kong Christian 2. tager borgerne i Odense under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af kong Hans og andre tidligere konger, samt giver nye bestemmelser om borgmestre og raads tilsyn med haandværkerne samt om salg af smør og honning.

A: tabt, men registreret i to registraturer fra 16. aarh. i brækket folio, henholdsvis s. 3 (litra E) og s. 6, og registratur 1718 nr. 537, FLA. Odense Magistrats arkiv. Arkivfortegnelser 1583—1867. — Aa og Ab: RA. Langebeks dipl. 2 afskrifter af Langebek, den første med paaskrift: »Efter originalen paa pergament med et heelt uskad hængende kongl. indsegl for, meddelt af hr. justr. Gram. Hafn. d. 20 maji 1735«. B: RA. Danske Kancelli. Christian 2.s registrant f. 54 v med overskr.: *Borgemestre oc menighed i Othenss ffinge swodan breffuitt.*

Tryk: Suhms samlinger II 216. — Reg.Dan. nr. 5991.

15

Text efter Aa.

Wii Cristiern, met gudz nade Danmarkes, Norges, Vendes och Gotes konnyng, hertugh vdi Sleswiigh, Holtzstenn, Stormarnn oc Dyttersken, greffwe i Oldenborgh oc Delmenhorsth, giøre alle witherligh, at wii aff wor sønderlig gunsth och nade haffue nw taget, annamet och vndfanget och met thette worth opne breff taghe, anname och vndfanghe oss elskelige woore kiere vndersotthe, borgemesthere, raadmenn och meene borgere vdi waar stadh Othensse, theres høstruer, hionn, thienere och all theres gotz, rørendes och vrørendes, vdi wor konnyngliighe heghnn, wernn, freedh och beskermelse besønderlighen ath forswaare och fordagtinghe till retthe. Haffue wii och aff samme wor gunsth oc nade fulbwrth, samtyckt oc stadfesteth oc met thette wort opne breff fulburde, samtycke och stadfesthe alle the nader, friiheder och privilegia, som waar kiere herre fader, huess siell gudh nade, och andre waare forfeddre, framfarne konnyngher i Danmarck, thennem nadelighen vnth och giffuet haffue, wed theres fulde macth ath bliffue i alle theres ordh, puncte och artikle, som the indeholde och vdwiise. Fremdeles haffue wii och aff wor sønderlig gunsth oc nade for^{ne} waare kiere vndersotthe till gode och bestandh vnth oc forbedreth theres privilegia met these puncte oc articulis, som ære, at waare borgemesthere och raadmenn i Othensse mwe oc skulle macth haffue

26 retthe] alle rette male B. 29 huess.. nade] *mgl.* B. 30 nadelighen] *mgl.* B. 32 Fremdeles] Sammeledes B. — och] *mgl.* B. 33 for^{ne}.. bestandh] *mgl.* B. 34 theres] for^{ne} vore kere vndersottes B. 35 waare] here *tilf.* B. — macth] *fwll* mactt B.

skellighen ath regære skomagere embedeth oc andre embethe ther i byenn oc skulle haffue theres biisiidere offuer theres steffne, paa thet at waar oc kronenn rettighedh ey skall forthiies oc vnderslaaes. Wille wii och, at inghen skall sellighe eller k  be sm  r eller andre saadane waare ther i
 5 byenn vden met reth pundell weeth, t  nner, hallffue t  nner och fierdingher vden xviii β br  dhe till oss oc saa meget till byenn. Tesliigeste ville oc, at inghen skall sellighe eller k  be honnynghe eller andre saadane waare vden met reth maal, t  nner, hallffue t  nner, fierdingher ther i byenn vnder
 10 saadan br  dhe till oss oc byenn, som forschreffuet staar, dog beholde wii then macth hooss oss for^{ne} privilegia oc article ath forbedre och formyndske, effther som oss och for^{ne} waar staadh kandh waare nyttelighth. Thii forbiwde wii alle, ehwo the helsth   re eller waare kunde, serdeles waare fogeder oc embitzmenn for^{ne} waare kiere vndersotthe i Othensse herimod paa for^{ne} privilegia ath hindre, hindre lade, m  de, deele, platzse, vmaghe
 15 eller i noghen mode at vforretthe vnder wor konnyngliighe heffndh och wrede. Giffuet paa worth sloth Nyborgh torsdagenn nest ephther wor frwe dagh purificationis || aar effther gudz byrdh mdxv vnder worth secreth.

Ad relationem
 magistri Andreae Glob.

3 kronenn] kronens oc bysens *B.* 6 vden] vnder *B.* 8 ther.. byenn] *mgl. B.* 10 forbedre] formere *B.* 11 waar] *mgl. B.* 16—17 Giffuet.. secreth] Datum Nykopinga feria quinta post presentationis Marie uirginis anno domini mdxv sub signeto nostro *B.* 18—19 Ad.. Glob] *mgl. B.*

KERTEMINDE

Kertemінде bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa Hyld. 21,3 1535
25. marts i Rigsarkivet. Seglbilledet viser et paa bølger staaende, enmastet skib med
rebet segl. Indskriften lyder: S' CI[VITATIS K]IR[TNGMIN[NE].

Kong Erik 7. af Pommern tager borgerne i Kerteminde under sin beskyttelse og giver dem samme privilegier, som borgerne i Svendborg og Faaborg har, samt birkeret og tillader dem endvidere at bygge paa den øde jord indtil Kongens kilde, fastsætter grænserne for deres byfred og forbyder ulovlige havne mellem Knudshoved og Fynshoved.

A: tabt. — Aa: Vidisse 1430 7. juni. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 v (udtog). — Aa2: Kgl. Bibl. Kall fol. 57, afskrift af kopier af Kertemindes privilegier indsendt 1773 nr. 1. — Ab: Nye danske Magazin V 235 med oplysning, at gengivelsen er et nøjagtigt aftryk af dokumentet.

Tryk: Nye danske Magazin 1.1. — Reg.Dan. nr. 3278; Rep. 1. rk. nr. 5308.

Text efter Aa, suppleret efter Ab.

Anm.: L. 20—24 Item . . boo findes ikke i vidissen 1430 7. juni.

Wi Erik, meth guts nadhe Danmarks, Swerighes, Norghes, Vendes oc Godes koning oc hertugh i Pomeran, helsæ alle mæn, thette breff se eller høræ læsit, kiærlighæ meth gudh oc wor nadhe oc kungjøre, ath wi hawe taghit wore elskelighæ borghere i Kirtemynnæ oc there gots, hion oc thienere i wor synderlige wærn, friidh oc heyen, oc vnnæ wi oc giwe thøm all so danye friheet, priuilegia oc nadhe, som the aff Swineburgh oc the aff Foborgh hawe, oc ther til vnnæ wi oc giwæ thøm all biærks ræt. Item unne wii aff wor serdelis nadhe oc gunst, at alle the, som ther burgher wele wære oc ther byggie oc boo wele till righesens nytte oc gaghn, at the scule hawe theres iordh ukøpendes aff then ødhe iordh in till Konningx kældæ æffter the gode mæntz raadh oc samthycke, som ther ude boo. Item scal there byfridh rækkæ fra Boesbæk oc swa væsten in til Lywngsliidh oc swa wppa then annen vægh ower swndet oc swa in till thet graffnæ diighe sønen for sundet. Item forbyudhæ wi alle vlaghe haffnæ i mellom Knutzhowet oc Fywnshowet, thy ath wi welæ, ath huilken som gots sciphæ eller opschiphæ scal, thet scal man gøre i wore køpstædher, som gammel siidhvane hawer wæret, oc icke anner stæd, oc til mere vissæ alle thessæ fore-

15 mæn] som tilf. Ab. 17 Kirtemynnæ] Kyrtemynne Ab. 18 heyen] hævn Ab. 19 so danye] swa dane Ab. 20 Foborgh] Ffoburgh Ab. 20—24 Item.. boo] mgl. Aa og Aa 1—2. 25 Boesbæk] Boesbæch Ab. — Lywngsliidh] Lywingsliidh Ab. 30 stæd] statz Ab.

screffnæ styckes tha hawe wi ladhit hengæ wort ingceilæ for thettæ breff. Datum in castro nostro Nyborgh anno domini m^o cd^o xiii^o in crastino beati Nicolai episcopi gloriosi.

Svendborg.**1429. 13. juni.****2**

Præsten Paul, biskoppens official i Svendborg, Ivar, guardian ved Graa-⁵ brødreklostret sammesteds, præsterne Erik og Johannes ved henholdsvis Marie og Nikolaj kirker, præsterne Jens i Sørup, Steffen i Lunde, Henrik i Fodsløtte samt Hans Hundermark, bueskytte paa Ørkel, vidimerer Erik af Pommerns brev til Svendborg af 1409 8. nov.

A: FLA. Kerteminde byfogeds arkiv. Perg. 24,5 × 15 (plica 1,7). 8 seglremme. 10 Paa bagsiden m. hd. fra beg. af 16. aarh.: *Koning Erichs stadfestelsse.*

Tryk: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selskab I 145 note (brudstykke). — Reg.Dan. nr. *4851; Rep. 1. rk. nr. 6402.

Omnibus presens scriptum cernentibus Paulus sacerdos, officialis domini episcopi in Swineborgh, frater Iwarus, gardianus claustr¹⁵ fratrum minorum ibidem, Ericus, beate Marie uirginis, et Iohannes, sancti Nicolai ibidem ecclesiarum rectores, Iohannes de Sedhorp, Stheffanus de Lundæ et Henricus de Ffooslætæ ecclesiarum curati et Hans Hundrethemarc, balistarius in castro Ørkell salutem in domino. Nouerint uniuersi nos sub anno domini m^o cdxxix^o feria secunda proxima ante festum sancti²⁰ Botulphi abbatis quasdam literas apertas illustrissimi principis ac potentis domini, domini Erici, dei gracia regnorum Daciæ, Sweciæ, Norwegiæ regis, inspexisse et literas diligenter audiuisse tenorem, qui sequitur, de uerbo ad uerbum in Danico ydeomate continentes: Wy Eric, meth gudz nathæ Danmarks, Swerighes, Norghes, Wendes oc Gothes konung och²⁵ hertugh i Pomeran (etc. = Svendborg nr. 4). In huius uidisse testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum et actum anno die et loco supradicto.

1430. 7. juni.**3**

Præsterne Jon i Kerteminde, Jens Bøytin i Kølstrup, Simon i Mesinge,³⁰ Peter Mogensen i Revninge, Jens Mortensen i Viby og Laurens i Dalby, Palno Kanuti, væbner, og Jens Skriver vidimerer Erik af Pommerns privilegier for Kerteminde af 1413 7. december og for Svendborg af 1409 8. nov.

A: FLA. Kerteminde byfogeds arkiv. Perg. 29,5 × 15,5 (plica 1,5). 6 seglremme og 2 seglsnit (3 og 7). Paa 1, 2, 5 og 8 brudstykker af koncept til vidisse på dansk: (8) *læsit, helsæ wi Joen Jønssen, sogneprest i Kirtemynnæ, Hans Bøytin.... Mesinge, Laur[ens] i Dalby, Pæther Mowenssen i Refningæ, Jens Mortenssen....* (1) *[H]ans scriwer*⁵ *kierlighæ meth Gudh oc kungjøre oss ath hawæ....* (5) *fænte pinsdagh meth borgmæster, rathmen oc mange andre høgæ.... som ludher ordh fra ordh: wi. Paa bagsiden m. hd. fra beg. af 16. aarh.: breff paa byssens fryhædt, som recker fraa bodtz ledt til lyngen oc ower sondett.*

Tryk: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selskab I 145 note (brudstykke). —
¹⁰ Reg.Dan. nr. *4877; Rep. 1. rk. nr. 6445.

Omnibus presens scriptum cernentibus Ionas in Kirtemynnæ, Iohannes Bøytin in Kølntorpæ, Symon in Mesinge, Petrus Magni in Ræffninge, Iohannes Martini in Viby et Laurentius in Dalby, ecclesiarum curati, Palno Kanuti, armiger, et Iohannes Scriwer salutem in domino.
¹⁵ Nouerint uniuersi nos sub anno domini m^o cd^o xxx^o feria quarta pentecostes quasdam literas apertas illustrissimi principis ac potentis domini, domini Erici, dei gracia regnorum Daciæ, Sweciæ, Norwegiæ etc. regis, inspexisse et literas diligenter audiuisse tenorem, qui sequitur, de uerbo ad uerbum in Danico ydeomate continentes: Wi Erik, meth guts
²⁰ nadhe Danmarks Swerighes, Norghes, Vendes oc Godes koning oc hertugh i Pomeran (etc. = nr. 1). Item hørthæ wi oc sawe then same dagh oc stæd andre breff ath wære læstæ fore woss po then bewising, ther the borghere aff Swineburgh hawe, wal beseilde mæth godhæ mæns ingceilæ, huelke so lwdet ordh fra ordh: Wi Erik, mæth guts nadhe Danmarks,
²⁵ Swerighes, Norghes, Vendes oc Godes koning oc hertug i Pomeran (etc. = Svendborg nr. 4). In cuius uidisse testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum et actum anno die etc.

Nyborg.

1441. 29. juni.

4

Kong Christoffer 3. af Bayern tillader borgerne i Kerteminde at holde
³⁰ *torvedag om torsdagen og købe og sælge den dag som borgerne i andre købstæder i Fyn paa torvedagen samt paabyder alle, der bor paa Hindsholm og i sognene Drigstrup, Revninge og Flæstrup, at søge torvet om torsdagen i Kerteminde.*

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 57, afskrift af kopier af Kertemindes privilegier indsendt 1773 nr. 2.

³⁵ *Tryk:* Rep. 1. rk. nr. 7181 (udtog).

Vi Christopher, med guds naade Danmarkes, Norges, Venders og Gotters konning, pfaltz greve paa Ryen og hertug udi Beyren, giøre vitterligt alle mænd, at vi have undt || og tilladt og unde og tillade med dette vort

aabne brev, atte vore borgere og menighed i Kierteminde maa have og holde deres torvedag hereffter om torsdagen, og de dage maa de og d(e), som der søge, frie kiøbe og sælge og have og nyde saadan frihed, som de haver i andre vore kiøbstæder i Fyen om torvedagen. Thi byde vi og byde alle, som bygge og boe paa Hindsholm, Drigstrup sogn, Refninge sogn og Flødstrup sogn, at de søge hereffter til torv om torsdagen i fornevnte vor kiøbstæd Kierteminde og kiøbe og sælge skiellige, som foreskrevet staaer. Datum Nyeborg Petri Pauli dag anno domini mil(1)esimo quadringentesimo quadragesimo primo.

Nyborg.

1447. 7. marts.

5 10

Kong Christoffer 3. af Bayern tillader borgerne i Kerteminde at holde torvedag om torsdagen og købe og sælge den dag som borgerne i andre købstæder i Fyn paa torvedagen samt paabyder alle, der bor paa Hindsholm og i sognene Drigstrup, Revninge og Fløstrup, at søge torvet om torsdagen i Kerteminde.

A: FLA. Kerteminde byfogeds arkiv. Perg. 22 × 11 (plica 3,3). Perg. seglrem. Paa 15 bagsiden m. hd. fra beg. af 16. aarh.: *breff om torgh om torsdag. — Lest paa Bierre herridtzs thing mandagen den 13. october 1623. Lest paa Hindtzbo thing thisdagen den 14. october 1623. Lest paa Winding herridthing onsdagen denn 15. octobris 1523. Lest paa Hindtzbo thing thisdagen den 4. nouember. 1623. Lest paa Bierre herridtz thing mandagen den 10. nouember anno 1623.* — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 20 1648 f. 2r.

Tryk: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selskab I 144 med aar 1441. — Reg. Dan. nr. *5301; Rep. 1. rk. nr. 7674.

W y Cristoffer, meth gutz nadhe Danmarcks, Sweriges, Norges, Wendes oc Gotes koning, palantzgreue pa Riin oc hertugh i Beyern, gøre 25 widerlight alle men, at wy haue vnt oc tilladhit oc vnne oc tillade meth thette wort opne breff, at wore burghere oc menighet i Kirtemønne mwe haue oc holde therres torgh dagh her effter vm thor(s)daghen, oc then dagh mwe the, oc the som tiit søghe, frii købe oc selghe oc haue oc nydhe swodan friihet, som the haue i andre wore køpstædher i Fywn vm thorgh daghen. 30 Thy bethe wy oc biuthe alle, som bygge oc boo pa Hintzholm, Driisterop soghn, Refninge soghn oc Fløsterop soghn, at the søghe her effter til torghs vm thorsdaghen til for^{ne} wor køpstæth Kirtemønne oc købe oc selghe skellige, som for^{ult} staaer. Datum in Nyborgh feria tertia proxima post dominicam Reminiscere nostro sub secreto anno domini millesimo 35 quadringentesimo quadragesimo septimo.

2 d(e)] da Aa. 8 mil(1)esimo] milesimo Aa. 28 thor(s)daghen] thordaghen A.

Morsby paa Falster. 1460. 29. august.**6**

Kong Christian 1. paabyder indbyggerne i Bjerre herred og Hindsholm at yde hjælp til vedligeholdelse af broen ved Kerteminde.

A: FLA. Kerteminde byfogedarkiv. Perg. 22×11,5 (plica 2,7). Perg. seglrem.
 5 Paa bagsiden m. hd. fra beg. af 16. aarh.: *stadfestelse breff paa bro korn.* — Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 57, afskrift af kopier af Kertemindes privilegier indsendt 1773 nr. 4.

Tryk: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selskab I 146 med oplysning, at et stykke af det kongelige segl hænger ved. — Reg.Dan. nr. *6224; Rep. 2. rk. nr. 1185.

10 **W**ii Cristiern, *meth* gudz nadhe Danmarks, Sueriges, Norges, Wendes
 oc Gotes koning, hertugh i Sleswigh, grewe i Holsten, Stormarn,
 Oldenborgh oc Delmenhorst, helse alle bønder oc wortnethe oc menege
 almoge, ehwem i helst tilhøre, som bygge oc boo i Bærghehærit oc vpa
 Hintzeholm i Fiwn, kerlige *meth* gudh oc wor nadhe. Wider kere almoge,
 15 at wore elskelige borghere i Kertæmynne haffue ladet oss vnderstande,
 ati wele ey redhelige vtgiffue then hielp til atholde then bro *meth* ferdhug
 fore byen, effter thi som gammel sedhwane wærit haffuer. Thi bethe wii oc
 biwthe ether alle oc hwer serdelis oc alle andre, som hielp pleyghe vtat-
 gøre til forscr^{ne} bro, ati hwert aar redhelige vtgiffue then forscr^{ne} hielp oc
 20 antwordher henne them, som broen ferdhug holde skule, til gothe redhe
 oc flyr *thet* swo, at broen ængen wanskelse haffuer fore ether genuordhug-
 het skyld, oc lader *thet* engelunde vnder wor koninxlige heffnd oc wredhe.
 Datum in Falstria in uilla nostra Moorsby die decollacionis beati Iohannis
 baptiste nostro sub secreto anno domini medsexagesimo.

Ad relationem domini Nicolai Ronnows militis.

Morsby paa Falster. 1460. 29. august.**7**

Kong Christian 1. bekræfter Kertemindes ret til græsgangene uden for byen.

A: FLA. Kerteminde byfogedarkiv. Papir 29×21,5. Rester af kongens segl i rødt
 voks, DKS. nr. 78 (ikke anf.), paastrykt paa bagsiden. Paa bagsiden m. hd. fra beg. af
 16. aarh.: *breff paa Veylle wongh.* Forneden paa forsiden: no. 36. *Fremlagt i Kommis-*
 30 *sionen for Kjerteminde Kjøbstæd den 3. octbr. 1825. Thestrup, Hofman, U. Helmer.* —
 Aa: Kgl. Bibl. Kall fol. 57, afskrift af kopier af Kertemindes privilegier inds. 1773
 nr. 3.

Tryk: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selskab I 145. — Reg.Dan. nr. *6225;
 Rep. 2. rk. nr. 1186.

35 **W**ii Christiern, *meth* gudz nadhe Danmarks, Sueriges, Norges, Wendes
 oc Gotes koning, hertugh i Sleswigh, grewe i Holsten, Stormarn,
 Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre alle witerlicht, at efftir thi wii i sanden

vtsport haffue, at wore borghere oc menighet i Kertæmynne tilhører Wedhle wong, Steyglebergs bwske, Lildegedzskow oc Dreygss mad liggendes vden fore Kertæmynne, oc the them til græss gang hafft oc nøt haffue af olderdom, thi haffue wii vnt oc tilladet oc vnne oc tillade meth thette wort obne breff, at forscr^{ne} wore borghere oc menighet skule oc ⁵ mwe nyde, brughe oc beholde forscr^{ne} marke til theres gressgang. Fforbiwthendes alle, ehwo the helst ære eller være kwnne, oc serdelis wore foghete oc embitzmen forscr^{ne} wore borghere her vdi hinder atgøre eller i nogre made vforrette vnder wort hylleste oc nadhe Haffuer oc noghen annen nogher rettughet eller tiltal paa forscr^{ne} marker, tha komme sigh fore oss ¹⁰ oc wort radh, tha wele wii skicke them swo meget, som ret er. Datum in Falstria in villa nostra Moorsby die decollacionis beati Iohannis baptiste nostro sub secreto anno domini mcdsexagesimo.

Ad relationem dominorum Nicolai Ronnow, Iohannis Frille,
militum et Andree Iensen, legiferi Sielandie. ¹⁵

Nyborg.

1473. 7. juni.

8

Kong Christian 1. stadfæster de privilegier, som Erik (af Pommern) har givet Kerteminde, og tillader borgerne at nyde de privilegier, som borgerne i Svendborg og Odense har faaet af kong Erik og andre, samt tillader dem at bruge deres græsgange i henhold til det tidligere brev og fritager dem for told ²⁰ saavel i Assens og Middelfart som andetsteds i riget undtagen i høsten ved fiskeriet i Skaane og andetsteds.

A: FLA. Kerteminde byfogedarkiv. Perg. 22,5 × 15,5 (plica 3,6). Seglsnit. Paa bagsiden med hd. fra beg. af 16. aarh.: breff paa Veylle wongh. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2v. — Ab: Kgl. bibl. Kall fol. 57. Afskrift af ²⁵ kopier af privilegier inds. 1773 nr. 5.

Tryk: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selskab I 146 med oplysning: »Kongens Segl i rødt Vox hænger nedenunder. Skjoldholderne ere en Vildmand og en Figur i lange Klæder« (o: DKS. nr. 78). — Reg. Dan. nr. *7062; Rep. 2. rk. nr. 3270.

Wii Cristiern, meth gudz nade Denmarcks, Sweriges, Norges, Wendes ³⁰ oc Gothes koningk, hertwgh i Sleszwiick, greffwe i Holsten, Stormern, Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witterlicht, at wii aff wor sønderlige gunst oc nathe, swo oc vpaa thet at wore borgere oc menighet i wor oc kronens købstedh Kærtemynne maa thes ydermere bliffue wedh bestand, oc for^{ne} købstedh forbædres, haffwe wii stadhfest oc fuldburdh oc ³⁵ meth thette wort obne breff stadfeste oc fulburdhe swodane priuilegier, nadher oc frihether, som wor forfather, koningk Erick, for^{ne} wor borgere i Kærtæmynne vnt oc giffuet haffuer, at the skule haffue oc nyde swodane

priuilegier oc frihether, som wore borgere i Suineborg oc Othens ere begawedhe oc benadhede *meth* aff for^{ne} wor forfather, koningk Erick, eller andre. Oc vnne wii oc tilladhe, at the mwe oc skule beholde til theres bys græsgang Wedle wong, Steyglebergs bwske, Lildegedzskow oc Dreygsmad, som the aff olderdom ther til hafft haffue, som wort breff, the tillforne her vpaa haue, ydermere utwiser, oc sameledes vnne wii oc tilladhe, at the mwe oc skule bliffue frii fore told vt atgiffue swo wel fore oc i Asnes oc Mædelfare som i andre wore købstedher i Danmarck vdentaghet om høsten paa wore fiskerii i Skaane oc annerstedz. Thi forbiudte wii alle, ehwo the helst ere eller wære kwnne, forscr^{ne} wore borgere oc menigheth i Kærtæmyne her emodh at hindre eller i nogre made vforrette vnder wort hylleste oc nathe. Datum in castro nostro Nyborgh feria secunda penthecostes anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo tercio nostro sub secreto.

Ad relationem domini Nicolai Ronnow
 militis marscalci.

15

Nyborg.

1484. 19. maj.

9

Kong Hans tager borgerne i Kerteminde under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af Christian 1. og andre tidligere konger, samt giver dem toldfrihed overalt i Danmark undtagen i Skaanemarkedet om høsten.

20 A: FLA. Kerteminde byfogeds arkiv. Perg. 25 × 13,5 (plica 4,4). Brudstykke af kongens segl i rødt voks i ufarvet, DKS. nr. 87 (ikke anf.) i røde og hvide silketraade. Paa bagsiden m. hd. fra beg. af 16. aarh.: Koning Hansses stadfestelse. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3r. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 57. Afskrift af kopier af privilegier inds. 1773 nr. 6.

25 Tryk: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selskab I 147. — Reg. Dan. nr. 4774; Rep. 2. rk. nr. 5472.

Wii Hans, *meth* guds nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Gothes koning, vdwald till Sverige, hertug i Sleswiig, oc i Holsten, Stormarn oc Ditmerschen hertug, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle witherlicht, at wii aff wor sønderlige gunst oc nade haffue anammet oc vnfonget oc anamme oc vnfonge wore elskelige borgemestere, radh, borgere oc menighed vdi wor oc kronens købsted Kerteminne vdi wor koningslige frid, hegn, wern oc beskerming besønderlige at forsware oc fordeitinge till rette. Oc vnne oc stadfeste wii them alle the nader, friheder oc preuilegie, som wor kære fader, koning Cristiern, hues siel gud nade, oc andre wore forfædre, framfarne koninge i Danmarck, them nadelige vnt oc giffuit haffue, ffrii oc vhindrede at nyde, bruge oc beholde *meth* alle theres ord oc article, som the breff ther vppa giffne ære, ydermere inneholde

oc vtwise. Item vnne wii them oc tolfrii at wære, ehwar the helst kommende worde vdi wore rige, vndentaget wort Skaane market om høsten. Thi forbiwde wii alle, ehwo the helst ære eller wære kunde, oc serdeles wore fogede oc embitzmen, toldere oc alle andre them her omod athindre eller hindre lade, dele, platzse eller i nogre made vforrette vnder wor konings-⁵ lige heffnd oc wrede. Datum in castro nostro Nyborgensi feria quarta proxima post dominicam Cantate anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto nostro sub secreto.

Odense.

1503. 5. marts.

10

Kong Hans fastsætter regler om fremmede købmænds handel ved Kertem-¹⁰ minde og paabyder, at ledene i gærderne ved stranden mellem Kertem- og Stavnshoved og mellem Kertem- og Nyborg og ved de gamle alfar veje skal holdes i stand.

A: FLA. Kertem- byfogeds arkiv. Perg. 30 × 22 (plica 2,5). Perg. seglrem. Paa bagsiden m. hd. fra beg. af 16. aarh.: *Om væye mellum Stawers hoffuid oc mellum¹⁵ Nyborg; om kiømendt skeff. — Lest paa Hindtzboe thinng tirsdagenn den 4. nouember anno 1623; Aller unnderdanigst lest inden Vinding, Bierre och Aasum herrit ting løverdagen d. 9. junii anno 1713; Allerunderdanigst læst for rætten inden Scheelenborgs bircketing tiirsdagen d. 23. december 1721.* — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 v. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol 57. Afskrift af kopier af privilegier inds. 1773. nr. 9.

Tryk: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selskab I 148. — Reg. Dan. nr. *8901; Rep. 2. rk. nr. 9800.

Wii Hanss, met gudz node Danmarcks, Sueriges, Noriges, Vendes och Gotes konnyng, hertugh vdi Sleszuigh, Holtzsten, Stormarn oc Dyt-²⁵ mersken, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorsth, giore alle vitherlighth, at oss elskelige borgemestere oc raad vdi wor køpsthed Kirthemynde haffue bereth och kerth fore oss, at fremmedhe køpmen kopslaa met bøndernæ ther om kringh theres by, oc sammeledes bønderne och almwen ther om kringh optage andre mendz pendinge oc køpslaa meth them for^{ne} wore³⁰ borgere oc till stoor skadhe oc forfang. Tha haffue wii nw aff wor synderlig gunst oc node vnnt oc giffuet oc meth thette worth obne breff vnde oc giffue wore borgemestere, raadmen oc menighet vdi for^{ne} wor køpsthed Kirthemynde swadane priuilegia oc friihedh, at inge fremmede køpmen, ehwar the helst³⁵ hiemmæ ære, skulle eller mwe køpe eller køpslaa af bønderne eller andre paa en miill nær alle vegne om kringh theres by. Oc ville wii ey, at noger bønder eller och nogre andre ther om kringh byen paa en miill nær

mwe eller skullæ taghe noger fremmedhe mandz pendinge op oc køpslaa met ther om kringh byen paa en mill nær for^{ne} wore borgere till skade eller forfangh. Men vnde wii oc tillade, at wore borgere i wor stad Othensse oc for^{ne} wore borgere i Kirthemynde mwe købe oc køpslaa met hwer andre her
 5 effther, som the aff arilde giorth haffue. Dierffues noghen heremod at giore oc bliffuer ther met befunden, ttha mwe for^{ne} wore borgemestere oc borgere i Kirthemynde optage them, som swaa giore, oc gotzset oc indføre thet i Kirthemynde, oc skaall tha suaadanth gotz halffdelen wære forbruth till oss oc kronen oc halffdelen till for^{ne} wor køpstedh Kirthemynde. Er oss
 10 oc fore kommet, at fremmedhe vdlenske køpmen oc andre køpslaa meth wore borgere i Othensse oc met andre wore vndersotthe oc ladhe swaa saadanth gotz vdskiye fore Kirthemynde oc ey fortolde ther saadanth gotz. Ville wii, at hwo som swadanth gotz vdfører, at the thet fortolde, som thet segh bøør. Ville och nogre ffrii them, som noghet gotz vdfører, fore
 15 toldhen, tha wille wii, ath the skullæ giffue oss saadan told, som bøør at giores oc giffues aff swadanth gotz. Haffue for^{ne} wore kiere vndersotthe i Kirthemynde oc bereth fore oss, at ther gerdes eth gerdhe wed strandhen emellom Kirthemynde oc Stawershowedh oc tesligeste wed strandhen emellom wore køpstedher Kirthemynde och Nyborgh. Ville wii, ath the,
 20 som swaadanth gerde holde skulle, at the skulle halde gode leeth paa samme gerde wd met strandhen, som till foren wæreth haffue, oc well ferdughe emellom Stawershowed oc Kirthemynde oc wedh the gamle almyndz weye, som aff arilde oc till foren wareth haffuer, oc ath saadane gamle oc almyndz weye ey ighen teppes met the gerde for^{ne} wore borgere
 25 i Kirthemynde till skadhe eller forfangh i noger madhe. Thii forbiwde wii alle, ehwo the helsth ære eller wære kwnde, serdeles wore fogedher och embitzmen thesse for^{ne} wore kiere vndersotthe, borgemesther, radmen eller borgere, i for^{ne} Kirthemynde heremod at hindre, hindre lade, møde, delæ, platzse, vmage eller i noger made at vforretthe vnder wor kongelighe heffn
 30 oc vrede. Giffuet i wor stad Othensse søndagen Inuocauit aar etc. md tercio vnder worth signete.

Relator Eylerus Bryskæ

Odense.

1516. 15. juli.

11

Kong Christian 2. tager borgerne i Kerteminde under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af de tidligere konger i Danmark, og giver dem yderligere forskellige privilegier.

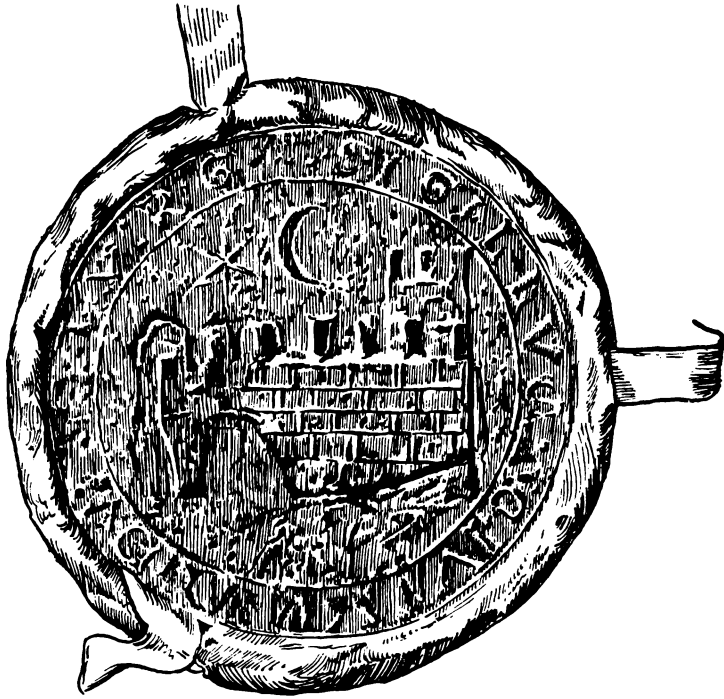
20 skulle (2)] o. lin. A.

A: FLA. Kerteminde byfogedarkiv. Perg. 31,5 × 38 (plica 3,3). Perg. seglrem. Paa bagsiden m. hd. fra beg. af 16. aarh.: *breff paa brokorn. — Lest tiil Hintzbo tingh 3. feria ante Philipi* (o: 28. april) 1551; *Leest paa Hindtzboe thinng thisdagenn den 4. nouember anno 1623; Leest paa Hindtzbo thinng thiiszdagenn den 24. january anno 1637; Lest paa Bierre herridtz thing manddagen den 6. februar anno 1637; Aller- 5 største vnderdanighed lest og protecoleret inden Vhrrichsholms bircheting d. 12. febr. anno 1692; Allerunderd. lest for retten inden Winding, Bierre, Aasum herreds ting løfuerdagen dend 13. febr. anno 1692. Allerunderdanigst lest inden Kierteminde byetings rætt mandagen dend 15. aprill 1695. I marg. paa forsiden: Allerunderdanigst lest og paaschrefvet inden Fynboe landztzting onsdag d. 26. july 1695. — Aa: RA. Danske Kan- 10 celli: Privilegier inds. 1648 f. 4v. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol. 57, afskrift af kopier af privilegier inds. 1773 nr. 10.*

Tryk: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selskab I 149. — Reg. Dan. nr. 6063.

Wii Christienn, met gudts nade Danmarcks, Norgis, Wendis och 15
Gothes koning, vduald koning tiill Suerrige, herthug vdi Slesuig, 15
Holstenn, Stormarnn och Ditmerskenn, greffue i Oldenborg och Delmen-
horst, giøre alle witherligt, at wii aff wor sønderlighe gunst och nade
haffue thagit, anammet och vndfanget och met thette wort obne breff
thage, anamme och vndfange oss *elskelige* wore kiere vndersotte, borge-
mesthere, raadmend och mene borghere vdi wor kiøpstadt Kirthemynde, 20
vdi wor koninglige heghnn, wernn, friidrt och beskermelsse besønderlig at
forsware och fordegtinge tiill rætthe. Sammeledes haffue wii och aff *samme*
wor gunst och nade fuldbyrdt, samtyckt och stadfestett och met thette
wort obne breff fuldbyrde, samtycke och stadfesthe alle the nader, frii-
heder och priuilegier, som hogborne fursther, wore kiere forfædre, fram- 25
farne koninger i Danmarck, thennom naadeligen vndt och giffuit haffue,
wiidt theris fuldmagt atbliffue i alle theres ordt, puncthe och artickelle,
som the indeholde och vduise. Ffremdelis haffue wii och aff wor sønderlige
gunst och nade, paa thet the thess bedre och ythermere mwe thennom
bierghe och upholde wor och kronens och byens thyng, vndth oc forbedret 30
theris priuilegier met thesse efftherschreffne artickelle: Fførst vndhe wii
och tillade, ath the icke skulle her effther wære bygdemend offuer nogher
vdbyes mendh eller nogher vdbyes mendh offuer thennom, effther som
wore vndersotte i Otthensee ther om priuilegier haffue och nydhe. Mwe
och for^{ne} wore borgemesthere och raadmend vdi Kirthemynde her effther 35
wære frii fore sandemandz eedt och raansseedt. Item wille wii, at huer
embitzman ther i byen skall fødhe segh aff siitt embethe. Wille wii och, at
huer bondhe, som bygger och boer i Biergeherridt och paa Hintzeholm och
i Affwensløff fierdingh, skulle aarligen giffue een *skeppe* hardt korn, by
eller rwg, tiill brokorn at upholde then broo met syndhen for Kirthemynde. 40
Ffremdelis wille wii, ath huer vdbyes mandh, som vdskiiiber eller opskiiiber

ther fore byen, skall giffue een skellingh aff huer læsth godts, och een penningh aff huerdt stycke qwiigh tiill at upholde och ferdugh met giøre then skibbroo, som ther fore byen liggendes er. Thii forbiwde wii alle, ehuo the hælst ære æller wære kwndhe, serdelis wore fogether och embitz-
5 mend for^{ne} wore kiere vndersatte i Kirthemyndhe her emod athindre, hindre lade æller i nogher maade at vforrette vnder wor koninglige heffnn och wredhe. Giffuit i Otthensee tiisdagen nest effther sancti Knudt konings dag aar etc. mdxvi vnder wort signete.

NYBORG

Nyborg bys segl, gengivet efter segl af grønt voks i ufarvet voksskaal, under brev af 1536 30. oktober i Rigsarkivet. Seglbilledet viser en med rundbuet port yderst til højre forsynet, tindet mur, bag hvilken, til venstre, et tindet taarn; over muren en seksoddet stjerne og en aftagende maane, jævnsides. Indskriften lyder: SIGILLVM SCIVIVM D[E NWB]VRG.

Kong Erik 6. Menved tager bymændene i Nyborg under sin beskyttelse og tillader dem at nyde de samme friheder, som de har haft i kong Valdemars tid, samt forbyder sandemænd og nævninger fra hvilket som helst herred at
 5 *afsigte kendelser vedrørende bymændene, idet disse kun maa sagsøges paa byens ting.*

A: tabt. — Aa: Kopi af dette brev og nr. 5, attesteret af notaren Canutus, clericus Ottoniensis, tabt. — Aa1: Vidisse af Niels Hansen, provst i Nyborg m.fl. 1530 13. nov., oversættelse, tabt. — Aa1a: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser («Nyborg stads spejl» eller «Den hvide Bog») ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f. 9 v med overskrift fælles for dette brev og nr. 5 med oplysning: »Enn besejlet pergamentz copie aff for^{ne} tuende latinske konge breffue paa danske, vdgiffuet szom effterfølger«. — Aa1a1: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 1. part f. 15r. — Aa1b: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas)
 15 IV 309 med gengivelse af notarialpaategningen og vidissens ordlyd.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 606 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. IV nr. 83.

Text efter Aa1a.

E, med guds naade Danmarckis oc Sclauorum konge, alle dennem, 9 v
 20 szom denne skriff^t see, helszen euindelig medt gudt. Wi giøre alle vitterligt medt dette vort breff, at wi szom haffuer taget ossz elselige desze breffuiszere, vore || bymendt i vor by Nyborg, wnder vor hegn och 10 r
 beskermelesze bezønderlige at forsuare vnde och forlade dennem alle de szamme friheder och naader, szom de haffue hafft alsomfriest wdi kong Valdemars tidt, hues siel gud naade, forbiudendis strengeligen, at ingen
 25 sandemendt eller neffningsmendt, aff huadt som heldst herrit de ere, dennem at offuervinde eller wmage wdi nogre sager, men wi ville, at huo szomheldst dennem vill tiltale vdi nogre sager, handt schall tale dennem till paa samme vor byes tingh, och der schulle de hannem suare igien, lou och
 30 ret i alle maader wforkrenckit. Thi forbiude wi strengeligen vnder vor naade, at nogen aff vore fogeder eller deris befallingsmendt eller nogen anden, aff huadtszomheldst stat handt er, dennem eller nogen aff deris modt dette vort breff i nogre maader at behindre, saa frembt som handt

18 Sclauorum] de slavers Aa1b. 20 vort] aabne tilf. Aa1b. 24 Valdemars] Wolde-
 mars Aa1b. — hues] derefter er h gentaget Aa1a. 32 frembt] at tilf. Aa1b.

vill fly och vndgaa vor vrede och kongehffn. Giffuit i Nyborgh anno domini mcccxcii sancti Egidii dagh vdi vor egen neruerelsze. Thil vidneszbiurdt her Peder Nielezen, vor køgemester i fortiden.

Nyborg.

1299. 11. april.

2

Kong Erik 6. Menved tager bymændene i Nyborg under sin beskyttelse og tillader dem at nyde de samme friheder, som de har haft i kong Valdemars dage, samt forbyder sandemænd og nævninger fra hvilket som helst herred at afsige kendelser vedrørende bymændene, idet disse kun maa sagsøges paa byensting.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1 v. — Aa1: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 31 r (efter afskrift bekræftet af sekretærerne Kaalund og Leegard 1698 ^{11/10}). — Aa1a: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736 k (Jacob Lerche, Det renoverede Nyborg stads spejl l. part 1747) 9 (med oversættelse). — Aa1a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 3 (med oversættelse). — Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) IV 310.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 711 (i udtog); Dipl.Dän. og DRB. V nr. 29 (efter Ab).

Text efter Aa.

^{1 v} **E**, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Tenore præsentium notum facimus uniuersis, quod nos dilectos nobis exhibitores præsentium, ²⁰ uillanos nostros in Nyburgh, sub nostra pace et protectione suscipientes specialiter defendendos, dimittimus eis omnes easdem libertates et gratias, quas in diebus Waldemari regis claræ memoriæ liberius habuisse dignoscuntur. Prohibentes districte, ne quis ueredicorum seu nefningorum de quibusunque herreth ipsos super quibuscunque causis conuincere præsu- ²⁵ mat seu etiam molestare; sed uolumus, quod quicumque ipsos super aliquibus causis impetere uoluerit, in placito ipsius uillæ nostræ contra eos ^{2 r} agat et ipsi ibidem respondeant uersa uice iuris ordine obseruato. || Unde per gratiam nostram districte prohibemus, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius, cuiuscunque fuerit condi- ³⁰ tionis, ipsos aut ipsorum aliquem contra tenorem præsentium præsumat aliquatenus impedire, sicut indignationem nostram et ultionem regiam uoluerit euitare. Datum Nyburgh anno domini mcccxcix in sabbatho palmarum in præsentia nostra teste domino Hamundo Litle.

3 Nielezen] Nielese Aa1a; Nielsen Aa1b. — vor.. fortiden] o: quondam dapifero nostro. 18 E. = Ericus. 21 uillanos] uillicanos Aa. 22 dimittimus] demittimus Aa.

Nyborg.

1299. 11. april.

3

Kong Erik 6. Menved paalægger indbyggerne i Vindinge herred at holde herredsting hver onsdag i Nyborg og giver bymændene i Nyborg ret til at holde torvedag hver onsdag.

- 5 A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser («Nyborg stads spejl» eller «Den hvide bog») ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f. 9r (oversættelse). — Aa1: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 f. 15r. — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1r. — Ab1: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 f. 31r (efter afskrift bekræftet af sekretærerne Kaalund og Leegaard 1698 ¹¹/₁₀). — Ab1a: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736 k (Jacob Lerche, Det rennoverede Nyborg stads spejl 1747) 9 (med oversættelse efter Aa1). — Ab1a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 2 (m. oversættelse). — Ac: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) IV 308 (med oversættelse efter Aa).
- 15 Tryk: Rep. 1. rk. nr. 712 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. V nr. 30 (efter Ac).
Text efter Ab.

E. dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens scriptum in Winding herret, ut placitum suum qualibet quarta feria in Nyburgh
20 decetero habere non omittant et alias nullo modo, sicut regiam uitare uoluerint ultionem. Insuper uillanis in Nyburgh omnibus et singulis hanc speciali gratia concedimus libertatem, quod forum generale omni quarta feria in posterum ibidem cum aduentantibus poterint frequentare et mercimonia quaelibet exercere. Prohibentes districte, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius ipsos uillanos contra
25 tenorem præsentium audeat aliquatenus molestare, sicut regiam uitare uoluerint ultionem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum duximus præsentibus apponendum. Datum Nyburgh anno domini mccc nono sabbatho proximo ante dominicam palmarum in præsentia nostra teste
30 domino Hamundo Litle.

Tranekær.

1313. 19. februar.

4

Kong Erik 6. Menved giver bymændene i Nyborg det privilegium, at de hverken af biskoppen eller andre maa stævnes uden for deres by imod, hvad der fra gammel tid er sædvane.

- 35 A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser («Nyborg stads spejl» eller «Den hvide bog») ved Peder Nielsen Arendrup 1639

17 E. = Ericus. 19 Winding] Wind Ac. 30 domino] mgl. Ab.

f. 10v (oversættelse). — *AaI*: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 f. 15v. — *Ab*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2v. — *AbI*: FLA. Topografisk sml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 f. 31v (efter afskrift bekræftet af sekretærerne Kaalund og Leegaard 1698 ¹¹/₁₀). — *AbIa*: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736 k (Jacob Lerche, Det rennoverede Nyborg stads spejl 1747) 10 ⁵ (med oversættelse efter *AaI*). — *AbIaI*: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 4 (m. oversættelse).

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 1002.

Text efter Ab.

E, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens scriptum ¹⁰
cernentibus salutem in domino sempiternam. Noueritis, quod nos
exhibitoribus præsentium, uillanis nostris de Nyburgh, ex gratia concedi-
mus speciali, quod extra ipsorum uillam per episcopum uel quenquam
alium citari nullatenus teneantur contra id, quod in eadem ipsorum uilla
antiquitus est consuetum. Unde districtius prohibemus, ne quis ipsos uel ¹⁵
ipsorum aliquem super præmissis indebite præsumat inquietare uel impe-
tere quoquo modo, prout indignationem nostram duxerit euitandam. In
cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum
Tranekier anno domini millesimo ccc° xiii° secunda feria proxima post
dominica sexagesimæ in præsentia nostra. 20

Nyborg.

1320. 27. august.

5

Kong Christoffer 2. tager bymændene i Nyborg under sin beskyttelse og tillader dem at nyde de samme friheder, som de har haft i kong Valdemars dage, samt forbyder sandemænd og nævninger fra hvilket som helst herred at afsige kendelser vedrørende bymændene, idet disse kun maa sagsøges paa ²⁵ byens ting.

A: tabt. — *Aa*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2r. — *AaI*: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 f. 31v (efter afskr. bekræftet af sekretærerne Kaalund og Leegaard 1698 ¹¹/₁₀). — *AaIa*: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736 k (Jacob Lerche, Det rennoverede Nyborg stads spejl første part 1747) 12 (med ³⁰ oversættelse). — *AaIaI*: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 6 (m. oversættelse). Om notarbekræftet afskrift og vidisse 1530 30. nov. se nr. 1. Vidissen synes kun at have omtalt brevet som enslydende med nr. 1 og gengivet dateringen i dansk oversættelse.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 1308 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. VIII nr. 263. 35

²¹ **C**hristopherus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens
scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Tenore præ-
sentium notum facimus uniuersis, quod nos dilectos nobis exhibitores
præsentium, uillanos nostros in Nyburgh, sub nostra pace et protectione

1 E. = Ericus.

suscipientes specialiter defendendos, dimittimus eis omnes easdem libertates et gratias, quas in diebus Valdemari regis claræ memoriæ liberius habuisse dignoscuntur, prohibentes districte, ne quis uericorum seu nefningorum de quibuscunque herreth ipsos super quibuscunque causis
⁵ conuincere praesumat seu etiam molestare; sed uolumus, quod quicunque ipsos super aliquibus causis impetere uoluerit, in placito ipsius uillæ nostræ contra eos agat et ipsi ibidem respondeant uersa uice iuris ordine obseruato. Unde per gratiam nostram districte prohibemus, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius, cuiuscunque
¹⁰ fuerit conditionis, ipsos aut ipsorum aliquem contra tenorem præsentium præsumat aliquatenus impedire, sicut || indignationem nostram et ultionem ^{2 v} regiam euitare uoluerit. Datum Nyburgh sub sigillo nostro anno domini millesimo ccc uicesimo quarta feria post diem beati Bartholomei apostoli teste domino L(aurentio) Jonssøn dapifero nostro.

¹⁵ Nyborg.

1320. 27. august.

6

Kong Christoffer 2. paalægger indbyggerne i Vindinge herred at holde herredsting hver onsdag i Nyborg og giver bymændene i Nyborg ret til at holde torvedag hver onsdag.

- A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1r. — Aa1: FLA.
²⁰ Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 f. 31r (efter afskr. bekræftet af sekretærerne Kaalund og Leegaard 1698 ^{11/10}). — Aa1a: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736 k (Jacob Lerche, Det renoverede Nyborg stads spejl første part 1747) 11 (med oversættelse). — Aa1a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 5 (med oversættelse).
²⁵ Tryk: Rep. 1. rk. nr. 1309 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. VIII nr. 264.

Christopherus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens ^{1 r} scriptum cernentibus salutem im domino sempiternam. Mandamus omnibus in Windingherret, ut placitum suum qualibet quarta feria in Nyburgh decetero habere non omittant et alias nullo modo, sicut regiam
³⁰ uitare uoluerint ultionem. Insuper uillanis in Nyburgh omnibus et singulis hanc de speci||ali gratia concedimus libertatem, quod forum generale omni ^{1 v} quarta feria in posterum ibidem cum aduentantibus poterint frequentare et mercimonia quælibet exercere. Prohibentes districte, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius ipsos uillanos
³⁵ contra tenorem præsentium audeat aliquatenus molestare, sicut regiam uitare uoluerint ultionem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præ-

sentibus duximus apponendum. Datum Nyburgh anno domino millesimo tricentesimo uicesimo quarta feria post diem beati Bartholomei apostoli teste domino Laurentio Jonsson dapifero nostro.

Nyborg.

1410. 3. november.

7

Kong Erik 7. af Pommern tager borgerne i Nyborg under sin beskyttelse og giver dem de samme friheder, som borgerne i Odense har.

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser (»Nyborg stads spejl« eller »Den hvide bog«) ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f. 11r. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3r. — Aa2: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 15v. — Aa2a: 10 Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736k (Jacob Lerche, Det rennoverede Nyborg stads spejl l. part 1747) 12. — Aa2a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 7.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 5120 (i uddrag).

Wi Erick, met guds naade Danmarckis, Swerrigis, Norgis, Vendis och 15
Gottis konning och hertug i Pomern, helsze alle mend, dette vort
obne breff see eller høre lesze, euindelige medt gudt och kundgiøre det
alle mendt, szaa well de nu ere, som de end komme skulle, at wi disse
neruerende brefførere, vore kiere borgere aff Nyborg och alle och huer
szerdelis medt sine tienere och hion, vnder wor fredt och vern haffue taget 20
serdelis at werne och beschierme, och vnde och stadtfeste dennem medt
dette vort breff saa store frelsze och naade, szom voris borgere i Ottensze
haffue. Och forbiude wi alle vore hoffuidtmendt, fougder, embedtmendt
och alle andre, i huo de ere, at de dissze forschreffne vore borgere, deris
tienere, hion eller godtz i nogen haande maade hindre eller wforrette emod 25
dissze wore budt och naade vnder wor kongelige heffn. Schreffuit vnder
vor herris fødtzils aar thuszindt fire hundrede paa det thiende den mandag
nest effter allehelgens dag paa vort slot Nyborgh i vor neruerelse vnnder
vort secret.

Faaborg.

1415. 16. juni.

8 30

Kong Erik 7. af Pommern tillader borgerne i Nyborg at holde torvedag hver onsdag og paabyder, at Vindinge herredsting skal holdes hver onsdag i Nyborg, saaledes som kong Eriks brev (nr. 3), udviser.

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser (»Nyborg stads spejl« eller »Den hvide bog«) ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f. 11 v. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 3 v. — Aa2: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 16r. — Aa2a: 5 Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736k (Jacob Lerche, Det renoverede Nyborg stads spejl l. part 1747) 13. — Aa2a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 8.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 5523 (i udtog).

10 **W**i Erick, med guds naade Danmarckis, Swerigis, Norgis, Vendis och
Gottis konningh och hertoge i Pomern, helsze alle dennem, szom
dette breff szee eller høre lesze, kierlige medt gudt och vor naade och kund-
giøre, at wi aff vor szerdelis naade och gunst haffue vndt vor elschelige
borgere i Nyborgh at holde huer odenszdagh deris torgh i Nyborg. Och
15 som gammel seduaane haffuer weret, i alle maade effter dette, szom voris
forfaders, konningh Ericks, breff vduiszer, szom de der uppaa haffuer och
her till wort obne breff hengt er. Thi forbiude wi alle vore foudet och em-
bedtzmendt, som for wor schyldt giøre och lade ville, dennem her vdi i
nogle maader at hindre under vor vrede och kongelige heffnn. Datum
20 Foborg anno domini millesimo quad(r)ingentesimo decimo quinto die
beati Wilhelmi abbatis nostro sub secreto p(res)entibus appenso.

Nyborg.

1416. 23. januar.

9

*Kong Erik 7. af Pommern paabyder alle i Vindinge herred at søge ting og
torv i Nyborg, som de fra gammel tid har gjort, og som det er blevet paabudt
25 dem af tidligere konger.*

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundat-
ser (»Nyborg stads spejl« eller »Den hvide bog«) ved Peder Nielsen Arendrup 1639
f. 12r. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4r. — Aa2: FLA.
Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 16r. — Aa2a: Kgl.
30 Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736k (Jacob Lerche, Det renoverede Nyborg stads spejl l.
part 1747) 13. — Aa2a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16,
kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 9.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 5575 (i udtog).

35 **W**i Erick, med guds naade Danmarckis, Suerrigis, Norgis, Vendis och
Gottis konningh och hertugh i Pomern, helsze alle dem, szom bygge
och bo i Vindingherrit, kierligen met gud och wor naade och bede eder och

14 Winding] *rett. fra Windinge Aa.* 17 wi] *o.lin. Aa.* 20 quad(r)ingentesimo] qua-
dingentesimo *Aa.* 21 p(res)entibus] *patentibus Aa.* 36 Vindingherrit] *rett. fra Vinding-*
hedt Aa.

biude, at I szøge thing och thorg i Nyborgh, szom I aff alder haffue giort, och woris forfader eder tilforne budet haffuer, och lade det ingelunde, saa fremt I noget ville giøre, det ossz liefft er, och fly vor vrede och kongelige heffnn. Datum Nyborg anno domini 1416 crastino Uincentii martyris nostro sub secreto p(res)entibus tergo impresso. 5

Odense.

1446. 10. november.

10

Kong Christoffer 3. af Bayern tillader borgerne i Nyborg at nyde deres ager og eng, fastsætter deres overdrev og kaalhaverum samt grænserne for byfreden og giver dem en række privilegier, stadfæster deres gamle breve og privilegier, birkelov og købstadret, som tidligere konger har givet dem og fastsætter byskat- 10 tens størrelse.

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser («Nyborg stads spejl» eller «Den hvide bog») ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f. 13r. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 4v. — Aa2: FLA. Topografisk ssml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 1. part f. 17r. — Aa2a: Kgl. 15 Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736k (Jacob Lerche, Det renoverede Nyborg stads spejl 1. part 1747) 14. — Aa2a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 11.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7631 (i udtog).

13 r **W**i Christoffer, med guds naade Danmarkis, Suerrigis, Norgis, Vendis 20 och Gottis konning, pfaltzgreffue paa Riin och hertugh i Beyeren, giøre vitterligt alle mendt, szom nu ere och komme skulle, at wi aff vor synderlig gunst och naade, saa och for troskab och villi(g) tieniste, szom vore elskelige borgere och menighedt vdi Nyborg ossz och wort rige her till giort haffue och her effter troligen giøre och beuisse skulle, tha haffue 25 wi undt och unde mett dette wort obne breff dennem saadann privilegia och friihedt, som her effter schreffuet staar:

1. Først at de skulle nyde alle deris ager och eng frii wden hinder, 13 v szom de ret vdi haffue || och der till brugt haffue.

2. Item at de skulle <niude> Drexheszell, Vilemosze, Thorslycke, 30 Karselycke och Fleskholmb intill Holtte bøge till frii greszgang, ildebrannt och oredrefft.

3. Item at de skulle nyde kaalhaffuerum paa øen indtill Hesthaffue- gaarden, som løber aff stranden och i søen, och skulle haffue deris frii fortaa indtill for^{ne} Hesthaffuegaard. 35

5 p(res)entibus] patentibus Aa. 23 villi(g)] villie Aa. 30 <niude>] mgl. Aa. — Drexheszell] Dregs hesle Aa2 etc.

4. Item at deris byefredt skall recke øster vdt all øen offuer, synder vdt fra Sliibshaffn och indtill Auernacke hoffuit och all Auernacke, vester vdt till Borgeskoff, nør vd all deris for^{ne} marek och skoffue.

5. Item at de skulle vere tholdfrii i alle steder i Danmarck vden till 5 Skanør marcket.

6. Item at de skulle och mue haffue aarmarckit i Nyborg vor frue dag visitationis.

7. Item naar kornet och høø er indhøstet hos Nyborg, da schulle de nyde gresz och stub whindret paa all Nyborgis fang, indtill rug saaes.

10 8. Item at de skulle nyde greszgang paa Øster øen fraa vor frue dag visitationis och indtill midfaste, deris høffuidtzmandt aff vort slott Nyborg vill heste vdskaa.

9. Item forbiude wi forprangere at vere <i> alt Vindingherrit och Gudmeherrit och vedt det godtz till brøde, som de handthere. ||

15 10. Item om bondemandt faer met kiøbmandsskab vden lands och 14 r worder der met begreben vdi vor by Nyborg, handt skall haffue forbrut, huadt kiøbmandsskab handt haffuer at fare medt, halfft till ossz och halfft till byen, och ville wi, at vor embidtzmandt paa Nyborg det grandgiffueligen randsage skall och rette effter.

20 11. Item at ingen giest i Nyborg skall selge klæde, lerrit eller †førsten † i allen tal eller salt eller humble i skeppe tall och ingen vlag giøre, men kiøbe och selge *meth* burgerne ved det godtz till brøde, handt kiøber och selger medt, halfft till slottedt och halfft till byen.

12. Item forbiude vi alle wlouglige haffner mellom Suenborgh, Sliibshaffn och Kiertteminde. Huo som i de wlouglige haffner buncke bryder eller vdskeer eller kiøbmandsskab der handterer, handt skal haffue forbrut, huadt handt i saa maader handterer.

13. Item at naar vdlendiske mendt dør i for^{ne} by Nyborg och ey haffue deris arffuing effter dennem, da skulle vor byefoget giemme deris 30 guodtz aar och dagh och fare der medt, som lougen vduiszer.

14. Item haffuer nogen vdenbys mandt iordegodtz i for^{ne} Nyborgh, da skall byen haffue || den tredie deell aff den leye, der affgaar. 14 v

15. Item vnde wi och tillade, at borgemester och byefouget i for^{ne} Nyborgh skall settis met vor embidtzmands raadt paa slottedt, huor tidt 35 och naar behoff giøris.

16. Item at ingen skall settis till borgemester eller raadtmandt vdi vor stad Nyborgh denn, szom embidtzmandt er.

17. Item skulle Gudmeherridtz mendt giøre den Arrnacke damb och

Vindingherritz mendt den nørre damb och borgerne sielff i Nyborg den øster damb ind till øen och till skibbroen och holde dennem ferdig i alle maade, som de nu begrebne ere.

18. Item vnde wi och tillade, at Nyborgis borgere mue besætte lade vden herritzmendtz guodtz for ret vitterlig gielt. ⁵

19. Item om nogen binder bondt vdi vor bye Nyborg, handt sette borgen for liiff och godtz, och sziden staa till ossz, huorlunde det der om vere skall.

20. Item om nogen embede vorder paamindt at forbedre sit embede, effterdi szom tiden forbedrer szig, och icke da vill forbedre, handt bøde for ¹⁰ første budt en skilling grot, for andet budt ochsaa och for tredie budt tre $\frac{1}{2}$. Vill handt icke da forbedre, handt giffue ossz xl $\frac{1}{2}$ och byen xl $\frac{1}{2}$. ||

^{15 r} 21. Item wille vi, at huer embidtzmandt bierger sig aff sit embede och giører godt tidt, effterdi som gudt giffuer sin naade,

22. Item vnde wi, at borgemester och raadt mue pantte effter byens ¹⁵ rettighedt, naar det behoff giøridz.

23. Item stadfeste wi alle gamble breffue och priuilegier, birckelough och kiøbstedt rett, som woris forfedre, konninger vdi Danmark, for^{ne} vor bye Nyborg giffuit och vndt haffue.

24. Item vnde wi och tillade, at vor by Nyborg schall bliffue wedt ²⁰ saadan aarlig skatt, szom her till verit haffuer, szom er x løde marck, at de om sancti Mortens dags tide vdgiffue.

25. Item om alle for^{ne} artickeler skulle wi och vore effterkommere, konger i Danmark, fuldmacht haffue dennem at foruandle eller forbedre, effterdi szom ossz eller voris effterkommere siunis nytteligt att vere. ²⁵

Der offuer forbiude wi alle woris fougder och embidtzmendt och alle andre, huo de heldst ere eller vere kunde, for^{ne} voris borgere och menighedt i Nyborgh her vdi noger maade at hindre, hindre lade, quelle eller wforrette vnder vor kongelig heffn och vrede. Datum Ottensze profesto beati Martini episcopi et confessoris, in testimonium nostrum secretum presenti- ³⁰ bus appensum anno 1446.

Odense.

1446. 13. november.

11

Kong Christoffer 3. af Bayern giver borgerne i Nyborg, som har jord og hus i Nørregade ud mod søen, den grav og jord, som ligger mellem søen og byen.

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser ³⁵ («Nyborg stads spejl» eller »Den hvide bog») ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f.

1 den] gentaget (ved linieskifte), første sted overstr. Aa.

15 v. — *Aa1*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 6 v. — *Aa2*: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 18 r. — *Aa2a*: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736 k (Jacob Lerche, Det rennoverede Nyborg stads spejl 1. part 1747) 16. — *Aa2a1*: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, 5 kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 12.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7633 (i udtog).

Wi Christoffer, med guds naade Danmarckis, Suergis, Norgis, Vendis 15 v
 och Gottis koningh, palandtze greffue paa Riin och hertug i Beyeren,
 giøre vitterligt alle mendt, at wi aff synderlig gunst och naade haffue
 10 giffuit och undt och giffue och vnde till euindelig eye alle vore elskelige
 borgere i Nyborgh, de som iordt och husz haffue vdi denn Norregade vdt
 met søenn, den graff och iordtzmon, som ligger mellem søenn och byen
 fraa Møllebroen och indtill den gamle sluzestedt, szom løb aff graffuen
 vdaff søen bag denn gaardt, som Pether Næringe fordem vdi bode, saa at
 15 huer schall haffue, nyde och beholde, till euindelige nyde och eye och
 arffuinge effter hannem saa meget aff for^{ne} graff och iordmon i bredden,
 som hans iordt och grundt, der paa skiuder, breedt er till och i lengen
 alt indtill søen, i saa maade, at de skulle forfylde for^{ne} graff och sette der
 vern och plancker yderst paa søen, och schulle de nyde vandløb vdaff søen
 20 och vdi byegraffuen i den gamle sluzeste d. Der offuer forbiude wi alle
 vore fougder och embidtzmendt och alle andre, ehuo de heldst ere, for-
 schreffne vore borgere i Nyborg her vdi i || nogre maade at hindre eller 16 r
 hindre lade vnder vor kongelige heffn och vrede. Datum Ottense dominica
 proxima post festum beati Martini episcopi et confes(s)or(i)s nostro sub
 25 secreto presentibus appenso anno domini millesimo quadringentesimo
 quadragesimo sexto.

Nyborg.

1447. 12. marts.

12

Kong Christoffer 3. af Bayern paabyder smede, skomagere og skrædere og andre haandværkere, som bor i Vindinge herred, undtagen dem, der bor ved
 30 *adelsgaarde, at flytte ind i købstæderne.*

A: tabt. — *Aa*: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser (»Nyborg stads spejl« eller »Den hvide bog«) ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f. 16 r. — *Aa1*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 7 v. — *Aa2*: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 18 r. — *Aa2a*:
 35 Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736 k (Jacob Lerche, Det rennoverede Nyborg stads spejl 1. part 1747) 16. — *Aa2a1*: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 13.

10 euindelig] *rett. fra euindelige Aa. 24 confes(s)or(i)s] confesores Aa. 25 secreto] secreto Aa.*

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7675 (i udtog med dato 12. marts).

16 r **W**i Christofer, med guds naade Danmarckis, Suerrigis, Norgis, Vendis
 och Gottis konningh, palandtze greffue paa Riin och hertug i Bayern,
 gjøre vitterligt alle mendt, at vore elskelige borgere her i Nyborg haffue
 beret fore osz, at smeder, sudere och sk(r)edere och mange andre embidtz- 5
 mendt bygge och boe paa landtzbye i Vindingherrit, vor bye Nyborg och
 embidtzmendene, der inde bo, till stor skade och forprangh, huilcket wi
 ey lenger tillstede ville. Thi forbiude wi haardeligen smeder, sudere, skre-
 dere eller andre saadanne embidtzmendt vden de embidtzmendt, som
 bygge och boo for nogre gode mends gaarde, som er Hellerup och Lyckis- 10
 holmb och andre saadane merckelige gaarde, her effter deris bolig att
 haffue i for^{ne} Vindingherridt, men at de fare ind i vore kiøbsteder och gjøre
 16 v ossz der skat och tieniste, som andre vore kiøbstede mendt gjøre, || och
 lade det ingenlunde. Dørges och nogre aff for^{ne} embidtzmendt her emodt
 at gjøre och dette vort budt ey holde, da bede wi och biude vore fougder 15
 och embidtzmendt, som nu ere eller kommende vorde, paa wort slott
 Nyborgh, at I paa vore wegne rette offuer dennem och ey stede dennem
 lenger at boo paa landsbye och bruge saadanne embede. Datum in castro
 nostro Nyburg dominica Oculi nostro sub secreto anno domini m^o ccccxlviio.

Dalum.

1449. 26. september.

13 20

*Kong Christian 1. tager borgerne i Nyborg under sin beskyttelse og stad-
 fæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, i særdeleshed det brev, de
 har faaet af dronning Dorothea paa skattefrihed i 40 aar.*

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fun-
 datser («Nyborg stads spejl» eller «Den hvide bog») ved Peder Nielsen Arendrup 1639 25
 f. 16v. — Aa1: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 1. part
 f. 18v. — Aa1a: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736k, Jacob Lerche, Det rennoverede
 Nyborg stads spejl 1. part 1747 17. — Aa1a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske
 journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 14.

Tryk: Rep. 1. rk. nr. 7917 (i udtog).

30

16 v **W**i Christian, med guds naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis
 koning, greffue i Oldenborg och Delmenhorst, gjøre vitterligt alle
 mendt, at wi aff vor sønderlige gunst och naade haffue taget och vndfanget
 och tage och vndfaae medt dette vort obne breff vore elskelige borgeme-
 stere, raadt, borgere och menighed i Nyborg i Fynn vdi vor kongelige 35
 vern, hegn, fredt och beskerming besønderlig at forsuare och fordagtinge

5 sk(r)edere] skedere Aa.

till rette, och der till haffue wi vndt och stadfest och vnde och stadfeste met dette vort obne breff alle de privilegia, friheder och naader, som vore forfædre, konger i Dan||marck, dennem fore ossz vndt och giffuit haffue, 17 r
 och besønderlig stadfeste wi dette breff, som edle førstinde drottning
 5 Dorothea medt erlige rigens raadtz raadt aff Danmarck dennem giffuit haffuer paa deris byeskatt, saa at de skulle were skattfri i fyretiuuffue aar, saa at de dennem nyde och bruge skulle i alle maade, som de breff, dennem der uppaa giffne ere, liude och uduisze. Thi forbiude wi alle, ihuo de heldst ere, och serdelis vore fougeder och embidtzmendt for^{ne} vore bor-
 10 gemestere, raadt, borgere och menighedt i Nyborg eller nogen deris her vdoffuer at hindre eller hindre lade, møde eller vforrette i nogre made vnder vor kongelige heffn och vrede. Datum monasterio Dalum feria sexta proxima ante festum beati Michaelis archangeli nostro sub secreto presentibus appenso anno domini millesimo quadringentesimo quadrage-
 15 simo nono.

Odense.

1454. 2. marts.

14

Fyns landsting bekræfter, at borgmester i Nyborg Hans Mule m.fl. har ladet læse privilegier, som tidligere konger har givet borgerne i Nyborg, som blandt andet lyder paa, at de, der vil lovsøge borgere i Nyborg ved gejstlig eller
 20 *verdslig ret, skal søge dem ved bytinget og ikke andetsteds.*

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser («Nyborg stads spejl» eller «Den hvide bog») ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f. 17r. — Aa1: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 19r. — Aa1a: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736k, Jacob Lerche, Det rennoverede
 25 Nyborg stads spejl 1. part 1747 17. — Aa1a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 15.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 324 (i udtog).

Johan Brockenhuus, landtzdommer i Fyn, Ieiep Giedt, prior till sancti 17 r
 Knuds Closter i Otens, Hans Pabe, proust i Viborg, <Jø>r<g>en Vrne
 30 i Brolycke, Morten Skinckell i Rollstade, væpnere, Hans Mule, borgemester i Ottens, || mester Pether Marsuin, Ieppe Clemidszøn, Peder Nielszøn, 17 v
 Iens Brun, Ieppe Raffn och Madtz Degn, raadmendt i Ottens, vi gjøre det alle mendt vitterligt neruerendis och kommende skullendis, at aar effter guds byrdt thuszinde fire hundrede liiii fleske løffuerdag da var skickede
 35 inden fire stocke paa Fynbo landtzting for ossz och for mange andre gode

12 Dalum] rett. fra Datum Aa. 14—15 quadragesimo] opr. forskrevet; de tre første bogstaver tilf. o. lin. Aa. 29 <Iø>r<g>en] Prien Aa. 34 liiii] aar tilf., men atter overstr. Aa.

mendt, som da neruerendis paa tinge vare, hederlige mendt, som var lens Ammedeszøn, borgemester i Nyborg, Anders Thygesøn och Claus Guldt-smidt, raadtmendt samestedt, huilcke som frembore och liuszlige læse lode i menighe gode mendtz paahøre, som den dag Fynbo landtztzing szøgt haffde, mechtige och høyborne førsters, konger i Danmark, privilegia, 5 som de dem, i Nyborg boer och boet haffue, aff deris naade giffuit och undt och stadfest haffde, iblandt huilcke for^{ne} privilegier somme aff dem szaalunde, at huo som de borgere, i Nyborg boer, vill lowszüge till biscops rett eller till leegmands ret, for huadt sag dem giffuis eller tilltalis der, skall handt søge dem till deris byetingh och ey anderstedt, och der paa 10 haffue de vor naadige herris, koning Christierns, stadfestelsze och andre kongers, som for hannem haffue verit i Danmark. Och effterdi at de 18 r ædle første haffde dennem den naade vndt || och giffuit och medt deris mechtige indsegle velbeseglet, da stadfeste och landtzdommer det i alle maade medt de gode mends raad, som da neruerendis vare, och huo som 15 nogre synderlige sage vill der udaff anderstedt søge, da søge sig det for vor naadige herre kongen ock for rigens raad i Danmark. Huilcket saa gonget och faret er, szom forschr^{tt} staar, och thill vidniszbyrdt haffue vi for^{ne} alle sandrechtelige hengt voris indsegle nedenn for dette neruerende vort obne breff. Datum anno die et loco supradicto. 20

København.

1457. 8. marts.

15

Kong Christian 1. giver borgerne i Nyborg en række privilegier vedrørende arv, fremmede købmænd m.m.

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser (»Nyborg stads spejl« eller »Den hvide bog«) ved Peder Nielsen Arendrup 1639 25 f. 18r. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 8r. — Aa2: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 19r. — Aa2a: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736k (Jacob Lerche, Det rennoverede Nyborg stads spejl l. part 1747) 18. — Aa2a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privileger inds. 1773 nr. 16. 30

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 703 (i udtog).

18 r **W**i Christiern, med guds naade Danmarkis, Norgis, Vendis och Gottis 18 v koning, greffue i Oldenborgh och Delmenhorst, giøre vitterligt for alle, at wi aff vor besønderlig gunst || och naade saa och for den tro 35 tieniste, som vore elskelige borgere i Nyborg osz och vort riige Danmark giort och beuist haffue och her effter giøre och beuisze mue, saa och paa

det at for^{ne} vor kiøbstedt des ydermere maa bliffue bestanden och for-
 bedris, tha haffue wi undt och giffuit och vnde och giffue dennem desze
 effter^{ne} artickle och friiheder till euig tidt: Først at saa som for^{ne} vore
 elskelige borgere i Nyborg till denne tidt haffue skifft och ærfft deris erffue-
 5 godtz och iordegodtz i vore forfædris koning Ericks och konning Christof-
 fers tidt effter deris schreffne landtzlough, szom riddere och suenne och
 bønder, der i landet boo, pleye at skiffte ærffue godtz och iorde godtz, och
 szom guldtz iordt pleyer at schifftis och ærffuis, saa unde wi dennem och
 sammeledis medt dette vort obne breff at bruge och nyde, erffue och
 10 schiffte paa for^{ne} arffuegodtz, iordegodtz och guldtziordt, och stadfeste
 och fuldbiurde wi och wille, at wedt fuldt macht schall bliffue, huad som
 de saa her till skifft och ærfft haffue, som forsk^t staaer, och her effter
 skiffte och arffue kunde til euig tidt. Item vnde wi och tillade, at naar
 nogen fremmede kiøbmendt komme till Nyborg i deris haffn eller vden
 15 faare medt deris kiøbmandskab och vaare och bryde dere deris buncke och
 selge aff deris godtz, kunde de det ey alt selge eller ville, da maa <de> deris
 godtz och vaare, som || de didt førde och wsoldt haffue, whindret bortt- 19 r
 føre, huort dennem lyster, foruden nogen toldt der aff at giffue. Item vnde
 vi, at vore borgemestere och raadt i for^{ne} vor kiøbstedt, som nu ere eller
 20 her effter kommende vorder, mue endrectelige leyde medt voris eller vore
 effterkommeris, konningers i Danmarck, embidtzmendt paa vort slot
 Nyborgh for alle ærlige sager, naar och huor offte behoff giøris, dog skall
 ey fouget leyde der nogre borgemestere och raadt imodt och ey borgeme-
 stere och raadt fogden imodt. Item vnde wi och tillade, at huilcke som aff
 25 Vindingherrit nogre borgere aff Nyborgh gieldtskyldige ere, da schall
 handt kære hannem en sinde paa hans herritzting och lade hannem
 tingsteffne, da schall herritzfougden legge hannem en maanidtz dag fore
 at betalle den gieldt eller skyldt, och betaller handt ey da eller ret giør
 inden for^{ne} tidt, da schulle vore borgere i for^{ne} vor kiøbstedt fuldmact
 30 haffue at lade beszette deris godtz i deris byerætt, saa lenge de haffue giort
 ret. Thi forbiude wi alle, ehuo de heldst ere eller vere kunde, lærde och
 lege och serdelis vore fogder och embidtzmendt, som nu ere eller her effter
 kommende vorde, paa vort slott Nyborg, for^{ne} vore borgere eller nogre
 aff dennem emod dissze for^{ne} artickle at hindre eller hindre lade, møde, ||
 35 wmage eller wforrette i nogre maade vnder wor kongelige hefn och vrede. 19 v
 Datum in castro nostro Haffuen feria tertia proxima post dominicam
 Inuocavit nostro sub secreto presentibus appenso anno domini mcdlvii.

16 <de>] *mgl. Aa, o. lin. Aa2.* 37 presentibus] *rett. fra precentibus Aa.*

Næsbyhoved.

1484. 27. maj.

16

Kong Hans tager borgerne i Nyborg under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af hans fader kong Christian og andre tidligere konger, samt tillader dem at have bylov og birkeret, som andre købstadmænd i Fyn har.

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser («Nyborg stads spejl» eller »Den hvide bog») ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f. 19v. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 9v. — Aa2: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 20r. — Aa2a: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736k (Jacob Lerche, Det renoverede Nyborg stads spejl l. part 1747) 19. — Aa2a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) 10 nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 17.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 5475 (i udtog).

^{19 v} **W**i Hans, med guds naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis koningh, vduadt till Suerrige, hertug i Sleszwigh, och i Holsten, Stormarn och Dyttmerschen hertug, greffue i Oldenburg och Delmen-¹⁵ horst, giøre alle vitterligt, at wi aff vor sønderlig gunst och naade haffue taget och vndfanget och tage och vndfange vore elskelige borgemestere, raadt, borgere och menighedt vdi Nyborg vdi vor kongelige fred, hegn, værn och beskerming besønderlige att forsuare och fordagtinge till rette och unde och stadfeste dennem alle de naader, friheder och privilegier,²⁰ som vor kiere fader, koning Christiern, hues siel gudt naade, och andre vore forfedre, fremfarne konger i Danmarck, dennem naadelige undt och^{20 r} giffuett haffue, frii och whindret at nyde, bruge och beholde met || alle deris ordt och artickler, som de breffue, der uppaa gjorde ere, ydermere indeholde och vduisze. Item vnde wi och giffue dennem och medt dette²⁵ vort obne breff her effter at haffue och nyde der i byen byeloug och birkeret, som andre vore kiøbstedmendt vdi Fyn haffue och nyde. Thi forbiude wi alle, ehuo de helst ere eller vere kunde, och serdelis vore fogder och embidtzmendt och alle andre dennem her emodt at hindre eller hindre lade, dele, pladtze eller i nogen maade wforrette vnder vor konge-³⁰ lige heffn och vrede. Datum in castro Neszbyhowet die ascensionis domini anno eiusdem millesimo quad(r)ingentesimo octuagesimo quarto nostro sub secreto appenso.

15 hertug] *overstr. Aa og mgl. i de flg. hss., men har utvillsoomt staaet i originalen.* 21 hues.. naade] *i parentes Aa.* 32 quad(r)ingentesimo] *quadingentesimo Aa.*

Nyborg.

1514. 3. december.

17

Kong Christian 2. tager borgerne i Nyborg under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, og giver dem yderligere det privilegium, at ingen maa indføre slagtede lam eller faar til salg i byen eller
 5 *indføre landøl til salg i tøndetal.*

A: tabt. — Aa: Nyborg Raadstuearkiv. Afskrift af Nyborgs privilegier og fundatser (»Nyborg stads spejl« eller »Den hvide bog«) ved Peder Nielsen Arendrup 1639 f. 20r. — Aa1: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 10v. — Aa2: FLA. Topografisk saml. Nyborg. Afskr. af Jacob Lerche 1740 l. part f. 20r. — Aa2a:
 10 Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 736k (Jacob Lerche, Det rennoverede Nyborg stads spejl l. part 1747) 19. — Aa2a1: RA. Komm. Koll. Bilag til Danske journal C (1774) nr. 16, kopi af Nyborgs privilegier inds. 1773 nr. 18. — B: RA. Danske Kancelli. Christian 2.s registrant f. 54r (i udtog).

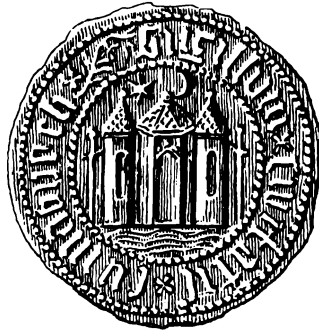
Tryk: Suhm, Samlinger 2. bd. 1. hefte 15 (efter B).

15 *Text efter Aa.*

Wi Christiern, med guds naade Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis 20 r
 koning, vdualdt koning till Suerrigh, hertug i Sleszuig, Holsten,
 Stormarn och Dyttmersken, greffue || i Oldenborgh och Delmenhorst, 20 v
 giøre alle vitterligt, at wi aff vor sønderlig gunst och naade haffue
 20 taget, annammit och vndfanget och met dette vort obne breff tage,
 annamme och vndfange ossz elskelige borgemestere, raad och menighedt
 vdi vor kiøbstedt Nyborg vdi vor frii kongelige hegn, vern, fredt och be-
 skermelse beszønderlig at forsuare och fordeitinge till rette. Disligeste
 haffue wi aff samme vor gunst och naade fuldbiurdit, samtøckt och stad-
 25 fest och medt dette vort obne breff fuldbiurde, samtøcke och stadfeste
 alle de <n>aader, friiheder och priuilegier, som alle fremfarne konger i
 Danmarck dennem naadeligen undt och giffuit haffuer, at nyde, bruge,
 beholde och wedt deris fuldmacht at bliffue vdi alle de ordt, puncte och
 artickle, som de breffue, der uppaa gjorde ere, ydermere indeholde och
 30 vduisze. Och haffue wi framdelis der vdoffuer naadeligen undt och giffuit
 dennem saadan friiheder, at ingen her effter skall indføre i deris bye flaaen
 lamb eller faar till at selge, der till ey heller skall nogen indføre landtzøll
 at selge i thøndetall. Och beuare vi dog ossz at formere och formindske i
 35 effter som behoff giøris. Thi forbiude vi alle, ehuo de heldst || ere eller were 21 r
 kunde, serdelis vore fougeder och embidtzmendt for^{ne} vore kiere vnder-

26 <n>aader] maader Aa; naader øvrige hss. 31 flaaen] rett. fra flæen Aa.

saatte, borgemestere, raadt och menighedt i Nyborgh, her emodt at hindre, hindre lade, møde, pladtze, wmage eller i noger maade at wforrette vnder vor kongelig heffn och vrede. Giffuit paa wort slott Nyborg søndagen nest effter sancti Andree apostoli dag aar effter guds byrdt thuszinde fembhundrede uppaa det fiortende vnder vort secrett. 5

SVENDBORG

Svendborg bys segl, gengivet efter aftryk i rødt lak i Rigsarkivets seglsamling. Seglbilledet viser tre over bølger stillede af to kuglebærende pæle flankerede, ens høje taarne, det midterste og bredeste med afskraæede hjørner, spidsbuget portal og lavt, kugleprydet pyramidetag, hvorover en seksoddet stjerne og en tiltagende maane, de runde sidetaarne med smalle vinduer og kugleprydede lave spir. De to pæle er foroven bundne til taarnene. Indskriften lyder: *ᚷigillum ciuitatis ſuinaburch.*

Seglet kendes tidligst fra 1524. Et ældre segl under et nu tabt brev af 1337 3/11 kendes fra en daarlig segltegning af Langebek (Langebeks samlinger II, Rigsarkivet) og fra brudstykke af et segl, trykt bagpaa pergamentsbrev 1362 4. oktober, Danica 127, Staatsarchiv, Lübeck (Grandjean, De danske Købstæders segl, tavle 19g og h). Seglbilledet viser to over bølger stillede, firtindede taarne, forbundet med en (tindet?) mur (med portaabning?), hvorover en otteoddet stjerne og en aftagende maane, jævnsides stillet. Indskriften lyder: *SIGILLVM CIVIVM DE SWINEBVRG.*

Kong Christoffer 1. tager bymændene i Svendborg under sin beskyttelse og tilstaar dem de samme rettigheder, som de har haft fra hans forfædres tid, samt tillader dem at benytte de jorder uden for byen til bebyggelse eller græsgang, som de dengang benyttede dem, og giver dem ret til at indsamle vindfælder paa Thuro.

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 402 f. 33v (Th. Br. Bircherod). — Ab: Kgl. Bibl. Gml. kgl. sml. 4° 2349 II b (Jacob Bircherod). — Ac: Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 25 (Jacob Bircherod). — Ad: Odense Katedralskoles bibl., Th. Br. Bircherods manuscript 102. — Ae: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 733c (afskr. af Frands de Thestrup). — Af—i: RA. Langebeks dipl. I Af har Langebek kollationeret en bircherodsk tekst med en afskrift af Lucoppidan og bemærker under brevet: »Lucoppidanus infra annotavit: Sigillum adhuc integrum, utrinque impressum ut nummus. Ex altera parte Christofori effigies, ex altera insignia Daniæ sc. 3. leones et 9. cora exhibit, ut a Resenio delineatum extat» (c: DKS. nr. 15a og b). Ai er mærket J. Rosenw(inge). De bevarede tekster er indbyrdes beslægtede, og de fleste gaar tilbage til medlemmer af Slægten Bircherod. Fælles for alle teksterne er, at de i stedet for en dagsangivelse har en delvis faksimileret gengivelse af denne. Ifølge denne gengivelse kan der næppe være tvivl om, at der foran marcii har staaet kl med streg igennem, d.v.s. kalendas. Foran dette har staaet et enkelt bogstav tilsyneladende v°. Ogsaa Langebek rekonstruerer 20 brevet datum til v° kal. marcii.

Tryk: Begtrup, Beskrivelse over Svendborg 210; Aktstykker udg. af Fyens lit. Selskab I 86 (efter Ad); Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. I nr.92 (efter Aa). — Reg.Dan. nr.939; Rep. 1. rk. nr. 225.

Text efter Aa.

25 **C**hristophorus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus hoc scriptum cernentibus in domino salutem. Significamus uobis, quod hos latores præsentium, uillanos de Swinæborgh, sub protectione nostra cum bonis suis susceperimus speciali, dimittentes eisdem omnes leges et iura, quæ in tempore patris nostri felicissime memorie habuerunt. Uolumus 30 etiam, ut omnes areæ, quæ tunc temporis extra uillam inhabitatæ fuerunt, simili modo inhabitentur et alie ad pascua exponantur. Hanc etiam prædictis uillanis concedimus gratiam, ut in Thorø ligna iacentia, quæ uulgariter

25 Christophorus] C. Adf. — Sclauorumque] Slauorumque Ae. 26 Significamus] significa Ah. 27 hos] rett. til nos (som utvivlsomt er det rigtige) Af. — Swinæborgh] Svinæborgh Ace. 31—32 prædictis] = Aag; dictis øvrige hss.

vinfellæ appellatur, ad domos suas reparandas et ad cremandum recipiendi liberam habeant facultatem. In cuius rei euidentiā, et ne quis ipsis super præmissis aliquam ingerat iniuriam contra nostræ libertatis tenorem, præsentibus eis contulimus literas sigilli nostri munimine roboratas. Datum Swineburgh anno domini m^ccliii v^o kalendas marcii.

5

Tranekær.

1287. 29. september.

2

Hertug Valdemar 2. af Jylland tager borgerne i Svendborg under sin beskyttelse og tilstaar dem de samme rettigheder, som de har haft i kong Valdemars, hertug Eriks og junker Abels tid, og tillader dem at lade deres kvæg græsse paa Thurø og andre kongelige ejendomme og indsamle vindfælder paa Thurø. 10

A: tabt. — Aa: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 402 f. 33v (Th. Br. Bircherod). — Aa1: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 497b. — Ab—d: RA. Langebeks dipl. Ab er en afskr. af Langebek efter Abildgaard kollationeret med en afskrift af Lucoppidan med flg. oplysning: »Lucoppidan infra adnotauit: Sigillum aderat, sed fractum, cuius particule aliquot sacco sericeo inuolutæ appendebant, monstrum singulare impressum exhibens, cuius figura memoriæ exacte non occurrit«. Ac er mærket J. Rosenw(inge). — Ae: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 733c (Frands de Thestrup). — Af: Kgl. Bibl. Thott fol. 727 169. — Ag: Hofman, Fund. VI 209. — Ah: Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 27 (Jacob Bircherod). — Ai: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 II b (Jacob Bircherod). — Aj: Odense katedralskoles bibl., Th. Bircherods manuscript 102. — Ak: Univ. Bibl. 20 AM. Afskrifter pk. V (excerpt).

Tryk: Hofman, Foundationer 1.1.; Aktst. udg. af Fyens lit. Selsk. I 86 (efter Aj); Rasmussen, Rudkjøbing 37; Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. III nr.262 (efter Aa). — Reg. Dan. nr.1387*; Rep. 1.rk. nr.528.

Text efter Aa.

25

Valdemarus, dei gratia dux Iutiæ, omnibus hoc scriptum cernentibus in domino salutem. Nouerint uniuersi tam præsentibus quam futuri nos latores præsentium, dilectos ciues nostros in Svinæburgh, in nostra recepisse protectione speciali, dimittentes eisdem omnes libertates, leges et iura, quæ temporibus progenitorum nostrorum, uidelicet dominorum 30 Waldemari quondam regis Danorum, Eriki clare memoriæ, ducis Iutiæ, patris nostri perdilecti, ac domicelli Abelis, nostri patris, liberius habuerunt. Hanc etiam dictis ciuibus nostris concedimus gratiam, ut in Thorø et alibi in bonis nostris prope dictam ciuitatem sitis gregum suorum pascua adeo libere habeant, ueluti in eorundem prædecessorum nostrorum tempo- 35

I vinfellæ] windfællæ Ac; windfællæ Aefhi; vindfællæ Ad. — domos] domus Ac. 5 Swineburgh] Svineburgh Ac—e. — v^o.. marcii] mgl. Acd. 26 Valdemarus] Voldemarus Ag. 27 futuri] posteri Ab—j. 30 nostrorum] foran ordet overstr. illorum Aa. — dominorum] domini Ag. 31 Waldemari] Voldemari Ag. 32 perdilecti] prædilecti Ag. 35 adeo.. habeant] habeant adeo libere Aj.

ribus habuisse dinoscuntur, uolentes insuper, ut in prædicta insula Thorø ligna non fructifera et ligna iacentia, quæ uulgariter vyndfællæ appellantur, ad domos suas reparandas et ad cremandum recipiendi liberam habeant facultatem sub gratia nostra dis(t)r(ie)tius prohibentes, ne quis officialium nostrorum seu quisquam alius ciues nostros memoratos contra tenorem præsentium super hac gratia eis a nobis indulta præsumat aliquatenus indebite molestare. Quod si quis mandatum nostrum uilipendere ausu præsumpserit temerario, nostram haud dubie non effugiet ultionem. In cuius perpetuam rei notitiam supradictis ciuibus nostris præsentem literas contulimus ad cautelam. Datum Tranekyær anno domini mclxxx septimo in die Michaelis archangeli præsentibus quampluribus testibus tam clericis quam laicis.

Assens.

1305. 28. december.

3

Kong Erik 6. Menved tillader borgerne i Svendborg indtil videre som hidtil at hente brændsel paa Thurø.

A: tabt. — *Aa:* Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 402 f. 33v (Th. Br. Bircherod). — *Ab:* Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIb (Jacob Bircherod). — *Ac:* Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 47 (Jacob Bircherod). — *Ad:* Odense Katedralskoles bibl. Th. Bircherods manuscript 103. — *Aef:* RA. Langebeks dipl.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 87 (efter *Ad*); Dipl. Dan. og DRB. 2. rk. V nr. 402 (efter *Aa*). — Reg. Dan. nr. 1645; Rep. 1. rk. nr. 827.

Text efter Aa.

Ericus, dei gratia Danorum Slauorumque rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, quod nos (ex)hibitores præsentium, dilectos uillanos nostros in Svineburghe, uolentes fauore prosequi speciali ipsis tenore præsentium indulgemus, quod in sylua nostra Thorø ammodo sicut hactenus ligna cremabilia libere succidere ualeant, et pro suis usibus ordinare, donec ad uillam ipsorum uenire personaliter nos contingat. || (Unde) per gratiam nostram districtius inhi-

1 Thorø] Thorø *Aij*; Thorø *Ah*. 2 et] ac *Abf*. — vyndfællæ] *saaledes Ab*; vyndfyllæ *Aa*; wyndfellæ *Ac—ehj*; wynfællæ *Afg*; windfællæ *Ai*. 4 dis(t)r(ie)tius] *discretius Acefh—j*; *rett. fra discretius til districtius AaI Ad*; *districtius Abg*. 5 quisquam] *quispiam Aac—e*. 7 quis] *quisquam Afg*. — mandatum nostrum] *mgl. Ag*; *nostrum mandatum Aj*. — uilipendere] *mgl. Ag*; *uilipendens Ab*. 8 dubie] *dubio Ab—dh—j*. 10 cautelam] *cautelum Ai*. — Tranekyær] *Traneskier Af*. — septimo] *mgl. Ah—j*. 11 die] *beati tilf. Abh—j*. — quampluribus] *quamplurimis Ac—j*. — testibus] *mgl. Abh*. 12 laicis] *fide dignis tilf. Ab*. 25 (ex)hibitores] *perhibitores Mss*. — Svineburghe] *Svineburgh Ac*; *Swinæburgh Aef*. 27 Thorø] *Thorø Ac*. 29 (Unde)] *Inco Aa*; *imo øvrige Mss*.

bemus, ne quis, cuiuscunque sit conditionis, ipsos super eisdem succidendis et pro suis usibus disponendis aliquatenus inquietet, prout regiam uitare uoluerit ultionem. Datum Asnæs anno mccc v^{to} in die beatorum innocentium in præsentia nostra.

Tranekær.**1409. 8. november.**

4 5

Kong Erik 7. af Pommern tager borgerne i Svendborg under sin beskyttelse og giver dem samme privilegier, som borgerne i Odense har.

A: FLA. Svendborg bys pergamentsbreve. Perg. 27,5 × 14,5 (plica 4,2). Snorehuller udrevet. Paa bagsiden m. hd. fra 15. aarh.: *Erick*. — Aa: Vidisse 1429 13. juni (se Kerteminde nr. 2). — Ab: Vidisse 1430 7. juni (se Kerteminde nr. 3). — Ac: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2r.

Tryk: Begtrup, Beskrivelse over Svendborg 17 (udtog); Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 88. — Reg.Dan. nr. *4171; Rep. 1.rk. nr. 5059.

Wy Erik, *meth* gudz nathæ Danmarks, Sweriges, Norges, Wendes och Gothes konung och hertughæ ii Pomeran, helsæ allæ mæn, thettæ wort 15
obnæ breff see æller høræ læsæ, evinndælæghæ *meth* gwddh och kungøræ
thet allæ mæn, so wæl the nw æræ, som the æn kommæ sculæ, at wi thessæ
nærwærendæ brefførære, woræ kæræ borgære aff Swineborgh, allæ och
hwær særdeles *meth* synæ thyænære och hyon vnder wor fret och wern
hafuæ taget serdeles at wernæ ok beskirmæ och vnnæ och statfestæ them 20
meth thettæ wor breff so stor frelsæ och nathæ, som wore borgere ii Othens
hafue. Och forbywthæ wi allæ woræ høuesmæn, fouædhæ, emmesmæn och
allæ andræ, ii hoo the æræ, at the thessæ forskræu(n)æ woræ borghære,
theræ thyænære, hyon æller gotz ii nagher hande mathæ hyndræ æller vfor-
rætæ ommod thessæ woræ bwdh och nathæ vnder wor konunghelæghæ 25
hefnd. Scryuet vnder wor herres føthelsæs aar thwsendæ fyræhwndræthæ
pa thet niendæ then fredaw nest æfter alle gudz hælghænæ daw ii wor nær-
wærælse pa wort slot Traneker vnder wort secrete.

Flensborg.**1413. 27. september.**

5

*Kong Erik 7. af Pommern fastsætter regler for gæsters handel i Svendborg 30
og forbyder landkøb og benyttelse af ulovlige havne.*

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2r. — Aa1: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) IV 423.

Tryk: Rep. 1.rk. nr. 5295 (i udtoget).

23 forskræu(n)æ] forskræuæ A.

Wii Erick, med guds naade Danmarckes, Sweriges, Norgis, Wenndes²
 och Gottes konning och hertug i Pommeren, hielse alle, som bygge och
 boe i Suenborg, kierligen med gud och wor naade och kundgiør, at wii wille
 vnnder wor synnderlige naade och heffnn, at ingen giest schall sellie lerritt i
 5 Swenburgh vdenn wed heele støcher och wed reep och klede wed heele
 støcher och halue och humble wed thremmet och salt wed tønder och wed
 pund och staal wed heele fad och iche anderleedes, och || for⟨b⟩y⟨u⟩de wii^{2 v}
 huer mannd nogen landkiøb at giøre, men at de kiøbe och szellie paa deres
 byetorg, epterdi som dennem bør, och for⟨b⟩y⟨u⟩de wii huer mannd nogen
 10 wdføre eller vdseigle af nogen haffnne vden vdaf lage haffnne, och at de
 tolder da for dett, de vdføre, paa den sted, och epterdi szom dem bør med
 rette at tolde, och at de iche vdføre aff det, szom forbudet er vd at føre af
 landet. Thi forbiude wii huer mand heremod at giøre i nogermaade vnder
 wor synderlige naade och heffnn. Datum Flensborg anno domini 1413
 15 quarta feri(a) ante fest(um) beati Michaeli(s) archangeli nostro sub se-
 creto presentibus impresso.

Nyborg.

1419. 25. januar.

6

*Kong Erik 7. af Pommern tillader borgerne i Svendborg at nyde jorden paa
 begge sider af kongens mølledam til græsgang og andet behov.*

20 A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2v.

Tryk: Rep. 1.rk. nr.5746 (i udtog).

Datering: Pouls dag er formodentlig Pauli conversio o: 25. jan.

Wi Erick, med guds naade Danmarckes, Sweriges, Norgis, Wendis och^{2 v}
 Gottes konning, hertugh i Pommeren, helse alle mend, der dette
 25 wort bref see eller høre lese, euindeligen med gud, kundgiøre wii alle mend,
 at paa det wor och cronens kiøbsted Suennborg maa des ydermere for-
 beederes och opholde schatt och thynnge, da haffue wii nu naadelig benaa-
 dett dennem, at wii haffue vnndt och thillatt, vnnde och thillade med dette
 vort obne bref, at wore kierre borgere i Suinborg mue och schulle niude och
 30 beholde een wor och cronens iordt, liggendes langs vp och neder paa begge
 sider, indtill strømen tager paa wort och cronens mølledam, thill deres
 gresgannng och behoeff, effterdi at wii haffue forne^{te} mølle thill cronen
 igienn, dog wor och cronenns strøm thill wor mølle dermed wforkrenckett.
 Thi forbiude wii alle, ehuo de helst ere eller werre kunde, serdeeles wore ||

4 synnderlige] derefter overstr. et ord Aa. 7 for⟨b⟩y⟨u⟩de] forkynde Aa; forbyde Aa1.
 9 for⟨b⟩y⟨u⟩de] forkynde Aa; forbyde Aa1. 15 feri(a)] feriæ Aa. — fest(um)] festo
 Aa. — Michaeli(s)] Michaeli Aa.

3 r fogder och embitzmennd forn^{te} wore borgere i Swenborg heremod at hindre, hindre lade eller wforrette i noger maade vnder wor hyllist och naade. Giffuett paa wort slott Nyborg aar effter guds biurd thusinde fire hundrede paa dett nittennde sancti Pouels dag vnder dette bref wort secrett vnderhengendes.

5

Odense.

1442. 10. november.

7

Kong Christoffer 3. af Bayern tillader byfoged, borgmester og raad i Svendborg at tilbageholde og kræve borgen i henhold til deres stadsbog af ildgerningsmænd, som der rejstes sag imod. Kan de ikke skaffe borgen, skal de sættes i kongens jern, saalænge sagen behandles.

10

A: FLA. Svendborg bys pergamentsbreve. Perg. 27 × 15 (plica 5,3). Røde, grønne og sorte silketraade. Paa bagsiden med omtrent samtidig hd.: *Cristoffers breff.* — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.3r.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 88. — Reg.Dan. nr. 3706; Rep. 1.rk. nr. 7279.

Wy Cristoffer, meth gutz nadhe Danmarcks, Sweryges, Norges, Wendes, Godes konnyng, palantz grewe paa Riin ok hertugh i Bæyern, gøre vitherlicht, at wy aff voor synderligh gynst ok nadhe hawe wy vnt ok till lath, vnne ok till ladhe meth thette vort obne breff, at nar ther kommer 20 noghre ildgernynghs men till voor ok kronæ köppstet Swineborghe, ok kommer noghre innen eller vdenbysmen ok kærer offuer thæn, tha skall byfoghet, borgmesther ok radh taghe till them aff almowen ok oppe holde thæn, som kærth vordher paa, ok bydhe hanum till borghen, som edhers stadhz bogh innæ holler; kan han ickæ borghen for sigh fanghe, tha skall 25 konghens iern borghere for hanum, saa længhe saghen vordher loffligh for dealth, ok for^{ne} byfoghet, borgmesther oc radh wære sagløssæ ok ey bøde, ther fore the oppe holle hanum, ok then bøde, som lader paa taghe effther loghen, om han tagher paa meth vrætte. Item ok maa vor byfoghet, borgmesther ok radh haffue fuldh macht at hyndre ok besætte i for^{de} Swinborgh, 30 hoo som vore borgherre hawe till at syghe for vitherligh giell, saa lenge the hawe ræt giordh, vden the ære kallet hiidh i herskabs tyenistæ. Datum in ciuitate nostra Ottoniensi in profesto sancti Martini anno domini mcdxli secundo.

2 i.. maade] o. lin. Aa. 21 kronæ] de tre første bogstaver rett. fra kon A.

Ørehavn paa Øland.

1444. 28. juli.

8

Kong Christoffer 3. af Bayern forbyder ulovlige havne omkring Svendborg og befaler, at gejstlige, der bor i Svendborg i stedet for i deres præstegaarde paa landet og bruger torv og marked som andre borgere, skal deltage i deres byrder, samt at bønder og andre, der har jorder i Svendborg, skal bebygge dem og svare skat og skyld af dem eller overlade til andre at bebygge og besidde dem.

A: FLA. Svendborg bys pergamentsbreve. Perg. 32,5 × 20,5 (plica 3,9). Seglsnit. Paa bagsiden med hd. fra 15. aarh.: *vlaghe haffne*. — Aa: Vidisse i tingsvidne af Taasinge ting 1560 18. april, tabt, men omtalt i Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 96. — Aa1: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 408 f.7r (18. aarh.). — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.3v.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 89. — Reg.Dan. nr.3733; Rep. 1.rk. nr. 7438.

Wy Cristoffer, meth gutz nadhe Danmarcks, Sweriges, Norges, Wendes
 15 oc Gotes koning, palantzgreue pa Riin oc hertugh i Beyern, gøre
 widerlicht alle men, at fore oss haue beræt nokre wore elskelige burgere
 aff Swineburgh, at nokre pleye athaue inseylning oc vtseylning meth theres
 køpmandzskap ther vm kring Swineburgh i vlaghlighe oc vskellighe haffne,
 hwilket wy ey tilstædhe wele, effter thy at thet wore burghere och menighet
 20 i for^{ne} Swineburgh ær til stoor skadhe oc forfang, oc therres biering them
 ther meth mintzskes oc burrttaghes, som the kære, swo at the ey formwe
 atgøre oss oc kronen swodan tieniste, som therres foreldere oc the her til
 giort haue. Thy forbiuthe wy alle wore foghete oc æmbitzmen, friiborne
 25 frelsses(men), køpmen oc bønder oc alle andre, e hwo the helst ære, nokre
 inseylning eller vtseylning athaue eller køpmandzskap her effter i nokre
 vskellighe oc vlaghlighe haffne vm kring Swineburgh atbedriue eller hanttere
 vnder thet gotzes fortabelsse, som the tha swo hanttere, oc wele wy ytermere,
 at ther skall rettes ouer them her omoth gøre som ouer them, wort buth ey
 holde. Fframdeles haue for^{ne} wore burgere aff Swineburgh beræt fore oss,
 30 at nokre prestær oc klærche haue kirker pa land oc therres prestægardhe
 ther hoss oc wele them ey besidhe, mæn sidhe i Swineburgh oc brughe
 torghet oc markenet, som andre wore burgere ther gøre, oc wele ther fore ey
 vpholde tynghe meth them, hwilket oc kommer wore burgere til swarheet
 oc tynghe. Thy wele wy, at alle præster, som swo kirker pa land oc therres
 35 prestægardhe ther hoss haue oc i for^{ne} Swineburgh sidhe oc torghet oc mar-
 kenet brughe, som andre wore burgere ther gøre, at the vpholde skellighe
 tynghe meth them eller oc sidhe nær therres kirker, som tilbør. Fframdeles
 haue the oc beræt fore oss, at nokre friiborne frelssesmen oc bønder haue
 iordher oc gardhe i for^{ne} Swineburgh oc them ey bygge eller besidhe oc ey

24 frelsses(men)] frelsses A.

giue skat eller skyld ther aff *meth* wore burghere, effter *thet*, som the aff
 therres iordher oc grundhe ther gøre, thy wele wy, at alle oc sønderlige
 bønder, som iordher oc gardhe haue i Swineburgh oc ey skattegotz pa land
 haue oc thet besidhe, at the in fare i Swineburgh oc therres gardhe oc
 iordher bygge oc selffue besidhe oc gøre skat oc skyld ther aff, som andre ⁵
 wore burgere ther gøre, oc the, som skattegotz haue oc thet besidhe oc
 iordher eye i Swineburgh, the skule bliue besidenede pa wort oc kronenes
 skattegotz oc fly thet swo, at therres iordher i Swineburgh wordhe byghde
 oc besidhne aff andre. Woret oc saghe, at nokre *thette* for^{ne} ey gøre wilde,
 tha wele wy, at for^{ne} wore burghere i Swineburgh skule macht haue therres ¹⁰
 gardhe oc grundhe bygge oc besidhe ladhe, swo at the, som ther pa sidhe
 skule, ther aff gøre skat oc tieniste, som andre burgere gøre, som ther ey
 selffue iordher haue, oc swo at the, som iordhen tilhøre, fange mwelighe
 leyning aff therres iordher oc grundhe, vm the swodant farfald haue, at
 the thet ey selffue besidhe kunne effter thy, som for^{ult} staar; oc nar the, ¹⁵
 som ther swo iordheghe ære, wele therres iordher igen haue, tha skule the
 fornøghe them fore therres bygning, the ther pa bygd haue, effter skellighet
 oc sidhen selffue besidhe them oc gøre skat, skyld oc tieniste ther aff,
 effter thy som andre wore burgere ther gøre aff therres iordher, grundhe oc
 gotz, som for^{ult} staar, oc biuthe wy alle wore foghete oc æmbitzmen oc ²⁰
 sønderlige wor foghet pa Nyburgh, at the fly thet swo, at these wore both
 swo holdene wordhe, som for^{ult} staar, swo længe wy thet anderlund ski-
 ckende wordhe effter wort elskelighe radhs radh. Datum Øland in portu
 Ørehaffn profesto beati Olai regis et martiris nostro sub secreto anno
 domini mcdxl quarto. ²⁵

Ad relationem domini
 Ottonis Nicolai militis.

Nyborg.

1447. 3. marts.

9

*Kong Christoffer 3. af Bayern mægler forlig mellem biskop Ulrik af Aarhus
 og indbyggerne paa Taasing paa den ene side og borgerne i Svendborg paa den
 anden side, saaledes at biskoppen frit maa sejle paa Tyskland til sin egen
 gaards behov paa Taasing, og bønderne sammesteds maa udføre heste, okser
 og køer til Tyskland, men skal sælge korn, smør, honning m.m. i Svendborg
 og maa kun indføre varer fra Tyskland til eget behov.*

A: tabt. — Aa: Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.4v. ³⁵

Tryk: Vedel-Simonsen, Borgruiner 2. hefte 115. — Reg.Dan. nr.3776; Rep. I.rk.
 nr.7671.

Wi Christoffer, med guds naade Danmarckes, Sweriges, Norges, Wenn-^{4 v}
 des och Gottes konning, palantzgrefue paa Rinn och hertugh i Bey-
 erenn, gjør witterligt alle mennd, at wdi wor och wort elschelige raads
 neruerelse paa Hindtzegauel waar det saa for retten fundet och aftalet
⁵ melløm hederlige fader med gud, biscop Ølrick i Aars, och Thosind ind-
 byggere paa den ene side och wor borger och menighed i Suenborg paa den
 anden side først, at forne^{te} biscop Ølric maa haffue sit schib fri gangendes
 af Thosind och indtill Thysschlannd thill sin egen gaards behoeff paa Taa-
 sing. Item at Tøsinge indbyggere mue vdføre til Thydschlannd heste, øgh,
¹⁰ øxne och kiøer, naar iche forbud ehr, menn deres kornn, miel, smør och
 honning och andre ædende wahre, som de sellie willie, det schulle de føre
 ind i Suenborg till marcket och ingenn andenstedtz. Item huad wahre Tho-
 sindt indbygger føre aff || Tydschlannd, der schall de iche driffue kiøb-^{5 r}
 mandschab med eller forpranng med giøre, menn huer nyde och bruge
¹⁵ dennem thill sit egitt behoeff. Item huad som forne^{te} Thosind indbyggere
 heremod vdføre eller ædende wahre annderstedtz selge, ennd som før er
 rørtt, dett schall wor foegett i Suennborg haffue magt at hindre paa wore
 wegne, och schall werre forbrutt, det halff thill os och halfft thill byenn
 Suenborg. Datum in castro nostro Nyburg feria sexta proxima ante
²⁰ dominicam Reminiscere nostro sub secreto presentibus ap(p)enso anno
 domini 1447.

Nyborg.

1451. 29. marts—3. april.

10

Kong Christian 1. tager borgerne i Svendborg under sin beskyttelse og tilstaar dem toldfrihed overalt i riget, undtagen i fiskelejerne om høsten, og andre
²⁵ *privilegier, som borgerne i Odense har, samt fastsætter grænserne for deres by-
 fred.*

A: tabt. — Aa: RA. Herredagsdombog 1604 f.13v. — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.5r.

Tryk: Secher, Kongens rettertings domme 1595—1604 506 (efter Aa). — Rep. 2.rk.
³⁰ nr. 20.

*Datering: Dateringen feria 7. proxima (Aa) er usædvanlig og sandsynligvis for-
 vansket; jf. varr.*

Text efter Aa.

³⁵ **W**i Christiern, med gudz naade Danmarckis, Norges, Wendis oc^{13 v}
 Gottes konningh, greffue vdi Oldenborch oc Dellmenhorst, giøre
 witterligtt alle mendt, ath wi aff sønderlig gunst oc naade haue thagitt

18 det] o. lin. Aa. 20 ap(p)enso] apenso Aa. 34 Christiern] Christian denn første
 Aa. 35 Gotes] Godens Aa.

oc vndfangidt wore elschelige borgemestere, raadmend, borgere oc menighet i wor kiøpstedt Suenborg vdi wor kongelige fred, wern oc hegen, och haue wi naadelige wntt dennom tolldfrie att were vdi wortt rige Danmarck medt alle andre saadane priuilegia, frihed oc naather, som wore borgere hafue vdi Odense, wndthagenn wore fischeleye om høstenn. Item haue⁵ wi vntt dennom adt haue deris byefred fraa Høgebøgeled oc saa indthill ||
 14 r set. Iørgens gaard oc vdi stranden. Thi forbiude wi alle, ehuo de heldst ere, oc seerdelis wore fogeder oc embidtmend for^{ne} wor borgemester, borgere oc meenighed herudi adt hindre eller hindre lade, møthe, quellie eller wforrette i nogre maade vnder wor kongelige heeffn oc wrede. Datum castro nostro¹⁰ Nyeborrig feria 7. proxima ante dominicam Lætare nostro sub secreto anno domini mcd quinquagesimo primo.

Odense.

1477. 26. februar.

11

Kong Christian 1. giver borgerne i Svendborg en række privilegier og paa- byder, at borgemesteren eller nogen af raadet skal være til stede i St. Hjælpers¹⁵ gilde, naar noget forhandles, som angaar kongen, kronen og byen.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.5v.

Tryk: Nyrop, Danmarks Gilde- og Lavsskraaer I 219 (udtog); Rep. 2.rk. nr. 3996 (udtog).

⁵ **W**i Christiern, med guds naade Danmarckes, Sweriges, Norgis, Wenndes²⁰ och Gottes konning, hertogh i Sleswig och hertug i Holsteen, Stormarnn och Dytmerschenn, greffue udi Oldenburg och Delmenhorst, giøre alle witterligt, at vor borgemester och raadmennd i Suennborg haffue ladet berette for os, at effter saadann leilighed, som nu med dennem er, at huer maa biærge sig af saa mange embeede, som hand kand afstedkomme, da²⁵ haffue menigheden suart at bierge dennem af deres kiøbmandschab och i andre maade. Da vppaa det, at forschre^{ne} wor kiøbsted Suenborg maa des ydermere bliffue wed bistanndt, och wore borgere sammestedt mue forbedres, haffue wii vnndt och giffuet och med dette wort obnne bref vnnde och giffue forschre^{ne} wore borgemester, raad och menighed i Suenborg³⁰ saadann priuilegier och frihed, at huer embitzmand i for^{ne} kiøbsted schall bierge sig af sit embeede, bager af bagning, schomager af schoegierning, guldsmid af guldsmed gierning och saa andre embitzmennd huer af sin gierning och embithe och kiøbmend af bryggen och kiøbmandschab, och ingen vdenn kiøbmend driffue nogen kiøbmandschab ydermere ennd till³⁵

deres huus och gaarde behoeff och ei thill sael ydermere, || end som deres
 embitte hør till, och maa dog huer borger der i byen, huad eller hannd er af
 embeede eller ei, brygge øll thill sael och thill deres eget behoeff vdenn
 huer mands giensigelse. Item naar saa scheer, at nogenn worder saar, blaa
 5 eller blodig i deres byefred, det schall rett(e)s effter lougenn. Scheer ocsaa,
 at denn, schadenn faar, ei will kiære och tage sætt hiemme eller dyllie det,
 daa maa och schall wor byefoeget ey forthie wor, cronenns och byesens sag,
 menn thalle der effter, som lougen vduiser. Item huor byefred der scheer
 aff vdenn eller innen byes folch, och det ey kiæres aff ingenn deele, da
 10 schall wor byefoeget alligeuel deele wor, cronenns och bysenns sag, som
 forskrefuet staa. Item wille wii, at wor borgemester och raad i Suen-
 borg mue och schulle were fri for lou, naar nogen byefred scheer. Item huo
 som fredløs worder i Suenborg effter deres priuilegier och stadtz bog,
 hannd schall werre fredløse offuer alt wortt rige Danmarch. Och haffue
 15 wii forfaret, at de haffue optaget et gilde, som kaldes sancti Hielpers gilde,
 huilcket er os, byenn schadelig i saa maade, at wor borgemester eller noger
 af raadet mue ei dermed offueruehrre at høre och offueruerre saadan sager,
 som der forhandles, som os, cronen och byenn er paarørendes, thi wille wii,
 at saadannt gilde schall ei hereffter opholdes, vdenn noger af raadet ehr
 20 der inne med for saadan sager schyldt, som før ehr rørtt. Forbiudendes alle
 eder och huer serdeeles i Suenborg herimod i noger maade at giøre eller
 giøre lade vnder wor kongelige heffnn och wrede. Datum in ciuitate nostra
 Ottonia feria quarta quatuor temporum in quadagesima anno domini
 1477.

25 Nyborg.

1480. 22. februar.

12

*Hans, udvalgt konge, forbyder indbyggerne i Taasing, Ørkil og deromkring
 at bruge ulovlige havne og drive forprang og landkøb til skade for Svendborg.*

A: FLA. Svendborg bys pergamentsbreve. Perg. 25 × 18,5 (plica 1,8). Seglsnit.
 Paa bagsiden m. hd. fra 15. aarh.: *thette ære the ør oc vlage haffne. — Anno 96 thenndt*
 30 *23 decemb. er thette ko. m. breff lest paa Thoszingh thingh; Lest paa Suenborgis byethingh*
wdi mange thoszingers neruerrelse och paahørringh mandagen dendt 30 augusti 1630;
Lest paa Taaszing tingh torszdaug den 27 october anno 1631. — Aa: Vidisse i tingsvidne
af Taasinge ting 1560 18. april, tabt. — Aa1: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol.408. — Ab:
RA. Danske Kancelli. Priuilegier inds. 1648 f.7r.
 35 *Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selsk. I 90 og 96 (vidissen). — Reg.Dan. nr.4660;*
Rep. 2.rk. nr.4583.

Wii Hans, meth gudz nade vdualdh till Danmarcks riige, rett arffwingh till Norrige, hertugh i Sleszuigh oc hertugh i Holsten, Stormarn oc Ditmarschen, greffue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre witherlicht meth thette wort breff, at borgermestere oc raadh i Suinneborgh haffue wærit fore oss oc beret, at the, som bygge oc boo vpa Thorø, Stryn, Strynkalf, Byrholm, Hiorthø, Skarø, Dreyø, Tasindh oc Ørkell brwge oc haffue wloglige haffner oc seglatzss therres borghere till stor skade oc forfongh vdi swo made, at hwat som the haffue atselie fore rede penninge, thet føre the till Tyskeland, som the aff arildz tiid pleghe atføre til for^{ne} Swinneborgh, som er therres rette axel torgh, oc ytermere ther vtower fare the ther ind vdi landet atkøbe oc selie meth bønderne øxen, køør, korn, honingh, smør oc andre køpmantz vare oc føre thet aff landet oc till Tyskeland meth therres eygne skib swo well vdi forbudh som wden forbudh, swo at the gøre for^{ne} Suinneborgs inbyggere stor forprangh ther vpa i mange made, oc meth thet gotz, som the føre hiem igen, ther gøre the landkøp oc forprangh meth, hwilket imodh wor nathige herræ fathers forbud er. Oc haffue for^{ne} borgere kert, at the vdi Ørkell by gøre oc landkøb bode meth seglatzss vth oc indh i landet amodh therres byes gamle siidwanie oc preuilegia oc wele ey søge therres bytorge, som the aff gammelt tiid ære wanne atgøre, hwilket wii ey mwe eller tilstæde wele, at swo skee skall. Thii forbywthe wii alle oc huer serdeles, som bygge oc boo vpa for^{ne} øer Tasindh, Ørkell oc annerstedz ther omkringh, nogre vlaglige haffner athaffue eller bruge eller nager forprang eller landkøb atgøre for^{ne} Swinneborgs inbyggere her effther thenne tiid vdi nager made wnder wort hyllest oc nathe. Dyrffues her noget vtower atgøre, tha skall wor foghet meth borgermestere oc raad haffue macht at hindre them oc therres skib oc gotz, hwes the haffue meth atfare, oc skall thet wære forbruddet, halffdelin till oss oc kronen oc halffdelin til for^{ne} by Swinneborgh, effther thii som høgboeren førstes, konningh Cristoffers, breff ther vpa giffuit ythermere vtuiser oc inneholder oc wor nathige herræ fathers forbudz breffs inneholdelse. Datum in castro nostro Nyborgh ipso die cathedre sancti Petri nostro sub secreto anno domini mcdlxxx.

Ad relacionem domini Stranghoti,
magistri curie regis.

Nyborg.

1480. 12. oktober.

13

Kong Christian 1. stadfæster de privilegier, som de tidligere konger har givet borgerne i Svendborg. Særlig stadfæster han og indskærper det forbud med ulovlige havne, som er udstedt af kong Christoffer og den udvalgte kong Hans.

A: FLA. Svendborg bys pergamentsbreve. Perg. 29 × 17,5 (plica 3,6). Perg. seglrem. Paa bagsiden m. hd. fra 15. aarh.: *vlaghe haffne*. — *Er thette ko. m. breff lest paa Thoszing thing then 23. decemb. anno 1596*. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.6v.

5 *Tryk*: Aktst. udg. af Fyens lit. Selsk. I 91. — Røg.Dan. nr.4680; Rep. 2.rk. nr. 4705.

Wii Cristiern, *meth* guds nade Danmarcks, Sweriges, Norges, Vendes
 10 ock Gothes koning, hertugh i Sleswiig ock i Holsten, Stormarn oc
 Dithmerschen hertug, grewe i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle wither-
 licht, at vppa *thet* wor oc kronens købstæd Swineborg maa thes ydermere
 bliffue bygd oc forbættet oc borgerne *sammestedsz* wid bestand, bierning oc
 15 macht, oc at the thes ythermere kwnde haue i macht at gøre oss oc kronen
 thieneste oc tyngre, som *thet* sigh bør, haue wii stadfest oc fuldburd oc *meth*
 thette wort obne breff stadfeste oc fuldburde alle the preuilegie, nade oc
 friiheder, som wore forfætre, koninge i Danmarck, for^{ne} wore borgere oc
 20 menighed i Swineborg vnt ock giffuet hawe at holde oc bliffue wid theres
 fuldemacht *meth* alle theres puncte oc article, som the breff, them ther
 om oc vppa giffne ære, inneholde oc vtwise. Ock serdeles stadfeste oc fuld-
 burde wii then artichel, som wor forfather, koning Cristoffer, oc wor kære
 25 son Hans them giuet haue, at *ingen* schule haue nogher indseygling eller
 vdseygling ther om kring Swineborg *meth* theres kobmantzschab i vlag-
 lige oc vskellige haffner for^{ne} wore borgere till schade oc forfang, ock om
 noghre findes ther omod at gøre, at the schule hawe forbrodet, hwes gotz
 the hawe *meth* at fare, effter for^{ne} wor forfathers, koning Cristoffers, breffs
 30 vdwiselse. Ock giwe wii wor foget, borgemestere oc radh i Swineborg fuld-
 macht her effter at hindre them, som nogher indseygling eller vdseygling
 hawe ther om kring Swineborg *meth* nogher købmantzschab i vlage oc
 vskellige haffner, ock skicke oc føre for^{ne} wor kære son hwes skiib eller
 gots, the i sodane made hindrende worde, oc wele wii ther till lade rette
 35 *ower* them, som findes her omod atgøre, som bør at rettes *ower*, them, som
 wore breff oc bud ey holde wele. Thii forbiwde wii alle, ehwo the helst ære
 eller wære kwnde, ock serdeles wore fogede oc embitzmen for^{ne} wore borgere
 oc menighed i Swineborg her omod at hindre eller hindre lade, mode,
 vmage eller i nogre made vforrette vnder wor koningslige heffnd oc wrede.
 Datum in castro nostro Nyborg feria quinta post festum beatorum Dionisii
 et sociorum eius martirum anno domini millesimo quadringentesimo
 octuagesimo nostro sub secreto presentibus appenso.

Ad mandatum
 domini regis.

Nyborg.

1480. 12. oktober.

14

Kong Christian 1. meddeler bønder og almue paa smaaøerne syd for Fyn, at han har stadfæstet kong Christoffers privilegium til Svendborg, som forbyder ulovlige havne.

A: tabt. — Aa: Vidisse i tingsvidne af Taasinge ting 1560 18. april, nu tabt, men 5 aftrykt i Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab 96. — Aa1: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 408 f.7r (18. aarh.).

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab l.l. (efter Aa). — Reg.Dan. nr.4681; Rep. 2.rk. nr.4706.

Wy Christiern, met guds naade Danmarks, Suerigs, Norges, Wendes 10
 och Gottis koningh, hertug wti Slesuigh och y Holsten, Stormaren
 och Dytmersken, greffue wti Oldenburig och Delmenhorst, helser eder oss
 elskelig bønder och mienig almue, som bygge och boe paa Thorøø, Stryn,
 Strynbo kalluff, Byrckholm, Hiorthøø, Skareøø, Dregeø, Toszingh kier-
 lige mett gud och wor naade, wider kiere wener, att wore borgemestere, 15
 raadt och mienighedt wti Suinburigh haffue ladet oss forstaa, att mange aff
 eder och mange andre ther om kringh wdsegle mett korn och kiøbmand-
 skab aff vlaghe haffne wor och kronens kiøbstedt tiil skade och forderff
 y mange maade, tha maa y wide, att wy haffue nu wnth och giffuit wor
 for^{ne} almue y Suinburigh saadane preuiligier och friihedt, som wor forfader, 20
 konning Christoffer, thennum tiilforne giffuit haffuer, saa att ingen skulle
 nogenstedzs wdsegle aff wlouge hauffne mett kiøbmandskab eller andet
 moed for^{ne} wore preuiligier. Findes och noger, som her emodt giøre, tha
 haffue wy giffuit wore borgere och almue y Suinburgh saadan befalling
 och magt, att the skulle lade hindre mett skyb och gotzs, och hues the 25
 haffue mett att fare, oc føre them hiid tiill wor kiære søn, eptherthi som
 worth obne breff, wy ther vppaa giffuit haffue, ydermere indeholder oc
 vduiszer. Retther eder her epther huer y syn stedt, saa framt y wille ey
 ydermere tage ther skade fore. In Christo valet. Ex castro nostro Ny-
 bvrgh feria quinta proxima post festum beati Gereonis et sociorum eius 30
 martirum anno domini mcdlxxx nostro sub sechreto.

Nyborg.

1483. 5. november.

15

Kong Hans tager borgerne i Svendborg under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af Christian 1. og andre konger i Danmark, og tillige de artikler, som borgerne i Odense har.

35

27 ther] dem Aa1. 28 huer.. stedt] hvo i er Aa1.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.8r.

Tryk: Rep. 2.rk. nr.5317 (i udtog).

Wi Hans, med guds naade Danmarckes, Norgis, Wendis och Gottes
 konning, wduold thill Swerige, hertugh i Slesuig, och i Holsteen,
 5 Stormarnn och Dytmerschen hertug, grefue i Oldenborg och Delmenhorst,
 giøre alle witterligt, at wii af wor synderlige gunst och naade haffue an-
 nammet och vndfangit och annamme och vndfange wore elschelige borge-
 mester, borger och menighed udi Suenborg vdi wor kongelige fred, hegn,
 wernn och bescherming besønderlige at forsuaar och fordagtinge till rette,
 10 och haffue wii stadtfest och fuldbyrd och med dette wort obne bref stadtfeste
 och fuldbiurde alle de naader, privilegier och friheder, som høibornne
 første konning Christienn, wor kiere fader, och andre wore forfædre,
 fremfarne konninger i Danmarch, dennem naadelig vnndt och giffuet
 haffuer, stadelig och wbrødelig at holde wed deres fuldmagtt med alle deres
 15 ord och artickle, som wore borgere i Ottense haffue. Thi forbiude wii alle,
 ehuo de helst ere eller wære kunde, och serdeeles wore fogede och embitz-
 mend och alle anddre dennem heremod denne wore bescherming och
 stadtfestelse at hindre eller hindre lade, møede, wmage eller i noermaade
 at wforrette vnder wor kongelig heffnnd || och wrede. Datum in castro
 20 nostro Nyeburg feria quarta proxima post omnium sanctorum anno domini
 1483.

København.

1500. 16. september.

16

Kong Hans tillader borgerne i Svendborg at drive deres kvæg paa kronens vange omkring Svendborg, naar korn og hø er høstet og bjerget.

25 A: tabt. — Aa: FLA. Vidisse i tingsvidne af Sunds herreds ting 1501 1. sept. —

Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.8v.

Tryk: Rep. 2.rk. nr.9163 (i udtog).

Text efter Aa.

Wii Hanss, mett gudz nadhe Danmarcks, Suerriges, Norriges, Vendes
 30 oc Gottes konnygh, hertug i Sleszuig, i Holsten, Stormarn oc Dit-
 mersken, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, giøre alle vittherlicht, ath
 wi haffue wnth oc tillad[e]th oc mett thette wort obne breff vnne oc tilladhe,
 ath nar som krop oc kerff er affførdh, t[h]et er, nar korn oc hiø høstet oc
 berget er oc aff wore oc kronens wange omkringh Swineborg ført oc
 35 flittit [er, oc] nogen mandz quegh sidhen ind driffues vdi swodane wange,
 tha mwæ oc skulle wore kære wndersatthe i Swineborg ladhe ind driffue

5 hertug] o. lin. Aa. 30 i (1)] mgl. Ab. 35 flittit] flyttet Ab.

theres quegh ind i forneffndhe wore oc kronens vange oc ey ther fore beskattes, effther som gammell sedvanne wæreth haffuer, oc thee aff ærildhe giort haffue, swalenge wii andherledes ther om skickindes wordhe. Thii forbywdhe wii alle wore fogedhe oc embetzmen oc serdelis tegh her Marquard Rønnow, rydder, forneffndhe wore burgere her i modth athi[n]dre eller 5 hindre ladhe eller i nogerre modhe vforrætthe vndher vort hyllest oc nadhe. Giffuit paa wort slott Købuenhaffn tamper othensdagen nest effther hellige korss dagh exal[ta]cionis aar effther gudz byrd twsindhefemhwn-dretthe vndher wort signete.

Dominus rex <per se>. 10

København.

1500. 16. september.

17

Kong Hans skænker Svendborg by al mark og eng, som har hørt til de 5 gaarde, kronen har i Haldager, mod en aarlig afgift af 30 danske mark.

A: FLA. Svendborg bys pergamentsbreve. Perg., hullet, 32×20 (plica 3,7). Segl-snit. Paa bagsiden med hd. fra beg. af 16. aarh.: *Kong Hansis breff om Haldager*(?).— 15 *Allerunderdanigst produceret i højesteret d. 18. juli anno 1715 testerer D. Sechman.*— Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.9r.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 99. — Reg.Dan. nr.5192; Rep. 2. rk. nr. 9162.

Wii Hanss, met gudz nade Danmarks, Sueriges, Norges, Vendes oc 20 Gottes koning, hertug vti Sleszwig oc i Holsten, Stormaren oc Ditmersken, greffue i Oldhenborgh oc Delmenhorst, gøre alle witherlicht, at wii aff wor sønnerlig gunst oc nade oc paa thet at wor oc kronens køpstad Swyneborgh oc the wore kere wndersotte, borghemestere, raad oc menighed, som ther vdi boer eller her effther komendes worde, mwe thess 25 ytherme[re] forbædres oc samme wore kiere wndersotte oc theriss qwegh till hielp, trøst oc bestandh, haffue wii wntt oc giffuet [o]c met thette wort obne breff vnne oc giffue till for^{ne} wor køpstad oc dess indbygghere all then mark oc ængh, som her till waret oc leget haffuer till the feem gaarde, wii paa kronens weghne haffue i Haldager by i Twede soge[n] i Sundz 30 herret, swaa at wore kiære wndersotte mwe oc skulle her effther oc till ewigh tiid swadan mark oc ængh i syne reette lenge oc breede oc ther till the toffther oc iordzmoner, som samme feem gaarde nw paa staa, nar som gaardene ære affbrwdne oc ødelaght, nyde oc beholdhe till theris qweg fore orddedriff oc ther till all oc tornn aff wnderskowen, som ligge 35 oc hører till for^{ne} gaarde, swa meget som the behoff haffue till at indgerde

10 Dominus.. se] *mgf. Aa*; Dominus rex *Ab*. 35 orddedriff] *offuerdriff Aa*.

for^{ne} march oc ængh met, som aff areldhe seedh waret haffuer, doch met swa <skel>, at the oc theris efftherkomere till ewigh tiid skulle ther fore giffue oc gøre oss, wore efftherkomere, koningher i Danmark, oc kronen trediwæ danske mark penninghe i stedhen for thet landgilde oc annet, som
 5 her till aff for^{ne} feem gaarde ganghet oc gioert er, eller oc then, som wii for^{ne} herrit pantsetter eller forlæner, som swadan ager oc ængh vdi lyggher. Oc wille the brwge eller nyde noget aff oldenskowen, tha skulle the thet haffue i wore myndhe eller oc hanss, som for^{ne} skow oc herrit i wære haffuer paa wore och kronens weghne. Thii forbywde wii alle, ehwoo the helst ære
 10 eller ware kwwnne, oc serdeles wore fogheder oc embytzmen, som nw ære oc her effther komendes wordher, them eller theres efftherkomere her emoed at hindre eller hindre ladhe, mødhe, platze, deele, wmaghe eller noghet forfangh at gøre paa for^{ne} march [oc]h ængh, toffter, som gaarden nw paa staa, eller wnderskow i nogre maade wnder wor kongeligh heffnd oc wrede.
 15 Giffuit paa wort slott Københaffn tamper oonsdaghen nest effther exaltationis sancte crucis aar effter gudz biurdt twsindhefeemhundredhe wnder wort kongelighe secrete, wii her vnder henget haffue.

Dominus rex per se in presentia
 dominorum Laxmanni, magistri curie,
 et Marquardi Ronnow militum.

20

Sunds herreds ting. 1501. 1. september.

18

Tingsvidne af Sunds herreds ting med vidisse af Kong Hans' brev af 1500 16. sept. (nr.16).

A: FLA. Svendborg raadstuearkiv. Gamle breve paa papir. Pap., hullet og plettet,
 25 29 × 18 (plica 3,2). Rester af 6 segl i grønt voks paatrykt forneden: 1. bomærke, 2. DAS. F lvii 47, 3—6 ubetydelige brudst. Paa bagsiden m. hd. fra slutn. af 17. aarh.: Om wore, i Swendborrig indvonende, fædriff aff arrilds tiid i Ørchels fang it tingswinde.

Tryk: Rep. 2.rk. nr.9419 (i udtog).

30 **W**ii effth[er^{ne}] herritzfogith i Sundz herrith, Otthe Skinkeel i Egeskow, webner, Per Iwl i Lwndh[e], Matz Griis i La[mkiill], Bertiill Nielssen i Seroppe, Matz Iebssen i Egeberry oc Bertiill Dawitzsen i Gislæ gøre vittherlicth, ath [aar effther guds b]yrdd md primo feria 4ta post diem sancti Iohannis baptisthe decollacionis paa Sundz herritz tingh
 35 wor skekith for [os oc] s[w]a manghe flere danne men, som tha nerwærendes

2 <skel>] mgl. A og Aa. 11 emoed] sidste e rett. til d(?) A. 27 it] delvis overstreget, foran er slettet et ord.

wore, hedherligh man Clawss Scriffuere, borgmesther i Suinborg, oc [flere] aff Suinborgs inbyggere, huelke ther eskedhe, beddes, finghe oc framledhe eth folth, skellieth tings vitne aff viii trofasth[e d]anne men, som ære Per Iwll i Lwndhe, Matz Griiss i Lamkiill, Hans Ienssen i Oldroppe, Thomess Thomessen i Rorudh, Nis Matzsen i Egeberrre, Matz Iebssen, Per Bentzsen 5 ibidem oc Hanss Ienssen i Seroppe, huelke for^{de} viii danne men alle sam-drectheligh vitnedhe paa theress godhe tro oc sennynges ordh, oc inghen andre vitne eller genseelsse them i modh gyck, ath thee samme dagh soffue oc hørde, ath for^{de} Clawss Scriffuere oc flere aff Suinborgs inbyggere lodhe lesse wor kære nadige herritz, konnygh Hansses, breff bodhe [i] 10 fyordh oc i aar saa lwdindes: Wii Hanss, mett gudz nadhe Danmarcks, Suerriges, Norriges, Vendes oc Gottes konnygh, hertug i Sleszuig, i Holsten, Stormarn oc Ditmersken, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst (etc. = nr. 16). At vor kære nadigæ herritz br[eff] saa wor lesth oc saa wor vitnet for woss i olle modhe, som fore er scriffuit, tiil wdhermere vindes byrd 15 tr[ykke] vii wore insegle for thette breff. Datum et actum anno die et loco quibuss(!) supra.

Svendborg.

1504. 24. juni.

19

Kong Hans bestemmer, at ingen i Svendborg maa fritages for byskat undtagen borgmester og byfoged, og at disse skal deltage i alle byrder, som paa- lægges af kronen, at man med hensyn til sandemænd skal følge de samme regler, som gælder for sandemændene i Odense, samt at borgerne i Svendborg ikke kan tages til bygdemænd i udenbys sager.

A: FLA. Svendborg bys pergamentsbreve. Perg. 31,5 × 20,5 (plica 4,8). Perg. seglrem. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.9v. 25

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selsk. I 92. — Reg.Dan. nr.*8980; Rep. 2.rk. nr. 10105.

Wii Hanss, met gudz nade Danmarcks, Sueriges, Norges, Vendes och Gotes konnyng, hertug vdi Slesuigh, Holtzsten, Stormarn oc Dytmersken, greffue i Oldenborgh och Delmenhorsth, giøre alle vitherligh, 30 at wii nw høorth och formercket haffue then trengsell oc beswaringh, som woore kiere vndersotthe, borgemestere, raad oc menighedh i wor køpstheth Swineborgh her till haffth oc ledeth haffue oc en nw aarlighen haffue oc liidhe i atskilligghe mode, tha them till lettelse, hielp oc trøsth, at the her effther dess beddre oc lempeliger mwe oc skulle vedkomme oc formoghe 35

33 ledeth] rett. fra lediith A. 35 lempeliger] skriveren har opr. skrevet lempelig; r er tilf. m. andet blæk A.

theres byskath vt atgiffue till gode redhe oc opholde anden thienesthe oc
 tiwnghe, som them bør ath giøre oss och kronen, nar them tilsiges, haffue
 wii ther fore oc aff wor sonderlig gunsth och node vnnt oc giffuet oc nw
 met *thette* wort obne breff vnde oc giffue them oc theres efftherkommere
 5 saadane nader, ffrihedher och priuilegier i ord, pwncter oc articler, som
 her effther følger, som er først, at wii ey ville vnde eller tillade, at nogre
 aff woore vndersotthe her i Swineborgh skulle side eller waare ffri fore
 aarlige byskath vt atgiffue vthen all enesthe wor borgemesther och by-
 fogeth, her i byen ere. Men paakommer byen nogre andre tywngge paa kro-
 10 nens vegne, tha giøre oc opholde the samme woore borgemestere oc by-
 fogeth, som tha eræ, ther vdi, effther som theres andeell tilsigher, oc som
 andre vore vndersotthe her i byen giøre, oc them ther vdi tilfalde at giøre
 och opholde. Oc vnde wii och tillade, at nar som sannemennene her i Swine-
 borgh vpkreffues till ath giøre togh, tha skulle the oc mwe ther paa haffue
 15 oc nyde tiidh och friisth, effther som woore kiere vndersotthe, sandemen-
 nene i wor stad Othensse, haffue oc nyde, nar the worde opkraffth till at
 giøre togh, oc tha saadant togh giøre, effther som i for^{ne} wor stad Othensse
 sedwane er. Oc ville wii ey, at noghre aff for^{ne} woore kiere vndersotthe her
 i Swineborgh skulle opsteffnes eller tiltages bygdemen at waare till eller
 20 offuer the sagher, som skee oc bedriiffues vthen byess. Thii forbiwde wii
 alle, ehoo the helst eræ eller waare kunde, serdeles woore fogedher, embitz-
 men oc alle andre, som fore wor skyldh ville, skulle, giøre oc ladhe them
 eller theres effterkommere, heremod thenne wor gunsth oc node paa nogre
 thesse for^{ne} frihedher oc priuilegier at hindre, hindre lade, møde, deele
 25 platzse, vmaghe eller them ther paa i nogher mode krencke eller forfangh
 giøre vnder wor konnyngliche heffnn och vrede. Giffuet vdi wor køpstedh
 Swineborgh mandagen nesth effther sancti Botulphi abbatis dag aar etc.
 md quarto vnder worth secrete.

Ex mandato domini
 30 regis proprio.

København.

1517. 22. januar.

20

*Kong Christian 2. tager borgerne i Svendborg under sin beskyttelse og stad-
 fæster de privilegier, kong Hans og andre tidligere konger har givet dem, og
 giver dem yderligere en række privilegier vedr. fremmede købmænd.*

35 A: FLA. Svendborg bys pergamentsbreve. Perg. 37 × 20,5 (plica 4,9). Kongens segl
 i rødt voks i ufarvet (DKS. nr.98), brudstykke, i perg.rem. Paa bagsiden: *Er liust och
 kundgiordt paa Swenburgis byething mandagenn thendt 8. martii anno 1602; Ehr lhuust
 paa Suenburgis byethingh mandagen thendt 5. decembris anno 1608; Lest paa Thosing*

thing, torsdagen den 8. december anno 1608; Leest paa Suendborges raadhuus mandagen d. 19 juni 1648. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 10v. — B: RA. Danske Kancelli. Christian 2.s registrant 56r (uden dato) med overskr.: Burgemesther och burgere i Swinborg finghe saadan priuilegier.

Tryk: Suhms samlinger II 2. hefte 20 (efter B); Aktst. udg. af Fyens lit. Selsk. I 93 5 (efter A). — Reg.Dan. nr.6115.

Wii Christiern, met gudz nade Danmarcks, Norgis, Wendis oc Gottis koningh, wdtwaldt koningh till Suerige, hertwg i Slesuigh, i Holstenn, Stormarn oc Dytmersken, greffwe i Oldenburg oc Delmenhorst, giøre alle witterligt, at wii aff wor sønderligh gwnst oc nade haffwe nw 10 taget, anammet oc wndfanget oc met thette wort opne breff thage, anamme oc wndfange oss elskelige wore kiære wndersotte, burgmestere, radtmend oc menigheidt, borger vti wor kiøpstedt Swynneborigh, vdi wor koninglige heghen, wern, friidh oc beskermelsse besønderligh at forsware oc fordegtinge till rette. Sammeledes haffwe wii aff samme wor gunst oc nade fwld- 15 byrdet, samtyckt oc stadtfesth alle the nader, friihedher oc preuilegier, som wor kiære her fadher, høgboren førsthe koningh Hans, hwes siell gud nade, oc andre wore forfæddre, koningher i Dannemarck, thennom nadeligen wndt oc giffuit haffue, at nydhe, brwge oc beholde vdi alle theris aardt, puncte oc artikelle, som the indeholde oc wdwiisse. Oc paa thet 20 for^{ne} wore kiære wndersotte, borgmestere, raadt oc mene borger i Swyneborgh, mwe her effther dess bedtre thennom bierge oc theris bieringh dess ythermere forbeddre oc ware, haffwe wii wndt oc giffuit thennom tisse effther^{ne} nadher, friiheder oc preuilegia, som her effther screffuit stander, som er førsth, at fremmedhe køpmend, ligger oc andre borgere i Swynne- 25 borgh skwlle icke fracte wdhenbyes mendhs skiip eller bade till theris gotz ther fore byen ath føre theris wore oc gotz met ther fran byen, om swo er, ath borgerne ther i byen haffue ther till skiip oc bade tillstædhe fore skelligh fracth oc leye; hwem theremodt giør, bøde till oss oc kronen iii marck oc byen iii marck. Item engen gesth skall købe met gesth, oc hwem ther 30 met fyndes, haffwe forbrwt szodanth kiøp oc peninge, halffdellen till oss oc halffdellen till byen, szo well thend, som selliger, som thend, som køber, wdhen nar almyndig marcket er. Item gesther, som komme till for^{ne} wore kiøpstedt Swyneborgh met køpmandskap at sellige oc kiøbe, skwlle giøre theris gesteskwdt en tiidt om aaret, som er ix β till koninghen oc ix β till 35 byen, oc hwem thet icke giøre will, bøde iii marck till koningen oc iii marck till byen och skall dog bettalle gesteskwdt, som forscreffuit staaer. Item skall engen borgher kiøbe met gesters peninge; hwem ther met fyndes

21 kiære] *mgl. B.* — mene] *menighe B.* 21—22 *etc. Swyneborgh] Swinborg B.* 23 *ware] wære B.* 25 *ligger] liggherræ B.* 26 *mendhs] mendh A.*

haffwe forbrwt iii marck till oss oc kronen oc iii marck till byen. Item wille wii, at engen gest eller wdthenbyes mand skall holdhe hogerii i Swynneborgh om retthe tordag, som er om løffuerdagen, met sild, fisk oc andre slig waare, som selges for skellingh oc hwydh, men hwem som sliigh waare
 5 fører till Swyneborgh at sellige om tordagen, the skulle sellige the waare borger i Swynneborgh vdi samkøp oc engen andre; hwem her emodt giør, haffwe forbruth szodan køpmandskap, halffdellen till koningen oc halffdellen till byen. Sammeledis wille wii och, at inghe wdtlendiske mwe eller
 10 myle neer for^{ne} wore wndersotte i Swynneborgh till skade oc forfangh. Thii forbiwde wii alle, ehwo the helst ære eller wære kwnde, szerdelis wore fogeder oc embitzmend for^{ne} wore wndersotte vdi Swynneborg her emodt paa for^{ne} nader, friheder oc preuilegier at hindre, hindre ladte, møde, platzse, wmage eller i noget made at wforretthe wnder wor koninglig heffnd
 15 oc wrede. Giffuit paa wortt slott Køpnehaffn sancti Vincencii martiris dag aar effther gudz byrdt mdxvii wnder wortt secrete.

Odense.

1521. 29. april.

21

Kong Christian 2. forbyder beboerne paa smaaøerne syd for Fyn at drive købmandskab og befaler dem at bringe alt, hvad de har at sælge, til Svendborg.

20 *A*: tabt. — *Aa*: Vidisse i tingsvidne af Taasinge ting 1560 18. april, tabt, men trykt i Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 96. — *Aa1*: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. fol. 408 f. 8r. — *Ab*: R.A. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 11v.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab l.l. (efter *Aa*). — Reg. Dan. nr. 6809.

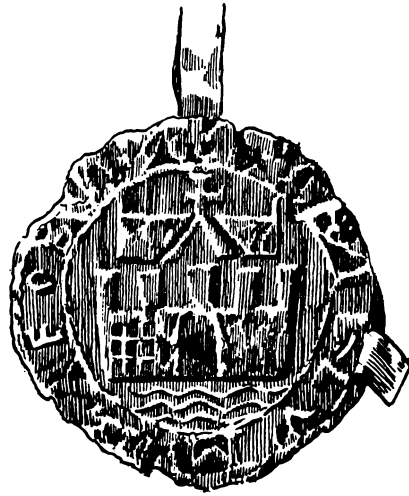
Text efter Aa.

25 **W**y Christiern, met guds naade Danmarcks, Suerigs, Norges, Wendes och gottis koningh, hertug y Slesuigh, Holsten, Stormaren och Dyttmersken, greffue wti Oldenburigh och Delmenhorst, helse edher worre kiære wndersotte, som bygge och boe paa Toszingh, Thorø, Stryn, Strynkalf, Dregeøø, Berckholm och andre øer, som ligge omkringh Suinburgh, kier-
 30 ligen mett gudt och wor naade. Wider, att oss tiill widende worrit er, huorledes att y emoed wort breff och forbudt, som wy nu giorth haffue, skiffue och wdføre her aff riget ind wti Tydsland eders gotzs, och hues y haffue att selge, tesligeste att y och haffue och bedriffue <kiøbenskap> inde hoes eder sielff met homble, salth och stoell worre fattige borgere och mieninghet
 35 wti Suinburgh tiill stoer skade och forderuing, huilket wy her ephther ingen-

15—16 Giffuit.. secrete] *mgl. B.* 25 Suerigs] *mgl. Ab.* 29 og 35 Suinburgh] Suineborg *Aa1.* 33 ,tesligeste] dennem, *Aa1.* — <kiøbenskap>] *mgl. Mss.*

lunde tiilstede wille. Thy bede vy och biude edher alle strengelig och huer serdelis, att y rette edher epther att føre och skycke tiill wor kiøpstedt Suinburigh och ingen andenstedzs, hues y haffue at selge, the skulle ther for betalle edher tiill redelighet met pendinge eller waare, och wille wy ey, at y skulle giøre och haffue nogen kiøbenskap inde hoes edher sielff y noger 5 maade, enthen met salt eller homble eller andet, men at y skulle alle edhers kiøbenskap giøre och bedriffue y for^{ne} wor kiøbstedt Suinburigh. Findes och nogen her epther, som her emodt dierffuis att segle tiill Tyslandt eller giøre ther nogen kiøbenskap, tha haffue wy befallet och fuld magt giffuit 10 wore borgemestere och byfogett i for^{ne} Suinburgh att tage fra thennem skyb och hwes gotzs, the haffue mett att fare, och skall halffdelen komme oss tiill gode och behoff och anden halffdelen tiill byens behoff, och lader thet ingenlunde wnder wor hylliste och naade. Giffuit y wor staedt Ottensze mandagen nest epther søndagen Cantate aar etc. mdxxi vnder worth signett. 15

2—3 og 7 Suinburigh] Suineborg *Aa1*. 3 the.. ther] der skulle the *Aa1*. 10 thennem] eder *Ab*.

FAABORG

Faaborg bys segl, gengivet efter segl af bruntfærneret voks under brev af 1524 25. juni i Rigsarkivet. Seglbilledet viser en over bølger staaende, med rundbuet port forsynet tindet mur, hvorover en korsprydet trekantgavl, flankeret af to med gavlbrand forsynede tværtage. Indskriften lyder: [SIG]ILLVM [DE] FOB[VRG].

Hagenskov.

1251. 13. juli.

1

Kong [Abel] fritager købmændene fra Faaborg for toldafgifter overalt i Danmark og Sønderjylland.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2r, oversættelse. —
5 Aa1: Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas) IV 468. — Aa1a: RA. Langebeks dipl.
Tryk: Suhm X 969 (efter Aa1a); Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. I nr.41. — Reg.Dan.
nr. 913; Rep. 1. rk. nr. 201.

I oversættelsen 1648 staar kong Erik nævnt som udsteder; men formlen: hertug
udi Judland, d.v.s. dux Jucie, viser, at der i originalen utvivlsomt har staaet Abel.
10 Originalens formler synes at have været i overensstemmelse med kong Abels privi-
legium til Ribe by af 1250 20 febr.

< A bel >, aff gudtuz naade Danmarckes och Slauis koning, hertug udi Iudt-
land, alle, som seer denne neruerindis skriff, ynske wi salighed i
herren. Effterdi meniskens gierninger gaar menisken lettelig aff hue och
15 glemme, wden de beuiszes med skriffellig windesbiurd, derfor kundgiør wi
for alle neruerrindis oc effterkommendis, dett wi haffuer wndt och giffuid wor
købmend aff Faaborig offuer gandsche Danmarchs rige och hertugdømme,
ihuorsomhelst denom hender att kome, fri at werre for ald besuerring och
thold och strengeligen her hos befalle wed wor naade, att ingen skal i
20 nogen maader fordriste sig her imod att giørre denom nogen forhindring
paa samme deris frihed. Att saa i sandhed ehr, dett videligen stadfeste wi
med dette wort breff. Giffuid paa Hagenskouff anno mecli dend xiii dag
iuli.

1269. 11. juli.

2

25 *Hertug Erik 1. Abelsen af Sønderjylland stadfæster de privilegier, som
borgerne i Faaborg har haft i hans faders tid.*

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2v, oversættelse. —
Aa1: Kgl. Bibl. Uldall fol.186. (Resens atlas) IV 468. — Aa1a: RA. Langebeks dipl.
Tryk: Suhm X 997 (efter Aa1a); Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. II nr.148. — Reg.Dan.
30 nr. 1190; Rep. 1.rk. nr.389.

12 Abel] Erik Aa &c.; jf. indledningen.

Erick, aff gudtz naade hertug wdi Iudland, alle, som seer denne neruerin-
dis skriff, yndske wi salighed i wor herre Ihesu Christo. Alle sagers
witterlighed erre io detz stadfesteligere, om de med skrifftelig windesbiurd
euindeligen stadfestes. Thi wille wi, att alle skulle wide, att wi med dette
wortt breff wnde och stadfeste worre borgere wdi Faaborig ald dend rett 5
och ald dend frihed, som de haffuer hafft wdi wor salige herre faders thid
och nu med dette wortt breff strengeligen forbiude, att ingen skall fordriste
sig thill imod forn^e naade att giøre wor fri borger nogen forfang,
liggesom hand wor heffn och straff will wndgaa. Thill ydermehre widnisz-
biurd och stadfestelse wiisgiørre wi dette wortt breff med wort indsegle. 10
Datum anno mclcxix xi dag iuli.

Nyborg.

1288. 23. maj.

3

*Kong Erik 6. Menved tager indbyggerne i Faaborg under sin beskyttelse
og fritager dem for told overalt inden for riget, tillader dem at benytte de græs-
gange, de har brugt fra kong Valdemar (Sejr)s tid, samt giver dem ret til at 15
tilbageholde alle, der øver uret mod byboerne inden for byens grænser.*

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.3r, oversættelse. —
Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) IV 469 (med oversættelse). — Ac: Kgl.
Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 II b (Jacob Bircherod). — Ad: Kgl. Bibl. Rostgaard 4°
107 21. — Ae: Odense Katedralskoles bibliotek, »Th. Bircherods manuscript« 239. — 20
Af: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paaskrift: »Orig. membr. ex archivis
ciuit. Foburg 1752« og oplysning »Sigillum abest«. — Ag: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 8°
223 p. 42 (1762). — Ah: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. pk. 41 læg VIII.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 123 (efter Ae); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk.
III nr. 295. — Reg.Dan. nr.1397; Rep. 1. rk. nr. 538. 25

Text efter Af.

E, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus hoc scriptum cer-
nentibus salutem in domino sempiternam. Noueritis, quod nos uilla-
nos de Foburgh sub nostra pace et protectione recipientes specialiter 30
defensandos ipsos ab omni onere thelonei ubique locorum infra terminos
regni nostri liberos dimittimus et exemptos, concedentes eisdem liberta-
tem in pascuis suorum pecorum pascendorum, quam habuerunt tempore
felicis memoriæ proauī nostri domini regis Waldemari. Insuper eisdem hanc
addidimus prerogatiuam ipsis licenciam indulgentes liberam, ut, quicumque

27 E.—Ericus. — Sclauorumque] Slauorumque *Abgh*; Slauorum *Ac—e*. 28 Noueritis]
mgl., *plads aaben Acd*; etc. *Ae*. 29 Foburgh] Foburg *Adg*; Faaborg *Ac*; Faaburg *Ae*. —
nostra] *mgl. Ag*; *jf. flg.* — protectione] *nostra tilf. Ag*; *jf. foreg.* 30 ipsos] ipsorum *Ad*.
— infra] *intra Ac—eg*. 34 addidimus] *addimus Af*; *rett. fra addimus Ac*. — liberum] *mgl.*
(plads aaben Ac—e) Ab—eg.

predictis uillanis infra uille sue terminos iniuriari presumpserit, potestatem eundem detinendi, si poterint, habeant absque satisfactione qualibet exhibenda. Unde per gratiam nostram districte prohibemus, ne quis ipsos super huiusmodi libertatibus et gratiis contra tenorem || presentium presumat aliquatenus molestare, sicut regiam euitare uoluerit ulcionem. In cuius rei testimonium presentibus litteris sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Nyburgh anno domini m^o ducentesimo octogesimo octauo in dominica sancte trinitatis in presencia dilecte matris nostre teste domino Waldemaro, duce Iucie.

10 Haderslev.

1288. 5. september.

4

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland stadfæster de privilegier, indbyggjerne i Faaborg har haft i kongerne Valdemar og Abels og hans fader hertug Eriks tid med hensyn til græsning og andet, og tager dem under sin beskyttelse.

15 A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.3v, oversættelse. — Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas) IV 471 (med oversættelse). — Ac: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIb (Jacob Bircherod). — Ad: Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 23. — Ae: Odense Katedralskoles bibl., »Th. Bircherods manuscript« 240. — Af: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paaskrift: »Orig. membr. ex archivis civit. Foborg 1752« og oplysning: »Sigillum abest.« — Ag: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. pk. 41 læg VIII.

20 Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 124 (efter Ae); Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. III nr.316. — Reg.Dan. nr.1402; Rep. 1.rk. nr.552.

Text efter Af.

25 **W**aldemarus, dei gratia dux Iucie, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Constare uolumus uniuersis presentibus pariter et futuris, quod nos presencium exhibitoribus, dilectis nostris uillanis in Foburgh, omnia iura singulasque libertates, que et quas iidem temporibus progenitorum nostrorum clare memorie Waldemari ac
30 Abel, quondam regum Dacie, ducisque Erici, patris nostri predilecti, uel in pecoribus suis ad pascua deducendis seu in aliis quibuscumque liberius dinoscuntur habuisse, prout in patentibus litteris eorundem progenitorum nostrorum euidentius patet, concedimus per presentes, abusiones singulas,

2 eundem] eandem Ab. — poterint] potuerit Ab—eg. — habeant] habeat Abg. 3 Unde] Una Ac—e; unum Abg. — districte] distincte Ac—e; discrete Abg. — prohibemus] perhibemus Abg. 6 litteris] scriptis Ac—e. 7 m^o] mgl. Ae. 8 in (1)] mgl. Ac—e. 27 pariter] mgl. Ac—e. 28 Foburgh] Foburg Ad; Faaburg Ace. — libertates, que] liber tatesque Ab. 29 iidem] iisdem Ab. — nostrorum] mgl. Aa. 30 Abel] Abelis Ac—e. — predilecti] perdilecti Ab—e. 32 dinoscuntur] dignoscuntur Ab—e. — patentibus] euidentibus Ac—e.

quas predicti uillani nostri actenus in consuetudinem deduxerant, presentibus in irritum reuocantes recipiendo eos deinceps sub nostra protectione specialiter defensandos. Unde sub gratia nostra firmiter prohibemus, || ne quis ipsos uillanos nostros super hec emunitatis gratia eisdem a nobis indulta presumat aliquatenus indebite molestare. In cuius facti perpetuam 5 memoriam et euidentiam pleniorē memoratis uillanis nostris presentes litteras contulimus sigillo nostro communitas. Datum Hathærslefh anno domini millesimo ducentesimo octogesimo octauo dominica proxima ante natiuitatem beate uirginis.

Odense.

1297. 9. oktober.

5 10

Kong Erik 6. Menved tager indbyggerne i Faaborg under sin beskyttelse.

A: tabt. — *Aa*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.4r, oversættelse. — *Ab*: Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas) IV 473 (m. oversættelse). — *Ac*: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIB. — *Ad*: Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 19. — *Ae*: Odense Katedralskoles bibliotek, »Th. Bircherods manuscript« 242. — *Af*: RA. Langebeks 15 dipl., afskr. af Langebek med paaskrift: »Orig. membr. ex arch. ciuit. Foborg 1752« og med oplysning »Sigillum abest«. — *Ag*: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. pk. 41 læg VIII.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 124 (efter *Ad*). Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. IV nr.270. — Reg.Dan. nr.1502; Rep. 1.rk. nr.683. 20

Text efter Af.

E, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, quod nos exhibitores presencium, uillanos in Foburgh, quamdiu nobis seruierint, una cum omnibus bonis suis et familia sibi attinente sub nostra 25 pace et protectione suscepimus specialiter defendendos, prohibentes districte sub obtentu gratie nostre, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius ipsos aut eorum aliquem contra tenorem presencium in bonis aut personis audeat aliquatenus molestare, sicut indignacionem nostram et ulcionem regiam uoluerit euitare. In cuius 30 rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum.

1 deduxerant] deduxerunt *Ac—e*. 2 recipiendo] et capiendo *Ac—e*. 3 specialiter] speciali *Ac—e*. — defensandos] defensantes *Ac—e*. 4 hec] hæc (*rett. fra hoc Ac*) *Ac—eg*. — emunitatis] immunitatis *Ab—e*. 7 Hathærslefh] Hattherslæff *Ab*; Hathærsleb *Ac*; Hathærslef *Ae*. 8—9 dominica.. uirginis] *mgf. Ac—e*. 22 E. = Ericus. 24 presencium] presentes *Ab*. — Foburgh] Faaburg *Ac*; Foburg *Ad*; Faaburgh *Ae*. — quamdiu] quoniam *Ac—e*. 25 attinente] *mgf.*, *plads aaben Ac—e*. 28 quisquam] *mgf.*, *plads aaben Ac—e*; quispiam *Ab*. 30 uoluerit] uolunt *Ac—e*.

Datum Othonie anno domini m^o cc^o xc^o septimo in die beato||rum martirum Dionisii et sociorum eius teste domino Nicholao dapifero nostro.

Odense.

1302. 4. juli.

6

Christoffer og Valdemar, kong Erik 5. Glippings sønner, stadfæster de privilegier, som indbyggerne i Faaborg har, og tager dem under sin beskyttelse.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.5r, oversættelse.

Tryk: Rep. 1.rk. nr.751 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. V nr.210.

Christoffer och Waldemar, koning Ericks sønner i Danmark, yndsker alle, som seer dette breff, euig salighed i herren. Wii kundgiør for alle 10 neruerrindis och effterkomendis, att ui med dette wort breff stadfeste och bestyrcke alle louer och friheder, som disze breffuiser, wor indbyggere i Faaborg, kiendis at haffue haftt till denne dagh, och her hos beuiszindis denom wor synderlige naade, att wi anamer denom alle och huer serdelis wnder wor fred och beschiermelsze och will haffue denom forsuared for ald wrett. 15 Derfor bede wi alle och huer særdelis alluorligen, som for wor gunst noget will giøre och lade, det i wille fordre och fremme alle disze for^{ne} wor borgere thil det beste, ihuor de hender i nogen maader att kome och iche thilstendendis denom aff nogen med nogen wrett att betyngge, huilcked wi gierne och i lige maader begierer hos eder at forschylde. Thil ydermerre widnisbiurd lade wi henge wor indsegle neden for dette wort breff. Datum Ottense 20 anno domini m iii^o ii quarta feria proxima post festum apostolorum Petri et Pauli.

Nykøbing.

1313. 8. maj.

7

Kong Erik 6. Menved tillader indbyggerne i Faaborg at lade deres kvæg 25 græsse paa Diernæs, Horne og Svanninges marker og hente brændsel og træ til bygning af deres huse.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.4v, oversættelse. — Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas) IV 474 (m. oversættelse). — Ac: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIb (Jacob Bircherod). — Ad: Odense Katedralskoles bibliotek, »Th. Bircherods manuscript« 243. — Ae: RA. Langebeks dipl. Afskrift af Langebek m. paaskrift: »Orig. membr. af Foborg bye archiv 1753« og med oplysning: »Sigillum deest«. — Af: Kgl. Bibl. Kall fol.57, afskrift af kopier af Faaborgs privilegier inds. 1773, oversættelse, afskrift af »en gammel skreven copie paa dansk«. — Ag: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. pk. 41 læg IX.

2 Dionisii] Dionysii Abg. — eius] mgl. Ac—e.

Tryk: Østs Archiv XIII 18 (efter Af); Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 125 (efter Ad). — Reg.Dan. nr.1779; Rep. l.rk. nr.1015.*

Text efter Ae.

E, dei gracia Danorum Sclauorumque rex, omnibus presens scriptum
 cernentibus salutem in domino sempiternam. Noueritis, quod nos 5
 exhibitoribus presencium, dilectis uillanis nostris in Foburgh, de gracia
 cupimus ac dimittimus speciali, quod in campis Dyghærnæs, Hoorne et
 Swanwik pascua pecorum et ligna cremalia ac uirgas pro constructione
 sepium suarum habere de cetero teneantur, prout consueti fuerant ab
 antiquo. Unde districtius prohibemus, ne quis aduocatorum nostrorum 10
 seu quisquam alius ipsos uel ipsorum aliquem inpediat indebite uel mole-
 stet, prout indignacionem nostram et ulcionem regiam duxerit euitandam.
 In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum.
 Datum Nykøping anno domini m^o ccc^o tercio decimo tercia feria proxima
 post diem beati Iohannis ante portam latinam in presencia nostra. 15

Vordingborg.

1325. 13. juni.

8

Kong Christoffer 2. tager indbyggerne i Faaborg under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har haft siden kong Valdemars tid, med hensyn til told, græsning og alt andet med undtagelse af skovene, som omgiver byen paa alle sider, og som blev indrømmet dem af hans broder kong Erik Menved. 20

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.5v, oversættelse. — Ab: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIb. — Ac: Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 f.49r. — Ad: Odense Katedralskoles bibliotek, »Th. Bircherods manuscripte 249. — Ae: RA. Langebeks dipl., Afskr. af Langebek m. paaskrift: Orig. membr. af Foborg byes archiv 1753 og med oplysninger: Fragmentum sigilli ex cera uiridi filis sericeis flauis coloris adpendet. In tergo: *Domini regis Cristoffori prohibitio de silua etc.* — Af: Smst. Afskr. m. paaskrift Ex autographo perg. — Ag: Kgl. Bibl. Kall fol.57, afskrift af kopier af Faaborgs privilegier inds. 1773, oversættelse. — Ah: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. 41 læg IX.

Tryk: Østs Archiv XIII 19 (efter Ag); Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 125 (efter Ad); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. IX nr.196 (efter Ae). — Reg.Dan. nr.1972; Rep. l. rk. nr. 1421.*

Text efter Ae.

4 E=Ericus. 5 Noueritis] Notum facimus *Ac*d. 7 dimittimus] clementia *m. andet blæk* *Ab*; ...imus *Ac*d. 8 cremalia] cremabilia *Ac*d. — constructione] constitutione *Ac*d. 9 habere de cetero] *mgl.*, *plads aaben Ac*d. — de cetero] decenter *Ab*. 10 antiquo] *herefter prikkes Ac*. — Unde] Quare *Ab*. — quis] quid *Ab*. 11 quisquam] quisquis *Ac*d. — inpediat] impediatur *Ab*. 11—12 uel molestet] *mgl. Ad*. 11 uel] et *Ab*c. 12 duxerit] duxit *Ac*d.

Cristoforus, dei gracia Danorum Sclauorumque rex, dux Estonie, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Notum facimus uniuersis, quod nos exhibitores presencium, omnes et singulos, uillanos nostros in Foburgh, sub nostra pace et protectione suscipientes specialiter defendendos omnia iura et libertates eorundem, que et 5 quas a temporibus progenitoris nostri domini Waldemari regis, felicitis memorie, in theoloniis, pascuis suorum pecorum pascendorum et singulis aliis habuerant, exceptis siluis nostris dictam uillam circumquaque circumiacentibus ipsis per apertas litteras domini Erici, fratris nostri, quondam 10 regis Danorum, concessis roboramus, ratificamus et confirmamus per presentes. Unde sub optentu gracia nostre districtius inhihemus, ne quis aduocatorum nostrorum, eorundem officialium seu quisquam alius, cuiuscumque condicionis aut status existat, ipsos seu aliquem ipsorum super dictis iuribus suis et libertatibus presumat aliquatenus molestare, prout 15 indignacionem nostram et ulcionem regiam duxerit euitandas. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Worthingburgh anno domini millesimo ccc^o uicesimo quinto octaua corporis Christi in presencia nostra.

20 Svendborg.

1388. 30. november.

9

Dronning Margrethe giver indbyggerne i Faaborg samme rettigheder med hensyn til told, som de andre fynske byer har.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.6r, oversættelse. — Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas) IV 477 (med oversættelse). — Ac: Kgl. 25 Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIb (Jacob Bircherod). — Ad: Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 f.45r. — Ae: Odense Katedralskoles bibliotek, »Th. Bircherods manuscript« 248. — Af: RA. Langebeks dipl. Afskrift af Langebek m. paaskrift: »Ex orig. membr. af Foborg byes archiv 1753« og med oplysning: »Sigillum deest«. — Ag: Smst. Afskr. m. paaskrift: »Ex autographo perg.« — Ah: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. pk. 30 41 læg IX.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 126. — Reg.Dan. nr.2823; Rep. 1.rk. nr. 3674.

Text efter Af.

1 Cristoforus] Christophorus Ab—d. — Sclauorumque] Slauorumque Ab—d. — Estonie] Esthoniæ Ab—d. 4 Foburgh] Foburg Abc; Faaburg Ad. 7 theoloniis] theloniis Afh. 8 habuerant] *rett. til* habuerunt Ac. 11 districtius] distinctius Ab—d. 12 eorundem] eorum Ab—d. — quisquam] quisquis Ab—d; quisque Af. 13 super] supra Ab—d. 15 regiam] *mgl.* Ab—d. — euitandas] euitandam Ah. 16 est] *mgl.* Ab—d. 16—17 Worthingburgh] Wurthungburg Ab—d; Worthungburg Af.

Margareta, dei gracia Norwegie et Swecie regina ac uera heres et princeps regni Dacie, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Presentibus declaramus et futuris nos latoribus presencium, dilectis nobis uillanis de Foborgh, specialem dedisse et annuisse gratiam dandi teolonium consimili et tali modo, pro ut ceteri nostri uillani de aliis uillis forensibus Pheonie dare solent. Inhibemus igitur districte, ne quis aduocatorum siue eorum officialium dictos uillanos Foburgenses aut illorum aliquem contra hanc gratiam nostram ratione teolonii ullatenus audeat molestare. Datum Swyneburgh anno domini m^o ccc^o lxxx^o viii^o ipso die beati Andree apostoli nostro sub secreto presentibus appenso.

Flensborg.

1413. 17. september.

10

Kong Erik 7. af Pommern tager borgerne i Faaborg under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af de tidligere konger, dog saaledes, at de skal svare deres told paa Skaane marked.

15

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.6v. — Ab: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIb (Jacob Bircherod). — Ac: Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 f.169r. — Ad: Odense Katedralskoles bibliotek, »Th. Bircherods manuskript« 245. — Ae: RA. Langebeks dipl. Afskrift af Langebek m. paaskrift: »Orig. membr. af Foborg byes archiv 1753« og med oplysning: »Sigillum ex cera rubra filis sericeis rubri uiridis et 20 fusci coloris adpendet«. — Af: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. pk. 41 læg IX.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selsk. I 126. — Reg. Dan. nr. 3276; Rep. 1.rk. nr. 5292.

Text efter Ae.

W y Erik, meth gudz nadhe Danmarks, Suerighes, Norghes, Wendes oc 25 Godes koning oc hertugh i Pommern, helse alle mæn, som thette breff see æller høræ, kerlighe meth gudh oc wor nadhe oc kungøre alle mæn, at wy aff wor synnerlighe nadhe oc gwnst haue taghet wore ælskelighe borghere i Foborgh, theris gotz oc hion i wor serdelis nadhe, fridh, wærn oc hæyn, oc vnne wy oc stadhfæste them alle the priuilegia oc friheet, som 30 wore forwarere, koninge i Danmark, them giwet oc stadhfæst haue i thisse

1 Norwegia.. Swecia] Danorum et Suecorum Ab. 1—2 et.. regni] mgl. Ac—e. — Dacie] Danorum Ab. 3 futuris] mgl., plads aaben Ac—eg. 4 nobis] nostris Ac—e. — Foborgh] Foborgh Abh. 5 teolonium] teolonii Ag. — consimili] consimiliter Ab; constitutum Ac—e. 7 quis] quid Ab. — siue] aut Ac—e. 8 contra] ultra Aab. — racione] mgl., plads aaben Ac—eg. 9 teolonii] telonii Ab. — Datum] Actum Ag. — Swyneburgh] Svinburgh Ab; Swyneburg Ace; Swinsborg Ad. 10 beati] s. Ac; 6 Ad; 8vo Ae. 10—11 nostro.. appenso] mgl. Ab. 27 see.. høræ] mgl. Ad. 29 theris] foran ordet er overstr. beg. af samme ord forskrevet Ae. 31 forwarere] fremfarne Aa; forfarne Ab—d. — thisse] dette Aa.

breff, som till thette wort opne breff hængde ære, thogh swa at the sculæ giwe theris toll vppa Schane market. Thy forbyudhe wy alle mæn, ee hwa the helst ære, fornempde wore borghere i Foborgh amod thisse wor nadhe oc frihet i nogræ made at hindre æller tøffre vnder wor wredhe oc koning-
 5 lighe hæffnd. Datum Flensborgh anno domini millesimo quadringentesimo
 tredecimo || dominica proxima post festum exaltacionis sancti crucis no-
 stro sub secreto presentibus appenso.

Odense.

1442. 12. november.

11

Kong Christoffer 3. af Bayern tager borgerne i Faaborg under sin beskyttelse
 10 *og stadfæster de privilegier, de har faaet af de tidligere konger, dog saaledes*
at de skal svare deres told paa Skaanemarkedet.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.7r. — Ab: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIB (Jacob Bircherod), udtog. — Ac: Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 f.107r, udtog. — Ad: Odense Katedralskoles bibliotek, »Th. Bircherods manu-
 15 script« 246, udtog. — Ae: RA. Langebeks dipl. Afskrift af Langebek m. paaskrift:
 »Orig. membr. af Foborg byes archiv 1753« og med oplysning: »Sigillum ex cera rubra filis sericeis rubri coloris adpendet«. — Af: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. pk. 41 læg IX.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selsk. I 127 (udtog). — Reg.Dan. nr. 3707; Rep.
 20 l.rk. nr.7281.

Text efter Ae.

Wy Cristoffer, meth gudhs nadhe Danmarks, Swerigis, Norghes, Wen-
 des oc Gothes koning, palatzgreue paa Reyn oc hertugh i Beyærn,
 helssse alle men, som thettæ breff see eller høræ, kerlighe meth gudh oc wor
 25 nadhe oc kundgøre alle men, at wy aff wor sønderlighe nadhe oc gunst
 haue taghit wore ælscheliche borghere i Faaborgh, therre gotz oc hion i
 wor serdelis nadhe, friidh, wern oc heyen, oc vnne wy oc stadhfeste them
 alle the priulegia oc frihet, som wore forfarne konunge i Danmarck them
 giffuet oc stadhfestet haue i thisse breff, som till thette wort opne breff
 30 hængde ære, thoc swo at the schule giffue therre toll vppa Schane marknet.
 Thy forbiwdhe wy alle men, e hwo the hælst ære, oc serdelis wore foghede
 oc æmbitzmen forneffnde wore burghere i Faaburgh omodh thisse wor
 nadhe oc frihet i noghræ madhe at hindhræ eller hindhræ || ladhe, tøffre
 eller vforrætte vnder wor wredhe oc koninglighe hæffnd. Datum Otthonie

1 opne] *foran ordet er overstr. beg. af samme ord forskrevet Ae.* 2 theris] *der Ab—d.* —
 ee] og *Ab—d.* 4 tøffre] *tøffue o. lin. Aa—d.* 28 forfarne] *fremfarne Aa.* 32 burghere]
 borghere *Af.* 34 Otthonie] *Ottonis Aa.*

crastino beati Martini episcopi et confessoris nostro sub secreto presentibus appenso anno domini mcd quadragesimo secundo.

Nyborg.

1452. 27. februar.

12

Kong Christian 1. tager borgerne i Faaborg under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger. 5

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.7v. — Ab: Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIb (Jacob Bircherod), udtog. — Ac: Kgl. Bibl. Rostgaard 4° 107 f.109r, udtog. — Ad: Odense Katedralskoles bibliotek, »Th. Bircherods manuscript« 247, udtog. — Ae: RA. Langebeks dipl. Afskrift af Langebek m. paaskr.: »Orig. membr. af Foborg byes archiv 1753« og m. oplysn.: »Sigillum ex cera rubra filis 10 sericeis rubri coloris adpendet«. — Af: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. pk. 41 læg IX.

Tryk: Aktst. udg. af Fyens lit. Selskab I 127 (udtog); Rep. 2. rk. nr.124 (i udtog). — Reg.Dan. nr. 3885.

Text efter Ae. 15

Wii Cristiern, meth gudz nadhe Danmarks, Norgis, Wendis oc Gotes koning, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre widerligt alle men, som nw ære oc komme schule, at wii aff wor sønderligh gwnst oc nadhe haffue taghet oc vntfonget oc taghe oc vntfaa wore ælskelige borghere oc menighet i wor køpstæth Faaborgh i Fiwn oc alle theris hion, gotz oc 20 thienere vdi wor koningxlighe wærn, freth oc beskerming besønderligh at forsware oc fordaghtinge til rætte. Oc haffue wii nadhelighe vnt oc giffuet oc vnne oc giffue them swodane priuilegia, friihet oc nadhe, som wore forfarne koninge i Danmark them for oss nadhelighe vnt oc giffuet haffue i alle made oc alle article, som forscreffne wore forfarne koninge i Danmark 25 breff them ther vppa giffne vduise, som til thette wort breff hængde ære, hwilke wii meth thette wort obne breff stathfæste oc fuldburdhe vbrudelight holde sku||lendis. Thii forbiuthe wii alle, ehwo the helst ære eller wære kunne, oc serdeles wore foghede oc æmbetzmenn forscreffne wore borghere oc menighet i Faaborgh eller noghen theris modh thenne wor 30 gwnst, nadhe oc stathfæstelse at hindre eller hindre lade, møthe, tøffue eller vforrætte i nogher made vnder wor koninxlighe heffnd oc wrethe. Datum castro nostro Nyborgh dominica Inuocauit nostro sub secreto presentibus appenso anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo, anno uero regnorum nostrorum Dacie quarto et Noruegie tercio. 35

Ad relationem domini Petri Howenskind.

23 oc (1).. giffue] *mgl. Aa.* 23—24 og 25 forfarne] fremfarne *Aa.* 24 them] *mgl. Aa.*
25 alle (2)] *mgl. Aa.*

Nyborg.

1484. 16. maj.

13

Kong Hans tager borgerne i Faaborg under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af kong Christian og andre tidligere konger i Danmark, og tillader dem yderligere at have torvedag om fredagen og den dag at
 5 *købe og sælge og have samme frihed, som man har i andre købstæder paa Fyn paa torvedagen.*

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.8r. — Ab: Kgl. Bibl. Kall fol.57, afskr. af kopier af Faaborgs privilegier inds. 1773. — Ac: Nationalmusæet. Vedel Simonsens saml. pk. 41 læg IX. Beslægtet med Ab.

10 *Tryk: Rep. 2.rk. nr.5467 (i udtog).*

Text efter Aa.

Wii Hans, med gudtz naade Danmarcks, Norges, Vendes och Gottes
 koning, wduald thill Suerig, hertug udi Slesuig, och i Holstein,
 Stormaren och Dytmerschen hertug, greffue i Oldenborig och Dellemen-
 15 horst, giøre alle vitterligt, att wi aff vor synderlig gunst och naade haffue
 anamed och vndfangett och aname och vndfange med dette wort obne
 breff wor elschelig borgemester, raad, borgere och meninghed udi wor och
 cronens kiøbsted Faaborig vdi vor kongelig fred, hegn, wehrn och beschier-
 melse besynderlig at forsuare och fordagthinghe thill rette, och wnde och
 20 stadfeste wi denom alle de naader, friheder och privilegier, som vor kierre
 fader, koning Cristiern, huis siell gud naade, och andre worre forfedre,
 fremfarne koninger i Danmarck, denom naadeligen wnt och giffuid haffuer,
 att nyde, bruge och beholde fri och wbehindrett med alle deris ord och
 artickle, som de breff, derpaa gjorde ehr, ydermehre indeholde och wduise.
 25 Ittem wnde wi och thillade, att de maa holde deris thorffue dag om freda-
 gen, och dend dag maa de och och de, som did søge, der kiøbe och selge och
 haffue och nyde saadan frihed, som de haffue i andre wor kiøbsteder i Fyen
 om thorredag. Thi bede och biude vi eder alle, der omkring boe, atti søge
 her effter thil thors om fredagen till for^{ne} Faaborig och kiøbe och selge
 30 skellige, som forskreffuet staar, forbiudendis alle, ihou de helst ehr eller
 wehre kunde, denom her imod att hindre eller hindre lade, delle, platze,
 møde, wmage eller i nogen maader forwrette vnder wor kongelig heffn

12 Danmarcks, Norges] Danmarck Norge Aa. — Vendes] *mgl. Aa.* 13 i] *mgl. Aa.* — Holstein] Holsteen Abc. 14 hertug] *mgl. Aa.* 14—15 Dellemenhorst] Delmenhorst Abc. 17 elschelig] eschelig Aab. 18—19 beschiermelse] beskierning Ab; beskierning Ac. 19 fordagthinghe] tildagtinge Abc. 23 wbehindrett] uhindret Abc. 24 breff, derpaa] ovenmelte Abc. — ehr] oc Abc. 25 holde] haffue og holde Abc. — dag] herefter *tilf. Abc.* 26 och (2).. de (2)] *mgl. Ac* — och (2)] *mgl. Ab.* 27 de haffue] haffues Abc. 32 forwrette] uforrette Abc.

och wrede. Datum in castro nostro Nyborgensi dominica Cantate anno domini mcdlxxxiiii nostro sub secreto appenso.

Svendborg.**1492. 16. august.****14**

Kong Hans giver borgerne i Faaborg det privilegium, at adelige og præster skal svare af deres jorder i Faaborg, saaledes som de privilegier, man har derom i Svendborg, fastsætter.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.12v.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 7198.

Wii Hans, med gudtz naade Danmarcks, Norges, Wendis och Gottes koningh, wdualt koning thil Suerig, hertug udi Slesuig, Holsten, Stormaren och Dytmerschen, greffue wdi Oldenborig och Delmenhorst, gjørre alle witterligt, att vor borgemester och borgere udi Faaborig wor skiched for osz och kierde, att vore goede mend och præster kiøber och panter borgernis gaarde och iorder der i for^{ne} Faaborig, och der med for-
mindskis wor och kronens skatt, redtzel och tyngge, som osz paa kronens
veghne burde att haffue aff for^{ne} gaarde och iorde. Da haffue wi nu aff vor
synderlig gunst och naade wnt och giffuid och med dette wort obne breff
vnde och giffue for^{ne} worre borgere och meninghed i Faaborig saadan
naade och friheder och privilegier, att goede mend och præster skulle saa
gørre aff deris iorder i Faaborig, effter som de privilegier, de i Suenborig
derom haffue, ydermere indeholder och vduiser, forbiudendis alle, ihou
de helst ehr eller werre kunde, for^{ne} worre borgere udi Faaborig her imod
at hindre eller hindre lade eller i nogen maader at forwrette vnder vor
hyllest och naade. Datum in o

pido nostro Suinborg in crastino assump-
tionis Mariæ anno domini mcdxc secundo nostro sub secreto.

København.**1493. 17. oktober.****15**

Kong Hans giver borgerne i Faaborg de samme privilegier, som Odense har, med hensyn til, at borgerne ikke maa stævnes udenbys til herredsting og andet-steds.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 13r. — Ab: RA. Langebeks dipl. med paaskrift: Orig. membr. af Foborg byes archiv 1753 og med oplysning: »Fragmentum sigilli adest«.

Tryk: Rep. 2. rk. nr. 7486 (i udtog).

Text efter Ab.

Wii Hans, met gudz nade Danmarckis, Norgis, Vendis oc Gotis konning, vdwald konning tiill Suerige, hertug vdi Sleszuig, i Holsten, Stormarn oc Ditmersken hertug, greffue i Oldenburg oc Delmenhorst, giøre alle wiittherligt, at borgemester, raad oc menighed i Faaborg haffue
 5 berette fore ossz, at the deles oc platzses vden byes tiill hæretzting oc annenstedz oc ey mwe nyde at gøre oc pleye ret fore theris borgemester oc raad, som sedwanlig ære i andre købsteder her i riiget. Tha paa thet for^{ne} wor oc kronens købsted Faaborg maa thes ythermere byggis oc forbedres, haffue wii aff wore sønderlige gunst oc nade vnt og giffuet them i Faaborg
 10 ther om at nyde swodann friihed oc priuilegie, som borgemester oc raad i Othens nyde ther om, oc theris priuilegie vdwisze, forbywdendis alle, ehwo the helst ære eller wære kwnne, oc serdeles wore fogede oc embitzmæn for^{ne} wore vndersathe i Faaborg her emod at hindre, hindre lade eller i nogre made at vforrette vnder wor konninglige heffnd oc wrede. Datum
 15 in castro nostro Haffnensi feria quinta proxima post sancti Chalixti pape et martiris anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio nostro regali sub signeto presentibus inferius appenso.

20 Odense.

1496. 22. juli.

16

Borgmester og raad i Odense erklærer (over for Faaborg), at kong Hans har givet byen det privilegium, at der ved sager i Odense, hvortil biskoppen skal udtage bygdemænd, ikke skal tages andre bygdemænd end borgerne i byen, og at borgerne ikke skal tages til bygdemænd i sager uden for byen.

25 A: tabt. — Aa: RA. Langebeks dipl. med paaskrift: »Orig. membr. ex Foborg byes archiv 1753« og med oplysn.: »Sigillum abest«.

Tryk: Vedel Simonsen, Bidrag til Odense Byes Historie I 44 (udtog efter Aa); Rep. 2. rk. nr. 8180 (udtog). — Reg. Dan. nr. *8416.

Vii borgemester oc rad i Ottenssze gøre vitherlichth i thette worth opne
 30 <breff>, att wor's kærste nadighe herre haffwer vnth och ghiffwet Ottenssze borgere friheder oc priuilegher mange, hwer po sin adschiedingh, dog en eblant andre, som høgboeren første ok herre, koning Hans, koning i Dannemarch etc., ossz nadelig vnth oc giffwit haffwer, so lwdendis, at hans nade haffwer vnth oc tilladet, at nar noghen sagher skeer i Ottenssze,
 35 som bispen i samedstet skall opsteffne bøgdemæn tiil, tiill the sagher i byen

5 berette] berettet Aa. 7 sedvanlig ære] seduane ehr Aa. 9 og] och Aa. 17 signeto] secreto Aa. 30 <breff>] mgl. Aa. 31 priuilegher] rett. in scrib. fra priuilegere (?) Aa. 33 etc.] o. lin. Aa. 34 skeer i] rett. fra schieer i Aa. 35 tiil] sen. tilf. m. skr.s hd. Aa.

skeer, skall han ey andre bøgdemene tage en the vore borgere, ther i byen bygge oc boe, oc skwlle the wore borgere her effter ey tagis eller opsteffnis til bøgdemene at være i the sagher, som vthen byen skeer. At vi for^{ne} borgere i Ottense sodan frihedher oc priuilege ossz meddeliit, vnth oc giffwit haffwer, thet vidne vii ved vort stadz secrethe nethen for thette vort opne 5 breff. Datum Ottonie ipso die beate Marie Magdalene anno domini mcdxc sexto.

Odense.

1514. 26. november.

17

Kong Christian 2. tager borgerne i Faaborg under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af de tidligere konger. 10

A: tabt, men registreret i Christian 2.s registrant f.53v, RA. Danske Kancelli. — *Aa:* RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.8v. — *Ab:* Kgl. Bibl. Kall fol.57, afskrift af kopier af Faaborgs privilegier inds. 1773.

Tryk: Suhms Samlinger II 2. hefte 14. — Reg.Dan. nr. 5823.

Text efter Aa. 15

Wi Cristian, med gudtz naade Danmarckes, Norges, Wendes och Gottes koning, wdualt till Suerig, hertug i Slesuig, Holsten, Stormaren och Dyttersken, greffue i Oldenborig och Dellmenhorst, gjør alle vitterligt, att wi aff wor synderlig gunst och naade haffuer thaget, anamed och enfanget och med dette uort obne breff thage, aname och vnfange os elsche- 20 lige borgemestere, raadt och meninghed i wor kiøbsted Faaborig, deris hustruer, børn, hionn, wornede, thiennere, godtz, rørende och vrørende, ihuad helst det verre kand, wdi uor fri kongelig heyn, wern, frid och beschiermelsze besynderlig att forsuare och fordattinge till rette. Sammeledis haffue wi och fuldburdett, sambtøgtt och stadfest alle de nader, fri- 25 heder och priuilegier, som alle fremfarne konger her i Danmarch denom naadelig wntt och giffuid haffuer, att bliffue her effter ued deris fulde magtt wdi alle deris grene, ord, puncter och artickle, som de indeholder och vduiser. Thi forbiude wi alle, ihuo de helst ehr eller verre kunde, særdelis wor fogeder och embidtzmend for^{ne} os elscheligh borgemester, raad och 30 meninghed, deris hustruer, børn, thienere, godtz, løst och fast, ihuad det helst wehre kand, disligest paa deris friheder och privilegier her imod att

4 frihedher] *slutn. af ordet rett. af skr. Aa.* 16 Cristian] *Christiern Ab.* 17 wdualt] *konig tilf. Ab.* 20 enfanget] *undfangitt Ab.* 22 wornede] *wonede Aa.* 24 fordattinge] *fordagtinge Ab.* 25 fuldburdett] *fuld bud dett Aa; fuldbyrdet Ab.* — nader] *andre Aa.* 27 ued] *uti Ab.* 28 grene, ord] *samme ord Ab.*

hindre, ⟨hindre⟩ lade, delle, møde, platze, wmage eller i nogen maade att wforrette wnder wor kongelig heffn och wrede. Giffuid i wor stad Ottense søndagen nest effter sti. Catarine dag aar effter gudtz biurd thusind fembhundet och paa det fiortende aar wnder wort sighnett.

1 ⟨hindre⟩] *mgl. Aab.* 3 Catarine] *Karen Ab.*

ASSENS

Assens bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa Hyld. 17,7 1535 2. juli i Rigsarkivet. Seglbilledet viser Gudslammet (Agnus Dei), venstrevendt, staaende paa en blomsterklædt høj og holdende en oprejst, korsrydet stang med fliget sejrsfane. Indskriften lyder: S[IG]ILLVM [DE A]SNES.

Kong Hans overlader borgerne i Assens en jord uden for byen, kaldet Fogedjord, dog saaledes, at Troels Olufsen, borger i Assens, som har brev paa den, skal beholde den i sin levetid.

5 A: tabt, men refereret i afskrift af verificeret kopi af udatt. fortegnelse over Assens bys privilegier indsendt 1773, Kgl. Bibl. Kall 57 fol. med oplysning, at brevet var paa pergament. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.3r.

Tryk: Rep. 2.rk. nr.11540 (i udtog).

10 **W**ii Hannsz, med gudtz naade Danmarckes, Suergis, Norgis, Wenndis och Gottis konning, hertug vdi Sleszwiigh och Holstenn, Stormaren och Ditmarschenn, greffue vdi Oldenborrch och Delmenhorst, gjør alle witterligt, at wi aff wor sønnderlig gunst och naade, saa och wor kierre vnder-
saate, burgemester och raadmenndt och menighedenn wdi wor kiøbstadt Asszenns, till goede och bestanndt haffuer vnt och tilladt och med dette
15 wort obnne breff vnnde och tillade, att for^{ne} wor vndersaate her i byenn mue och schulle haffue, nyde, bruge och beholde thill ewig thidt enn wor och kronnens iordt liggendis vdenn byenn, som kaldes Fougde iordt, saa frii och quit, som samme iordt aff arils tidt werrit haffuer, doch med saa schell, at Trougels Oluffsenn, wor borger her wdi byenn, schall wdi sin liffs tidt
20 haffue och beholde for^{ne} iordt, efftersom vort breff, hanndt der paa haffuer, inneholder och vdwiiser, och sidenn effter hanns dødt wehre till byenn thill ewigh tidt, som forschreffuit staar. Thi forbiude wi alle, ihuo de helst ehre eller wehre kunde, och serdelis wor fougder och embed||smenndt, som nu ehre och her effter till ewig <tidt> kommendis worder, for^{ne} wor
25 vndersaater her i byenn paa for^{ne} iordt at hindre, hindre lade, mode, platze, deele eller i naagenn maade vforrette vnder vor konglige heffnndt och wrede. Giffuit vdi vor kiøbstedt Asznes logerdagenn nest effter vor herre himmelfars dagh aar effter guds byrdt tusende femb hundred paa det tiennde aar vnder wortt signet.

Odense.

1514. 26. november.

2

Kong Christian 2. tager borgerne i Assens under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af kong Hans og andre tidligere konger i Danmark, og tillader dem at bruge deres jorder, som de har brugt dem i kong Hans' og andre tidligere kongers tid. Desuden skal de nyde de samme privilegier, som borgerne i Odense har, saaledes som de har nydt dem i kong Hans' tid, som hans stadfæstelse, som de har derpaa, viser.

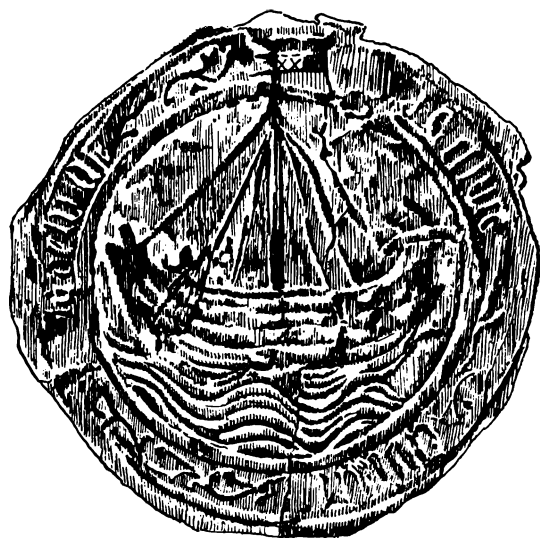
A: tabt. — B: RA. Danske Kancelli. Christian 2.s registrant f.53r.

Tryk: Suhms Samlinger II 2. hefte 13. — Reg.Dan. nr.5821.

10

Borgemester, radht oc menighed i Assnis finge først protectorium in generali forma oc siden stadfesstelse poæ alle the friiheder, nader oc priuilegier, som them aff koning Hanss oc andre fremfarne koninger i Danmark nadeligen vndt oc giffuidt ære, wedt fullmacht at bliffue vti alle theris ordh, puncter oc artickle, som the indholle oc vdwise, oc skulle the her efter nyde 15 oc bruge theris wibell, bysens iorde, ænghe, kallgarde, hwmbler garde, fæægang oc gresegangh vbehindret oc vnder swodan schickelse, som the them vti for^{ne} koning Hansszs oc andre framfarne koningers tiidt nøedt och brugt haffue, oc the nw i wære haffue. Thesligist mwe oc skulle the nyde alle the priuilegier oc friiheder, som borgere vti Othens aff framfarne 20 koninger vti Danmark vndt oc giffuet ære, oc som the vti for^{ne} konig Hanss'is tiidt nøedt haffue, oc hans nadi's stadfæstelse, the ther poæ haffue, vdwiser. Ffindis noget i vloglige haffner at handle oc kjøpslaa eller noget vdlændske eller b(ø)nder at gjøre landkøb ther om kring byen, borgere till forfang, tha mwe oc skulle borgemester hindre oc beslaa, hwes the 25 haffue met atfare, till myn herris behoff. *Cum inhibitione.* Datum Othonie dominica post Katherine uirginis.

12 stadfesstelse] skr. har først beg. at skrive stadfel, men har rett. l til s B. 23—27
Ffindis.. uirginis] tilf. nederst paa siden B. 24 b(ø)nder] bonder B.

MIDDELFART

Middelfart bys segl, gengivet efter segl, papir (løst) over grønt voks, hvori det paa tegningen gengivne aftryk, paa Hyld. 17,6 1535 2. juli. Seglbilledet viser et paa bølgger staaende, enmastet skib uden sejl. Indskriften lyder: [i]gill[um] civita[ti]s m[idd]el[st]ad[er]is.

Kong Hans tager borgerne i Middelfart under sin beskyttelse og tilstaar dem de samme privilegier, som borgerne i Odense og Assens har, giver dem fri fægang paa Skrillinge og Stavrbymarker og fastsætter grænserne for deres købstadret og birkeret.

A: tabt. — Aa: Stadfæstelse af Christian 4. 1634 22. jan. med oplysn., at brevet var paa perg., tabt. — Aa1: RA. Danske Kanc. Fynske reg. 4 f.29v (efter koncept til Aa). — Aa2: RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f.7r. — Ab: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2r.

10 Tryk: Rep. 2. rk. nr. 8176 (i udtog).

Text efter Ab.

Wy Hans, met guds naade Danmarcks, Norgis, Wendis och Gottis 2 r
 koning, vduald koning till Suerrige, hertug vdi Sleszvig och wdi
 Holsten, Stormarn och Dytmerschen, greffuæ vdi Oldenborch och Delmen-
 15 horst, gjøre allæ witterligt, at wi aff wore sønderlige gunst och nadæ
 haffuæ taget, anammit och vndfanget och met thette wort obne breff
 tage, anamme och vndfange osz elschelige wore borgemestere, raad och
 menigheit vdi Medelfar, therisz hostruer, børn, hion och alt deris gods,
 rørendis och wrørendis, ehuath thet helst ær eller næffnis kan, wdi wore
 20 kongelige hegn, vern, friid oc beschærmelsæ besønderlige at forsuare och
 fordegtinge til rette, och paa thesz at for^{ne} wor købsted Medelfar maa thesz
 ythermere bygis och forbethres och gøre osz, wore arffuinge och effter-
 kommere, koninger wdi Danmarch, thieniste och skat, haffuæ wi nadelige
 wnt och giffuet them och theris effterkommere swodannæ nader, frii-
 25 heider och priuilegier, som wore forfethre, koninger udi Danmarck, wore
 borgere udi Othens och Asszens vnt och giffuit haffuæ, och them nyde,
 bruge och beholdæ till euige tiidt, som the ludæ och inneholle. Och schulle
 for^{ne} wore borgemestere, raad och menigheit haffuæ, nyde och beholde
 hær effter frii gresz och feegang paa Skrilling och Staffuerby marck, epter-

18 menigheit] menighed (*rett. in scrib. fra* menige borgerskab Aa1) Aa1—2. 21 for-
 degtinge] fordetige Aa1; fordetinge Aa2. — thesz] det Aa1—2. 22 bygis.. forbethres]
 bygge och forbedre Aa1—2. — och (3)] *mgl.* Aa1. 23 nadelige] naadeligen Aa1—2. 25
 Danmarck] och *tilf.* Aa1. 26 them] de Aa1; den Aa2. 29 paa] for^{ne} *tilf.* Aa1—2. —
 Skrilling] Schillinge Aa1; Schirlinge Aa2. — marck] marker Aa1—2.

som the hær till nyth haffuæ. Sammeledis haffuæ wi <af> samme vor nadæ wnt och tilladit, at theris købstede ret och biercke ret schall wære fran Borgebeck och swo ind till Roschilda beck och emellom begge strandæ-
 2 v wor och kronen siø †hob† och fischerii vforkræncket i alle madæ. Thii || for-
 bywde wi alle, ehuo the helst ære eller wære kunne, och særdelis wore 5
 fogeder och embitzmen och alle andre forskreffnæ wore borgemestere
 raad och menigheid wdi for^{ne} wor købsted Medelfar hær emod at hindre,
 hindræ lade, platze, wmage eller wdi noget made at vforrette vnder vore
 koninglige heffnd och vredæ. Giffuet wdi vor kopsted Slangerpup tiisz-
 dagen nest effter sancti Kanuti reg(i)s dag aar effter guds byrd mcdxc 10
 sexto wnder wort zignett.

Sønderborg.

1510. 23. april.

2

Kong Hans tillader borgerne i Middelfart at føre korn og andre varer til Ribe og forbyder raadet sammesteds at hindre dem deri.

A. RA. Ribe by. Papir 28×20,5. Kongens segl i rødt voks, DKS. nr.88 (ikke 15
 anført), paatrykt paa bagsiden.

Tryk: Adler, Efterretn. ang. Byen Ribe VIII 97. — Reg.Dan. nr.*9519; Rep.
 2. rk. nr.11528.

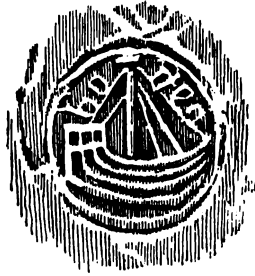
Wii Hanss, met gudz nade Danmarcks, Sueriges, Norges, Vendes oc
 Gotes koning, hertug i Slesuig, Holstenn, Stormarn oc Ditmersken, 20
 greffue i Oldenborg och Delmenhorst, giøre alle vitherlicth, at oss er till
 videndes wordet, at nogre wore kiære vndersatte vdi wor kiøbstadt Medel-
 far haffue korn och andre ware, som thee vele føre till wor stadt Riibe, oc
 at thennem giøres ther paa hinder, swo at thee swodann[e] ware diit ey
 føre mwge. Tha efftherthii at swodan handling ær paa begge sider emellom 25
 wore vndersatte i wort riige Danmarck inden riigs oc ær thet forbudt,
 som wii oc wort elskelige raad giort haffue, ther met vforkrencket, haffue
 wii vnnndt oc tilladit oc met thette wort obne breff vndne oc tillade, at
 for^{ne} wore kiære vndersatte vdi Medelfar mwe føre till Riibe, hwes korn
 och andre ware thee haffue oc selge vele, fforbiwdendes alle, ehwo thee 30
 helst ære eller wære kwnne, oc serdeles wore borgemestere oc raadmen vdi

1 wi] *mgl.* Aa1. — <af>] oc (och) *Mss.* 3 Borgebeck] Bøgebeck Aa1—2. — Roschilda] Roskild Aa1. 4 †hob†] *saaledes alle afskrifter, formodentlig fejllæst for diub.* 5 alle] *mgl.* Aa1. 8 vforrette] forwrette Aa2. 10 Kanuti] Knudtz Aa1—2. — reg(i)s] *mgl.* Aa1—2; *regs Ab.* — mcdxc] medx Aa1—2. 11 zignett] *under brevet har Ab Hans; maaske fejllæsning af Dominus rex per se el. lign.* 22 nogre] *tilf. o. lin. A.*

for^{ne} wor kiøbstadt Medelfar *thennem her* emod at hindre, hindre lade eller i nogen mode forfang at *giøre vnder* wort hylleste och nade. Giffuit paa wort slot Synderborg sancti Georgii martyris dag aar etc. mdx vnder wort signete.

5

Dominus rex per se.

BOGENSE

Bogense bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa Hyld. 21,2 1535 24. marts. Seglbilledet viser et venstrevendt, enmastet skib uden sejl. Indskriften lyder **bo||gen.**

Haderslev.

1288. 20. juli.

1

Kong Erik 6. Menved stadfæster Bogenses privilegier.

A: tabt, men registreret i RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2r.

Tryk: Rep. 1.rk. nr.547; Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. III nr.310.

⁵ **K**ong Erickes stadfestelse under dato 128⟨0⟩ paa dette 8.aar paa Hadersleff
sanct⟨e⟩ Margreta daug.

Odense.

1327. 16. juli.

2

Kong Valdemar 3. stadfæster de privilegier, Bogense har faaet af tidligere konger.

¹⁰ *A*: tabt, men registreret i RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f.2r. — *Aa*: Kgl. Bibl. Kall 4° 471 101 (17.aarh.). — *Ab*: Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas IV 559 (dansk oversættelse).

Tryk: Rep. 1.rk. nr.1464 (i udtog); Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. IX nr.353 (efter *Ab*).
Text efter Aa.

¹⁵ **W**aldemarus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus præsens
scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Noueritis,
quod nos dilectis uillanis nostris in Boknæs omnes libertates, gratias et
iura, quæ et quas ab antecessoribus nostris, regibus Daciæ, plenius dig-
noscuntur habuisse, dimittimus et concedimus per præsentis. Unde per
²⁰ gratiam nostram dstrictius inhiemus, ne quis aduocatorum nostrorum,
earundem officialium seu quisquis alius, cuiuscumque condicionis aut status
existat, ipsos uillanos contra tenorem presentius presumat aliquatenus
molestare, prout indignationem nostram et regiam uitare uoluerit ultionem.
In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum.
²⁵ Datum Othonie anno domini millesimo trescentesimo uicesimo septimo
quinta feria proxima post diem beati Kanuti regis et martyris teste domino
Laurentio Iønæssøn.

5 128⟨0⟩] 128 *A.* 6 sanct⟨e⟩] sancti *A.* 19 Unde] ordet forskrevet *Aa.* 25 trescen-
tesimo] foran simo er si(?) udklattet *Aa.* 26 regis] o. lin. *Aa.*

Hindsgavl.**1425. 19. december.****3**

Kong Erik 7. af Pommern tager borgerne i Bogense under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af de tidligere konger, i særdeleshed af kong Valdemar.

A: tabt, men registreret i RA. Danske Kanc. Privilegier inds. 1648 f.2r. — Aa: 5 Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas) IV 560. — Omtalt af Vedel Simonsen, Borg-ruiner 2. hefte 122 og Rugaard I 2. hefte 6 med aar 1426.

Tryk: Rep. 1. rk. nr.6226 (i udtog).

560 **W**ii Erick, meth guths nathe Danmarchs, Swerrighes, Norghes, (Wen-
561 des) ock Godes koning ok || hertuch i Pomern, gøre witterlicht met 10
thette bref, at for thyenist, troscap och willicheet, som wy funnet haue af
wore elschelike borgher och bymen i Bokenes i Fywn ok os ok wor kære
husfrw oc vore effterkommere, koninge, fræmlethis till them vm for see
a(t) be(f)yenne sculle i tillkommende tiidhe, huilcke som the och meth
troschap willichlike gøre sculle, thi tacke wi them oc theris folk, thyenere 15
och gots, thet them meth rætte tilhører, af wor særdelis nathe i wor ko-
ninglicke frid, wærn och heghn nathelicke at bescherme oc fordeytinge til
rætte. Ther till vnde wy them och benathe meth swodan byys ret, friheet
och privilegie, som the aff alder aff wore forfæthere, konge(r) i Danmark,
ok særdelis aff wor kære herre och forfather, koning Valdemar, hues syel 20
guth nathe, haue hafft eller haue, ock stadfeste them meth thette bref.
Thy forbyuthe wi wore foghede oc embitzmen oc alle andere, eehuo the
helst ære, them eller theris i noker madhe her vti ath hindre vnder wor
konichliche heffn oc wrethe. Datum in castro nostro Hintzegawel anno
domini 1425 feria quarta proxima circa festum beati Thome apostoli nostro 25
secreto presentibus appenso.

Hindsgavl.**1442. 19. november.****4**

Kong Christoffer 3. af Bayern tager borgerne i Bogense under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger.

A: tabt, men registreret i RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2r. — 30
Aa: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) IV 561. — Ab: RA. Langebeks dipl.
Afskr. af Langebek med paaskrift: »Orig. membr. in Arch. Reg. 1765« og med oplysn.:
»Sigillum abest«.

Tryk: Rep. 1. rk. nr.7282 (i udtog).

Text efter Ab.

35

9—10 (Wendes)] *mgl. Aa.* 14 a(t)] af *Aa.* — be(f)yenne] besynne *Aa.* 15 tacke=
tage. 19 konge(r)] konge *Aa.*

Wy Cristoffer, met gudhs nadhe Danmarks, Sweriges, Norghes, Wendes oc Gothes konung, palatzgreue paa Reyn oc hertugh i Beyærn, gøræ widerlicht alle men, at foræ thïæniste, troskap oc willicheet, som wy funnet haue aff wore ælscheliche burghere oc bymen i Bokeness i Fiwn (oc) 5
 5 oss oc wore æfterkommere, konunge i Danmarck, framlethis till them vm forsee at befynne schule i tilkommende tiidhe ewinnelighe, som the oc met troskap willelighe gøræ schule, tha taghe wy them oc theris gotz, thet them met rætte tillhører, oc theris folk oc thïænere aff wor serdelis nadhe i wor konunglighe fridh, wern oc hæghe nadhelighe at beschirme oc for-
 10 deythinge till rætte. Ther till vnne wy them oc benadhe met swodan byys ræt, frihet oc priuilegie, som the aff alder aff wore forfarne konunge i Danmark haue hafft eller haue, oc stadhfeste them met thette wort opne breff. Thy forbiwdhe wy wore foghede oc æmbitzmen oc alle andre, ee hwo the hælst ære, them eller therris i nogher made her vdi at hindræ eller hindræ
 15 ladhe, mødhe eller vforrætte vnder wor konunglighe hæffnd oc || wredhe. Datum castro nostro Hintzegawell feria secunda proxima post octauas beati Martini episcopi nostro sub secreto anno domini mcdxli secundo.

Odense.

1445. 23. februar.

5

Kong Christoffer 3. af Bayern tager borgerne i Bogense under sin beskyttelse og tilstaar dem toldfrihed overalt i sine riger undtagen Skaanemarkedet i høsten.

A: tabt, men registreret i RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.lv. —

Aa: Kgl. Bibl. Kall 4° 471 101 (17. aarh.), slutningen af brevet delvis facsimileret. —

Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas) IV 559.

25 *Tryk:* Rep. 1. rk. nr.7479 (i udtog).

Text efter Aa.

Wy Cristoffer, meth gudz nadhe Danmarcks, Swerighes, Norghes, 101
 Wendes oc Gotes konung, palantzgreue uppa Riin oc hertugh i Beyærn, || gøre witerlicht alle mæn, at fore troschap oc willigh thïæniste, 102
 30 som wore ælscheliche burgher i Boghness oss oc wort righe Danmarck her till giort haue oc her æfter trolighe gøre skule, tha haue wi annamet oc vntfongit oc anname oc vntfonge them meth thettæ wort opne breff oc alt theresz gotz, hyon oc thïænner vti wor konunglighe wærn, hægghn oc bescherming besønderlighe at forsware oc fordeythinge till rætte. Oc haffue
 35 wi nathelighe vnt them tollfrii at wære, ee hwor the hælzt meth theris skip,

4 haue] *rett. fra hawe Ab.* — <oc>] *mgl. Mss.* 9 hæghe] hægghn *Aa.* 32 vntfongit] *o er rett. fra a Aa.* — oc (3)] *at Aa.* 35 ee hwor] *ehuo Ab.*

gotz eller kopmandszscap i wore righe kommende wordhe wndertaghne wore Skone marknet vm høsten, swo længe wor nadhe tillsigher. Thy forbiuthe wi alle, ee hwo the hælzt ær, oc serdeles wore foghede oc æmbitz mæn for^{ne} wore burgher eller noker aff them omoth thenne wor nadhe i nokre hande madhe at hindre, mødhe eller wforrætte vnder wor konungliche hæfnd oc wredhe. Datum in Otthonia uigilia beati Mathie apostoli nostro sub secreto presentibus appenso anno domini millesimo cd quadragesimo quinto.

København.

1449. 24. august.

6

Kong Christian 1. tager borgerne i Bogense under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de tidligere konger har givet dem.

A: tabt, men registreret i RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2r. — *Aa:* Kgl. Bibl. Kall 4° 471 102 (17.aarh.). — *Ab:* Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas IV 562.

Tryk: Rep. 1.rk. nr. 7913 (i udtog).

Text efter Aa.

15

102 **W**y Cristiern, meth gudhs nathe Danmarks, Norges, Wendes oc Godes konigh, greue i Oldenborgh oc Delmenhorst, gøre wyderlicht, at wy aff sønderligh gunst oc nathe haue taghet oc vntfanget oc taghe oc vntfaa meth thette wort opne breff wore elskelige borghemestere, radhmæn, 20 borghere oc alle menighet, som bygge oc boo i wor købsteth Bowens i 103 Fyen, || vdi wor koningliche wærn, hæghen oc beskerming besønderligh at forsware oc fordattinge till rætte. Och stathfæste wy oc vnne them at nyde, haffue oc brughe alle privilegia, friihet oc nather, som wore forefæthre, koninge i Danmark, them fore ossz nathelighe vnt oc giffuet hafve, i alle 25 mathe oc i alle article, som theres obne breff ludhe, som the them ther vpa giffuet haue. Thi forbiuthe wy alle, ehwo the helst ære, oc serdeles wore foghede oc æmbitzmen for^{ne} wore burgheremestere, radhmæn, borghere oc menighet eller noghen aff them omodh thenne wor gunst oc nathe i nogher mathe at hindre, møthe eller uforrætte vnder wor koningliche hæffnd 30 oc wrethe. Datum castro nostro Haffnensi die beati Bartholomei apostoli nostro sub secreto anno domini mcdxli nono.

5 hande] e er udklattet, maaske rett. Aa. 7—8 millesimo.. quinto] 1045 *Privil. 1648;* 1405 *Ab.* 20 borghemestere] foran ordet udvisket borgh (ved linieskifte) *Aa.* 21 oc(1)] rett. fra och *Aa.* 24 oc (1)] *mgl. Ab;* foran ordet udvisket och *Aa.* 25 giffuet] u er rett. fra v *Aa.* — hafve] o. lin. *Aa.* 28 for^{ne}] rett. fra for:de *Aa;* fornefnthe *Ab.* — wore] *mgl. Ab.* 30 møthe] t er rett. fra d *Aa.* 31 Haffnensi] Hafniensi *Ab.* — apostoli] episcopi *Ab.*

Odense.

1485. 31. marts.

7

Kong Hans tager borgerne i Bogense under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de tidligere konger har givet dem.

A: tabt, men registreret i RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2r. — Aa: Kgl. Bibl. Kall 4° 471 103 (17. aarh.). — Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol.186 (Resens atlas IV 563.

Tryk: Rep. 2.rk. nr.5655 (i udtog).

Text efter Aa.

Wii Hans, meth gudz nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Gothes ¹⁰³
¹⁰ koning, wduald till Suerige, hertug i Sleszwiig, oc i Holsten, Stor-
 marn oc Ditmerschen hertug, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, gøre alle
 witherlicht, at wii af wor sønderlige gunst oc nade haue taget oc vnfonget
 oc tage oc vnfonge meth thette wort obne breff wore borgemestere, radmen,
 borgere oc menighed udi wor oc kronens købsted Bogense udi wor konges-
¹⁵ lige frid, hegn, wærn oc beskerming besønderlige at forsvare oc forditinge
 till rette oc vnne oc stadfæste them alle the nader, friheder oc privilegier,
 som vor kære fader, koning Christiern, hues siel gud nade, oc andre wore
 forfædre, framfarne koninge i Danmarck, them nadelige vnt oc giffuit
²⁰ hae, swo at the them nyde, bruge oc beholde mwe oc schule frii oc vhin-
 dret meth alle theres ord oc article, som the breff, them ther vppa gifne ere,
 inneholde oc vdwise. Thi forbiude wii alle, ehuo the helst ere eller wære
 kunde, oc særdeles wore fogede oc embitzmen oc alle andre them ther omod
 at hindre || eller hindre lade eller i nogre made vforrette vnder wor konges- ¹⁰⁴
 lige hefnd oc wrede. Datum in ciuitate nostra Ottoniensi die coene domini
²⁵ anno eiusdem medlxxx quinto nostro sub secreto præsentibus appenso.

Odense.

1508.

8

Dronning Christine stadfæster Bogense bys privilegier.

A: tabt, men omtalt i (a): Kgl. Bibl. Gml. kgl. sml. 4° 2349 IIb (Jacob Bircherod),
 (b): Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 18 f. 186r og (c): Odense Katedralskoles bibliotek, Th.
³⁰ Bircherods manuscript 426.

Tryk: Rep. 2.rk. nr. 11167.

Text efter (b).

11 hertug] *mgl. Ab.* 14 wor (1)] *o.lin. Aa.* 19 oc (2)] *rett. fra och Aa.* 21 wære] *rett. og udklattet Aa.* 22 ther] *her Ab.* 22—23 omod.. hindre (2)] *tilf. i marg. Aa.* 22 omod] *innan Ab.* 24 die.. domini] *skiertorsdag Ab.* 25 eiusdem] *domini Ab.*

Dronning Kirstens confirmatz meget vitløfftig paa pergament om alle byens privilegier Otth. 1508 er i byens gjemme.

Odense.

1514. 27. marts.

9

Dronning Christine stadfæster de privilegier, borgerne i Bogense har haft i tidligere kongers tid, i særdeleshed dem, de har haft i kong Hans og kong Christians tid, tager borgerne under sin beskyttelse, fastsætter byfredens grænser og grænserne for byens græsgang og giver borgerne samme privilegier, som borgerne i Odense har, og fastsætter yderligere en række bestemmelser.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2r med aar 1504. — I Kgl. Bibl. Gl. kgl. sml. 4° 2349 IIb referat: »Byens privilegier af dronning Kirstina, kong Hanses dronning, som kalder ham deri stedze sin kiære hosbond. Dat. Odense 1514. Findes i byens gjemme«. Samme referat i Kgl. Bibl. Rostgaard fol. 18 f. 186r og i Odense Katedralskoles bibliotek. Th. Bircherods manuscript 426.

Omtalt Rep. 2. rk. V s. 592.

Datering: Privilegiet kan ikke være fra 1504, som afskriften angiver, da dronning Christine paa den angivne dato iflg. Dronning Christines Hofholdningsregnskaber 154f. var paa Tørring og i Toldsted. Udtrykket paa kong Hans' tid tyder ogsaa snarest paa, at kongen da var død. Bogense hørte til dronning Christines livgeding. Jfr. Rep.

^{2 r} **W**ii Christina, med guds naade Danmarckis, Sueriges, Norgis, Wendis ²⁰
^{2 v} och Gottis || droning, hertuginde i Slesuig, Holstenn, Stormaren och Dyttmerschenn, indborenn hertuginde i Sagxenn, greffinde udi Oldenborg och Delmenhorst, giøre alle witterligt, att wor elschelig borgemester och raad i Bogense haffue nu werriitt for os med mange worre forfædres, fremfarne konger i Danmarck, och serdelis wor kierre herre och hosbundis, ²⁵
koning Hanses, preuilegier och friheder, som de der i Bogense nytt och med begaffuett haffue, huilche for^{ne} worre forfædres breffue enn part paa deris byes preuilegier och friheder paarørendis for gammelheds schyld och sammeledis for breffuenis forsømmelses schyldt ey wellferdig waare paa sckriffstens weigne. Daa effterdi os tillbør och hører paa wor dronninglige ³⁰
embede, som ui aff guds forsiunn till seedt er att besørge och betenche saadanne stycker och errind(er), som wor kierre wndersaatte kunde komme till bestandige freed och rolighed, och wor bye kand wdaff forbedris och wed magt bliffue, haffue ui nu aff wor synderlige gunst och naade fornyett, ^{3 r}
wndt och giffuitt, stadfest och fuldbyrd och med dette wort obne || breff ³⁵
fornyer, wnder och stadfester och fuldbyrder worre elschelige borger udi

I meget vitløfftig] *mgl.* (a). 1—2 om.. 1508] *o. lin.* (b). 2 Otth.] Ottense (c). — er.. gjemme] *mgl.* (a). — er] *mgl.* (c). 32 errind(er)] *errindre Aa.*

Bogense alle di preuilegier, naader och friheder, som for^{ne} worre forfædre, konger i Danmarch, dem wndt och med begaffuitt haffuer, ligeruis som her effter følger. Først att worre elschelig borger udi Bogense schulle haffue och niude alle di preuilegier och friheder, som di haffuer hafft i fremfarne kongers tiid, och seerdelis di preuilegier och friheder, di udi koning Cristians och koning Hansis, wor kierre hosbundis, tiid och hiid till nødt och hafft haffue, och dømme wi dem wkrenckelig att werre och warachtige att bliffue i alle maader, tagendis alle for^{ne} worre borgere och huer der weed wnder wor freedt och beschermelse besynderligenn att forsuaere och fordragtinge thill rette. Och paa dett att worre borgere udi Bogense maa dis fredsomligere haffue roligheed och freedt i deris bye och der omkring, dømme wi for enn rett och schick, att deris stads friheed schall recke och stadeligenn och wbrødeligenn holdes om woldt indenn deris stads wernn och hauellwerck och saa indenn for^{ne} stads marchescheell, som allmint kaldis birck eller || wiballe, saa att for^{ne} stads friheed och byefreed schall recke sønder 3 v ud aff Bogense bye och indtill dend sønder ende paa iordbroenn, nord och synder wed iordbroenn att det seig fare, och nordoest aff det samme seigfeer och fremfor Kierbyeschouff och till Stolyckehøy och nørfra Stolyckehøy och till Foennse, fremdelis wester ud aff Bogense och till 20 Foense fram indtill Bousand, westenn frem for holmenn och indtill dend store steinn, som <k>aldis Schindfeldt, och ind adt Aars dyb och nordoest udaff for^{ne} Bogense bye och till Lindholmbs dyb och adt Hornschouffs weigle, fremdelis øster udaff byenn till dybett i Hornnschouffs weigle op till grøffterne under Hornschouff och grøfftenn nord indtill Rempbechs 25 krog och saa bysens bech op till iordbroenn med sitt fri wandløb. Dierffuis eller dristis nogenn, huo hand helst er, huad willckaer eller stadt hand er aff, nogenlunde aff offuerdaadighed att bryde for^{ne} freedt, saa att hand indenn for^{ne} fredtz steder dreffuer nogenn mand eller lemmelester, saargiør eller høder eller weldegjør och worder der for grebenn med schinnbarlig 30 gierning eller fordeelis effter lougenn, daa schall hand werre pligtig for dend brøede offuer alle rette || bøder att betalle dend, hand giorde schade, 40 4 r march penge och kongenn 40 ø och byenn 40 ø. Item siger hand och ney for saadann misgierning och fester loug for sig, daa schall hand sette wederefftig loffuenn for sig och schall indenn thi dauge der effter komme till 35 stadenn och giffue dend loug, hand feste, menn kand hand iche fuldkomme lougenn, daa schall hand bøede det sagefald, som forskreffuitt staar. Skulle och for^{ne} worre kierre wndersaatte och borger udi Bogense her effter haffue, nyde, bruge och beholde deris wiballe och alle di smaa øer, Lille

21 <k>aldis] schaldis Aa.

Stegøe, Stoere Stegøe och Øster øe, enge och ager iordt frii och wbehindrett i alle maade, som de dennom aff arildtz tiid och i for^{ne} wor kierre her hosbunds och andre kongers tiid nødt och brugt haffue. Disligeste schulle di och haffue deris fri gresgang och fægang reckendis fraa Aallebech och indtill Fyllebeck wdi widenn och bredenn, som forfaldenn och begrebenn⁵ er, och di dend aff arildtz tiid och hiid till nøett och hafft haffuer. Forbiu-
^{4 v} dendis wore foegder och embedsmend for^{ne} worre borger udi Bogense hinder eller forfang att giøre paa saadann deris frihed, wiballe, || øer, ager, enge eller gresgang her imod i nogenn maade. Ingenn udenn byes mandt maa haffue eller kiøbe iord i Bogense, med mindre indt de schulle haffue¹⁰ der biugning paa, som kand gaae och giffues sckatt och tynge udaff aff di, som der udi boer, och giffue huer tredie penge till byenn aff dend leie, der ud aff giffuis. Skulle for^{ne} Bogense borger huert aar giffue os och worre effterkommere, konger i Danmarch, 80 marck dansche penning, 16 β i marckenn, huer sancti Mortens daug for derris aarlig byes schatt, och huil-¹⁵ chenn borger som dyll nogett aff dett goedtz, hand pligtig er att schatte udaff, och suer der for, daa schall hand bøede der for moed raadmendene och ey mod kongens fougitt. Skeer der nogle sager udenn Bogense bye eller byefreed, som sandemend schulle thye och adtschillie, daa schulle der till tages otte sandemend aff borgerne der nest, som sagenn scheedt er, och²⁰ dett adtschillie, som deris seduanne tillforne werritt haffuer. Disligeste maa och schulle samme worre kiere borger i Bogense nyde alle di preuilegier och friheder, som worre kiere borgere wdi Odense aff fremfarne konger i Danmarck wndt och giffuitt er, och som di wdi wor kiere her hosbunds
^{5 r} tiidt nøedt, och || hans naadigis stadfestelse breff, di der paa haffuer, yder-²⁵ mere wduiser. Item alle de iorder och grunde, som ligendis ere indenn deris friheder och marckeschiell, schulle adelis werre wndtagenn och fri for alle tynge, saa som ere inde och studt, och de iorde schulle iche schifftis som strandkiøbing iordt, menn di schulle schifftes, som almindelig landtz loug wduiser. Sammeledis wille wi, att huor nogenn findis der omkring deris bye³⁰ Bogense wloglig hauffner, som ingenn toldt er sadt, serdelis udi Nørrebye dyb, att handle och kiøbslaae worre borgere udi Bogense till forfaang, eller och nogenn wdlendische kiøbmend eller bønder giør nogenn landkiøb med øxenn eller andre waare der omkring byenn borgerne till forfang, daa maa och schulle worre borgemestere och raad forhindre och beslaae, hues di³⁵ haffuer med att farre, till wor beste och behouff. Ingenn mand schall haffue sitt hiemmelig huus nermer byeen eller stredett end, som schelligt er. Huo som dett haffuer i sinn gaardt, daa schall hand dett wdgraffue, saa att der

1 och (3)] *gentaget, men sidste sted atter slettet Aa.*

kommer ingenn ond lugt wdi byenn eller stadenn till hans naboer der ud aff, och schulle di ey bygge saadanne || hiemmelige huussze offuer bysens ^{5 v} graffue eller becke och ey dend forfylde med saadanne eller andre wreenligheed. Huo der imod giør, bøede kongenn 3 ʒ, stadenn 3 ʒ och naboenn 3 ʒ, ⁵ om hand der paa kierrer, och bryde op biugningenn, om hand haffuer bygt hannom for neer. Haffuer wi wndt och tilladt, huilckenn wor borgere i Bogense som haffuer nogenn iorde eller gaarde i andre kiøbsteder, daa schulle di haffue och niude dennom saa fri for sckatt och tyngge, som andre worre borgere aff andre kiøbsteder fri(est) haffuer deris iorde. Skall huer ¹⁰ mand forwaare sinn offuenn och ildsteede, som ey will haffue tillseende aff raadett och fougden, och huer sinde hand worder aff dennom tillsagt och icke bedrer sig, bøde 9 β moed byenn. Naar nogenn tydsch eller wdlendische dør i wor kiøbsteed Bogense, daa schall giffuis aff deris goetz huer thiende penge, halfft till kongenn och halfft till byenn, och haffuer dend, ¹⁵ som dør, ingenn arffuinger, daa tager kongenn halfft och byenn halfft hans goetz. Skulle borgemester och raad udi for^{ne} wor kiøbsted Bogense haffue magt att || regere alle embeder effter schelligheed, som de wille ^{6 r} werre beckindt, och demb att forbyde alle wloglige kiøb och forprang att giøre, de, som embeder haffue. Kunde for^{ne} worre borgere udi Bogense ²⁰ behindre nogenn i deris bye, som dennom schyldig er eller haffuer dennom wforretted, daa maa de lade dennom beslaae, saa lenge di pleige dennom rett. Wille wi och byde worre borgere udi Bogense, at di schulle werre deris borgemester och raadt hørrig och lydig i alle rettfærdige erinde, som di aff dennom tillkreffuis, och giffue wi samme borgemester och raad fuldmagt ²⁵ att reffse dennom, som iche lydige wille werre. Huo som ey uill tillhielppe att giøre wey eller andenn ting, som sinn borgemester och raadmend tychis nøtteligt werre for stadenn, hand bøede første gang for whørsommeligheed 3 ʒ, andenn tiidt 6 ʒ, thredie tiidt 20 ʒ, halfft till kongenn och halfft till stadenn. Ingenn de, som hiemme haffuer i Bogense, mend eller quinde, ³⁰ schulle tage sig werge eller forsuar udi sinne eringer eller sager aff nogenn wdenn byes mandt wdenn kongens serdelis orloff wndertagenn alle || ande- ^{6 v} lige sager. Thi forbyde wi alle, huo de helst er eller werre kunde, serdelis worre fougder, embidtmend, for^{ne} worre kiere borgere och wndersaatte i Bogense her imod paa for^{ne} preuilegier och friiheder eller paa nogenn ³⁵ sinne ord och artickle, som denne ydermere indeholder och forskreffuitt stander, att hindre eller hindre lade, møede, pla(tz)e, deelle, wmage eller i nogenn maade att wforrette wnder wor dronninglig heffnn och wrede. Giffuitt udi wor kiøbsted Odense midfaste mandag aar effter guds byrdt 1504(!) wnder wor zechrett.

9 fri(est)] fristed Aa. 34 friiheder] friihe|heder Aa. 36 pla(tz)e] plage Aa.

Nykøbing Falster.

1517. 21. marts.

10

Kong Christian 2. tager borgerne i Bogense under sin beskyttelse, stadfæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger og dronninger, og forbyder yderligere brugen af ulovlige havne omkring Bogense samt paabyder, at smør og honning skal sælges efter ret vægt og maal. 5

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 6v (udtog). — Ab: Kgl. Bibl. Uldall fol. 186 (Resens atlas) IV 572. — B: RA. Danske Kancelli. Christian 2.s registre f. 57v med overskrift: *Borgemester oc menighet i Baagenss finge renouaciones et confirmaciones priuilegiorum cum articulis subsequentibus.*

Tryk: Suhms Samlinger II 2. hefte 23. — Reg. Dan. nr. 6129. 10

Text efter B, suppleret efter Ab.

Wii Christiern, mett gudss nade Danmarkes, Norges, Wendes og Gottes koning, udvald koning til Sverig, hertug til Slesvig, i Holstein, Stormarn og Dytmersken, greve udi Oldenborg og Delmenhorst, giøre alle wiiderligt, at vi af vor synderlig gunst og naade haver taget, annammet og 15 undfanget og med dette vort obne bref tage, annamme og wndfange wore kere wndersotte, borgemester, rad oc mene borger vdii wor køpstedt Bogenss, vdii wor koningligen heghn, wern, friidt oc beskermellsse besynderlig at forsvare og fordagtinge til alle rette. Sameledes haffue wii aff samme wor kongelige gunst og naade fulburdt, samtyckt oc stadfest alle the nader, 20 friiheder oc priuilegia, som wore forfedre, koninger oc drotninger her i Danmark, them naadeligen wndt oc giffuet haffue, wed thieres fullmackt atbliffue i alle thieres ord, puncthe oc artichell, som the indholle oc wtuisse. Fframdelis haffue wii oc for^{ne} wore wndersotte i Bogensse till gode och bestand formerett oc forbedret thieres priuilegia met tesse effter^{ne} arti- 25 chell: Att enghen ma eller skall her effter selge ind i Noreby dywg eller i andre wlogligen haffuer ther omkring thieres bye ther atgøre landkøpp for^{ne} wore wndersotte till skade oc forfang wnder swodan skips oc godsses fortapellse, hallff delen till oss oc kronen oc halffdelen till byen, oc giører nogr her emodt, tha mwe wore borgere indhetthe oc indføre samme skipe 30

12—14 Danmarckes.. Delmenhorst] etc B. 15—16 at.. og(2)] etc. B. 17 kere] troe Ab. — rad] raadmænd Ab. — mene] meeninge Ab. 18—19 besynderlig.. rette] etc. B. 19—20 samme wor] mgl. Ab. 20 kongelige.. naade] g: etc. B. — fulburdt] forundt Ab. 21 her] mgl. Ab. 23 ord] og tilf. Ab. 24 oc for^{ne}] forundt Ab. — och] til tilf. Ab. 25—26 artichell] som de første tilf. Ab. 26 selge] seigle Aab. — Noreby] Nørrebye Aab. 27 thieres] dend Ab — atgøre] atgore B. 29—30 oc (3).. nogr] om nogen giør Ab. 29 giører] giører B. 30 mwe] ville. Ab. — indføre] indstrøed Ab. — skipe] skipper Ab.

oc gotss ind fore byen, dog saa kommer noget skip ther i swodan haffner
 wifforwaret vtaff stor storm eller anderledes, tha skall wore borghere i
 Bogensse giffue them *strax* adwarsell, the ther icke skulle brwge nogen
 landkøpp emodt thieres *privilegia*. Wnde wii oc tillade, at nær ther i byen
 5 her effter smør skall selges eller køpes, tha skall thet selges oc køpes effter
 rett wecht oc sammeledes høninge effter rett made. Hwem her emodt gjør,
 haffue forbrwtt iii *marck* till oss oc kronen oc iii *marck* till byen. Thi forbyde
 vi alle, ihvo de helst ere eller være kunde, og særdeles vore fogder og embitz-
 men forskrefne vore kiere undersaatte i Bogense herimod forskr^{ne} frihed,
 10 naade og privilegier at hindre, hindre lade, <møde>, pladse, umage eller
 i nogen maade at uforrette wnder wor koningligen heffn oc wrede. Datum
 Nykøpinge slott ipso die *Benedicti abbatis* mdxvii.

1 saa] og *tilf. Ab.* 1—2 ther.. anderledes] derinde forskrefne hafn af storm at indlegge
 uforvaret *Ab.* 3 them] dend *Ab.* — the.. icke] at de ikke der *Ab.* 6 høninge]
 honing *Aab.* 7 oss.. kronen] kongen *Ab.* 7—11 Thi.. uforrette] *Cum inhibicione solita B.*
 10 <møde>] ved dette *Ab.* 12 slott] *agl. Aab.* — ipso.. abbatis] sti. Alberti dag *Aab.*

HERRESTED

Kong Christoffer 1. stadfæster de rettigheder, som bønderne i Herrested har faaet af kong Valdemar.

A: tabt. — Aa: RA. Langebeks diplomatarium. Afskr. af Langebek m. paaskrift: »Orig. membran. ex archiv. Rosenkr. 1761« og med oplysn.: »Superest fragmentulum sigilli filis sericeis rubri coloris adpendens«. — Ab: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 2091 I f. 53r (Luxdorph) med oplysn.: »Af seglet er kun disse bogstaver, velstukne, tilbage, paa den ene siide + CR og den anden GIS + « (DKS. nr. 15 a og b).

Tryk: Hist. Tidsskr. IV 602 (efter Ab); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. I nr. 256 (efter Ab).
10 — Reg.Dan. nr. *359; Rep. 1. rk. nr. 279.

Text efter Aa.

C, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus presens scriptum
cernentibus in domino salutem. Significamus uobis, quod nos bon-
donibus, latoribus presentium, de Hærrigstath omnes consuetudines et
15 iura dimiserimus, que a dilecto patro nostro rege Woldemaro dinoscuntur
plenius habuisse. Prohibemus igitur districtius per gratiam nostram, ne
quis ipsos super hiis presumat aliquatinus molestare. In cuius rei euiden-
ciam presentes litteras sibi contulimus sigilli nostri munimine roboratas.
Datum Slæswic anno domini m° cc° l° viii° vi° kalendas septembris teste
20 domino comite Ernesto.

*Kong Erik 5. Glipping stadfæster de love og torverettigheder, som by-
mændene i Herrested har haft fra gammel tid.*

A: tabt. — Aa: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek m. paaskr.: »Orig.
25 membr. in archiv. Rosenholm 1761« og med oplysning: »Fragmentum sigillum ex
cera viridi filis sericeis rubri et viridis coloris adpendet. — Ab: Kgl. Bibl. Ny kgl.
sml. 4° 2091 I 53 (Luxdorph).

Tryk: Suhm X 1000, Hist. Tidsskr. IV 603 (efter Ab), Dipl.Dan. og DRB. 2. rk.
II nr. 156 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. 1193*; Rep. 1. rk. nr. 394.

30 Text efter Aa.

Ericus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus hoc scriptum cernentibus in domino salutem. Scire uolumus uniuersos, quod nos leges et iura forensia, que et quas latores presentium, uillani de Hærighstath, de consuetudine habuerant ab antiquo, eisdem de cetero concedimus et tenore presentium confirmamus sub optentu gratie nostre districtius 5 inhibentes, ne quis aduocatorum nostrorum uel quisquam alius ipsos uillanos super hiis iuribus forensibus, que hucusque habuerant, presumat in posterum impetere uel aliquatenus impedire, sicut gratiam nostram diligit et fauorem. In cuius facti memoriam presentes litteras eis contulimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Nyburgh anno domini m^o cc^o 10 lxx^o kalendas augusti quartodecimo testibus dominis Uffone dapifero et S. Williamsun et Widone dyacono.

Nyborg.

1288. 28. maj.

3

Kong Erik 6. Menved stadfæster de love og torverettigheder, som bymændene i Herrested har fra gammel tid, saaledes som deres privilegier, som de har fra tidligere konger, udviser.

A: tabt. — Aa: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek m. paaskr.: »Orig. membran. ex archiv. Rosenkr. 1761« og med oplysning: »Sigillum deest, fila vero sericea rubi coloris adpendent«. — Ab: RA. Langebeks dipl., afskr. med overskrift: »Ex pergameno« og med sen. tilføjelse: »Ex archivis Rosenkr.« — Ac: Kgl. Bibl. Ny 20 kgl. sml. 4° 2091 I 53 (Luxdorph), i udtog.

Tryk: Hist. Tidsskr. 1. rk. IV 603 (efter Ac); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. III nr. 296 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. *631; Rep. 1. rk. nr. 539.

Text efter Aa.

E, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus hoc scriptum 25 cernentibus salutem in domino sempiternam. Scire uolumus uniuersos, quod nos leges et iura forensia, que et quas latores presencium, uillani in Hærighstath, de consuetudine habuerant ab antiquo et tempore dilectissimi genitoris nostri clare memorie dinoscuntur habuisse, prout in priuilegiis super hoc confectis a progenitoribus nostris eis indultis lucide continetur, eisdem de cetero concedimus et per presentes confirmamus sub optentu gratie nostre districtius inhibentes, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius ipsos uillanos super hiis iuribus forensibus, que huc usque habuerant, presumat in posterum inpetere uel aliquatenus inpedire, sicut gratiam nostram diligit et fauorem. In cuius 35

3—4 Hærighstath] Hærighstath Ab. 12 Williamsun] Williamss. Ab. 25 E.] Ericus Ab. 28 Hærighstath] Hærigstath Ac. 34 inpetere] impetere Ab. 35 inpedire] impetere Ab.

facti memoriam presentes litteras eis contulimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Nyburgh anno domini m^o cc^o lxxx^o viii^o sexta feria infra octauam trinitatis teste domino Petro dapifero.

Vordingborg.

1320. 9. juni.

4

⁵ *Kong Christoffer 2. stadfæster de love og torverettigheder, bymændene i Herrested har fra gammel tid, saaledes som deres privilegier, som de har faaet af tidligere konger, udviser.*

A: tabt. — Aa: RA. Langebeks dipl. Afskr. af Langebek med paaskrift: »Orig. membr. in archivo Rosenholm. 1761« og med oplysninger: »Fragmenta sigilla ex cera alba filis sericeis rubri et blavei coloris adpendent. In tergo: Inhibetur, ne quis tales contra libertates ipsius a rege et predecessoribus suis indultas inquietet. — Ab: RA. Langebeks dipl. Afskr. med paaskrift: »Ex pergamen« og (m. anden hd.) »Ex archiv. Rosencr.« og med overskrift: »Inhibitio, ne quis uillanos in Hæringstath contra libertates ipsius a rege et predecessoribus suis indultas inquietet«. — Ac: Kgl. Bibl. ¹⁵ Ny kgl. sml. 4° 2091 I 54 (Luxdorph), i udtog.

Tryk: Hist. Tidsskr. IV 604 (efter Ac); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. VIII nr. 222 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. *1268; Rep. 1. rk. nr. 1293.

Text efter Aa.

²⁰ **C**ristophorus, dei gracia Danorum Sclauorumque rex, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Scire uolumus uniuersos, quod nos leges et iura forensia, que et quas exhibitores presentium, uillani in Herighstath, de consuetudine habuerant ab antiquo et tempore dilectissimi genitoris nostri clare memorie dinoscuntur habuisse, prout in priuilegiis super hoc confectis a progenitoribus nostri eis indultis ²⁵ lucide continetur, eisdem de cetero concedimus et per presentes confirmamus sub optentu gracia nostre districtius inhibentes, ne quis aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius ipsos uillanos super hiis iuribus forensibus, que huc usque habuerant, presumat in posterum inpetere uel aliquatenus inpedire, sicut gratiam nostram diligit et fauorem. ³⁰ In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Worthingburgh anno domini m^o ccc^o xx^o secunda feria proxima ante festum beati Barnabe apostoli in presencia nostra.

Nyborg.

1327. 30. januar.

5

Kong Valdemar 3. stadfæster de love og torverettigheder, bymændene i

²¹ uniuersos] uniuersis Aa; rett. fra uniuersis Ab. ²⁹ inpetere.. inpedire] impetere.. inpedire Ab.

Herrested har fra gammel tid, saaledes som deres privilegier, som de har faaet af tidligere konger, udviser.

A: tabt. — Aa: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek med paaskrift: »Orig. membr. ex archiv. Rosenholm. 1761« og med oplysn.: »Sigillum abest, fila vero sericea viridis et flavi coloris adpendent«. — Ab: Smst. afskr. m. paaskrift: »Ex pergamenø og m. anden hd. »Ex archivis Rosenkr.« — Ac: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 2091 I 54 (Luxdorph), i udtog.

Tryk: Hist. Tidsskr. IV 604 (efter Ac); Dipl.Dan. og DRB. 2. rk. IX nr. 361 (efter Aa). — Reg.Dan. nr. *1434; Rep. 1. rk. nr. 1466.

Text efter Aa.

10

Woldemarus, dei gratia Danorum Sclauorumque rex, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Scire uolumus uniuers(o)s, quod nos leges et iure forensia, que et quas exhibitores presentium, uillani in Herighstath, de consuetudine habuerant ab antiquo et tempore antecessorum nostrorum regum Dacie dinoscuntur liberius habuisse, prout in preuilegiis eorum super hoc confectis plenius continetur, eisdem de cetero concedimus et per presentes confirmamus sub optentu gratie nostre districtius inhibentes, ne quis aduocatorum nostrorum, eorundem officialium seu quisquam alius ipsos uillanos super hiis iuribus forensibus, que hucusque habuerant, presumat in posterum inpetere uel aliquatenus inpedire, sicut gratiam nostram diligit et fauorem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Nyburgh anno domini millesimo trescentesimo uicesimo septimo sexta feria proxima ante purificationem beate Marie uirginis teste domino Alberto Albrictson.

Odense.

1353. 30. juli.

6 25

Kong Valdemar 4. Atterdag stadfæster de love og torverettigheder, bymændene i Herrested har fra gammel tid, saaledes som deres privilegier, som de har faaet af tidligere konger, udviser.

A: tabt. — Aa: RA. Langebeks dipl., afskrift af Langebek med paaskrift: »Orig. membr. ex archiv. Rosenholm 1761« og med oplysning: »Sigillum (ad leges terræ) 30 ex cera rubra filis sericeis rubri et viridis coloris adpendet«. — Ab: Smst. Afskr. m. paaskrift: »Ex pergamenø og (m. anden hd.): »Ex archivis Rosenkr.« — Ac: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 2091 I 54 (Luxdorph), i udtog.

Tryk: Hist. Tidsskr. IV 604 (efter Ac). — Reg.Dan. nr. *2175; Rep. 1. rk. nr. 2385.

Text efter Aa.

35

13 uniers(o)s] uniuersis Aab. 15 dinoscuntur] dignoscuntur Ab. 16 preuilegiis] priuilegiis Ab. 20—21 inpetere.. inpedire] impetere.. impedire Ab. 24 Albrictson] Albrictsen Ab.

Waldemarus, dei gracia Danorum Sclauorumque rex, omnibus presens
 Wscriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Scire uolu-
 mus uniuersos, quod nos leges et iura forensia, quas et que exhibitores
 presencium, uillani in Herghestath, de consuetudine habuerant ab antiquo
 5 et tempore dilectissimi genitoris nostri clare memorie dinoscuntur liberius
 habuisse, prout in priuilegiis super hoc confectis eis a progenitoribus nostris
 indultis lucide continetur, eisdem de cetero concedimus et per presentes
 confirmamus sub obtentu graciae nostre districtius inhibentes, ne quis
 aduocatorum nostrorum uel eorundem officialium seu quisquam alius ipsos
 10 uillanos super hiis iuribus forensibus, que hucusque habuerant, presumat
 in posterum inpetere uel aliquatenus inpedire, sicuti gratiam nostram
 dilexerit et fauorem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus
 est appensum. Datum Othonie anno domini millesimo ccc^o quinquagesimo
 tercio crastino beati Olai regis et martiris teste Nicholao Iønsson de
 15 Keldebec iusticiario nostro.

Nyborg.

1415. 7. juni.

7

Kong Erik 7. af Pommern giver bønderne i Herrested samme privilegier som andre birker paa landet, dog uden skade for kronen med hensyn til skatter og tjenesteydelse.

20 A: tabt. — Aa: RA. Langebeks dipl., afskr. af Langebek med paaskr.: »Orig. membr. in archiv. Rosenholm. 1761« og med oplysninger: »Sigillum ex cera rubra filis sericeis rubri et viridis coloris integrum adpendet, in tergo: Koning Ericks stadfestelse paa Herrested birck«. — Ab: Kgl. Bibl. Ny kgl. sml. 4° 2091 I 54 (Luxdorph).
 Tryk: Hist. Tidsskr. IV 605 (efter Ab). — Reg. Dan. nr. *4320; Rep. 1. rk. nr. 5521.

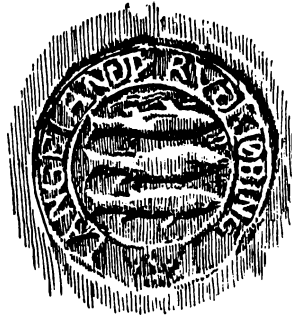
25 *Text efter Aa.*

Anm.: Med dette brev, hvor indbyggerne i Herrested omtales som bønder og faar privilegier som et landbirk, er Herrested ophørt med at være købstad. Der findes endnu 2 privilegier ligelydende med dette fra 1442 5/11 og 1449 31/12.

30 Wy Erik, meth guds nadhe Danmarks, Sweriges, Norghes, Wendes oc
 Godes koning oc hertug i Pomeran, helse alle thee, som thettæ breff
 see aller høre, kærlicæ meth gudh oc wor nadhe oc kungøre, at wi vnne oc
 giue wore bøndher i Hærætztæde i Winninghæret liggendis alle swa dane
 priuilegia, frihet oc nadhe, som andhræ biærkæ vppa land liggende haue oc
 nydhe i wore riighæ, thogh swo, at scat, bædhæ, oc hwat thiænistæ wi aff
 35 them haue scule till wort slotz behoff, thet scall ware ther meth i alle madhe

3 uniuersos] uniuersis Aa. 11 inpetere.. inpedire] impetere.. impedire Ab. 13 millesimo] m^o Ab. 14 Iønsson] Iønss Ac; Iønssen Ab. 30 thettæ] thetæ Ab. 32 Winninghæret] Winning herit Ab.

vforsymeth. Thy forbiwde wi alle wore foghede oc æmbitzmæn oc alle andhre, ee hwo thee hælst ære, thøm her amoed at hindhræ aller vforrættæ i noger madhe vndher wor wreedhe oc koninglicæ heffnd. In Cristo ualet. Scriptum in castro nostro Nyborgh anno domini med quinto decimo feria sexta post octauas corporis Cristi nostro sub secreto apposito inpendenti. 5

RUDKØBING

Rudkøbing bys segl, gengivet efter segl, papir over voks, paa Hyld. 64,8 1608
21. februar. Seglbilledet viser tre over hverandre stillede venstrevendte fisk. Indskriften lyder: RVDKIØBING LANGELAND.

Hertug Valdemar forbyder fremmede, som kommer til Langeland, at forurette Rudkøbings indbyggere ved køb og salg.

A: tabt, men refereret i nu tabt registratur af Didrik Brochenhoffuet, byfoged
 5 1641—49, gengivet i notarialkopi 1670 23. dec. af nu tabt tingsvidne af Rudkø-
 bing byting 1670 6. dec. med paategninger: *Lest paa Rudkøbings byeting thisdau-
 genn d. 4. april anno 1671; Lest paa Nørreherridz tingh taarsdagen d. 6. april anno
 1671; Lest paa Langlantz (? forskrevet) landsting onsdagen den 26. aprilis 1671;
 Lest paa Rudkøbings raadstue d. 31. may 1671; Lest paa Rudkøbings byeting thirsda-
 10 gen d. 7. juni anno 1681.* FLA. Rudkøbing raadstuearkiv. Bd: Forskellige privilegier
 for Rudkøbing.

Tryk: Rasmussen, Rudkjøbing 36; Dipl.Dan. og DRB. 2.rk. III nr.267. — Reg.
 Dan. nr. *628; Rep. 1.rk. nr.529.

Kong Woldamars breff, daterit Trannekier slott aar 1287, huor vdinden
 15 *strengeligen forbiudes alle fremmede, som aff andre steder did tiill Lange-
 land kommendis worder, i nogen maader med kiøb eller sall Rudkøbings ind-
 bygere at forurette heller och deris friheder imod deris willie schulle forandre
 vnder <hans> heffn och wrede.*

1296. 3.—5. februar.

*Hertug Erik Eriksen af Sønderjylland stadfæster de privilegier, indbyg-
 20 gerne i Rudkøbing har haft i hans faders, farbroders og Abels tid og forbyder
 alle fremmede at forurette Rudkøbings indbyggere ved køb og salg.*

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.1v (oversættelse). —
 Ab: Genpart af Aa, tabt. — Ab1: Oslo Univ. Bibl. Ms 4° 173. Privilegier inds. 1704
 25 til Kommercekoll. nr.1 (oversættelse). — Ab2: FLA. Rudkøbing raadstuearkiv.
 Kopibog 1695—1728 f.78r. — Ab2a: Kgl. Bibl. Kall fol. 57. Afskr. af kopier af
 Rudkøbings privilegier inds. 1773 nr.1 (oversættelse). — Ab3: RA. Haandskriftsaml.
 Danmarks topografi nr. 51. Rudkøbings privilegier 1296—1689 f.1r (18. aarh.).

Tryk: Hofman, Fundat. VI 210; Rasmussen, Rudkjøbing 52 (efter Ad); Dipl.
 30 Dan. og DRB. 2.rk. IV nr.198. — Reg.Dan. nr.1487*; Rep. 1.rk. nr.657.

Datering: Dagsangivelsen er forvansket i de bevarede tekster. Hofmann l.l. retter
 den til Ansgarii, men Rep. foreslaar Agathe. Da Agathes dag 1296 faldt paa en søndag

(5. februar), vilde denne dag dog næppe være blevet betegnet festo sancte Agathe. Ansgars dag var den 3. eller 4. febr.

Text efter Aa.

Erich, aff guds naade hertug paa Langelandt, helser alle, som dette breff forekomer, euindelig med gud. Mand schall med leffuendis røst eller ⁵ skriffthlig vindisbiurd wdødelig giøre, huad szom i tiden scheer, at det iche med tiden igien vdszletis. Derfor schall alle neruerendis och effterkomendis witterligt vide, at vi med dete vort breff haffuer vnt och stadfest voris elschelig indbygere i Rutkøbing alle deris friheder och lofflige vidtechter, szom de vdi vore forfedris tid, voris elschelig fader, fordum hertug vdi ¹⁰ Jutland, och voris elschelig farbroder som domicelli Abels tidt, befindis at haffue hafft, strengelig forbiudendis alle fremede, som aff andre steder hender did at komme, for^{ne} voris indbygere med nogen kiøb eler sal i nogen maader at vforrette, heller och deris friheder och vidtegt thill deris schade ¹⁵ at forandre, saafremt de ville vndfly vor heffn och vrede. Thill huis ydermere ¹⁵ stadfestning vi formoder dette vort breff med worisz signett at bekrefftis. Datum anno domini 1296 festo sancti †Agarsie† dagh.

Rudkøbing.

1355. 19. marts.

3

Hertug Valdemar Eriksen af Sønderjylland stadfæster de privilegier, indbyggerne i Rudkøbing har haft i kong Valdemars og hertugerne Valdemar og ²⁰ Eriks tid, samt bekræfter deres ret til fægning omkring købstaden og forbyder udlændinge at gøre indgreb i indbyggerne i Rudkøbings handel ved køb og salg.

A: tabt. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 1r (oversættelse). — Ab: Genpart af Aa, tabt. — Ab1: Oslo Univ. Bibl. Ms. 4° 173. Privilegier inds. 1704 til Kommercekoll. nr. 2 (oversættelse). — Ab2: FLA. Rudkøbing raadstuearkiv. ²⁵ Kopibog 1695—1728 f. 78v (oversættelse). — Ab2a: Kgl. Bibl. Kall fol. 57. Afskr. af kopier af Rudkøbings privilegier inds. 1773 nr. 2 (oversættelse). — Ab3: RA. Haandskriftsaml. Danmarks topografi 51. Rudkøbings privilegier 1296—1689 f. 1r (18. aarh., oversættelse).

Tryk: Rasmussen, Rudkjøbing 53 (efter Ad). — Reg. Dan. nr. *2216; Rep. 1. rk. nr. ³⁰ 2438.

Text efter Aa.

^{1r} **W**oldemarus, aff guds naade hertug i Iutland, ynsker alle, szom dette neruerendis breff se, euig sallighedt aff gud. Det, som nogen tid

4 hertug.. Langelandt] *originalen har sikkert haft dominus Langlandie.* 6 giøre] giører Aa. — tiden] tider Aa. 7 alle] *vgl. Ab1.* 11 som] *bør udgaa, utvivlsomt oversætterfejl; jf. Dipl. Dan.* 13 did] dig Aa. 14 vforrette] forurette Ab1—3. 16 stadfestning] stadfestelse Ab1—3. 17 sancti] sanctu Aa. — †Agarsie†] Agarsia Ab1; Agarstie Ab3; *jf. indledn.* 33 ynsker] ynsched Aa. 34 Det] I det Aa.

handles, at det schall icke med tiden forglemis, da pleyer det at stadfestis med schriffdis vindisbyrdt. Der fore ville vi, at de, nu ere och komme schulle, mue vide, at vi vore elschelig borger i Rutkiøbing besønderlig aname vnder vor fred och beschermelsze. Och ville vi och tillade, at
 5 for^{ne} indbygere i Rutkiøbing mue frilig nyde och bruge ald dend ret eller frihedt och seduane, szom de haffuer hafft i vore foreldris tidt, som i konning Woldemari tidt, Woldemari, hertug i Iutland, och Erici, szom vor hertug paa Langelandt i gamel tidt, vdi alle artichler. Och vi(II)e ochszaa
 10 for^{ne} indbyger deris fædrifft omkring kiøbstedden till deris fægang, lige szom de haffuer hafft i de szame herres och førsters tidt. Och strengeligen forbiude vi vnder vor naade, at ingen vlending aff andre land schal fordriste sig till at giøre for^{ne} vor indbyger i for^{ne} Rutkiøbing nogen forprang eller wret met kiøb eller sall i dend handell, som denem tilhør, och at ingen schall heller fordriste sig till at foruende deris ret eller frihedt och seduane,
 15 szom denem aff uor naade er vndt och tilstedt. Der szom och nogen aff uore fogider eller lensmendt eller nogen andere fordrister sig till i en daarlig fordristelsze at forurette for^{ne} vor indbyger i Rutkiøbing paa disze sager emod vor || forbiudelsze, da schall hand ingenlunde vndgaa vor heffn. Till 1 v
 20 Datum Rutkiøbing anno 1355 femte dagen epter midfaste neruerendis Christen Sture, Peder Daa, Christen Tabeszen och flere throfaste mend.

Nyborg.

1447. 10. marts.

4

*Kong Christoffer 3. af Bayern tillader borgerne i Rudkøbing at holde torvedag hver mandag og paabyder alle, som bor paa Langeland, at søge til torvet
 25 der og forbyder forprang og udførsel fra ulovlige havne.*

A: tabt, omtalt i dom af Sønder herreds ting 1610 15. sept. (se nr. 8) med paa-tegning: *Lest paa Rudkiøbings byting tisdagen den 6. december anno 1670, FLA.* Rudkøbing raadstuearkiv. Bd.: Forskellige privilegier for Rudkøbing, herefter i samme bd. notarialkopi 1670 23. dec. med paa-tegninger: *Lest paa Rudkiøbings
 30 byting tisdagen den 6. december anno 1670; Lest paa Rudkiøbings byeting thisdagen dendt 4. aprilis anno 1671; Denne sententz lest paa Nørre herrids ting taarsdagen d. 6. april anno 1671; Lest paa Langelands landsting onsdagen den 26. aprilis 1671; Lest paa Rudkiøbings raadstue onsdag d. 31. may anno 1671; Læst paa Rudkiøbings
 35 raadstue rett torsdagen d. 8. febr. 1725. J. Borchsenius. — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2r. — Ab: Genpart af Aa, tabt. — Ab1: FLA. Rudkøbing*

2 och] eller Ab1—3. 4 vor] vort Aa. — ville] vide Aa. — at] aff Aab3. 8 vi(II)e] vide Mss. 15—16 aff.. nogen] mgl. Ab3. 17 vor] mgl. Ab2, Ab2a. 21 Daa] Dan Ab1. — Tabeszen] Tobesøn Ab1.

raadstuearkiv, bd.: Forskellige privilegier for Rudkjøbing. Kopi med paategning: *Lest inden Rudkiøbings byting tirsdagenn dennd 22. septembris anno 1663.* — *Ab1a*: Smst. Afskrift (17.aarh.). — *Ab2*: Oslo Univ. Bibl. Ms. 4° 173, Privilegier inds. 1704 til Kommercekoll. nr. 4. — *Ab3*: FLA. Rudkjøbing raadstuearkiv. Kopibog 1695—1728 f. 79r. — *Ab3a*: Kgl. Bibl. Kall fol. 57. Afskr. af kopier af Rudkøbings 5 privilegier inds. 1773 nr. 4. — *Ab4*: RA. Haandskriftsaml. Danmarks topografi 51. Rudkøbings privilegier 1296—1689 f. 1v (18. aarh.).

Tryk: Rasmussen, Rudkjøbing 41 (efter *Ad* eller (snarest) *Ad1*) og 44 (efter *Aa*). — Reg. Dan. nr. *5577; Rep. 1.rk. nr. 7676.

Text efter Aa.

10

Wy Christopher, med guds naade Danmarchis, Suergis, Norgis, Wendis och Gottis konning, palandtgreffue po Riin och hertug i Beyren, gjør vitterligt for alle, at vi haffuer vndt och tilladet och vnde och tillade med dette vort obne breff, at vore borgere och mennighed i Ruthkiøbing po Langeland maa haffue och holde deris thorffuedag her effter om man- 15 dagen, och dend dag maa de och di, som did søge, kiøbe och selge och haffue och nyde saadan frihed, som de haffue i andre voris kiøbsteder i vort rige Danmarch om thorffdagen. Thi bede vi och biude alle, som bygge och boe po Langelandt, at de søge hereffter til thorffs om mandagen til forne^{de} vor kiøbsted Rutkiøbing, och at de der kiøbslaa och icke ander- 20 steder po landet, vnder vor heffn. Deroffuer forbiuder vi haardeligen nogen forprangere at verre eler stedis po vort land Langeland eller nogen att schibe eler vdføre nogen kiøbmandschab aff vloulige haffner po Langeland. Verre sig, at nogen her imod gjør, da schal voris fougit paa Thranekier haffue magt at hindere dennem paa voris vegne. Datum Nyborg fredagen 25 nest effther søndagenn Reminis(c)ere anno 1447.

Korsør.

[1448—81].

5

Kong Christian [1.] forbyder bønderne at benytte ulovlige havne og at drive forprang og landkøb og paabyder dem at sælge deres varer i Rudkjøbing paa torvedagen.

30

A: tabt, men refereret i nu tabt registratur af Didrik Brochenhoffuet, byfoged 1641—49, gengivet i notarialkopi 1670 23. dec. af nu tabt tingsvidne af Rudkjøbing byting 1670 6. dec. (se nr. 1). FLA. Rudkjøbing raadstuearkiv. Bd.: Forskellige privilegier for Rudkjøbing. — *Aa*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f. 2r (udtog). — *Ab*: Genpart af *Aa*, tabt. — *Ab1*: Oslo Univ. Bibl. Ms. 4° 173. Privilegier 35 inds. 1704 til Kommercekoll. nr. 3 (udtog som *Aa*). — *Ab2*: FLA. Rudkjøbing by-

11 med] ved *Ab4*. 17 saadan] enn *tilf. Ab2.3*. 18 thorffdagen] torfuedag *Ab2.3*; torvedage *Ab4*. 23 haffner] hafuer *Ab3*; haver *Ab3a*. 25—26 fredagen.. anno] kun i *dommen 1610*. 26 Reminis(c)ere] Reminisere *dommen 1610*.

fogeds arkiv. Kopibog 1695—1728 f.79r (udtog som *Aa*). — *Ab2a*: Kgl. Bibl. Kall fol. 57. Afskrift af kopier af Rudkøbings privilegier inds. 1773. — *Ab3*: RA. Haandskriftsaml. Danmarks topografi 51. Rudkøbings privilegier 1296—1689 f.1v (udtog som *Aa*).

- 5 *Tryk*: Rasmussen, Rudkjøbing 37 (efter notarialkopien 1670; i st. f. Christiernes læser han Christophers) og 54 (efter *Ab2*; i st. f. Christiernes læser han Christoffers (se noten), men retter det til dronning Margrethe). — Reg.Dan. nr. *4203; Rep. 1. rk. nr. U 442 og 443 og 2. rk. nr. U 12662 og U 12663.

Datering: Kong Christiern maa antages at være Christian 1., idet der i forvejen 10 er kendt to privilegier fra Christian 2., som ikke kan være identiske med disse udtog, da de ikke nævner ulovlige havne. Paa den anden side maa der have eksisteret privilegier af Christian 1., idet kong Hans udtrykkelig nævner dem i sit privilegium (nr. 6). I notarialkopien 1670 er brevet dateret anno 1, hvad der kunde være Christian 1.s regeringsaar, som anføres i andre breve fra hans første aar som konge.

- 15 *Text efter notarialkopien 1670(a) og Aa (b)*.

(a)

Kong Christiernes breff udgiffuet Korsøer anno 1 indeholdende i sin meening fornemmeligen, at ingen aff bønderne maa skibe i u-loulige haffner saa || och ingen forprang och landkiøb at giøre, medens deris waare at seelge i Rudkiøbing om torgdagen.

(b)

- 20 **K**ong Christiernes vdgiffuen privilegie dat. 1410, huor vdinden haardelig forbiudis ingen forprang eller landkiøb herpo landet schulle brugis, ey heller i nogen wloulig haffner enten at opschibe eler wschibe och bønderne po landet at søge torff och marchet her i byen, som aff gammel seduane verret haffuer.

25

<1481—1497.>

6

Kong Hans tager borgerne i Rudkøbing under sin beskyttelse og stadfæster de privilegier, de har faaet af kong Christian og andre tidligere konger i Danmark.

- A*: tabt. — *Aa*: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2r. — *Ab*: Genpart af *Aa*, tabt. — *Ab1*: Oslo Univ. Bibl. Ms. 4° 173. Privilegier inds. 1704 til Kommercekoll. nr. 5. — *Ab2*: FLA. Rudkøbing raadstuearkiv. Kopibog 1695—1728 f.79r. — *Ab2a*: Kgl. Bibl. fol. 57. Afskr. af kopier af Rudkøbings privilegier inds. 1773 nr. 5. — *Ab3*: RA. Haandskriftsaml. Danmarks topografi 51. Rudkøbings privilegier 1296—1689 f.2r. (18. aarh.).

- Tryk*: Rasmussen, Rudkjøbing 54 (efter *Ad*). — Reg.Dan. nr. *8715; Rep. 2.rk. 35 nr. 7140.

Datering: Aarstallet 1500, som findes i alle hss., kan ikke være rigtigt, da titlen udvalgt til Sverrig henfører brevet til tiden før kroningen 1497. Tilføjelsen eller dominica Cantate 1492 findes kun i et sekundært hs. og er formodentlig overført fra nr. 7 (se dette).

20 privilegie] privilegium *Ab1.3*; priuilegier *Ab2*.

Text efter Aa.

2 r **W**y Hans, med guds naade Danmarchis, Norgis, Wendes och Gottes
 konning, vduald til Suerige, hertug i Slesuig, och i Holsten, Stormarn
 2 v och Dytmerschen hertug, greffue || i Oldenborg och Delmenhorst, giøre
 alle vitterligt, at vi aff vor sønderlig gunst och naade haffue anamet och 5
 vnfanget och nu med dette vort obne breff aname och vnfange vore borge-
 mestere, raad, borgere och menighet vdi vor och kronens kiøbsted Rud-
 kiøbing vdi vor kongelig fred, hegn, wern och beschermning besønderlig at
 forsuare til rette, och stadfeste och fuldbi(ur)de vi dem alle de breffue,
 friheder och privilegier, som vor kiere fader, koning Christiern, och andre 10
 vore forfedre och framfarne konger i Danmarch dennem naadelig vndt och
 giffued haffuer, at nyde och beholde stadige och faste ved deris fuld-
 magt med alle de breffs ord och artichler, som de indeholder och vduiser.
 Thi forbiude vi alle, ehuo de helst ere eler verre kunde, och serdelis vore
 fogeder och embetzmend och alle andre dem her emod vor bescherming, 15
 previlegie och stadfestelse at hindre eler hindre lade. Daterit 1500(!).

Tranekær.

1492. 15. august.

7

*Kong Hans paabyder indbyggerne paa Langeland at føre deres varer til
 Rudkøbing og forbyder landkøb og forprang.*

A: tabt, men omtalt i dom af Sønder herreds ting 1610 15. sept. FLA. Rudkøbing 20
 raadstuearkiv. Bd.: Forskellige privilegier for Rudkjøbing (paategning se nr. 4),
 herefter i samme bd. notarialkopi 1670 23. dec. (paategninger se nr. 4).

Tryk: Rasmussen, Rudkjøbing 44. — Rep. 2. rk. nr. 7196.

... salige och høgloughigh y houffkomelse koning Christians breff paa Nyborrigh
 sønd(age)nn Jubilatte 1522 dateritt, nock salig och høgloughlige y houffkomelse 25
 koningh Hanns hans mags. breff paa Trannker Marie himmellfar ano 1492
 dateritt, salig och høglougen droningh Kiersten hindis mags. breff wdi Odense fre-
 dagenn nest effther || Martini 1510 dateritt och salige och høgborgen y houffkomelse
 koningh Christoffers breff paa Nyborrigh fredagen nest effther søndagenn Reminisere 30
 ano 1447 wdgangen er, som nochtsom alle och huer y sigh sielffuer strengeli-
 genn thiil holder meninge almouge offuer dette ganske landt, att di schall føre
 thiill hans magst. kiøbstedt Rudkiøbingh, huis waare dii kand haffue att aff-

2 med] af Ab3. 3 och i] mgl. Ab1—3. 4 hertug] mgl. Ab1—3. 6 med] mgl. Aa.
 6—7 borgemestere] og tilf. Ab1—3. 9 och (1)] mgl. Ab1—3. — fuldbi(ur)de fuldbinde
 Aab2.3; Ab1 forskrevet. 12 stadige] stadelige Ab3. 16 1500] eller dominica Cantate 1492
 tilf. Ab3; jf. indledn.

hende, och med borge(r)skabedt ther att bruge deris handell och wandell, som wdi andre kiøbsteder her wdi Danmarck brugeligt ehr, och ther hous strengeligenn forbyder nogen landkiøb och forprangh att skeep eller thiill stedis paa landtitt . . .

⁵ Aarhus.

(1500. 17. maj(?).)

8

Kong Hans paabyder indbyggerne paa Langeland at sælge deres varer paa torvet i Rudkøbing og forbyder dem at drive forprang og landkøb og benytte ulovlige havne.

A: tabt, men refereret i nu tabt registratur af Didrik Brochenhoffuet, byfoged
¹⁰ 1641—49, gengivet i notarialkopi 1670 23. dec. af nu tabt tingsvidne af Rudkøbing byting 1670 6. dec. (se nr.1). FLA. Rudkøbing raadstuearkiv. Bd.: Forskellige privilegier for Rudkjøbing.

Tryk: Rasmussen, Rudkjøbing 36. — Reg.Dan. nr. *8191; Rep. 2.rk. nr.7139.

Datering: Aarstallet er i den bevarede text tilføjet med anden hd.; hvis daterings-
¹⁵ stedet er rigtigt, kan aarstallet ikke være det, da kongen var i København 15. maj og 28. maj og dominica Cantate 1492 var 22. maj. Muligvis er det overført fra nr. 8. Det rigtige aar er sandsynligvis 1500, idet det er det eneste aar, hvor kong Hans vides at have været i Aarhus den omtalte søndag.

²⁰ **K**ong Hanszis breff udgiffuet i Aars dominica Cantate aar 1492, at bønderne och meeninge almue paa Langeland skulle selge och affhende deris waare till Rudkiøbing til toredaug och ingen andenstedz udføre ey heller nogen forprang och landkiøb at giøre eller udføre paa u-loulige hauffner.

Odense. 1510. 15.november eller 1520. 16.november.

9

*Dronning Kirstine forbyder landprang og paabyder indbyggerne paa Lange-
²⁵ land at søge torv og marked i Rudkøbing.*

A: tabt, men omtalt i dom af Sønder herreds ting 1610 15. sept. med aar 1510, se nr. 8 (paategning se nr. 4), herefter i samme bd. notarialkopi 1670 23. dec. (paategninger se nr. 4). — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.3r (udtog). — Ab: Genpart af Aa, tabt. — Ab1: Oslo Univ. Bibl. Ms. 4° 173. Privilegier inds.
³⁰ 1704 til Kommercekoll. nr. 7. — Ab2: FLA. Rudkøbing raadstuearkiv. Kopibog

1 borge(r)skabedt] borgeskabedt dom 1610. 6 1492] tilf. m. anden hd. og blæk, oprindelig plads aaben; jf. indledn.

1695—1728 f.79v (beg. m. dateringen mgl.). — *Ab3*: RA. Haandskriftsaml. Danmarks topografi 51, Rudkøbings privilegier 1296—1689 f.3r, 18. aarh. (udtog som *Ab*).

Tryk: Rasmussen, Rudkjøbing 44 (efter *Aa1*). — Rep. 2. rk. nr. 11653.

Text efter Aa.

5

^{3 r} **D**ronning Christina vdgiuen privilegie, dat. fredagen nest epter sti. Martini dag 1520, huorvdinden forbiudis ingen landprang imod byens privilegier po landsbyerne at motte brugis vnder deris godsis fortabelse, halffdelen til kronen och dend anden halffdeel til byen, och maa vndersaatterne her i byen saadant gouds hindre och paatage; forbiudendis alle och enhuer her imod iche ¹⁰ at hindre eller hindre lade och embedsmendene paa Thrannekier slott saauelsom ^{3 v} borgemester och raad magt haffue at hindre det || till rette och almuen po landet at søge torff och marchet her i byen, som seduanligt ueret haffuer.

København.

1517. 1. maj.

10

Kong Christian 2. tager borgerne i Rudkøbing under sin beskyttelse og stad- ¹⁵ fæster de privilegier, de har faaet af tidligere konger, samt forbyder forprang med bønderne i landsbyerne mod byens privilegier.

A: tabt, omtalt i tingsvidne af Rudkøbing byting 1681 7. juni med paategning: *Lest paa Rudkiøbings byeting tisdagen den 19. september anno 1682*. FLA. Rudkøbing raadstuearkiv. Bd.: Forskellige privilegier for Rudkjøbing. — *Aa*: RA. Danske ²⁰ Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.2v. — *Ab*: Genpart af *Aa*, tabt. — *Ab1*: Oslo Univ. Bibl. Ms. 4° 173. Privilegier inds. 1704 til Kommercekoll. nr. 6. — *Ab2*: FLA. Rudkøbing raadstuearkiv. Kopibog 1695—1728 f.79v. — *Ab2a*: Kgl. Bibl. Kall fol. 57. Afskr. af kopier af Rudkøbings privilegier inds. 1773 nr. 6. — *Ab3*: RA. Haandskriftsaml. Danmarks topografi nr. 51, Rudkøbings privilegier 1296— ²⁵ 1689 f.2v (18. aarh.).

Tryk: Rasmussen, Rudkjøbing 55. — Reg.Dan. nr.*10212.

Text efter Aa.

^{2 v} **W**Christiern, med guds naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis konning, vduald konning til Suerig, hertug vdi Slesuig, Hol- ³⁰ sten, Stormarn och Dytmerschen, greffue vdi Oldenburg och Delmenhorst, giøre alle vitterligt, at ui aff vor sønderlig gunst och naade hafue tagit och annamit och vndfangit och met dette uort obne breff tage och anamme och vndfange os elschelige uore kiere vndersaatter borgemester, raadmend och menige borger udi uor kiøbsted Rutkiøbing vdi uor kongelige ³⁵ hegn, wern och fred och beschermelse besønderlige at forsuare och for-

6—7 Dronning . . 1520] *mgl. Ab2.* 7 1520] 1510 *dom 1610.* 33 och (1)] *mgl. Ab1—3.*
— och (4)] *mgl. Ab3.* 35 menige] *mand tilf. Ab3.* 36 och (1)] *mgl. Ab1—3.*

dagtinge til rette. Sameledis haffue vi aff samme vor gunst och naade fuldburdet och stadfest och med dete vort obne breff fuldburde, samtøche och || stadfeste alle de naader, friheder och privilegier, som uore forfedre, ^{3 r} fremfarne konger i Danemarch, dennem <och> deris by naadeligen vndt och giffued haffue at nyde och beholle <i> alle deris ordt, punchter och artichler, som de indeholle och vduisze. Haffue for^{de} uore vndersaater kierit for os, at nogre fare der om kring deris by och gjør paa landsbyerne med bønderne forprang mod deris byes privilegier denem til stoer schade och forfang, huilchet vi ingenledis her effter tilstede ville, at nogen saa gjøre schulle mod deris privilegier under saadan goutzes fortabelse, halffdellen til os och kronen och halffdelen til byen, och maa vore vndersaatter i Rutkiøbing saadant gouds hindre och potage. Thi forbiude ui alle, ehou de helst ere eler uere kunde, serdelis uore fogeder och embetzmend, for^{de} uore kiere vndersaatter her emod paa for^{de} privilegier och friheder at hindre eler hindre lade, i nogen maader at vforrete vnder uor kongelig heffn och vrede. Giffuet paa uort slott Kiøbenhaffn santi Philipi Iacobi dag anno 1517 vnder uort signett.

Nyborg.

1522. 12. maj.

11

Kong Christian 2. paabyder indbyggerne paa Langeland at indføre alt, hvad de har at sælge, i Rudkøbing og ikke udføre det andetsteds.

A: tabt, omtalt i dom af Sønder herreds ting 1610 15. sept., se nr. 8 (paategning se nr. 4), herefter i samme bd. notarialkopi 1670 23. dec. (paategninger se nr. 4). — Aa: RA. Danske Kancelli. Privilegier inds. 1648 f.3v. — Ab: Genpart af Aa, tabt. — Ab1: Oslo Univ. Bibl. Ms. 4° 173. Privilegier inds. 1704 til Kommercekoll. nr. 8. — Ab2: FLA. Rudkøbing raadstuearkiv. Kopibog 1695—1728 f.80r. — Ab2a: Kgl. Bibl. Kall fol. 57. Afskr. af kopier af Rudkøbings privilegier inds. 1773 nr. 8. — Ab3: RA. Haandskriftsaml. Danmarks topografi nr. 51. Rudkøbings privilegier 1296—1689. f.3v. (18. aarh.).

Tryk: Rasmussen, Rudkjøbing 56 (efter Ad). — Reg. Dan. nr. *10660.

30 Text efter Aa.

Wy Christiern, med guds naade Danmarchis, Suergis, Norges, Wendes och Gottes konning, hertug vdi Slesuig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, greffue vdi Oldenborg och Delmenhorst, helsze eder alle vor<e kære> vndersaatte, bønder och meninge almue, som bygge och boe po vort land Langelandt, kierligen med gud och vor naade. Vi bede eder

1 Sameledis] som meldes Ab3. 2—3 och(2).. stadfeste] *mgl.* Ab3. 4 <och>] *aff Mss.* 5 <i>] *mgl. Mss.* 6 Haffue] nogle *tilf.* Ab3. 8 mod] med Aa. — byes] *mgl.* Ab3. 10 mod] med Aab1.2. 34 vor<e kære>] vord (vort Ab1—3) raad Aab1—3.

och biude alle och huer serdelis, at I indfør(e) vdi uor kiøbsted Rutkiøping der po landet, huis korn, øxen, flesch, kiød, smør, salt fitalie och ald anden deel, I haffue atselge eler affhende ville for penge, och iche andersteds det vdføre. De schulle giffue eder betalling til gode rede giffuende eder penge och gode vare derfor igien, efftersom thiden ehr. Her retter eder aldelis 5 effter och lader det ingenlunde. Giffuet po vort slot Nykiøping mandagen nest effter søndagen Iubilate anno 1522.

1 huer] een huer *Ab1.2.* — indfør(e)] indförd *Aab2*; indfør *Ab3.* — Rutkiøping] *mgl. Ab3.*
3 det] *mgl. Ab3.* 4 rede] *mgl. Ab3.* 7 anno] *mgl. Aa.*